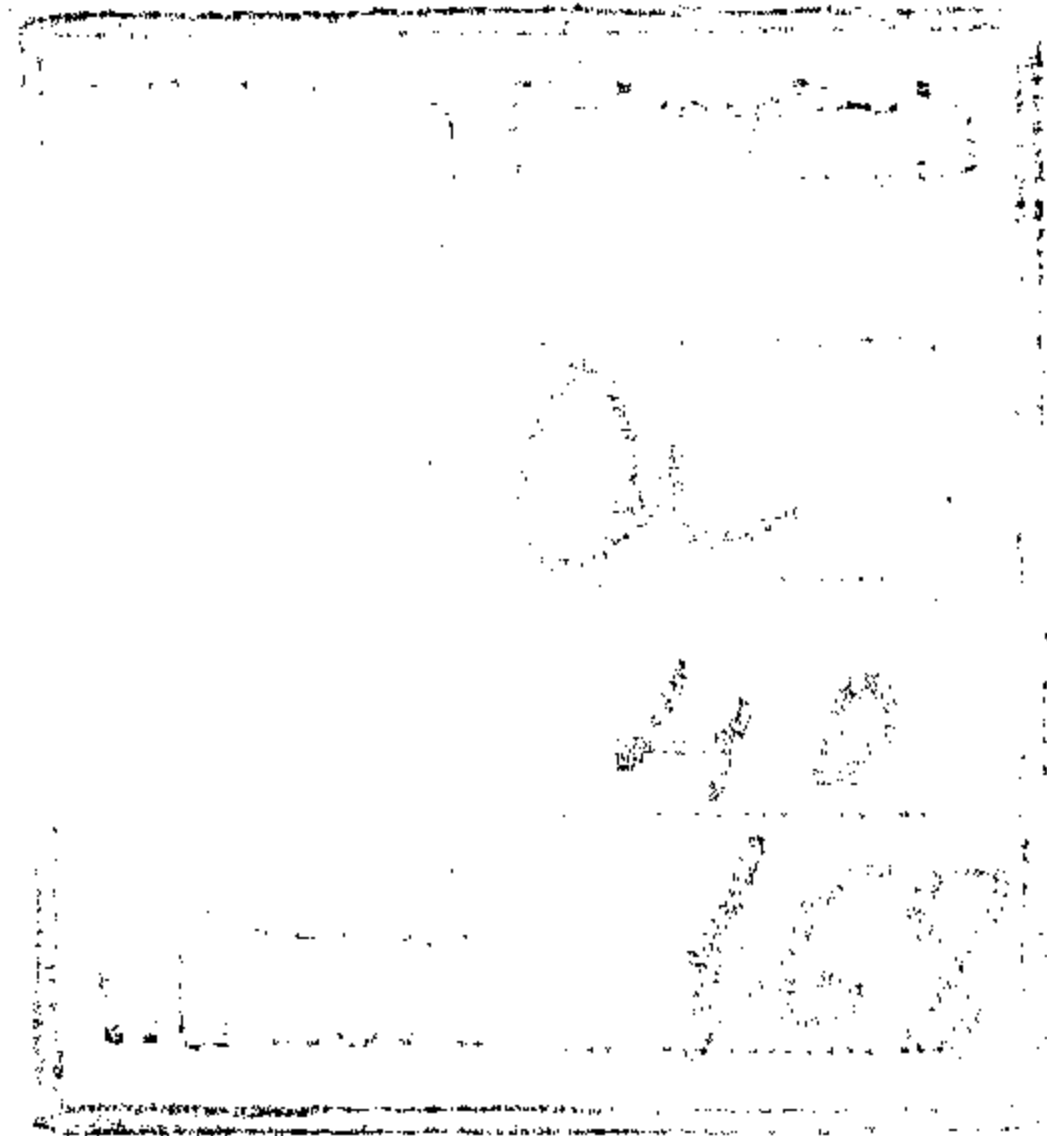

72

10 to 4-6

PROMPTVARIVM

MORALE

SVPER EVANGELIA

DOMINICALIA

TOTIVS ANNI:

R. 13479

AD { Instructionem Concionatorum.
Reformationem Peccatorum.
Consolationem Piorum.

Ex Sacris Scripturis, SS. Patribus, & optimis quibusque
authoribus studiosè collectum:

Authore THOMA STAPLETONO, ANGLØ;
S. Theologiæ Doctore, & Regio Profes-
fore Louanij.

Editio altera, ab ipso authore aucta & recognita.

PARS HYEMALIS.

Rom. 1.

Euangelium virtus Dei est, in salutem omni credenti.

L V G D V N I,

SVMPTIBVS IOANNIS BAPTISTÆ BVYSSON.

M. D. XCIV.

de la Compañia de Jesus de Granada de la Real Audiencia de Mexico.

AMPLISSIMO, OMNIQUE

VIRTUTVM HEROICARVM

genere celeberrimo Antistiti, R. Domino

IOANNI SARACENO, ad D. Veda-

stum Atrebatensem Abbati dignissimo,

et) Maiestatis suæ Catholicæ in Status

Belgici intimo Senatu Consiliario pru-

dentissimo.

THOMAS STAPLETONVS veram &
perpetuam felicitatem precatur.

QVVM duo sint, sapientif-
sime Antistes, Religionis
nostræ capita; fides recta,
& obediētia mandatorū;
quæ vtraque vno quasi
verbo Apostolus com-
plexus, vocat *fidem per di-*
lectionem operantem; & adhuc breuius; *novam*
in Christo creaturam: quæ etiam duo, tanquam
Christianæ professionis compendium fre-
quenter coniungit; de seipso dicens, quod *in*
Asia per triennium docens: nihil subtraxerit uti-
lium, sed omne consilium Dei annuntiauerit; testi-
ficans Iudæis & Gentilibus pœnitentiam & fidem
in Christum: Timotheum autem suum mō-
nens, vt *formam teneat sanorum verborum in fide*

Gal. 5. & 6.

Act. 20

Hebr. 6.

ac dilectione; ac denique ad Hebræos, religionis nostræ fundamentum vocans *poenitentiam ab operibus mortuis, & fidem in Deum*: hæc autem vtraque fatanæ opera & ministrorū eius, hoc nostro infelici & calamitoso seculo, in his saltem Europæ partibus, maximè labefactata, penèque abolita & extincta fuerint; fides quidem sana per innumeras hæreses, eademque teterrimas; obedientia verò mandatorum, dilectio Dei & proximi, poenitentia ab operib⁹ mortuis, & noua in Christo creatura, per neglectam, iacentem, penèque conculcatam vitæ verè Euangelicæ & Christianæ disciplinam. Ego sanè, vt hætenus, donante Deo, contra hæreses horum temporum, fidem orthodoxam, Catholicam, Apostolicā, Romanam, certis editis opusculis defendere, propugnare, confirmare & illustrare conatus fui; sic nunc & deinceps contra horum temporum peccata, & quasi abundantem iniquitatem, virtutis ac pietatis studium, quantum in me est, iuuare & promouere, diuino mihi adstipulante numine, decreui. Quod dum facio etiam ipsas hæreses horum temporum radicitus excindere videri possum. Non enim illæ aliunde natæ sunt, aut ex alia causa incrementum acceperunt, quàm ex peccato, peccandique effrenata quadam & infana libidine, qua illi omnes vehementer laborarunt, qui horum temporum hæreses, carni iucundissimas,

dissimas, in orbem inuexerunt, aut etiam magno cum applausu exceperunt, & obuiis vlnis amplexati sunt. Hanc sanè hæresum hodie grassantium causam extitisse, tum in Oratione quadam olim excusa, tum in Promptuario nostro Catholico manifestum feci.

Quum igitur anno superiore Catholicum Promptuarium super totius anni Euangelia, tam Dominicalia quàm de Festis cōfecissem, quo contra horum temporum hæreses Concionatores aliqua breui supellectile instruerem; animū tunc subiit meum, eandem quoque circa Euangelia operam ad mores formandos, virtutemque & pietatem pro concione inculcandam nauare. Sicut enim doctrina fidei, sic & doctrina morum nullo alio loco, aut tempore, aut modo, aptiùs, salubriùs, efficacius tradi ac doceri posse mihi videbatur, quàm per vocem & ministerium Pastorum atque Doctorum, quos dedit Christus *Ephes. 4.* Ecclesie sue ad consummationem sanctorum, & edificationem corporis Christi, hoc est, ad perfectionem fidelium ac piorum, & ad reformationem ac recollectionem peccatorū & impiorum. Hoc videlicet medio ad salutem ordinario Deus vti voluit: vt quemadmodum fides ex auditu est, auditus autem per verbū Christi, vtique Euangelicum; sic & obedientia fidei, totaque dilectio per quam fides operatur, atque adeò vniuersa hominis salus ex auditu

Domin. 7. post Pentec. & in festo SS. Simonis & Iudæ.

Ephes. 4.

Roman. 20.

quoque esset per verbum Christi & Euangelium eius. Quod quidem ita se habere Christus Dominus verbis manifestissimis docere voluit, eos *beatos* vocans, *qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*; eos in æternum miseros, & à Deo alienos, atque extorres pronuncians, qui non audiunt, cum diceret: *Qui ex Deo est, verba Dei audit: vos propterea non auditis, quia ex Deo non estis.* Quem vtrumque locum Evangelicum in hoc Opere latè tractauimus. Quare nulla meliori via pietati propagandæ aliquam scribendo operam impendere me potuisse iudicaui, quàm si ad ipsa Euangelia, quæ in Ecclesia Catholica legi per totum annum, & tractari solent, materiam omnem moralem, quæ ex ipso textu Evangelico ad literam erui & colligi potest (neque enim ex sensu mystico, nisi semel atque iterum, vbi id necessariò faciendum videbatur, hoc facere volui) studiosè colligerem, & ad Concionatorum maximè instructionem vberem ac solidam, quicquid collectum esset, in lucem darem.

Quem sanè animi mei conceptum, necdum ita altè impressum vt planè obfirmatum gererem, cum anno superiore hoc ferè tempore R. Amplitud. tuæ, pro ea qua nos dignatur familiaritate, obiter aperuissem; non cessauit deinceps tam verbo quàm scripto me ad hoc Opus tam pium, tamque Reipu. salu-
tare

Luo. II.

Ioan. 8.

tare, assiduè sollicitare, instigare, extimulare; adeoque vt in hoc Opus primo quoque tempore omni studio incumberem, fidem quodammodo dare atque spondere, pro eo quo flagrat publicæ vtilitatis ac promouendæ pietatis desiderio, me coëgit. Quam in rem celerius expediendam, tum vt quaterniones mei per suos subinde describerentur, procurauit; tum vt typis elegantissimis hoc Opus prodiret, etiam antequam absolutum esset, cum optimo totius Belgij typographo studiosè egit. Ego igitur, vt in Opus ipsum (vtinam eadem felicitate qua celeritate) vehementer incubui, ne plus apud me valere alterius instigatio, quàm proprium diuini honoris & cultus desiderium videretur: sic idem Opus R. Amplitud. tuæ felicibus auspiciis inchoatum, assidua commendatione acceleratum, & cura demùm ac labore mox typis euulgandum; sub alio quàm eiusdem nomine prodire nec volui, nec debui. Optimo sanè iure R. Amplitud. tuæ hoc quicquid est operis ac laboris mei dedicatur, cui Opus ipsum tantopere semper placuit, & qui Authorem Operis ingenti sua & continua liberalitate magis sibi semper ac magis obstrictum reddit. Nam vt propter illud, hoc officium pergratum fore dubitare non possum, ita propter istud, hoc qualecunque officium prorsus à me deberi, dubitare nõ debeo. Quanquam etsi neu-

trum horum esset, talis tu tamen ac tantus Antistes es, talis pietatis cultor, & tantus literarum amator, ut hoc Opus ex officina literaria profectum, & ad pietatis incrementa destinatum, R. Amplitud. tuæ non possit non esse longè gratissimum. Illud verò ad Operis quoque ipsius commendationem mirificè faciet, nec ad cohonestandum modò, sed ad illustrandum quoque in primis valebit, quòd sub eius Antistitis clarissimo nomine prodeat, cuius in amplissima fortuna ingenium splendidissimum, nec voluptatum spurcitia foedatum, nec auaritiæ sordibus immersum, nec vanitatis studio cõtaminatum, nec ignauo otio marcidum iacet, sed, ut excelsum & ad maxima natum pectus decet, in Reipu. utilitate procuranda, in literarum studio & propagatione, in curis & negotiis perpetuò honestissimis, loco & ordine suo dignissimis collocatum, feliciter viget, floret, fructificat: quem præterea naturæ & gratiæ dotibus ornatissimum, ut consilio ac sapientia præcellere, sic morum candore & suauitate commendatissimum esse, ideòque & autoritate & gratia vnum præ ceteris sui Ordinis Patribus plurimum valere, omnes norunt.

Accipe igitur Antistes sapientissime & optime, quo soles omnia candore & beneuolentia, & quo soles maximè Stapletoni tui qualescunque labores literarios fauore & gratia,

gratia, Promptuarium hoc nostrum in Christi Euangelia Morale; & in bibliotheca tua, optimis quibúsq; & selectis Authoribus instructissima, quam anno superiore cum magna voluptate perlustraui, in iafimo aliquo subfello ei locum concede. Sanè istud ut fructus amplitudine aliis nostris opusculis, tuo hætenus celeberrimo nomini dicatis, præstat & latiùs patet; sic & ad tuorum erga me beneficiorum memoriam diuturnum magis fore confido. Quæ certè ut animo meo nunquã excidere possunt, ita omni quo possum officio agnoscere, ac studio compensare non desinam. Deum Opt. Maxi. enixè precor, ut R. Amplitud. tuam Ecclesiæ suæ, huic Belgio, & nobis quàm diutissimè incolumem esse, ac florere iubeat. Duaci, nona Septemb. 1589.

R^{dx} admodum & Amplifs.
Dom. V.

humilis seruator

Thomas Stapletonus.

* 5 AD

AD EVNDEM REVEREND^{ISS}.

ET AMPLISS. D. IOANNEM SARRACENVM, Abbatem Vedastinum,
eiusdem Authoris carmen

εὐχαισιῶν.

ONCEPTVS natus, grata nunc vestitur aura,

Sarracene, tuis hic liber Auspicijs.

Si vivit, fructumque facit victurus

in annos,

Vt medicina aegris, ut nova flamma pijs;

Si iuvat orantes sublimi è sede Magistros;

Sarracene tuis detur id Auspicijs.

Si placet inspectus, si vultu prodit honesto;

Sarracene tuis debet id Auspicijs.

Si citò conscriptus, citò prelo traditus; illud

Sarracene tuis omne fit Auspicijs.

Sic opus hoc nostrum, sic cætera nostra loquuntur,

Quàm sis doctorum, quàm pietatis amans.

Sarracene sacer, monachis Præfekte sacratis,

Per sua quos Divus claustra Vedastus habet;

Sarracene Pater, primi pars magna Senatus;

Digna tuo sunt hæc Ordine, digna Loco.

T. S. I. S.

PRAEFA-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

IVINA illa Apostoli ad Romanos verba; *Non erubesco Evangelium: virtus enim Dei est, in salutem omni credenti; si* Rom. 1.
quantam in se vim habent, tantam in Christianis pectoribus ἐνέργειαν & efficaciam haberent; si quantum sonant, tantum intelligerentur; si quantum docent tantum caperentur: nec sub titulo doctrinæ Evangelicæ, qui se hodie Evangelicos vocant, & hæretici sunt, carnis causam agerent; nec alioqui Catholici & Orthodoxi, ab Evangelica doctrina sic vita & moribus discreparent. Nam hæretici quidem sic Evangelium esse Dei virtutem ad salutem omni credenti existimant & docent, ut per dulcissimas gratiæ & remissionis peccatorum promissiones in Evangelio comprehensas & prædicatas, fidèque speciali unicuique applicatas, se omnem salutem certò & infallibiliter consequi, errore gravissimo, sibi persuadeant. Sic enim aiunt Evangelium esse virtutem Dei, id est, Deum, per Evangelium prædicatum operari in cordibus credentium omnem salutem: ita quidem, ut qui audit per Evangelij prædicationem Filium Dei pro humano genere incarnatum, & acerbissimè passum, redemptionem nostram operatum esse; *factum esse propitiatorem pro peccatis nostris; factum esse* Roman. 3. 1. Cor. 1.
nobis iustitiam, sanctificationem, redemptionem; & hæc audiens credit, fidèque has promissiones apprehendit; ille per hanc suam fidem indubitanter saluus fiat. In hunc finem Evangelium illi toto anno per certas partes, in Dominicis maximè diebus (Festorum enim nec eadem apud illos omnes nec magna ratio habetur) legunt & exponunt. Hic apud illos totius Evangelicæ prædicationis finis est. Catho-
lici

lici verò & orthodoxi Euangeliū alia quidem fide audiunt, & ad salutem in Christo consequendam non gratiæ tantū promissiones, quas Euāgelium adfert, sed & præcepta bene viuendi, quæ Christus in Euangelio passim tradit necessariò pertinere, certissimè credunt: quæ tamen illa vitæ ac morum præcepta sint, quæ Euangelium tradit, quanta sit illorum vis, qui modus, quæ ratio, quæ & quanta sit vitæ Christianæ iuxta Euangelium instituendæ innocentia, sanctimonia, perfectio; plerique, prohdolor, aut ignorant, & in sua ignorantia pereunt (*qui enim ignorat, ignorabitur*) aut parum aduertunt, minusque opere præstant: & per hoc *scientes voluntatem Domini, & non facientes illam, multis plagis vapulabunt*. Atqui apostolus Paulus tam contra fiducia-rios hæreticos & Euangelij corruptores, quã contra molles & ignauos Catholicos, vitæ Euangelicæ desertores, disertè profitetur: *Non erubescio Euāgelium: virtus enim Dei est, ad salutem omni credenti*. Scripsit hoc ad Romanos, qui populus, *vt omnibus tunc penè dominabatur gentibus sic omnium gentium ser- uiebat erroribus, & magnam sibi assumpsisse videbatur religionem, quia nullam respuerat falsitatem*: qui etiã sub Imperatore tunc flagitiosissimo, Nerone, in summa fortuna, summa vitæ licentia perfruebantur, non secus omni vitiorum genere contaminari, quã innumeris erroribus seducti. Ait igitur, & quidem sermonis sui exordium hoc facit: *Non erubescio Euāgelium*. Euangelicæ prædicationis non me pudet. Non erubescio prædicare Christum Iesum, & hunc crucifixum. Non erubescio doctrinam Euangelij, mortificatione plenã; doctrinã Crucis. *Iudei quidem signa petunt, & Græci sapientiam querunt*: vos Romani vtrumq; desideratis; quia & incredulitate Iudæos, & fastu Græcos facilè adæquatis. *Nos autem prædi-*

camus

camus Christum crucifixum: Iudeis quidem scandalum, potentem aliquem Melsiam & thaumaturgon expectantibus; Gentibus autem stultitiam, doctrinam subtilem & elegantem, politicam atque placetem desiderantibus, ipsis autem vocatis (id est, credentibus) Iudeis atque Græcis, Dei virtutem, & Dei sapiētiam. Est enim Euangelium vtrunque de Christo cruci- ^{Euangelium} fixo, quē imitari, cui conformari, post quem cru- ^{quo modo} ^{virtus Dei} ^{ad salutem} cem suam vnumquemque tollere necesse est, *virtus Dei ad salutem*, id est, potenter & diuinè salutifera *omni credenti*: est doctrina salutem æternã adferens. Ea complectitur Euangelica prædicatio, per quæ opere completa, Deus salutem nostram, quotquot credimus, operatur. *Iustitia enim Dei in eo reuelatur Roman. I. ex fide in fidem*. Iustitia & totius vitæ rectitudo, non humana, non qualem Numa, Lycurgus, Solon, Socrates, Plato, aut vlla seu lex, seu sapientia humana tradidit, sed diuina: *Iustitia Dei*, quæ ex Deo est, quã Deus docet, & suæ gratiæ adiutorio in cordibus operatur, in hoc Euangelio, in hac Euangelica doctrina reuelatur, perspicuè & manifestè proponitur: *ex fide* tamen, id est, illis quorum *corda fides pu- Actor. 15. rificauit*, non simpliciter credente quod audit, sed studiosè exequente quod credit, & de virtute in virtutem ambulante. Hoc est enim, *ex fide in fidem*, *ex fide incipientium, in fidem proficientiū*, vt exponit Chrysostomus. Est ergo *Euangelium virtus Dei, In comm. ibi. ad salutem omni credenti*: non quia solū credendo saluamur, nec quia salutis nunciū tantū credenti- bus adfert; sed quia *Iustitia Dei*, tota vitæ innocen- tia, integritas, rectitudo, quã Deus à nobis creden- tibus postulat, quã Deus per Filium suū nobis pate- fieri voluit, quam Dei gratia per Spiritum eius nobis datum, in nobis operatur; in hoc Euangelio nobis reuelatur & manifestatur, vt nullus iam ex- culationi

1. Cor. 14.

Luce 12.

Leo sermo. 1.
Nat. Aposto.
Petri & Pau-
li.

1. Cor. 1.

P R Æ F A T I O

cusationi locus relinquatur: nullus sanè, vel ignorantia quid Deus fieri velit; vel infirmitati, vt id fiat quod Deus fieri voluit.

Euangelium
impiis iram
adfert.

Quid, quòd in Euàgelio iustitia Dei, iustitia bonorum operum, ex Dei adiuuante gratia sic reuelatur, vt hanc iustitiam qui negligunt, sempiternas illis pœnas Euangelium comminetur? Ideo statim subiunxit Apostolus: *Reuelatur enim ira Dei de cœlo (haud dubiè in ipso Euangelio) super omnem impietatem & iniustitiam hominum, eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent; id est, verum cognoscentes, & virtutis ac iustitiæ viam profitentes, per impietatem & iniustitiã quam exercent, veritatẽ mendacij arguunt, & arguendo detinent atque impediunt, ne liberè à quibusuis exercentur. Qui enim Euàgeliũ profitetur, totius virtutis ac pietatis magistrũ, nec iuxta Euangelium vitam instituunt; perinde faciunt ac si aliter sentirent quã dicerent: idèòq; quantum alios verbo hortantur, tantum toto vitæ instituto deterrent. In hos iram de cœlo Euangelium reuelat.*

Matth. 22. An non ira de cœlo est; *Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores*: quod ei dictum est, qui in nuptiis Filij Dei discubuit non habens vestẽ nuptialem, primę charitatis stolam? An non ira Dei de cœlo est; *Seruum inutilem eiicite in tenebras exteriores*: quod ei dictum est, qui donis gratiæ, fide, charitate, scientia ad suum & aliorum profectum vsus non est; An non ira Dei de cœlo est; *Tradidit eum tormentibus, quo ad redderet vniuersum debitum*: quod ei dictum est, qui legẽ charitatis fraternæ, post acceptã peccatorum remissionem, violare ausus est? An non ira Dei de cœlo est; *Amen dico vobis, nemo illorum virorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam*: quod de illis dictum est, qui partim ambitione, partim auaritia, partim carnis cura præpediti, doctrine Euangelicę institutum

Roman. 1.

Matth. 22.

Matth. 25.

Matth. 18.

Luce 14.

A D L E C T O R E M.

institutum non amplectuntur? Sic ergo Euàgelium, quod Apostoli prædicarunt, nobis est *virtus Dei ad salutem*. est potenter & mirabiliter ex dei gratia salutiferum; si iustitiã Dei in eo reuelatã studiosè teneamus, & iram de cœlo in eo patefactã (omnẽ impietatem contra Deum, & omnem iniustitiã contra proximum abdicando) religiosè & piè cauemus. Hoc totum nos docet Euàgelium Redemptoris nostri Iesu Christi. Docet quid ad salutem amplecti, quid fugere oporteat. Docet quæ virtuti præmia, quæ sceleri & maleficio pœnæ debeantur. Docet vitę rationem & institutum non molle, otiosum, contaminatum, sed asperum, operosum, magnaque puritate plenum. Docet deniq; id totum, propter quod *apparuit omnibus hominibus gratia Saluatoris nostri Dei, videlicet, vt abnegantes omnem impietatem, & secularia desideria, sobriè, iustè, & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriae magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.*

Euangelium sanè hoc docet, sed succinctè, breuiter, quasq; in suis principiis & fontibus. Quicquid enim tota reliqua Scriptura seu legalis, seu prophetica, seu hagiographa, & propriè moralis, seu Apostolica, vel in figuris & mysteriis, vel in plenis concionibus, vel in præceptis & institutis moralibus, vel in diuinis exhortationibus latius complectitur, hoc totum in Christi Saluatoris nostri doctrina (*in quo omnes thesauri scientia & sapientia reconditi erant*) tanquã in fontibus & principiis suis continetur. Ille enim *quacunque audiuit à Patre suo, nota fecit nobis*. Ille paucis verbis multa loquitur est. Breues conciones, parabolas succinctas, tot præcepta quod sententias, sed infinita sapientia plenas, tradidit. Hoc vt in toto passim Euangelio fit, ita maximè in illis Euàgelij partibus, quas, vt ad nostrum

vsum

Tit. 2.

Coloss. 2.

Ioan. 15.

vsu maxime accommodatas, Ecclesia & sponsa Christi consiliorum eius maxime conscia, per singulas Dominicas, & præcipua Christi ac Sanctorum festa, populo prælegendas selegit.

Operis ratio.

Ego igitur, scopo & fine Euangelij, quæ ex Apostolo iam explicui, mihi ante oculos posito, & altius considerato, peccati quoque regno (quod nunc non secus apud credentes, quàm apud incredulos obtinet) perspecto, operæ pretium me facturum putavi, remque & Deo meo, cui deseruio, gratam, & tum multis aliis, tum mihi ipsi valde salutarè, si in singulis per annum Euangelij loca moralia, quæ propriè ad pietatem & virtutem faciunt, quæ propriè docent, *Iustitiam Dei ex fide, & iram de celo reuelant, quæ propriè erudiunt omnem impietatem & secularia desideria abnegare, pieq; iuste, ac sobriè viuere*, annotarè; iuxta illos Euangelij textus & particulas, quæ propriè ad mores facere videbantur. Nec annotarem modò, (quod ipsum per se non est nullum Concionatori adiumentum) sed, qua potui diligentia, varia supellectile vndequaque conquisita, locupletarem. Primùm quidem dispersos illos per reliquã sacram Scripturã riuulos ad hos fontes Euangelicos reducendo, & locorum membra suis capitibus atq; principiis adaptando: siue per veterum legaliũ typum aliquem, aut allegoriam, siue per Propheticas conciones, siue per Hagiographorũ sentèntias morales, siue per historiẽ veteris exempla, siue deniq; per Apostolicas exhortationes, locus Euangelicus annotatus illustrari & confirmari posset. Quo sanè toto in genere, vt primam, ita maximam operã impendimus. His adiunximus SS. Patrum non simplices assertiones, (quæ in doctrina purè morali nõ mihi tãrum pondus habere sunt visẽ,) sed vel expositiones loci Euangelici, vel tractationes neruosas; in qui-

Operis intentio.

in quibus aut exèplum, aut argumentum, aut collatio, aut typus, aut allegoria contineretur. Nec his cõtentus, corrasit, vndeunque potui, ad singula loca illustranda, Similia ex rerũ naturis petita, eaque appositissima & maxime genuina. His addidi, quantum vel inuenire, vel meminisse valui, varia Sanctorum exèpla eaque nõ nisi ex probatis & authenticis authorib⁹ desumpta quos semper ad marginè noto. Ex prophanis deniq; authorib⁹ tum Exèpla, tum Apophthegmata studiosè collegi. Illa enim si nunc nos nõ cõfundunt, in extremo iudicio condẽnabunt; sicuti de publicanis, & meretricib⁹, & Niniuitis, Iudeorũ respectu, Christ⁹ in Euangelio dicit.

Matth. 11.

Lucæ 11.

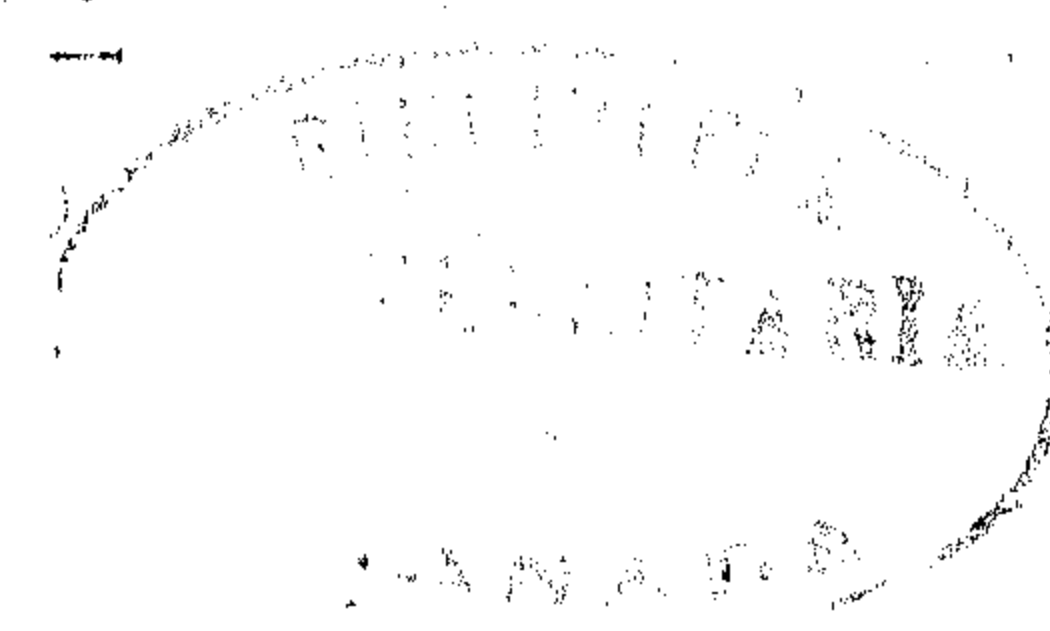
Similiũ collectio.

Porro in Similibus & Exèplis vndequaq; colligendis tanto diligentior fui, quanto mihi persuasi magis, vix quicquã esse ad permouendos auditores his duobus aptius & accommodatius. Quod enim apud doctos facit demonstratio & argumẽtatio ex necessariis concludens, hoc apud populum facit apposita similitudo, ex rerũ naturis & vulgari vsu petita. Sicut autem doctrina per præcepta est via longa & difficilis; sic via breuis & efficax est quæ per exèpla traditur. Et nihil magis intellectũ conuincit remq; ad oculum perspicuã facit, quàm quum quod suadere voles, in re simili, eaq; vulgari, aut in exemplis aliorum sic se habere demonstras. Scriptores autem & collectores Similitudinũ hac ætate plurimi fuerunt. Quorũ primi eas distribuerunt secundum authores diuersos, ex quibus ea collegerunt, vt Lycosthenes & Erasmus, nulla loci aut argumenti habita ratione. & hi collectores omnium minimè vtilis fuerunt. Alij ordinem rerũ, vnde Similitudines sumuntur, sequebantur; idq; dupliciter: vel res ipsas iuxta naturas suas in classes distri-

Lycosthenes.
Erasmus.

Pars Hyemalis.

**

P R Æ F A T I O

buendo, posteaq; illis moralem Similitudinē subnectendo; vt fecit frater Petrus Berchorius in suo *Reductorio morali*, & Pierius Valerianus in suis Hieroglyphicis; quæ etiam tradendi ratio parum utilis fuit, quia iuuetuti difficilis: vel materias ipsas morales ordine quidē alphabetico, sed iuxta rerū quoque singulas classes disponendo, vt fecit copiosè Ioānes à sancto Geminiano, in sua *Summa de exemplis ac Similitudinibus rerū*. Cui simile, sed multo inferius, multoque sterilius opusculum scripsit Ortho *Verdmyllerus*, à Gesnero editū; cui titulū dedit, *Similitudinum ab omni animalium genere, lib. 6.* & horū labor cæteris multo utilior fuit. Alij tamen magis ad rem accedentes, ordinē locorū sequuti sunt, vt primū *Alardus*, sed multo post vberius *Ioannes Dadræus*; qui tamen vterque non nisi ex Patribus, aut authoribus Christianis, sua Similia decerpserunt. Porrò magnā Similium copiā, etiam iuxta locorū ordinem, ex Seneca & Plutarcho cōsarcinavit *Ludouicus Granatensis*, vir de pietate & morali doctrina optimè hoc seculo meritus, in suis, *Collectaneis philosophia moralis*, & in *Silua*; quæ tamen *Collectanea*, non Similia seorsim posita, sed integros illorū authorum textus atque discursus, Similibus passim refertos, tradunt. Fuerunt deniq; hoc tempore qui tam Concionibus, quā aliis de re theologica scriptis, Similia elegantissima magno studio insparserunt. Quo sanè in genere, etsi *Ludouicus Granatensis* in suis Concionibus, alijsq; opusculis planè diuinis, magnā copiā suppeditauit (quanquā vt multa scripsit, ita eadem Similia multis in locis iterum atq; iterū repetiit) tamen meo iudicio palmam hæctenus tulit *Philippus Diez* in suis Concionibus, sique proximus accedit *Didacus Stella* in suis in

D. Lucam

A D L E C T O R E M.

D. Lucam Cōmentariis longè doctrina morali instructissimis; atq; in libello suo aureo, De contemptu mundi. *Hector Pintus*, scriptor eruditus, elegans admodum & pius, in cōmentariis in *Esaiā*, *Ezechielem*, *Danielem*, *Amos*, & *Threnos*; sed potissimū in *Ezechielem*; atq; item in *Dialogis suis De imagine vitæ humanæ*, qui ex Lusitano idioma te in Gallicum versi sunt, Similia habet exquisitissima. Sed & *D. Bonauentura* in sua *Dietā salutis*, tum multa, tum egregia protulit ad mores Similia. Nos ex his omnibus, & ex ipsis SS. Patribus, maximè *D. Chrysostomo*, & *D. Basilio*, Similia vnde quaq; collecta, nec nisi magis selecta, propria, & ingenua, suis quæque locis, iuxta omnia per annum *Evangelia* reposuimus: vt ita quæ ad eandem rem pertinent simul posita, in vsum vnicuique parata, quasque in proxima potentia ad actam essent.

Exempla sacra, primū S. ipsa Scripturæ, tum historia Ecclesiasticæ *Eusebij*, *Theodoretii*, *Socratis*, *Sozomeni*, *Euagrij*, *Zonaræ*, *Nicetæ*, *Nicephori Gregoræ*, *Nicephori Callistæ*, *Pauli Diaconi*, *Vitæ Sanctorum* in septē tomis *Laurentij Suriij*, *Pratum Spirituale*, liber egregius & authenticus, vtpote in *Concilio Niceno* 2. citatus, *Cassianus*, & interdum *M. Marulus*, suppeditarunt. Exempla prophana & apophthegmata, *Plutarchi vitæ*, eiusq; *Moralia*, *Senecæ opera*, decem illi authores qui imperatorum vitas scripserunt, quos in vnum volumen ante annos 40. *Robertus Stephanus* redactos, elegantibus typis edidit, *Ammianus Marcellinus*, *Diogenes Laërtius de vitis Philosophorum*, *Aelianus de varia historia*, *Valerius Maximus*, ac postremò recentiores pauci, *Baptista Fulgosius*, *Domitius Brusonius*, *Raphael Volaterranus*, subministrarunt.

** 2

Sed

Operis vsus. Sed in his omnibus tam Exemplis quàm Similibus, eum modum ac rationem prudens Concionator tenebit, ut nec omnia vnius Euangelij loca in vna concione tractet, sed vnum atque alterum, aut ad summum tria; nec quae in vnoquoque loco inueniet vberius interdum collecta, omnia proferat, aut quam plurima possit proferre contendat, ne odiosa multitudo auditores obruat; nec etiam quaeuis & sine delectu accipiat, sed iuxta auditorum captum illis vtatur. Non enim idcirco in vnoquoque Euangelio varia annotauimus loca, & in quolibet vt plurimum loco (maximè quando recurrit, quod certè in plerisque accidit, nosque diligenter ad Lectoris usum in singulis annotauimus) tam multa & varia attulimus, vt in vna concione quanta fieri possit copia & multitudo proferretur (quo ego nihil arbitrari fore varius, nisi fortè in doctorum & magnorum virorum corona, qui solidioris & plurimi cibi capaces sunt, & ex vno verbo multa capiunt, quia verbum sapienti sat est) sed vt cum delectu & iudicio assumpta, dexterèque & copiosè amplificata ac dilatata, pluribus formandis concionibus subseruiant. Satius enim fuerit, duo aut tria in vno aut altero loco Exempla, totidemque paulo plura Similia, cum certis S. Scripturarum sententiis (quae copiosius afferri possunt) Patrumque vno aut altero loco, egregiè explicare, dilatare, amplificare, premere, vrgere, suis omnibus circumstantiis exornare, penèque palpanda Auditori praebere (quod D. Chrysostomus facere solet, eumque imitatus Ludouicus Granatensis) quam, veluti ad variè lectionis & memoriè ostentationem, multa concisè dicere, & multam quasi farraginem auditori deuorandam ingerere; quae admirationem momentaneam exciter, sed

affectum

affectum & cor non penetret. Nam neque cibus confertim ingestus nutrit, sed onerat, nec densa pluuia terram irrigat, sed innundat, nec aceruus, sed dispositio lapidum, aedificium facit. Denique non clauorum numerus asseri leuiter insertus, sed vnus aut alter clauus fortiter impactus, crebrisque ictibus incussus, fabricae compingendae accommodatus est. Haec dixerim, ne nostra qualiscunque copia illis ad superfluum luxum vertatur, quibus ad honestam & frugalem instructionem collecta fuit.

Non est autem opus, vt diuini verbi tractatores, patres ac fratres meos, ego omnium minimus, & peccator maximus, admoneam, quasique sus Mineruam doceam, aut innulus leonem ad praedas capiendas informem: illud in primis & ante omnia vt curèt, ne vita verbo dissentanea sit; ne, quod aliorum humeris imponunt, ipsi digito non attingant; ne, quod in templo verbo edificant, domi suae & quotidiana conuersatione destruant. Iam in hunc finem quaedam huius argumenti loca in hoc Promptuario Dominicali, ex proposito, quoties textus aliquis Euangelicus occasionem dabat, tractaui; idque maximo, vt potui, cum apparatu. Dignentur tam illi, quam omnes literati & docti, qui ferè communem cum illis in hac parte causam habent, ea loca percurrere. Fortè vel torporem, si quo laborant, excutere, vel currentibus calcare addere illa lectio poterit.

Ad loca porro moralia eruenda. Christi Saluatoris non solum sententias & verba, sed & facta quoque ipsa adhibui: nec Christi modò, sed & eorum quibus Christus bene fecit, facta & dicta locis moralibus eruendis seruiuerunt. Christi sanè, quia

Paulus

Concionatoris vita verbo respondeat.

*Domin. 2.
Adu. text. 4.
3. Adu. text. 3.
2. post Pascha
text. 2. & 3.
Domin. 3. post
Pente. text. 1.
12. post Pente.
text. 2.
17. post Pente.
text. 1.*

Locorum fontes.

P R A E F A T I O

Roman. 9.
Philip. 3.
1. Ioan. 2.

Paulus docet; eiusque imitatores esse, qualem se Paulus fuisse profiteretur; & qui in Christo manere se dicunt, debent, sicut ille ambulavit, & ipsi ambulare, ut D. Ioannes monet: necessariò sequitur, quòd omnis Christi actio, nostra est instructio. Aliorum verò, quia quorum facta & verba, seu fidei, seu humilitatis, seu cuiuscunque alterius officij signa & argumenta Christus laudavit vel remuneravit, ad imitationem & formandos mores meritò trahi debent: sicuti etiam si qua in aliis vituperavit, aut vituperatione digna aliquo signo ostendit, ea quoque ad vitij fugam documento nobis esse possunt. Et verò fortasse in quodlibet Euangelium loca moralia alius quispiam, me oculatior, facilè deprehenderit, & annotata atque tractata fuisse optauerit. De hoc quidem nò est dubiù, quia plus vident oculi quàm oculus; nec totam Scripturæ Evangelicæ fecunditatem moralem ego me affectum villo modo profitebor. Sed parciore fui, quia nec vim literæ Evangelicæ facere volui, sed ea solùm loca annotare, quæ propriè & genuinè ex ea quasi sponte promanarunt; nec à re proposita ad materias prorsus ab Euangelio præsentis alienas digredi: quod aliqui hac ætate fecerunt, & quidem non rarò in suo (quem vocat) Concionatorum Thesaurò Thomæ à Trugillo. Etsi enim nihil sanè pro concione importunè dicitur, quod piè & salubriter dicitur; tamen aliud est Euangelium diei ex professo tractare, & ex eius textu dicendi materiam haurire; aliud de re quavis ex alio quouis sacræ Scripturæ libro apud populù differere. Quod posterius qui facit, ut profectò piè eum & rectè facere nemo negauerit; ita hoc dum facit, Euangelium diei se populo explicare si profiteretur, vanus & ridiculus fuerit.

Iam

A D L E C T O R E M.

Iam verò, quum quædam sint loca moralia, quæ Christus Redemptor sæpius inculcauit, & vehementiùs docuit, ea nos, ut frequentiùs tractare oportuit, ita accuratiùs & vberius tractare conari fuimus. Concionatores verò ea apud populum frequentiùs proponere, iisque diutius immorari parerit. Ea loca sunt: Dilectio Dei & proximi, cum operibus misericordiæ: Humilitas, & contra superbiam: Contemptus mundi, & còtra avaritiam: Fiducia in Deum, & contra diffidentiam: ac postremò, de tolerandis malis. Quæ sanè loca ter quaterve aut quinquies ut minimum, aliqua verò decies, alia sæpius tractata & explicata sunt.

Loca à Christo sæpius inculcata.

Nemo tamen existimet, siue in illis, siue in aliis (etsi multas paginas in quibusdam locis consumpsimus, plarèque larga manu sparsimus) eam à nobis rerum copiam suppeditatam hic esse, ut de suo quisque addere, vel facilè nequeat, vel superuacaneum iudicet: imò verò nos nostram infantiam & tenuitatem prodidimus. Et quæ ad mores ac pietatem faciunt, in Sacra pagina, & apud SS. Doctores sine numero sunt. Sed animus fuit, quod penes nos erat, in commune conferre. Id Deo, id cuius pio & candido Lectori gratum fore arbitror. Nemo tamen propter hæc nostra, omni aut disponendi sua, aut quærendi plura, labore liberatum se opinetur. Poterit enim quisque, tum à se iam ad mores collecta, his in locis, quasi in propriis cellulis, reponere; tum quæ postea priuata lectione & observatione inuenturus est, ad hæc loca referre, & suum indies Promptuarium augere. Non diffitebor, Concionum Philippi Diez quadruplicium, aut certè duplicium Thesauri Thomæ à Trugillo, (quamquam omnium ille paucissima dedit) com-

Operis mediocritas.

**

4

menta-

mentariorum quoque Didaci Stellæ (ex quo vno Thomas à Trugillo optimam suarum collectionū partem accepit, nunquam ferè nominato authore) & Pauli à Palatio in Euangelia ex D. Luca & D. Matthæo desumpta, quasi medullam & substātiā vniuersam hic contineri. Nam Granatensem non nisi in decem postremis post Pentecosten Dominicis inspexi; exceptis Similibus, quæ ex omnibus eius concionibus mihi olim collegeram. Sanè ex vno Philippo Diez, & Stellæ commentariis in Lucam, plura de promptissimis, quàm ex omnibus simul aliis.

Similiū au-
thores cur
aliquando
prætermis-
si.

Similia à nobis collecta, rarò certo authori tribuimus, nisi fortè ex SS. Patribus desumpta; primū quia eadem apud diuersos authores inueniuntur, vt quis propriè author & inuentor fuerit, deprehendere nequiverim: deinde, quia parum interest quis ex modernis author dicatur, quum dubitari vix debeat, ex priscis authoribus (vt ego in multis aduer- ti) ea fuisse desumpta: postremò, ac maximè, quia omnino admodum non refert, quis eorum author fuerit, scire. Similitudo enim autoritate minimè eget; sed seipsam commendat, si apta est; commē- dari ab authore non debet, si inepta est. Satis est, à me omnia collecta, nulla inuenta fuisse. Alias huius Operis rationes in ipso proœmio videre licet.

Ac decreuerā sanè omnia Euangelia, tam in Dominicis quàm in Festis Christi & Sanctorum legi solita, quoad loca moralia, vno tractu explicare, quemadmodum in Promptuario Catholico, quo ad doctrinā hodie controuersam, feci: sed quia hæc explicatio locorum circa solas Dominicas ad opus expectatione maius exereuit, & nostram curram suppellectilem vehementer exhaustit; sed & hic lo-

ca mo-

ca moralia complura tractata haud dubiè sunt, quæ in Euangeliis Festorum vsui esse possunt: propterea has partes Dominicales in lucem date satis esse duxi; reliquam operis intentionem in aliud tempus reiiciens, vbi illud Deus dabit.

Illud vnum addam, etsi Concionatorum instru- ^{Operis vti-}
ctiōni hoc Opus potissimū, nostrāque intentio ^{litas.}
subseruiant; tamen id nunc tale esse perspicio, vt cuius Christiano Lectori vberimum fructum ad-
ferre, & in primis salutaris esse eius lectio possit: siue ad peccati cuiuscunque fugam & cautelā, siue ad quamlibet ferè virtutem capessendam, siue ad Dei amorem, mundi que contemptum animo instillandum, aut etiam roborandum: sine quibus saluus fit nemo. Doctos verò, & politioris literaturæ amantes, huius Operis varietas in hoc genere maxima plurimum oblectabit. Id vnum in toto Opere quilibet Lector inueniet, præter bonam materiam parum verborum esse. Quare quot hic virtutum & viriorum loca tractantur, tot sunt ad pietatem exhortationes, ne dicam conciones. Deum enixius precor, vt illum fructum hæc nostra collectio adferat, quem ego vnicum in colligendo spectauit, Dei gloriam, & proximorum ædificationem. Christiane Lector, bene vale, & ex huius Operis lectione si quis fortè virtutis stimulus, aut peccati horror, aut Dei amor, aut mundi contemptus, animo tuo solito alius infederit; pro omni laboris nostri mercede, me peccatorem tuis apud Deum piis precibus interdum iuua. *Oremus pro inuicem, vt saluemur.*

Duaci apud S. Amatum, 7. Septemb. 1589.

** 5

P R O M P T V A R I V M

M O R A L E S V P E R E V A N G E -
l i a D o m i n i c a l i a t o t i u s a n n i .

P R O O E M I V M .

V o ð nuper, fauente & propitio Christo, ad reuincendos pro concione nostri temporis hæreticos, *Promptuarium Catholicum*, super omnia totius anni Euangelia, tam de Dominicis, quàm de Festis Christi & Sanctorum eius, in lucernam emisi, in quo ad veritatem orthodoxam vel stabi- liendam vel defendendam, Concionatores verbi aliqua bona supellectile instruere conatus sum; fuit illud non mihi fortè adeò difficile & arduum: vel quia lōga in hoc doctrinæ genere exercitatio mea, & controuersiarum professio plus quàm decennalis, tum ad inueniendum, tum ad disponendum quæ eò pertinebant omnia, magnam mihi facultatē adferre potuit; vel quia doctrina fidei etiam à quolibet Doctore, naturæ dotibus ac præsiidiis ornato, factisque diligenti & industrio, facillè perspici & inueniri, commodè quoque tradi & doceri poterit. Nunc verò Opus aggredior (fauente & annuente Christo) non mihi tantùm multo difficilium, vt in hoc genere minùs exercitato (quum in scholastica palæstra, quam per omnem ferè ætatem triui, veritatis magis intelligendæ, quàm virtutis capeffendæ causa agatur) verùm etiã per se omnino difficillimum; & ad quod non tam naturæ quàm gratiæ & Spiritus diuini singularia præsidia requiruntur: vt ad mores formãdos, ad pietatem animis auditorum

Parisijs apud
Sonnium,
1589.

Difficultas
Operis.

P R O O E M I V M .

auditorum instillandam, ad virtutes inferendas, extirpanda vitia, Concionatorem verbi ex textu Euangelico similiter instruã, & egregiã illi atq; selectã supellectilem subministrẽ. Animus nempe est, & ad hoc iam dudum vehementer exarsit; adeòque in altero Promptuario concionando, cogitare cœpi (nausea quadã, & fastidio contra hæreticos semper rixandi; mihi inter scribendum oborto) Promptuarium Morale super omnia totius anni Euangelia, tam Dominicalia quàm de Festis, ad instructionem Concionatorum, contra huius temporis, vel omnium potiùs temporum peccata emittere, & pietatem, atq; omnes virtutes, maximè mundi contemptum, ac cœlestium rerum desiderium, fidelium animus instillare per huius Promptuarij supellectilem, sicuti per alterius ipsam fidem & sanam doctrinam corroborare volui. Sed hoc mihi Opus eo difficilium esse præsentio, & ante primas Operis lineas auctas fore auguror, quo ab ea pietate & animi puritate me longiùs abesse, heu, nimis verè agnosco, quæ ad huiusmodi Opus perficiendum necessaria esse videtur. Etsi enim docere non vera tantùm, sed & bona homo improbus, & impuræ vitæ potest (vnde Phariseos ipsos, homines ita impuros, vt *sepulchris dealbatis* eos verè *Matth. 23.* Christus comparauerit, ita nihilominus iussit audiri, vt ea quæ dicerent, *seruare & facere* suos doceret; *seruare quæ ad doctrinam, facere quæ ad mores pertinebant*) tamen sic bona docere, sic pietatem & solidas virtutes explicare, vt textus ipsius Euangelici loca singula perspicias, & perspecta ex aliis cognatis locis illustres, in quibus Spiritus sanctus vel talem virtutem docet, vel tale vitiũ taxat, & vtriusque aut media aut remedia suggerit, id est, vt fontes

res ipsos puritatis & pietatis vel inuenias ipse, vel ab aliis inuētos obserues, & cum delectu sequaris, ipsosque seu inuētos, seu delectos, in suos riuulos, & lata cāporum spatia deducas, quasiq; in intimā cum Deo familiaritatē receptus, ipsa adyta reclu- das, & cellaria ac thesauros ipsos diuinæ sapientiæ aperias; istud profectò solis, vt puto, spirtualibus viris, & qui puro ac defecato pectore Deum colūt, saltem qui peccatū ipsi non secus quā à faciæ colu- bri fugiunt, & veri virtutis amatores atq; cultores sunt, concedi solet. Hoc autem nobis in hoc Operē propositū est, ipsa loca textus Euangelici diligēter notare, ex quibus vel ad virtutem hortari, vel à vi- tio deterrere auditorem Concionator poterit: ea- demq; loca ex Scripturis sanctis, sanctorū Patrum documentis, rerū gestarū exemplis, tam sacris (ve- teris instrumenti allegorias & typos conquirendo) quam etiam profanis (hominū huius mundi sapiē- tum apophthegmata, sapienter dicta aut facta con- sectando) ac deniq; variis à rerū natura & cōsuetu- dine petitis Similibus, aut cōfirmare aut illustrare. Hæc enim omnia ad persuadēdū accommodata sunt, magnāq; vim habent. Vehementer igitur & me- ritò formido, quoad primi generis supellectilem magis pretiosam, ne, vitā ipse satis impurā & val- de terrenam agens, ad hoc tantum opus perficien- dum minimè omnium idoneus inueniat. Cæterum Dei misericordia & Christi gratia fretus, quæ & meis criminibus, vt spero, ignoscet, & meas tene- bras sua diuina luce collustrabit, tentabo interea quid humeri valeant, quid ferre recusent. Dabit fortasse operari & perficere, qui dedit velle. Quòd si desiderio vires non respōdeant, & voluntati nō succedat effectus; id saltē consequar, vt nec bonas

Authoris
intentio.

horas malè collocem, nec de abscondito talento à Domino meo redarguar; & demū aliquā mihi atq; aliis, etsi non quæ publicè sufficiat, priuatam tamē supellectilem colligā. Non sum autem nescius, va- rias hac nostra ætate & doctissimas Euangeliorum Explicationes, & Conciones egregiè morales pro-
 diisse, quales sunt Isidori Clari, Ioānis Pipini, Lu-
 douici Granatensis, Philippi Diez, & aliorum quo-
 rundam. Sed aliud fuit horū institutum, aliud no-
 strum. Illi integras Conciones, quas ad populum habuerunt, & in quibus tum doctrinæ capita, tum ea quæ ad mores tractabant, postea scripserunt, ve- teres Patres imitati: quæ haud dubiè multa egregia supellectile Concionatorem iuuant. Sed singula textus Euangelici loca, vnde variam materiam ad mores pertinentē depromat Concionator, nec an- notarunt illi, neq; tractarunt; imò aliqua Euangelij particula pro themate proposita, siue ad doctrinā, siue ad mores faceret, tum reliquas partes sæpe nō tractant, tum in aliam scripturā digressi, nihil in- terdum minùs quàm Euangelium diei exponunt. Deinde est illa super vnumquòdque Euangelium vnica Concio, vel, vt habent aliqui, duplex, aut ad summum, & in quibusdam tantū Euāgelij quadru- plex. At Euāgelici textus loca, quæ quidem ad mo- res faciūt, (hoc enim maximè nostra referre, & hāc partē maximè ad salutē facere cogitavi; potestq; & debet hæc pars multū amplificari, vrgeri, dilatari, premi, & illustrari, cū doctrinæ veritas paucis expli- cetur, nisi fortè in dubiū vocata; cui parti in altero Prōptuario satisfacere conati sumus) sic ego sin- gula annotare, & annotata tractare proposui, vt ex vna explicatione nostra, super quodlibet Euāgelij plurimæ Cōciones formari non difficulter queant.

Rursum

Sermonarij
nostri tem-
poris.

PROOEMIUM.

Rursum illi quorum integræ Conciones exstāt, verbis sæpenumero magis quàm materia abundāt, & amplificationem potiùs, certamque interdum dispositionem, quàm inuentionem iuuant. At ego semper iudicauim Inuentione quidem iuandos Concionatores; in dispositione verò, atque ipsa amplificatione, suum quemque iudicium & agendi morem, quasiq; geniũ sequi debere. Satis enim ridiculum & absurdum est; diuini verbi tracta orem; qui debet ex spiritu loqui, & pro re nata, propria quadam actione vti, suo tempore & loco monere, hortari, docere, blandiri, terrere, fouere, pungeri; totum suum sermonem ex alienis verbis formare, in alieno semper vestigio pedẽ ponere, quasi magistri dictata repetere, & ad vocem alterius saltare. Quare nullum aut minimum illi fructum reportant, qui in Doctoris cathedra sic semper discipulos agunt, vt aliena non tantum inuentione, sed etiam dispositione vtantur. Nam vt illud laudabile est, ac multis propemodum necessarium, certè tutissimum si bonos & probos Authores sequuntur (nam ex solo spiritu, more Apostolico, concionari per paucorum hodie est) sic istud non indignum modò, verum etiã absurdum valde, & quod totam concionem insulsam & insipidam atque inutilem reddat. Quare illi mihi multo & præstantiùs & vberius de officio Ecclesiastæ mereri, & in publicum consuluisse videntur, qui variam Concionatoribus supellectilem & materiam, eamque textui Euangelico appositam & accommodatam, suppeditarunt, vt non extra metas currat oratio, quã qui integras suas cõciones hac ætate ediderunt.

Quo in genere bonã certè nauauit operã AEgidius Topiarius, qui iuxta Villa-vincentij tabulas,
per

PROOEMIUM.

per omnia totius anni Euangelia atque Epistolas, certa loca annotauit, in quibus quid à Concionatore tractari commodè posset, doceretur. Quem, vt videtur, imitatus Thomas Beauxamis super omnia quæ per Quadragesimam leguntur Euangelia, vberius id præstitit: in singulis docens quæ ad doctrinam, quæque ad mores facerent. Sed omnium copiosissimè id præstare voluit Thomas à Trugillo, in suo quem vocat Thesauro Concionatorum, vbi ad pleraque Euangelici loca, ex Scripturis & Patribus variam materiam coaceruat. Qui liber si suo titulo respõderet, noster certè hac in parte vel alterius cuiusquam labor superuacaneus fuisset. Cæterum ille nec ea semper loca annotauit, quæ nos annotanda duximus, nec circa loca ipsa ab eo annotata, ea obseruauit, quæ nobis obseruanda videntur, nec denique verba ipsa textus Euangelici tractat aut premit, sensusque diuinos elicit (quod nos facere conati sumus) sed ex veteribus & nouis Scriptoribus multa ad verbum transtulit, & magnam dicendi materiam studiosè collegit. Verum quid propriè ex vnoquoque loco morali depromi salubriter queat, minimè sibi quærendum proposuit. Sed nec illum delectum ac iudicium in veteribus proferendis, sacrisque Scripturis applicandis adhibuit, quin facilè plura ac meliora depromere volentibus locum reliquerit: & sæpè admodum (id enim moneri lectorem expedit, vt alieno damno cautus fiat) ad Patres remittit, vbi vel nihil tale inuenias, vel quod parum ad rem faciat, vt inquam multis aliena fide vsus fuisse videatur. Ego verò ea demum apud Christianum auditorem maximam vim & pondus habitura semper iudicauim, tam ad doctrinam stabiliendam, quàm ad mores formandos,

Thomas
Beauxamis

Thomas à
Trugillo.

formandos, quæ ex ipsorum Christi verborum proprietate, circumstantiis, vi, & energia, Christum Dominum dicere ac docere voluisse, demonstrari posset: siue id primario ac principaliter dicendum senserit, siue iuxta solennem sacrarum Scripturarum fecunditatem, ex ipso suo sermone intelligi, & necessariò consequi voluerit.

Operis intentio.

Hoc ergo nobis in hoc Promptuario Morali propositum est, in singulis per annum Euangeliis, tam de dominicis quàm de Festis, si vita, valetudo, & negotia cætera permittent, loca seu textus singulos obseruare & annotare, vnde aliquod ad bonos mores, & pietatis studium promouendum depromi documentum queat: moxque documentum inde depromptum, & locum inuentum, materia & supellectile morali, quantum possumus copiosa, ex aliis Scripturis ad eam rem facientibus, ex sanctis Patribus, & optimis quibusque Authotibus petita, locupletare; & Exemplis ac Similibus crebrò exornare: non sanè aut verbis superfluis rem eandem dicendo, aut sermone accurato quicquam amplificando; sed res ipsas simpliciter proferendo, & accumulando (non tamen absque certo ordine ac methodo, vbi partitio loci id feret) & materiam vberem subministrando, (in qua tamen delectum magis quàm copiam affectauimus) planèque præter materiam nihil: quam postea Concionator quisque, prout volet, disponet, exornabit, amplificabit, atque etiam locupletabit. Rem ergo nunc ipsam propitio Christo aggrediamur.

P R O M-

P R O M P T V A R I I
M O R A L I S S V P E R
E V A N G E L I A D O M I N I C A L I A

Pars Hyemalis.

E V A N G E L I V M D O M I N I C Æ I.

A D V E N T V S.

R V N T signa in sole & luna Luca 21. & stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi. Nam virtutes calorū mouebuntur. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate. His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam & omnes arbores. Quum producant iam ex se fructum, scitis quoniam propè est aestas. Ita & vos, quum videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

P E R I C O P E moralis huius Euangelij.

1. Erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, &c. De extremi iudicij terrore.
2. His fieri incipientibus, respicite, &c. Scitote quoniam propè est regnum Dei. Cur hora iudicij incerta.
3. Cælum & terra transibunt; verba autem mea non transibunt. Certa & necessaria & assidua iudicij diuini expectatio.

Pars Hyemalis.

A 1. Erunt

1. *Erunt signa in sole & luna & stellis: & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuū, arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi.*

Iudicij extremi terror.

Locus moralis de extremi iudicij terrore, quem vt semper ante oculos haberemus, Christus his verbis expressit. Quos enim Dei amor, celestium bonorum desiderium, virtutis studium à peccatis non auocant; illos extremi saltem iudicij tremendi expectatio deterrebit. Hoc igitur medium proponit Christus. Idcirco sermonem his verbis conclusit: *Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.* & apud Matthæum: *Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.*

Loci partitio.

Ad hunc locum explicandum tria tractari possunt. Primum, quantus est huius extremi iudicij terror. Secundò, quare nescitur dies eius. Tertio, ad quid eius expectatio & memoria est utilis. quæ omnia in hoc Euangelio insinuantur.

Prima pars. Terror diuini iudicij.

Terrorem describit Dominus in verbis citatis; quia cælum & terra patientur. *Signa in sole & luna & stellis*, illa erunt, quòd lumen omnia amittent. Sic Matthæus: *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum.* quod & Ioel de hoc die prædixit; *Sol & luna obtenebrati sunt, & stella retraxerunt splendorem suum.* In terris quoque & in mari repentina & horrenda erunt mutationes, de quibus & Aggæus: *Ego commouebo cælum & terram, & mare, & aridum.* Hæc ideo fient, vt terreantur peccatores: *arescent homines præ timore*: & vt iudicis irascentis aduentus terribilis significetur, De quo Dauid: *Nubes & caligo in circuitu eius, iustitia & iudicium correctio sedis eius: Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius*, id est, peccatores. Docent hæc Christi verba, quòd omnia tunc elementa, ipsaq; corpora caelestia tum in seipsis dira patientur ad terrorem impiorum, tum in ipsos quoque impios agent, varios illis cruciatus, non animi tantum, sed & corporis inferendo: iuxta illud Sapientia: *Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Acuet diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Huius diei terrorem omnes Prophetæ diligenter prædixerunt,

Luca 21.

Matth. 24.

Matth. 24.

Ioel 3.

Aggæi 2.

Psal. 96.

Sapient. 5.

dixerunt; quia eius præscientia & recordatio in omni semper ætate, statu, ac tempore fidelium necessaria est. De hoc die Esaias. *Ecce dies Domini veniet crudelis & indignatione plenus, & ira furorisque, ad ponendum terram in solitudinem, & peccatores conterendos in ea.* De hoc die Ezechiel: *Finis venit, venit finis, euigilauit aduersum te: aroe venit. Immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas. Et non parceret oculus meus super te, & non miserebor: sed vias tuas ponam super te, & scies quia ego Dominus percutiens.* vrgendum & premen- dum hoc insolens Dei epitheton. Qui enim solet semper alioqui *miserans & miserator Dominus, bonus & benignus, & faciens misericordias super millia*, nuncupari; hoc die erit *Dominus percutiens*. Sic de hoc die Dauid: *Cognoscetur Dominus iudicia faciens. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Et iterum: *Dominus manifestè veniet; Deus noster non silebit. In conspectu eius exardescet ignis, & in circuitu eius tempestas valida. Aduocauit cælum desursum, & terram discernere populum suum.* Denique huius diei terror quantus sit, graphicè describit Sophonias: *Dies illa, dies ira, dies tribulationis & angustia, calamitatis & miseria; dies tenebrarum & caliginis, dies nebula & turbinis, dies tuba & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos, id est superbos peccatores terræ. Quibus omnibus Prophetis conformiter Apostolus contra impænitentes impios proclamat: Tu secundum impænitentiam cor tuum thesaurizas tibi iram in die ira.* Diem iræ vocat, quia dies misericordiae præterit.

Hic est secundus Christi aduentus, non iam humilis, mansuetus, misericors; sed in maiestate sua terribilis, iracundus. Primò venerat vt noster, vt *paruulus qui datus est nobis*, pro nobis iudicandus. Secundò venit vt suus, in *Maiestate sua*, iudicaturus orbem. In primo aduentu tanquam paruulus Dauid contra Goliath inermis pugnauit, diabolum in infirmitate vicit. In secundo, contra ingratum Nabal, armatus Dauid & iratus descendit, dicens: *Verè frustra seruaui omnia quæ huius erant in deserto.* verè frustra tot humano generi beneficia cõtulit, tot misericordias feci, carnem pro hominibus assumpsi, mortem pertuli, viua voce docui, Apostolos misi, Spiritum sanctum dedi, sacramenta gratia reliqui, toties peccatibus peperci, tot etiam nature & terræ bona impartiu: *non perijt quicquam* (quãtū in me erat) *de cunctis quæ ad hominem pertinebant; & reddidit*

Dei insolens epitheton.

Exod. 20.

Psa. 85. 102. 110

111. 144.

Psal. 9.

Psal. 49.

Sophon. 1.

Rom. 2.

Duplex Christi aduentus.

Esai. 11.

Allegoria.

1. Reg. 25.

didit mihi malum pro bono. Ingrati & stulti homines, huic Nabal stulto similes, meis acceptis beneficijs, diabolo tamen & carni seruiuerunt; nec missis à me pueris, pauperibus, & minimis meis, paucillum panis esurientibus dare, aut nudos eos vestire, aut in carcere positos visitare voverunt. *Hac faciat Dominus inimicis David, & hoc addat, si reliquero de omnibus qua ad eum pertinent usque mane, mingētē ad parietem.* Talis est secundus Christi aduentus. *Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea. Horrendum est incidere in manus Dei viventis.* Nulla hic occurret irato Dauidi Abigail, quæ pro Nabal intercedat. Nullus in die iudicij intercessionis locus: quod ex Scripturis pulchrè ostendit Chrysostomus. *Vide (inquit) non indutum veste nuptiali ex sponsali domo expulsus, & neminem pro illo intercedentem, Vide talentum habentem creditum, & non negotiatum, & quomodo pro illo intercedit nemo. Respice mihi quinque virgines exclusas, & equales pro ipsis non deprecatas.* Est ergo huius diei terror inexplicabilis, vbi veniet Iudex inexorabilis.

Qui noluit in hac vita videre virgam vigilantem, & temporali Dei castigatione, vel voluntaria corrigi, videbit in extremo iudicio ollam succensam, vt ex visione Ieremiæ notauit Chrysostomus loco citato. Vidit enim Propheta *primùm virgam vigilantem, postea ollam succensam.* Qui noluit amplecti manus Filij Dei in cruce expansas, pro nobis mortui, horrendè incidet in manus Dei viventis, & in sua maiestate venientis. Qui noluit seruare duas tabulas mandatorum, sentiet virgam Aaronis nō iam clausam in Arca, sed prolatam ad vindictam. *Tunc enim parebit signum filij hominis: Crux Christi, virga directionis & iustitia, olim dirigens, nunc percutiens. Ecce venit, & quis sustinebit aduentum eius?* ait alius Propheta. Quāto enim magis antea misericors fuit, tanto nunc crudelior erit. Patientia læsa fit furor: & adamantem ferūt omnium lapidum durissimum, vbi semel dissoluitur, in minutissimas sic dissipari partes, vt cerni vix queat.

Deinde & illud ad maiorem huius diei terrorem expēde, quod huius iudicij sententia pœnam adfert, non temporalem, sed æternam: simulq; considera quā acerbum est momentaneas quasi huius vitæ pœnas sustinere. Quæ considerans Gregorius, *Quomodo, inquit, toleranda est pœna quæ reprobis, si ferri nō potest ira quæ purgat?* Cogita (ait Chry-

sofomus) *quod trium dierum febrem hic non toleramus.* Si Loco citato. *Iudicium pœnas cernentes obruimur, & hoc vix quinquaginta annis damnationi obnoxii; quale est Christi tribunal, non tantum in quinquaginta annos, sed in infinita protendens secula pœnam!* Hoc nempe est quod Dauid dixit: *Etenim sagittæ tuæ transeunt; vox tonitruui tui in rota.* Sagittæ Dei sunt, plagæ huius vitæ temporales, de quibus per Moysen dixit: *Con-* *gregabo super eos mala: complebo sagittas meas in eis. Consum-* *mentur fame, &c.* Sed vox tonitruui Dei, quæ in die iudicij datur, ideoq; à Propheta *dies tubæ & clangoris,* nuncupatur, in rota est, id est, exitum non habet in modum rotæ.

Postremò huius iudicij terrorem, strictissimum iudicis *Iudicij exa-* *examen ostendit. Quid enim minutius in genere peccati men.* *verbo otioso? Et tamen dicit Christus: Omne otiosum ver-* *bum quod locuti fuerint homines, rationem reddent de eo in die* *iudicij.* Sed & intima cogitationum secreta scrutabuntur. *Tunc enim illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit* *consilia cordium.* Tunc dicetur (ait Chrysostomus loco cita- *to, & post eum S. Hieronymus) Ecce homo, & opera eius.* *Cog-* *giter autem vnusquisque, si vel in hoc auditorum confes-* *su occultum eius crimen publicaretur, quantam hoc ei con-* *fusionem pareret! Hoc est videlicet scrutari Hierusalem in* *lucernis, & fodere parietem, & videre abominabilia quæ facit* *populus.* Tuuc singulis impiis impœnitentibus fiet quod *Dauidi minatus est Nathan Propheta: Tu fecisti in abscon-* *dito; ego autem faciam hoc in conspectu solis, id est, toto spe-* *ctante mundo.* Nunc certè peccata impiorum ita occultan- *tur, quasi in libro Dei, non atramento perlucido, sed citri* *succo scriberentur, cuius scripturæ nullum apparet vesti-* *gium. Atqui quæ citri succo scribuntur, vbi igni admota* *fuerint, clarè leguntur. In igne iudicij extremi (iudicabit* *enim seculum per ignem) singula peccata legentur. Quod* *prospiciens Dauid, dicit: Intellexisti cogitationes meas de lō-* *gè, funiculum meum, & semitam meam inuestigasti, & omnes* *vias meas prauidisti. Similiter & sanctus Iob: Signasti quasi* *in sacculo delicta mea, & gressus meos dinumerasti. Quæ om-* *nia si in temporali hac vita Deus facit, in extremo iudicio* *multo faciet exactius: si in iustis hoc facit, qualis Iob &* *Dauid erant; quanto magis faciet in impiis! Vnde D.* *Bernardus: Quid in Babylone tutum, si in Hierusalem manet* *scrutinium? Si iustus vix saluabitur, peccator vbi parebit? Quid* *facient tabula quando tremunt columna? ait B. Gregorius, Iob lib. 17.*

Matth. 24.

Psal. 74.

Heb. 10.
Iudex inexo-
rabilis,Homil. 22. ad
pop. Antioch.

Hierem. 1.

Matth. 24.

Psal. 44.

Malach. 3.

Plinius natura.
hist. lib. 17. ca. 4.Iudicij sen-
tentia.Moral. libr. 21.
cap. 16.

Psal. 76.

Deuter. 32.

Iudicij exa-
men.

Matth. 12.

1. Cor. 4.

In Zachar. c. 12.

Ezech. 8.

2. Reg. 12.

Simile.

Psal. 138.

Iob 14.

Serm. 55. in

Cant.

Moralium in

Iob lib. 17.

Luc. 23. Quid virgula deserti, quando cedrus percutitur? Si in viridi ligno (in hac presenti iustitia Dei, quæ misericordia non caret, tantum iudicium exercetur, in arido quid fiet? ubi nullus misericordiæ locus erit. Denique de exactissimo tunc futuro actionum nostrarum scrutinio proferendum quod scribit S. Basilius: Non confuse, aut summam, aut indigestè peccata nostra cernentur; sed singula per partes, ut sese habent, velut in pictura noscentur. Exempli causa, quomodo ad patrandum quisque adulterium properans è lecto surrexit; quibus passibus incedens usus est; quo motu corporis lentiore ac concitatiorre; quem habitum dum procederetur assumpsit; & qua ex parte irrumpens, uxorem alienam violauit; quo item ordine huic mulier ad nefarium opus se substravit. Hæc, inquam, omnia velut in tabula, per partes diligenter expressa, cernentur. Nec opus tantum extenit, sed & intima cogitationes. Hæc ille iuxta Christi doctrinam, dicentis: Nihil est opertum quod nõ reuelabitur.

In lib. de vera
virginitate.

Matth. 10.

Quæ singularum turpitudinum & impietatum reuelatio, quia in hac vita vel non fit, vel rarissimè fit, idque ex parte tantum, in extremo iudicio exactissimè & plenissimè fiet. Ex his ergo vel omnibus vel aliquibus explicare, tractare, & amplificare concionator poterit, prout tempori & loco conuenire videbit, & pro illa quam habet dicendi facultate, diuini & extremi iudicij terrorem.

2. His fieri incipientibus, respicite, & c. scitote quoniam propè est regnum Dei.

Iudicij hora
incerta.

Luca 21.

Locus moralis de extremi iudicij hora incerta, & omnibus incognita. Hoc enim in isto Euangelio Christus aperte docuit. Rogantibus enim Discipulis, Quod signum aduentus tui, & consummationis sæculi? Christus non quando, sed qualis eius aduentus erit, respondet. Modum patefacit, tempus celare voluit. Ideo signa ostendit non prognostica & longè præcedentia, sed coniuncta & proximè præcedentia. Huc enim tendit huius Euangelij scopus. His fieri incipientibus, respicite, & leuate capita vestra: quia appropinquat redemptio vestra. Videte ficulneam & omnes arbores: quum producant iam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas. Ita & vos quum videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei: vel, ut Matthæus scribit, Quia propè est in ianuis: & Marcus, In proximo est in ostiis. Signa ergo illa terribilia in sole & luna, & stellis, & mari, & terra,

Matth. 24.

Marc. 13.

proxi-

proximum & repentinum Christi aduentum atq; iudicium ostendunt; sicut fructus iam enati, æstiualem maturitatem in proximo designant.

Quare Christus adhuc expressius adiunxit in hoc Euangelio: Attendite ne superueniat in vos repentina dies illa. Tanquam laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terre. Laqueo enim assimilatur iudicij tempus. Sicut enim auis aut fera nihil minus quam laqueum suspicatur, sed per campos illa liberrimè volitat, per siluas ista intrepidè discurrit, prædam quærens, hominum tamen arte & industria, bestijs istis protius incognita, in laqueos repente incidunt morti destinatæ: sic omnino terrenis hominibus, bonis terrenis tanquam prædæ perpetuò inhiantibus, Dei prouidentia, hominibus huiusmodi incognita, iudicij diem derepente inducit, & ad certam damnationem irretitos tenet. Apud Matthæum furi assimilatur. Si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret utique, nec sineret perfodi domum suam. Ideo & vos estote parati, quia quæ nescitis hora Filius hominis venturus est. Sic à Christo edoctus Petrus: Adueniet dies Domini sicut fur. Sic & Paulus: Ipsi diligenter scitis, id est, accuratè didicistis, & firmissimè creditis, & ob oculos semper habetis, quod dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet. Rursum hunc repentinum aduentum suum Christus Dominus clarissimo exemplo diluuij orbis terrarum expressit: Sicut in diebus Noe, ita erit aduentus Filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium, comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem quo intrauit Noe in arcam, & non cognouerunt donec veniret diluuium, & tulit omnes; ita erit & aduentus Filij hominis. Tribus ergo modis docet Christus repentinum fore hoc iudicium, sicut est laqueus, sicut fur, sicut diluuium.

Causam quoque repentini aduentus adiungit, ut attendamus, ut vigilemus, ut semper parati simus. Si præsciret auis aut fera laqueos, quam diligenter euitaret! Nam & ideo si fortè ex laqueo euasit, ad eundem locum vix unquam postea redit. Contra fures extruuntur domus bene munitæ, clauduntur ostia, seræ, pestuli, vigiles, canes adhibentur, ciuitates tota mœnibus clauduntur. Si par esset animæ cura & æternæ salutis ratio, qualis est vitæ temporalis & bonorum terrenorum custodia, non minus ad diem iudicij vnusquisque paratus semper esset. Hanc causam repentini iudicij Christus euidenter expressit, apud

Luca 21.

Simile.

Matth. 24.

2. Pet. 3.

1. Thess. 5.

Matth. 24.

Iudicium Dei
cur incertum.

Simile.

Matth. 24.
Marc. 13.
Luca 21.

Matthæum : *Ideo & vos estote parati. Apud Marcum : Videte, vigilate, & orate. Nescitis enim quando tempus sit.* Apud Lucam in hoc Euangelio: *Vigilate itaque omni tempore: orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt. & stare ante Filium hominis*: stare non concidere, subsistere, non perire; diligere aduentum Domini, non odisse: sicut casta coniunx non intrepidè tantum, sed etiam cupidè expectat reditum mariti sui, seruusque fidelis reditum domini sui. Hæc repentini iudicij ratio tollit & refecat prorsus omnè vitæ bene gerendæ dilationem. *Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Si Rex vnâ ciuitatem tibi dono daret, ea conditione, vt infra vnâ horam literas donationis expedires, & diploma regiû apponi curares; qua diligentia per te & tuos vtereris, ne illa tibi hora elaberetur! At hæc vita quasi vnâ hora (neque enim adhuc vnâ horâ certò tibi superesse scire potes) tibi à Deo concessa est, vt cœlestem hæreditatem acquiras, in Euangelio promissam *vigilantibus & orantibus.* Cur ergo vigilare contra peccatum, & orare pro Dei gratia atque misericordia vel ad momentum cessas? At fortè quia vides multos longæuos esse, longam quoque tibi vitam promittis. Sed nõne vides æquè multos in florenti ætate, atque ad eò de repente abripi? Planè nemini iam mors repentina videri debet, quæ quotidie ante oculos nostros tot ex hac vita rapit. Quis à furioso non sibi bene caueret, quem videt omnes prætereuntes ferire? Mors instar furiosi nemini parcat, rarò præmonuit. Verùm porcis in hac parte similes sumus. Porci enim conspecta nece socij, & audito grunntu, quem ingentem illud ferè solum animal occidendum edit, accurrunt omnes, grunniunt & ipsi, ac tumultuantur valde: vbi autem semel occisus porcus vociferari desierit, statim ad lutû & stercorea redeunt, nihil ampliùs curâtes. Sic homines terreni, carnales, voluptuarij, interim dũ moritur not⁹ quispiã, interim dũ funus effertur, mouentur, terrètur, perturbantur: factis exequiis, citò obliuiscuntur, ad sordes voluptatû & vetera peccata redeunt. Periculi plena est emendationis dilatio, & peccatorû reiteratio. Nauis etsi multa onera capiat, tamè rãdiu onerari potest, vt submergatur. Contra peccatores in peccato perseverantes, vox Dei illa est: *Super quo percutiam vos ultra addentes præuarcatione?* Castigare eos in hac vita definit Domin⁹, qui peccatis suis modum

Simile.

Eccli. 5.

Simile.

Marc. 13.
Luca 21.

Simile.

Simile.

Simile.

Isaia 1.

modum non ponunt, qui emendationem differunt, qui omni tempore non vigilant, non orant; vt sic in ætènum eos puniat. Qui audit tonitrua, metuit fulgura. Hoc Euangelium tonitruum est futuri iudicij. Metuamus fulgura iustitiæ diuinæ. Quanto diutius viximus, quãto plura supplicia peccatis nostris debita euasimus, tanto certius & citius venturum iudicium expectemus. Theramenes ciuis Atheniensis quum domus ruinam (quæ statim, illo egresso, cecidit) euasisset, exclamauit: O Iupiter, cuinam me tempore reseruas? Nec multo post, à triginta tyrannis cicutam bibere coactus, interiit idem peccatori statuendum, qui post peccatum perpetratum impoenitens manens, Dei manum non sensit; iuxta illud: *Ne dixeris, Peccauit; & quid mihi accidit triste? Altissimus est patiens redditor.*

Porro hæc perpetua extremi iudicij memoria, timor, expectatio ad plurima conducit. Primum, frenum quoddam peccati est. Vnde S. Basilius: *Si quando te senseris ad aliquod prouocari peccatum, ad mentem reuoca formidabile illud, nec ulli mortalium tolerabile Christi iudicium: & hoc quasi freno animam cohibe.* Nempe sicut sol omnes stellas suo fulgore obscurat, sic solius iudicij memoria suo terrore omnes animæ concupiscentias extinguit, vt est apud D. Clementem. Vnde & Dauid docet, obliuionem iudicij, causam esse peccatorum. Quum enim dixisset, *Inquinata sunt vis eius in omni tempore; subiunxit rationem reddens, Auferuntur iudicia tua à facie eius.* Contrà verò memoriam iudicij à peccato custodire idem docuit, *Consiige timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui.* Qui clauo confixus est, nec in hanc, nec in illam partem mouere audeat: nec ad dexteram declinat, nec ad sinistram. Talis clauus timor iudicij est. Deinde qui timet iudicium, effugiet illud. Nisi timuissent Niniuitæ, subuersi fuissent. Generi Lot, quia nõ timebant, nec credebant monenti futurum mox iudicium Dei, perierunt cum Sodoma. Qui Noë prædicantem audire noluerunt, perierunt in diluio. Filij Iacob in prima profectioe in Agyptum, quum nihil timerent, in magna mala inciderunt, à Ioseph vexati, in suspicionem vocati, in vincula coniecti. In secunda autem profectioe, vbi cum maximo timore accesserunt, omnia eis prosperè successerunt. Maxima virtutum custodia timor est. Sicut fortissimo milite domum custodiente, domus illa à latronibus nocturnis tuta est: ita timor futuri & furtiui iudicij reddit nos ab

Simile.

AElianus u.
var. hist. lib. 9.

Apophtegma.

Eccli. 5.

Tertia pars.
Timor iudicij
utilis.

1.

Hom. in Psal. 33.

Simile.

Recognit. lib. 9.

Psal. 10.

Psal. 118.

Simile.

2.

Chrysof. hom. 2.
in 2. Theff.

Exempla.

Genes. 43.

Simile.

Homil. 15. ad
pop. Antioche.

eius periculis tutos. Exemplum illustre vide apud S. Chry-
sostomum, vbi ostendit Antiochenos, qui propter deiectas
eius & vxoris statuas, repentino quodam & populari tu-
multu, Imperatoris iustam iram atque vindictam vehe-
mentissimè timentes, sic ad Deum inuocandum, & pietatis
opera facienda conuersi sunt, vt opulentissima illa ciuitas
magis tunc videretur religiosorum cœnobium, quàm con-
gregatio ciuium. Et profectò quemadmodum qui causam
aliquam grauem coram iudice pendentem habet, de illa
sua causa semper sollicitus cogitat, loquitur, tractat; & qui
Imperatorem aliquem cum ingenti exercitu ad ciuitatem
suam aduentare audiret, causamq; aduentus in bonum ne
aut in malum nesciret, de illo solo aduentu cogitaret: sic
si causa salutis nostræ cordi nobis esset, de illo tremendo
iudicio in quo omnes nos astare oportet, reddentes ratio-
nem eorum omnium quæ gessimus, & in quo qualis nobis
Christus adueniet nescimus, memoriam nunquam depo-
neremus, perpetuò cogitaremus. Vnde eleganter Climac-
cus: *Sicut qui esurit, recordatur panis; sic qui saluari cupit, non
potest non recordari extremum iudicium.* Et, vt sapienter scri-
psit Eusebius Emiffenus; *Magna iam est pœna peccati, metum
atque memoriam futuri perdidisse iudicij.* Mundani videlicet,
& voluptatum sectatores similes sunt hominibus rusticis,
qui securè agunt, nec vnquam de palatio regio, aut de Re-
gis ipsius vel iustitia erga malefactores, vel liberalitate er-
ga bonos cogitant. At pij fideles, & timentes Dei iudicia,
similes iis sunt qui in aula regia versantes composité se
gerunt, semper ad respondendū parati. Talis quum S. Hie-
ronymus esset, hanc vocem sæpe vsurpauit, aliòsque ad
eam vsurpandam hortatus est: *Siue comedam, siue bibam, siue
aliquid aliud agam, semper insonat auribus meis vox illa horri-
fica: Surgite mortui; venite ad iudicium.* Denique sola infi-
delitas hūc iudicij metum animis mortalium eximit, vnde
S. Ambrosius: *Si mente cernerent homines peccatores quale iu-
dicium imminet mundo, sensus humanus non dispergeretur va-
nitate seculari, si non infidelitate grauaretur.*

3 Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non
transibunt.

Iudicij extre-
mi expectatio
certa.

Locus moralis explicandi & premendi certissimam, &
necessariam, & assiduam extremi iudicij expectationem;
idcòque ab illis malis mediis omni studio cauendi, quæ
cuius

eius perpetuam expectationem animis nostris eximunt, &
penitus paulatim delent. Idcirco enim hanc illustrem asse-
uerationem Christus hoc loco adiecit, quam aliàs in hoc
loco adiecisse non legitur. Docet nempe verba hæc sua,
quibus aduentum suum gloriosum in extremo iudicio de-
scripserat, magis firma, certa, solida, & stabilia esse, quàm
ipsum cœlum & terram, quæ mortalium iudiciis profus
immutabilia & firmissima esse videntur. Cætera enim in
ipsa terra nasci & interire quotidie videmus. Orbium quo-
que & siderum cœlestium motum ratione & sensu com-
prehendimus. Atqui, nec terram ipsam nec cœlum moueri
vnquam cernimus, aut mouenda esse, vel immutanda vel
destruenda, certa & euidenti ratione intelligimus. Et ta-
men tanta est futuri iudicij firmitas & certitudo, vt cœlo
ipso ac terra firmiora sint. Nam ipsa quidem transibunt, &
vt ait Ioannes, *mutabuntur in calū nouū, & terram nouam:* &
vt ait Petrus, *Cœli magno impetu transibunt, & elementa ca-
lore soluentur; terra quoque & quæ in ipsa sunt opera exurentur.* & vt Esaias prædixit, *Cœli sicut fumus liquefcent, & ter-
ra sicut vestimentum atteretur:* ac denique vt Dauid cecinit,
*Opera manuum tuarum sunt cœli: Ipsi peribunt, tu autem per-
manes, & omnes sicut vestimentum veterascent:* sed verba hæc
mea de futuro certissimè hoc extremo iudicio non transi-
bunt, non mutabuntur, sed opere complebuntur. Debetis
ergo illa certissimè & firmissimè credere, credendo expe-
ctare, expectando cauere.

Apocal. 21.

2. Petr. 3.

Esaias 51.

Psal. 101.

EVANGELIVM DOMINICÆ II.

A D V E N T V S.

V V M audisset Ioannes in vinculis opera *Matth. 22.*
Christi, mittens duos ex discipulis suis, ait
illi: *Tu es qui venturus es, an alium expe-
ctamus?* Et respondens Iesus, ait illis: *Eun-
tes renuntiate Ioanni quæ audistis & vidi-
stis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, sur-
di audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur. Et
beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem
abeuntibus, coepit Iesus dicere ad turbas de Ioanne; Quid
existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam?*

Sec

Sed quid existis vedere? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam Prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ioannes in vinculis.* De persecutione & varia tribulatione iustorum in hac vita.
2. *Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum, ait.* De cura, & charitate pastorum & patrum erga oves & liberos suo.
3. *Euntes renuntiate Ioanni.* De modestia seruanda in sui ipsius cōmendatione.
4. *Qua audistis & vidistis.* De officio boni pastoris, in doctrina & operibus.
5. *Pauperes euangelizantur.* De paupertate spiritus, humilitate & mansuetudine ad cœlestia capienda.
6. *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* De vero Christianissimo.
7. *Illis autem abeuntibus, cepit Iesus dicere de Ioanne.* Contra adulatorēs, & de nemine coram laudando.
8. *Quid existis in desertum videre?* De laude & gloria iustorum etiam in hac vita.
9. *Arundinem vento agitatam?* De fortitudine animi, libertate spiritus, & constantia seruanda.
10. *Hominem mollibus vestitum?* Contra mollitiem, luxum, & omnem vestimentorum excessum.

1. *Ioannes in vinculis.*

De tribulatione iustorum in hac vita.

LOCVS moralis de tribulatione, persecutione, & varia tentatione iustorum in hac vita. Ioannes Baptista, quo non surrexit maior inter natos mulierum, & natiuitate celebris, & vitæ sanctitate illustris, & officio ac vocatione excellens, in vincula conicitur, in carcere detinetur, infami supplicio tollitur; sublatu, hosti capitali deridendus proponitur; capite in disco allato, conuiuij tempore præciso, ad omnem contumeliam exposito, ac denique mulierculæ vilissimæ libidini dato: Herode interim incestis nuptiis potito, in regno, in epulis, in voluptate, saltante Herodiade, & matris fœdissimum præceptum exequente. Hæc videlicet est fors iustorum, multa temporaliter mala perpeti, vt cœlestibus bonis in æternum fruantur. Sic suis Christus prædixit: *Mundus gaudebit, vos autē contristabimini.* Quare Apostoli & primi Christiani tribulationes huius vi-

Ioan. 16.

ta, vt

ta, vt rem Christianissimo propriam, expectarunt. Sic Paulus: *Nemo moueatur in tribulationibus nostris. Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus,* id est, ad hoc destinati & vocati sumus. Sic idem cum Barnaba, *conformantes animas discipulorum, exhortantēque vt permanerent in fide,* addiderunt: *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Hæc est Christianorum vocatio, hæc fors iustorum. de qua Christus apertissimè: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam quotidie, & sequatur me,* id est, tribulationes & tentationes, quæ illi quotidie obueniunt, ferat patienter, sicut ego tuli. Hanc generalem sortem iustorum Paulus quoque expressissimè tradidit. *Omnes (inquit) qui pie volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur.* Si causas huius conditionis & sortis iustorum explicare libeat hoc loco, eas breuiter exponemus. Primum omnis tribulatio est fidei & charitatis verè Christianæ probatio; iuxta illud Apostoli: *Tribulatio patientiam, patientia probationem operatur.* Vnde & illud Sapientis: *Tanquam aurum in fornace probauit illos, & inuenit eos dignos se.* Quomodo autem tribulatio sit vera probatio, pulchrè explicat S. Augustinus: *Voluntas Dei est aliquando vt sanus sis, aliquando vt agrotas. Si quando sanus es, dulcis est voluntas Dei; quando autē agrotas, amara; non es recto corde: quia non vis voluntatem tuam ad Dei dirigere voluntatem, sed ecōtra.* Probauit te ergo tribulatio an Deū toto corde dilexeris. In hoc sensu Apostolus dixit: *Si extra disciplinam estis, ergo adulteri estis, non filij.* Paternam quippe castigationem verus filius aquanimiter feret. Sic etiam fidem probat, vnde Augustinus: *Surgunt procella stagni huius, vires malos florere bonos laborare. Tentatio est, fluctus est, Et dicit anima tua, O Deus, Deus, ipsa est iustitia tua, vt mali floreat, boni laborent? Dicis Deo; Hæcine est iustitia tua? Et Deus tibi respondet; Hæcine est fides tua? hæcine tibi promiss, aut ad hoc Christianus factus es, vt in seculo floreres? Hæc ille.* Nempe quum *ex fide uiuat iustus, fides autem sit rerum sperandarum substantia,* basis & fundamentum, verè fidelis ille est qui bona futura expectat, non qui præsentibus bonis gaudere vult. In quo ergo fides firma & recta est, ad eò rebus aduersis non perturbatur, vt omnia prospera suspecta habeat, metuens ne præsentibus affluens bonis, æternis excidat. Ad fidei ergo probationē tribulatur in hac vita iusti. Alia causa tribulationis iustorum in hac vita, est ipsa Dei erga illos dilectio, & fauor singularis. Quod ne cui paradoxum

1. Thess. 3.

Act. 14.

Luca 9.

2. Timo. 3.

Tribulatio, fidei & charitatis probatio.

Roman. 5.

Sapient. 3.

Enarrat. in

Psal. 35.

Hebr. 13.

Præfat. in Enar.

2. in Psal. 25.

Fidelis quis.

Hebr. 11.

Tribulatio.

amoris diuini

signum.

doxum

Tobia 12.
Luce 22.

doxum videatur, ex Scripturis, adeoque euidenti ratione breuiter ostendatur. Tobia viro iusto graui cecitate percusso, dicit Angelus Raphaël: *Qui acceptus eras Deo, necesse erat ut probatio tentaret te.* Sic Christus in Euangelio: *Dico vobis amici mei; Nolite timere eos qui corpus occidunt, &c.* Amicos vocat, quos ad sanguinis pro iustitia effusionem inuitat. Ideo autem amicos appellat: quia maximum amicitiae & charitatis argumentum tales praebent. Quemadmodum enim amicitiae humanae officium postulat, non solum ut alter pro altero amicus libenter laboret, & laborando patiat, sed etiam ut alter ab altero officia laboriosa exigat, atque audacter & familiariter laborandi ac patienti materiam alter alteri praebet; sic inter Deum & iustos fit: quorum est arctissima, & omnem humanam superans dilectio. Nec inter amicos tantum, sed & inter superiores ac subditos hanc dilectionem cernimus. Subditus, pro Rege quem diligit; filius, pro patre quem amat; ciuis, pro Magistratu quem reueretur, nihil ferè arduum recusabit. Imò dilectionis argumentum interpretabitur, si quid ei arduum imperetur. Pulchrè Seneca: *Nihil eo infelicus, cui nihil euenit aduersi. Argumentum est à Deo illum contemni, ut imbellem & ignauum. Ignominiam indicat gladiator cum imbellem componi. Scit enim sine gloria vinci, qui sine periculo vincitur. Idem facit Dei prouidentia. Fortissimum quemque aggreditur, aduersus quem suam vim intendat. Ignem experiebatur in Mutio, paupertatem in Fabricio, exilium in Rutilio, tormenta in Regulo, venenum in Socrate, mortem in Catone.* Hæc ille ethnicus. Sed in his omnibus totus finis, tota merces erat vana gloriola, iuxta illud Poëtæ:

Vicit amor patriæ, laudisque immensa cupido.

At multò felicius & fortius in seruis suis experitur Deus suorum fortitudinem, fidem, dilectionem. Sic expertus est ignem in Laurentio, paupertatem in Francisco; exilium in Athanasio, tormenta in Vincentio, silentium in Arsenio, lachrymas in Ephremio, labores in Pachomio, ieiunia in Euagrio, solitudinem in Honorio, nuditatem in Antonio, cecitatem in Tobia, vlcera in Iobo, patientiam in Moysè, persecutionem in Dauide, lapides in Stephano, crucem in Petro, gladium in Paulo, vincula & carceres in Ioanne Baptista: denique in aliis innumeris, seu Martyribus, seu Confessoribus, innumera vel tormentorum, vel aliarum afflictionum genera. Hos omnes Deus arctissime dilexit: &

hos

Similia.

In lib. de Prouidentia Dei.

hos omnes Deus variè in hac vita affligi voluit. Alia causa est ipsa virtutis perfectio in hac vita, & consequenter gloriosa merces in altera. *Beati estis* (ait Christus) *quum persecuti vos fuerint homines, & dixerint omne malum aduersum nos mentientes, propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in calis.* Sic & D. Iacobus: *Omne gaudium existimate fratres, quum in variis tentationes incideritis, scientes quòd probatio fidei vestra patientiam operatur; patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, & in nullo deficientes.* Nempe hæc est perfectio Christiana, non solum declinare à malo, & facere bonum; sed etiam tolerare mala, & pati aduersa. *In patientia enim nostra possidemus animas nostras; & à diebus Ioannis Baptistæ usque nunc, qui ferè primus arduum vitæ genus exercuit, & in carcere decollatur, regnum caelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud:* quod totum non ad Dei rigorem, sed ad nostram glorificationem pertinet. Vnde Chrysostomus: *Volens Deus hominem glorificare, tentat illum, non ut cum iudicio (id est, seuerè) hoc faciat, sed ne sine causa glorificet.* nempe, ut nostræ glorificationis nos quoque cooperatores essemus, quo nihil humanæ naturæ gloriosius conferri potuit. Nempe Deus paternum gerit in nos affectum, non maternum. Pater filium labori mancipat, vel opificio addicit, vel ad militiam emittit, vel negotiationi tradit, vel ad studia & literas collocat, ut sic ad honores vel opes acquirendas perueniat. Mater verò filium suum domi in officina residere perpetuò vellet, quietamq; & tranquillam semper apud se vitam agere. Rursum in castris non nisi fortissimis & charissimis suis militibus periculosa Dux imperat. Lectissimos, & quos promouere cupit, emittit, qui nocturnis insidiis hostes aggrediantur, qui iter hostium explorent atque intercipient, qui praesidium aliquod loco deiiciant, denique qui robur ipsum exercitus hostilis inuadant. Nemo eorum qui sic exeunt, dicit, *Malè de me Imperator meruit, aut malè mihi voluit; nisi ignauius forrè aut imbellis quispiam: sed contra, si strenuus miles est, & militis nomine dignus, sic dicit: Bene de me iudicauit imperator, bonam de me opinionem se habere ostendit; bene mihi voluit & honori meo consulere.* Sic se res habet inter nos & Deum. *Militia enim est vita hominis super terram. Et omnes currimus in agone.* Certare igitur, contendere, & contra omnia aduersa, Dei prouidentia nobis immissa, pugnare debemus. *Nemo enim*

Tribulatio virtutis perfectio.
Matth. 5.

Iacob. 1.

Psal. 36.
Luce 19.

Matth. 11.

In Matth. homil. 14. operis imperfecti.

Similia.

Iob 7.

1. Corinth. 9.

2. Timoth. 3.

enim

enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Plura de hac materia in aliis Euangelis, ubi magis proprius erit dicendi locus.

2. Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum ait.

Pastorum & patrum cura.

Ioan. 1.
Matth. 3.

Ioan. 1.
Ad Agastium
quæst. 1.
4. Reg. 2.

Simile.

Exemplum.

Simile.

Ioan. 5.
Canon. 36.

Parentum cura
erga liberos.

LOCVS moralis de cura & charitate seu pastorum erga oves, seu patrum erga filios suos. Ioannes enim non propter se illos ad Christum misit, nec propter se quaesivit an ille Messias esset. Non enim potuit eum ignorare, quem antea digito demonstrauit, dicens: *Ecce Agnus Dei, &c.* quam apud aquas confessus erat dicens: *Ego debeo à te baptizari, &c.* quem etiam apud Sacerdotes & Scribas ad eum missos ingenuè prædicabat, dicens: *Non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius. Sed* (ait Hieronymus) *sibi quaerens, suis discipulis discere voluit.* Sic Elizeus mittit filios Prophetarum per montes & ardua, ut quaerent tribus diebus Eliam, quem ipse ascendentem viderat. Quum enim tot sua testimonia suis adhuc discipulis non satisfacere. Ioannes videret, hac arte elicere voluit luculentam probationem, quod Iesus esset Christus, ne ex sola humilitate alteri hunc honorem detulisse suis discipulis, præceptorem suum nimis amantibus, videretur. Ioannes ergo iam in carcere & morti proximus, non sui, sed suorum discipulorum curam habet. Non mittit ad Herodem ut liberetur, sed suos ad Christum ut instruantur. Tanquam si prouidus pater moriens, filios suos consignet fidei tutori, & cupiens eos bene instructos relinquere, sic suos mittit ad Christum, ab eo docendos, & in fide confirmandos. Sic Paulus in ipsis vinculis curam Ecclesiae gerit, ad Philipenses, ad Ephesios, & ad Philemonem in carcere Romano scribens. Sic etiam ad Colossenses in Epheso comprehensus scripsit. Quemadmodum candela accensa, etiam in carcere conclusa, per rimulas tamen lumen emittit; sic Ioannes, qui erat lucerna ardens & lucens, charitatis suae ardorem foras emittit. Concludi charitas non potest. Quanto magis plena libertate gaudentes, & summa potestate ac facultate bene rem gerendi præditos Episcopos & Pastores, perpetuam ouium suarum curam habere oportet! Canon Apostolicus iubet, ut si Episcopus electus non admittatur à populo loci (non sua culpa, sed populi refractarij vitio) clerici illius ciuitatis excōmunicentur, qui non fuerunt correctores populi inobedientis. Eadem debet esse cura parentum erga liberos.

liberos. Diogenes patrem percussit cuius filium insolentem vidit. Lacedæmonij, quum duo fratres inter se dissiderent, multam dixere patri, quod eius negligentia, orta inter eos similtas affet. Aliud Ioannes suo exemplo docuit, qui etiam ut discipulos formaret, ignorantiam ipsemet prætexebat; sicut magistri chori tonum aliquando excedunt, ut alij catores congruum tonum accipiant.

3. Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis.

LOCVS moralis de modestia seruanda in sui ipsius exultatione & commendatione. Christus rogatus de re maxima, & de summa ab orbe condito dignitate, an esset Messias & Saluator mundi, non respondet se illum esse; sed ex doctrina & operibus iudicandum relinquit, an sit verus Messias, nec ne. Superbi semetipsos & sua facta prædicant. Nabuchodonosor in sua superbia sic loquitur: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ego edificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?* At Christus de seipso nihil affirmat, sed duo certissima argumenta profert quibus irrogato satisfaciat, doctrinam & opera. Sic docet nos humilitatem & modestiam, ut non verbis, sed operibus commedari velimus. Ideo non dicit, cæcos illumino, mortuos resuscito; sed *cæci vident mortui resurgunt, &c.* In bonis operibus non est dicendum, ego hoc feci; sed, Deus fecit. Bonorum enim operum potissimam partem Deus facit. S. Hugo dicere solebat: *Mala mea purè mala sunt, & mea sunt: bona autem mea nec purè bona sunt, nec mea sunt.*

4. Quæ audistis & vidistis.

LOCVS moralis, circa officium Pastoris seu Præpositi cuiusvis Ecclesiastici, qui ex duplici hoc capite, doctrina & operibus commendari debet, sicuti Christus per ea innotescere voluit, cuius illi in terris vicem gerunt. Sic Paulus Christi imitator: *Quæ audistis & vidistis in me, hæc agite; & Deus pacis erit vobiscum.* Sic suo Timothæo præscripsit: *Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione.* Doctrinam verbi cum bona conuersatione coniungit. Qui enim dicit & non facit, similis est illi qui numismate ad nihil aliud vitur, nisi ad numerandum; quod de Græcis dixit Anacharis Scytha, qui verbotenus magni erant Philosophi, sed vita & moribus leuissimi. Vnde illud Solonis ad Græcos apud Platonem in Timæo: *Vos semper pueri estis, senex autem Græcorum nemo.* Moribus nempe pueri erant.

Pars Hyemalis.

B

Cuius

In Laced.

Cuius rei tale exemplum narrat Plutarchus. Senex quidam in ludis Olympicis diu multumque inter Græcos perambulans, nec locum inueniens, ad Lacedæmonios tandem peruenit, vbi non solum pueri omnes illi assurrexerunt, verum etiam viri multi locum dederunt. Id factum quum cæteri Græci, quotquot aderant, magno applausu approbassent, exclamat senex: *Heu miseriam! Omnes Græci norunt quid sit honestum, sed eo soli vtuntur Lacedæmonij.* Monendi hoc loco Pastores, ne fortè omnes illi norint optimè quid sit honestum, sed eo soli vtantur laici. Rectè monuit Seneca: *Eum elige Doctorem, quem magis admireris quum videris, quàm quum audieris.* videlicet qui ex vitæ sanctitate magis commendetur quàm ex doctrina. Sicuti monstruosum est vt homo maiorem habeat linguam quàm manum; sic cuius maiora sunt verba quàm opera præter naturam facit. *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Christus magistris Ecclesiarum dixit: *Vos estis sal terra, propter sanam doctrinam qua condiendi erant populi, vt recta saperent. Vos estis lux mundi, propter exempla virtutum: vt luceat lux vestra coram hominibus, & videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.* Ad eos verò qui dicunt & non faciunt, clamat Apostolus: *Qui alium doces, te ipsum non doces? qui predicas non furandum, furaris? qui dicis non mœchandum, mœcharis?* Nempe huiusmodi prædicando optima, & faciendo pessima, nihil aliud quàm suum ipsi processum contra seiplos egregiè formant, vt iudex tandem toto viso processu, doctrinæ optimæ, & vitæ contrariæ, sententiam pronuntiet. *Ex ore tuo te iudico serue nequam.* Sanè si quis scit voluntatem Domini & non facit eam, vapulabit plagis multis; is qui & scit & docet, vapulabit plurimis, si non facit eam. Pulchrè Seneca: *Nullus peius mereri de omnibus mortalibus iudico, quàm qui philosophiam (multo magis Euangelicam doctrinam) velut aliquod artificium venale didicerunt, qui aliter viuunt quàm viuendum esse præcipiunt. Non magis potest talis prodesse præceptor, quàm gubernator in tempestate nauis habundus. Non est loquendum, sed gubernandum.* Et alio in loco: *Nihil proderit dare præcepta, nisi prius amoueris obstantia præceptis. Non magis quàm proderit Duci arma in conspectu militum posuisse propius, que admonisse, que ipse nunquam exercuerit, vt ad præcepta que datus possit animus ire, soluendum est.* Plane iuxta illud Christi, *Alligant onera graua, & imponunt ea humeris aliorum, & digito*

Epist. 34.

Simile.

Matth. 5.

Roman. 2.

Doctor malus suum processum facit.

Luca 10.

Luca 12.

Epist. 109.

Similia.

Epist. 95.

Matth. 23.

gito suo nolunt ea mouere. Alligatur enim & graue fit onus subdito, quod qui imperat non ipse præstat. Putat enim subditus ferri non posse, aut certè parum interesse an feratur, quod à præcipiente superiore ferri non videt. Si enim aut ferri posset, aut necessariò ferri deberet, ipse magister ante omnes hoc faceret. Qui docet igitur & non facit, duplex onus imponit; vnum præcepti, alterum mali exempli. Nam vt omne præceptum per se graue est, nisi charitas accedat per quam fit leue: ita adhuc grauius est quum illud non ferunt, qui ad ferendum valentiores videntur. Sicuti enim leue fit quando exemplo præcurrit magister (facilius enim est imitari facientem, quàm obedire iubenti) sic graue fit quando onus deponit. Christus ergo bonus magister, vt se Messiam, vt se magistrum omnium iustorum ostendat (*vnus est enim magister vester, Christus,*) iubet discipulos Ioannis renuntiare eâ quæ audierant & viderant. Iubet doctrinam & opera eius attendi. Neque verò obstat quòd opera miraculosa Christus hic intelligat. Nam vt illa tunc necessaria erant ad fidem hominum animis ingenerandâ *miraculis enim, (ait Augustinus) conciliauit auctoritatè auctoritate meruit fidè, fide cõtraxit multitudinem:*) sic postea bona opera prædicatorum necessaria sunt ad fidei opera producenda. Noua planta dum adhuc tenera est, sæpe irrigatur; vbi autem in arborem adoleuit, sole magis caret quàm frequenti pluuiâ. Fides miraculis irrigari debuit, vt cresceret; sed vbi creuit, luce bonorum operum, luce exemplorum magis indiget, quàm miraculorum frequentia. *Qui mundo credente non credit (ait Augustinus) magnum est ipse prodigium.* Proximum est quod monet Iacobus: *Tu mihi ex operibus ostende fidem tuam.* Tales enim fructus hæc arbor profert. Est nunc igitur doctrina cum bonis operibus in magistris animarum ita necessaria, sicut doctrina sana cum miraculis in primis illis plantatoribus, Apostolis & Apostolicis viris, maximèque in Christo omnium magistro necessaria fuit.

5. Pauperes euangelizantur.

LOCVS moralis de paupertate spiritus, de humilitate cordis, de animi mansuetudine & submissione, solo & proprio doctrinæ cælestis capiendæ medio. Christus hoc inter miracula enumerat, quòd non sublimes spiritus, nec superba ingenia, nec subtiles & acuti homines Euangelium

B 2 sulci-

Malus magister dupliciter onerat.

Matth. 23.

De utilitate cred. cap. 14.

Simile.

Greg. hom. 29. in euang.

De ciuit. Dei, lib. 22. cap. 8. Iacobi 2.

De paupertate spiritus.

suscipiunt, sed humiles, mansueti, paruuli. Haec Philosophi & sapientes huius mundi alios auditores & sectatores non habuerunt, quam ingenia selectissima, acutos & subtiles homines, superbos & gloriae cupidos. Tales Platonis Academia, tales Zenonis Stoa admittit; tales cum Aristotele deambulabant. Plato neminem, nisi prius geometram, id est, in mathematicis principiis acute & subtiliter versatum, in suam Academiam recepit; & tamen erat eius doctrina tota penè moralis. Nouum itaque erat ad Evangelicam doctrinam suscipiendam non nisi pauperes, id est, humiles, mites, atque mansuetos à Christo vocari. Prædixit hoc Esaias, & in se completum Christus asseruit: *Spiritus Domini super me, Euangelizare pauperibus misit me.* quod apud Esaiam sic legimus: *Annunciare mansuetis misit me, ut moderer contritis corde.* Sic alibi idem Propheta: *Super quem requiescet Spiritus meus? super humilem & tremulentem sermones meos.* Euangelica nimirum & caelestis doctrina, quia non arte & ingenio acquiritur, sed Dei gratia & dono impartitur, ideo non nisi ab humilibus capi potest. *Deus enim humilibus dat gratiam, superbis autem resistit.* Ideo sapienter Augustinus: *Nisi pietas & pax quaedam mentis accedat, de fide nihil intelligi potest.* Sicut ergo vas se demittit in puteum, & incuruat se ut aquam hauriat; sic animus humanus demittere se debet, ut caelestem doctrinam capiat. Quae sublimia sunt, & supra captum nostrum, inuadi, aut vi, capi non possunt: vel arte, vel precibus utendum, ut eò perueniatur. Sed quia in caelestibus arti locus non est, precibus, & humili spiritu agendum. Videmus formicas propter exiguum corpusculum, arborem quantumuis excelsam, inuadere, ad summum usque fastigium conscendere, per quaelibet minutissima folia tuto discurrere. Sic humilibus solis datum est altissima fidei mysteria penetrare. Plura diximus de hac materia in altero Promptuario nostro Catholico contra haereticos. Nam ut acetum acre non fit nisi ex optimo vino, sed corrupto; sic maximi haeretici ex maximis ingeniis per superbiam corruptis. Talibus Christus suae sapientiae thesauros non committit. Hoc enim esset *proicere sancta canibus, & margaritas porcis.* Sunt enim superbi omnes ferocitate canes, & ruditate porci, qui res pretiosissimas non nisi carnaliter capiunt, & ex affectibus humanis iudicantes, quasi pedibus conculcant. Sed contra, ut prudens mercator, non otiosis aut curiosis, sed ijs quos

Luca 4.

Esaias 61.
Ibidem 66.

Iacobi 4.

De utilitate cred.
cap. 18.
Simile.

Simile.

In die sancti
Matthiae.
Simile.

Matth. 7.

Simile.

quos emere velle putat (quia talibus indigent, suamque indigentiam agnoscunt) merces suas ostendit: sic Deus non superbis, qui per se satis sibi sapere, & omnia mysteria intelligere videntur; sed humilibus qui suam ignorantiam agnoscentes, auidè diuinos magistros audiunt, sua caelestia mysteria communicat. Sic Christus coram Herode nulla voluit facere miracula, ac ne loqui quidem aliquid. Rursus quemadmodum parentes tunc demum thesauros suos filiis patefaciunt, opesque & substantiam paternam eos scire permittunt, quam eos iam adultos viderint, & puerilis lasciuiae vitia respuisse, esseque morigeros & obsequentes; ita anima humana, donec humilis & Deo deuota atque obediens fiat, ad caelestium rerum cognitionem à Deo non admittitur. Certè ut vas repleti non potest nisi prius euacuetur; sic anima humana, nisi per valde modicam sui reputationem, id est, vacuum se reputando, cognitione rerum diuinarum repleti non potest. Ideo prophani Philosophi, *dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Nihil ergo mirum si solis pauperibus euangelizat Christus. Hoc est quod dicit Apostolus: *Elegit Deus infirma mundi; ut quae sunt fortia confundat.* Doctrina enim humilium, est confusio superborum. Sed & in hoc maior est Dei gloria. Nam ut ille demum summus artifex est, qui ex vilissima quaque materia excellens tamen artis suae opus producere potest: sic Christus se magistrum peritissimum ostendit, qui pauperes maximè, simplices, idiotas, *ipsa quasi peripsemata ac purgamenta mundi,* (ut Apostolus loquitur) caelestium mysteriorum discipulos idoneos, atque adeo magistros fecit. Magnae artis esse videtur, ex ipsis corticibus pomorum, saccharo & melle conditis, delicatissima bellaria conficere. Maius est homines rudes, & mundi iudicio stultos, Euangelicae doctrinae luce sic collustrare, ut sint ipsi postea lux mundi, & sal terrae. Pauperes ergo euangelizantur, vel quia sic Euangelicae doctrinae ratio postulat, vel quia caelestem magistrum sic decet, vel quia ad Dei gloriam hoc in primis pertinet.

Chrysostr. lib. 3. de
compunct. cordis.
Similia.

Roman. 3.

1. Corinth. 1.

Simile.

1. Corinth. 4.

6. *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.*

LOCVS moralis de vero Christianismo. Christianus enim ille verus est, qui non scandalizatur in Christo, qui *non erubescit Euangelium,* qui nihil à se alienum putat quod Christi est. Veri hominis illa vox erat, & maximo cum applausu accepta: *Homo sum, humani nihil à me alienum exi-*

Roman. 1.

qui scandalizati

in Christo

quid.

E.

1. Corint. 1. *stimo. Scandalizantur in Christo non solum omnes infideles & increduli, de quibus Paulus: Pradicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam, propter ipsam doctrinam de Christo; sed etiam omnes impij, tam increduli quam credentes, propter Christi virtutes in eo scandalizantur. In India Orientali, & regnis Iapanicis, multi Reges etsi fidem Christi, quoad doctrinam, amplecti parati essent, tamen propter vitæ innocentiam, quam Christiana religio præcipit, amplecti noluerint. Multi Philosophi quia fastum & gloriam huius seculi quasi pro summo bono habebant, quam Christus condemnat, & humilitatem docet, dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, à Christiana religione exhorruerunt. Vnde sic Platonicos alloquitur Augustinus: Quia Christus humiliter venit, & vos superbi estis, ideo Platonici quam Christiani esse maluistis. Omnia vitia in Christi virtutibus scandalizantur. Superbus in Christo humili, & omnes contumelias atque opprobria vsq; ad crucem sustinente. Avarus in Christo paupere, & non habente ubi reclinet caput suum. Quem Christus ad perfectionem hortabatur, recessit tristis, quia dives erat, id est, amator diuitiarum, & avarus. Gulosus in Christi sobrietate, qui multum & sæpe ieiunauit, suisque ieiunandum prædixit, quando sponsus auferetur ab eis. Multi hodie Catholicam deserunt, & ad hereticos transeunt, quia ieiunare se non posse aiunt. Tales scandalizantur in Christo; & in corpore eius, quod est Ecclesia, præscribente ieiunia. Libidinosus in Christi puritate, qui nasci voluit de virgine, & docet quosdam castrare se propter regnum cælorum, & per Apostolum suum Paulum hortatur omnes ad virginitatem, & prohibet ipse mœchiam omnem, etiam mentalem. Multi ex clero ex hac Christi doctrina hodie scandalizati abierunt retrò, & in hæreses apostatarunt. Desidiosus & ignauus, atque acedia laborans, scandalizatur in Christi frequentissima oratione, in qua pernoctabat, ad quam sine intermissione faciendam hortabatur. De omnibus his verum illud est quod in Euangelio dicitur: Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Erant enim eorum mala opera. Nam vt luscii solem non vident, & noctuæ oculus luce offenditur; sanus autem oculus lucis splendore etiam delectatur: sic omnes impij quorum corda sunt tenebræ, & non nisi opera tenebrarum faciunt; Christi luce omniumque virtutum splendore offenduntur*

duntur & scandalizantur. Horum omnium voces describit Sapiens: Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplina nostræ. Tale scandalum Iudæos ad Christum occidendum impulit. Tale scandalum hodie hæreticos ad persequendos Catholicos, maxime de clero, & monachos impellit. Michol superba deridet saltantem & tripudiantem David coram Arca Dei. Populus alienigena, Iudæos templum reædificantes, primum deridebant, postea quibus poterant modis impediebant. Impiorum vox de vita iustorum est: Nos vitam eorum reputabamus in aniam. De Christo prædicante, & ad omne virtutis genus hortante, dixerunt Iudæi. Dæmonium habet, & insanit. ut quid eum auditis? Quum Sacramenti sui mysterium aperiret, de corpore manducando, & de sanguine bibendo scandalizati, dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest audire eum? Ad hanc doctrinam etiam hodie scandalizati multi hæretici, abierunt retrò, Christo relicto, quia corpus eius, quod est Ecclesia, deseruerunt. Quibuscunque doctrina Christi, vel Ecclesiæ eius, insana, stulta, superflua, dura, superstitiosa videtur, illi omnes in Christo scandalizantur. Hæretici hodie, quia toti carnales sunt, primo suo magistro Luthero similes, scandalizantur in Christo propter doctrinam de necessitate bonorum operum. Lutherus, lectis illis Pauli verbis: Iustitia Dei in eo (scilicet Euangelio) reuelatur, tale scandalum passus est, vt sic scribat: Oderam istud vocabulum, Iustitia Dei, quod vsu & consuetudine omnium doctorum doctus eram philosophice intelligere de iustitia formali & actiua, qua Deus est iustus, & peccatores iniustusque punit. Ego autem non amabam, imò odiebam iustum, & punientem peccatores Deum, tacitæque si non blasphemia, certè ingenti murmuratione indignabar Deo, dicens: Quasi verò non satis sit miseros peccatores, & aternaliter perditos, peccato originali, omni genere calamitatis oppressos esse per legem Decalogi, nisi Deus per Euangelium dolorem dolori adderet, & etiam per Euangelium nobis iustitiam & iram suam intentaret.

Hæc ille ad verbum. Hoc itaque scandalum passus, fingit iustitiam Dei in Euangelio nullam aliam esse quam iustitiam fidei iuxta sensum suum, id est, qua sumus iusti per fidem, credendo solum in Christum, & eius iustitiam nobis imputatam apprehendendo per fidem. Quod totum eius

Sapient. 2.
9.
10.
2. Reg. 6.
Allegoria.
1. Esdr. 4.
Sapient. 5.
Ioan. 10.
Ioan. 6.
11.
12.
Hæreticorum hodie scandalum.
Roman. 1.
In 1. præfat. operum Lutheri.
Lutheri scandalum.
De iustit. lib. 5. c. 7.

In Clau. par. 2.

eius scandalum, atque insaniam huius scandali, alio in loco refutatum dedimus. Similiter Flaccus Illyricus scandalizatus, affirmat illa Christi verba in Euangelio, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, non esse vocem Euangelij, sed legis, id est, ad veterem legem pertinere, & hodie nõ obligare. Quod etiam eodem in libro refutauimus. Hoc istorum nebulonum scandalum sequuti hodie innumeri, atq; ita scandalizati, & ipsi Christum deseruerunt. Sed beati Catholici qui in hac Christi doctrina non sunt scandalizati. Beati plenius iusti & pi, Catholici qui in nulla Christi doctrina scandalizantur. Qui voluntatem suam in omnibus Christi voluntati conformat, ille demum non scandalizatur in Christo, ille beatus est. Quemadmodum enim ferrum frigidum, etsi millies malleo contundatur, formam tamen nouam non accipit, nisi igne calefiat; sic anima, etsi intellectum optimè instructum habeat, fidèque sana imbutum, nouitatem tamen vitæ non induet, vt sit Christo conformis, nisi igne charitatis voluntas accendatur, vt Christum verè amando, omnem eius voluntatem libenter exequatur, & in nullo contra eius voluntatem scandalizetur. Scandalizantur in Christo qui propter persecutiones contra Ecclesiam exortas turbantur in fide, de quibus Christus dixit: *Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos, & eritis odio omnibus hominibus propter nomē meum. Et tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.* Quod hodie in persecutione Angelicā ad literam locum habet, vbi tradunt se inuicem Christiani, filius patrem de audita Missa accusat, vt hæreditatem viuo patre consequatur: frater fratrem, vxor maritum, maritus vxorem, seruus dominum religionis Catholicæ accusat, vel in fauorem hæresis, vel vt principi gratificetur, vel vt bolum aliquem emungat. Hæc illi scādala patiuntur propter persecutionem publicam & acerbissimam quam illic vident. Scandalizatur in Christo infirmus, videns laborare & vexari bonos, florere & triumphare malos: de quo scandalo superius diximus ad illud: *Ioannes in vinculis.* Scandalizantur multi etiam boni & satis alioqui firmi in Christo, propter tardam malorum vindictam, retributionem bonorū. Dicunt sæpe multi: Toties orauī, & non fui exauditus, tot pauperibus elemosynas erogauī, & nunc ipse ego: tot periculis pro fide & iustitia me exposui, & adhuc laboro. Sed omnes isti oblitī sunt, quod *in patientia malorum possidebunt*

Non scandalizari in Christo quid. Simile.

13.

Matth. 24.

Anglicana persecutio.

14.

15.

possidebunt animas suas, non in præsentī retributione bonorum: quod iustus ex fide uiuit, quæ est substantia rerum spe- randarum, & argumentum non apparentium: quod Christus ueniet, & non tardabit. Latissimè patet hic locus. Nos fontes tantum ostendimus, & capita rerum notamus, quæ diligens concionator amplificabit.

Luca 18.
Hebr. 11.

7 Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere de Ioanne.

LOCVS moralis, neminem laudandi vel coram, vel apud intimos eius amicos & familiares, qui omnia illi postea referent. Christus laudaturus Ioannem, non id facit, nisi post discipulorum eius discessum. Notauit hoc S. Chrysostomus his verbis: *Quam bene, recedentibus discipulis, cœpit laudare Ioannem! non sicut quidam blanditores homines, qui libenter hominem in facie laudant, aut quando vident amicos eius fideles adesse, aut domesticos, quos credunt nunciaturos illi quicquid audierint. Insipiens gaudet laudari in facie: vir autem sapiens quando laudatur in facie, flagellatur in corde.* Nullo ergo modo hominē in facie laudare debes. Si enim sapientem eum putas, molestiam illi exhibes. Si insipientem existimas, eius insipientiam laudibus tuis foues & auges. Hoc ergo laudis genere nihil perniciosius, nihil etiam in communi conuersatione vulgari. Adulatores huiusmodi sunt, de quibus ait Scriptura: *Verba bilinguis quasi simplicia: ipsa perueniunt vsq; ad interiora ventris.* Et rursum: *Auertantur statim erubescerent, qui dicunt mihi, Euge, Euge.* In quæ verba Augustinus, *Duo sunt genera persecutorū, vituperantium & adulantium. Plus persequitur lingua adulatoris, quam manus intersectoris.* Quare D. Gregorius linguam adulantis locusta comparat quæ vastauit Aegyptios: & alibi, *canibus Lazari vulnera lingentibus.* Lingunt enim adulatores ambitiosa hominum corda, & latentia vitia non sanant; sed ad tempus refrigerant & alleuiant. Vnde alibi exponēs verba Psalmi supra citata, ait: *Adulatio si ad tempus patienter suscipitur, augetur, & paulisper demulcet animum, ut à rigore suæ rectitudinis mollescat in delectatione sermonis.* Hoc autem vbi adulatio effecerit, & molliores reddiderit atque pigriores, qui prius in pietate feruebant, postea magis palpando, etiam planè desides & ignauos reddendo, penitus occidit. Vnde D. Hieronymus: *Adulatores noxia blandimenta, velut pestes animæ fuge. Nihil enim est quod tam facile corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci & tam molli*

Contra adu-
latores.

Homil. 27. operis
imperfecti in
Matthæum.

Prouerb. 18.
Psal. 69.

Enarrat. ibid.

Moral. lib. 30.
cap. 20.
Homil. 40. in
Euang.

Homil. 11. in
Ezechielem.

Epist. ad Celan-
tiam.

vulnere animam feriat. Quo autem mollius hoc vulnus est, eo cauendum magis. Vnde D. Chrysostomus salubriter monet; vt *adulatores magis quam contumeliosos vitemus. Maior enim non attendentibus adulatione pestis, quam ex vituperatione oriri solet.* Nempe vt Salomon scripsit: *Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.* Cuius rei verā causam hæc similitudo docere nos potest. Sicut enim venator leni sibilo feram allicit vt gradum figat, quo certius sagittam in eam dirigat (quamprimum enim ceruus venatoris audit sibilum, sistit gradum) in eundem modum diabolus animarum venator robustus per linguam adulatorum, qui sunt diaboli sibilus, hominem sistit à cursu virtutis, & ad vanam sui ipsius considerationem attractum, sibi que iam placentem firmat, vt ita cessantem iam & sibi placentem, venenatis sagittis superbiæ, acediæ, & aliorum peccatorum transfigat. Hanc etiam ob causam adulatio in Scripturis oleo peccatoris comparatur. *Corripiet me iustus in misericordia. Oleum autem peccatoris non impinguabit cor meum.* Nostra enim natura hac in parte velut natura cicadæ est; quæ si oleo aspergatur, moritur: si autem aceto, reuiuiscit. Sic enim nos adulatio per superbiam occidit; castigatio per humilitatem conseruat. Adulator ergo tibi-cini comparari potest. Sicut enim ille, etsi manu neminem in bello interficit, tuba tamen suā alios ad interficiendum incitat, ideoque etiam ab hostibus occiditur tanquam iustus aduersarius; sic adulator tuba vanæ laudis fratrem interficiens, homicida spiritualis est. Quemadmodum enim qui audierunt symphoniam, ferunt secum in auribus modulationem illam quæ cogitationes impedit, nec ad seria patitur intendi; sic adulatorum sermo diutius hæret quam auditur, nec facile est dulcem sonum animo excutere; & profequitur & durat, & interuallo recurrit. Quare, vt eleganter scripsit Plutarchus, qui præbent aures palponibus, nihil differunt ab iis qui crura præbent supplantantibus. Afficiuntur quoque vt fues, quæ dum fricantur & titillantur, facile se deici patiuntur, vt de illis facias quodlibet. Denique simile, sunt amphoris, quæ auribus facile circumferuntur. Ipsi autem adulatores (vt solebat dicere Alphonsus Aragonum rex sapientissimus) sunt similes lupis, qui titillando & palpando, a sinos vorare solent. Nam & verè deuorant quos infaruant, & non nisi fatuos & prurientes auribus deuorant. Vnde adulatorem peiorem esse coruo.

Antisthe-

Hieron. 8. p. in
Lactantium.

Proverb. 27.

Guadalupens. in
Osea, cap. 10.
Similia.Philip. Diez
conc. 1. in D. viii.
22. post Pentec.

Similia.

1.

2.

Senec. epist.
123.

3.

In lib. de vitiosa
verecundia.

4.

5.

6.

Anton. par. de
reb. gest.
Alphonsi. lib. 3.
Stob. serm. 12.
Aprophibeg-
na.

Antisthenes dixisse fertur. Nam coruus hominibus mortuis, adulator autem viuis oculos euellit, illos adulatione excæcans. Tanta enim vis est laudum, adeoque homines illarum desiderio capiuntur, vt ab eis penitus excæcentur. Christus in Euangelio quum maledicentes sustinisset adulantes acerrimè increpauit. Quum enim Iudæi Samaritanum illum & demoniacum vocarent, simpliciter negans respondit: *Ego demonium non habeo, &c.* Et rursum quum mendacij arguunt, dicentes, *Tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est verum;* mitissimè respondet, *Si ego testimonium perhibeo de meipso, &c.* At verò quum adularètur, dicentes, *Magister volumus à te signum videre,* respondit, *Quid me tentatis hypocrita?* Rursum quum dicerent, *Magister, scimus quia verax es & veritatem doces;* asperè respondit, *Generatio praua & adultera.* Ladislaus Poloniae Rex adulantes sibi colaphizabat. Rogatus cur id faceret. Quia (inquit) percutientes repercutio. Hoc spiritu Christiano præditi esse debemus, vt vel coram laudantes, vel alienas de nobis laudes, nobis præsentibus commemorantes, aut verbo aspero aut saltè tristi vultu repellamus. Adulator enim, cuius beatitudo est placere, si dispicere se videat, denuo non loquetur. Christus igitur, cuius omnis actio nostra est instructio, laudare Ioannem volens; vera laude dignissimum non solum eo absente id facit, sed etiā absentibus & recedentibus discipulis eius, qui totum ei renuntiaturi haud dubiè erant.

8. *Quid existis in desertum videre?*

LOCVS moralis de laude & gloria iustorum etiam in hac vita. Etsi enim neque laudis causa virtus capeffenda est, sed propter Dei amorem; neque coram laudare tutum aut decorum est, laudando verò adulari turpe est; tamen tum virtus ipsa laudem meretur maximam, tum eam suo loco ac tempore, & absque adulationis vitio laudare (quod Christus hic fecit) in primis laudabile est, vtile quoque & fructuosum, interdum etiā necessarium. Quæ singula hoc loco tractari possunt. Sanè virtutem laus, vt vmbra corpus sequitur, & fugientem quidem sequitur, appetentem & accurretem fugit. Et quemadmodum medici, quum vident agrotos salutare cibos fastidire, noxios appetere; salutaribus noxios adiungunt, vt dum auidè sumunt quod noxium est, sumant etiam quod illis salutare futurum est, sic eodem planè consilio Deus, vt homines à vitiorum turpitudine

Adulatio contumelia peior.
Ioan. 8.

Matt. 9. & 11.

Virtus laudanda.

Similia.

Laus virtutis comes.
dine

Simile.
Seneca in lib. de beata vita c. 19.
Matth. 6.
Iacobi 1.
Panormit. l. 1. de reb. gest. Alphonfi.
Cic. pro Archia. Apophthegma.
Laudare charitatis est.
Plutarchus in Catone Vricensi. Apophthegma.
Homil. 3. ad pop. Antioch.
Offic. lib. 3. c. 3.

dine ad honestatem traduceret, in illis dedecus & ignominiam, in hac decus & gloriam, quam homines naturaliter appetunt, collocavit. Sicut etiam in aruo quod segeti profcissum est, aliqui flores internascuntur; non tamen huic herbulæ quamvis delectet oculos, tantum operis insumptū est; aliud fuit serenti propositum, hoc superuenit: sic honor, laus & gloria non est vel causa, vel propria, & sola merces virtutum; accessio tamen est quasi naturalis, & cum ipsa virtute accrescens; quod & Christus satis expressit, quum diceret, quum bona opera luci splendenti comparat: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in celis est: à quo videlicet est omne datum optimū, & omne donū perfectum.* Certè ethnici, ut honorem, virtutis comitem indiuiduum esse docerēt, Honoris templo Virtutis templum ita coniunxerunt, ut non nisi per Virtutis templum ad illud Honoris introire cuiquam liceret. S. Ioannes Baptista sic omnē laudem humanam fugit, ut desertum peteret, ab omni humana conuersatione remotus, & laude alienus. At sic laudatur, ut nemo vnquam mortalium magis. Si enim Alexāder Magnus Achillis statuā coronās exclamabat; O te felicem, cui mortuo talis contigerit præco! Homerum significans, qui eum defunctum tota Iliade celebrauit; quanto felicior S. Ioannes, cui etiam viuenti Christus præco fuit! Amplificare istud insigniter poterit.

Circa aliorum laudes, vbi nulla adulationis species est, versari laudabile est, quia charitatis hoc magnum argumentum est. Christus hic laudans Ioannis sanctitatē, & illū publicè prædicans, docet nos, ut quum de proximo agitur, si volumus rectè & secundum Euangelium agere, bona de eo loquamur, non mala: quum vix quisquā ad eum malus sit, de quo aliquid boni dici nequeat. Quo in genere detractore Memmii egregiè taxauit Cicero in Senatu. Illo enim in Senatu dicente, totas noctes Catonē ebrium esse (quia tūc genio indulgebat) respondit Cicero: *At illud non addis, eum totos dies ad aleas ludere:* quod videlicet tempus Reipublice negotiis impendit. Eleganter Chrysostomus, *Dic, inquit, proximo detrahenti: Habes quem laudes? Aures aperio ut unguēta suscipiā. Si verò malum velis dicere, obturo aures. Non enim sterco & cœnum accipere sustineo.* Pulchrè etiam Ambrosius: *Hæc (inquit) lex natura est, qua nos ad omnem stringit humanitatem, ut altera alteri, tanquam vnius partes corporis inuicem deferamus.*

deferamus. Hanc legem Apostolus docuit, quū diceret charitatis hoc proprium esse, *ut non gaudeat super iniquitate, congaudeat autem bonitati.* Sic Apostolus Paulus, charitate plenus, in omnibus ferè Epistolis suis, suorum virtutes laudat. Romanorum obedientiam & fidem sic prædicat, ut de vtraque dicat, *eam in vniuerso mundo prædicari & annunciar.* Corinthiis scribit: *Laudo vos fratres, quod per omnia mei memores estis, & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.* De Philippensibus dicit: *Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, semper in cunctis orationibus meis, pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens, super communicatione vestra in Euangelio Christi: id est, super cōmuni afflictione pro Euangelio Christi: confidens hoc ipsum, quod qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi, id est, diem extremi iudicij.* Ad Colossenses scribit: *Gratias agimus Deo, &c. audientes fidem vestram in Christo, & dilectionem quam habetis in sanctos omnes, id est, fideles.* Thessalonicenses egregiè laudat, dicens: *Et vos imitatores nostri facti estis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio sancti Spiritus, ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Achaia & Macedonia. A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solum in Macedonia & Achaia, sed & in omni loco fides vestra que est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quicquā loqui.* Et in altera Epistola: *Gratias agere debemus semper Deo pro vobis fratres, ita ut dignū est, quoniam supercrescit fides vestra, & abundat charitas vniuscuiusque vestrum in inuicem: ita ut & nos ipsi in vobis gloriemur, in Ecclesiis Dei pro patientia vestra & fide, &c.* Magnæ & egregiæ hæc laudes sunt, studiosè ab Apostolo commemoratæ, quia laudari virtutis ergò, idque à laudato viro, in primis laudabile est. Ac ne in genere tantum suo laudare velle, sed à particulari cuiusquam laude abstinere videatur, etiam Timotheum suum non mediocriter laudat, quum scribit. *Nocte ac die desiderans te videre, memor lachrymarum tuarum, ut gaudio implear, recordationem accipiens eius fidei, qua est in te nō ficta.*

Fructuosum porò & vtile hoc esse tum Christus hac oratione docuit, qui coram turbis Ioannis virtutes prædicauit, ut eas illi imitarentur, vel saltem ut earum nomine doctrinam & prædicationē eius tanto libentiùs amplecterentur, tū res ipsa per se docet. Sicut enim pictores exemplar diligenter aspiciunt, ut ad eius lineamenta & colores imaginē exprimant; sic qui virtutū imaginē in seipso exprimere vult, sanctorū

vitas,

1. Cor. 13.

Rom. 1. & 16.

1. Cor. 11.

Philip. 1.

Coloss. 1.

1. Thess. 1.

2. Thess. 1.

2. Tim. 1.

Laudari virtutem, vtile est.

Simile.

Basilii. epist. 1.

vitae dicta & facta diligenter inspiciat oportet. Notū est illud: Miltiadis trophæa, Themistoclem dormire non sunt passa. Maximus ad rem bene gerendam stimulus est, quum, quod arduum videtur, ab alio fieri cernimus. Qui febribus laborant, & appetitum planè deiectum habent, quum alios coram se auidè comedere eosdem cibos vident, quos illi fastidiosè respuunt, excitantur sæpenumero ad comedendum. Sic desidiosi ad virtutum opera, aliorum rectè factis sic interdum commouentur, vt abiecta ignauia, & ipsi operari gnauiter contendant. Sunt quippe virtutes quasi optima quædam odoramenta: vnde Apostolus suas pro Christo passiones, esse odorem vitæ in vitam scripsit. *Quemadmodum suauia aromatum odoramenta proprium quiddam per ærem continentem spirant, quibus presentes recreantur; ita vir bonus toti sibi commorantium contubernio salutaris & iucundus est.* Sed vt ipsa aromata tunc maximè spirant, quum vel cōfricantur, vel conteruntur: sic virtutum opera tunc maximè mouent, quum laudantis oratione explicantur, vt hic Christus Ioannis virtutes etiam oratoriè tractat, interrogationibus acutis auditores excitans. Porro facit proposita alterius virtus, vt qui ea caret, vel in ea deficit, sui defectus conscius fiat; & penuriam suam ac nuditatem agnoscens, erubescat, ac melior euadere conetur. Quemadmodū enim pauperes, vel mediocri fortuna vtentes, quum diuitū thesauros, & exquisitam supellectilem vident, suam vel paupertatem, vel mediocritatem clariùs perspiciunt, & euidētius cognoscunt: sic peccatores, vel communem & satis neglectam vitam agentes, quum Sanctorum admirabiles virtutes, patientiam, mortificationem audiunt; vehementer & confunduntur de proprijs defectibus, & compunguntur ad emendationem faciendam.

Necessarium porro esse vt aliorum virtutes & rectè facta subinde proponantur ac publicè laudentur, vel hinc ostendi potest, quòd sic à natura comparatum sit, vt qualia in alijs vel audimus, vel cernimus, talia ferè imitari & facere soleamus. Quemadmodum enim oves Iacob intuentes virgas maculosas & varias, similes agnos pariebant, sic iuxta exempla quæ cernimus, seu bona seu mala, impetus animi operantur. Quod quum propemodum naturale sit, magna est interdum necessitas Sanctorum & fortium virorum præclaras virtutes studiosè laudari. Eodem quippe ferè labore bonis atque malis operibus assuescimus. *Quemadmodum*

Simile.

1. Cor. 2.
Basiliius hom.
in Gord. matr.

Simile.

Pinitus dial. 1.
cap. 3.
Simile.

Laudari virtutē necessarium.

Genes. 32.
Allegoria.

Simile.

admodum enim si quis viginti annos scribendo infumat, negligat autem emendatè scribendi curam, ideoque deformes semper characteres effingat, is planè tam longo scribendi vltu nihilo dexterior in scribendo euadet, sed qualis ab initio fuit, talis etiam in fine erit; at si biennio saltem proposito eleganti exemplari accuratè scribat, & seipsum quotidie superare contendat, non dubium quin elegantissimus scriptor euadat, quod etiam in quauis alia corporis exercitatione vltum habet: sic omnino in virtute capeffenda, si vel neglectæ vitæ homines, vel mediocriter bonos in viuendi ratione imitamur, nunquam ad virtutis apicem perueniemus; sed etiam si tota vita contendimus, inter infimos aut mediocres semper subsistemus; at verò si exactam pietatis curam habentes, & optimos bene viuendi magistros imitamur, si præclaris & celeberrimis virtutum operibus audiendis atque cernendis assuescimus, nihil dubium quin breui tempore in viros consummatos euademus. Hanc itaque ob causam præclarissimæ & perfectissimæ virtutes, Christi Saluatoris exemplo, subinde proponendæ sunt. Sic Esaias concionatur. *Attendite ad Abraham patrem vestrum.* Sic Apostolus: *Mementote præpositorum vestrorum; quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini & fidem.* Sic suos filios Mathathias hortatur ad fortiter pro legibus Dei pugnandum, exemplo Phinees proposita. Sic & Iudith, veterum exemplorum memor, fiduciam accipit occidendi Holophernis.

Esai. 51.
Hebr. 13.

4. Mach. 2.

Iudith 8.

8. *Quid existis in desertum videre?*

Locvs alius moralis, de pia ac deuota sanctorum virorum visitatione, eorum maximè qui à mundo segregati, solitariam atque eremiticam, vel certè cæteris perfectiorem vitam agunt, exemplo piorum Iudæorum, qui Ioannem Baptistam videndi causa in desertum exierunt. Sed hunc locum in alio Promptuario, contra hæreticos horum temporum, super hoc ipso Euangelio tractauimus.

9. *Arundinem vento agitatam?*

Locvs moralis de fortitudine animi, libertate spiritus, & constantia seruanda in rebus tristibus, in veritatis defensione, in recto & honesto tenendo. Christus enim his verbis has D. Ioannis virtutes celebrare voluit, eo quòd & liberè Herodem officij sui monuerit, dicens, *Non licet tibi* Mar. 6.
habere

habere uxorem fratris tui; & tempori non cesserit ad Regis libidinem se conformans; & denique quod liberè & fortiter fecit, cōstanter etiam in carcere tenuerit. Arundo enim vento agitata, homines significat vitijs contrarijs laborantes, hominibus placentes, tempori seruietes, ad omnem tentationis pullum herbam porrigentes, & apimum mutantēs. Quid per arundinem (ait Gregorius) nisi carnalis animus designatur, qui mox ut fauore vel detractōne tangitur, statim in partem quamlibet inclinatur? Arundo igitur vento agitata, Ioannes non erat, quem à status sui rectitudine nulla rerum varietas inflectebat. Hæc ille: quæ & ipsa vocabuli proprietates docet, quam sic exponit Chrysostomus: Calamus est vacuus, & nullam habet virtutem: & ideo quocumque flante vento, huc illud impellitur. Sic homo carnalis, in quo nulla est fidei medulla, nec virtus veritatis, qualiscumque tentatio subierit, inflectitur. D. Ioannes nec Herodis potentiam timet, nec Iudæorum assentationi cedit. Illius improbat incestas nuptias: his tentantibus an Christum se profiteri vellet, confessus est, & non negavit, quia non sum ego Christus. Arundo vento agitata, fuit primus parens Adam, qui ad primam uxoris vocem; & Eua, quæ ad primum serpentis sibilum recessit à Deo, & consensit peccato. Omnes frequenter recidivantes in peccata, vel labentes, sunt arundines vento agitatae. Ioannes talis arundo non erat, qui nulli peccato cessisse legitur. Hoc etiam in eo Christus commēdare voluit: totius videlicet vitæ innocentiam. Ut à Christo laudem & gloriam consequamur, debemus esse ut arbores fixæ & bene radicatae, non ut arundines leues. Vnde Apostolus: Sicut Christum accepistis, ita ambulate in eo, radicati & superedificati in ipso, & confirmati in fide. Et rursum: Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati. Ad hanc animi fortitudinem & constantiam in bono sæpe hortantur Scripturæ. Non te ventiles (ait Sapiens) in omnem ventum: & esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui. Et iterum: Homo sanctus in sapientia manet sicut sol; stultus sicut luna mutatur. Et de huiusmodi Propheta dicit: Neque plantatus, neque satius, neque radicatus in terra truncus eorum. Repentè flauit in eos, & aruerūt, & turbo quasi stipulā auferet eos. Huiusmodi etiā arūdines notat Dauid, dicēs: Non sic impij, nō sic: sed tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terra. Leuitatis huius & mutabilitatis causæ sunt, vacuitas gratiæ, latens intus peccatum, & quia soli stamus, nō innixi Christo. Sin-

Hom. 6. super
Euang.

Hom. 27. in
Matt. operis
imperf.

Ioan. 1.

Paulus à pala-
tio in Matt.
cap. 11.

Coloss. 2.
Ephes. 3.

Eccli. 5.
Eccli. 27.

Esaiæ 41.

Psal. 1.

Inconstantia
in bono cau-
sa.

sto. Singula docet Scriptura. De primo ait Apostolus. Optimum est gratia stabilire cor. De secundo ait Ieremias: Peccatum peccauit Ierusalem, ideo instabilis facta est. De tertio Dauid dicit: Mihi adherere Deo bonum est. Nam ut arundo columnæ alligata, nullo vento concutitur; sic homo fragilis Christo adhærens, nulla tentatione commouetur. hoc est edificare domum nostram supra firmam petram. De hoc dicit Ecclesiasticus: Et firmabitur in illo, & non flectetur. & continebit illum, & non confundetur. Tales in Scriptura laudantur. Dauidi dicitur: Sic est Dominus meus Rex, sicut Angelus Domini, qui nec maledictione nec benedictione mutatur. Illis beatitudinem decernit Christus, qui perseverauerint usque in finem. Et Apostolis suis dicit: Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis: ideo dispono vobis regnum, &c. Sicut aurum in aquam coniectum, non amittit colorem nec pretium; in ignem vero coniectum etiam purius redditur, & splendidius. sic vir iustus & sapiens in aqua prosperitatis non amittit virtutem; in igne tribulationis fit illustrior. Contrà, impius est similis luto, qui in aqua dissoluitur, & in igne induratur. Nam in secundis luxuriatur, in aduersis fit obstinatus in malo. Rursum iustus est sicut figura quadrata, quæ, in quamcunque partem voluitur, sui similis, & sibi constans est. Impius sicut Chameleon est, quæ ad omnem rerum speciem, quibus admo-uetur, mutat colorem; excepto quod album non recipiat, sicuti impius nulli se virtuti addicit, quum ad omnia vitia pronus feratur. Commendatur hic ergo à Christo, præter constantiam in bono, etiam fortitudo spiritus contra malum, contra falsum, contra durum & aduersum. De quibus singulis dicendi hic locus esse potest.

Fortitudo spiritus contra peccatum, tam est in hac vita virtus necessaria, quàm est viatoribus baculus, non arundineus, sed inflexibilis. Hanc necessitatem Christus docuit, dicens: Contendite intrare per angustam portam. In quæ verba Gregorius: Dicitur angustæ portæ introitum, præmisit, Contendite: quia nisi mentis contentio ferueat, vnda mundi non vincitur, per quam animus semper ad ima reuocatur. Nempe sic cogitandum: Quoties ad meliora nitimur quasi contra ictum fluminis conamur. Vnde S. Hieronymus: Si paululum se quis remiserit, quomodo qui aduerso flumine lembum trahit, si remiserit manus, statim retrò labitur, & fluentibus aquis, quo non vult, ducitur; sic humana conditio, si

Pars Hyemalis.

C paululum

Hebr. 13.
Thren. 3.

Psal. 72.
Simile.

Matth. 7.
Eccli. 15.

2. Reg. 14.

Matth. 10.
Luca 22.
Simile.

Simile.

De fortitudi-
ne spiritus cō-
tra peccatum.
Bonauentu. in
Diatæ salutis
cap. 30.

Luca 13.

Moral lib. 12.
cap. 28.

Lib. 3. contra
Pelagianos.
Simile.

paululum se remisit, discit fragilitatem suam, & multa se non posse cognoscit. Porro Ioannes quomodo in hoc genere cōtenderit, tota vitæ eius solitudo, asperitas, ianctitas, etiam ipsis Iudæis & hostibus eius loquebatur. Nam & Herodes ipse inuitus & tristis eum occidit: *Quia metuebat eum, sciens esse virum iustum & sanctum, & audito eo multa faciebat.*

Marc. 6.

Fortitudo spiritus contra falsum.

Exempla.

Theodor. histor. Eccl. lib. 2. c. 35.

Altera fortitudo in defendenda veritate, & contra falsum, non minus in S. Ioanne excellit. De hac paulo vberius, his saltem temporibus, dicendi locus est. Infinitas enim hodie arundines passa est Ecclesia, quæ quouis doctrinæ vento se circumferri sinentes, relicto Christo, retrorsum abierunt. Cōtra hanc fœdam leuitatem, veterum Christianorum ferrea fortitudo ob oculos poni potest, aliquot exemplis magis illustribus in medium prolatis, maximè eorum qui principum vel minis, vel blanditiis nihil cesserunt, sicut Ioannes Baptista Herodis potentiam nihil veritus, libidini eius se fortiter opposuit. In Concilio Ariminensi scriptum erat decretum contra Arianos. Illud decretum ceteri Episcopi Eusebio Samosateno Episcopo custodiendum dederunt. Constantius Imperator Arianus, hoc cognito, mittit ad Eusebium, vt decretum ad eum transmittat. Negat id se facturum Episcopus, nec depositum apud se alienaturum sine patrum consensu, qui deposuerant. Iratus Imperator, iterum mittit, minitans dexteram ei præscindere, ni reddat. Episcopus, lecta epistola, porrigit nuncio vtramque manum, dicens, Vtramque potius præscinde. Neque enim decretum hoc quod tam illustre est impietatis Arianae testimonium, reddam Augusto. Et laudauit Imperator Episcopi constantiam. Valenti Ariano Imperatori ad bellum contra Gothos proficiscenti Isaacius eremita occurrit; & frenum equi tenens. Quò pergis, inquit, qui contra Deum rebellasti, & à Deo delictus es? Hos enim Barbaros contra te excitauit, sicut tu contra Ecclesiam Catholicam hæreticorum linguas acuisi. Cessa ergo, & Catholicis ecclesias redde, vel ex prælio nunquam viuus reuërteris. Quod & sic accidit. Erat hic Isaacius aiter Michas contra Achab Britannio quoque Scythopolis Episcopus eundem Imperatorem in faciem coarguit de persecutione fidelium Catholicorū: & vterque hoc nomine vincula sustinuit. Excellit in hoc fortitudinis genere sanctus Ambrosius, qui Theodosium Imperatorem, propter iniustam eadem Thessalonicen-

Zonaras. Ambros. episto. 29. & 32.

sium, excommunicauit, & à templi ingressu prohibuit: qui eundem, post reconciliationem, chori cancellos ingredi volentem, exire per Diaconum iussit: qui eundem iterum acriter reprehendit circa Iudæorum Synagogam, Constantinopoli ab eius præfecto ethnico ædificari permissam, à Christianis incendio absumptam, & ab imperatore reædificari iussam, effecitque vt contrario mandato nullam Iudæis Synagogam permetteret. Idem Valentiniano iuniori Imperatori Ecclesiam pro Arianis constantissimè negauit. Excellit quoque in eodem genere S. Chrysostomus, qui Eudoxiam Imperatricem, eo quòd viduæ Callitropæ vineam iniuste ablatam reddere admonita noluit, ab Ecclesiæ ingressu prohibuit: & Gainæ Gothorum præfecto Ariano Ecclesiam Constantinopoli concedere, Arcadium Imperatorem non permisit. Sic S. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus Henrici II. iniustis legibus vsque ad mortem se opposuit. Sic Ioannes Roffensis, & Thomas Morus, aliique innumeri Henrici VII. procaeci libidini vsque ad sanguinem restiterunt. Sic S. Dunstanus, Archiepiscopus Cantuariensis, Egdarum Angliæ regem adulterantem publicè coercuit. Sic S. Lambertus Pipinum Austriae Ducem cum Alpaide pellice ius conjugale violantem, & S. Stanislaus Cracouiensis Episcopus Boleslaum Poloniae Regem, simili scelere adulterantem, vsque ad sanguinis effusionem redarguerunt. Omnes isti S. Ioannis Baptista partes egerunt, & non erant arundines vento agitatae sed arbores in Christi charitate radicatae, & bene fundatae super firmam petram. Sed circa fidei confessionem, contra iussa Principum & Regum, fortitudinis & constantiæ exempla nunc quædam illustria proferamus, propter nostri temporis arundines, qui regum & Principum voluntati religionem suam conformarunt. Perfarum Rex Hormisdas, virum nobilem, quia Christum negare noluit omnibus exutum, & laceris indutum, camelorum custodem fecit. Longo post tempore cum in hoc squalore videns Rex, pristinae fortunæ recordatus, & commiseratus, in palatium reduci, & nobiliter vestiri iubet, moxque vt Christum neget hortatur. Cui ille, byssinas suas vestes statim conscindens, Si propter istas, inquit, me fidem abnegaturum putas, eas denuo accipe. Atque ita cum ignominia rursus eiectus, fidem suam fortiter seruauit. Sames, vir nobilis, & qui mille seruos aluit, à Rege Perfarum

In vita eius per Palladium.

Vide Apolog. nostrum in 3. Thomis.

In vita singulorum apud Sur.

Constantia fidei cōtra iussa Principum.

Theodor. lib. 5. cap. 39. Nicopho. lib. 14. cap. 20.

*Tripart. histor.
lib. 10. cap. 32.*

*Tripart. histor.
lib. 9. cap. 20.*

*Victor. lib. 1.
persec. Vand.*

*Theod. lib. 4. ca.
32. histor. Eccle.*

*Elizabethæ
Angliæ Regi-
næ barbara
crudelitas.*

omnibus bonis exutus, coactus est vni ex seruis suis omnium abiectissimis seruire, cui & vxorem eius rex desponsat, vt hac ratione eum à fide reuocaret: qui nihil his commotus aut mutatus, fidem nihilominus integram semper seruauit omnem hanc iniuriam & indignitatem libenter pro Christo passus. Iustina Valentiniani iunioris mater, Ariana, vocato Beneuolo Quæstore, iubet vt velociter proponat legem contra Catholicos. Recusantem hoc facere, maioribus eum singulis, id est, maioribus propositis honoribus, inuitauit. Beneuolus autem discingens se, balteum ante pedes Augustæ proiecit, dicens, nec illum honorem, neque maiorem se velle habere pro impietatis mercede Hunericum Vandalorum rex Arianus, Saturnum procuratorem domus suæ, virum honoratum, quia hæresim Arianam profiteri noluit, omnibus spoliatum, vt mendicum è domo eiicit, vxore quoque eius camelario in coniugium tradita. Sed & fortis illa erat confessio fidei quam fecit Terentius Dux Valenti Ariano Imperatori. Reuersus ille ex Armenia cum magna victoria, quum eum Imperator petere quam vellet mercedem iuberet, id tantum petiit, vt vna Antiochiæ Ecclesia Catholicis daretur. Iratus Imperator, petitionis schedulam lacerauit, & vt aliud aliquid peteret, iussit. Terentius fragmenta schedulæ recolligit: Et hoc, inquit, de tua Maiestate torius mercedis loco accipiam, nec aliud petam. Barbarè quidem Valès iste; sed magis barbarè Elizabetha Angliæ Regina hæretica, quæ Sebastianum Londinensem ludimagistrum, quum insignem comœdiam Regiæ exhibuisset, quæ illi egregiè placuerat, & mercedem quam vellet petere iussisset, illéque nihil aliud quam suæ conscientiæ libertatem peteret, vt sine vlla vexatione Catholico more viuere permitteretur, indignata muliercula, astantibus nobiles dixit: Videte, obsecro, bonus iste vir conscientiam habet, sed in carcerem abeat, donec inanes hos conscientiæ scrupulos deponere discat: móxque pro omni mercede carcerem reportat. Non Christianam, etsi hæreticam, sed ethnicam aliquam, aut atheam te audire existimes. Eadem Elizabetha apud D. Geffordum nobilem Catholicum Anglum splendidè excepta, post omnes easdemque maximas impensas, captiuum illum secum, sola religionis causa, abduxit. Sed & Richardum Shelleium, virum nobilem, hac sola causa, quòd Catholicorum nobilium nomine libellum supplicem

supplicem pro aliqua religionis Catholicæ toleratione, & barbari cuiusdam statuti mitigatione, Regiæ porrigere ausus esset, immanissimis primùm contumeliis exceptum, in carcerem retrusit, vbi non ita multo post squalore confectus interiit. Sed vt ad vetera redeamus, non minùs fortiter quàm Terentius Dux, alius Dux eiusdem Imperatoris Trajanus fecit: qui à Gothis semel profligatus, ideòque magnis ignominijs ab Imperatore affectus, & ignauiæ ac timiditatis accusatus, liberè respondit: Non ego à Gothis victus sum, sed tu, ô Imperator, qui contra Deum bellum gerere non cessas. Denique quot ferè vel martyres, vel nobiles fidei confessores in Ecclesia fuerunt, tot huius fortitudinis in facie Principum exempla fuerunt, sed alia aliis magis illustria. Leuitatem verò illam arundineam, in causa fidei quouis vento fauoris Principum agitatum, etiam ipsi Reges ac Principes orbis exosam non rarò habuerunt. Constantius, Constantini Magni pater (vt narrat in vita Constantini Eusebius Pamphili) initio imperij sui vocatis omnibus domesticis suis, ait, eos qui sacrificare diis vellent, apud se mansuros loco & honore pristino: qui id recusarent, vt recederent, gratiasque agerent quòd eos grauius persequi nòllet. Quibusdam ergo Christianis sacrificantibus, aliis verò aulam potiùs quàm fidem deserentibus; hos apud se retinuit, magnòque in honore habuit Imperator; alios verò aula sua expulit: dicens, eos Regi suo nunquam fidelès fore, qui Deo infideles extitissent. Theodoricus Arianus in Africa Rex, ministrum quendam Catholicum habuit, valde sibi charum & in deliciis. Hic, vt magis domino suo placeret, Arianus fieri voluit. Quo cognito, capitis eum supplicio affecit Rex, ei dicens: Si Deo tuo fidem non seruasti, quomodo mihi, qui homo sum, seruabis? Hac pœna si horum temporum arundines plesterentur, leniùs apud eum iudicem postea fortè punirentur, qui dixit: *Qui me erubuerit coram hominibus; ego erubescam eum coram Patre meo.* De tertio fortitudinis genere in rebus aduersis còstanter ferendis, magis proprius erit in aliis quibusdam * Euangelij dicendi locus.

*Theodor. lib. cit.
cap. 31.*

*Lib. 1. cap. 24. 6.
Sozomenus li. 1.
cap. 6. hist. Eccle.*

*Theodor. Lector.
lib. 2. Collectan.
neorum.*

Luca 9.

* *Domin. 4. post Epiphan. text. 1. Domin. 5. post Epiphan. text. 8. Domin. Sexag. text. 8. Domin. Quinquag. text. 3. Domin. 1. Quadr. text. 1. Domin. 3. post Pasch. text. 1. Domin. Pentec. text. 5.*

C 3

10. Sed

De luxu vestimentorum.

10. Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum?

Locvs moralis contra molliem, luxum, omnemque excessum vestimentorum. Christus Ioannem laudaturus, etiam ab hac parte eum laudat, quod vestitus sobrietate, imò & asperitate vsus sit, vestitus pilis camelorum, & zona pellicea. Hæc enim ad asperum vestiendi genus, non ad civile aliquod pertinuisse, in altero Promptuario contra hæreticos demonstrauius. Sed nunc vt illa asperitas vestitus singularis virtus est, etiam non necessaria; sic mollieties omnis vestimentorum & luxus prorsus peccatum est, Deo que displicet, & multorum malorum vel causa, vel effectus & argumentum est, quæ hoc loco omnia tractari possunt, imò & debent, propter horum temporum in hoc peccati genere summam deprauationem. Appositè Gregorius, Nemo, inquit, existimet in luxu & studio pretiosarum vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Dominus Ioannem de vestimenti ipsius asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset, nequaquam Apostolus feminas à pretiosarum vestium appetitu compekeret, dicens: Non in veste pretiosa. Nempe sic ad Timotheum scribit: Similiter & mulieres in habitu ornato; cum verecundia & sobrietate ornantes se: non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa; sed quod deceat mulieres, promittentes pietatem per opera bona. Rursum, vt sapienter alibi idem notauit Gregorius, Si cultus subtilium & pretiosarum vestium culpa non esset, nequaquam sermo Deus tam vigilanter exprimeret, quod diues qui torquebatur apud inferos, bysso & purpura inducus fuisset. Sanè Esaias inter reliqua peccata Ierusalem, etiam hoc enumerat. Et ornasti (inquit) te regio vnguento, & multiplicasti pigmenta tua. Et rursum: In illa die auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mirras, & discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoriola, & in aures, & anulos, & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula, & sindones, & vittas, & thestris. Obseruandum hic quam studiosè Propheta totam illam curiositatis muliebris farraginem, ad maiorem eius infamiam & turpitudinem ostendendam, enumerat: docens singula apud Deum numerata esse, & ab eo singula auferenda, vt quæ eum grauiter offendant. Huius generis luxum & D. Petrus disertè prohibet, de mulieribus dicens: Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio

Homil. 6. super Euang.

I. Tim. 2.

Homil. ult. super Euang.

Esai. 57.

Esai. 3.

Pet. 3.

circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus. Nempe à Christo hunc luxum prohiberi, sobrietatem in hoc genere commendari, non secus quam in cibo & potu, optimè intellexerant. Superfluitatem omnem tunc Christus sustulit, quando sollicitudinem prohibuit: Nolite solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Nimiam autem hanc anxietatem, curam, sollicitudinem, vnde nascitur luxus & superfluitas, ex varijs capitibus Christus reprobatur & refutat. Primum ex Dei prouidentia; quæ si omnibus patet, maximè fidelibus. De vestimento, inquit, quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt. Non laborant neque nent. Si autem fenù agri Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei? Rursum, quia Gentile hoc, nõ Christianum est: hoc est, infidelitatis & diffidentia in Deum argumentum est. Vnde vocat eos modicæ fidei: & addit, Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Tertio, quia ordinem rerum perturbant, dum huius rei curam Dei cultui & seruitio anteponunt. Ideo adiecit: Primum querite regnù Dei, &c. Quarto, quia Deum purè colentibus, ista non decerunt: ideo subiunxit: Et hæc omnia adicientur vobis. Quod si sollicitudo circa ipsa necessaria sic Deo displicet, quanto magis curiositas circa superflua! Hoc diligenter amplificabit concionator. Rursum Christus docet Apostolos vnica tunica contentos esse, & ipse nisi vnica tota vita gestauit. Laudat Apostolus veteres iustos inter cætera, etiam hoc asperitatis in vestitu nomine: Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis. Talis erat S. Ioannes Baptista, & hoc eum nomine Christus hic laudat, vt intelligamus, luxum vestimentorum Deo grauiter displicere, austeritatem & simplicitatem vehementer placere.

Sic porrò luxus iste & mollieties Deo displicet, vt ab illo grauiter puniatur: quod per Esaiam expressit, dicens: Et erit pro suauis odore fætor, & pro zona funiculus, & pro crissan- ti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium. Nempe iuxta illud Apocalypsis: Quantum se glorificauit & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Delicias autè illas postea commemorans quales essent, addit: Negotiatores terra flebunt & lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius: merces auri & argenti, & lapidis pretiosi, & margarita, & byssi, & purpura, & serici, & cocci: quæ omnia ad luxum vestimentorum pertinent. Hanc futuram Dei ultionem diuitibus huius seculi exprobrat diuus Iacobus: Agite nunc diuites,

Matth. 6.

Vide infra Do- min. 24. post Pentec. tex. 4. Matth. 10.

Hebr. 11.

Esai. 3.

Apoc. 18.

Iacobi s.

diuites, plorate & ululate in miseris vestris qua aduenient vobis, Diuitia vestra putrefacta sunt, & vestimenta à tineis comesta sunt, id est, tantam vestimentorum superfluitatem habuistis, vt ea non vlli vsui applicata, sed à tineis comesta, & planè consumpta, non corrota tantum aut vitiata fuerint. Ideo plorate & ululate, non propter vestimentorum iacturam, sed in miseris vestris, qua aduenient vobis propter vestimentorum luxum. Sic & D. Hieronymus ex Scripturis edoctus, grauem Dei vindictam contra hoc luxus genus describit, diuites hunc in modum alloquens, vt diuus fecit Iacobus: Vos in tunicis aurum textis: ille (Paulus eremita) ne vilissimum quidem vestimentum habuit mancipij vestri. Sed è contrario illi quidem pauperculo paradysus patet: vos auratos gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus licet, tamen seruauit: vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis. Idem ad Latam de institutione filie, Nec, inquit, collum auro & margaritis premas, nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes, & ei aliquid de gehenna ignibus aspiceris. quos videlicet vel in hac vita, vel in altera pati necesse est. Exemplum refert V. Beda in historia gentis nostræ. Edildrida Regis filia, & duorum Regum vxor, virgo tamen, quum in vltima ætate iam virginum Abbatis facta, ingenti quodam tumore ac dolore maxilla siue colli premeretur (ex quo etiam dolore mortua est) multum delectata fuit in hoc genere infirmitatis, ac solita dicere: Scio certissimè, quia meridò in collo pondus languoris porto, in quo iuenculam me memini superuacua monilium pondera gestasse: & credo quòd ideo me superna pietas dolore colli voluit grauari, vt sic absoluat à reatu superuacua leuitatis, dñi mihi nunc pro auro & margaritis de collo rubor tumoris, ardorque promineat. Hæc ibi. Refert quoque D. Hieronymus exemplum sanè terribile, de Prætextata nobilissima matrona; quæ quum Eustochij virginis neptis suæ caput gemmis ornasset, & neglectum cinem mundano more pexuisset, accepta visione manus passa est protinus arefactas, & quinto post mense (vt visio prædixit) interiit. Moxque concludit D. Hieronymus: Sic gemmas & pretiosissima ornamenta Christus defendit. Dicendum in hac causa, quod in alia quadam scripsit S. Cyprianus: Tormenta paucorum, exempla sunt omnium. Huc pertinet quod Scriptura dicit: Visitabo super omnes qui induci sunt veste peregrina.

Sed nunc causas explicabimus, propter quas mollities ista & luxus vestimentorū (quod vix hodie peccatū videtur, imò

In vita Pauli eremita.

Epist. ad Latā.

Exempla.

Hist. Ecc. gent. Ang. lib. 4. cap. 19.

In epist. ad Latam de institut. filia.

In serm. s. de lapsis.

Sophon. 1. Causæ cur luxus vestimentorum Deo displicet.

imò ad necessariam quandam honestatem pertinere putatur) res sit adeò Deo ingrata, & quæ tam grauitè displiceat. Primum, quia cultus iste corporis exterior nimius, mollities & luxus, certum est indicium & argumentum animi prorsus neglecti. Sic D. Bernardus: Vestium curiositas, deformitatis mentium & morum indicium est. Et iterum: Quanto amplius corpus foris propter vanam gloriam componitur atque ornatur, tanto interius anima foedatur & sordidatur. Rursum alio in loco: Exterior superfluitas interioris hominis indicium est. Sic S. Hieronymus Paulam non minùs sanctā, quàm nobilem matronam dicere solitam scribit: Si vidisset aliquam comptiorem, contractione frontis, & vultus tristitia arguebat errantem, dicens, munditiam corporis atque vestitus, anima esse immunditiam. Idem censuit D. Ambrosius, quum scriberet: Neglecta decoris cura plus placet: & hoc ipsum quod nos non ornamus, ornatus est. Sic D. Cyprianus: Serico & purpura induta, Christum sincerè induere non possunt: auro & margaritis adornata & monilibus, ornamenta mentis & corporis perdidierunt. Ex Scripturis verò hoc totum sanctæ istæ personæ didicerunt. Sic enim legimus: Amictus corporis, & visus dentium, & ingressus hominis, enuntiant de eo. Quam ob causam Apostolus, quum vestes pretiosas mulieribus interdixisset, subiungit: Sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. Nempe mulier sobriè vestita promittit aspicientibus castitatem: compta verò, & superflua curiositate ornata, promittit impudicitiam meretriciam. Hoc sanè & ipsi ethnici iudicare poterant. Philippus Macedonum Rex quendam ex Antipatri amicis in numerum iudicum ascripserat: verum post, vbi cognouit illum tingere barbam & capillos, submouit eum, dicens, qui in capillis fidus non esset, eum in rebus gerendis videri non dignum cui fideretur. Celebre est hac in re Augusti Cæsaris dictum: Vestitus insignis ac mollis, superbia vexillum est, nidusque luxuria. Ostendit videlicet animi superbiam, & fouet luxuriam. Vnde & ipse simplici amictu utebatur, & in suis, qui secus facerent, agrè ferebat. Quum Iulia eius filia licentiori quàm par erat vestitu ades eius ingressa, eum grauitè offenderet, postero die, mutato vestitu, iterum Augustum salutauit: quam vbi vidisset, ait: Quanto probabilior est hic cultus tam honestus in filia Augusti! Cui respondit: Hodie me parentis, heri verò mariti mei ornavi oculis. Et ista quidem acutè inuenit excusationem in peccato: sed grauius erat

I. De considerat. lib. 3.

Sermo. super. Missus est. In Apolog.

In epitaphio Paula.

Lib. 1. de virginitate. Lib. de habitu virginum.

Eccli. 19.

1. Timot. 1.

Erasmi. lib. 4. Aphtheg.

Suetonius in August. cap. 73.

Macrob. lib. 2. cap. 1. Saturni.

tanti Imperatoris iudicium, qui personam nobilem luxuriam maximè dedecere sapienter iudicauit; quàm iuuenis mariti affectio, qui ad libidinem & voluptatem superfluè ornari uxorem voluit. Et huius quidem libidinem plurimi mali Christiani sectantur, Augusti grauitatem pauci. Porro mollem cultum corporis, animi effeminati in viro potissimum indicium esse, falsè, sed sapienter Diogenes docuit. Cum enim adolescens quidam comptior, ei quaestiu- culam proposuisset: *Non tibi prius*, inquit, *responsurus sum, quàm subleuis vestibus ostenderit vtrum masculus sis an femina*. Ex cultu parum virili notauit animi mollitiem. Idem indoctos & ineptos homines splendide vestitos χρυσομήδης, id est, oues aureo vellere, vocauit. Laudat meritò Clemens Alexandrinus Lacedaemoniorum institutum, qui solis meretricibus floridas vestes, & aurum mundum gestare permiserunt: quia probas mulieres huiusmodi superfluum cultum minimè decere iudicabant. Sic Lyfander & Archidamus Lacedaemonum Principes ea recusarunt indumenta pretiosissima, quæ ad eorum filias Dionysius Siciliae tyrannus miserat; timentes maximè, ne hisce deformiores animis fierent. Ob quam etiam causam, & vt tantorum Principum filia corrumpentur, hostis Dionysius amicitiae specie miserat. Idem quippe Dionysius adeò exosam habuit in vestitu luxuriam, vt malefactoribus, qui suppliciiis afficiendi erant ignosceret, si pretiosarum vestium fures essent: quo facilius Syracusani ab huiusmodi luxuriis abstinerent. Flauio Vespasiano quum adolescens quidam gratias ageret pro impetrata Praefectura, quoniam vnguento fragrabat, & nutu contemptus est, & grauitè increpitus, Mallet, inquit Imperator, allium oluisset. Mox & literas concessas reuocauit. Omnes hi iudicarunt, animo molli, effeminato, & ignauo illos omnes esse, qui vestimentorum mollitiem confectarentur. Quod in Christianis maximè quàm absurdum & turpe sit, D. Chrysostomus his verbis exponit: *Si quis domum tuam aureis velit depensis ornare, te verò nudum in ciliciis sedere cogeret, an a quo animo id ferre posses? Nunc verò non alius, sed tu ipse domiciliū anima tua (corpus dico) auro & gemmis exornas; animam verò in turpitudine cilicij sedentem negligis*. Imperator Seuerus humili vestitu contentus, sic factum suum defendit: *Imperatoria Maiestas virtute constat, non corporis cultu*. Multo magis Christiana & Ecclesiastica dignitas virtute constat, non corporis

Laert. lib. 6. de
vitis Philoso.

Apophteg-
ma.
Pedagogi 2.
cap. 10.

Stepha. Bellen-
gardus in volu-
sent. ad verbum,
Vestimentum &
Vestitus.

Suetonius in vi-
ta Vespas.

Homil. 70. in
Matthaeum.

Brufonius lib. 3.
cap. 3.

Apophteg-
ma.

corporis cultu. Vnde S. Augustinus: *Verus ornatus Christianorum non tantum nullus fucus mendax est, verum ne auri quidem vestisque pompa sed mores boni*. Praclarè quoque D. Cyprianus: *Ornamentorum & vestium insignia, & lenocinia fu-
corum non nisi prostituta & impudicis feminis congruunt. Et nullarum ferè preciosior cultus est, quàm quarum pudor vilis est*. Hanc igitur ob causam grauitè Deo displicet & exosus est vestimentorum luxus, quia animi planè neglecti, dissoluti, effeminati, corrupti, totus ille apparatus certum iudicium est.

Huc accedit quòd omnis vestimentorum luxus non iudicium tantum, quasi que effectus est animi corrupti, sicut fumus ignis indicium est, & pallor morbi; vt notauit Clemens Alexand. verum etiam idem causam quoque & origo est multorum malorum, ipsumque animum corrumpit. Vnde D. Bernardus: *Mollia dicuntur vestimenta, quia mollem faciunt animum*. Et alibi: *Queritur ad induendum, non quod vilis, sed quod subtilius inuenitur, non quod repellat frigus, sed quod superbire compellat*. Et paulo post. *Quando vestem empturus lustras urbes, fora circuis, percurris nundinas, domos scrutaris, negotiatorum cunctam euertis singulorum suppellectilem, ingentes explicas cumulos pannorum, attrectas digitis, admones oculos, solis opponis radio: quicquid grossum, quicquid pallidum occurrerit, respicis; si quid autem sui nitore ac puritate placuerit, illud mox quātolibet pretio satagis tibi retinere rogo te ex corde facis haec, an simpliciter? Cum studiosissime quaeris quod quare rarius inuenitur, pretiosius emitur, ignorans facis haec, an ex industria? Ex cordis thesauro sine dubio procedit quicquid foris apparet vitiosum. Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori. Non tanto curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus*. Hæc ille, hominum in hac parte vanitatem graphicè describens, et si de quibusdam tantum sui temporis monachis hæc scripserat. Nempe quemadmodum ex putrido ligno vermes enascuntur, qui enati, lignum ipsum magis corroduunt; sic ex superbia, animi vanitate, & concupiscètia oculorum nascitur omnis cultus superfluus, & vestimentorum luxus; idemque postea luxus superbiæ magis fouet, auget, cõsumat. Vnde Clemens Alexand. in suo Pedagogo: *Ea quæ à feminis ad luxum cõparantur, ab eis tāquā penna detrahenda sunt, vt quæ instabilem superbiæ ac mollitiem inanèque voluptates procreent: quibus excitata, & quodammodo*

Episto. 73. ad
Possidium.

De habitu vir-
ginum.

1. Causa.

Pedagog. lib. 3.
cap. 11.

Sermo. 9. ad so-
rorem.
In Apologia ad
Guil. Abb.

Simile.

Lib. 3. cap. 11.

Matth.

alata, sæpè à matrimonio resiliunt. Quocirca femina honestè ornanda, & pudico pudore astringenda sunt, ne à veritate propter mollitiem diffluant. Hinc videlicet illa lex Lacedæmoniorum superius citata; quam ita strictè obseruarunt, vt (quæ admodum narrat Aelianus) Ephori, id est, supremi eorum Magistratus, quotidie inspectiones obirent vestimentorum, si quid in illis fortè à decenti iustoque ornatu alienum inueniretur. Similiter & ob eandem causam apud Syracusanos cautum erat, ne mulieres auro ornarentur, neq; floridas vestes gestarent, neque purpureos habentes contextus, nisi si qua se publicam meretricem esse fateretur. Alia quoque fuit lex, ne quis vir se auro ornaret, superuacaneisq; vestibus vteretur differentibus, nisi se mœchum esse fateretur aut cinœdum. Huc pertinet quod grauissimè scribit Tertullianus, luculenter ostendens quantū reatum secum adferat hic vestimentorum luxus. *Diuino*, inquit, *operi satana ingenia superinducere quæ scelestum est! Serui nostri ab inimicis nostris nihil mutuuntur. Milites ab hoste Imperatoris sui nihil concupiscunt. De aduersario enim eius in cuius manu sit, aliquid vsui postulare transgressio est. Christianus à malo illo (sic diabolū vocat) adiuuatur? Nescio an hoc nomen (Christiani) ei perseueret. Quantū autè à vestris disciplinis & professionibus aliena sunt, quàm indigna nomine Christiano, faciem factam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur? effigiem mentiri, quibus lingua non licet? appetere quod datum non sit (id est, formæ pulchritudinem quam natura negauit) quibus alienum abstinentum? speciem exercere quibus studiū pudicitia est? Credite, benedicta, quomodo præcepta Dei custodietis, lineamenta vestra non custodientes? Hæc ille, docens veram quodammodo Christianitatem hoc inani & vanissimo luxu amitti. In eodem libro paulo post, quomodo etiam proximis malum inferat idem luxus, docet: *Quid alteri periculo sumus? Quid alteri concupiscentiam importamus? Nescio an impunè abeat, qui alicui fuerit causa perditionis. Perit enim ille simul in tua forma, si concupierit, & admisit iam in animo quod concupiuit: & facta es tu gladius illi. Certè vt culpa vaces, ab inuidia non liberaberis: vt dū in alicuius agro latrocinium gestum est, crimen quidem Dominum non constringit, dum res tamen eius ignominia notatur, ipse quoque infamia aspergitur.* Hæc ille. D. Antoninus Archiepiscopus Florentinus feminas omnes impudico & meretricio habitu vestitas, quasi instrumenta dæmonum ad perdendas animas, ex templis omnibus suæ ciuitatis expu-*

Variarum hist.
lib. 14.

Athenaus lib.
12. c. 6. ex Phylarchi lib. 25.
histor.

Lib. de cultu femin.

Lib. de cultu femin.

In vita eius apud Surinm
tom. 3.

expulit. Nec dissimiliter Tertulliano D. Chrysofomus: *Homil. 10. in epist. ad Colos. Vide etiam hom. 28. in epist. ad Heb. cap. 12. Ibidem.* *Quid enim ornaris, dic quaso? vt viro placeas? Igitur domi hoc facias. Hic verò contrarium fit. Domi rudior, foris comptissima procedis. Si autem proprio vis viro placere, aliis ne cura vt placeas. Si verò aliis placere vis, non potes placere tuo.* Hæc ille. Ibidem docet, vt modò Tertullianus, quantum professioni Christianæ repugnet hoc genus vanissimi luxus. *Dic mihi, si quis tibi regalem dedisset vestem, tu verò supra illam seruile quoddam nacta indumentum superindueres? An non, præterquam quòd dedecus committeres, pœnas quoque meritò dares? Tu verò cali & Angelorum Dominum per baptismum induta es, dicente Apostolo: Quotquot in Christum baptizati estis, Christum induistis, & terrenis adhuc immoraris? luxuriæ vestem indueris? Hæc ideo dixi, quod magnum quidè in seipso malum est studium illud ornandi, etiam si nullum malū ex eo nasceretur, sed liceret tuto & citra periculum habere.* Hæc rursus ille. His etiam conformiter docet Cyprianus, quantam Deo Creatori iniuriam faciunt quæ se externo ornatu nimium curiosè adornant mulieres. *Si quis (inquit) pingendi artifex vultum alicuius, & speciem, & corporis qualitatem à mulo colore signasset, & signato iam, consummatòque simulachro, manus alicuius afferret, vt iam formata, iam picta, quasi peritior reformaret, grauis prioris artificis iniuria, & iusta indignatio videretur. Tu te existimas impunè laturum tanta temeritatis audaciam, Dei artificis offensam? Etsi enim impudica circa homines, & mœsta facis lenocinantibus non sis, corruptis tamen, violatisque qua Dei sunt, peior adultera detineris.* Hæc ille. Horum ergo omnium malorum ineptissimus hic vestimentorum luxus causa est. Animum mollem & delicatum facit. Superbiam & fastum generat ac fouet. Satanae vestem Christi vestimento superinducit. Alienam concupiscentiam excitat. Naturæ authori iniuriam facit. *3. Temporis dispendium.* Sed inter alia adhuc mala, quorum causa est, non infimum etiam hoc est, quòd mollitiem hanc qui sectantur, maximum in eo cultu temporis sui dispendium faciunt. Si enim nullo malo sine curiositas illa adhiberetur, saltem multum in ea temporis malè perdunt, iuxta illud Comici: *Dum moliuntur, dum comuntur, annus est.* Quod ex alio poeta Græco, qui similiter hanc inanem curiositatem, & temporis iacturam descripsit, citat Clemens Alexand. in suo Pædagogo: *Venit ipsa, transit, accedit? Non transit, venit, adest, abest, tergitur, accedit; smegmate saponè ve purgatur, peccatur, eiecit*

Simile.

Lib. de habitu virginum.

Lib. 3. cap. 2.

ieicit, teritur, lauatur, se contemplatur, componitur, unguentis perfunditur, ornatur, ungitur; & si quid non habeat, necatur. Ter enim, non semel, digna sunt quae pereant, quae Crocodilorum excrementis utuntur, quae spuma sepiarum unguuntur, quae supercilia fuligine illinunt, & fucis genas terunt. Quae ergo vel poetis ethnicis erant odio propter mores, quanto magis à veritate reiicienda sunt! Hæc Clemens. Luxuria tamen Anglicana, regnante illic altera Cleopatra, omnem hanc insanam curiositatem superat, vbi Lecestrij Comitis, hominis infamis, & nostri seculi (vno excepto diademate) Sardanapali, putatitia vxor lacte se totam abluere consuevit vt procacissima viri libidini satisfaceret. S. Nonnus Episcopus Heliopolitanus, videns Pelagiam meretricem Antiochenam fortè in platea transeuntem, vsque adeò compram & ornatum, vt nihil in eius vestibus cerneretur præter aurum, margaritas, & gemmas; diu illam aspiciens & considerans, postea ad astantes dixit: Quot putatis horas expendit hæc mulier, dum in cubiculo suo se lauat & componit, omnem diligentiam impendens, ne quid possit in ea decoris ac pulchritudinis desiderari, vt placeat omnium oculis? Similiter Pambus eremita Alexandriam ex eremo descendens, rogante Athanasio Episcopo, quum vidisset ibi mulierem in pompa sumptuosius exquisitiùsque ornatum, quo homines ad se spectandam inuitaret, lachrymas profudit. Rogantibus cur lachrymaret, respondit se duabus rebus fuisse commotum: vna, quòd videret mulierem sibi exitiù parare: altera, quòd ipse non tanta cura ac studio ad placendum Deo, quanta illa ad hominibus flagitiosis blandiendum, incumberet. Nempe de huiusmodi verissimum est, quòd non minus faceret quàm sapienter dicere solebat Thomas Morus, pietate & eruditione clarissimus vir; *Quæ plurimos in hac vita eo labore infernum mercari, cuius vel dimidio calum lucrati fuissent.* Vnde idem vir sanctus domicellæ cuidam, quæ multo cum labore atque etiam dolore crines complicabat, vt frons lata esset, tunicamque constringebat, vt gracili corpore videretur; dixit: *Nisi Deus tibi pro hoc tuo tanto labore infernum reddat, magnam tibi profecto iniuriam faciet.*

Iam verò huius generis luxus hoc maximum malum est, quòd totus ad vanam gloriam destinatur: nec vllum aliud aut fructum quarit, aut finem respicit; quàm vt hominum oculis placendo, inanem aliquam laudem & existimationem

In vita S. Pelagia apud S. Hieronymum 8. Octob.

Socrates hist. Eccl. lib. 4. cap. 18.

In vita Thom. Mori cap. 12.

Exemplum.

Apophtegma.

Luxus ad vanam gloriam destinatur.

rem reportet. Quae vna re vt nihil in se ineptius, ita nihil Dei legibus & Christianae vocationi repugnantius. Rectè monuit Sapiens: *In vestitu ne gloriaris vnquam, nec in die honoris tui extollaris.* Qui enim in superfluo cultu gloriatur, periade facit ac si de panniculis & fasciis, quibus vulnera obuoluuntur & alligantur, gloriaretur. Nihil enim aliud sunt speciosa vestimenta, quàm ægri & malè affecti animi quædã quasi medicamenta, sine quibus perpetuò cruciaretur, nec in publicum prodire auderet. *Quemadmodum enim cui est impositum cataplasma, & cui inuncti sunt oculi, vel ipso aspectu præbet morbi suspicionem; ita fuci, tinctura, & affectatus ornatu animam intrinsecus agrotare significant,* ait Clemens. Vnde D. Gregorius: *Quòd pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quaritur, res ipsa testatur: quum nemo velit ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab aliis non possit videri.* Diues quoque domi cum vxore & familiaribus cibum capiēs, suppellectilem pretiosam non ostentat: vocatis conuiuiis, omnia exponit, docens hoc ipso, quòd non propter se, sed propter opinionem aliorum, illa pretiosa apud se habet. Hæc autem est omnium vanitatum maxima vanitas, velle ex ornatu vestium aliquid apud homines existimationis querere. Pulchre Seneca. *Quemadmodum stultus est qui equum empturus, non ipsum inspicit, sed stratum eius ac frenas; sic stultissimus est qui hominem aut ex veste, aut ex conditione qua vestis modo nobis circumdata est, aestimat.* Eleganter Apelles, quum vidisset quendam ex suis discipulis pinxisse Helenam multo auro ornata, *O adolescens, ait, quum non posses pingere pulchram, pinxisti diuitem.* Tales sunt qui ex ornatu externo pulchritudinem querunt, & existimationem venantur. Sapienter Innocentius Papa: *Quid aliud est pretiosior ornatus, quàm sepulchrum foris dealbatum, intus spurcitia?* Quod certè eleganti similitudine Clemens Alexandrinus expressit. *Apud Aegyptios, inquit, templa, porticus, vestibula, ac luci magnificè instructi, & atria multis columnis circumdata sunt. Parietes autem lapidibus externis, & artificiose depictis resplendent, ita vt nihil desit. Aedes autem auro, argento, & electro collucet, & ex India ac Aethiopia variis fulgentibus lapillis: adyta verò intextis auro adubantur pepelis. Sed si penetralia templi ambitus subieris, & ad eius, quod præstantius est, spectaculum properans, imaginem qua templum habitat quaeris, non inuenietur Deus qui querebatur & expectabatur sub tanto apparatu, sed felis, vel crocodilus, vel serpens indigena, vel aliqua eiusmodi bellua, quae templo quidem est indigna, sed antro spelunca,*

Eccl. 17.

Similia.

Padag. lib. 3. cap. 2.

Homil. ult. super Euang.

Lib. 2. epist. 47.

Clemens Alexandr. Padag. lib. 2. cap. 12.

Apophtegma.

Lib. de vilitate conditionis humanæ.

Padagog. li. 3. cap. 2.

Simile.

spelunca, ac caeno magis congruit. Ita mihi videntur feminae quae aurum gestant, & in crispandis crinibus exercentur, & in genis unguendis, oculisque pingendis, & pilis tingendis versantur, & & aliam mollitiem arte improba persequuntur, carnalem ambitum ornantes, & verè Aegyptios imitantes, infelices amatores attrahere. Sed si quis velum templi aperuerit, vitam, inquam, vestem, aurum, fucum, tincturam, & quae eis intrita & incrustata sunt, tanquam illic veram inuenturus pulchritudinem, rectè scio eum esse abominaturum. Neque enim Dei imaginem intus inueniet inhabitantem, sed loco eius fornicatrix & adultera anima, auitum occupant, & vera esse bestia conuincetur, & fucum incrustata simia, & seductor ille serpens per gloria cupiditatem, pro spelunca habet animam, qui mulieres in meretrices transformat, fungens lenonis officio. Hæc ille. Laudat igitur alio in loco idem Clemens, scriptor Apostolicus, Cæna Sophistam, qui virtutis & improbitatis aptas descripsit imagines. Virtutem enim fecit simpliciter stantem candida veste indutam & puram sola verecundia ornatam Improbitatem verò, superflua & varia veste indutam, alieno colore exultantem. Hæc igitur vana gloria nihil vanius, quæ ex ornatu externo quaeritur. Sapienter idem Clemens alibi: Si quis auro se ornari existimet, is auro est inferior: qui autem auro inferior, non est eius dominus. Et eleganter Solon Cræsi regis vanitatem hac in parte repressit. Cræsus rex Lydiae, quum se exquisitissimo omnium ornamentorum genere composuisset, sublimique in folio sederet, interrogauit Solonem, an pulchrius unquam spectaculū vidisset: qui respondit, Gallos gallinaceos, fasanos, atque pauones. Hanc vanitatem apud suos Vtopienses optimè perspectam, ideoque ex ea beata insula penitus ablegatam fuisse scribit Morus: Mirantur, inquit, quempiam esse mortaliū, quem exigua gemmula aut lapilli dubius oblectet fulgor, cui quidem stellam aliquam, atque ipsum denique solem liceat intueri: aut quenquam tam insanum esse, ut nobilior sibi ob tenuioris lanae filum videatur: siquidem hanc ipsam, quamuis tenui filo sit ouis olim gestauit, nec aliud tamen interim quàm ouis fuit. Et paulo post; In hoc adulterinae voluptatis genere eos collocant, qui quo meliorem togam habent, eo sibi meliores ipsi videntur. Quae una in re bis errant. Neque enim minus falsi sunt quod meliorem putant togam suam, quàm quod se. Cur enim si vestis vsus spectes, tenuioris filii lana praestat crassiori? At illi tamen tanquam natura, non honore praecllerent, attollunt cristas, & sibi met quoque pretij credunt inde non nihil accedere:

Paedag. lib. 2. c. 20.

Paedag. lib. 3. c. 21.

Laert. lib. 1. c. 2. de vitis Philo-
soph.

Apophthegma.

Vtopia lib. 2.

accedere: eoque honorem quem aliis vestiti sperare non essent ausi, elegantiori toga velut suo iure exigunt, & praetermissi negligentius indignantur. Hanc vulgarem ferè omnium vanitatem illa optimè instituta respublica prorsus irridet. Sed & hæc vanitatem cuiusdam Londinensis primarius non minus lepidè, quàm etiam sapienter refutauit. Moris est Londini, vt primarij ciues, maximè decurionum officio defuncti, diebus certis celebrioribus apud Prætores vrbis prandeant, etiam non inuitati. Venit hic bonus ciuis ad Prætoris domum hora prandij, honestè, sed mediocriter indutus. Repellitur à ianitore, vt eo cœtu indignus. Ille causam erroris agnoscebat, domum redit, & nobiliori veste se confestim induit. Hæc indutus, accedens iatromittitur, accumbit, prandet. Prandio finito, quum de more singuli Prætori gratias agerent, ille togam exutam mensæ imponit, & magna cum reuerentia togæ suæ de hoc prædio gratias agit. Quod factum cæteris in viro tam graui mirantibus, causam quum dixisset, communis erroris & opinionis vanitatem singuli agnoscebant. Sed ad Vtopiensium sententiam præallegatam, maximus Philosophus Aristoteles accessit: qui quum animaduertisset adolescentem propter chlamidis magnificentiam se iactantem & gloriantem; Non desines, adolescens, inquit, propter ouis gloriari virtutem? Certè Clemens Alexandrinus idololatricam quandam esse docuit, hanc, quæ ex cultu & ornatu externo quaeritur, gloriam. Qui, inquit, pulchri simulachrum, nimium scilicet ornatus studium, non autem ipsum pulchrum & honestum attendant, specioso nomine simulachrorum cultum rursus inducentes à veritate longè sunt religandi, quum ex opinione, non scientia, pulchri naturam somnient. Hæc ille. Et sanè homo improbus vel fatuus splendidè ornatus, idolum quoddam est: quem si propterea colas & honores, nonne idololatricam quandam committis? Cæterum huius vanitatis & mollitiei quanta sit dementia, apta similitudine expressit Isidorus Clarius concionator facundissimus. Miror, inquit, vehementer obtritos foeminarum sensus; quæ cum pleræque omnes summum bonum speciem corporis arbitrentur, ad illam, quæ in Euangelio promittitur, comparandam non inflammentur. Sic enim cogitare deberent. Si quis mulieri cuiquam polliceretur fore, vt si vno anno fucum omnem, & corporis ornatum negligeret, centum postea annis omnium mulierum, quæ vnquam esset, pulcherrima appareret, pro-

Exemplum.

Maximus serm. 34.

Apophthegma.

Paedago. lib. 2. cap. 10.

Orat. 53. tom. 1.

Simile.

Pars Hyemalis.

D

fecto

profecto conditionem acciperet libentissimè. Rursus si diceretur ei, permitti quidem illi ut vno anno omnibus fucis, omniq̄ue ornamentorum genere vteretur; verum eo peracto, reliqua tota vita omnium mulierum esset turpissima: nihil dubitandum est eam mulierem omnem oblatum illius anni ornatum recusaturam, metu secururæ deformitatis. At hæc omnia vsu ventura sunt, eaq̄ tanto maioris ponderis, quantum æternitas temporis antecellit, & tanta in re tam oscitanter tamen se habent. Futurum enim est, ut quæ in hac vita modestè & sine fucis ac superuacuis ornamentis vixerint, corpora sint habituræ claritatem solis æquantia, idq̄ue in sempiternum: quæ verò hic conspicuæ apparere voluerint, æternâ deformitatem cū diabolo & angelis eius sint consecuturæ. Hæc ille. Maxima sanè eius stupiditas est, qui hac vera & solida consideratione nō mouetur. Sed hæc est huius vanæ gloriolæ fallacia, quæ eo fulgore oculos perstringit, ut malint mortales ad momentum esse fucati, quàm in sempiternū splendidi ac beati.

Ad hæc omnia mala aliud accedit huic penè proprium, quòd huius mollitiei, luxus, & vanitatis, nullus propemodum modus est, nullus terminus aut finis. Quod præclare docuit Clemens Alexandrinus. *Ebriosum (inquit) esse, & vinosum, etsi sunt magna vitia, non tamen tanta, quantum est nimium sui ornandi studium. Mensa plena, & frequentes calices satis sunt ad implendam ingluuiem. At qui auri, purpura, & gemmarum nimio studio tenentur, iis nec quod super terram, nec quod sub terra est, aurum suffecerit. Dum ergo cupiditatis limites sibi non constituunt, in impudentiam impingunt. Eis enim opus est & theatro & pompa & spectatorum multitudine, & orrore in sacris, & diuturna mora in triuijs, ut sint manifesti omnibus.* Hæc ille ibi. Arguit porro & illud infinitam propemodum huius vanitatis varietatem, quòd ad corpus ornandum, vbi modum semel excessimus, nulla vnquam sufficiunt vestimentorum genera; indumentorum formis variis, & quotidie nouis, nullus est finis. Recitat autem ex Aristophane poëta comico Clemens Alexandrinus muliebris ornatus ingentem supellectilem, quæ hodie penè tota ad viros tranijt. *Adducam (inquit Clemens) ipsa verba Comici, qua importunum vestra insolentia fastum aperte arguunt. Mitra redimicula, nitrum & acus, pumex, strophium, quæ post locatur funda, & posterius operculum, fucus, torques, componendorum oculorum instrumenta, subtilis vestis linea, vitta, zona, instita, pretexta,*

3. Caret modo
do luxus.

Pædagog. lib. 3.
cap. 2.

lib. 2. cap. 22.

pretexta, militia, cython, barathrum, encyclon, tunica. Quæ sunt autem horum non dixi maxima: inanes, gemma plastra, botrylidon, fibula, amphilea, monilia, pedica, sigilla, catena, anuli, cataplasmata, ampulla, capitis ligamina, obelisci, sardia, ventilabra, clineteres. Ego quidem defessus sum & indignor discendo tot earum ornamentorum multitudinem, & mihi mirabile fit quòd non enecentur, quum tantum onus baiulent. Hæc ille. Huc videlicet se effundit modestiæ victrix audacia: & in hoc luxus genere excessus penè incredibiles leguntur. Caius Cæsar Augustus rarò humanis vestimentis indui voluit, quippe qui luxurians sæpenumero conspectus fuit deorum habitu, nunc aurea barba, nunc Veneris habitu. Nero nullam vestem bis induit. Heliogabalus gemmas ab optimis sculptas artificibus in calceamentis ferebat, quæ nunquam iterabat. Sed & hodie in Angliâ Gualterus Raiolæus, Regina Elizabethæ amasius, visus est in aula crepidas gestare ita gemmis onustas, ut ad 6600. aureos, & amplius æstimarentur: homo alioqui obscurus, & ante amores regio sortis abiectissimæ. Denique eò nunc luxus iste in Angliâ excreuit, ut qui Henrici septimi, cui octauus successit huius Elizabethæ pater, vestitus fuit, vix nunc nobilem mediocrem deceat; & quo olim primarij nobiles, Duces, Marchiones, Comites vsi fuerunt, eo nunc inferior nobilitas vestitus splendore vtatur, nobilitatis verò inferioris amictu veteri vix mechanici & villici agrorum iam contenti sint. ut quod Christus hinc dixit, *Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt;* iam multo latius pateat, & in quibusuis nobilium, ciuium, villicorum domibus, mollibus vestiantur tam viri quàm femina: vtque ad multos iam in Angliâ, Gallia, & alibi viros mollissimè comptos & cultos, illud Diogenis iterum dici debeat. Ille enim quum vidisset generosum quendam adolescentem muliebriter vestitum; *Non te pudet, inquit, qui peius tibi velis quàm ipsa natura voluit? Illa siquidem te virum esse voluit, tu verò te ipsum ex vestitu mulierem facis.* Lege de hoc luxu muliebri D. Chryostomū homil. 90. in Matthæū prolixè differentem. Fecit nimirum prodigiosissima horū temporū mollities, & luxus in hoc genere effusissimus, ut hunc vnum locū copiosius tractauerim: eo etiã magis, quòd vix in alio Euangelio per Ecclesias legi solito, mollities ista & luxus reprehendatur. Deliget ex tanta varietate concionator ea quæ ex his omnibus, presenti loco,

Exempla.
Suetonius in
eius vita.
Alexand. ab
Alex. lib. 5.
cap. 18.

Laert. lib. 6.
Apotheg.
ma.

tempori, personis magis conuenire, magisque fructuosa fore iudicabit. Quare ut hunc locum concludamus, molles isti & papiliones depicti, illud Amos Prophetæ auscultent: *Va vobis Optimates, capita populorum, ingredientiē pompaticè domum Israel.* Quid enim hodie diceret, si videret, non optimates tantum, sed de vulgo ipso & media plebe, quanta pompa, quo apparatu & splendore templa Dei ingrediuntur? Deum suppliciter oraturi, quanto maximo possunt cum fastu & splendore domum eius ingrediuntur: quo nihil absurdus.

Amos 4.

EVANGELIUM DOMINICÆ III.
ADVENTVS.

Joan. 1.

MISERVNT Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum, Tu quis es? Et confessus est, & non negavit: & confessus est, quia non sum ego Christus. Et interrogauerunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis de teipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto: Dirigitē viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta. Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis. Et interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta? Respondit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua. Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est: cuius non sum dignus ut soluam eius corrigiam calceamenti. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanē, ubi erat Ioannes baptizans.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum, Tu quis es? De vano & temerario mundi iudicio.
2. Confessus est, & non negavit, & confessus est, quia non sum ego Christus. De vana existimatione fugienda.
3. Ego vox clamantis in deserto. De vero officio prædicatorū verbi, salutis

saluti auditorum necessario.

4. Dirigitē viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta. De necessaria preparatione ex parte nostra ad Christi gratiam.
5. Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Esaias, neque Propheta? De leuitate & incōstantia fauoris & existimationis humanæ.
6. Medius vestrum stetit quem vos nescitis. Contra ambitionem.
7. Quem vos nescitis. De fidei virtute & interiori oculo.
8. Cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere. De humilitatis præstantissima virtute.

1. Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum, &c.

LOCVS moralis de mundi huius vano & temerario iudicio. Ad Ioannem mittunt Iudæi legationem honorificam (nam isti sacerdotes missi ex Pharisæis erant, qui scientiæ & sanctitatis opinione cæteris tunc omnibus præcallebant) ut illum pro Messia, quem tunc omnes expectabāt, si se eum profiteri vellet, reciperent. In illa enim interrogatione, Tu quis es? an Messias esset, interrogabant, sicuti ex Ioannis responsione euidenter patet, dicens, Non sum ego Christus. Alioqui ad interrogatum non respondisset, nisi hoc illi vel apertis verbis, quæ breuitatis causa Euangelista prætermisit, vel tacita intentione & voluntate eum interrogassent. Nam & simpliciter quis esset Ioannes, ignorare non poterant, cuius & genus, & vitam, & doctrinam tot annis exploratam habuissent. Interrogant igitur Ioannem Iudæi, & quidem solenni atque honorifica missa à Metropoli sua ciuitate legatione, an sit Christus: & hūc illi maximum honorem deferunt. At Christo nunquam eum honorem detulerunt. Nunquam ad illum legatos miserunt. Nunquam nisi captiosè, an Christus esset, interrogant. At cur istud obsecro? Maiora fuerunt Christi opera quam Ioannis. Imò Ioannes ideo nullum miraculum fecit, ut tanto esset illustrior Christi gloria, tantoque facilius eum Iudæi pro vero Messia reciperent. Excelsior & diuinior fuit eius doctrina. Sic enim docebat, non ut Pharisæi & alij legis doctores, sed tanquam potestatem habens. Denique ut se Messiam ostendat, dixit discipulis Ioannis: Renuntiate ioannicæ quæ audistis & vidistis. Ipsi quoque Iudæi confessi sunt: Nunquam sic loquutus est homo, sicut hic homo loquitur. Et alius ex Principibus Iudæorum dixit: Nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cū illo.

Mundanæ existimationis vanitas.

Cyryllo. hom. 2. 14. in Math.

Matth. 7.

Matth. 11.

Joan. 7.

Joan. 3.

Quæ ergo causa, quòd Christo ita præterito & neglecto, ad Ioannem proficiscuntur, & hanc nobilissimam legatione de re tanta instituunt? An quia Christus asperè eorum vitia taxabat? At asperius Ioanne non fecit, qui sic ipsos Phariseos alloquutus est: *Genimina viperarum, quis vos docuit à ventura fugere ira?* Sed profectò nihil aliud in causa fuisse videtur, quàm quòd Christum vilem putabant, *fabri filium* reputantes: Ioannem verò magnatem, & magnatis filium, Zacharia sacerdote patre natum, & ciuitate Iuda oriundus, quum Christum ex Nazareth Galilææ, humillima & contempta ciuitatula (vnde ipse Nathanael, vir iustus, per cõtemptum tamen dixit: *A Nazareth potest aliquid boni esse?*) natum existimarent. Nobilitatem itaque externam mundi more respiciebant Iudæi, malebantque Ioannem, honestissimo loco natum, pro Messia agnoscere, quàm Christum humillimè natum, seu natiuitatis, seu educationis locum, seu matris, seu patris putatitij statum & fortunam spectes.

Exemplum. Quum filius aliquis Isai vngendus esset à Samuele in Regem, Samuel ipse videns Eliab primogenitum, fortem & egregium adolescentem, dixit statim mundano affectu & iudicio: *Num coram Domino est Christus eius? Et dicit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum eius, neque altitudinem staturæ eius, quoniam abiecti eum, nec iuxta intuitum hominum ego iudico. Homo enim videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* Nempe homini carnali tota ratio iudicandi est consuetudo cernendi, & in rebus ac negotiis humanis perspicendis, tractandis, iudicandis oculatissimi sunt homines mundani, in rebus spiritualibus cæci & ignari. *Quemadmodum noctua aspectus noctu quidem valet, sole autem illucescente non mediocriter offuscatur & hebescit: sic secularium hominum & huius mundi sapientum mens acutissima quidem ad vanas res perspicendas esse videtur, hebetissima verò, caliginèque referta, ad ipsam lucem veram percipiendam euasit.* Nempe rebus terrenis, & honore ac splendore mundano affecti atque corrupti, de cælestibus & diuinis rectum iudicium ferre nequeunt. Quemadmodum luna ex parte sua superiori plena, soli propinqua est, sed terram versus nihil tunc habet luminis; contra verò quum terram versus plena & splendida collucet, à sole est remotissima, & à parte globi superiori, tota tenebrosa est: sic quo magis ad Deum accedimus in pietate & vitæ puritate, ab illo quidem magis illuminamur, & apud illum illustriores

Matth. 23.

Matth. 23.

Marc. 6.

Ioan. 2.

Exemplum.

1. Reg. 6.

Simile.

Basil. homil. 8.
Hexameron.

res sumus, mundo autem ignobiles, & ad res mundanas tractandas minùs idonei; cõtra verò, quo magis à Deo recedimus, vitæ totius vanitate, & terrenis desideriis affecti, eo magis mundo placemus, eo nobiliores & illustriores mundo apparemus, simulq; ad res mundanas percipiendas atq; tractandas acutiores. Deus non apparuit Moyfi adhuc in Ægypto agenti, sed vbi inde recesserat. Sic iis qui in seculi tenebris versantur, diliguntq; tenebras magis quàm lucem, vmbas honorum magis quàm vera bona, diuinæ gratiæ lux non affulget. Pharisei toti mundani & superbi, Christum nec honorat, nec agnoscunt. Ioanes & in deserto eum agnoscit, & in carcere eum missa suorū discipulorum legatione honorauit. Hoc est quòd alius Ioanes dixit: *In mundo erat, & mundus eum non cognouit.* Idem de suis futurum Christus prædixit: *Si mundus vos odit, scitote quia me prior eum odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Hic ergo ad suam consolationem pij obseruent, æquanimiter ferendum, si se & bonis omnibus interdum præteritis, mali in mundo & à mundo honorentur, postquam Christo præterito Pharisei Ioannem potius pro Messia agnoscere parati erant. Hanc quoque cautionem contra vana mundi iudicia discant, vt illa profus cõtemnant; quia semper in iis quæ ad Deum pertinent, cæca sunt. Si famulo tuo in furto aliquo aut mendacio deprehenso, nihil fidere, nihil vel iuranti etiã credere soles: quid iudiciū mundi magni facis, qui tot iniquas sententias contra tot Sanctos protulit? Si causam bonam in iudicio pendentem haberes, & in prima quidem instantia coram iudice vel ignaro, vel temerario, vel iniquo; parum curares si causa caderes, modò alium iudicem haberes doctum, diligentem, & iustum, ad quem à prima sententia appellares. Sic mundi præsens iudiciū profus contemnendum est, quia Deum habemus iudicem, qui æquissimè iudicaturus est.

Allegoria.
Exod. 2.

Matth. 11.

Ioan. 1.

Ioan. 15.

Similia.

Simile.

2. *Confessus est, & non negauit: & confessus est, quia non sum ego Christus.*

LO C V S moralis de vana existimatione fugienda, Vana sui existimatio fugienda. Iohannes de maxima & suprema apud Iudæos dignitate rogatus, cuius iam specimen maximū totius vitæ austeritate, diuina prædicatione, & noui baptismi administratione dedisse videbatur, nõ frigidè & cunctanter, quasi sibi

Vana sui existimatio fugienda.

quidem arrogare nolens, videri tamen volens (vt multi existimationes honorificas verecundia composita fugientes, eas ambiunt & quærunt magis) sed rotundè & constanter negat se illum esse, quem illi arbitrantur. Nempe veri discipuli Christi magis sollicitè curant, ne etiam de veris virtutibus gloriantur, quàm vani huius seculi homines de gloria & laude quavis occasione captanda contendunt. Paulus & Barnabas, quum diuinos illis honores Listrenses exhibere vellent propter sanatum claudum, *conscissis tunicis suis, exilierunt in turbas, clamantes & dicentes, Viri quid hæc facitis? Petrus quoque & Ioannes, accurrense populo propter simile miraculum, dixerunt: Viri Israelita quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare?* Sic Daniel vocatus à Nabuchodonosor, & sapientiæ nomine cõmendatus, vt somnium eius interpretaretur, respondit, omnem à se sapientiæ opinionem & laudem remouens: *Est Deus in celo reuelans mysteria. Mihi quoque non in sapientia quæ est in me plus quàm in cunctis viuentibus sacramentum hoc reuelatum est, sed vt interpretatio regis manifesta fieret.* Sic & S. Ioseph Pharaoni: *Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni.* Horum exempla secutus & sanctus Bernardus, quum multa signa & miracula per varias Gallia partes faceret, ne sibi aliquid propterea plus cæteris videretur, anxietate maxima prospiciens, in hæc verba prorupit: *Ex Scripturis didici, signa fieri vel per perfectos, vel per fictos. Ego nec perfectionis mihi sum conscius, nec fictionis. Nihil ergo mihi & signis istis, quãdoquidem mea illa fama magis quàm vita nouerim exhiberi: nec ad meam fieri commendationem, sed ad commonitionem potius, ad fructum autem aliorum, & ad fouendam bonam de me opinionem.* Sic videlicet in hoc sancto viro vincebat sublimitatem nominis, humilitas cordis. Nec tantum poterat vniuersus mundus cum erigere, quantum se ipse deiicere solus. Pulchra scilicet ratiocinatione, & magno studio inuenta, sanctitatis de se opinionem à mente sua remouit: nec minùs laborauit ne sanctulus videretur, quum esset sanctissimus; quàm alij laborant vt sanctissimi, & doctissimi, & fortissimi, & prudentissimi videantur, quum nihil minùs sint quàm sancti docti, fortes, prudentes. Idem studium in aliis sanctis fuit. S. Gregorius Turonensis Episcopus (quum multa per eum Deum miracula facere videret) reliquias semper sanctorum collo circumferebat, eo fine, vt

Exempla.

1.

Act. 14.

2.

Act. 3.

3.

Dan. 2.

4.

Genes. 41.

4.

In vita eius lib.
3. cap. 6.

6.

In vita eius a-
pud Surinm
1071. 6.

quoties diuina virtus aliquid per eum gessisset, non suis meritis, sed virtuti reliquiarum, quas circumferebat, tribueretur. Sed in hoc genere excelluit sanctus Eligius, No-
uiomensis Episcopus, vir nobilitate, eruditione, pietate ce-
leberrimus. Mendicus quidam cæcus à sancto Eligio, ad-
huc laico nobili, sed, vulgi opinione, viro sancto, eleemosy-
nam accepturus, manum subtraxit, orans vt oculis potius
eius crucis signum imprimat, visumque illi præbeat. Cui
ille dissimulans, ac subridès: Tu, inquit, amice necdum no-
sti te signare? Docebo te. Moxque signum crucis imprimens
illius oculos aperuit: totumque hominis fidei tribuendum
asseruit. Idem quum pauperem aridam manum habentem,
& eleemosynam petentem, arrepta arida manu, similiter
sanasset, vt miraculum à se factum occultaret, Ego, inquit,
putaui ideo illum fingere, vt à me facilius eleemosynam pos-
sit petere. Idem vir sanctus quum quendam in publica via
transiens suspensum cerneret, eumque, vt sepulturæ cor-
pus daret, per suos deposuisset, alijs fossam parantibus, cœ-
pit, tacitè orans, illud ab imis vsque ad summa palpare. Vbi
autem sensit adesse animam, mira arte à se virtutem facti
repellens, O quàm grande, inquit, scelus, nisi Dominus ad-
iuuisset, perpetrare poteramus, si corpus hoc humo texis-
semus, quum anima eius in ipso sit! Hæc dicens, miratibus
famulis, iussit eum vestimentis indui, & quiescere paulu-
lum: quo surgente, & ita recreato, quasi nullam passus esset
molestiam, discessit vir sanctus cum suis, ac si nullum vir-
tutis signum fecisset. Rara sunt hæc, sed pulcherrima veræ
humilitatis exempla, quando sic vana gloria fugitur, vt ne
quidem in veris virtutibus, veraq; laude dignis, vilo modo
admittatur. Vnum igitur adhuc aliud subiiciam. S. Anno,
Archiepiscopus Coloniensis, accedentem ad se cæcū quen-
dam, qui in visione accepisse se dixerat fore vt visum reci-
peret, si aqua, qua manus suas ad altare lauisset, suos ocu-
los ablueret; ideoque ab eo iam ad sacrum faciendum se
præparante, hanc gratiam petijisset; Episcopus multum cõ-
motus, eum acribus verbis reiecit, fallacem & impostorem
vocans. Cæcus nihilominus in fide persistens, obtinuit clã-
culum à clerico, qui celebranti Episcopo ministrauerat,
aquam prædictam: moxque oculos ea abluens, visum re-
cepit. Quum autem finito sacro ad Episcopi pedes se pro-
uoluens, accepti beneficii gratias agere vellet, Episcopus,
re intellecta, eum vehementer iterum obiurgauit, quod

7
Lib. 1. cap. 29.
vita apud Sur-
inm, tom. 6.8
Ibid. cap. 24.9
Ibid. cap. 37.10.
In vita eius a-
pud Sur. 10. 6.
lib. 2. cap. 3.

ita Deum tentare ausus fuisset: clerico verò leuiter alapa dedit, quòd huiusmodi facto vanam de se apud populum opinionem concitare vellet. Vtrique autem sub graui anathemate iniúxit, vt se viuo nemini hoc propalaret, sed soli Deo acceptum referret, ei que soli gratias ageret. Rursum quum alia quædam femina ei à sacro prodeunti, supplex aduolueretur, similem vt supra visionem se accepisse referens, & similem gratiam postulans; ille, vt semper virtutem celaret, & iactantiam fugeret, se commotum simulans, vt custodia traderet, mox imperauit, suspicionem astantibus relinquens, vt dure acciperetur. Post prædium autem, ea ad se vocata, coram duobus clericis & vno cubiculario puero, non oculos, sed pedes eius poplite flexo lauit, & cibo illi apposito, ac degustare iussa, vix edulio palatū imbuerat, quum perfecte visum recipit. Mox ei eleemosynā bonam in manum dat, vehementer obtestatus ne ingratiā sibi de seipso opinionem circumferret. Sed & parum ei fidens, (vt est feminarum natura loquax) abeuntem ad propria, donec villa egrederetur, ab vno clerico comite deducēdam curauit. Simile fuit D. Nicolai factum, qui ad pauperis filias matrimonio locandas, argentum clanculū per fenestram iniecit: & tertio hoc faciens, conspectus, fuga se celerrimè recepit, ne agnosceretur. Hæc videlicet Sanctorum virorū ingens cura & sollicitudo maxima fuit, vt non leuiter & oscitanter, sed acriter & cōstanter laudis & excellentiæ opinionem, seu veram, seu falsam, à se longissimè repellerent, sicut hic Ioannes Baptista fecit. Est tamen hic communis omnium mortalium, adeoq; (proh pudor!) fidelium Christianorum morbus, vt non solum videri nolint quod sunt, sola apud Deum gloria contenti, sed etiam (quod multo & turpius & flagitiosius est) videri etiam velint esse quod non sunt. Quem morbum humanum pulchrè Socrates expressit. Si quis (inquit) in theatro iuberet coriarios omnes surgere, illi soli surgerent; similiter si fabros ferrarios, textores, aut alios generatim: si verò prudentes aut iustos iubeat surgere, hic omnes ilicò consurgent, quia omnes tales videri volunt. Thales Milesius iam senex, admirandam quandam rationem de cælo commentus, eandem Mandritæ Philosopho Sirenensi cōmunicauit: qui quum hoc nomine magnas gratias ageret, rogarētque quam mercedem pro tanto documento vellet, Satis, inquit Thales, mihi fuerit ò Mandrita, si id quod

17.
Ibid. cap. 4.

Stobæus serm. 21.
Apophtheg-
ma.

Ludouic. Gra-
nat. tom. 1. de
rem. pag. 339.

Apophtheg-
ma.

à me didicisti, quum proferre volueris, tibi non ascripseris, sed me eius repertorem prædicaueris. Quanto magis hoc summo iure Deus à nobis flagitat, vt omnem virtutem, scientiam, prudentiam, fortitudinem, si quam habemus, non nobis, sed illi acceptam referamus, quoties ea vtimur! Quanto magis summa ratio docet, & theologos ac Christianos decet, vt omnes ingenuè agnoscant per quas profecerint! Pulchrè Sapiens magistri & discipuli officium vno quasi verbo docuit: *Hæc est sapientia quam sine simulatione didici, & sine inuidia communicavi.* Certè hypocrita qui id videri vult quod non est, aut ex se esse quod non nisi ex Deo est, vel per se inuenisse quod ab aliis accepit & didicit, similis est miluo, qui altè quidem ascendit & volitat, sed semper humum spectat, vt prædam rapiat; ille quidem carnem morruā, iste verò laudē inanem. Plura de hac materia in aliis Euangeliis dabitur dicendi locus.

Sapient. 7.

Simile.

3. Ego vox clamantis in deserto.

Locvs moralis de vero officio prædicatorum verbi, salutis auditorum necessario. Omnis enim prædicator qui ad Christum seu fide credendum (quod fecit Ioannes) seu operibus imitandum, homines vel incredulos vel peccatores adducit, est verè vox clamantis in deserto; est vox clamantis, adhortantis, comminantis, obiurgantis, non molliter palpantis, loquentis placentia, & auribus hominū subseruientis. Clamare necesse est ad eos qui vel procul absunt, vel difficulter audiunt. Tales sunt omnes peccatores. Peccatum elongat nos à Deo. *Peccata vestra diuiserunt inter me & vos.* Deus ante peccatū dixit, & facta sunt; & loquebatur Adē molliter ac familiariter. *Benedixit illis Deus, & ait. Crescite & multiplicamini.* Rursum dixit Deus, *Ecce dedi vobis omnē herbam, &c.* Iterū præcepit ei, dicens: *Ex omni ligno Paradisi comedes, &c.* At post peccatū cōmissū ita clamauit Deus, *vt audiret Adā vocē Dei de cœbulātis in Paradiso.* moxque: *Vocauit Dominus Deus Adā, & dixit ei: Vbi es?* Deus autē clamat post nos, per eos quos mittit ad prædicandū: & per tribulationes quas nobis immittit, vt à fomno peccati excitemur. Nos per peccata nostra quodāmodo persequimur Deū, *iterū crucifigētes nobismetipsis Filiū Dei, & sanguinē Testamēti pollutum ducentes;* sicut Saul impius persecutus est Dauid iustum. Sed persequendo Deum, in speluncis peccatorum abscondimur, quasi à Deo non videremur: quia illum

Prædicatoris officium.

Simile.

Genes. 1.

Genes. 1.

Genes. 3.

Allegoria.

illum ipsi non videmus, & altum dormimus, securi de vindicta & iustitia Dei. At ille primum sicut Dauid occupato in spelunca Sauli *oram chlamydis præscidit*, sic aliquid nobis ex bonis temporalibus aufert; quasi que expostulat nobiscum de iniusta persecutione, sicut Dauid expostulauit cū Saule, dicens: *Quare audis verba hominum loquentium, Dauid quærit malum aduersum te? Quare audis verba hominum, aut etiam dæmonum, tentantium te ad malum, & dicentium: Deus quærit malum aduersum te, vel quia mandata eius nimis graua & ardua sunt: vel quia sua gratia non te adiuuat: vel quia seuerus Iudex est, nec peccanti ignoscet, vt idcirco vel ad benefaciendum animum despondeas, vel ad te reconciliandum desperes? Ecce iam vides quod te occidere potuissem, qui tamen leui detrimento te affeci. Sed verum est prouerbiū: Ab impiis egredietur impietas. Sui quisque peccati author est. Atque hic interdum remordet cōscientia, & ploramus in corde, & statuimus iterum non peccare: sicut hic Saul gratias agit Dauidi quasi eum amplius non persecuturus. Sed rursus promissionis oblitus, ad iniurias redimus, & nouis flagitiis Deum irritamus: qui iterū in somno peccati dormientibus nobis, *hastam aufert*, robur ac fortitudinem, morbos immittens; aut etiam *vas aquæ aufert*, id est, uxorem, fratrem, aut amicum coniunctissimum, vt Sauli dormienti in castris, vtramque abstulit Dauid, quum occidere eum facillimè potuisset. Sic Deus clamat post nos, vt à somno peccati exciter, interim *sua benignitate & longanimitate ad pœnitentiam nos adducens*. Atqui Deo tacente & dissimulante, nec aliquid nobis auferente, sed vt omnibus rebus affluamus permittente, saltem Prædicator omnis vox clamantis esse debet. Prædicatores verbi in Euangelio pisces vocantur. Piscator verò quum vnum aliquem piscem capere vult, arundine vtitur & magno silentio. Qui priuatim aliquem admonet aut corripit, patienter & mansuetè id agere debet. Sed quum multos simul pisces capere piscator vult, reti vtitur, ac sagena missa in mare: & tunc strepunt ex proposito pisces, aquas verberant, ac pisces deterrent, vt vndique excitati confluant. Sic, prædicator pro concione minis ac reprehensionibus strepere debet: quæ cum cōmunes omnibus sint, nemo conqueri potest. Rursus clamare debet concionator contra peccatores, quia difficulter audiunt. Qui foris pulsatur, intus non auditur, quum omnia domi strepitu & clamore*

2. Reg. 24.

2. Reg. 26.

Roman. 2.

Philip. 2.
Conc. 2. de diuino
Thoma.
Simile.

Stella de con-
tempu mundi
par. 2. cap. 21.
Simile.

clamore sunt plena. Deus foris pulsans, aut prædicator sonans, nō auditur, nisi fortiter clamādo, quā diu in corde auditoris vel variæ cupiditates obstrepūt, vel peccata ipsa clamant vindictam à Deo. Hic ergo clamandū necessariò, vt ad aures cordis perueniat vox prædicatoris. Sic Ioannes clamauit fortiter: *Agite pœnitentiam. Iam ad radicem arboris posita securus est. Appropinquat regnū cælorum.* & similia. Ideo etiā dicitur *vox clamantis*, seu vehementer clamans (vt vas electionis, vas singulariter electum; virga æquitatis, virga æquissima; terra promissionis, terra excellenter promissa) *in deserto*. Est enim anima omnis peccatoris, quasi quoddam desertum, in quo omnia sunt sterilia & arida, nec nisi vel vepres ibi crescunt, vel serpentes grassantur. Rursus *in deserto*, quia hominibus à Deo desertis, & post voluptatum deuia & errores aberrantibus, prædicator loquens, eos ad Deum reuocare clamando debet.

Rursus Ioannes erat vox clamans, quia non solum vocem habebat bene clamantem, bene sonantem (vt plerique concionatores) sed etiā vox erat. Quicquid enim in Ioanne erat, victus, vestitus, habitatio, tota vita vox erat; clamabat pœnitentiā, mortificationem, sanctitatem. Alij concionatores, quorum vita verbis non respondet, vocē quidem habent, eamque inanem, vt *as sonans, vel cymbalum tintiens*, sed non sunt vox. Sūt similes aurificibus crucē efformantibus, sed eam non contemplantibus: sicut vasa ad cōtinendum sale, quum ipsa sint omni sale destituta: sicut puteus cuius aqua abluuntur immunda vasa, quum ipse sit luto & spurcitiā repletus: denique sicut campana, quæ omnes ad templum vocat, sed ipsa non ingreditur. Sicut quædam peccata clamant in cælum, sic quædam virtutes clamant in terra. *Sanguis Abel adhuc loquitur*. Vita Ioannis talis vox erat, vt de tota Iudæa exirent in desertum ad eum videndum. *Quid existis in desertum videre?* non solum ad eū audiendū. Imò prius clamauit vita quàm prædicatio; sicut *Iesus prius cepit facere quàm docere*. Hunc ordinē concionator seruare debet, vt prius sit vox, postea vocem exerat.

4. Dirigitte viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta?

LOCVS moralis de necessaria preparatione ex parte nostra ad Christi gratiā & redemptionis beneficium recipiendum. Hoc enim clamauit illa vox in deserto, hoc clamant omnes verbi Dei præcones ad suorum temporū peccatores:

Matth. 3.

Heb. 12.
in Esa. 6. 40.

1. Cor. 13.
Similia.

Heb. 12.

Matth. 11.

Act. 1.

catores: *Dirigite viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.* Hoc enim apud Esaiam sequitur, ad quæ locū Ioannes hic remittit; & quæ Esaiæ verba ceteri Euangelistæ, Matthæus, Marcus, & Lucas expressè addiderunt. Dirigere hanc viam Domini, præparare se ad Christi gratiam (quod quando cum Scriptura dicimus, semper præueniēs & cooperans Dei speciale auxiliū, cum Scriptura intelligimus) est disponere se ad iustitiam per pœnitentiam; quam vt Ioānes Baptista specialiter prædicauit Iudæis, ita postea Petrus, omnēsq; à Christo dati Doctores & Pastores, prædicare debent. Sicut Iudæos oportebat dimittere antiquā & carnalem cōuersationē, & (vt ait Cyrillus) *Sicut hactenus viā Moysi ambulauerunt, ita nunc viā Christi suscipere:* sic oportet vel adhuc incredulos vel post fidem peccatores, vt Deo per Christum reconcilientur, verustatē deponere, & in nouitate vitæ ambulare. *Si quid* (inquit Ambrosius) *in via mētis (quam Deus inambulat, & in qua habitat) vel moribus asperum, vel crudelitate durum, vel cōuersatione pollutū fuerit, imbecur id mundare, cōponere, coaquare.* Amouendi sunt igitur peccatorū scopuli, volūtas & affectus peccādi penitus deponēda, vt via pareatur Domino. Hoc Esaias his verbis expressit, statim subiungēs loco citato; *Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt praua in directa, & aspera in vias planas. Via impiorū est cōplanata lapidibus.* Omnia illi sunt lapides offensionis, etiā ipsæ virtutes. Via peccatorū multas habet sordes voluptatū, colles vanitatum, montes superbiæ & fastus, scopulos & saxa inuidiæ, iracundiæ, maleuolētiæ. Hæc omnia & singula profus remouēda sunt, vt via cordis à sordibus mundetur, vanitate sublata solidetur, superbia deposita humilietur, saxis eictis cōplanetur, vt sic eā Christus inhabitet. Rex vrbē ingrediēs, habet præcursores & prouisores, qui viarū sordes amoueāt, difficultates tollant. Sed & ante medici aduētum docetur ægrotus, vt agnoscens morbum suū, medicum venientē reuerenter accipiat, seseq; illi per omnia morigerū & obedientē præbeat. Christus Rex noster & medicus animarū nostrarum est. Sicut ante Ioseph ibat præco, clamans nomine Regis, vt omnes ei genua flecterēt: sic ante Christi quidē personā ibat vox clamantis Ioannes Baptista; sed & semper ante eius gratiā & Redēptionis beneficium clamat Ecclesiā (ordinariē loquēdo) vt qui peccatores reconciliari volūt, genua Christo flectāt, eius Sacramenta accipiant

Matth. 3.
Marc. 1.
Luc. 3.

Act. 2.
Eph. 4.

In Ioan. lib. 1.
cap. 24.

Serm. 65.
2. Cor. 6.

Esai. 40.
Ecc. 22.

Similia.
Chryso. hom.
operi imperf. in
Matth.
Stella in Luc.
cap. 3.

piant, mandata seruēt, fidem teneant. Hæc est via Domini quæ dirigere seu parare debemus. Clamat per Esaiā Deus: *Nō sunt cogitationes meæ cogitationes vestra; nec via vestra via mea, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cali à terra, sic exaltata sunt via mea à viis vestris.* Viæ nostræ sunt peccata nostra, in quibus ambulamus, imò currimus. De hac via dicūt damnati: *Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis: & ambulauimus vias difficiles; viam autem Domini ignorauimus.* de qua etiā Salomō: *Via impiorū tenebrosa, nesciunt ubi corruāt.* At verò via Domini est via mandatorū eius, quæ omnes iusti ambulant, *euntes de virtute in virtutē. Nō enim qui operantur iniquitatē, in vijs eius ambulauerunt.* Sed hæc via paranda est, id est, ad hanc viā perueniēdū est, per præcedētem pœnitentiā, per peccatorū odiū & detestationē, per cordis contritionē, per cōfessionē & satisfactionē. Hoc enim totum docuit Ioannes, quū hanc viā Domini pararet: *Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnū calorū.* Rursum, venientes ad Ioānē, baptizabatur ab eo, cōfitemes peccata sua. Deinde clamauit: *Facite fructus dignos pœnitentiæ, id est, Tanto maiora querite bonorum operum lucra per pœnitentiā, quanto grauiora vobis intulistis damna per culpam,* ait Gregorius.

Esai. 55.

Sapient. 5.

Prouerb. 4.

Psal. 93.

Psal. 118.

Matth. 3.

Luc. 3.

Hom. 20. in

Euang.

5 Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?

Locvs moralis de leuitate & inconstantia fauoris & existimationis humanæ. Prius enim adulando vel blandiēdo nihil proficientes, nunc obiurgando & reprehendendo molesti sunt. Vbi pellis vulpina non profecit, induitur leonina. Sic Herodes primū palpauit. *Vt ego* (inquit) *ueniens adorem eum.* Postea itatus quod hac via res non successit, *occidit omnes pueros in Bethlehē à bimatu, & infra.* Sic Absalom, quū per literas à Ioab nihil impetraret, vt eum patri reconciliaret, segetem eius succendit. Sic Lystrenses in Actis Apostolicis, quū primò Paulo *tanquam Mercurio sacrificare vellent*, paulo post ijdem persuasi à quibusdam superuenientibus ex Antiochia Iudæis, *lapidantes Paulum traxerunt extra ciuitatem, existimātes eum mortuum esse.* Hæc est hominum maleuolorum, & seipos tantūm quærentium, leuitas animi & inconstantia. Mundus nempe in omni sua actione & distributione bonorum, in iudicio suo & exi

Hector Pintus
dialog. par. 2.
dial. 3. cap. 18.

Simile.*Stella de contemptu mundi par. 2. cap. 3.**In historia de Barlaam & Io saphat c. 13. Parabola.*

& existimatione, appedit sine trutina, numerat absque calculo, meretur absque regula & mensura. Trutina, calculus, & regula illi est, sui ipsius & suorum amor cæcus. Hanc ob causam quouis momento huc illucq; impellitur. Argentū viuum, vtrunque auro commisceatur, vbi primum ignem attigerit, ab auro separatur. Sic amicitia, blandimenta, existimatio mūdāna, vbi primū offenditur, vel aduersi aliquid patitur, faciē auertit. Huius rei egregiā hypotyposim scripsit Damascenus. Homo quidā tres amicos habuit, ex quibus duos ingēti affectu colebat, tertio exiguā beneuolentiā præstabat. Idem in discrimen capitis & fortunarū vocatus, primum adit vt eum iuuare vellet: qui aliqua tantum illi vestimenta porrigit, quibus in via ad iudicium vtatur, aliud adiumenti nihil. Secundum accedens, ab eo hoc vnum solarium accepit, vt aliquouſque in via ad tribunal eum deduceret. Tertium igitur amicum, necessitate adactus, etsi non absque rubore quum adijisset, opemque eius flagitasset, ille solus præter expectationem omnem, illi suam operam pollicitus, ipsum iudicem pro amico adit, causamque eius diligenter agit. Ex his tribus amicis, primus est diuitiarum amor, ex quibus morientes, & ad Dei tribunal vocandi, nihil nisi duos fortè panniculos, quibus corpus obuoluitur, reportamus. Secundus amicus est vxor, liberi, cognati, amici carnales: qui ad sepulchrum vsque duntaxat cadauer conducunt, & funus honestant, postea omnem memoriam deponunt. Tertius amicus, cuius paruam in hac vita rationem habemus, sed maximè post hanc vitam nos apud Deū iuuat atque commendat, virtus est, & bonorum operum chorus. Illa ergo est amicitia mundanæ & carnalis cōstantia & certitudo Pharisei & Scribæ, qui Ioannem summo honore afficere voluerant, citò ad eum reprehendendum conuertuntur, minima vel nulla potius data occasione. *Promptissimo animo* (ait Chrysoſtomus) *ad Ioannem Pharisei primò venerunt, licet post modum mutati sunt. Quæ ambo Christus his verbis significauit: Ille erat lucerna ardens & lucens, & vos voluistis ad horam exultare in eius luce.* Reuera mundi fauor, existimatio, honor, blanditiæ exultant ad horam tantum, & breue momentum, nihilque eis mutabilius. Nam & ideo Principes Iudæorum, qui hac honorifica legatione summam se de Ioanne opinionem habere ostendebant, adeò vt suo folius de se ipso testimonio credere, parati essent; dicebant enim: *Quid dicis de teipso?* (quod maximè apud

*Hom. 15. in Ioā. Ioan. 5.**Ioan. 1. Loco iam citato.*

apud eos authoritatis Ioannem fuisse, ostendit Chrysoſtomus) postea tamen eum penitus contempserunt, & vt hominem dæmoniacum despexerunt, iuxta illud Christi: *Venit Ioannes neque manducans neque bibens, & dicitis, Dæmonium habet.* Negligendus ergo fauor humanus, vel certè non magnum in eo momentū ponendum; sic tamen vt nostra vel ignauia vel culpa nemo offendatur, nullius boni viri fauor, & existimatio bona depereat. Alioqui si te rectè agente, ille haberi non potest, sicut qui in stadio currunt, parui faciunt astantium spectatorum iudicium, modo solus agonothera eos laudet, & brauium illis confingnet: sic cogita satis tibi esse, *quod placeat Deo opera tua.* Altare in templo vereri idcirco ex lapidibus impolitis factum fuit, Deo sic iubente, vt intelligeremus bona opera non sic studiosè ornanda & polienda deforis, vt hominibus appareant & placeant, sed sufficere vt sua soliditate Deo probentur. Si merces operum bonorum, & gloria vitæ alterius: ab hominum existimatione penderet, & in die retributionis, hominum testimonia & suffragia peterentur; esset sanè hominum fauor, & existimatio in primis querenda, & hoc maximè agendum, vt in hac vita omnes te pro Sancto haberent. Nunc autem, quia hæc ibi locum non habent, ea minùs curare oportet.

*Matth. 11.***Simile.***Eccles. 9. Allegoria. Exod. 20. Deut. 27. Iacob. Stella, de contemptu mundi part. 1. c. 7. & 8.***6. Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.**

LOCVS moralis contra ambitionem, siue de humili Contrā ambitionem. rando mediocri statu equanimiter ferendo, & de non aspirando intempestiuè ad altiora. Docet enim Ioannes (vt notauit Chrysoſtomus) *Christum commixtum fuisse populo, vt vnum multorum, vt se per omnia humilem ostenderet.* Neminē certè longum videri debet, si diu exaltationem expectat, postquam Christus tum ante manifestationem suā totis triginta annis vt fabri filius obscurissimè egit; tum facta iam manifestatione, in communi conuersatione sic vixit *manducans ac bibens*, id est, vitam communem agens, vt Pharisei dicerent: *Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus.* Sic medius Iudæorū stetit, sic in turba hominum vixit: sic vt vnus de populo in victu & vestitu apparuit. Ioseph seruit in Ægypto, in carcere obscurus agit, & postea exaltatur. Daniel in vulgo captiuorum satis diu nutritur, antequam vt diuinus vates agnosceretur. Dauid inter fratres minimus oues pascit, & domi

*Contra ambitionem.**Homil. 15. in Ioan.**Ambitionis vitium.**Matth. 11.***Exempla.***Ioseph. Daniel.**Dauid.**Pars Hyemalis.***E** manet,

Moyfes.

Epist. 95.

Epist. 74.

Suetonius in Nerone.

Ambitionis
stultitia.
De contempt.
mundi, par. 1.
cap. 26.
Similia.
Epist. 77.Apophtegma.
Plutarch. in Laconicis.

manet, cæteris ad militiam proficiscentibus; adeoque vnctus in Regem, in siluis & speluncis latitat, quasique ex raptu victitat, antequam regni gubernacula acciperet. Moyfes oues foci sui pascit in deserto ad multam atatem, indeque, vt Dux esset populi, à Deo vocatur. Ambitionis æstum & impetum feruentem hæc exempla vtcumque comprimere deberent; *Ambitiosus* (ait pulchrè Seneca) *instar turbinis est, qui raptu conuoluit, sed ipse antea voluitur: & hoc maiorem impetu incurrit, quia nullum illi sui regimen est, nullo satis honore contentus est. Vnde alibi: Nemo eorum qui in Repub. versantur, quos vincat, sed à quibus vincatur, aspicit: & illis non tam iucundum est multos post se videre, quam graue aliquem ante se. Vtinam idem in Ecclesia, quod tunc in Repub. hodie locum non haberet. Ad honores, ad dignitates festinatur, quocumque periculo quocumque detrimento; & intemperantia illa penè incredibile Agrippinæ, matris Neronis, in multis renouatur. Quum enim illi à Genethiacis prædictum esset imperaturum quidem filium, sed matrem in imperio occisurum: Occidat inquit illa, modò imperes, vtrumque autem contingit. Cautent multi ne sic apud se statuunt: Peream, modò vel in Ecclesia, vel in Repub. honoratus viuam. Magna stultitia, magna temeritas, maxima impietas hic affectus est. Stultitia eius planè puerilis est. Sicut enim pueri equos baculinos & pupas magis amant quàm veros equos, & veras imagines rerum: sic ambitiosi vmbaticos & falsos honores veris ex virtute honoribus anteponunt. Neque enim verè magnus est, qui ex solo honore, aut dignitate quam obtinet, magnus est, quod sic docet Seneca: *Nemo istorum, quos diuitia & honores in alto fastigio ponunt, magnus est, sed ideo magnus videtur, quia illum cum basi sua metiris Pumilio magnus non est, licet in monte constiterit. Colossus magnitudinem suam seruabit, etiam si steterit in puteo. Sic nobis imponitur, quòd neminem æstimamus eo quòd est, sed adiicimus illi ea quibus ornatus est.* Hæc ille. Quare quod Archidamus Lacedæmon superbienti Philippo Macedonum Regi, propter victoriam adeptam, & per literas insultanti respondit; *Sæmetiaris vmbra tuam, haud quaquam reperies illam maiorem factam quàm erat ante victoriam*: idem profus respondere licet illis omnibus, qui ad aliquem euecti honorem, hoc se propterea cæteris maiores putant. Sanè sicuti agroti quidam, & maximè mulieres grauidæ, terram auidissimè comedunt,*

comedunt, eoque cibo delectantur: sic ex magna iudicij corruptione procedit, vt quispiam famulorum comitatu, & domesticorum parietum ornatu, cæterisque similibus adeò oblectetur, vt propter hæc paranda atque tuenda, diuina & humana iura violare non dubitet.

Sed & magna temeritas ambitionis affectus est, quum non aduertant ambitiosi, eum qui per tectorum culmina ambulare vult, forti admodum & firmo cerebro esse debere, alioqui certo se præcipitij & promptæ necis periculo obiiicere. Sic enim qui honorum fastigia conscendunt, nisi valde cordati & firmi in amore Dei persistât, certo se æterni barathri præcipitio per superbiam exponunt. Sed nec hoc aduertunt, quòd maiores pisces, piscatorum retia ingressi, capiuntur; minores autem per foramina sæpè elabuntur. Vnde & Sapiens: *Gravissimum iudicium fiet his qui præsumunt.* Si Nabuchodonosor iudicia Dei in Israël exercēs, magnates omnes captiuos secum in Babylonem abduxit, populum autem in terra patria reliquit. Denique non aduertit quòd *ambitio est quædam simia charitatis. Charitas enim patiens est pro æternis, ambitio patitur omnia pro caducis. Charitas benigna est pauperibus, ambitio diuitibus. Charitas omnia sustinet pro veritate, ambitio pro vanitate vtraque omnia credit, omnia sperat, sed longè dissimili modo.* In hæc se videlicet discrimina temerè cõiciunt, qui nolunt cum Christo stare vt medij inter homines, sed ambiunt conscendere excelsi suprâ homines. Postremò maxima impietas hic animi morbus est, de quo sic D. Bernardus: *Quoties hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc verè non sapio qua Dei sunt.* Et alio in loco: *Radix iniquitatis ambitio, subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, vitiorum origo, criminis fomes virtutum arugo, tinea sanctitatis, excecatrix cordium, ex remedijs morbos creans, generans ex medicina languorè.* Christus Dominus ex suorum animis hanc pestem penitus volens eximere dixit suis: *Qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.* Nam quod ad honoris & prælationis desiderium ac studium attinet, pagani & gentile esse docuit, suisque, id est, Christianis indignum. Reges, inquit, *gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur: vos autem non sic.* Omnem igitur aufert prælationis affectum. Quod & vetus Scriptura nos docuit: *Conside in Deo, & mane in loco*

Ambitionis
temeritas.
De contempt.
mundi, par. 1.
cap. 27.
Simile.

Ibid. cap. 12.

Sapient. 6.

Exempla.

4. Reg. 24.
Ambitio simia
charitatis.
Petrus Rauen.
in serm.Ambitionis
impietas.In serm. 1. super
Missus est.
In Psal. Qui ha-
bitat.

Luca 22.

Ecclesi. 11.

2uo. Facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem.
Plura in aliis Dominicis.

7. Quem vos nescitis.

Ignorantia
Christi in me-
dio Christiano-
rum.
Joan. 15.

LOCVS moralis de fidei virtute, & interiori oculo. Christus inter Iudæos nascitur, cōversatur, docet, operatur, & tamen eum nesciunt. Cur ita! Quia oculo tantum carnali illum videbant, vel quod deterius erat, invidiæ ac malevolentia. de qua Christus dixit: *Si ad eos non venissem, & c. peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt me, & Patrem meum.* Hanc illis incredulitatem & malevolentiam tacite Ioannes exprobrat: *Quem vos nescitis*, id est, scire & agnoscere non vultis; quia videlicet nec fidei lumen, nec amoris scintilla vlla in vobis est. *Lux in tenebris lucet, & tenebra eam non comprehenderunt.* Et rursum: *Hoc est iudicium mundi, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem.* Hinc iudicabitur & condemnabitur non Iudæus tantum, sed & mundus totus incredulus & impius: quia Christo veniente, & medio omnium stante, cum tamen nescierunt, diligendo magis veteres peccatores & ignorantia tenebras, quam novam veritatis & puritatis Evangelicæ lucem. Quod autem de Christi persona, respectu Iudæorum, Ioannes dicit; hoc de Christi corpore, quod est Ecclesia, respectu omnium mortalium, intelligendum est. Stat Christus medius nostrum omnium, & eum nescimus. Sol lucet per fenestras nostras, nobis etiam dormientibus. Christi gratia omnibus patet. Clamat enim: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Et quàm multi manent in peccatis, quasi vel nullus esset Christus, vel nulla amplius auxiliatrix ei gratia! Christi doctrina per omnes ecclesias sonat. Dicit enim sui verbi prædicatoribus: *Qui vos audit, me audit.* Et tamen quàm multi nesciunt illam, & ex veri ignoratione pereunt. *Qui enim ignorat, ignorabitur.* Christi Sacramenta omnibus exposita sunt, de quibus Scriptura dicit: *Sapientia edificavit sibi domum, excidit columnas septem, immolavit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam. Misit ancillas suas (verbi præcones) ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis (quæ est Ecclesia): Si quis est paruulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.* Et tamen quàm multi hodie vel hæretici hunc panem nesciunt, & negant impie, vel mali Catholici fastidiunt, & obliuiscuntur

Joan. 1.
Joan. 3.

Quomodo
Christus hodie
nescitur.

1.
Matth. 11.

2.
Luce 10.
1. Corinth. 14.

3.
Prouerb. 9.

suntur comedere panem suum! Christus quotidie in suis parvulis seu minimis potius videtur, de quibus dixit: *Quod uni ex his fratribus meis minimis fecistis, mihi fecistis: & tamen nescitur.* Opera charitatis & misericordiæ, Christo præfenti in suis fratribus negantur. Christus maximè in piis omnibus, iustis ac timentibus Deum, cernitur, de quibus dixit: *Qui facit voluntatem Patris mei qui in celis est, hic mater mea, & frater meus, & soror est: & tamen ita prorsus nescitur, vt etiam contemnatur à multis, ac penitus despectui habeatur.* Christus denique in suæ potestatis vicariis in Ecclesiarum magistris, Episcopis, Pastoribus, Doctoribus, & videtur, & loquitur, & tractat quotidie nobiscum, de quibus dixit: *Qui vos recipit, me recipit: & qui recipit Prophetam in nomine Propheta, mercedem Propheta accipiet: & tamen à quàm paucis vel agnoscitur, vel honoratur, atque recipitur, vt par erat! Omnibus his modis, & adhuc aliis, Christus medius nostrum stat, & nescimus eum.* Non credimus, non amamus, non colimus eum. Ratio est, quia sicut Iudæi habuerunt, sic & nos habemus oculos tantum carnales & exteriores, non autè spirituales & interiores. Quod ex hac cōparatione, quam ponit Augustinus, intelligi potest: *Dicitur es mihi, Christum non video. Quomodo sum amaturus quem non video? Ergo nihil amas quod non vides? Ecce amas amicum. Quid in illo amas? Fortè amicus iste tuus, vt alia omittam, senex homo est. Quid amas in sene? Incuruum corpus, albu caput, rigas in fronte, contractam maxillam? Si corpus quod vides, nihil deformius præ senectute. Et tamen aliquid in illo amas. Si quare à te quare amas; responsurus es mihi, Homo est fidelis. Si fidem amas: quibus oculis videtur fides, ipsis oculis videtur Christus.* Hos igitur interiores oculos afferre debemus, vt Christum nobis præsentem videamus. Sicut amicitia, ita & scientia triplex est, vt Augustinus eodem in loco docet: *consuetudinis, quia familiares nouimus & diligimus, rationis, qua virtutis ergo eos amamus, quos nunquam vidimus; fidei & charitatis diuinae, qua Deum Christum, & ea quæ Christi sunt, credimus, amamus, reueremur.* Hic interior oculus necessarius est, vt Christum in medio nostrum statem cognoscamus. Christus Ecclesiæ suæ dixit, Ecclesiæ inquã magistris, & Prælatibus, quibus euangelizandi & baptizandi curam ac potestatem dedit: *Ecce ego vobiscum (scilicet Euangelium prædicantibus & baptizantibus) sum omnibus diebus usque ad cōsummationem seculi.* Et tamè hæretici hodie fide & charitate

Psal. 101.

4.
Matth. 23.

5.

Matth. 12.

6.

Matth. 10.

Homil. 38. 23.
homil. 50.

7.

Matthai ult.
Locus contra
hæreticos.

vacui, nec credentes, nec amantes Ecclesiam, non vident Christum in sua Ecclesia presentem; non vident Ecclesiam Christi visibilem, Sacramenta administrantem, & verbum Dei predicantem. Negant externam Ecclesiam Catholicam faciem, & eam è mundo ante aliquot secula periisse, impie affirmant, inuisibili quadam piorum & electorum relicta in orbe Ecclesia, quam nemo nouit, nemo vidit, nec ipsi ostendere possunt, sed fingere non pudet. In horum medio Christus stat, & cum nesciunt. Isti (ait Augustinus) *palpant in meridie, quasi in media nocte, (quod est omnium haeticorum est) qui rem manifestissimam in luce omnium gentium positam, Ecclesiam Catholicam toto orbe diffusam, videre non possunt.* Isti Iudæis peiores sunt, qui miracula quidem & opera Christi viderunt, sed tot seculorum, & tot gentium consensum non viderunt. Imò tanto grauius quam Iudæi, peccant in hoc genere haetici, quanto clariùs & illustriùs (vt docet Augustinus) Scripturæ sacræ Ecclesiam nobis descripserunt & manifestarunt, quam Christum ipsum, vt alio * in loco nos ostendimus.

8. Cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere.

L O C V S moralis de humilitatis præstantissima virtute. D. Ioannes Baptista, vir tantus & talis, quem *totus populus pro Propheta habebat*, quem ipse Herodes Rex ab eo reprehensus, sciens esse virum iustum & sanctum, metuebat, & ideo contristatur in occisione eius; quem Principes Iudeorum, an Christus ipse esset, ambigebant, & pro Christo agnoscere parati erant, si verbum dixisset; quem Christus Dominus magnificè prædicauit, & de quo dixit, *Inter natos mulierum non est maior Ioanne Baptista*: tantus ac talis tamè non existimat se dignum qui vel minimū obsequiū Christo præbeat. Hoc enim infimum planè obsequij genus est, corrigiam calceamenti cuiquam soluere. Quanta ergo eorum hodie vanitas & cæcitas, qui putant se dignos sacerdotio, dignos Episcopatu, dignos Prælatura ecclesiastica, dignos qui Christi Vicarij sint, & personam gerant, & non tam illi seruiat, quàm quibus eius nomine ab alijs seruiatur! Sed tu Christiane & Ecclesiastice attente hic cõsidera: Quãto se quisque humiliat magis, tanto exaltatur magis. Ioannes dicens se nõ esse dignū qui calceamentū Christi soluat, dignus fuit qui capiti eius manū suā imponeret, eū in Iordane baptizans. Et vt dignū eū hoc ministerio fuisse intel-

ligas,

ligas, Christus, eo primū recusante, & dicente, *Ego debeo à te baptizari, & tu venis ad me?* respondit ei, *Sine modo. Sic decet nos adimplere omnem iustitiam.* Iustū quippe fuit, vt tātus Baptista, etiā Christū ipsum baptizaret. Propter hanc insignē humilitatē Ioannes Baptista Luciferi supremi Angeli locum in cælo (qui per superbiam inde decidit) tenere creditur. Petrus quum ex summa humilitate, & sui ipsius deiectione diceret Christo, *Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum;* audiuit statim à Christo, *Ex hoc eris homines capiens,* fitque postea Princeps pastorum, petra & fundamentum Ecclesie, clauiger regni cælorum. Paulus dixit: *Non sum dignus vocari Apostolus.* Et hodie per agnominatōē, quū Paulū dicere volumus, Apostolū dicimus. Centurio dicens Christo, *Domine non sum dignus vt intres sub tectū meū,* audiuit à Christo, *Non inueni tantam fidem in Israel.* Iacob tot & tantis à Deo beneficijs acceptis, fratri seniori prælatus, duodecim tribuū pater effectus, maximis diuitijs locupletatus, humiliter Deo dicit: *Omibus miserationibus tuis minor sum.* Dauid in regnum totius Israëlis sublimatus, *Quis,* inquit, *sum ego, aut quæ domus patris mei?* Beatissima Virgo, accepto nuncio incarnandi de ea Filij Dei, respondit: *Ecce ancilla Domini.* Et postea: *Respexit Dominus humilitatem ancilla sua.* Elizabetha, Ioannis Baptistæ mater, salutante eam B. Virgine, ait: *Vnde hoc mihi, vt veniat ad me mater Domini mei?* Omnes planè quos Deus exaltauit, humilitate semper excelluerunt, & omni sese exaltatione indignos semper iudicarunt. An verò isti omnes aut stulti fuerunt, aut ignaui, vt vel nescirent quid esset honore dignum, vel scientes, eū abiecto animo despicerēt? Imò verò solus humilis verè sapiens est, solus humilis verè magnanimus est. Vtrumque ostendemus. Ad prius quod attinet, disertè id explicat Chrysostomus: *Sicut quanto acutius videmus, tanto magis percipimus quàm longe à cali regione distamus; sic etiam quanto altius per spiritualement profectum ad virtutis culmen conscendimus, & mentis oculum per purgationem magis, tanto amplius docemur quàm sit inter Deum & nos grande discrimen; tanto clariùs cernimus, quàm adhuc humili & abiecto loco iacemus.* Hoc nempe est quod Apostolus dixit: *Qui existimat se aliquid scire, nondum nouit quo modo oporteat scire: id est, nescit quãrum sua qualiscunque scientia, à perfecta & diuina scientia absit, cuius hæc sua particula est, quasi riuulus à fonte deriuatus, aut quasi ramusculus ab arbore*

E 4 scientie

Contra Parm.
lib. 2. cap. 3.

Enar. in Psal.
30. conc. 2.
* De principijs
fidei. lib. 2.

Humilitatis
virtus.
Marc. 6.
Matth. 14.
Ioan. 1.
Matth. 12.

Humilis exal-
tatur.

Exempla.

1.
Matth. 3.

Stella in Luc.
cap. 3.

2.
Luca 5.
Matth. 16.

3.
1. Cor. 15.

4.
Matth. 8.

5.
Genes. 32.

6.
2. Reg. 7.

7.
Luca 1.

8.
Luca 2.

9.
Luca 2.

10.
Luca 2.

11.
Luca 2.

12.
Luca 2.

13.
Luca 2.

14.
Luca 2.

15.
Luca 2.

16.
Luca 2.

17.
Luca 2.

18.
Luca 2.

19.
Luca 2.

20.
Luca 2.

scientia dependens, aut quasi radiolus à luce inaccessibili porrectus. Hoc enim modo si se scire cognosceret, profecto se aliquid scire non putaret; sed considerata illa Dei scientia, se nihil scire existimaret. Deinde ut docet pulchre S. Augustinus, rationes explicans propter quas in vera & solida humilitate quisque se continere debet, si sapiens quisquam est, ignorare non potest primum, etsi in aliquo excellat, tamen in multis alijs se deficere: deinde, etsi in aliquo excellat, alium tamen, quem ipse nescit, in eo etiam genere eum superare: tertio, alios multa prestare posse, & in multis excellere, in quibus ipse nihil sciat: quarto, quod in aliqua graui tentatione forte succumbet, iuxta illud; *Qui se existimat stare, videat ne cadat*: quinto, quod quicquid habet, est alienus thesaurus apud eum depositus, iuxta illud; *Quid habes quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Hæc autem omnia considerare & scire sapiens est: ideoque solus humilis, qui ista considerans, humilitatem seruat, verè sapiens est. Sapienter solebat dicere S. Franciscus: *Quantum homo est in oculis Dei, tantum est, & non plus*. Stultum proinde iudicans de mundanis extolli honoribus, malebat de se vituperium audire, quam laudè: sciens sapienter, quod hoc ad emendandum induceret, illa ad cadendum impelleret. Et vide, quæso, quam sapienter humilitatem seruauerit. *Rogatus quid de se sentiret, Videor, inquit, mihi maximus peccatorum. Cui cum frater diceret ex aduerso quod hoc non posset sana conscientia dicere, nec sentire, subiunxit: Si quantumcumque sceleratum hominem tanta fuisset Christus misericordia persecutus, arbitror sane quod multo, quam ego, gravior esset.* Nec dissimili sapientia respondit frater Aegidius, vnus ex quatuor primis comitibus S. Francisci, vir quidem illiteratus & idiota, sed diuina sapientia plenus. *Rogabat eum frater quidam, quid faceret? Ille respondit se male facere. Fratrem porro dicente, Et quidnam tu male facis, quum sis Minorita? Aegidius alteri astanti fratri ait: Vter paratior est, Deus ne ad dandam, an homo ad percipiendam Dei gratiam? Illo asserente propensius Deum largiri suam gratiam, quam nos recipere, Aegidius dixit: Responde igitur nos facimus? Imò vero, inquit ille, male facimus. Tum Aegidius ad alterum; Vides me verum tibi respondisse, me male facere, ut qui eius gratiam non semper recipiam, nec in ea, prout par erat, ambulem. Quæ certè sapientissima & verissima consideratio facit, ut qui optimus est, veraciter se putare possit pessimum: quam esse veri humilis*

In lib. de sancta
virginitate cap.
47. & seq.

1. Cor. 10.

1. Cor. 4.

Apophtheg-
ma.

In vita eius per
S. Bonau. cap. 5.

Apophtheg-
ma.

Ibid. cap. 6.

In vita eius a-
pud Surium
tom. 7.

humilis definitionem, idè dixit Aegidius. Hæc igitur consi- Humilis ma-
derationes perspicue docent, humilem esse sapientem, & hu- gnanimus.
militatem cum magna sapientia coniunctam esse. Quod
autem vir humilis, & humiliter de se ipso sentiens, quum
verè magnus sit, sit vir magnanimus, hac ratione docet S. Homil. 1. in 2.
Chr. Iostomus. *Ille, inquit, magnanimus est, qui vere humilis ad Cor.
est, nullius adulator, nullius contemptor. Alterum enim magna-
nimitatis, alterum stultitia argumentum est. Sit quispiam qui lu-
tum, lutum esse arbitretur, & tanquam lutum contemnat: alter
lutum tanquam aurum & admiretur, & plurimi faciat. Vter
magnanimus est? nunquid qui lutum nulla admiratione prose-
quitur? Vter abiectus? nonne qui id admiratur? Eadem ratione
hoc in loco considera, quod qui se lutum ac puluerem existimat,
magni animi est: quod ex humilitate proficiscitur. Qui autem ne-
que terram se, neque cinerem intelligit, sed intumescit, & maxi-
mam de se opinionem concepit, nonne hic omnium vilissimus est,
quum minima magna sibi esse persuadeat? Hæc ille. Nempe
magnanimitas est rerum abiectarum contemptus, & excel-
sarum appetitus. Humilis igitur magnanimus est, qui om-
nem humanam gloriam despicit, ea sola contentus, quam
in Dei oculis habet, & vberius post hanc vitam habiturus
est. Sic S. Maria Oegniacenensis, rogata num ex laudibus hu- In vita eius a-
manis, vel diuinis reuelationibus, vana gloria vel leuiter se pud Surium,
titillari sentiret, ita respondit. *Comparatione vera gloria, quam lib. 2. cap. 2.
ego exspecto, nihil prorsus est, vel existimari potest omnis humana
gloria & pradicatio.* Hac sapientia & magnanimitate prædi-
tus S. Ioannes Baptista, non se putauit dignum qui corri-
giam calceamenti solueret. De hac præstantissima virtute
in alijs Euangelijs plura dicentur.*

EVANGELIUM DOMINICÆ IIII. ADVENTVS.

ANNO quintodecimo imperij Tiberij Caesaris: Luca 3.
procurate Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha
autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre
eius tetrarcha Ituræ & Traconitidis regio-
nis, & Lyfanta Abilinæ tetrarcha, sub Principibus sacerdotum
Anna & Caipha, factum est verbum Domini super Ioannem
Zachariæ filium in deserto. Et venit in omnem regionem Ior-
danis, Predicans baptismum penitentis in remissionem pec-

atorum, sicut scriptum est in libro sermonum Isaie Prophete: Vox clamantis in deserto; Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur, & omnis collis humiliabitur. Et erunt praua in directa, & aspera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare Dei.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Anno quintodecimo imperij Tiberij Caesaris. Contra adolescentes & iuuenes prædicatores verbi.
2. Factum est verbum Domini super Ioannem Zacharia filium in deserto. De bono solitudinis, Deo specialiter seruientibus necessario.
3. Prædicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. De prædicatione poenitentiae necessaria.
4. Rectas facite semitas eius. De vijs iustorum rectis, per quas ambulandum est.
5. Omnis vallis implebitur. Contra pusillanimitatem, seu imaginariam difficultatem circa vias Domini rectas.
6. Omnis mons & collis humiliabitur. Contra superbiam, & de necessitate humilitatis.
7. Erunt praua in directa, & aspera in vias planas. De via virtutis per Christum facili & expedita.

1. Anno quintodecimo imperij Tiberij Caesaris.

Prædicatores
adolescētuli.

LOCVS moralis de verbi Dei præcone & concionatore ante iustam ætatem non audiendo, S. Euangelista non absque causa annum ipsum notauit, quo diuus Ioānes Baptista prædicare cœpit; qui fuit ætatis eius trigessimus. Quum enim Augustus Cæsar annis 57. imperauerit, & anno imperij eius 42. D. Ioannes natus est, eodem scilicet quo Christus, vt idem Lucas narrat, Augusto autem Tiberio proximè succedente, eius imperij anno decimoquinto prædicare cœperit; manifestum est, triginta annos ætatis Ioāne ante prædicationē cōpleuisse, quindecim sub Augusto, & quindecim sub Tiberio. Et tamen tantæ virtutis D. Ioannes erat, à prima ætate sanctissimè in deserto vitam agēs, vt etiam ante annum ætatis vigesimum, idoneus ad prædicandum videri potuerit. Nunc autem non ante annū trigessimū, Factum est verbum Domini super eum, vt veniēs in omnē regionem circa Iordanem prædicaret. Sic Christus ipse eum annum expectauit, antequam se mundo manifestaret. Sic

Sic Ioseph, quando stetit coram Pharaone, vt esset Dominus Aegypti, triginta annos compleuerat. In hac quoque ætate Dauid regnare incepit. In eadem ætate vidit Ezechiel mirabiles visiones, & vaticinari ac prædicare cœpit. Condemnant hæc exempla ambitionem & præsumptionem adolescentum nostri temporis, tam Catholicorum, qui, degustata parum Theologia, statim prædicationis Euangelicæ munus suscipiunt, quàm maximè hæreticorum, qui non minùs indocti quàm imberbes, cathedras prædicatorum verbi inuadunt, more veterum omnium hæreticorum, de quibus eleganter Tertullianus: *Nusquam citius proficitur quàm in castris rebellium, ubi ipsum illic esse, promereri est. Nunc neophytos collocant, nunc seculo obstrictos, nunc apostatas nostros, vt gloria eos obligent, quia veritate non possunt.* Certè ætatis & diurnæ conuersationis rationem habendam esse, illud Apostoli in ordinando Episcopo, id est, quouis animarum pastore & verbi Dei prædicatore, interdictum docet, quo dicit: *Non neophytum ne in superbiam elatus, incidat in iudicium diaboli.* Ostendit ipsi prædicatori adolescenti periculosum hoc munus esse, ne insolescat. Vt poma immatura, quæ ab arboribus vento deiiciuntur, nec suauitatem habent, nec stomacho prosunt; quæ verò sunt matura, hæc grata & suauia sunt; sic concionatores iuuenes, qui vento vanæ gloriæ impulsī, studia & stationem deserunt, nec dulcedinem habent spiritualementibus auditorum afferunt; sed quæ sunt tempore maturo è sacris literis collecta, & morum ac iudicij grauitate digesta, illa demum & salubria sunt & iucunda. Non difficulter delectabit iuuenis concionator magis ornatus sermone quàm solidus, magis elegans quàm instructus, sed difficillimè, vt oportet, docebit ac monebit. *Habet unguentum fragrantiam, habet & pharmacum: sed hoc interest, quòd illud ad delectationem tantummodo paratur, istud, præterquam quòd obiter bene olet, purgat etiam, sanat, carne vulnus obducit.* Pictores quoque colores iucundos ac tincturas miscent: sunt quoque medicorum pharmaca nonnulla aspectu iucunda. Sed illa solum delectant, hæc etiam iuuant. Sic bonus verbi Dei prædicator non delectare tantum, aut etiam affectus mouere; sed maximè salutaria & solida, grauitè & neruosè docere debet: ad quod ætas, iudicium, multa lectio, multa experientia requiritur. Alioqui qui loquendo placentia, aut certè inania, & minùs solida, auditorum moribus & affectibus

Exempla.
Genes. 41.

2. Reg. 5.
Hier. in proam.
in Ezech.

In præscript. c. 1.
hæret. c. 41.

2. Tim. 3.

Simile.
Stell. in Luc. 31.

Simile.
Plutarch. lib.
de discrim. adult.
& amici.

ctibus vel corrumpendis, vel certè falso gustu afficiendis, & affue faciendis subseruiunt, illi similes sunt malis dispensatoribus, qui non de aceruo in horreo reposito, sed de femine in terram iacto, frumenta capiunt. Inficiunt enim isti seminarium actionum, qui affectus est, & ipsum habitum animi corrumpunt. Deinde in verbi prædicatione, maxima, si qua usquam, prudentia requiritur. Non omnibus idem cibus conuenit, Aliis opus est lacte, alij solido cibo pascendi sunt. Ille prudens paterfamilias censetur, qui nouit dare cibum in tempore, & alius Euangelista addit, tritici mensuram. Itaque nec omnibus eadem, nec quouis tempore idem, nec singulis in eadem mensura verbum Dei prædicandum. D. Ioannes docuit Phariseos asperè, populum placidè, milites moderatè. Verbi prædicator debet esse (vt Paulum describit Chrysostomus) varius ac multiplex: non utique dissimulatione mutabilis, sed faciens omnia qua prædicationis salutisque necessitas poscebat. Sic nempe de se ipso Paulus dicit: Factus sum omnia omnibus, vt omnes lucrifacerem. Et quidem magni studij ac laboris est, vt exhortandis singulis, seruiatur ad singula, & unicuique propria qua conueniunt dispensentur. Longè autem laboriosus est auditores innumeros, ac diuersis passionibus laborantes, vno eodèmq; tempore, voce vnius & communis exhortationis admonere, vt more gladij bicipitis tumores cogitationum carnalium ex diuerso latere incidat, & palastritarum more in omnes se partes feriendo vertat. Nam, vt idem Gregorius alibi dicit, Herba qua hac animalia nutriunt, alia occidunt; & lenis sibilus equos mitigat, catulos instigat. Et medicamentum quod hunc morbum minuit, alteri vires auget. Neque enim (vt alius Gregorius Nazianzenus scripsit) sicut virtuti accidit & malitia, vt illa sit semper optima & utilissima, & hac pessima, & noxia; sic nostra accidit medicina, vt unum aliquid & idem semper sit eisdem vel saluberrimum vel perniciosissimum. Quam ob causam multa opus est pastori prudentia (vt scripsit Chrysostomus) & sex centis, vt ita dicam, oculis, vt rectè undique humani animi habitum circumspicere possit. Vt videlicet sciat quando molliter & blandè, quando fortiter & asperè agendum est. Dicit, Apostolus: Increpa illos in omni patientia & doctrina. Dicit idem alibi: Increpa illos durè, vt sint sani in fide. Quæ non sunt contradictoria, sed varietati personarum, temporum, locorū subseruiunt. Quam varietatem multum laborauit S. Gregorius vt explicaret: nec tamen, tantus pastor quum esset,

Simile.

Hebr. 5.
2. Cor. 5.
Matth. 24.
Luca 12.Hom. 5. de
Laudib. Pauli.

1. Cor. 9.

Gregor. cura
pastor. par. 3.
cap. 2.Ibid. in prolog.
par. 3.

In Apologet.

Lib. de sacer.
dotio.1. Tim. 4.
Tit. 3.Cura pastor.
par. 1.

ei argumento satisfecit. Deinde alia difficultas est, ne imprudens concionator, quod infirmum est, non consolidet; quod agrotum est, non sanet; quod con fractum est, non alliget; & quod abiectum est, non reducat: sed contrà, vel linum fumigans prorsus extinguat, vel arundinem quassatam penitus confringat. Vnde Christus primis prædicatoribus dixit: Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos. Quod sic exponit S. Gregorius: Sic sapienter loquatur pastor, vt eloquio sapientia, unitatem audientium non confundat. Et ad hæc omnia adolescentulus præstanda idoneus erit? Scilicet vt in Ecclesia fiat, quod in Repub. Græcorum cum eius pernicie accidit. Pro dierunt oratores, adolescentuli, noui. Vnde grauitè & sapienter S. Gregorius: Admonendi sunt quos ab officio prædicationis imperfectio & atas prohibet, & tamen præcipitatio impellit, quod pulli animum si ante pennarum perfectionem volare appetunt, unde ire in alta cupiunt, inde in ima merguntur; quòdque structuris recentibus, necdum solidatis, si tignorū pondus superponitur, non habitaculum, sed ruina fabricatur; quòdque conceptæ proles, ante tempus nata, non domos, sed tumulos replent. Sed legant tales, vt sui muneris magnitudinem magis intelligant, Chrysostomi libros de sacerdotio, Gregorium Magnum de cura pastorali, Gregorij Nazianzeni Apologeticum, Augustini librum de Pastoribus, & inter modernos Lud. Granatensem de ratione concionandi.

2. Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto.

Lo c v s moralis de solitudinis bono, ei necessario qui Deo specialiùs seruire, vel arctiùs frui vult. Conuersatio enim, vel saltem affectio mundana, cum Dei speciali seruitio & fauore consistere non potest. Nunquam Dominus permittit vt in eodem altari arca testamenti, & idolum Dagon simul essent. Deus animæ sanctæ, cui reuelare sua secreta voluit, dixit per Oseam; Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Neque aliud est quod per Apostolum dixit: Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit. Sicut Ioannem ad prædicationem, sic Moysen ad principatum populi sui Deus vocauit in deserto: & volens loqui familiariter Moyse, tollit eum seorsim in monte Sinai. Angelus consolatur Agar in solitudine deserti. Elias extra vibem & in spelunca erat, quando ei familiariter loquitur Dominus. Quando Dominus cor nostrum

Ezech. 34.

Mar. 9.

Cura past. par.
2. cap. 4.Cura past. par.
3. cap. 26.

Reg. 5.

Osea 2.

2. Tim. 2.

Exempla.

Exod. 3. & 19.

Genes. 21.

3. Reg. 19.

strum solum inuenit, ab omni vana cupiditate vacuum, à cura, sollicitudine, perturbatione liberum, tunc cœnaturus nobiscum sedet. *Qui enim ad ostium nostrum stat pulsans, non intrabit & cœnabit nisi aperiatur ei.* Non autem aperitur cor Deo, nisi claudatur mundo: quia *nemo potest duobus dominis seruire: sed aut unum odio habebit, & alterum diligit; aut unum sustinebit, & alterum contemnet.* Hæc est solitudo quam Deus diligit, ei soli adherere, soli seruire, soli vacare. Hanc mirabiliter adiuuat solitudo externa, conuersationis & familiaritatis humanæ fuga, quam tot sanctissimi viri in desertis & solitudinibus victitando sectati sunt: quos in numero sapientum iustorum Apostolus ponens, ait: *In solitudinibus errantes, in speluncis & cauernis terra, quibus dignus non erat mundus.* Ad hos proximè accedunt qui à communi hominum vita segregati, claustrisque conclusi, cœnobicam, & monasticam vitam agunt. Quod genus hominum dum hæretici horum temporum nec in suis scriptis vllò modo admittunt, atque in Catholica superbè irrident, ideoque & D. Ioannis desertum praua & ridicula interpretatione peruertere student; ostendunt manifestè, nec vllum diuini Spiritus gustum se habere, nec hoc Euangelium intelligere, vel certè intelligere velle: sicuti in altero nostro Promptuario docuimus. Sed hanc solitudinem omnibus affectandam, vt quantum fieri possit, & quantum communis vitæ necessitates concedunt, à conuictu, conuersatione, & familiaritate nimia hominum (nisi fortè bonorum, quorum exemplis & consuetudine proficias) se subducere, quàm sit virtuti & pietati res necessaria, pulchrè docet Seneca: *Quid tibi vitandum præcipuè existimem, quaris? Turbam. Ego certè confiteor imbecillitatem meam. Nunquã mores quos extuli fero. Aliquid ex eo quod composui, turbatur; aliquid ex his quæ fugavi, redit. Auarior redeo, ambitiosior, luxuriosior, imò verò crudelior & inhumanior; quia inter homines fui. Subducendus populo est tener animus, & parùm tenax recti facile transitur ad plures. Vnum exemplum luxuria aut auaritia multum malum facit. Conuictor delicatus paulatim enervat & emollit. Vicinus diues cupiditatem irritat. Malignus comes, quamuis candido & simplici rubiginem suam affricuit. Quid tu accidere his moribus credis in quos publicè factus est impetus? Necessè est aut imiteris, aut oderis. Vtrumque autem deuitandum est: ne vel similis malis fias, qui multi sunt; vel inimicus multis, quia dissimiles sunt.* Hæc ille non minus sapienter quàm eleganter.

Apocal. 3.

Matth. 6.

Hebr. 11.

Locus contra hæreticos.

Epist. 7.

ter. Et rursum alibi: *Sicut per frequentia urbis loca properanti, De irali. 3. c. 6. in multos incurritandum est, & alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respersi; ita in hoc vitæ actu dissipato & vago multa impedimenta, multa querela incidunt. Alius spem nostram fefellit, alius distulit, alius interceptit. Non ex distimato proposito fluxerunt.* Ita videlicet multas animi perturbationes affert, variè & multum à Deo distrahit illa vita communis, quæ negotiorum curis plena, quæ cupiditatum spinis & aculeis vndique obsessa est: quam tamen ferè omnes in sano appetitu affectant. Propter hanc seu insaniam, seu seruitutem voluntariam, tam multa peccamus, vt ob eam solam (si alia non essent) quotidianam poenitentiam agendam esse doceat S. Augustinus. *Non solum (inquit) propter vita humana mutabilitatem & ignorantiam, & propter diem malitiam, quæ utinam sufficeret; sed etiam propter ipsum puluerem mundi huius, qui per itinera consulendi, consulentium pedibus adhærescit, & damna quæ in ipsa negotiosissima dispensationis actione contingunt, quotidianam debemus agere poenitentiam. Sed si hoc dispensatores verbi Dei, & ministri Sacramentorum eius, milites Christi, quanto magis cetera stipendiaria multitudo, & quadam prouincia magni Regis! quanto magis Ecclesia prouinciales secularibus negotijs obligati, qui quamuis ab omnibus flagitijs & facinoribus immunes esse debeant, tamen propter administrationem rerum familiarium & coniugiorum arctissima vincula tam multa peccant, vt non tam de istius mundi puluere aspergi, quàm luto obliniri videantur!* Istæ & aliæ considerationes, totas Aegypti & Thebaidis solitudines à tempore S. Antonij, vsque ad infaustam Occidentis & Orientis diuisionem, sub Constantino quarto, eiusque successoribus Iconomachis, per annos ferè quadringentos, eremitis sanctissimis viris repleuit: qui postea per Italiam, Germaniam, Galliam, totumque Occidentem passim floruerunt, donec cœnobiorum & collegiorum claustra omnes solitudinis huius diuinæ amantes in suum sinum receperunt. Huius porrò solitudinis quanto amore affecti, quanta cura & sollicitudine eius retinendæ præditi fuerint sancti & optimi quique viri, multorum exempla ostendunt. S. Elizeus ita humanas familiaritates fugiebat, vt etiã hospitis suæ, quæ multoties domi suæ eum receperat, nomē ignoraret; & iubēs eā per Giezi ad se vocari. *Voca, inquit, sanamitidē illā.* Pior monachus, paterna domo relicta, sic solitudinē adamauit, vt aliquot post annis à sorore

Exempla.

4. Reg. 4.
Nicoph. lib. 11.
cap. 37.

vifi

In vita eius
lib. 1. cap. 4.
Senec. Sulpit.
dialog. lib. 2.
cap. 13.

In vita eius
apud Surium
2. Aprilis.

In vita eius a-
pud Surium
tom. 4.

Pintus par. 1.
dial. 5. cap. 3.
Simile.

Senec. epif. 74.

visitatus, non nisi clausis oculis eam alloqui voluerit. D. Bernardus per annum integrum in vna cella agens, eam exiens, nesciebat vtrum adhuc desuper celata, vel testudineata domus esset. Virginem quandam, quæ se ab omnium virorum oculis remouerat, transiens per locum S. Martini Episcopus loci inuisere voluerat. At illa per alteram mulierem se excusans, nec ab eo videri voluit; quod ille & æquo animo tulit, & vehementer laudauit. S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, quum per annos quinquaginta populum rexisset, nullam vnquam feminam sic aspexit, vt si occurreret, ex consideratione vultus posset agnoscere. Sed & dicebat idem viros ipsos non nimium vel attentè vel frequenter contuendos: per communionem quippe humanæ mutabilitatis atque compassionis fieri, vt affectiones aspecti ad memoriam aspicientis frequenter recurrant, & de conspecto irato iratus, de tristi tristis, de lasciuente lasciuus fiat: quas passiones satis est (inquirebat) habere vnumquemque proprias: non in se transcribere opus est alienas. Sed in hoc genere maximè excelluit magnus ille Arsenius, primum Arcadij & Honorij Imperatorum pædagogus, postea eremita, qui etiam ipsorum monachorum, & verè spiritualium virorum consuetudinem fugiebat. Cuius rei causam rogatus, quum ab huiusmodi non læderetur, illis verò etiam ipse prodesse posset, respondit: Ego quidem à charitate vestra multum pendeo. Sed quid agam? Non possum me diuidere Deo & hominibus. Est enim facilius ei placere quàm istis. Angelorum millibus & decies mille millibus vnus est scopus, & vna voluntas, vt Deum laudent, illiusque mandatis seruiant. Hominibus autem aliis aliæ sunt voluntates scopique, & instituta diuersa: & ideo est eis, vt dixi, difficilius placere quàm Deo. Porrò si sapientis esse putatur, tempestates marinas fugere, vt portum teneas; de rimosa & patula nauis tempestiuè exire, ne naufragium facias; è domo ruinosa se subducere, ne casu obruaris: quanto magis conuersatio mundana, cum tot periculis & corruptelis coniuncta, homini sapienti cauenda est! Mare turbulentum, vita hæc mortalis est. Vocatio cuiusque nauis est, in qua ad alterius vitæ portum nauigat, vt in nauis seu mercator seu vector tranquillitatem quærit, sic in suo quisque vitæ genere. Iam verò quemadmodum Neptuno plus debere se iudicat, ex his qui eadem tranquillitate vsi sunt, qui plura & pretiosiora

quàm illo mari vexit, & animosius à mercatore quàm à vectore nauis soluitur; sic huius pacis beneficium altius ad eos peruenit, qui illa bene vtuntur. Vitam autem solitariam, illam nauem esse, vitam inquam à curis & cupiditatibus mundi remotam, docere possunt communis & negotiosæ vitæ pericula, quæ sic paucis D. Basilius complectitur: *Meditatio & oratio (actio ad salutem in primis necessaria, inter frequentes distractiones, & mundanas occupationes integra seruari non potest. In seculo qui plurimorum peccata videt, in comparatione deteriorum se optimè vitam agere existimat: sic de propriis peccatis non conteritur. Deinde rerum terrenarum memoria obrutus, non solum non deliciatur in Deo, & sic lucrum cessans paritur; sed etiam ad diuinorum iudiciorum oblivionem & contemptum paulatim inducitur, in quo maximum damnum emergens incurrit. De hac materia in aliis Euangelis plura.*

3. Prædicans baptismū pœnitentiæ in remissionē peccatorū.

LOCVS moralis de prædicatione pœnitentiæ necessaria. Nam de ipsa pœnitentiæ qualitate & necessitate ad remissionem peccatorum per Christum consequendam, in altero Promptuario contra hæreticos diximus. De eius quoque virtute & efficacia circa pœnitentiæ Magdalenæ, eodem in libro disputauimus. Nunc de ipsa prædicatione pœnitentiæ necessaria, quædam ad mores pertinentia proferemus. D. Ioannes populo multis & magnis flagitiis onerato pœnitentiæ, & nihil quàm pœnitentiæ, prædicabat! hodie, quum *totus mundus in maligno positus sit*, pauci eam prædicant. Quod Oseas de suo tempore scripsit, hodie verissimum est: *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Quod Esaias quoque dixit, Omne caput languidum, & omne cor mœrens; à planta pedis vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas*; de hac deploratissima tempestate nostra nimis verum est. Hæreses enim hodiernæ, dum superstitionibus mederi volunt, vniuersum Dei cultum pessunderunt: & vt non minus verè quàm eleganter dicebat Thomas Morus, *Sustulerunt hypocrisim, & impudentiam substituerunt; vt qui antè religionem simulabant, nunc in impietate gloriantur.* Certè in Anglia hæretica, vna carnis libido non impunita tantum, sed & inculpa-

In quest. fusè
disput. resp. ad
quest. 6.

Vide Domin. 11.
post Pentec. text.
3. & alias ibi
annotatas.

Pœnitentiæ
prædicatio
necessaria.

1. Ioan. 5.

Osea. 4.

Esaias 1.

In vita eius
cap. 12.

Angliæ hære-
tica deprava-
tio.

nec inculcata modò, sed & collaudata; nec collaudata tantùm, sed & publicè remunerata, atque adeò honorata, prorsus dominatur; vt in ea nunc hæretica gente vsu euenierit quod aliquando euenire posse metuebat Augustinus, scribens in hæc verba: *Tanta est peruersitas generis humani, vt aliquando metuendum sit, ne castus erubescat inter impudicos.* Non enim in aula tantùm regia (vbi qui non fornicatur, vel non amicus Principis, vel non aula dignus, vel etiã Papista reputatur) sed per totum ferè regnum despectui habetur qui conjugalem castitatem religiosè seruat; honoratur verò, & pro indubitato Protestante ad Reip. administrationem vocatur, qui egregiè libidinatur. Hoc vnum autem crimen quàm multa alia vel præcedant, vel subsequantur, vel parigressu comitentur, gula, ebrietas, luxus, mendacia, rapinæ, Dei obliuio, proximi contemptus: tum criminis natura docet, tum experientia & euidencia facti demonstrat. Et tamen in eo quidem regno nunquam (sola fides enim saluificans contradicit) aliis autem in locis vbi similia peccata, etsi non tanto impetu, nec sic sine fronte grassantur, rarissimè prædicatur pœnitentia in remissionè peccatorum, sed aliud potiùs quodcũque tractatur argumentum. *Loquuntur placentia verbi prædicatores pleriq; & consuunt puluillos sub vnoquoque cubito: dicunt, Pax, pax, vbi non est pax.* Quos ignauos & molles animarum curatores satis apta hypotyposi descripsit Thomas Morus. *Sicut, inquit, astuta mater tenerum paruulum, qui nimium diu in lecto stertuit, & iturus ad scholam plorat, virgam metuens, blandis verbis & promissis emittit, omnia illi salua pollicens, vel quia tam serum non est, vel quia præceptor hac vice indulget, nec quam pœnam in schola luat, pensi habet, modò hilari vultu cum suo butyraceo eum à se dimittat: sic multi animarum curatores diuitibus & voluptuarijs placentia loquuntur; ad mortem properantes, & à pœnis infernalibus sibi metuentes, vana spe lætãt, omniãque salua pollicentur; vel quia non ita grauiter Deum offenderunt, vel quia misericors Deus facilè indulget; nec quas postea in inferno pœnas luant, quicquam curant, modò eos in hac vita non contristent, sed beneficos & liberales erga se dimittant.* Et tales quidem illi; sicut ignaui pastores, qui ouiculas suas potiùs ad filuas suauiter pergere sinant, vbi à lupis deuorentur, quàm vel baculo vel sibilo, vel telluris iactu à via, quam ceperunt, deflectere, aut hanc vel illis, vel sibi quasi molestiã facessere velint. Aliter maximus ille & peritiss-

*Lib. de decem
chorijs, cap. 2.*

*Isaia 30.
Ezech. 13.*

*In vita eius
cap. 12.
Similia.*

Simile.

Exempla.

peritissimus Ecclesiastes Ioannes Chrysoftomus: qui, quo primùm die in Pontificali Cathedra Patriarchatus Constantinopolitani, præsentate Imperatore Arcadio, multisq; Episcopis summo cum honore collocatus fuit, sic suum ad eos sermonem exorsus est: *Nos qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, vt voluntatem eius testificemur, hoc primum verbum à Christo & diuino eius præcuratore accipientes, vobis annunciamus & suademus: Pœnitentiam agite, propè est enim regnum calorum. Hæc autem non dubitabo vobis assidue reuocare in memoriam. Hæc neminem reuerentes, neque dies timentes, ad vos loquemur.* Hæc prima eius prædicatio fuit, quum illi ciuitati & populo præesse inciperet, in quo vitia & flagitia plurimum abundabant. Sed Prophetarum & Apostolorum exempla magis mouere debent. Esaiæ, Ieremiæ, Ezechielis, Osee, Amos, Ioel, Ionæ, & omnium ferè Prophetarum verba nihil sunt aliud, quàm acerrimæ contra peccata conciones, & quæ ad pœnitentiam hortantur. Petrus Simonem Magum, Paulus fornicarium Corinthium, insensatos Galatas, ac denique ipsum Petrum non ambulatè secundum veritatem Euangelij, ad pœnitentiam reuocat, acriter increpat, & in faciem arguit. Porro quum duæ sint prædicatoris partes, cantare & lamentari, de quibus Christus in Euangelio dicit, *Cantaui vobis, & non saltaistis; lamentaui vobis, & non planxistis;* multi hodie prædicatores cantant suis auditoribus, vt saltent; sed pauci lamentantur, vt plangent. At posterius istud primò fieri oportuit, & ante omnia. *Quemadmodum enim medici primum imponunt cataplasmata magis efficacia, & deinde rupto vulnere, ea qua leniunt, sicut patres filios suos videntes incompocis moribus, priùs verberibus corripunt, postea admonent & solantur: ita & concionator post increpationem consoletur auditores.* Agricola priùs terram fodit, aratro vertit, glebas frangit, vepres & spinas radicitus euellit; postea optima grana terræ mandat: sic concionator priùs vitia euellere, pœnitentiam prædicare, gehennæ metum incutere debet: postea Christi promissiones, Dei misericordiam, cæli gaudia proponere. Pictores non priùs novos colores appingunt, quàm veres abraferint. Sic Christus, sic Ioannes, sic Propheta, sic Apostoli, primò pœnitentiam cum fide, postea primarias virtutes, & Dei beneficia docuerunt. Postremò tales maximè concionatores laudant sancti Patres, qui ad compunctionem mouent, & pœnitentiam inculcant.

*In vita eius
apud Surium,
per Simonem
Metaphrasticum
27. Ian.*

Actor. 8.

Luca 7.

*Simile.
Chrysost. hom. 7.
in Genes.*

Similia.

Ad Nepotian.

In com. in Esq.
cap. 3.Hist. Eccles.
lib. 7. cap. 26.Conc. 3. de La-
zaro.Serm. 5. de ver.
Domini.In Episto. ad
frat. infer.
Germ.Aelianus var.
hist. lib. 2.
Apophtheg-
ma.

1. Corinth. 7.

inculcant. *Docente in Ecclesia*, ait S. Hieronymus, *non clamor populi, sed gemitus suscitentur. Lachryma auditorum, laudes tue sint.* Rursum alio in loco: *Ille est doctor Ecclesiasticus, qui lachrymas, non risum mouet.* Hæretici sanè veteres, sicut nostri hodie in Anglia, plausus & acclamationes auditorum studiosissimè affectabant. De Paulo Samosateno sic scribit Eusebius: *Ab auditoribus non fauorem, neque plausum sperare solum: sed theatriali more oraria moueri sibi spectabat, & vocem tanquam de caueis dari.* Similem applausum quum Catholici suis doctoribus redderent, grauius id SS. Patres tulerunt, vt videre est apud Chrysostomum & Augustinum. Quum in quadam concione acclamarent auditores, sic ad eos Chrysostomus: *Tacetis qui hæc auditis. Multo maiorem vobis habeo gratiam pro silentio, quam pro plausibus: propterea quod plausus quidem ac laudes me faciunt gloriosorem; silentium verò vos reddit compositiores.* Nec multum dissimiliter S. Augustinus: *Laudes ista vestra grauant nos potius, & in periculum mittunt. Toleramus illas, & tremimus inter illas. Tamen, fratres mei, ista laudes vestra folia sunt arborum: fructus queritur.* Certè de Lutheranorum primis concionibus, quum nouū hoc cacangelium orbi propinaretur vt calix Babylonius, scribit Erasim⁹, auditores Lutheranos sic ab illis domum rediisse, feros, & arrogantes, & audaces, ac si non ab Ecclesia Christiani, sed à prælio milites reuenterentur. Iam si turpe est in causis ciuilibus ad gratiam loqui, & assentatorem agere; quanto magis in causa salutis æternæ, eos qui magistrorum locum tenent, suorum affectibus subseruire; quasi nihil inter oratorem forenses, & prædicatorem Ecclesiasticum interesset! Quo in genere falsè Demosthenem taxauit Diogenes. Is quodam tempore prandium in caupona sumebat; quumque videret prætereuntem Demosthenem, cum inuitabat. Qui cum renueret, Putas, inquit, ô Demosthenes hoc esse tibi de decori, si in cauponam ingrediaris, quum nulla dies prætereat; quin dominus tuus intrò veniat? *populum intelligens, & de plebe singulos; quoniam concionatores & oratores multitudinis quodammodo serui existunt.* Hæc ille. Quòd si illa est libertas Christiana omnibus communis, vt nullius affectibus seruiant, iuxta illud Apostoli, *Empti estis pretio magno, nolite fieri serui hominum*; quanto magis illa est libertas Euangelica verbi prædicatoribus propria, vt in tanto munere non placentia, sed salutaria loquantur; nec prurientibus

auribus,

auribus, sed animis auditorum consulant; iuxta illud etià Apostoli: *Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.* Mouere hæc considerationes debent verbi tractatores, vt à pœnitentiæ prædicatione, in tanta vitiorum coluue & exundantiâ, prorsus necessaria non abstineant: quas etiam populo proponere poterunt; vt id prædicationis & doctrinæ genus æquanimiùs ferant.

4. Rectas facite semitas eius.

LOCVS moralis de viis iustorum rectis, per quas in hac vita ambulandum est. Rectæ enim semitæ iustorū, Virtutis via laboriosa. Dei vocantur: quia secundum Deum sunt, quia Deum authorem habent; quia ad Deum ambulantes perducunt. De hoc dicit Scriptura: *Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei.* Sapient. 10. Et ne quis ambigat quæ sint hæc viæ rectæ, statim subiungit: *Honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius.* Via ergo laboriosa, quæ via virtutis, via pœnitentiæ, via Crucis Christi est, semita recta est, per quam suos iustos deducit Dominus. De hac ipse Dominus dicit: *Qui vult venire post me,* Luca 9. *(hoc est, qui vult ambulare vias meas, & rectas facere illas, non aberrando neque ad dexteram, neque ad sinistram) tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Sed quæ est illa crux nostra? Explicat paucis verbis Basilius: *Præparatio ad mortem pro Christo, mortificatio membrorum super terram, ad omne periculum pro Christi nomine suscipiendum sedato animo accedere & erga hanc presentem vitam affectum non esse: hoc est suam crucem post Christum tollere.* In regul. breu. resp. ad quest. 6. Hanc ob causam dixit Propheta Regius: *Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.* vt videlicet fieret quod sequitur: *Perfice gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur vestigia mea.* Psal. 16. Hanc quoque viam se tenuisse Apostolus docet, dicens: *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.* 2. Corinth. 4. Nempe vt vita Christi erat ærumnis plena, quæ pauperiem, quæ famem, quæ sitim pertulit, non enim habuit ubi reclinaret Luca 9. *caput suum, esuriit in deserto, & sitiuit ad puteum Iacob:* quæ Matth. 4. *verbera, quæ spinas, quæ alapas sustinuit; quæ denique* Ioan. 4. *crucem, & in cruce clauos ac lanceam tulit, in ipsis corporibus nostris (ait Paulus) manifestetur, non in sola præparatione animi, non in nuda gratiarum actione, vt somniât delicati hæretici; sed in liuore, macie, pœna, acerbitate*

F 3 corporea

corporea, conspicua & illustris appareat. Hoc est Christum sequendo, ad quem Ioannes manuduxit, *rectas facere semitas eius*. Ad hanc viam hortatur Paulus: *Mortificate membra vestra qua sunt super terram*. Et quemadmodum Christus de seipso dixit, *Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam*; sic de nobis Paulus dicit: *Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei*. Qua de re superius plura diximus. De his semitis iustorum rectis dicit Scriptura. *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem. Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant*. Vtrumque explicabitur; nam humano ingenio vtrumque contrario se modo habere videtur, via voluptatum, honorum, diuitiarum, splendida & lucida; via patientiae, paupertatis, mortificationis, obscura & tenebrosa. Sed ad viam impiorum quod attinet; qui per agros niue coopertos aliquamdiu ambularunt, (quorum via pulcherrima apparet) quum hospitium ingrediuntur, nihil vident oculis diuturno illo & nimio fulgore perstrictis: ideoque periculosum tunc est, in transitum aliquem difficilem circa hospitij ingressum incidere; certissime quippe corruent, nihil videntes: eodem modo qui per prospera mundi (quae niuis instar speciosa videntur, sed falsa tantum specie oculos perstringunt.) tota vita aut diutius ambulauerunt, quum per mortis ianuam in alterius vitae diuersorium veniunt, incredibiliter attoniti de repentina illa mutatione, & noua rerum facie, nihil vident quid de ipsis fiet. Si diuitijs, honoribus, & toto splendore illo moderatè, iustè, humiliter vsi non fuerint, sed intemperanter, inique, arroganter, difficillimos animarum transitus, à dæmonibus vndique obsessos, superare nullo modo poterunt. Sic impiorum via verè tenebrosa est, quia tenebras & caliginem animo, nisi cordatissimo, offundit, & nesciunt ubi corruant. Quare de illa dicitur: *Est via qua videtur homini recta, nouissima autem eius ducunt ad infernum*. Contrà iustorum semita vt lux splendet, & de sapientia quae via iustorum est, Scriptura iterum dicit: *Via eius, via pulchra, & omnes semitae illius pacificae*. Non pulchrae tantum, sed & pacificae seu faciles dicuntur, & in nostro Euangelio *semite rectae*. *Rectas facite semitas*, id est, sic ambulate, vt non nisi per semitas rectas ambuletis. Vnde Sapiens: *Qui ambulat simpliciter* (hoc est rectè) *saluus erit: qui peruersis graditur vijs* (id est, per obliqua & deuia peccatorum) *concidet semel*. Sunt autem viae iustorum

Coloss. 3.

Luca 14.
Act. 24.

Prouerb. 4.

Simile.

Prouerb. 14.

Prouerb. 3.

Prouerb. 28.

rum viae rectae, faciles, pacificae; viae pulchrae, perspicuae & planae, denique etiam iucundae & delectabiles, iuxta illud: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs*: sed spiritui, non carni; animo, non corpori; interiori homini, non exteriori; denique nouo homini, non veteri. Per has quippe vias carni, corpori, exteriori & veteri homini asperas, difficiles, iniucundas, animus iusti manet rectus, hilaris; & perpetua veraque voluptate affluens: idque propter solam *charitatem Dei diffusam in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis*: quia dilatatus corde Propheta dixit: *Viam mandatorum tuorum cucurri, quum dilatasti cor meum*. Et alius Propheta similiter: *Qui sperant in Domino* (id est, amando sperant; non enim sperare ab aliquo bonum possumus, de cuius erga nos amore dubitamus, vel quem ipsi non amamus) *mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquila; current, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient*. Sic Paulus, multis enumeratis difficultatibus, & maximis: *In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos*. Quare describit ipse in se has iustorum vias, foris obscuras, intus pulchras; foris duras, intus pacificas. *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur; aperiariamur, sed non destituimur; humiliamur, sed non confundimur; persecutionem patimur, sed non derelinquimur; deicimur, sed non perimus*. Et paulo post iterum: *In omnibus exhibeamus nos ipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs*. Haec sunt viae foris asperae & obscurae, corporis mala. Sed vide nunc animi bona, & vias pulchras atque pacificas. Sequitur: *In castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei*. Denique statim vtrūque pulcherrima contentione connectit: *Per arma iustitiae à dextris, & à sinistris; per gloriam, & ignobilitatē; per infamiam, & bonam famam; vt seductores, & veraces, sicut qui ignoti, & ecce cogniti; vt castigati; & non mortificati; quasi tristes, semper autē gaudentes, sicut egētes, multos autē locupletantes; tanquam nihil habētes, & omnia possidētes; tanquam morientes, & ecce viuimus*. Haec est via iustorum, intus pulchra, foris horrida: haec semitae rectae, foris obscurae, intus pacificae & lucidae. Hinc aliae Scripturae de sponsa Dei, quae anima iusti est: *Omnis gloria filia regis ab intus est. Nigra sum, sed formosa. Nolite considerare quod fusca sum, quia decolorauit me sol*: id est, ardens charitas haec mihi omnia imperauit, & bonis deserenda.

Psal. 118.

Roman. 5.

Psal. 118.
Esai. 40.

Roman. 8.

2. Cor. 4.

2. Cor. 6.

Psal. 35.

Cant. 1.

In Declamat. de

bonis deserenda.

à me extorsit. Pulchrè D. Bernardus: *Quid laboriosa quæq; & humilia cōversationis nostræ tã sedulo numeratis? Saga cilicina sunt; & pelles arietũ rubricatæ, quibus interna tegitur gloria, ut illa à pulueris & imbris iniuria cōseruetur. Nolite mirari. Neq; enim tristitia aut necessitatis est exterior iste neglectus, sed occul-
 ti splendoris: & exultationis internæ.* Huc etiam pertinet quod Psalmista dixit: *Nunquid adheret tibi sedes iniquitatis, qui singis laborẽ in præcepto? An nõ fictus in præcepto labor est, onus Christi leuè, iugum suaue, crux inũcta? videt enim homines carnales iustorũ cruces, sed nõ videt quæ illis cõiũcta sunt spiritualis lætitiæ vnguenta, de quibus ibidem Dauid: *Secũdũ multitudinẽ dolorũ meorũ, cõsolationes tuæ latificauerunt animã meã.* Rursum, ut via vel iter rectũ sit, opus est ut medium extremis conforme sit. Qui vellet Parisijs Romam tendere, magnum faceret dispendiũ si per Neapolim transfret. Rectam igitur facimus viam, si ut vltima primis, sic media vtrisque conueniunt. Exordium vitæ nostræ ploratus & gemitus. Finis vitæ nostræ labor & dolor, quia mortis angustijs nihil tristius; adeo ut ipse Apostolus dixerit: *Cupimus superuestiri, sed non expoliari.* Haud dubiè vitæ reliqua conformis esse debet, ut recta sit, sibiq; similis. Ideo Christus: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabũtur.* Quumq; diues purpuratus, & Lazarus vlcerosus, diuersas vias ambulassent, ille *recipiens bona in vita sua*, cruciatur in altera; hic autem mala accipiens, in sinu Abræhæ quiescit. S. Iob ex hac consideratione, de principio & fine vitæ suæ dixit: *Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus reuertar illuc.* De medio cursu dixit: *Dimitte me Domine (in hac videlicet vita) ut planctum paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, &c.* Hæc via recta iustorum, cuius medium totum cum extremis conforme est. Cõtrã verò, *in circuitu ambulant impij.* rectum cursum non tenent. Sicut iumenta ad molas alligata, cum continenter in orbem ambulent, eodem tamen semper in spatio reperiuntur; & fracto laboribus corpore, ipsa tamen vltra exigui loci fines progressa non sunt: sic voluptuarij & impij, quum assidue in corporis libidinibus, mundi que vanitatibus intricentur, in hisque depressi inhaerescant, ad spiritus fastigiũ nõquã euadũt, ad cælestia nõquã aspirat, ad viam virtutis carpendam nunquam se attollunt, denique rectas Dei semitas nõquã faciunt, sed inexhausto cursu, in orbem perpetuò incitati feruntur, & eodẽ ynde moueraat, perpetuò*

Psal. 93.

Psal. 93.
Stella in Luc. 3.

2. Cor. 5.

Matth. 6.

Luca 16.

Iob 2.
Iob. 10.

Psal. 117.
Basiliius Constã.
monast. cap. 9.
Simile.

tuò referuntur, quasi qui ab iniqua seruitute, in qua detinentur, liberari nequeant. Totam ergo vitæ nostræ reformationẽ hæc verba significat: *Rectas facite semitas Dei nostri.*

5. *Omnis vallis implebitur.*

Locvs moralis de pusillanimitate, seu imaginaria difficultate circa vias Domini rectas tollendã. Vt enim rectæ viæ fiant, & difficultates tollantur, loca depressiora replenda sunt, & reliquæ viæ cõequandæ. Locus depressus in corde, est quædam eius ignauia, & vecordia, & timiditas inanis, quæ vtilitatem & progressum spirituales in vijs Domini tenendis, hoc est, in mandatis eius custodiendis, impedit ac remoratur. Hic defectus (nam de defectu circa vias Dei, non de virtute aliqua, qualis humilitas in primis est, loquitur hic Propheta Elaias) ante omnia tollendus est. Hic defectus, hæc pusillanimitas, hæc cordis ignauia, & inanis trepidatio mentis in causa fuit, cur filij Israël mirarentur magnitudinem gigantum terræ promissionis, & murmurarent, dicentes: *Nequaquam ad hunc populum possumus ascendere, quia fortior nobis est.* Hæc ignauia fecit ut in exercitu Gedeonis, viginti duo millia virorum, qui formidolosi & timidi erant, reuertèrentur, solis decem millibus relictis, ex quibus etiam soli trecenti remanserant, reliquis dimissis. Sed illos Deus grauissimè puniuit, & terra promissionis priuauit; per hos victoriam nõbilem adipisci voluit. Sicut autem qui flumen transmittunt, monendi sunt, ne aquas rapido impetu currẽtes aspiciant, sed oculos aliò deflectant: ita qui vias Dei ambulare volũt, nõ naturæ suæ imbecillitatẽ, sed Dei gratiã intueri; nec suis, sed gratiæ viribus, quæ in virtute ardua videntur, metiri debent. Vnde D. Ambrosius: *Nemo dura putet esse, quæ iusta sunt. Non enim ex infirmitate nostrã vis estimanda iustitia est; qui durum putamus esse, quicquid per imbecillitatẽ animi ferre nõ possumus.* Cõtrã hæc animi mollitiẽ & ignauia dicit apertè Scriptura: *Mandata eius non sunt graua.* Et Christus, ut has vales impleret, timiditatẽ & animi ignauia auferret, clara voce profitetur: *Venite ad me omnes qui laboratis* (laborat autẽ propriè qui oneri succubir, & cui graua & dura omnia videntur quæ præcipiuntur) *& onerati estis;* id est, onera graua vos ferre putatis; *& ego reficiã vos;* id est, Spiritus vitæ, quẽ ego dabo, liberabit vos à lege peccati, ab onere, à iugo, à tyrãide eius. *Peccatũ nõ dominabitur vobis, quia nõ estis sub lege, sed sub gratia.* Idcirco

Pusillanimitatis vitium.

Exempla.

Num. 13.

Iud. 7.

Simile.

Serm. 14. in
Psal. 118.

1. Ioan. 4.

Matth. 11.

Roman. 8.

Roman. 8.

Matth. 11.
De contempt.
mundi, par. 2.
cap. 12.
1. Cor. 3.

Roman. 3.

De Spiritu &
lit. cap. 3.
Roman. 5.
Cant. 8.
De perfect.
iustitia.

Exemplum.
Lib. 2. epist. 2.

Prouerb. 18.
Prouerb. 52.
Matth. 25.

Prou. 24.

Ecl. 33.

co apud Mattheum, addit: *Tollite iugum meum super vos. Iugum enim meum suauis est, & onus leue.* Lex sancta iugum vocatur, quia iugum à duobus iunctis animalibus portatur. Qui se iugo Christi voluntarie submittit, non solus laborat, sed Christus cum illo coniunctus, iugum pariter portat. Sic Paulus quum dixisset, *Plus omnibus laboraui*; adiecit, *Non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Rursum onus Christi est leue: quia sicut auis alis, quas portat, non grauat, sed ad volandum aptior redditur; sic mandata Christi non addunt pondus, sed alleuiant: quia sic iubet facere, ut det quod iubet. Ideo enim lex mandatorum non euacuatur per fidem Christi, sed statuitur per fidem, ut Apostolus dixit: quia *fides impetrat gratiam qua lex impleatur*, ut exponit Augustinus. Fides autem impetrat gratiam, quia credentibus, & non nisi credentibus, datur hæc gratia Spiritus sancti, quæ est *Charitas diffusa in cordibus*; cuius tanta vis est, ut sit *valida sicut mors*. unde alibi Augustinus: *Cui mandata Dei videtur grauias, nondum accepit charitatis donum, unde fiant leuia.* Sic ergo valles implentur per Christum, ut rectæ fiant semitæ eius, quia naturalem illam bene operandi imbecillitatem & pusillanimitatem, eius gratia sustulit, nouis adiectis viribus, & facta noua creatura. Quam nouitatem & vallis repletionem pulchrè in seipso describit B. Cyprianus. *Postquam*, inquit, *calitus Spiritu hausto, in nouum me hominem natiuitas secunda reparauit. mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa facultatem dare quod prius difficile videbatur, geri posse quod impossibile putabatur; ut esset agnoscere terrenum fuisse, quod prius carnaliter natum delictis obnoxium fuisset.* Hæc ille. Vides quã multæ valles, & depressa loca, noua baptismatis gratia impleta fuerint. Vide simile exemplum in cõuersione S. Augustini, infra Dom. 6. post Pêtec. text. 3. Non igitur mandatorum difficultati, sed nostræ ignauiæ deputandum est, si in via illorum quasi in sabulo hæremus, & pusillanimitate deiecti succumbimus. *Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipantis.* Rursum; *Dicit piger: Leo est foris: in medio platearum occidendus sum.* Iterum dicit ignauius: *Sciebam quia homo durus es, ideo timens abij, & abscondi talentum meum.* Sed hunc seruum inutilem cum suo timore eiicit Dominus in tenebras exteriores. Et de pigro illo addit Scriptura: *Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum replerunt vrtica.* id est, totus otio & desidæ vacabat. *Otiostas autem*

autem multam malitiam docuit. Vrtica quippe rectè figurat acediam. Nam habet molle folium, sed in folio aculeum pungentem. Tunc autem pungit, quum molliter & obiter attingis; si autem fortiter stringas, non pungit. Sic acedia in mollitie remissionis aculeum pungentem habet, & multas tentationes adfert; sed actione feruenti compressa, pungere desinit. Ad hanc pigritiam, ignauiam, pusillanimitatem, & inanem difficultatum opinionem, ac metum suorum animis eximendum, Christus Dominus sæpius suos hortatur, docens se illi malo remedium attulisse: *Confidite, ego vici mundum.* & iterum: *Qui in vobis est, maior est quàm qui in mundo est.* & rursum: *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Ego dabo vobis es & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri. & demum: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi.* & postremo: *Rogabo Patrem, & alium Paracletum* (consolatorem in omnibus aduersis & arduis) *dabit vobis, Spiritum sanctum, qui maneat vobiscum in aeternum.* Sic valles implentur per Christum. Propter hoc dixit Apostolus: *Omnia possum in eo qui me confortat.* & rursum à Domino audiuit: *Sufficit tibi gratia mea, virtus in infirmitate perficitur:* id est, in maxima nostra infirmitate, maxima Dei virtus elucescit. Quemadmodum enim cum paruulo filio iter faciens pater, vbi via plana & facilis est, ambulare, & suis vti pedibus paruulum permittit; vbi autem ad flumen aliquod, vel difficilem locum transeundum venit, humeris suis eum imponit, quo fit ut paruulus plana suis, aspera alienis pedibus transiens, plus in plana quàm in aspera via laboreat: sic Deus Pater per Spiritum Filij sui, quem misit in corda nostra, & in quo clamamus *Abba Pater*, in via virtutis, vbi fossæ & valles profundæ occurrunt, ad omnia magis ardua, & naturæ corruptæ difficultata peragenda, suam specialem gratiam tribuit; in facilioribus nos nobis interdum relinquit. Atque hinc sanè fieri videmus, ut tam in fide quàm in moribus, qui maiora crediderunt, & difficiliora præstiterunt, à Deo adiuti, in minoribus hæreant, & ad faciliora impingant, sibi ipsis relictis. Credimus quod scriptum est, *Verbum caro factum est:* & dubitamus de eo quod etiam scriptum est, *Hoc est corpus meum.* Ex decem mandatis nouem seruamus, & in vno, eoque minimo, titubamus.

S. Bonavent. in
diara salutis,
cap. 7.
Simile.

Ioan. 16.
1. Ioan. 4.
Matth. 10.
Luca 21.
Matth. 28.
Ioan. 14.

Philip. 2.
2. Cor. 12.

Lud. Granad.
conc. 1. in die
Pascha.
Simile.

Galat. 4.
Rom. 8.

Ioan. 1.
Luca 22.

6. Omnis mons & collis humiliabitur.

Contra super-
biam.Iacob. 4.
Psal. 18.
Luca 4.
1. Cor. 1.
Psal. 137.
Psal. 63.De contemp.
mundi, par. 2.
cap. 34.

Simile.

Superbia
cur grauissi-
mum pecca-
rum.Iacob. 4.
Eccl. 10.
Hom. 15. in
Ioann.

Rom. 5.

Luca 16.

LOCVS moralis contra superbiam, quatenus alterum est, idemque maximum impedimentum, quo minus rectas Domini vias faciamus. Qui enim humilibus dat gratiam, superbis resistit, id est, prorsus negat; qui sapientiam dat paruulis, Euangeliz at pauperibus, reuelat sua mysteria humilibus; idem perdit sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobat. Qui humilia respicit de propinquo, alta à longè cognoscit. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus, id est, altior illo, & sublimior erit. Nempe sicut omnia alia peccata, quasi per tertiam personam à Deo hominem separant, nimirum aut propter vtile, vt avaritia, furta, rapina; aut propter iucundum aliquid quod præterdunt, vt omnia peccata carnis; sola autem superbia per seipsam hominem in vniversum à Deo separat, quasi que bellum contra Deum gerit: sic ediuerso cætera peccata Deus aliis mediis punit, tollendo ea quæ delectant & commodum afferunt, sed superbiam punit per seipsum, quasi pugnando contra illam. Deus superbis resistit. Odibilis coram Deo & hominibus superbia. Vnde docet Chrysostomus, superbiam magis hominem polluerè, quàm fornicationem & adulterium. Quia (inquit) fornicatio, etsi indigna venia sit, potest tamen quispiam concupiscentiam in excusationem adducere: superbia autem ne minimam habet excusationem, propter quam vel umbram salutem venia consequatur, sed nihil aliud est quàm deprauatio animi, & morbus grauissimus, non aliunde quàm ex insania ortum ducens. Nihil enim superbo homine insanius quàm uis ditiſsimus sit, quamuis multa hac exteriori sapientia præditus, quàmuis potes, quàmuis omnia quæ homini exoptanda videtur, in illū cogerentur. Si enim in veris bonis superbit, ingratus est, & omnium mercedem amittit: si in falsis & umbraticis bonis superbit, stultus est, non tantum impius. Quare cætera peccata diuidunt quidem à Deo, sed superbia elongat. Humiliari igitur debet, vt vias Domini rectas inambulet. Iudæi & Philosophi propter superbiam credere in Christum non potuerunt. De Iudæis Christus eis in os dixit: Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est, non queritis? Quum Pharisei Christum docentem deriderent, dixit Christus, causam irrisionis superbiam notans, Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus. Deus autem nouit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante

te

te Deum. De Gentilium Philosophis Apostolus dicit: *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt: qui cum cognouissent Deum, non glorificauerunt eum, & euauerunt in cogitationibus suis.* Isti montes & colles erant, nec humiliari voluerunt, ideoque rectas Dei semitas facere non poterant. De hoc puncto in altero Promptuario multa diximus super illa verba: *Confiteor tibi Pater, &c. quia reuelasti ea paruulis: quod ad fidei rationem attinet, quæ à superbis capi non potest.* Sed nunc totius gratiæ omniumque virtutum incapaces superbos esse hic locus ostendit, humilitatem autem viam esse ad virtutem prorsus necessariam. *Quemadmodum in aqua fit, vt tanto altius ascendat, quanto illam quisquam ad ima deduxerit: & in iaculando, quantum quis ex intervallo iaculatus fuerit, tanto ponitur sic quo animus humilior, eo altius atque sublimius operatur.* Nonne aries, retrò quum cedit, fortius vrget? Qui ex arcu sagittant, quanto magis chordam retrahunt, tanto fortius sagittam emittunt. Cælum quidem altum & sublime est, sed porta per quam intratur, angusta est. In porta angusta demittere se oportet, qui intrare contendit. Arbores non prius fructificant, quàm radices altas & profundas egerint. Excelso ædificio opus est fundamento profundo: sic vt cælum conscendas, iaciendum humilitatis fundamentum valde profundum. Omnes ferè rerum naturæ humilitatis necessitatem docent. *Sicut de fonte terreno, & de corporali flumio (ait Cæsarius) non potest aliquis bibere, nisi voluerit se inclinare, ita & de viuo fonte Christo, & sancti Spiritus flumio nemo aquam viuam haurire poterit, nisi se humiliter inclinare voluerit.* Hoc ille: quod ad cõ verum est, vt nec per situlam haurire aquam valeas, nisi ea penitus in aquam demissa Et hanc ob causam Christus in Euangelio & seipsum fonti comparat, dicens, *Si quis sitit veniat ad me: & gratiam, quam suis daturus erat, aquæ assimilat, dicens, Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Facit autem humilitas ad diuinam gratiam recipiendam capaces triplici arte, ait S. Bonauentura. Primò, incuruando se per orationis studium; sicut hydra se incuruat, vt aquam accipiat. Secundò, euacuando se per modicam sui reputationem, sicut etiam vas quod aquam vult recipere, vacuum esse debet. Tertiò, dilatando se per animi gratitudinem; sicut aperiri vas debet, quod aquam accipit. Sicut specula depressa, quæ ignita vocantur, radiis solaribus appõsita, ignem concipiunt, quod alia specula

non

Rom. 1.

In festo S.
Marthie.

Simile.

Chrysost. hom.
11. ad Ephes.

Similia.

Aug. de verb.
Dom. ser. 10.

Homil. 30.

Cur humiles
capaces gra-
tia.

Ioan. 7.

Ioan. 4.

In dieta salutis,
cap. 26.Hector Pintus
dialog. par. 2.
dial. 1. c. 25.

Similia.

non faciunt, quæ conuexa sunt & tumescunt: sic cor humile & depressum, diuini Spiritus ignem statim concipit, quod inflata & tumida corda non faciunt; sed huius seculi amore magis oblectantur, in quo omnia sibi deberi existimant. Magna igitur humilitatis vis, virtus, & efficacia, quam acutè frater Aegidius, de quo supra diximus, hoc simili explicauit & expressit. *Humilitas*, inquit, *mibi fulminis instar esse videtur, quod ferit terribiliter, nec ulla eius extant vestigia. Sic enim humilitas omne peccatum odit & dissipat, & tandem efficit ut homo sese nihili pendat.* Alij magneti humilitatem comparant; quæ quidem non coniuncta ferro, sed ab eo diuisa, illud ad se trahit. Sic enim humilis se à diuinis muneribus longè abesse credens, eadem ad se maximè trahit. Sed S. Bonauenturæ comparatio rem acutè tangit, quam propterea breuiter explicabimus. Reuera enim omnis humilis quia deesse sibi multa, imò omnem perfectionem atque virtutem putat, propterea per orationem se incuruat, & incessanter Deij gratiam & dona implorat: contra, superbus quia sibi nihil deesse arbitratur, quia se satis iustum esse, se non in adeò multis peccare, se ceteris meliorem, aut certè æquè bonum, sapientem, fortem putat, propterea non se incuruat ad orationem, sed cū superbo Pharisæo gratias Deo agit, quod non est sicut ceteri homines. Rursum omnis humilis verè se euacuat; & vacuum se existimans, esurit & sitit iustitiam: quum superbus se plenum & diuitem iudicans, nihil amplius sitit aut esurit, sed de sua saturitate sibi placens, alios præ se contemnit. Sed Deus vtrumque respiciens, *esurientes impleuit bonis, & diuites (i. qui sibi sic videntur) dimisit inanes. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Tertio, omnis humilis verè dilatat & aperit cor suum Deo; quia vacuum se iudicans, desiderat impleri: & tunc fit quod Scriptura dicit: *Dilata os tuum, & ego implebo illud.* Quod totum aliis verbis Christus dixit: *Potite, & accipietis; querite, & inuenietis; pulsate, & aperietur vobis.* Hæc omnia humilis facit. Petit, se incuruando, querit, quia vacuum se videt, pulsat considerando; quorum omnium nihil superbus facit. Necessè est igitur montes & colles humiliari, vt rectas faciant semitas Dei sui. *Cum enim (ait Gregorius) hominem tumere Deus conspicit: se sibi illum ostendendo relinquit, vt eius mens derelicta quid sit, inueniat, quæ malè in se secreta gaudebat.* Imò tanta est humilitatis necessitas, vt ad eam seruandam, at-

In vita eius apud Surium tom. 7.

Granat. serm. de temp. tom. 2. pag. 701.

Humiles quomodo maxime capaces gratiæ.

1.

Luca 18. 2.

Luca 1. Math. 5. 3.

Moral. in Job. lib. 10. cap. 13. Humilitatis necessitas.

que superbiam longissimè arcendam, graues tentationes Deus suis electis immittat, adeoque in alia quædam peccata incidere permittat. Apostolo Paulo, *ne magnitudo reuelationum eum extolleret, datus est stimulus carnis, Angelus satana, qui eum colaphizaret.* Qua in re exclamat Augustinus: *O venenū quod nō curatur nisi veneno! Caput cadebatur, ne caput extolleretur.* Vides grauissimā tentationē, eāq; vehementer urgentē (nā ter Dominū rogauit vt auferretur) & in vase electionis, ne qui iā humilis erat, mōs aut collis fieret. Nūc de peccato vide. *Vtilius est arrogāti (ait Isidorus) in quodcūq; vitium labi, & humilē post casum Deo fieri, quā per elationē, superbia grauiorē ruinā & dānationē subire.* Sic & Augustinus, idq; præter morē suū, magna cū cōfidētia. *Audeo (inquit) dicere, superbis esse vitile cadere in aliquod peccatū apertū manifestūq; unde sibi displiceāt, qui iā sibi placēdo ceciderunt. Salubrius sibi Petrus displicuit quādo flevit, quā sibi placuit quādo præsumpsit.* Hoc dicit & sacer Psalmus: *Imple facies eorū ignominia, & querēt nomē tuū Domine.* Ratio autem huius rei est, quia quū cetera peccata sint manifesta, iuxta illud Apostoli, *Manifesta sunt opera carnis.* inter quæ superbiam non numerat; vt facillè videtur & agnoscitur, ita tāto facilius corriguntur) *primus enim ad indulgētiā gradus est, agnoscere delictū,* ait Cyprianus) sola autē superbia incorrigibilis est, nisi humilicetur: quia hoc vitium quāto magis patimur, tāto minis videmus. Hac de causa Sācti viri, vbi periculū superbiæ, vel in se, vel in aliis viderēt, dæmonū vexationē & possessionē vel sibi precabātur, vel aliis procurabāt. Vtriusq; exēplū proferrā. Refert Seuerus Sulpitius in vita S. Martini, eremitā quēdā, magnis virtutib. signisq; mirabilē, ad expellēdā de corde suo iactatię vanitatē, quā incurerat, exorasse, vt, permiffa in se mēfib. quinq; diaboli potestate, similis his fieret, quos ipse curauerat, Correptus itaq; & tentus in vinculis, quinto mense curatus est, nō tantū à dæmone, sed & ab elationis vanitate. Hic sanctus vir in seipso hanc pestē hoc nouo remedij genere curauit. At S. Seuerinus Archiepiscopus Coloniēsis hoc fecit in aliis. Quū enim tres monachos haberet superbiæ spiritu inflatos, & incorrigibiles, Deū orās, impetrauit vt à dæmone oēs correpti vexarentur. Sic ergo per quadraginta dies obsessos, arduis abstinentiæ remediis mancipauit. Quibus expletis, data super eos oratione, à potestate dæmonis, & à fastu mentis liberauit. Dicebat S. Arsenius superbos omnem sibi viam

2. Cor. 12.

De verbis A post. serm. 3.

De summo bono no. lib. 2. c. 28.

De ciuit. Dei. li. 14. c. 13.

Psal. 82.

Gal. 5.

Lib. 1. epist. 3.

Superbia dæmonum vexatione curada. Dial. 1.

Exempla.

In vita eius apud Surium tom. 1. pag. 158.

In vita eius apud Surium tom. 4. pag. 256.

ad

Simile.

ad cœlorum aditum præcludere, non secus quàm qui equi infidentes, & maximum aliquod lignum transuersum inferentes, templi ianuas ingredi vellent. Hoc enim, ne quidē in maximo templo possunt, quia lignum ferunt obliquè, & nolunt illud demittere, vt sic ingrediantur, lignumq; suum pariter introducant. Et verò quis nescit omnes inferiores Magistratus fasces suos & sceptrâ quæcunque coram suo Principe demittere? Sic omnia seu naturæ seu gratiæ dona in Dei conspectu semper demittere oportet, & (quod in Apocalypsi legitur) *mittere coronas nostras omnes* (si quas habemus) *ante thronum Dei viuentis, dicentes: Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.* Si in cœlo beati hoc faciunt, quanto magis in terra miseros nos facere oportebit! Sed de humilitatis virtute in se, eiusque præmiis, in aliis Euangeliis plura. Hic necessitatem eius tantum ostendere voluimus, quæ in hoc Euangelio docetur, & quam omnes concionatores diligentissimè tradere, & frequentissimè inculcare deberent. Est enim *propria quidem disciplina Christianorum*, vt scribit Augustinus, sed certè rarissima.

Apocal. 4.

Epist. 56.

De Christi gratia, & mandatorum facilitate.

Roman. 8.

Redemptionis nostræ partes duæ.

7. *Erunt praua in directa, & aspera in vias planas.*

LOCVS moralis de via virtutis per Christum facili & expedita. Gratia Christi, ad quam Ioannes suos auditores præparabat, & cuius aduentum hoc tempore Ecclesia celebrat, hanc in animis hominum admirabilem nouitatem faciet, vt non solum quæ praua & obliqua, & contra regulam rationis atque virtutis fiebant, nunc directa fiant, & in via virtutis recta ambuletur (de quo supra dictum est) sed etiam, vt quæ prius aspera, difficilia, peneque impossibilia, corruptæ videlicet naturæ erant, nunc plana & facilia, sanata per Christum naturæ fiant. De hoc Apostolus: *Quod impossibile erat Legi in quo infirmabatur per carnem*; id est, quod per solum Legis mandatum carnalis infirmitas præstare non potuit; *Deus Filium suum mittens in similitudinē carnis peccati*; id est, incarnato Filio Dei, & facto homine per omnia infirmo, excepto peccato: *de peccato damnauit peccatum in carne*, id est, per hostiam peccati in carne sua, damnauit peccatum hominum carnalium; *damnauit autē*, id est, redemit, non solum pœnas peccatorum nostrorum in corpore suo persoluendo, quod est vna redemptionis pars,

pars, soluto pretio pro captiuo redimendo, sed etiã liberãdo nos à seruitute peccati, & plena libertate nos donando, quæ est altera pars redēpti captiui. Eramus enim captiui; non solū pœnæ peccati obligati, sed etiam ipsi peccato, cui per concupiscentias seruebamus. Christus per hostiã peccati, id est, carnem suã crucifixam, ab vtroq; nos redemit, & vtrumque damnauit, seu sustulit, *tollens chirographū quod contra nos erat, & affigens illud Cruci.* De hac posteriori redemptione subiungit statim Apostolus loco inchoato: *Vt Roman. 25 iustificatio Legis impleretur in nobis; qui (scilicet) non secundū carnem ambulamus; sed secundū spiritū.* De hac Petrus: *Redempti estis de vana vestra conuersatione paterna traditionis: precioso sanguine Filij Dei.* De hac iterum Paulus: *Dedit semetipsum pro nobis, vt mundaret sibi populum acceptabilem, scilicet etatorem bonorum operum, & iterum: Tradidit semetipsum pro Ecclesia, vt eam sanctificaret.* & rursus: *Reconciliauit vos in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos & immaculatos, &c.* Denique quod sanguis hircorum & vitulorum præstare non potuit in lege Mosaica, quæ erant omnia iustitia carnis; hoc præstitit Christi sanguis, *emundans conscientiam nostram ab operibus mortuis*, id est, peccatis. De quo & Ioannes: *Sanguis Iesu Christi Filij eius emundat nos ab omni peccato.* Christi autem passio redimit nos à seruitute peccati, id est, *vt non seruiamus peccato, sed seruiamus iustitiæ, & pari facilitate opera iustitiæ per eum regenerati faciamus, qua opera iniustitiæ de carne nati faciebamus, duobus modis.* Vno modo per modum meriti, altero per modū exempli. Eius enim passio merebatur nobis gratiam Spiritus sancti, cuius beneficio & perpetuo adiutorio in via mandatorum Dei curremus. Hoc docuit Ioannes, quū Christi verba, quibus dixit, *Aqua quam ego dabo, erit ei qui bibit fons aquæ salientis in vitam eternam*, exponere, dicens: *Hoc autem dixit de Spiritu (gratiæ) quem accepturi erant credentes. Spiritus enim nondum erat datus, quia Iesus nondum fuit clarificatus.* Clarificatio ergo Christi, quæ fuit per passionem, de qua dixit, *Pater, iam venit hora; clarifica Filium tuum*, fuit causa (haud dubiè meritoria) dati nobis Spiritus sancti. Hoc aliis verbis profiteretur Zacharias in natiuitate filij sui Ioannis: *Memorari testamenti sui sancti, iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis, quod totū factū est Christo incarnato) vt sine timore inimicorū nostrorū, (id est, sine seruili subiectione passionū, & pessimarum affe-*

Roman. 6. Christi passio redimit a seruitute peccati dupliciter.

Ioan. 4.

Ioan. 12.

Luca 1.

Pars Hyemalis.

G Etionum

Matth. 10.

1. Petr. 2.

1. Cor. 13.

In exposit. quad-
rund. proposit. in
epist. ad Rom.Locus contra
hæreticos.

Roman. 5.

Roman. 6.

Esai. 40.

Psal. 127.

Mandatorum
Dei suavis ex-
ecutio.

Ioan. 5.

Psal. 41.
Eius. in Psal.
127.

tionū nostrarū; *Inimici enim hominis, domestici eius liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.* Per modū exempli, quia (vt scripsit Petrus) *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* Christo enim pro omnibus moriente omnes in eum credentes, timorem mortis abiecerunt. *Charitas Christi urget nos: quia si vnus pro omnibus mortuus est, igitur & omnes mortui sunt.* Et Augustinus; *Hoc egit mors Domini, ne mors amplius timeretur.* Hæc est propriè gratia noui Testamenti, vt non solum cætera virtutis opera, sed nec mors ipsa pro fide, pro iustitia, pro Deo suscipienda, ardua aut dura veris Christianis videatur. Quod totum etiam contra hæreticos nostri temporis diligenter notandum est, qui hanc propriè gratiam noui Testamenti, quæ facit vt *non regnet peccatum in mortali corpore nostro, sed gratia regnet per iustitiam in vitam æternam; & vt soluti à lege mortis in qua detinebamur* (quæ fuit seruitus peccati, & difficultas rectè operandi) *seruiamus in nouitate spiritus;* hanc inquam penitus sustulerunt, & pro ea imputatiuam suam iustitiam, Scripturis & Ecclesiæ hætenus inauditam, substituerunt, qua sola Christi iustitia nobis imputeretur, vt simus coram Deo iusti, quia (aiunt & mentiuntur illi) obseruatio mandatorum est impossibilis, & in omni opere nostro peccamus. Sic per illos falsum est quod Propheta Esaias de Christi gratia tanto tēpore prædixit, & in hoc Euangelio repetitum est: *Erunt praua in directâ & aspera in vias planas:* quia secundum illos omnia adhuc sunt aspera, nihil planū; omnia adhuc praua, nihil rectum. Sed illis relictis, quæ ad mores magis faciunt profequamur. Per Christi gratiam tanta est facilitas virtutis & bonorū operum, sic aspera sūt plana, vt Dauid dixerit, *Labores manuum tuarum manducabis.* Non dicit, fructum laborū; sed, ipsos labores manducabis. Iusti quippe non tantū fructum laborum suorum in altera vita comedent, sed etiā ipsos labores in hac vita comedūt, id est, pro cibo suauissimo exequuntur, sicut Christus caput nostrum dixit: *Cibus meus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me.* Sic cibus iustorum est, orare, opera misericordiæ facere, ieiunare, atque ad eò ipsum lacrymare. Vnde Propheta in persona iustorū dixit, *Lacrymæ meæ panes mei die & nocte:* & Augustinus, qui hunc gustum bene senserat, *Dulciores, inquit, sunt lacrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum.* Quàm suavis sit gustus operū spiritualium atque virtutis,

virtutis, carnales nesciunt; quia hanc viam mandatorū ambulare cœperunt tantū, non multū perrexerunt. Ingressus itineris durus semper & asper est. Quo magis progredieris eo leuior semper itineris labor videbitur. Vt iudices an aspera sit via, ex illis interrogandū est, qui eam totam, aut certè maiori ex parte ambulauerunt: quales sunt iusti & sancti maiores nostri in via mandatorū. Porro difficile est ambulare sine lumine. Atqui de malis Scriptura dicit: *Ambulant vt cæci, qui à Domino peccauerunt.* Ideo omnia illis sunt difficilia. *Iustorum autem semita est quasi lux splendens:* &, *Qui sequitur me (ait Christus) non ambulat in tenebris.* Ideo melius videntes viam expeditiū ambulant. Deinde impij *nec gustauerunt donum cœlestē nec participes sunt Spiritus sancti.* Ideo non fecerunt quod monet Scriptura: *Gustate & videte quā suavis est Dominus:* nec velut filij Dei amāt Deum, vt ex amore operentur, vt possint dicere cum Ioanne dilecto: *In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in bonis, de Spiritu suo quem dedit nobis.* Si filios Israël in deserto peregrinantes Arca Dei semper præcessit, vt eam cōtinuò sequerentur; illa stante, quiescerent; illa eleuata, castra mouerent; sed & columna nubis per diem æstum temperaret, & columna ignis per noctem lucem daret: quanto magis in hac peregrinatione nostra Christus dux viæ nos semper præcedit, exemplo, mandato, doctrina, gratia sua; & per diem quidem, ac in iis quæ faciliora sunt, columna Ecclesiæ nos manducat, & singularitatis feruorē, ac superstitionis æstum sua auctoritate tollat; per noctem vero, & in rebus vel obscurioribus, vel difficilioribus, ignis Spiritus sancti affulgeat, *Paracletus noster, qui nos ducat in omnem veritatem,* & quo spiritu agimur, & facta carnis mortificamus. Sic enim *Dominus custodit nos ab omni malo, vt per diem sol non urat nos, neque luna per noctem.* Referunt qui naturæ historiam scribunt, esse quendā fluuium, cuius epota aqua, potantes reddit abstemios. Talis est aqua Christi, & spirituales eius deliciae, vt earū gustus omnes alias mundi delicias fastidire faciat. Hinc apud Esaiam legimus Sabbatham delicatam. Si *vocaueris* (inquit) *sabbatum delicatum, & glorificaueris Deum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, tunc delectaberis super Domino.* De hoc sabbato delicato sic Basilius: *Quisquis à sollicitudinibus mundana vita desciuit, & qui nulla peccati sarcina prægrauatur, reuerentis tranquillam per otia transigit sabbatum.* Nempe Christi

Similia.

Sophon. 1.

Proverb. 4.

Ioan. 8.

Hebr. 6.

Psal. 33.

1. Ioan. 4.

Ioan. 14.

Roman. 8.

Psal. 120.

Granae. tom. 2.

Serm. de tempo.

pag. 226.

Esai. 58.

In com. in cap.

1. Esai.

Simile.
Pincus dialog.
part. 2. dialog. 8.
cap. 18.

Sapient. 9.

Simile.
Granat. tom. 3.
Serm. de tempo.
pag. 174.

Simile.
Idem tom. 2. de
temp. pag. 439.

Luca 12.

Actor. 1.
S. Bonavent. in
Diat. salut.
cap. 25.

Similia.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

Sant. 9.

gratia facit sabbata nostra delicata, id est, vniuersum Dei cultum pericundum & delectabilem. Quemadmodum enim globi plumbei, qui suapte natura deorium celerrimè tendunt, vi tamen ignis tormentarij eiaculati, altissimè volant: sic opera nostra, etsi, quatenus natura ea producit, non nisi terrena respiciunt, & corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam; tamen quatenus à gratia producantur, & diuinæ charitatis igne accensa proferuntur, ipsum cœlum, & qui super omnes cœlos est, Deum petunt, ad eius honorem, cultum, obsequium maximo cum impetu & feruore diriguntur. Et sicut aqua igni admota, nō modò ignis calorem, sed & motum atque agilitatem participat, celerrimè bulliens: sic homo, diuino Spiritu hausto, non modò nouo amore rerum diuinarum incalescit, sed etiam maximo cum feruore, & facilitate ac voluptate opera pietatis, opera spiritualia producit. Sic aspera fiunt in vias planas. Porrò sicut viride lignum in igne positum, simul lachrymatur & ardet; sic homo iustus in virtutū operibus simul laborat & gaudet. Et vt in ligno humor naturalis lachrymas elicit, sed ignis adueniens, calorem inducit: sic in homine iusto naturalis infirmitas & corruptio aspera & laboriosa facit pietatis opera, sed ignis diuini Spiritus piorum corda inhabitās, feruorem & facilitatem apportat. Deniq; ex eo quòd diuini Spiritus gratia, quæ charitas est diffusa in cordibus nostris, igni à Christo comparatur, dicente, *Ignem veni mittere in terram*; ideòque & in specie ignis Spiritus sanctus descendit, faciliè elucescit, quomodo vi diuinæ gratiæ aspera fiunt in vias planas. Nam vt ignis carbonem extinctū accendit, sic gratia Spiritus cor mortuū viuificat. Vitæ autem principium motus & actus est. Rursum, vt ignis vsq; ad cineres consumit, sic gratia in cinerē mortificationis hominem redigit. Ignis sursum tendit rapidissimo motu, sic charitas superna petit vehementissimo impetu. Ignis aufert rubiginem à ferro, & humanis vsibus aptum reddit: Charitas aufert torporem à corde, & diuinis actionibus idoneum facit. Ignis scintillas frequenter emittit: sic charitas cœlestium rerū pia desideria eiacular. Denique charitas igne naturali actuosior est: nam quū ignem quælibet aqua extinguat, de charitate dicitur, quòd *multa aqua non potuerunt extinguere illam*. Postremò dicitur *valida sicut mors*: quia vt mors perimit carnem, ita charitas carnalitem: & sicut mors aufert sensum mortuo, sic charitas

ritas facit hominem insensibilem mundo. Illa enim fecit Paulum dicere: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*. id est, quia ego illa in me habeo quæ mundus horret tanquã crucem, vt orare, ieiunare, eleemos, nas dare, corpus mortificare, humiliter de meipso sentire, & alia quæuis veræ virtutis & pietatis opera; propterea mundo sum crucifixus, id est, ita despectui habitus, atque si in patibulo, vt malefactor, fixus penderem. Mihi quoque mundus crucifixus est: quia quicquid ille amat, suspicit & ambit, vt sunt honores, voluptates, diuitiæ, ego illa despicio vt res vilissimas, & cruce dignas. Hunc affectum, qui sic aspera facit plana, Dei gratia producit. Eadem vis tantam vim habet, & sic nouam creaturam facit, vt Paulus, ea plenus, rursum dixerit: *Iam non vivo ego, sed vivit in me Christus*. Transformatus scilicet in alium virum sic fuit, vt quæcunque mundo asperissima videbantur, illi viderentur iucundissima, modò in illis Christum inueniret, aut eius gloriam atque obsequium. Sanè sicut patri & matri vehementissimum prolis amorem Deus ingenerauit, propter quem labores in ea educanda maximos, etiam cum voluptate, assumunt: sic sui amoris ignem piorum pectoribus ita iniecit, vt pro cœlestibus acquirendis, omnis eis labor voluptas videatur.

Galat. 2.

Simile.

Lud. Granat.

tom. 3. de temp.

pag. 135.

EVANGELIUM DOMINICÆ
INFRA OCTAVAS NATIVITATIS Domini.

RANT Ioseph & Maria mater Iesu mirantes super his quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam matrem eius: *Ecce positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum in Israel: & in signum cui contradicetur. & tuam ipsius animam pertransibit gladius; vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna Prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua. Et hæc vidua vsque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, ieiuniis & obsecrationibus seruiens nocte ac die. Et hæc*

Luca 2.

ipsa hora superueniens, confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Israel. Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reuersi sunt in Galileam, in ciuitatem suam Nazareth. Puer autem crescebat, & confortabatur, plenus sapientia: & gratia Dei erat in illo.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Mirantes super his quæ dicebantur de illo. De meditatione operum & beneficiorum Dei.
2. Ecce hic positus est in ruinam multorum in Israel. De profectu nostro in professione Christiana examinando.
3. Et in resurrectionem multorum in Israel. De vera per Christum resurrectione, & regeneratione nostra.
4. Et in signum cui contradicetur. De imitatione Christi, Christianis omnibus necessaria.
5. Quæ non discedebat de templo, ieiunius & obsecrationibus seruiens Deo nocte ad die. De orandi & templa frequentandi assiduitate.
6. In ieiunius & obsecrationibus seruiens. De ieiunio cum oratione coniungendo.

1. Mirantes super his quæ dicebantur de illo.

Meditatio operum & beneficiorum Dei.

Locus moralis de operum & beneficiorum Dei meditatione & contemplatione. Ioseph enim & Maria mater Christi non mirabantur super his quæ dicebantur de paruulo Iesu, primum à pastoribus, postea à Magis, nunc à Simeone sene, iusto & timorato, ex ignorantia, aut quasi nescientes ipsum esse Dei Filium, mundi Saluatorem, lumen Gentium, & gloriam Israel (nam ex Angeli annunciatione, totaque Christi natiuitate, & maxime diuino docente Spiritu, hæc omnia prius exactissime nouerant) sed mirabantur ex ampliori notitia, & attentiore consideratione eorum omnium quæ dicebantur. Opera enim & beneficia Dei, quanto amplius cognoscuntur, tanto admirabilius mentem suspendunt. Tãto autem amplius cognoscuntur, quanto attentius considerantur, & per meditationem frequentem expenduntur. Hæc enim duo sese inuicem iuuant & excitant, meditatio & cognitio. Meditatio enim parit notitiam maiorem, maior notitia prouocat ad frequentem meditationem. Vtraque autem generat admirationem; admiratio uero tum ad humilitatem circa sapientiam Dei, tum ad perpetuam gratiarum actionem circa bonitatem Dei, mentem excitat. Vnde David *Mirabilia opera tua, ideo scrutata est ea anima mea.* Ignorantia, ingra-

Psal. 118.

ingratitude, tepor & torpor hodie Christianorum ex eo *Similia* maxime oriuntur, quod Dei opera, & beneficia, & maxime hæc admirabile Filij Dei, pro humano genere asserendo, incarnationem non meditantur, non admirantur, non expendant exemplo S. Mariæ matris Dei, & Ioseph viri eius. Tota fides nostra Catholica, absque earum rerum consideratione quas credimus, est quasi epistola obsignata, sigilloque munita, in qua licet maxima mœroris & læritiæ nunciata referantur, nihil tamen eorum mouet, quia non leguntur illa, nec examinantur, quæ epistola habet. Nihil certe est igne calidius, aut actuosius; sed si obiter tantum digito attingas, vix vllum calorem, aut alterationem sentis. Nihil Dei beneficijs erga nos, & maxime Incarnatione Filij Dei, ad accendenda corda fidelium potentius; sed quia obiter tantum, & vix leui cogitatione ea contingimus, ideo nihil illa nos mouent: at si ad hunc ignem accedas, iam calesces plus satis. Hoc expertus Propheta, dixit: *Cœcaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis.* Nec mouet tantum & quasi torpentem mentem excitat meditatio ista, verum etiam alit & confortat ad vberimos inde bonorum operum fructus producendos. Quemadmodum enim aqua humore suo vitali arborem educat & confirmat, illamque lætissimorum copia fructuum exornat: ita piorum animus meditatione rerum diuinarum alitur ad eternitatem, amplissimosque virtutum fructus edit. Hinc Propheta, postquam dixisset, *In lege eius meditabitur die ac nocte,* subiunxit; *Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Meditatio quippe assidua operum & beneficiorum Dei, est sicut decursus aquarum: quia sicut vita corporea corporeo indiget alimento, ne naturalis calor confumatur; sic vita spiritualis indiget spirituali alimento, quod in ipsa meditatione abunde suppeditatur, ne charitatis diuinæ calor per peccatum aut mundi curas, & terrenarum rerum amorem penitus vel extinguatur, vel suffocetur. Sane quod vel lectio Scripturarum, vel auditus verbi Dei facit inquirere, hoc meditatio facit inuenire: & ut illa cibum ori apponit, ita ista masticat & frangit; atque ut ista quidem sine illa est erronea, sic illa sine meditatione est arida atque infructuosa. Quid enim iuuat cibos degustasse, nisi in stomachum demittas? In veteri lege animalia quæ non ruminabant, immunda iudicabantur, & non licebat ea comedere.

Psal. 37.

Psal. 1.

Simile.

Meditationis effectus.

dere, vel in usum sacrificiorum adhibere. Pectus Christiani quod Christi beneficia non ruminat, non meditatur, non masticat, non expendit, non in sensibus reponit, immundum est coram Deo, & nec homines edificat aliquo bono opere, nec Deo sacrificium offert vilo spirituali officio. Unde sancta Scriptura: *Theſaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, vir autem stultus deglutit illum*, nempe nihil amplius cogitando, vel ruminando. Contrà, diligens & frequens meditatio operum & beneficiorum Dei, admirabiles fructus in eorum animis fecit, qui ea usi sunt. S. Maria Oegniacensis, quum semel maxima compunctione cordis passionem Christi considerasset, & cum tanta vbertate lachrymarum, vt per totum corpus vsque ad talos illæ defluerent; ab eo tempore nec crucis imaginem intueri, nec vel ipsa loqui, vel alios loquentes audire potuit, quin præcordis defectu ecstasim pateretur. Frater Ægidius Minorita tam sæpè & tam ardentè de Deo meditatatus fuerat, de quæ eius operibus & beneficijs, vt non potuerit postea de Deo cogitare sine ecstasi: ideoq; fratres, quum eius colloquio frui vellent, diligentissimè cauebant, ne de Deo, vel de trinitate vllam mentionem iniicerent. De S. Francisco scribit S. Bonaventura, quòd quum Psalmos legendo, nomen Domini in eis occurreret, præ suauitatis dulcedine, labia sua lingere videbatur. Nomen autem Iesu quum exprimeret vel audiret, iubilo quodam repletus interiùs, totus videbatur exteriùs alterari, ac si mellifluus sapor gustum; vel harmoniacus sonus; ipsius immutasset auditum. Hoc S. Bonaventura. Quum ad S. Elzearium Comitè diutiùs absentem, vxor eius famulum mitteret, vt sciret quid ageret, respòdit per literas: *Sanus corpore sum & sospes. Quòd si verò videre me cupis, quære me in vulnere lateris Christi. Illic enim habito, & ibi me poteris inuenire, frustra alibi quæstura.*

Iam verò non in animo tantum hos mirabiles effectus meditatio beneficiorum Christi produxit, sed etià in corpora sanctorum ita redūdauit, vt quidam ipsa Christi Saluatoris vulnera carni suæ impressa, ex vi & fertore meditationis huius, habuerint. Quod in primis de S. Francisco celeberrimum est, cuius manibus & pedibus, itemque lateri, quinque stigmata impressa fuisse, quum in monte Aluerno intentius meditaretur è cruce seraphica, quæ illi in aère apparuit, mirabiliter emissa, grauiſſimus author S. Bonauentura

Prou. 21.

Exempla.

In vita eius c. 5.
apud Surium
tom. 5.In vita eius a-
pud Surium
tom. 7.In vita eius
cap. 10.In vita eius c.
30. apud Surium
tom. 5.Meditationis
vis in corpus
redundat.
In eius vita
cap. 13.

uentura copiosè scribit Sancta quoque Catharina Senensis, Colecta Ordinis S. Clara: reformatrix sanctissima, Lydvina, virgines, eadem Christi vulnera corporibus suis impressa sustinuerunt, ex vi & frequentia meditationis narrata. Quare sanctissimum & saluberrimum est illud hodie Societas Iesu institutum, quæ meditatione huiusmodi suos quotidie per horam integram exercet, eamq; matutinam; vt minimè mirandum sit, si vel hoc solo nomine, & exercitio quotidiano tam excellenti, verum de illa Societate sit, quod ante quadringentos annos de ea scripsisse videtur Ioachimus abbas his verbis: *Insurget vna noua religio sanctissima, quæ erit libera & spiritualis, in qua Romani Pontifices, potiti pace Ecclesie, se continebunt. Quam religionem & ordinem Deus super omnes alias diligit, quia perfectio illius vincet omnes alias aliorum ordinum.* Hæc ille. Harum meditationum gustum saluberrimum præbuit Franciscus Costerus, Societatis Doctor Theologus, emissis in lucem duobus libellis Meditationum, vno in Passione Dominicæ, altero in B. Virginæ. Certè meditatio ista matutina alicuius vel operis vel beneficii diuini, vel alicuius virtutis & gratiæ, vel contra aliquod vitium & peccatum est fornax quædam, quæ ita animum accendit, sicut ignis ollam, in qua vi ignis sordes omnes ad summum ascendunt, vt facillè videantur, & abstergantur. Sic enim meditando, & mentaliter orando, vel lecta ruminando, diuina Maiestas, sapientia, bonitas sic ob oculos meditationis vi & feruore ponitur, vt nostrarum imperfectionum sordes statim nobis appareant, nosque ad eas abolendas & corrigendas incitemur. Et vt olla semel bene accensa, modicus postmodum ignis ad calorem illum fouendum sufficiet; sic matutina meditatione si bene inardescat animus, modico deuotionis studio toto reliquo die adhibito, ad pietatis operam peragenda, & ad Deo inhærendum, satis incitati erimus. Sanè sicut odia & simultates in corde fouemus, quia aliquam nobis factam iniuriam sæpè animo voluimus ac reuoluimus, omnesque eius circumstantias expendimus, trutinamus, aggrauamus; nec eius vnquam obliuiscimur: ita profecto Dei amorem animo altissimè impressam gereremus, si in eius beneficijs memoria tenendis, expendendis, trutinandis, eandem operam & curam poneremus. Hinc sanè Propheta Regius, vir in hoc genere exercitissimus, more veterum Patriarcharum, vt de Isaac legimus, quòd inclinata iam die egrediebatur ad meditan-

Apud Surium
in vita ipsarum.Societatis Iesu
Meditationes
quotidianæ.Lib. 5. Concordie
fol. 14.Meditationis
matutinae virtus.

Genes. 24.

Psal. 62.
Psal. 118.
Psal. 76.

tandum in agro, sic scripsit: *In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus: & iterum: Prauenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua. & rursus: Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.* Scopa enim quaedam cordis est, attenda, frequens, & assidua rerum diuinarum meditatio. Vnde ibidem adhuc sequitur: *Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio mirabilium tuorum: & meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinventionibus tuis,* vel, vt Chaldaea lectio habet, in causis miraculorum tuorum *exercebor.* Sic mirabantur Christum natum Ioseph & Maria mater eius, nempe vt de beata Maria paulo post dicitur: *Observantes; & conferentes omnia in corde suo.*

Luca 2.

Meditationi-
cula de incar-
nato Filio
Dei.

Age ego, miremur paulisper & nos cum parentibus Christi; obseruemus & conferamus in corde nostro, quae hoc tempore gesta sunt. Amplectamur amoris brachiis cum Simeone iusto puerum Iesum; confiteamur illi cum Anna vidua: inspiciamus illum siue in praesepio reclinatum, & panniculis inuolutum, siue in maternis brachiis, matris vbera, paruulorum more, auidè apprehendentem, atque fugentem; Simeonem deinde senem, & Annam viduam propè astantes, complectentes, laudantes, praè gaudio lachrymantes. Quid? Hoc spectaculum non mouet? imò omnia tua viscera non commouet? Nescis quis ille puer est? Scio, inquis, & credo firmissimè Filium esse Dei: *Deum de Deo, lumen de lumine; genitum, non factum; consubstantialem Patri.* Scis quare hanc paruuli formam accepit? Scio, inquis, *quod propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de caelis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est.* Scis quae & quanta pro te faciet, loquetur, patietur? Scio, inquis, quia Magister, Mediator, & Redemptor futurus venit. Scis haec omnia, credis haec omnia, tenes firmissimè, & necdum totus incalescis? necdum amoris eius flamma corripieris? necdum tibi pectus & viscera concutiuntur? Sicut in aduentu diaboli omnibus gentibus planctus indictus est, clamante Angelo de caelo, *Va terra & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam;* sic contra in aduentu Christi canunt Angeli, *Gloria in excelsis Deo, & in*

Apocal. 12.
Luca 2.
Psal. 46.

Vide Arnobium terra pax hominibus bona voluntatis: Clamat Propheta Regi: Super Psal. 46. Omnes gētes plaudite manibus, iubilare Deo in voce exultationis, &c.

&c. Sed propius accede, & humanarū affectionū calceis depositis, veni & vide, non visionem hanc magnam, sed rem gestam longè maximam. Aromata, quantumuis odorifera, in apothecis clausa non sentiuntur; ac illis apertis, tota domus suauissimo odore completur. Aulæa pulcherrimis figuris contexta, complicata quum sint, nihil à cæcæ panis differunt; expansa verò & extensa, suam pulchritudinem ostendunt. Age ergo, insiste hīc aliquantum, attende diligenter, cogita, aduerte, perpende huius tantæ rei nouitatem, huius miraculi excellentiam, huius beneficij magnitudinem. De nouitate dixit Ieremias: *Creauit Dominus nouum super terram: Femina circumdabit virum.* Quod quale sit, Augustinus exponit: *Portans omnia verbo virtutis suae, ab infirmitate portatur. Qui terra, mari, caloque non capitur, intra unius corpusculi mēbra suscipitur. De creatura sua creator omnium procreatur, & de rinulo suo fōs magnus exoritur. Radix omnium de virgulto suo nascitur, & vitis vera palmitis sui fructus efficitur.* Hęc ille. Rursū tres tātūm a borbe cōdito noue nascēdi species, praeter vītatū humanæ cōceptionis morē, legūtur: quarū hęc tertia est, & sua nouitate maximè stupenda. *Prima natiuitas erat quod Adā ex limo terra creatus est. Secunda, quod mulier formata est de masculo. Tertia qua sola ea-*

Similis.

Ierem. 31.
Serm. 9. de tēp.

Incarnationis
Dominicæ ad-
miranda noui-
tas.

Aug. serm. 11. de
tempore.

In Missa Caeth-
lica.

Serm. 3. de
Natiu. Domini.

Incarnat.

Dominicæ
miraculum
triplex.

1. Ex parte
medicinae.

Sermon. 19. de
Sanctis.

paret quā verum sit quod quoti die Ecclesia reperit: *Deus qui humanam substantiam mirabiliter condidisti, & mirabiliter reparasti, &c.* Vnde S. Leo: *Multum est origini humana datum, quod fecit nos Deus ad imaginem suam: sed reparationi nostrae longe amplius est tributum; quando ipse Deus factus est ad imaginem nostram, & seruili formae ipse se Dominus aptauit.* Nouitatem huius rei haec satis docent.

Miraculi excellētia triplex notaripotest. Primūm, de admirabili ratione medicinae, per hanc incarnationē factae generi humano, respectu & ex parte ipsius hominis. Nā in incarnato Filio Dei, medicus ipse, vt nos sanaret, ipsā se medicinā fecit, imò & æger fieri voluit. *Mirabile planè (ait Augustinus) & incōparabile genus medicinae, propter quā medicus voluit agrotare, & agrotos ipsos, quibus salutis remediū procurauit, sua decreuit infirmitate curare. Quemadmodum igitur scorpionū carnes oleo coctae percussionibus medentur scorpionum, & theriaca de serpentis carne cōfecta, morsibus serpentinis occurrat, & potiones veneno infectas in potu sumpta expellit: sic carnem nostrā de serpente percussā, sua carne medicus noster sanauit.* Hęc

Augu

Bas. hom. 25. Ambrosius in Psal. 37. Libr. 6. de curat. Grac. affectionū. Augustinus. Idē docet D. Basilius, & post eū D. Ambrosius. Rursū ex hac cōsideratione sic scripsit Theodoretus: *Medicos eos maximè laudare solemus, nō qui nos quidē suis ministris curādos cōmittūt: sed qui palliū deponūt, interulāque succinēt, suis ipsi manibus ferrū accipiūt, vlcūsque, si sit opus, incidunt, neque foetorē vlceris auersantur, imò autē profluentem saniem excipiūt, spōgiaque inspergūt, & unguēta cōpingūt, aliāque remedia multa cōficiunt, quae adhiberi medicina lex iubet.* At sic Christus nos sanare voluit, vt non Angelis, non aliis hominib. sanandos cōmitteret, sed in propria persona, exinaniens seipsum, & humilians vsque ad mortem, mortem autem crucis, sic salutē nostram operatus sit in terris. Mirabile hoc & inauditum medicinæ genus, mirabile bonitatis argumentum.

1. Ex parte iustitiae.

Sermo. 1. de Natuit.

Job. 40. Chrysostomus ex variis in Matth. locis. Rupertus lib. 1. in Matth.

De Trinit. libr. 13. capit. 15.

Secunda miraculi excellētia circa iustitiam quam in nostra redemptione exercuit, diabolū scilicet, à quo captiui tenebamur, non potentia, sed iustitia superans; nec per potentiam, sed per iustitiam ex eius nos faucibus eripiēs. Vnde S. Leo: *Magnò & mirabili aequitatis iure certatum est; dum omnipotens Dominus cum sauisimo hoste non in sua Maiestate; sed in nostra concreditur humilitate; vt inuentor mortis diabolus per ipsam quam vicerat carnem vinceretur.* De hac Dei iustitia in tāto hoste superādo prædixit Iob: *An extrahere poteris Leuiathan hamo? & fune ligabis linguā eius? Quod sic exponit Chrysostomus, & post eum Rupertus: Sicut in hamo esca prada posita, pisces illudimus, qui auiditate prada hamo capiuntur: sic & diabolo contigit, dum tantū corpus hominis in Filio Dei considerat, & Deum in corpore non agnoscit, quasi ad preparatam sibi pradam solita rapina festinat; tentat; vexat, persequitur, occidendū procurat. Sed dum vult auidius pradam rapere, ipse Leuiathan, ipse draco, vt piscis adductus in hamo, prada Domini captus efficitur.* Hæc ille. Tūc enim (ait Augustinus) *sanguis ille, quoniam eius erat qui nullum habuit omnino peccatum, ad remissionem nostrorum fusus est peccatorum; vt, quia eus diabolus meritò tenebat, quos peccati reos conditione mortis obstrinxit, hos per eum meritò dimitteret, quem nullius peccati reum immeritò pœna mortis affecit. Hæc iustitia victum, & hoc vinculo vinctus est fortis, vt vasa eius eriperentur quae fuerant vasa iræ, & in vasa misericordiæ conuerterentur.* Hæc ille. Hæc fuit admirabilis incarnati Filij Dei bonitas, vt non potentia, sed iustitia diabolū vinceret, nosque redimeret.

3 Ex parte cōsistentiæ.

Tertia huius miraculi in incarnato Filio Dei excellentia

tia est, quod hac demum ratione reconciliatio generis humani cum Deo non solū efficaciter, sed & modo conuenientissimo facta fuit. Quum enim diabolus tanquam medius malus separauit amicos, Deum & hominem, ab initio; Filius Dei homo factus est, vt tanquam medius bonus reconciliaret inimicos, Deum & hominem, post peccatum. Ac diabolus quidem immortalis & miser, cum Deo immortalis, cum homine lapso miser, medium quoddam inter vtrumque fuit, sed pessimum; id est, disiunctiuum, & ad separationem factum; ideoque hoc semper contendens, vt ad suam miseram immortalitatem, miseros mortales perducatur. Deus igitur beatus, factus pro nobis mortalis, oppositum planè medium est inter Deum & nos. Nam aduersus diaboli immortalitatem & miseriam mortalis esse ad tempus voluit; qui beatus in sua æternitate semper persistit: vt sic factus Mediator optimus, id est, coniunctiuus, & faciens vtraque vnum, nos miseros mortales ad suam beatitudinem immortalem pertraheret: *soluens inimicitias in carne sua, &c.* Hæc fuit admirabilis conuenientia saluādi generis humani per incarnatū Dei Filiū.

Ex August. de ciuitate Dei, li. 9. c. 15.

Ephes. 2.

Incarnat. Domini beneficium triplex. Luca 3.

1. Fidei humilis doctrina.

1. Cor. 1. De ciuit. Dei, lib. 10. cap. 29.

Sed nunc beneficij huius amplissimi magnitudinem triplicem quoque considera. Nam quum contra triplicem humanæ naturæ morbum 1. ignorantiam intellectus cum superbia coniunctam (de qua Præcursoris doctrina clamabat, *Omnis mons & collis humiliabitur*) 2. difficultatem agendi desperatione plenam (de qua eadem doctrina clamabat, *Erunt aspera in vias planas*) 3. infirmitatem voluntatis, & pusillanimitatem (de qua rursus eadem doctrina dixit, *Omnis vallis implebitur*; quæ tria in præcedenti Dominicâ explanauimus) opus erat tribus gratiæ remediis, fide humili, spe bona, & charitate in Deum inflammata, hæc tria remedia, has tres virtutes (sine quibus redemptionis participes esse non poteramus) hoc triplex incomparabile beneficium, Verbi Dei Incarnatio nobis procurauit. homo enim factus, idemque pauper & humilis homo, omnem seculi superbiam, & falsæ sapientiæ inanitatem euacuauit, ostendens, quod infirmum est Dei fortius esse hominibus. Deus Dei Filius (ait Augustinus) *homine assumpto, constituit atque fundauit fidem, vt via homini ad Deum esset homo Deus.* Rursus via homini ad Deum est homo Deus, quia Deus homo factus, & veritas in carne apparens, quid credendum sit, docuit. Via homini ad Deum est homo Deus, quia via ad

ad fidem in Deum est humilitas, quam Filij Dei incarnatio & humiliatio luculenter docuit: quam tot illa loca in præcedentibus Euangeliis explicata, & à matre Ecclesia idcirco Aduentus tempore in Ecclesiis lecta, vt Incarnationis & Aduentus huius Dominici beneficia melius explicarentur, explicata intelligerentur, intellecta ad pietatem hortarentur, manifestè tradiderunt. Hæc videlicet: *Pauperes Euangelizantur. Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis mons & collis humiliabitur. Quid enim? Descendit optimus maximus ad statum paupertatis & patientiæ; & tu pessimus ac minimus, vis ascendere & ambulare in magnis & mirabilibus super te? Ille descendit de cælo ad terram; & tu apponis te magnificare super terram? Magnum certè miraculum est, Deus propter hominem humiliatus; sed maius esse videtur portentum, quòd homo propter Deum humiliari recusat. Cum Dauid Ablalonem fugiens nudis pedibus, operto capite, per cliuam montis oliuarum ascenderet, omnis quoque familia, quæ eum sequebatur, operto similiter capite ascendebat, plorans: & Christus verus Dauid tantopere, idque pro nobis, humiliatus, nullum nobis humilitatis documentum erit? Iam verò ad spem erigendam, maximam vim habet verbi Dei incarnatio. Si enim natura Dei Filius (ait Augustinus) propter filios hominum, gratia Dei factus est filius hominis; quanto est credibilis, natura filios hominis, gratia Dei filios Dei fieri! Propter hoc persuadendum, Dei Filius particeps nostre mortalitatis effectus est. Et paulo post: Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, mentesque mortalium, conditione ipsius mortalitatis abiectas, ab immortalitatis desperatione liberandas, quàm vt demonstraretur nobis, quanti nos faceret Deus: quantumque diligeret.*

Ad charitatis flammam in nobis mirabiliter excitandas nihil accommodatius fieri potuit. Etenim quia naturale est (ait sapienter Augustinus) vt homines diligentes se diligant, hac humilitate & charitate incarnati Filij Dei liquefacta est duritia mundi; vt agnosceret saltè beneficium sua reparationis, qua non agnouerat excellentiam sua conditionis. Sic & Saluianus Episcopus Massiliensis: Sicut illas naturæ admirabilis gemmas ferunt (magnetem scilicet) quæ ferro propius admotæ, durissimum licet chalybem, affectu quasi spirante suspendunt: ita Christus omni gemma pretiosior, hoc voluit, vt dum se licet durissimis nobis, descendens de cælo, propius adiungeret, af-

Ioann. 1.
Matth. 11.
Luca 3.

Humilitatis
documentum.

2. Reg. 15.

2. Ad spem erigendam.
De Trini. lib. 13.
cap. 9.

Cap. 10.

3. Ad charitatem inflammendam.
Serm. 19. de Sanctis.

e provident.
lib. 4.

fectu suo nos quasi amoris sui manibus admoneret; vt agnoscentes utiq; dona sua ac beneficia, intelligeremus quid nos pro Domino non tam bono facere cõueniret, quàm ille pro malis seruis tanta fecisse cõperiretur. Hæc ille. Huc accedit, qd per hanc incarnationem sic inimicos suos dilexit, vt eos à se toto impetu fugientes non persequeretur, sed sequeretur; nec vt caperet, sed vt caperetur; à malis quidè per scelus ad mortem temporalem subeundam, à bonis verò per gratiam ad vitam æternam cõsequendam. Sic semen Abrahæ apprehendit, quasiq; fugies cõprehendit. Deniq; charitatis Filij Dei incarnati immensitas, ex hoc maxime elucescit, qd hac in re Deus insuperabilis semetipsum superauit. quòd sic eleganter explicat Gregorius Nyssenus: Magnū & excelsū aliquid operari, in Deo non miraculū, sed naturæ eius cõsentaneū est. At in humilem & abiectū statū descendere, qui omnium supremus est, hoc omnem admirationem superat. Si flamma sursum petens vastū incendiū facit, nihil est mirandum. At si flamma seorsū sua sponte descenderet, & ima loca teneret, illud verò stupendum videtur. Quare hac in re Deum seipsum quodammodo vicisse, notauit Augustinus: Deus, inquit, omnipotentem se in hoc maxime incarnationis Sacramēto monstrauit, quo illud potestati suæ subiecit, quod ab omni subiectione liberū permanebat. Quemadmodum enim nihil difficilius quàm seipsum vincere, (quid enim homini charius aut pretiosius seipso? ea autem quæ amamus, difficillimè deprimimus) ita nulla in Deo admirabilior victoria, & per consequens nulla maior amoris significatio, quàm humanam infirmitatem pro salute humana induens, seipsum sibi subiecit, & homo factus est, obedientiam dicit, (vt loquitur Apostolus) qui solus omnibus imperauit. Hæc incomparabilis charitas, hæc tanta dilectio corda plus quàm adamantina, ad mutuam dilectionem flectere & emollire debebat. Hæc est ergo admiranda nouitas, hoc nouum miraculum, hoc incomparabile beneficium, hæc immensa Filij Dei bonitas, sapientia, iustitia, qua pro nobis homo fieri voluit: quæ merito parètes Iesu mirabatur, obseruantes & cõferentes in corde suo hæc omnia, multoq; plura. Sic videlicet mirabatur, sic nos mirari decet incarnationis Domini cæ ineffabile mysteriū! non sicut illi, qui idiotæ quum sint, pulcherrimam aliquam scripturam contemplati, scriptoris quidem artem & characteres pariles ac decoras suspiciunt & extollunt, nihil autem in illis legere possunt; sed sicut illi qui docti quum sint, & scriptoris artem laudant,

Hebr. 1.

In dial. catechet.
c. 24.

Simile.

Ser. 22. de temp.

Simile.

Hebr. 5.

Luca 2.

Aug. tract. 24.
in Iuan.

&

& literas ipsas legunt, legendoq; intelligunt. Sic autem ut Christi beneficia legamus & intelligamus, meditatione & contemplatione nobis opus est, vel nostra opera & industria, mediante ad Deum humili prece ac oratione, vel aliena, & sanctorum Patrum (sicut hic fecimus propter defectum in nobis ipsis) qui vitæ totius pietate & puritate, accedente industria & labore, sic à Deo illuminati sunt, ut mysterium hoc tantum nobis legendum & intelligendum exposuerint. De hac materia vide plura in alia Dominica.

2. *Ecce hic positus est in ruinam multorum in Israël.*

Locvs moralis de profectu nostro in professione Christiana diligentius examinando. Sola professio aut fides Christiana ad salutem non sufficit. Christus est in ruinam multis in Israël, id est, vocatis ipsis ad fidem, sicut totus Israël erat populus vocatus. Videndum igitur, ne hoc ipsum Christianum esse, sit nobis in ruinam, id est, in maiorem condemnationem: *Melius fuyjet non cognoscere viam iustitia quam post agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Si enim resurgentes coinquinationes mundi* (id est, si ex professo abdicantes vanitates & impietates eius, superbiam, ambitionem, inuidiam, luxum, libidinem, auaritiam, & consimilia) *in cognitione Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi* (id est, in professione Christianismi) *his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus.* Sic positus est in ruinam. Ideo in eadem epistola Petrus iterum, post enumerationem multarum virtutum ad quas hortatur, *Cui, inquit, præstò non sunt hac, cæcus est, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres, magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.* Nempe vocatio ad fidem Christi sine bonis operibus certa non est, sed magis ad ruinam. Sic in Evangelio Christus ipse sanato paralytico dixit: *Ecce iam sanus factus es. Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat;* id est, ne meum beneficium tibi in ruinam sit. De omnibus illis qui ex fiducia vel præsumptione potius misericordiae Dei in peccata frequenter relabuntur, vehementer metuendum est, ne Christus sit illis in ruinam. Malè sanatur à medico, qui hausta portione sic eam euomit, ut nihil

Dom. 5. post
Epiph. text. 5.

Professionis
Christianæ
profectus ne-
cessarius.

2. Pet. 2.

Cap. 1.

Ioan. 5.

Recidua pec-
cati frequens.
Similia.

nihil in ventriculo remaneat. Malè ille Deo per Christum reconciliatur, qui reconciliatus, nihilo fit melior. Negligens ille nauclerus, & dignus naufragio est, qui vbi ad scopulum nauem semel fregit, eò tamen denuo nauem impellit. Stupidus ille viator est, qui postquam in lapidem semel impigit & cecidit, ad eundem rursus impingit caditque. Huiusmodi arenosis littoribus comparantur, qui pluuiam gratiæ è cælo accipiunt, sed nihil eius retinere possunt. Quod etiam illa in Evangelio parabola nos docet, qua Christus dicit, *Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto qui adificauit domum suam super arenam,* id est, non super petrà Christum, non super Dei amorem, sed super caduca & fluxa huius mundi bona, omnes suas actiones ad illa ut finem referens, & illa bona pro fundamento omnium suarum actionum habens: *& descendit pluuiæ, & venerunt flumina, & flauerunt venti,* id est, tentationes ad peccatū, tribulationes in corpore & bonis, persecutiones fidei venerunt: *& irruerunt in domum illam, & cecidit; & fuit ruina illius magna.* Magna certè ruina est hominis Christiani in peccatū mortale prolapsi, vel per peccatum in gehennam cadentis: quia in tali ruina non manet lapis super lapidem. Nullum vel gratiæ vel naturæ beneficiū manet: omnia vel auferuntur, vel loco suo mota non nisi impietati deseruiunt: ut ad oculum videre est in impiis Christianis, maximè hæreticis & Apostatis, qui quousvis infideles impietate superant. Rursum de huiusmodi etiam illa parabola intelligitur, qua dicitur: *Quis ex vobis volens turrim adificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt ad proficiendum? ne postea, quum posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: Hic homo cœpit adificare, & non potuit perficere.* Omnes Christiani turrim ædificant, qua cælum conscendant. Hunc enim spectat illa professio. Videndum igitur cuique, an dona gratiæ habeat, ad hoc ædificiū necessaria; ne fortè, posito fidei fundamento in Christum, nec de cæteris gratiæ donis, de charitate, humilitate, patientia, castitate, temperantia, & huiusmodi curans, vel non orans Deū pro illis vel illis acceptis in vacuū abutens, non possit perficere, ut sic omnes Angeli, tam boni quam mali, imò & mundus ipse infidelium huiusmodi infelicibus Christianis miserè illudant. Nos enim *Christiani spectaculum facti sumus mundo, Angelis, & hominibus.* Videndum

Christianus
impius magna
ruina.

Luca 14.

1. Corinti. 4.

Pars Hyemalis.

H ergo

ergo ne reuera ridiculum spectaculum simus, vt simia illa
 In serm. de per- purpurata, de qua sic scribit Gregorius Nyssenus: *Aiunt
 feſta Chriſtiani quendam in vrbe Alexandrina circulatorum doguisse simiam,
 hominis forma. ut agilitate quadam in habitum saltatricis se componeret, eique
 saltatricis appoſuisse personam, ac vestem circumdedit, conuenientem; & quum chorum ei adhibisset, placuisse, ac celebra-
 rum hominum sermone in pretio fuisse propter simiam, qua ad
 cantilena modos se flecteret, ac per omnia naturam occultaret.
 Cum autem capti essent rei nouitate spectatores quendam astu-
 tiores ceteris ibi fuisse, qui ludo quodam in hiantibus spectaculo
 ostenderit simiam esse simiam. Acclamantibus enim cunctis, proieciſse
 Simia erit si- eum aiunt in orchestra ex bellarius, ea qua talium bestiarum inglu-
 mia, etiam si purpura in- uuiem attrahunt; illam vero ut viderat ante chorum dispersa
 duatur, amygdala, oblitam & saltationis & plausuum, & vestis, & or-
 namentorum, accurriſse ad ea, & manum palmis collegiſse, &
 ne impedimento esset, personam ori detraxiſse celeriter, atque un-
 guibus suis simulatam formam corrupiſse, atque ita pro laudibus
 risum mouiſse spectantibus. Quomodo igitur illi non satis
 fuit falsa aſcitaeque forma ad hoc ut homo existimaretur, depre-
 hensa per ingluuiem bellariorum natura; ita qui non verè ipsam
 naturam suam fide formauerint, facile per diaboli escam & in-
 gluuiem conuincuntur quod aliud sint, quam pra se ferant, ac pro-
 fiteantur. Pro caricis enim, aut amygdalis, vana gloria, ambitio,
 lucri voluptatisque studium (mala diaboli annona) loco bella-
 riorum hominibus corruptis proposita, simiarum similes animas
 facile prodit, qui per fictam imitationem Christianismum simu-
 lant. Haec Nyssenus. Sed huius fabulae exitus risus erat:
 Christianus simulatus non risus tantum erit aliis, sed fletus
 & stridor gentium sibi; dicente illis Christo in extremo iu-
 dicio, Nescio vos. Discedite a me omnes, qui operamini iniquita-
 tem. Et rursus: Amice, quomodo huc intraſti, non habens ve-
 stem nuptialem? Ille autem obmutuit. Qui autem inuitauit, di-
 xit ministris: Accipite eum, & ligatis pedibus ac manibus, pro-
 iicite eum in tenebras exteriores. Haec est ruina magna eorum
 qui nomine tenus tantum Christiani sunt. Sic Christus est
 positus in ruina multorum, & vt Esaias praedixit, in la-
 pidem offensionis, & in petram scandalum duabus domibus Israel, in
 laqueum & in ruina habitantibus Ierusalem, id est, futuris
 nomine tenus fidelibus. Illis enim Christi nomen profite-
 ribus, sed Christi legem non seruantibus, multo maior
 ruina, laqueus acerbior, & scandalum grauius erit lapis iste
 ac petra Christus, quam iis qui in eum non crediderunt.*

Quod

Quod apud Matthaeum Christus his verbis expressit: *Qui Matth. 21.
 ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem vero ce-
 ciderit, conteretur.* Cadunt enim & offendunt in lapidem
 Christum, quasi titubantes in via, & cadentes, qui non cre-
 dunt in nomine eius. Sic Paulus de Iudaeis incredulis quum
 dixisset; *Israel sectando legem iustitia, in legem iustitia non per-
 uenit, quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus;* id est, quia
 gratiam fidei credentes non acceperunt, sed solis operibus,
 seu ex doctrina legis, seu ex naturae viribus profectis, se
 iustificandos praesumpserunt: statim adiecit; *Offenderunt
 enim in lapidem offensionis, sicut scriptum est: Ecce pono in Sion
 lapidem offensionis, &c.* moxque addit: *Et omnis qui credit
 in eum non confundetur.* Igitur non credendo offende-
 runt, & ceciderunt super lapidem Christum, & in eius iudi-
 cium. Nam sicut qui cadit super lapidem, in eius duritiam
 cadit, sensurus mox rigorem eius, & quantum laedere ca-
 dentem valeat: sic qui offendunt in lapidem Christum,
 non credendo in eum, sed scandalizari de eo, cadunt in eum,
 sentiendo quod verus sit iudex viuorum & mortuorum,
 & experiendo quod Paulus dixit: *Horrendum est incidere
 in manus Dei uiuentis.* Sic & diuus Petrus exponit: *Vobis,
 (inquit) credentibus honor, non credentibus autem lapis
 quem reprobauerunt edificantes, & factus est in caput angu-
 li; hic est lapis offensionis, & petra scandalum, &c.* Sed quum
 addit Christus, *Super quem vero ceciderit hic lapis, contere-
 tur:* notat grauiorem poenam eorum super quos Christus
 cadit, id est, *super quos venit ira Dei, & iusti Iudicis Chri-
 sti.* Nam sicut ille grauius laeditur atque conteritur, adeo-
 que in frustra saepe comminuitur, super quem ingens sa-
 xum de alto cadit, vel proiectum percussit, quam qui su-
 per saxum ignorans ceciderit: sic illi grauius puniuntur,
 atque horrendis poenis acerbissime torquentur & conte-
 runtur, super quos irati Iudicis Christi vindicta cadet, quam
 qui ignorantes fidem, & non credentes, super eam cecide-
 runt. Quanta sit futura Christi Iudicis ira contra impios,
 id est, contra malos Christianos, qui soli in iudicio per
 modum examinis damnabuntur. (*Qui enim non credit, iam
 iudicatus est.*) In prima Dominica Aduetus exposuimus. Su-
 per quos autem illa ira cadet, tum ex eo, quod iam dixi-
 mus, manifestum est (impios videlicet Christianos, illos
 fore) tum aperte D. Paulus docet, dicens: *Secundum duri-
 tiam tuam & impenitentem cor thesaurizas tibi iram in die irae, &*

H 2 reuela-

revelationis iusti iudicij Dei; qui reddet unicuique secundum opera eius: ijs quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quarunt, vitam aeternam; iis autem qui sunt ex contentione (id est, superbè & ambitiosè viuunt) & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati (id est, veræ pietatis doctrinæ non obediunt, sed iniquitatis præcepta sequuntur) ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum. Sic videlicet conteretur, super quem cadit irati Iudicis ira. Sic positus est Christus in ruinam multorum in Israel. De quibus adhuc loco citato addit Esaias: *Et offendent ex eis plurimi, & cadent (non credendo) & conterentur (malè viuendo) & irretientur & capientur*, id est, non euadent ultionem iusti Iudicis. Hoc totum cum Propheta prædixit hic Simeon iustus. Hoc totum nos vocatos Iesu Christi, plurimum mouere debet, vt vitam Christiano homine dignam traducamus. Sicut enim ex eodem flore apes mel, aranea venenum colligit; sic Christus flos campi excellentissimus, aliis est in sanctificationem & resurrectionem vitæ, aliis in ruinam, & petram scandali, non suo aliquo, sed malè colligentium vitio. Sic Apostolus de sua prædicatione: *Christi bonus odor sumus Deo in iis qui salui fiunt, & in iis qui pereunt; aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam*. Hanc etiã differentiam tum ex parte euētus, tum ex parte causæ notauit Propheta, dicens: *Perditio tua ex te Israel, saluatio autem tua ex me*. Nam vt seras qualdã videmus quæ absque clauē clauduntur, sed absque clauē aperiri non possunt: sic absque clauē vel ope aliena claudimus nobis cœlum nostra propria culpa, & motu proprio; sed absque clauē regni cœlorum, quam Christus à Patre accepit, & Ecclesiæ suæ reliquit, aperire nobis regnum cœlorum non possumus. Valet etiam vniuersa hæc doctrina contra hæreticorum hodie solam fidem, & inanem fiduciam: quia credentibus in Christum, & non iuxta Christi leges viuētib; positus est Christus in ruinam, non in resurrectionem. quod etiam in sequentibus magis adhuc eluceſcet.

3. Et in resurrectionem multorum in Israel.

Gratia noui Testamenti.

LOCVS moralis de vera per Christum resurrectione seu regeneratione nostra, & de gratia noui Testamenti. Resurrectionem enim hic Simeon dicit, non corporum, sed

sed animarum; nec postremã illam & generalem, sed præsentem & particularem credentium in Christum: Denique per resurrectionem, salutem & saluationem significat, quæ opponitur ruinæ. Resurrectio nostra per Christum qua fit, Apostolus his verbis describit: *Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius. id est, si vt ille corpore in cruce, sic nos peccato in Baptismo mortui sumus) simul & resurrectionis erimus*, id est, simul cum Christo resurgemus: nos quidem ad totius vitæ nouitatem, ille verò ad totius corporis gloriam. *Hoc scientes, quia vetus homo noster* (id est, inueterata consuetudo peccandi, vel verus inclinatio ad peccatum ex Adamo contracta) *simul crucifixus est* (cum Christo) *vt destruat corpus peccati* (id est, peccatum ipsum) *vt ultra non seruiamus peccato*. Hæc est per Christi gratiam & Sacramenta resurrectio, id est, in melius mutatio, & renouatio totius vitæ nostræ. de qua sic ad Colossenses scribit iterum Paulus: *Si consurrexistis cum Christo*, videlicet in nouitate vitæ, destructo peccato; *qua sursum sunt quarite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram*. Ergo quærere cœlestia, non terrena; sapere cœlestia non terrena; delectari in Deo, & in via mandatorum eius, non in terra, & voluptatibus eius; sapere secundum Deum, non secundum carnem; hæc est resurrectio nostra per Christum, & propter quam nobis conferendam Christus venit. Hæc spiritualis resurrectio ad vitæ nouitatem, alteram corporalem ad gloriæ æternitatem, quasi via ad terminum, quasi labor ad præmium, quasi meritum ad coronam præcedit. Vnde Augustinus: *Per fidem credimus, quod Deus nos à mortuis excitet; interim spiritu, vt in nouitate eius gratia temperanter, & iustè, & piè viuamus in hoc seculo, post etiam carne nostra ad immortalitatem resurrectionis quod meritum ipsius spiritus est, qui eam in resurrectione sibi congrua, hoc est, in iustificatione præcedit*. Hæc ille. Resurrectionem hanc spirituale, quæ fit in nouitate vitæ, & est iustificatio nostra in Christo, vocat alteri resurrectioni corporali ad gloriam congruam & respondentem: quia vna non est, si altera nõ est; & hæc illam præcedere debet. Hæc resurrectio est tota nostra iustificatio, adeoque totum Euangelium

Esaias.

Simile.

2. Corinth. 2.

Osai 13.
Simile.

Locus contra hæreticos.

Roman. 6.

Resurrectio nostra per Christum quæ

Coloss. 2.

De spiritu & litera, cap. 29.

De spiritu sancto, cap. 15.
Locus contra hæreticos.

Ephes. 2.
Tit. 3.

2. Petr. 1.
Roman. 5.
Coloss. 3.

Roman. 8.
Ioan. 11.

Ephes. 5.

Simile.

Ioan. 3.

Ioan. 10.

lium Christi: Vnde S. Basilius: *Si quis desiniens, dicat Evangelium esse formam vitæ, quæ est ex resurrectione, mihi nequam videretur à vero aberrare.* Quod etiam obiter contra nostri temporis hæreticos valet, qui Evangelium & iustificationem nostram per fidem in Christum, nihil esse aliud volunt, quàm gratuitam remissionem peccatorum per Christum. At docent hæc verba Simeonis, docent verba Apostoli citata, docent Patres allegati, resurrectionem spirituales, qua in vitæ totius novitatem & sanctitatem resurgimus, esse nostram in Christo iustificationem, ipsumq; gratiæ Evangelium. Sed hæc resurrectio nostra per Christum fit, & per gratiam eius, *non ex nobis, ne quis gloriatur: non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, antequam per Iacochrum regenerationis & renovationis Spiritum suum sanctum effunderet in nos abundè: sed per bona opera, quibus iam renovati & vocati certam facimus vocationem nostram & electionem*, vt Petrus ait: per opera charitatis, *quæ diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis*, vt Paulus docet: *per mortificationem membrorum nostrorum super terram, quam Dei Spiritus operatur in nobis*, iuxta illud: *Si Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Hoc sensu Christus est, *Resurrectio & vita*, vt apud Ioannem dixit: quia Spiritus eius quem nobis regeneratis & baptizatis dedit, resurgendi à peccatis, & viuendi in mandatis & lege Domini, facultatem dat. Rursum omnibus peccatoribus Christus resurrectio est, quia omnes per eum resurgere possunt, iuxta illud Apostoli: *Surge qui dormis & illuminabit te Christus* Non est resurrectio nisi præcesserit ruina. Nemo ergo iacens desperet. Sicut odor vineæ florentis, iuxta naturam suam dulcis est hominibus, sed intolerabilis est serpentibus: sic Christus Dominus, qui *non venit in mundum ut iudicet eum, sed ut saluetur mundus per ipsum*, hominibus, & humana docilitate præditis (nam nemo adeò ferus est, qui non mitescere possit, si modò culturæ patientem accommodet autem) est ex sua naturali bonitate & clementia odor vitæ, salus & resurrectio: at serpentina & ferina seu pertinacia seu libidine infectis atque corruptis, qui se sanari & duci non patiuntur, est odor mortis, petra scandali, & ruina. Hæc docent, sibi quemque imputare debere si pereat: posse autem facillimè quemque saluari si velit, quum Christus non alia de causa in mundum venerit. Ego (inquit) *veni ut vitam habeant, & abundantius*

abundius habeant. Et Apostolus Christum cum Adamo comparans: *Si in unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Iesum Christum.* Roman. 5.

4. Et in signum cui contradicetur.

Locus moralis de imitatione Christi, omnibus Christianis, & saluos fieri cupiētibus, necessaria. Christus enim, vt erat signum tam Iudæis quàm Gentibus omnibus, quoad fidem, de quo Esaias, *Radix Iesse stat in signum populorum, ipsum deprecabuntur omnes gentes: & in Evangelio Christus, Hæc est voluntas Patris, vt credatis in eum quæ misit ille: & hæc voluntatē Dei Patris, incarnatio Filij significabat: sic præterea, quoad charitatem & exemplum imitationis, positus est in signum Christus, vt per ipsum cursum nostrum dirigamus. Quare Christus non semel seipsum nobis imitandum proponit: *Discite à me, quia humilis sum, & mitis corde; Hoc est mandatum novum, vt diligatis inuicem, sicut ego dilexi vos. Si mundus vos odio habet, me prius odio habuit. Non est discipulus supra magistrum.* Sic humilitatē, dilectionem fraternam, patientiā malorū, suo nos exemplo, vt signū quoddam propositum, docet. Nempe hic aduentus Christi scopus fuit, à cælesti Patre ab æterno interitus, *Vt conformes fieremus imagini Filij sui*, sicut Paulus disertè de electis affirmat. Et ipse Paulus sic suos Ephesios adhortatur: *Estote imitatores mei sicut ego Christi.* Sic & D. Ioannes: *Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.* Deniq; quum omnis Christi actio nostra sit instructio, positus ille nobis est in signum humilitatis in præsepio: in signū paupertatis, quum *non haberet ubi caput reclinaret*: in signum charitatis, in tota prædicatione *pertranscundo & benefaciendo, & omnes à languoribus sanando*: in signum patientiæ, in tota acerbissima passione: in signum deniq; quod omnes aspicere debēt ad salutē, sicut *serpentem exalta'um à Moyse in deserto, exaltatus in cruce*; in qua tale signū fuit, vt omnia ad se pertraheret. Atqui quum tot modis, & adhuc alijs, in signū illustrissimum nobis datus sit, in omnibus istis modis ferè ab omnib⁹ huic signo cōtradicitur. Nā & nūc verū est de pessimis Christianis, quod de corruptissimis Iudæis vet⁹ Scriptura cōmemorat: *A maximo vsq; ad minimū omnes auaritia studēt. Dicūt impij inter se: Venite perfruemur bonis quæ sunt, & utamur creatura.* Minuit vnusquisq; aduersus uxorem*

Imitatio Christi Christianis necessaria.

Esai. 11.

Matth. 23.

Roman. 9.

Ephes. 5.
1. Ioan. 2.

Ioan. 3.

Jerem. 6.

Sapient. 2.

Philipp. 3. *proximi sui.* Denique talis est hodie vita Christianorum, ut vix deterior unquam fuerit paganorum. Omnes hi contradicunt Christo, & toti œconomiae eius. Quod enim Paulus de gulosis dixit, *Multi ambulāt inimici crucis Christi; quorum Deus venter est,* idem de quocunque peccati genere dici potest. Crux enim Christi ad omnia abolenda peccata assumpta est. Ideo Paulus de quibusvis relapsis dicit, *eos iterum Christum crucifigere.* Quare ut Petro reuocanti Christum à sua passione dixit acerrimè Christus; *Vade retrò post me Satana; scandalum mihi es, & non sapias ea quae Dei sunt:* sic omnibus Christianis sua impietate Christi passionem, quantum in se est, euacuantibus, & *sanguinem testamenti pollutum ducentibus,* verè dicitur: Scandalum Christo estis, & eius morti contradicitis, cuius fructum sic vilipenditis. Hac consideratione dixit Apostolus: *Empti estis pretio magno; glorificatè Deum in corpore vestro.* Nam à contrario, qui hoc nō faciūt, sed Deum inhonorant in corpore suo, & *blasphemari faciunt nomen Dei apud Gentes,* isti omnes magnum pretium, quo empti sunt, despectui habent, eique contradicunt. Nam contradicere, est non solum illud verbis negare, ut infideles vel hæretici quidam faciunt, sed etiam factis negare. De quibus Apostolus dicit, *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.* Isti omnes similes illis sūt, qui numismate ad nihil aliud vtuntur, quàm ad numerandum: quod de Græcis optimè loquentibus, & contraria facientibus, dicere solebat Anacharis. Christianam enim professionem verbotenus tenent, sed vsum eius non habent. Imò potius similes illis sunt, qui pro bona valetudine sacrificant, & in ipso sacro epulis se ingurgitant, quæ bonæ valetudini sunt contrariæ, quod de quibusdam Philosophis dixit Diogenes, quorum præceptis vita erat contraria. Sic omnibus malis Christianis in signum Christus est, cui contradicunt, Huic loco affine illud est, quod Christus ipse dixit: *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me,* quem locum in alio Euangelio tractauimus. Hunc etiam locum in altero Promptuario contra hæreticos, ratione fidei in Christum crucifixum, explicuimus.

§. *Quæ non discedebat de templo, ieiunis & obsecrationibus, seruiens Deo nocte ac die.*

Locvs

Locvs moralis de assiduitate orandi, & templa, quæ De assiduitate orandi. orationis loca sunt, piè frequentandi. Huius enim nobilissimæ virtutis nomine singulariter ab Euangelista hæc vidua Anna laudatur. Huius virtutis nomine sola ex omnibus in Ierusalem mulieribus digna fuit, quæ Christum adhuc paruulum agnosceret, & videret. Huius virtutis nomine tantam spiritus fortitudinem accepit, ut non sit verita aduentum Christi in mundum publicè confiteri, & loqui de eo omnibus expectantibus redemptionem Israël. *Luca 2.* Hanc virtutem Christus Dominus in sua benedicta persona exercuit, *pernoctans in oratione Dei,* & eandem orationem ter repetens, *prostratus in faciem:* de quo etiam *Luca 22.* Paulus dicit, quod *in diebus carnis suæ preces supplicationesq; ad eum, qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis obtulit.* Qua in re quid nos multo magis facere tum oporteat, tum deceat, suo beatissimo exemplo luculenter docuit. Sed & verbo quoque hanc nobis virtutem singulariter commendauit: *Oportet semper orare, & non deficere,* quod statim parabola iniqui iudicis, qui assiduas viduæ preces, saltè ad vitandam molestiam, exaudiuit, rem confirmat. Rursum alibi: *Petite, & accipietis; quarite, & inuenietis; pulsate, & aperietur vobis.* Vbi familiari exemplo allato de patre naturali, qui filij preces non reiecit, infert: *Quanto magis Pater vester dabit bona petentibus se!* Et rursum apud Ioanem: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* *Ioan. 15.* Ac postremo omnibus indicit: *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.* In quibus omnibus verbis docet Christus Dominus & necessitatem, & vtilitatem, & perseverantiam, atque assiduitatem orationis. Sed de vtilitate ac necessitate in aliis Euangelis dicitur. Nunc de sola assiduitate, quæ in Anna vidua hic commendatur, quædam proferemus. Hanc assiduitatem Apostolus commendat: *Sine intermissione orate.* & de se ipso scribit ad Romanos: *Sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.* Et ad Ephesios; *Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis.* Sic ad Philippenses & Thessalonicenses, suumque Timothæum ac Titum. D. quoque Iacobus, *Multum, inquit, valet deprecatio iusti assidua.* Cuius rei exemplum ipse D. Iacobus esse potest; qui Episcopus Hierosolymorum quum esset, & apud ipsos Iudæos sanctitatis *Hieron. in catalogo.*

H 5 opi-

opinione celebris, templum Hierosolymitanum liberè frequentabat, atque in ipsa Sancta sanctorum ingredi permittus est, ubi tam assiduus in oratione fuit, ut genua eius callum obduxerint, & instar camelorum pelliculis obduruerint. In Prato Spirituali legimus, quum in cellula senis cuiusdam monachi tabula quaedam substrata esset, in qua genua flectens orabat, locus ipse ubi genua figebat & manus, ex usu perpetuo orandi, concavus erat plus quam digitorum quatuor. Sed & hodie (quod enim vidimus, testamur) in spelunca S. Benedicti, in rupe altissima; iuxta Sublacum oppidum, quadraginta miliaribus ab urbe Roma distans, quum angustus adeò sit locus, ut nec erecto corpore stare, nec in genua se erigere quis posset, in longum tamen sit porrectus, quantum humani corporis longitudo requirit, locus ipse ubi S. Benedictus oratione continua se prostravit, triennium ibi agens, politissimus est, & præ nimia æqualitate lubricus, quum tota reliqua spelunca patet, tam intus quam extra, saxum sit longè asperrimum. Certè nullum pietatis genus viri sancti, & qui Deo placere studuerunt, magis assidue exercuerunt, quam orandi studium. *Cum videro quempiam* (ait Chrysostomus) *non amantem orandi studium, nec huius rei feruida vehementiq; cura teneri; continuo mihi palam est, eum nihil egregia dotis in animo habere.* Rursus ubi quem conspexero insatiabiliter adhaerentem cultui divino, idq; in summis damnis numerantem, si non continuo orauerit, coniecto talem omnis virtutis firmum esse mediatorem, ac Dei templum. Etenim si vestitus hominis, si pedum incessus, si risus dentium declarat qualis sit, multo magis deprecatio signum est totius iustitiae, virtutis, pietatis. Est quippe orationis assiduitas & perseverantia, non solum laudabile quid, sed planè necessarium. Sicut illa gallina pullos nunquam educet suos, quæ, ubi primum ovis incubare cœperit, illa deserit; sic ex oratione fructum non percipiet, qui ex ariditate vel languore citò ab ea desistit. Frater Ægidius Minorita, eum qui propter distractiones ab orationis perseverantia desistit, similem esse dicebat fugienti è prælio. In oratione quippe pugnamus contra hostes nostros, carnem, mundum, & maxime Satanam, qui propterea orantes maxime perturbat. Idem vir sanctus, & mirabiliter à Deo illuminatus, dicente quodam fratre molestissimum videri,

Cap. 184.

Lib. 2. de orando Deum.

Simile.

Lud. Granat. tom. 1. Serm. de temp. pag. 52. In vita eius apud Surium tom. 7.

videri posse, si is qui orat, nullam percipere queat devotionem aut consolationem aut alium quempiam orationis suæ fructum, respondit: *Si parum vini haberes in vase, cui faeces adiunctæ essent, num tu propterea vas confringeres, vinumque cum faecibus commisceres? Absurdum id fuerit. Cogitabis te indignum qui ullam consolationem novam accipias; ea interim contentus, quam in presenti habes, quaque te ad orandum Deum extimulat. Quod si quis à mundi exordio tot quotidie lacrymas funderet, quot capere possit paropsis, nec sic tamen divinam semper mereatur consolationem.* Idem dicebat: Sicut qui absque vilo merito in Republ. peteret à Rege magnam pecuniæ vim, mirari non deberet, si repulsam pateretur: sic minimè mirandum est, si singulares gratias à Deo petendo, repulsam sæpè patimur, sed id potius satagendum ut de nostra indignitate humiliter sentientes, per bonorum operum studium, & orandi assiduitatem, aliquid tandem accipere mereamur. Dicebat rursus: *Si gratiam in precibus sentis, ora ut augeatur. Si non sentis, non cesses propterea à precibus. Gratos enim habuit Deus etiã caprarum pilos, qui ei iuxta præceptum legis offererentur.* Deniq; ad orationis assiduitatè persuadendâ, hoc simili utebatur. *Cum primum est plantata arbor, non ilico grandescit: & quamvis producat flores, non statim etiam fructus affert; neque fructus ipsi, si quos ferat, confestim maturescunt; atque etiam ij qui maturi sunt, non omnes eduntur ab hominibus, sed partim eos porci deuorant, partim computrescunt. Eodem modo quis ad me fructus inde redire queat, si vel centum annis rogem pro caelesti regno, nec perseuero in precibus usque in finem?* Hæc ille. Nempe anima Deo reconciliata, & à peccatis liberata, quasi nouella arbor plantata, non statim est in deuotione fortis; nec si est, statim bona desideria producit: nec si producit, statim per bona opera fructificat; nec si fructificat, statim perfecta sunt illa opera in modo agendi; nec si sunt perfecta, statim alios ædificant ad Dei gloriam: sed vel vitio aliorum à porcis deuorantur, contemptui habita, & à prauis affectibus conculcata, vel vitio proprio (ut per vanam gloriam, aut etiam desidiam ac cessationem) computrescunt, vel meritum suum amittendo, vel certè profectum & incrementum. Perseuerandum igitur in oratione, ut fructus tandem, quem optamus, consequatur. Sanè ut omnis boni operis, sic maxime orationis, virtus est perseverantia. Sicut enim semina in terram iacta, quo diutius,

Simile.

Exod. 15.

Simile.

gelu

Granat. tom. 7.
Serm. de temp.
pag. 245.
Simile.
Exempla.

gelu premente, intra eius viscera delitescunt, eo deinceps proceriora, & vberiora surgunt, quia altius radices egerunt: sic diutius multiplicatæ preces, maioribus à Deo muneribus afficiuntur. Abraham vsque ad annum centesimum prolem ex sua Sara expectauit; sed natus est ei Isaac filius promissionis, in cuius femine omnes gentes benedicentur. Isaac similiter etiam accepta promissione prolis, tamen diu & multum deprecabatur Deum pro sterili vxore sua Rebecca: quæ tandem gemellos peperit, & duas gentes ex vtero protulit. Anna mater Samuelis quanto tempore sterilis fuit! sed tandem precibus filium impetrauit, Prophetam sanctissimum. Elizabeth Zachariæ vxor in vltimam vsque senectutem sterilis mansit: sed Ioannem Baptistam peperit, quo non surrexit maior inter natos mulierum. Sed & Anna hæc vidua, octoginta annis vidua permansit, non discedens de templo, in ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die, vt ita tandem Messiam natum videre, complecti confiteri mereretur. Nos autem ideo nihil magnum à Deo impetrare possumus: quia in oratione perseuerare, indignum ducimus. Quem grauem errorem sic redarguit D. Basilius: *Sapè petui, inquis, neque impetraui tamen. Prorsus quia non rectè petiisti, videlicet aut dubitabundus aut aliud agens, aut quæ tibi vtilia non erant; aut postremò perseuerantiam non adhibuisti. Qui Abrahæ promissit multiplicaturum se semen illius (nec tamen nisi post multorum annorum decursum id fecit) idem promissit daturum se nobis quicquid ab eo petierimus, et si post multos aliquando annos nõ det quod petimus Perseuerandum igitur in spe & oratione, vt Abraham fecit. Et paulo post: Deus, quæ daturus est, ideo differt dare, vt hoc modo magis nos ad assiduitatem orandi vocet, & vt intelligamus quòd sit donum Dei, & vt datum diligenter custodiamus. Quod enim difficulter acquiritur, diligenter asseruatur. Salomon donum sapientiæ citò impetrauit, ideòque negligenter illud custodiendo, citò amisit. Hæc ille. Aptè quoque & accommodatè hæc de re scripsit S. Augustinus. Fac (inquit) incertum esse, virum concedat Deus quod petis. Quid perdis quum supplicas Deo, qui salutem perdere non dubitasti, cum offenderes Deum? Quis enim certus est quòd Imperator etiam ignoscat? Et tamen pecunia funditur, maria transmeantur, procellarum incerta subeuntur, & penè, vt mors vitetur, mors ipsa suscipitur. Supplicatur deinde per homines homini. Sine dubitatione sunt ista, quum sit dubium quo sine proueniant; & ta-*

men

men certiora sunt promissa Christi, quàm corda Regum. Hæc ille. Et haud dubiè si tam esset cordi animæ salus, quàm corporis; si ita Deum, vt hunc mundum, amaremus; si virtutum profectus perinde nos delectaret, quàm diuitiarum copia; si sic spirituales deliciæ nos afficerent, ac terrenæ: non minor esset, imo multo maior nostra orandi assiduitas, perseuerantia, feruor; cuius beneficio animæ salutem procuramus, Deo familiares sumus, in virtute vehementer proficimus, abundantiam gratiæ consequimur; quàm in terrenis illis consequendis labor & industria, feruor & vigilantia nostra esse solet. Nunc autem omne tempus orationi impensum periisse nobis videtur; aut certè multum, ac sæpè eandem rem oratione à Deo expetere, fastidium ingens, & nauseam parit. Cuius rei absurditas hoc simili elucescet. Sicut castrum Regium tenens, si obsidetur ab inimicis, reputatur infidelis & proditor, læsæque Maiestatis reus, si non statim Regi indicet, ac subsidium petat, nisi etiam, postquam petierit, expectet à Rege auxilium; multo autem adhuc magis, si post acceptum auxilium, castrum hostibus prodatur: sic omnino quum hostes seu visibiles (vt mundus, caro, & earum illecebræ) siue inuisibiles (vt maligni spiritus) animam variis tentationibus obsident (quam à Deo acceptam, & variis eius gratiis ac muneribus beneficio Sacramentorum eius, doctrinæque Ecclesiasticæ bene munitam & instructam, ad Dei obsequium & gloriam custodire debemus, simulque nos ipsos cum ea, vt qui castrum custodit, semetipsum cum eo custodit) debemus statim Regi regum, Deo nostro, nuncium orationis mittere, & obsidionem denunciare. Sicut Dauid fecit, dicens: *Consilium malignantium obsedit me.* Quòd etsi Deus differat auxilium statim mittere, non propterea debemus ab oratione desistere, sed credere dicenti, *Fidelis Deus est, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus.* itemque illud: *Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum.* Postremò cauendum, ne accepta gratia abutamur, & nostra iterum ignauia, id est; cessando ab oratione, quæ ad conseruationem gratiæ necessaria est, animam hostibus prodamus. Certè oratio est cursoris & nuntij instar, qui nostra desideria ad Deum perfert. Cursor autem, præterquam quòd diligens & velox esse debet, ideòque alia seponit negotia, & deponit onera, dexter quoque in negotio suo procurando, elegans in sua legatione exponenda, &c.

Simile.

S. Bonauent. in
diata salutis.
ca. 14.

Psal. 25.

1. Cor. 10.

Psal. 26.

Simile.

&c. debet quoque, quāuis repulsam aliquoties passus, importunè tamen vrgere, & omnem lapidem mouere, donec negotium expediat. Sic oratio, praterquam quòd debeat esse velox, ideoque à curis terrenis libera, prudenter concepta, humiliter pronunciata, debet quoque iterum atque iterum esse repetita; nec prius ab orando cessare, donec exaudiatur. Grauius & iuste sacerdotes culpauerat S. Iudith, qui, nisi intra quinque dies auxilium à Deo accepissent, locum hostibus tradere decreuerant. *Qui, inquit, estis vos qui tentatis Dominum? posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei?* Sic faciunt, qui, nisi citò exaudiantur, orare desinunt. Atqui quā dā orādi importunitatē Christus nos in Euangelio docet, sub parabola *amici venientis de nocte, ut tres panes comodatò acciperet, & iniqui iudicis, ut suprā annotatū est.* Sic Iacob in illa lucta cū Angelo, quæ nihil erat aliud quàm feruens ad Deū oratio, ut à fratre Esau liberaretur, iurauit q̄ *non dimitteret eū, donec benediceret ei. Et benedixit ei Angelus eodē in loco. Nepe quemadmodū Patres (ait Chrysostomus) filios indulgētius amātes, quo illos diutius apud se detineant, quos desides vident, dedita opera morantur aliquā daturū, & interdū minus dant quàm petitur, ut sepius petendo recurrāt: sic si differt aliquādo Dominus exaudire, nō id odio facit, neque te auersatur, sed differēdo diutius, te secū seruare vult;* vel minus dādo quàm petisti, causā dare sepius per orationē recurrēdi. Deinde hāc assiduitatē & perseuerantiā orationis, rerū naturā nos docet. *Sicut enim certaminis brauium nō assequitur, qui, antequā ad metas attingat, deficit; sic orationis fructu priuatur, quisquis in illa nō extiterit importunus.* Et quēadmodū ignis quāto magis in vnū colligitur, tāto ampliū nutritur, & flāmas euaporās, rursus impetuosiū erūpit: ita & mens, quū diutius intra se cōmorata fuerit in oratione perseuerās, & ardētius per amoris incendiū vrit in se, & sublimius per desiderii eleuatur in Deū. Auget ergo orādi assiduitas orationis feruorē. Porrò eo tardiū suos etiā amicos audit Deus, quo magis eos vult orādo mereri. Vnde B. Gregorius: *Eo magis Sācti exaudiuntur ad meritū, quo citius nō exaudiuntur ad votum. Ex dilatione enim crescit desiderium.* Sic & Augustinus: *Cū aliquid aliquādo tardiū dat Deus, cōmēdat sua dona, nō negat. Desiderata diu dulciter obtinentur, citò autē data vile scūt.* Paulus ipse contra stimulū carnis ter Dominū rogans, id est, sepius obsecrans, *ut auferretur ab eo, non est*

Iudith. 9.

Luce 11.

Genes. 32.
In Hom. de profectu Euangelii.
Simile.

Simile.
Laur. Iustini-
nus in ligno vi-
22, c. 9. de oratio-
ne.

Simile.

Moral. in Iob li.
20. c. 25.
De verbis Do-
mini. serm. 1.
2. Cor. 12.

exau

exauditus; sed responsum accepit, *Sufficit tibi gratia mea.* Si Paulus pulsans perseuerare debuit, nec adhuc apertum est *Exempla.*
ei iuxta votum suum; qui sumus nos, vt, nisi mox exaudiamur, ab oratione cessemus? D. Hieronymus de sua orandi assiduitate sic scribit: *Memini me clamāte diē crebrò iunxisse cum nocte; nec prius à pectoris cessare verberibus, quàm rediret, Domino imperāte tranquillitas.* Sic S. Antonius, quū diu multūq; inter vexationes dæmonū orasset, ac lōgo tādē post tēpore liberatus ab illis fuisset, clamabat: *Vbi eras bone Iesu, vbi eras? Quare nō à principio affuisti, ut sanares vulnera mea?* *In vita eius per S. Athan. apud Suriū tom. 1.*
Et vox ad eū facta est, dicēs: *Antoni, hic erā: sed expectabā videre certamē tuū Nunc autem quia dimicando viriliter nō cessisti, semper auxiliabor tibi.* Idē ferē de S. Catharina Senensi legitur, in vitā eius apud Suriū. Illustre porrò est necessaria huius perseuerantiā in oratione exēplum in Prato spiritali. Conon presbyter ad ministerium baptismi deputatus, quum in feminarum baptismo se tentari videret, nec diu multumque orans ab illa tentatione liberari posset, recedere voluit. Cū autem iam locum exiisset, occurrit ei S. Ioannes Baptista, & signans eum in vmbilico ter signo crucis, ait illi: *Crede mihi presbyter Conon, volebā te pro hac pugna mercede donari. Sed quia non vis, ecce abstuli à te hoc bellum: nec vllus mulieris aspectus te ampliū turbabit. Mercede autem huius operis carebis. Hæc ibi.*
Atqui qui excutere è silice ignem vult, non contentus *Grana in Silua,*
semel percussisse, iterum atque iterum percutit, donec tandem scintillam excutiat. Ita quisquis Dominum precatur, etiam si ilico ad votum non exaudiatur, perseueret tamen: quoniam si perseuerauerit pulsans, voti tandem compos fiet. *Quare ex eo quod Psalmista dicit, Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam: & misericordiam suam à me,* perspicuè sequitur, quòd quā diu Deus non tollit à te orationem tuam non amouebit à te misericordiam suam. Argumentum futuræ misericordiæ Dei, est perseueratio orationis nostræ, & contrā. Postremò, assiduitatem orandi necessariam ipsa infirmitas & ægrotudo nostra, perpetua luce clariū euincit. Nam quemadmodum *Similia.*
ægrotus, qui vix pedibus consistere valet, assiduo eget alimento, quo nutantia membra sustentet; vt cæcus, qui per iter difficile graditur, continuo eget ductore, qui eum in via dirigat; vt arbor in arido plantata solo, frequentibus eget aquis quibus irrigetur, vt fructum proferat; sicut *1.*
2.
3.
4.
locus

locus sordidus, ex se foetores noxios exhalans, bonis odoribus implendus est, ne noceat; sicut denique vlcus ardore suo finitimam carnem incendens, frigidis assidue liquoribus refrigerandus est: ad eundem modum nos per naturae conditionem infirmi, per cupiditates caeci, in arido huius mundi solo plantati, fomitem peccati foetidum circumgestantes, vlcere multorum peccatorum foedati, assiduis orationibus & precibus ad Deum, tanquam omnium malorum optimo & praesentissimo medicamento, opus habemus. Est ergo assiduitas orandi, vel ex Christi exemplo & mandato, vel ex Sanctorum doctrina & pietate, vel ex ipsa orationis virtute, vel ex Dei sic nos exercentis voluntate, vel ex varia nostra infirmitate, vel ad maius nostrum bonum ac meritum, prorsus unicuique nostrum necessaria, non laudabilis tantum & fructuosa, & in has omnes partes huius loci partitio fieri poterit. De orationibus in templo faciendis, in altero Promptuario diximus, propter nostri temporis haereticos.

6. In ieiunijs & obsecrationibus seruiens.

Ieiunium cum oratione.

Exempla.
1. Esdr. 8.

Iudic. 20.

2. Para. 20.

Nehem. 3.

Daniel. 10.

Actor. 13.

LOCVS moralis de ieiunio cum oratione iungendo. Sic haec sancta vidua fecit. Sic Esdras reducturus populum ex captiuitate in terram suam, *Ieiunauimus*, inquit, & *rogauimus Dominum pro hoc, & euenit nobis prosperè*. Filij Israel primò & secundò à filijs Benjamin percussi sunt, etiam in optima causa pugnantibus; postea orantes fleuerunt coram Domino, & ieiunauerunt die illo, & sic praualuerunt in illos Iosaphat Rex Iuda, videns se à Moabitis & Ammonitis numerosissimo collecto exercitu premi, *contulit se ad rogandum Dominum, & predicauit ieiunium*, & amplissima potitus est victoria. Rogaturus Nehemias Artaxerxem Regem pro ciuitate sancta, vt muri eius possent reparari, dicit de seipso: *ieiunabam & orabam ante faciem Dei caeli*. Daniel rogans, & deprecans Dominum in ieiunijs, sacco & cinere, percepit specialem reuelationem de incarnatione & passione Christi. Sic Christi discipuli fecerunt: *Ministrantibus illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Paulum & Barnabam: moxque ieiunantes & orantes imposuerunt eis manus*. Rursum iidem cum constitissent in diuersis ciuitatibus per singulas Ecclesias Presbyteros,

Paginam sequentem inuenies post 2 folia.

inanem reddit, & spectaculo bonorum, quae in vrbe sunt, priuatur. Sic enim à caelestis ciuitatis ingressu excluditur, utcunque per viam multorum mandatorum multum currit, qui vnum aliquod facere contempserit. S. quoque Pachomius, multorum monachorum celeberrimus Pater, & Tabennesiotarum princeps, satis idonea similitudine hanc rem expressit. Dicebat enim: Si sit domus ampla, habens centum mansiones, pertinens ad vnum patrem familias; emat autem alius ab eo interiorem mansionem, nonne prohibetur à suo habitaculo? Ita fidelis, si in multorum mandatorum obseruatione mansiones multas Deo faciat in anima sua, insidijs tamem diaboli vnum graue peccatum in cor intromittat, & diabolo hac in parte cor suum vendat, puta vanam gloriam, aut auaritiam, aut libidinem aliquam; certum est Spiritum sanctum hoc vno diaboli ingressu suo habitaculo excedere. Praeterea, sicut auis in laqueum cadens, si vel vngue solum vinciatur, non minus vincita & capta manet, quam si toto corpore vinciretur; sicut & mus in muscipulam veniens, sola cauda tenetur: sic vna inobedientia alicuius mandati, in diaboli potestate animam captiuam tenet. Nempe modicum absynthium pleno vase mellis infusum, amaritudinem suam toti vase impartit; sed mel duplo maius absynthio dulcedinem non infundit. Vno etiam aliquando lapide sublato, vel domus corruiat, vel fluminis repagulum soluitur. Idem in anima facit vna formalis inobedientia mandatorum Dei. Hinc nempe pro iustis in Scripturis laudantur, qui omnia Dei mandata custodiunt. *Tunc non confundar, quum perspexero in omnibus mandatis tuis*. Rursum: *Ab omni via mala prohibui pedes meos, vt cu totidiana mandata tua*. Quare huic sancto viro perhibet testimonium Scriptura: *Inueni Dauid filium Iesse virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*. De Zacharia & Elizabet, S. Ioannis parentibus, dicit Euangelium: *Erant iusti ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela*. Sic S. Iob de seipso veraciter, non mendaciter: *In omni vita mea non reprehendit me cor meum*. Haec est obedientia iustorum, ad quam si caeteri peccatores non perueniunt, tamen eò vt perueniant omnes contendere debent; & vbi in aliquo defecerint, ad poenitentiae remediũ, quod Christus in Ecclesia reliquit, confugere oportet. *Tunc enim* (vt sapienter scribit S. Augustinus) *omnia mandata facta de-*

Pars Hyemalis.

L tantur,

Paginam antecedentes inuenies folio hinc finis versus 24.

Lib. 3. cap. 7.
cont. 2. episto.
Pelag.

Locus contra
hæreticos.

Cooperatio
nostra in Dei
beneficiis.

Deut. 32.

Exempla.
1.

4. Reg. 5.

2.
Ioan. 9.

3.

Exod. 4. 7. 8. 14.
17.

santur, quando quicquid non fit ignoscitur. Et sic ad ipsa implenda mandata pertinet oratio Dominica, qua dicimus, *Dimitte nobis debita nostra, &c.* vt idem sapientissimus Doctor docet. Sed de hac materia vide Opusculum nostrum De iustificatione, lib. 6. cap. 8. Valet autem contra hæreticos, qui mandatorum obseruationem ad salutem necessariam esse, impiè negant.

5. *Implete hydrias aqua. Et impleuerunt vsq; ad summum.*

LOCVS moralis de necessaria cooperatione nostra ad Dei beneficia, gratias, & auxilia obtinenda. Potuisset sanè Christus vel absque vlla aqua vinum ex nihilo creasse, & vacuas hydrias vino impleffe, vel absque ministrorum opera aqua in hydriis creasse, sicut in deserto *eduxit aquas de petra, & mel de saxo durissimo*, quam postea in vinum verteret: sed voluit vt ministri domestici cooperarentur, & facerent quod in se erat. Ideoque Euangelista, vt ostenderet eos Christi intentioni & voluntati optimè satisfecisse, adiecit: *Et impleuerunt vsque ad summum.* Docet ergo Christus debere vnumquemque, quantum in se est, facere & cooperari ad suam salutem, ad proximos iuuandos, ad quodcunque opus pium & arduum perficiendum. Docet non debere nos omnia sic à Deo expectare, vt ipsi interim nihil agamus, aut in puteo iacentes, manum erigenti porrigere negligamus. Naaman quidem Syrus, superbiorum & ignauorum typus, sic ab Elizeo de sua lepra curari voluit. Dicente enim illi Elizeo, *Vade, & lauare septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua* (in quibus verbis eum suæ recuperandæ sanitati cooperari voluit) ille iratus recebat, dicens: *Putabam quod egrederetur ad me, & stans inuocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manu sua locum lepra, & curaret me.* Voluit ergo delicatus æger sic diuinitus sanari, vt omnia Propheta faceret, ipse nihil: & nisi meliori accepto concilio fecisset quod Propheta iussit, leprosus domum rediisset. Sic in Euangelio Christus, vt cæcum à natiuitate sanaret, dicit illi: *Vade, & laua in natatoria Siloe, Abiit ergo cæcus, & lauit, & venit videns.* Quum vellet Deus per Moysen educere filios Israël ex Ægypto, & aliquo miraculo eius missionem confirmare, quia Moyses de simplici missione dubitabat an ei crederetur, dicit ei: *Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga.* Hac igitur virga Moyses serpentes fecit, aquam in sanguinem conuertit

conuertit, cyniphes excitauit percussio terræ puluere, mare rubrum diuisit, aquas è petra eduxit: in omnibus istis Dei operibus sua virga vsus. Quum mulier vidua, magno ære alieno obstricta, clamaret ad Elizeum pro auxilio, dixit ei Propheta, *Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua?* Moxque modicum olei, quod habebat, ita multiplicauit, vt haberet vnde tum creditoribus solueret, tum de reliquo ipsa & filij eius viueret. Quum Christus ad preces Mariæ & Marthæ Lazarum resuscitare vellet, iam in sepulchro positum, dixit circumstantibus: *Tollite lapidem.* quumque Martha excusationes neciteret, dicens, *Domine, iam quatruiduanus est, facter;* intulit Christus: *Nonne dixi tibi, quia si credideris, videbis gloriam Dei?* Iuxta hæc sanctorum Scripturarum exempla debemus nos, vt aqua nostra in vinum, tepor in feruorem conuertatur, implere hydrias nostras aqua, idque ad summum; orationes & preces quales possumus, vtcunque frigiditas Deo offerre, idque indefinenter, & quanto studio possumus. Debemus, vt à lepra peccatorum nostrorum sanemur, non sic esse delicati, vt totum Deo & Ecclesiæ relinquamus; vt vel omnia in Christi passionem referamus (vt hodie hæretici) quasi eius sola satisfactio, sine vlla pœnitentia & satisfactione nostra, nostra peccata sanaret, vel ad solius Ecclesiæ publicas preces attendamus, vt indeuoti Catholici, qui satis esse putant, si sacerdotes, si monachi pro ipsis orent & sacrificent; sed Sacramenta accipere, nostris propriis lachrymis, quasi *in Iordane septies*, id est, iterum atque iterum nos lauare, vt sic mundemur. Debemus videre & circumspicere *quid tenemus in manu nostra*, id est, quam facultatem ipsi habemus, vel orandi, vel laborandi in vinea Domini; item *quid habemus in domo nostra*: an aliquod oleum charitatis, quo per aliquas eleemosynas iuuare proximum possimus, iuxta facultatum nostrarum modulum, vt sic vel alios ex Ægypto, & diaboli seruitute, aut alia aliqua calamitate liberemus, vel nostra ipsorum peccata & debita persoluamus. Debemus denique, vt noster Lazarus vtcunque quatruiduanus & facter resuscitetur, id est, vt nostra peccandi consuetudo quantumcunque inueterata excutiat, *lapidem tollere*, impedimenta gratiæ remouere, occasiones peccati, conuersationes noxias, & huiusmodi derelinquere; denique fidem & obedientiam adferre. Quum Saul, quærens asinas patris sui, moneretur à comite suo, vt post multum

Exemplum. laboris inaniter transactum, Samuelem Prophetam adiret, eumque confuleret; *Ecce*, inquit Saul, *ibimus; sed quid feremus homini Dei?* Respondit alter: *Inuenta est in manu mea quarta pars stateris argenti; demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram.* Minimum certe quid hoc fuit; sed ita Deo grata fuit hæc Saulis pietas, ut statim à Samuele in Regem vngeretur. Christus in Euangelio *vidua* pauper-
Luca 21. culæ *duo minuta* sic laudauit, ut diceret eam plus obtulisse in gazophylacium, quam cæteros diuites. Non Deus respicit quid aut quantum; sed quo animo, quo feruore facimus. Neque enim ille *bonorum nostrorum indiget*, sed affectum & cor nostrum desiderat: *Da mihi*, inquit, *cor tuum.* Vbi autem cordis affectus est, actio & opus non deerit. *Probatio enim dilectionis, est exhibitio operis.* quod quantumcumque sit, Deus non respuit. Apud Persas lex erat, ut Regi foras exeunti, omnes & singuli aliquid muneris donarent, iuxta facultatis cuiusque modum. Sineta Persa incidit in via procul à domo sua in Regem Artaxerxem; quumque cæteri Persæ omnes certatim dona Regi ac muna deferrent, ille contristatus & anxius, quia nihil quod donaret habebat, ad proximum fluuium celerrimè accurrit, & aquam vtraque vola haustam Regi offert, suam præsentem inopiam deplorans. Artaxerxes facto delectatus, collaudato multis verbis offerentis animo, mandat spadonibus, ut in auream phialam aquam de manibus rustici acciperent; & quum ad diuersorium suum peruenisset, misit rustico stolam Persicam, phialam auream, & mille Daricos pro mercede. Et quis fidelis dubitabit, Regem nostrum & Saluatorem Christum, paruos suorum labores & conatus plena manu remuneraturum; & quum secundo venerit in die retributionis, stolam immortalitatis & gloriæ sempiternæ donaturum? Hoc nempe est quod in Euangelio dicit: *Habenti dabitur, & abundabit: non habenti autem, etiam quod habet, auferetur ab eo.* id est, rectè utenti vel naturæ vel gratiæ donis ac muneribus, quæ à Deo accepit, incrementum gratiæ dabitur, & bonis operibus abundabit, *ambulans de virtute in virtutem*: sed non habenti, id est, perinde oscitanti ac dormienti, ac si nihil haberet, ac si nullum in eo vel naturæ vel gratiæ donum esset (quo tamen nemo caret) etiam ea dona quæ habet, auferentur; & aliis habentibus, hoc est, rectè utentibus donis acceptis, dabuntur. Nempe vult Deus ut in hac
Exemplum. militia

militia nostra manum operi adiuueamus, & in pugna spiritali, viribus naturæ & gratiæ, quæ accepimus, utamur. Theodosio Abbati, celeberrimo monachorum Patri, quum adhuc nouitius esset, dæmon in persona Æthiopicis ingentis magnitudinis apparuit. Ad cuius aspectum territo illi alius apparuit in specie humana fulgidissima, dicens: Cum hoc Æthiopè te luctari omnino oportet. Illo autem se excusante, ait iterum; Aggredere illum cum alacritate. Mox enim ut tu illum adorsus fueris, ego adiutor adero, tibi que victoriæ coronam reponam. Atque ita factum est: Hoc verò illud est quod Petrus scripsit: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Mox enim ut resistere incipimus, fortes in fide, Deus nos adiuuat. Est huius cooperationis nostræ vtcunque modicæ, semper tamen in rebus difficilibus necessariæ, illustre exemplum, & historia admirabilis (quàm hîc in pauca contraham) apud S. Paulinum Nolanum Episcopum, authorem fide dignissimum, tum eruditionis, tum sanctitatis, tum antiquitatis nomine. Senex quidam Catechumenus, nomine Valgius, solus à cæteris nautis in sentina relictus, quum illi tempestate orta, scaphis conscensis, nauem deseruissent, in mari Adriatico totis viginti tribus diebus ingenti tempestate agitatus, ac primum ex Sardinia (vnde primum soluerat) ad Romani portus pharum abreptus, inde Campaniam longis tractatibus legens, in Africæ littora delatus, ac deinde rursus Siciliam totam transcurrens, in Lucanis demum littoribus appulit; toto eo tempore à Christo visibiliter illi apparente (quem amaris precibus implorauerat) adiutus quidem fuit; sed ita, ut quum vel antemone armari nauem oporteret, vel sentinam depleri necesse erat, vel arbor ipsa nauis excindi debuit, vel saburra exoneranda, vel carbasa deponenda, vel transtra & iuga loco mouenda fuerant, vel rudentes & podia aut laxari, aut constringi opus erat, vel aliud denique officium faciendum, quod marina illa iactatio, & naualis instructio postulabat, in singulis istis, & ad singula opera vocatus à Domino, porrigere tantum specie agendi manum iuebatur. Vel enim leuissimè adnitens senex, à primo statim conatu suo manibus Angelicis res effectas vidit, stupens laborem sibi sine labore præcerpi. Et certè quid aut quantum illud erat quod Gedeon cum suis fecit, vacuas lagunculas collidens, & lampades accensas ferens, quum de Madianitis

In vitacivis cap. 66.

2. Pet. 5.

Illustre exemplum.

Episto. 24. ad Macarium, in appendice Bibliothecæ sacræ.

Exempla. Iud. 7.

amplissimam victoriam reportaret? Et tamen illud minimum facere, illum conatum adhibere, & ridiculo prope modum illo terrore hostes fugare debuit. Sic *Christus ex quinque panibus pavit quinque millia hominum*. Perinde hoc fuit ac nihil. Sed voluit nostros paruos conatus, & nostram perpetuam cooperationem, qualemcunque tandem illam, his exemplis confirmare. Hac etiam de causa in hoc Evangelio non prius Dominus suum vinum bibendum dare voluit, quam totum sponsi vinum exhaustum fuisset. Vult enim primum, ut nos prestemus quae nostra sunt. At vero deficientibus nostris, ipse sua munera concedit, nostros defectus supplet, & a nobis inchoatum sua bonitate perficit: etsi tam in principio, quam in consummatione, nec nos sine gratia Dei, nec gratia Dei sine nobis operetur; sed in consummatione & perfectione ardui operis magis elucet Dei gratia, & magis abundat. Qui autem secundas causas, & suam cooperationem negligeret, quasi miraculum a Deo perpetuo expeteret. Deumque tentaret. Valet autem hic locus etiam contra nostri temporis haereticos, qui nostras cooperationes in ratione boni operis, quod Deo gratum sit, nobisque fructuosum, reiciunt: & arbitrij libertatem non minus insulse quam impiè negant.

6. Omnis homo primum bonum vinum ponit, & postea deterius: tu autem servasti optimum vinum usque adhuc.

Locvs moralis hic esse potest ex mystico sensu de perseverantia in bono. Christi enim vinum optimum est etiam usque in finem, & ultimum haustum. Hominum vina in principio valent & feruent, sed postea flaccescunt, ubi videlicet inebriati iam fuerint. Nempe in humanis disciplinis, in Reipub. gubernaculis, in negotijs domesticis, atque adeo in ipso Dei cultu, post aliquam ex statu peccati conversionem, incipit feruent, disciplina viget, & novae scopae (ut dici solet) optimè purgant. Postea doctrinae opinionem nacti homines literati, autoritatè adepti, & potestate confirmata, viri principes, ac magistratus conversus aliquantulum emendatus, studij impetum remittunt, sibi ipsis indulgent; ex feruidis, tepidis, ex tepidis, frigidi fiunt. At verus Christianus, & vino gratiae Christi verè repletus, quo videlicet repleti Apostoli, multo madere & ebrii esse putabantur, feruo-

Ivan. 6.

Locus contra haereticos.

Perseverandū in bono.

feruorem retinet, & semper bonus est. Caeteri inebriati, id est, vel mundi deliciis ac voluptatibus incrassati ac dilatati, Deum obliuiscuntur, vel in Christo luxuriantes, ad ingenium redeunt, & pro vino gratiae, aquis lutulentis & turbatis potantur. Sed vino gratiae, quo quis magis inebriatur, eo magis feruet. *Qui bibunt me, adhuc sitiēt*: siti videlicet non indigentiae, sed voluptatis, id est, quo magis Deo seruiert hactenus, eo feruentius postea seruiert. Hoc est quod Apostolus dicit: *Ea quae sunt retrò, obliuiscens; ad ea autem quae ante me sunt, extendens*. Nec ineleganter Diogenes; qui rogatus cur in vltima senectute dolium suum adhuc volueret, nec adhuc philosophari desineret, respondit: Si in stadio currerem, vtrum iam metae vicinum cursum remittere, an magis intendere oporteret? ne videlicet in tam propinqua victoria alius brauium auferat. Sed S. Franciscus multo sanctius: qui post stigmata Dominicæ crucis in corpore accepta, post multorum annorum labores maximos, paulo ante mortem dicebat fratribus: *Incipiamus, fratres, seruire Domino Deo nostro, quia usque nunc parum profecimus*. Flagrabat etiam desiderio magno, ad humilitatis redire primordia, ut leprosis, sicut a principio, ministraret. Hic seruauit vinum optimum usque in nouissimum. Nempe Deus non artis, sed naturæ ordinè sequitur in salute hominū operanda: ab imperfecto ad perfectius progreditur. Sicut toto genere, post Legis literam & ceremonialia, Legem gratiae, & Spiritum noui Testamenti dedit, seruans bonum vinum usque ad nouissimum; sic in vnoquoque particulari, ex parua gratiae bono vsu, ad maioris gratiae collationem procedit. Sicut natura ex modica planta vel semine facit arborem mirae celsitudinis continuè operando; & sicut aquae gutta cauat lapidem, non vi, sed saepe cadendo; & sicut ignis conseruatur, continuè subministrando ligna: sic Deus per suam gratiam, velut semen quoddam, sed continuè influendo, mirabilia virtutum opera in suis electis producit, & postrema sunt semper optima. Vestis Aaronica ex praescripto Dei decorum ad pedes habuit in circuitu quasi mala punica, & tintinnabula aurea. Mala punica, inter omnes alios fructus, sola coronae cuiusdam speciem habent. Illa corona est virtutum perfectio & consummatio. Finis enim coronat opus. Hanc idcirco coronam Deus nec in principio, nec in medio, sed ad pedes posuit tunicæ sacerdotalis. Denique *non prius quod spirituale, sed quod animale est*, ut postea

Ecclesi. 24.

Philip. 1.

Simile.

Laert. lib. 6.

Exemplum.

In vita eius

cap. 14.

Similia.

Allegoria.

1. Cor. 15.

De Bapt. cont.
De orat. lib. 1.
cap. 15.

spirituale fiat. Sic in typo allegorico, Cain, Ismael, Esau, omnes maiores natu reprobantur: Abel, Isaac, Iacob, fratres eorum secundò geniti, ut filij promissionis eliguntur. De quo vide Augustinum.

EVANGELIUM DOMINICÆ III.
POST EPIPHANIAM.

Matth. 8.

QUUM descendisset Iesus de monte, secuta sunt eum turba multa. Et ecce leprosus veniens adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Et extendens manum Iesus, tetigit eum, dicens: Volo mundare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris; sed vade, ostende te Sacerdoti, & offer munus quod precepit Moyses in testimonium illis. Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Et ait illi Iesus: Ego veniam, & curabo eum. Et respondens Centurio, ait: Domine: non sum dignus ut intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, Vade, & vadit; & seruo meo, Fac hoc, & facit. Audiens autem Iesus, miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israël. Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno caelorum: filij autem regni eiciuntur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Et dixit Iesus Centurioni: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Leprosus veniens adorabat eum. De externa corporis reuerentia, attendendo Deo supplicamus.

2. Domine.

2. Domine, si vis, potes me mundare. De duabus orationis partibus, fide & obedientia.
3. Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris. De vana ostentatione boni operis fugienda.
4. Sed vade, ostende te Sacerdoti. De debito honore ac reuerentia ordini Sacerdotali exhibenda.
5. Et offer munus quod precepit Moyses. De gratitudine animi erga Dei beneficia.
6. In testimonium illis. De grauiori iudicio eorum, qui maiora à Deo virtutis documenta & adiumenta acceperunt.
7. Domine, puer meus iacet in domo paralyticus. De cura & officio minorum erga seruos.
8. Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum. De humili sui ipsius consideratione.
9. Filij regni eiciuntur in tenebras exteriores. Vocationem & professionem externam non sufficere ad pietatem.
10. Illic erit fletus, & stridor dentium. De pœnis inferni.

1. Leprosus veniens, adorabat eum.

LOCVS moralis de externa corporis reuerentia, quando ad Deum supplicaturi accedimus. Hic enim leprosus, sanitatem à Christo petiturus, adorabat eum, & (ut adicit Marcus) genu flexo, imò etiam (ut Lucas scribit) procidens in faciem suam. Sic Paulus orauit: Flecto; inquit, genua mea ad Patrem Domini mei Iesu Christi, ut det vobis, &c. Sic Christus ipse procidens in faciem suam, & genibus flexis orauit Patrem. De hac externa reuerentia in altero Promptuario contra hæreticos aliqua dicta sunt; sed hinc pauca adiciemus, magis ad mores pertinentia. Ac primum Christi exemplum quem non moueat! De quo sic Cæsarius Arelatenfis. Prostratus in terra orat medicus; & non inclinatur agrotus? Quare sic suum filium spiritualem hortatur Basilus: Tu, fili, cum accesseris ad precandum Dominum, prosternete humiliter in conspectu eius Leonis natura hoc habet, ut neminem prostratum lædat; sed adblandiatur potius. Sic Deo placet corporis reuerentia. Vnde sic in Scripturaloquitur: Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius. At humiliatio eius externa magna fuit. Cilicio indutus ambulauit demisso capite. Quum enim humilitas cordis prorsus ad orationem necessaria sit, huic interne externa debet respondere. Hoc enim est adorare in Spiritu & veritate: ne, si vel mente humili & corpore superbo, vel mente inflata & corpore humili oretur, mendacium id sit, non veritas. Hinc Paulus modò iubet viros orare non velato capite,

De reuerentia externa.

Marc. 1.
Luca 5.
Ephes. 3.
Luca 22.

Domin. 10. &
23. post Pent.

Homil. 29.
Admonit. ad fil.
spirit.

Simile.

3. Reg. 21.
Exemplum.

Iuan. 4.

1. Cor. 11.

L 5 modò

1. Tim. 2.
Enar. in Psal.
62.

Marc. 1.

Exempla.
Num. 16.

2. Reg. 12.
Psal. 94.

Matth. 9.
Matth. 15.
Matth. 20.

Mar. 5.
Mar. 7.

Luca 8.

Luca 17.
Ioan. 11.

modò docet leuare manus inter orandum. *Leuantes*, inquit, *puras manus, sine ira & disceptatione: ut videlicet* (ait Augustinus) *dum leuas manus ad Deum, veniant tibi in mentem opera tua. Nam & ideo Propheta dicit: In nomine tuo leuabo manus meas.* Hæc externa humilitas Deum ad misericordiam prouocat. Vnde & de huius leprosi adoratione sequitur apud Marcum: *Iesus autem misertus eius, extendit manum suam, & tangens eum, ait illi, &c.* Hic enim præter sanitatem datam, tria alia amoris signa Christus ostendit. 1. quòd misertus illi fuit, & ex misericordia eum sanauerit. 2. quòd quasi in signum beneuolentiæ extendit illi manū, quòd in alijs sanandis nusquam Christus fecisse legitur. 3. quòd lepram eius tangere voluit, rem lege prohibitam, & per se satis ingratam. Adeò placuit Christo leprosi huius externa veneratio & humilitas. Si nos Catholici Manichæi essemus, qui solam animā se à Deo accepisse credebant, minùs mirum esset, si sola anima ac mente Deum cõleremus. Nunc autem quum vtrumque, & corpus & animam, à bono & solo Deo nos accepisse fateamur, vtroque illum colere & adorare oportet. Moyses atque Aaron *cecidērunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum vniuersæ carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua desinet?* Vide quanta corporis & verborum reuerētia vsi sunt. Daud, quū oraret pro paruulo ægroto, *iacuit super terram*, Rex quū esset. Et ad hunc orandi modum nos inuitat: *Venite adoremus & procidamus ante Deū: ploremus corā Domino, qui fecit nos.* Diligenter notant Euangelistæ, non solū de hoc leproso, sed de omnibus ferè qui aliquod à Christo beneficium petierunt, vel eum adorasse, vel ad pedes eius cecidisse. Princeps qui pro filia defuncta Christum rogauit, *accedens adorabat eū.* Chananæa veniens ad Christū, *adorauit eum, dicens: Domine adiuua me.* Mater filiorū Zebedæi accessit ad Christū, *adorans, & petens aliquid ab eo.* Marcus de illo Principe dicit, quòd videns Iesum, *procidit ad pedes eius, & deprecabatur eū multū.* Mulier Syrophœnissa, *cuius filia habebat spiritū immūdum, intrauit, & procidit ad pedes Christi.* Mulier fluxū patiens, sanata, *cecidit ante pedes Christi, confessa acceptum beneficium.* Leprosus Samaritanus à Christo sanatus, *cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens.* Maria pro Lazaro defuncto rogatura, *cecidit ad pedes Christi.* Si Christum adhuc mortalem, pro sanitate corporis obtinenda, sic omnes adorauerunt, cadentes in terram, & hoc,

& hoc officium singuli Euangelistæ tam diligenter annotarunt, multo magis non decet tantū, sed & oportet nos Christum glorificatum orantes adorare, cadentes in terrā, pro animæ salute impetranda: & hoc officium Præpositi Ecclesiarum meritò à singulis exigunt. Sanè quòd Paulus dixit, *cum metu & tremore salutem vestram operamini*; vt *metum animi, sic corporis tremorem & reuerentiam in Dei cultu docet.* Sic mulier de fluxu sanguinis sanata, *tremens & tremens cadit ad pedes Christi*, facta beneficium. Tremor ille corporis fuit, timor animi. Sic de trib. Marijs, quæ fugerunt de monumento Christi sepulti, dicit Scriptura: *Inuaserat enim eas tremor & pavor.* Sic Paulus de equo deiectus, *tremens ac stupens clamauit.* Cum hoc tremore etiam externo supplicantes Deo accedere vult Apostolus, & sic salutem suam operari.

2. Domine, si vis, potes me mundare.

Locvs moralis de duabus orationis partibus, fide & obedientia. Leprosus enim iste, præter humilitatem quam externa corporis reuerentia præ se tulit, ostendit se & fidem fortissimam, & obedientiam perfectam habuisse. In eo fidem ostendit, quòd potentiam agnouit, *Potes me mundare.* Obedientiam suam, qua se diuinæ voluntati totum conformat, his verbis ostendit: *Si vis.* Non enim, hoc dicens, de Christi voluntate simpliciter dubitauit, an ille tam bonus & misericors esset, vt, quòd posset, id vellet; sed de sua indignitate metuens, an Christi voluntas erga ipsum talis esset, dubitauit; ideoque eius voluntati se totum submittit. Neque enim quicquid Deus potest, hoc etiam aut vult; sic enim omnes peccatores statim perderet: aut velle teneretur; sic enim nullum peccatorem puniret. Talis igitur omnium fidelium debet esse oratio: plena fide & obedientia. Fidei necessitatem omnia ferè à Christo beneficia in Euangelio collata ostendunt. quæ omnia, & qualis illa fides esse debeat, in altero Promptuario contra hæreticos ostendimus. De hoc Iacobus: *Postulet in fide, nihil basitans*, de Dei videlicet vel potestate vel voluntate in genere, & quoad Deum ipsum. Nam nobis quid vel expediat in rebus temporalibus, vel quid Deus concedere velit, seruato ordine vniuersalis iustitiæ in spiritualibus, & salute animæ, certa fide intelligere & credere non possumus.

Orationis partes, fides & obedientia.

Iacobi 1.

Rom. 9.

2. Cor. 12.

Epist. 121.

Psal. 26.

Iob 13.

Daniel. 3.

De incōprehēfib.
Deinat. hom. 3.In admonit. ad
fil. spirit.

Eccli. 35.

Psal. 50.

sumus, etsi optimè sperare liceat. Et hoc sensu Apostolus dixit: *Quid oremus sicut oportet, nescimus.* Nam & sic ipse etiam in causa salutis nesciebat quid oraret sicut oportebat, quando pro stimulo carnis auferendo, ter Dominum rogauit, neque exauditus est tamen. Sed ipse Spiritus Dei adiuuat infirmitatem nostram, & interpellat pro nobis: id est, docet nos interpellare, vt Augustinus exponit. Oratio igitur nostra sic fidelis esse debet, vt etiam sit obediens, & diuine voluntati cōformis. Nec cōfidentia obediētiā excludere debet præsumendo, sed cū Dauide dicendum: *Si exurgat aduersum me pralium tentationis aut tribulationis, in hoc ego sperabo,* id est, acquiescam diuinæ prouidentiae; nec obedientia confidentiam debet tollere, animum despondendo, sed cum S. Iob dicendum. *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo: veruntamen vias meas in conspectu eius arguam.* id est, quicquid mihi Deus calamitatis inferat, non despondebo animum, sed meam indignitatem profitebor, eiusque iustitiam collaudabo. Sic leprosus iste: *Si vis, potes me munda- re.* Tanta est tua potentia, quanta voluntas. Potentiam credo, voluntatem spero; quia de mea indignitate dubito. In hoc sensu tres pueri responderunt Nabuchodonosor Regi: *Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino: quod si noluerit, noueris quod statuam tuam non adoramus.* Hæc est vera rectè orantis fides, & vera confidentia. Vnde S. Chry-
 tostomus: *Magna ad Deum confidentia accedes, si te arbitraris meritò carere unde confidas. Contrà summum dedecus, summa condemnatio, si te arbitraris posse fidenter agere. Quanquam enim multa præclare feceris, quanquam nullius tibi conscius sis mali modò putes agere te posse fidenter ac liberè, omni gradu orationis continuè deuicere ac decidis. Contrà, si onera conscientia innumerabilia sustines, & peccatis summis grauaris, modò illud vnum persuasum sit tibi, te omnium esse minimum, mirificè tibi animus fidendi, audendique apud Deum præstabitur.* Hæc ille. Sic & D. Basilius filium suum spiritualem docet: *Ne postules, inquit, quicquam, quasi ex gratia meritorum: & si est tibi conscientia aliqua boni operis, cela illam, vt, te silente, à Deo multiplicetur. Deus enim euulgabit omnia opera humilis, qui anima sua virtutes celare festinet.* Hoc est quod Scriptura dicit: *Oratio humiliantis se, penetrat nubes.* Humiliatio autem orantis illa est, qua totum à pura Dei misericordia expetit. Sic David se leprosum sentiens, id est, grauissimè peccasse, vide quàm humiliter loquitur: *Miserere mei Deus*
secus

secundum magnā misericordiā tuā. Primùm non dicit, *Miserere* Ps. 131. *Dauid, sicut alibi, quum in statu gratiæ esset, dixit, Me- mento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.* Deinde nō audet dicere, *Miserere mei Deus meus;* sicut quum in statu gratiæ dixit, *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo;* sed dicit, Psal. 62. *Miserere mei Deus.* Vix enim suum audet dicere, quem peccato fecerat non suum. Sic leprosus iste, *Domine,* dicit; non, *Domine meus,* Postremò non dicit, *Miserere mei* secundum misericordiam meam: sed, *secundum misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum.* Hoc est quod leprosus hîc dixit: *Domine, si vis:* si infinitæ tuæ misericordiæ hoc placet. Quemadmodum & terra fructus, & mare pisces, & cælum lumen mortalibus suppeditant, non pro hominum sola indigentia (quum infinita super- sint) sed pro Dei creatoris magnificentia; & vt Alexander semel dixit, magnam mercedem pauperi tribuens, *se non dare quod alter mereretur, sed quod Alexandro dignum erat:* Apophtheg. Sic peccatoribus Deus misericordiam præstat, non quia illi indigent, aut quanta solùm indigent, sed quia ille misericors est, & se ipsum negare non potest, & omnia potest facere 2. Tim. 2. Ephes. 3. *superabundanter quàm petimus, secundum virtutem qua operatur in nobis,*

3. Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris.

LOCVS moralis de vana ostentatione boni operis studiosè fugienda. Ideo enim nulli dicere iubet, ait Chryso-
 stomus, docens non diligere ostentationem & honorem. Nam quod alio in loco sanatum à se Christus iubet beneficium publicare, non diuulgari seipsum iussit, sed dari gloriam Deo. Narra, inquit, quanta tibi fecit Deus. Per hunc ergo leprosum instruit nos, non esse vanè gloriosus; per illum autem, non esse ingratos, sed omnia ad Dei laudem referre. Virtus boni operis occultari debet, aut certè non affectatè publicari, tum quia alioqui mercede apud Deum carebit; tum quia non crescet ampliùs, sed flaccescet virtus; tum quia populari laude nihil futurius, aut mendacius; tum denique quia vanum hoc per se ipsum est, & superbiæ species. De primo dicit Christus: *Receperunt mercedem suam.* In quem locum Chryso-
 stomus: *Quid enim à Deo accipies, qui nihil Deo dedisti? Nam quod propter Deum fit, Deo datur, & ab eo accipitur: quod autem propter homines fit, in ventos effunditur.* Quid enim est aliud
 homi
 Contra vanam gloriam. Hom. 26. in Matth. Luca 8. Causa 4. 1. Causa, mercedis spoliatio. Matth. 6. Hom. 13. in

Castro operis
ingen.

1.

2.

3.

4.

5.

Simile.

Stellatus Luca 5.

Exemplum.

4. Reg. 20.

De conte. mundi
par. 1. c. 9. & 10.

Allegoria.

Simile.

hominum laus, quam ventorum transeuntium sonus? Quæ est autem sapientia, res dare, & verba vacua comparare? Rursum quæ sapientia est, mercedem Dei contemnere in perpetuum manentem in cœlis, & fugientes hominum sermones eligere? Deinde melius est non facere, quam propter homines facere. Qui enim non facit, etsi in cœlo nihil inuenit, saltē in terra nihil perdit, puta labores, pecuniam, & alia. Qui autem propter homines facit, & in terra perdit, & in cœlo non inuenit. Præterea vel illum aspice, à quo laudem expectas, quid sentit de te? Ideo te laudat, quia propter Deum te facere putat. Si autem intelligeret quia propter eum facis, non te laudaret, sed vituperaret magis. Quid ergo illi placere festinas, qui, si te aliquando intellexerit, iridebit? Postremò sic est homo qui propter homines facit bonum, sicut mercenarius malus, qui intra tempus locationis suæ comedit omnes mercedes suas; quum autem tempore completo recesserit, nudus egreditur. Sic enim vacuus vadit ad Deum, qui mercedem omnium bonorum suorum accipere desiderauit in seculo. Hæc ille. Sapienter quoque D. Bernardus: Si tanto studio vitia nostra abscondimus, ne humanam gloriam amittamus; quanto maiori cura dissimulanda virtutes sunt, ne celestis gloria iacturam faciamus! Est ratio fortissima, & luculenter populo explicanda. Hoc nempe studiosè agit diabolus, vt per vanæ gloriæ studium omni nos bonorum operum mercede spoliet. Est enim similis pauoni, qui oua gallinæ suæ quærit, vt frangat & comedat, vt sic liberiùs libidini vacet; quod etiam cuniculi faciunt, teneros in nido inuentos comedentes: sed gallina & cunicula oua & tenellos suos sagaciter abscondunt & seruant. Sic diabolus quærit nostra bona opera, vt ea nobis auferat, ipseque per vanitatē euulgata comedat. Ezechias Rex, quia suos thesauros omnes ostētauit Assyriis, grauitè à Propheta increpitus, grauiùs in filio suo punitur, à quo Assyrii omnia in Babylonem abstulerunt. Assyrii illi Babylonici diabolum figurant, cui ostentantur bona opera, quoties humana laus ex illis captatur. Manna die sabbati seruatum integrum mansit & purum: alio quocunque die septimanæ seruatum putruit, & vermes generauit. Sic bona opera quæ in præsentī vitā laudantur, putrescunt; quæ in sabbati celestis gloriā laudanda reseruantur, vigeant. Basiliscus, animal venenatum, & hominis hostis capitalis, si primus te videt, interficit certissimè; si à te prius cōspicitur, facilè superatur: sic vana gloria, si à te primum expenditur, nullo negotio repellitur; si

in

incautum te occupet, opprimit. Quod qualiter faciat, sapienter describit S. Basilius: Inanis gloria, spiritualium opum est latro, blandus animarum hostis, tinea virtutum, sub mellis illitu fraudis suæ venena propinat, & poculum mortiferum porrigit. Quos captiuos tenet, eos ad omne nefas facile impellit, vt id faciant quod admirationi esse animaduertunt, quantumcunque id turpe & inhonestum sit. Sic non modò honestas omnes actiones subuertit, sed & ad improbas iter facit. Hæc ille. Refert Plinius, quòd aquilæ pullis (quæ in alto semper nidificat) serpens qui vocatur Parias insidiatur; qui videns se propter altitudinem accedere non posse, trahit ad se ventum, & venenum emittit, vt aer infectus, per venenum ad pullos deductus, illos occidat. Sed aquila ex instinctu naturali, vt huic malo occurrat, nido suo inëdificat lapidem qui vocatur gagates, & semper in illa parte, quæ est contra ventum, ponit. Iste autem lapis venenum expellit, ne ad pullos accedat. Simili industria & cautela debemus nos pullos nostros, id est, bona opera, quæ per Dei gratiam in sublimi virtutum exercitio operamur, ne à vento superbiæ diaboli arte excitato pereant & dissoluantur, Christum lapidem, seu Dei gloriam, inter opera nostra & ventum vanæ gloriæ ponere. Eleganter dicebat S. Arsenius: Qui bona quidem opera facit, sed vt studeat hominibus placere, similis est perpetuò haurienti aquam, & in canalem perforatum perpetuò infundenti. Et certè, sicut dementissimum esset, pretiosis gemmis atque lapillis, ruinosi alicuius parietis rimulas implere atque fulcire; sic pro virtute humanos fauores desiderare, & rem cœlo dignam, vili pretio venalem exponere. Porro sicut ineptus ille mercator esset, qui merces optimas paruo præsentī pretio venderet, certò sciens, si ad aliquot dies expectaret, centuplo plus se accepturum; sic inepti illi operatores sunt, qui bonas operationes præsentī hominum laude, eaque leui & momentanea vendunt, quem certò sciant post hanc vitam futurum, vt amplissimam mercedem accipiant, si tantisper expectent. Et quum vix vsquam tam ineptus mercator inueniatur, ineptos istos operatores vbique locorum inuenias. Sed diaboli hoc esse artificium, viri secundum Deum prudentes facilè aduertunt, ideoque (vt in alio Euangelio ostendimus) non tam improbi homines studiosè contendunt, vt ab aliis laudentur, quam illi cauent ne laudentur.

Ne

Cōsti. mona. c. 11.

Nat. hist. 12. 10. c.

3. & 12. 36. c. 19.

Simile.

In vita eius a-

pucl Suriū, pag.

257.

Similia.

Dom. 3. Aduentus

text. 8.

Neque ullus vir vsque adeo de vxoris suæ pudicitia conseruanda sollicitus est, ac sancti omnes sunt & fuerunt, ne vanæ gloriæ animum intenderent. Vnum hic aliud exemplum proferam. Quum S. Marcellus Abbas τῶν ἀνομιήτων dæmones multis precibus coniuraret, vt ex possessis corporibus exirent; clamant illi: Iube nos exire, quoniam in nos accepisti potestatem. Ille perseuerat in oratione, donec virtute diuina expellerentur. Cùm autem causam rogarent, qui tunc aderant, cur dæmonibus secessuros consentibus, ab initio nihil præcepit; ille respondit: Quoniam dicentes me in eos accepisse potestatem, non aliud agebant, quam quod vanæ gloriæ laqueis me conabantur implicare.

Exemplum.
In vita eius
apud Surium,
rem. 6. pag. 1029.

2. *Causa, virtutis detrimētum.*
Matth. 13.

Stella in Luc. cap. 5. Similis.

Ioan. 16.

Ezech. 1.
Allegoria.

Sed nunc, vt per vanam gloriam virtus flaccescat, nec crescere queat amplius, ostendendum. *Simile est regnum cælorū thesauro abscondito in agro; quem qui inuenit homo abscondit.* Thesaurus bonorum operū occultè inuenitur, occultè emitur, & occultè foditur. Qui statim suam virtutem ostendunt, sunt tanquam amygdalus, quæ florem citò emittit, & flante vento celeriter amittit; qui autem occultant, morum imitantur, quæ quum serò emittat flores, nullo vnquam vento aut gelu offenduntur. Natura prouidit vt non esset in manu & potestate mulierum parere: nam si quando vellent, ipsæ parerent, multa monstra vtique emitterent, & aliæ spatio vnus mensis, aliæ duorum aut trium parerent. Sic opus est labore & manu Dei obstetricante, vt virtus, sicut fœtus in ventre, abscondatur, & laboret in hac vita, donec tempus pariendi adueniat. De quo Christus dixit: *Mulier dum parit, tristitiā habet: quum autem peperit, non meminit pressuræ propter gaudium.* Sic vos contristabimini, in multa scilicet patientia bonum operantes; sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Quòd si ante tempus prodire & parere virtus vult, & hic gloriam querere, vt fœtus immaturus variis casibus extinguetur, vel superbia sua, vel inuidia, aut adulatione aliena. Animalia apud Ezechielem habebant quatuor alas, quarum duæ erant erectæ; illæ sunt opera virtutum sursum tendentia; alijs duabus tegebant corpora sua; istæ sunt timor & humilitas, quibus virtutū actus & substantiæ à vana laude reguntur. Qui iter lōgum faciūt, tolent secū duas crumenas ferre, quorū altera monetā aureā ferunt, hanc semper ducunt absconditā; altera minoris valoris, & vulgarem concludunt: & hanc in hospitiiis manifestant,

*Paginem sequentem
post 26 folia inuenies.*

byteros, & orassent cum ieiunationibus, commendauerunt eos *Act. 14. Tob. 12. Simile.* Domino. Hinc dicit S. Scriptura: *Bona est oratio cum ieiunio.* Sicut enim sine cibo & potu non est plena refectio corporis; sic sine ieiunio & oratione cōiunctis, non est plena animi refectio; & vt cibus robur adfert, porus cibum temperat; sic ieiunium animum roborat (nam dum *qui foris noster 2. Cor. 4. homo est, corrumpitur, is qui intus est, renouatur*) & oratio ieiunium temperat, dulcèque reddit. Rursus, *sicut nec miles Hom. 15. in sine armis est aliquis, nec arma sine milite* (ait Chrysostomus) *Matth. operis sic nec oratio sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione.* Pugnat enim certè oratio contra dæmonem, & omnia peccata, sed absque ieiunio debilis & inermis est. Vnde alibi idem *Hom. 7. ad pop. Antioche. Stella in Luc. 2. Simile.* Chrysostomus: *Qui orat ieiunans, binas possidet alas, quibus ventos ipsos volando præteruehitur: non enim oscitat, nec exteditur, nec torpet orando; sed igne ardentior, & terra superior, terribilis hostibus redditur.* Quòd & hoc familiari exemplo magis poterit elucescere. Si in ignem ouum sanum, vel castanæ absque vlla fractione mittantur, agente in iis igne dehiscunt, franguntur, & extra ignem saliunt; si verò ante calefactionem paululum frangantur, non item: similiter de homine ad Christum per orationem accedere cupiente, dicendum est: Si talis fuerit corpore integer, & nihil fractus ieiunio, citò deficiet, & ab oratione discedet: si verò fractus & ieiunio armatus orauerit, minimè recedet, imò promptè & delectabiliter orās, perseuerabit. Tres *Exemplum. Daniel 1. & 3.* pueri Babylonici, quia multis ieiuniis fracti erant, (nec enim cibos mensæ regalis contingebant, sed legumina tantum) quasi castanea missi sunt in fornacem ignis, & illi si egressi.

EVANGELIUM DOMINICÆ I.
POST EPIPHANIAM.

*V*M factus esset Iesus annorum duodecim, *Luca 2.* ascendentibus illis Hierosolymam, secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus cùm redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & *I notos.* Pars Hyemalis.

Paginem antecedentem ante folijs inuenies

notos. Et non inuenientes, regressi sunt in Hierusalem, requirentes eum. Et factum est, post triduum inuenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos & interrogantem. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius. Et videntes, admirati sunt. Et dixit mater eius ad eum: Fili, quid fecisti nobis sic; Ecce pater tuus & ego dolentes querebamus te. Et ait ad illos. Quid est quod me querebatis? Nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbū quod locutus est ad illos. Et descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo. Et Iesus proficiebat sapientia, & etate, & gratia, apud Deum & homines.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Ascendentibus illis Hierosolymam, secundum consuetudinem diei festi. De deuotione circa Dei cultum, tam debita, quam voluntaria.
2. Secundum consuetudinem diei festi. Pias & laudabiles Ecclesie consuetudines esse seruandas.
3. Remansit puer Iesus in Hierusalem, De parentum officio circa curam liberorum.
4. Et non cognouerunt parentes eius. De cultu & honore Dei, parentum honori præferendo.
5. Descendit cum eis, & erat subditus illis. De obedientia Superioribus præstanda, absque respectu personarum.
6. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo, De meditatione operum & beneficiorum Dei.

1. Ascendentibus illis Hierosolymam, secundum consuetudinem diei festi.

LOCVS moralis de deuotione circa Dei cultum, tam debita, quam voluntaria. Nam Ioseph quidem iuxta legis præceptum (quæ iubet, ut ter in anno omne masculinū in templo præsentetur coram Domino, quorum trium temporum præcipuum erat Pascha) ascendebat ad festum Hierosolymam, & debitam hæc in parte deuotionem ostendit. Sed quum nec mulieres, nec paruuli hac lege tenerentur, voluntaria fuit B. Virginis deuotio quod ascenderit, puerumq; duodennem Iesum secū duxerit. Ac de debita hac in parte

Ezech. 34.

parte deuotione, in altero Promptuario egimus contra hæreticos, qui festorum celebrationem nullam debitam, aut ex obligatione & mandato Ecclesie institutam agnoscere volunt. Nunc de voluntaria deuotione pauca dicemus. Nunc enim plerique Christiani, circa templum frequentandum, & Dei cultum, anxie quærunt & inuestigant, teneantur ne quotidie sacrum audire, aut sæpius in anno quam semel confiteri, & similia; quasi magnum aliquod detrimentum accepturi, aut iugum aliquod iniquum subituri essent, si aliquod Deo obsequium, supra id quod prorsus necessarium est, præstarent. At verò ut hic B. Virgo nõ ex debito & obligatione legis, sed ex propria deuotione, ex Galilæa Hierosolymam, via satis longa, oratura perrexit: sic nos Christianos facere decet, nec ad ea quæ per se pia, sancta, & salutaria sunt, præceptum, obligationem, censuram, aut excommunicationis periculum expectare. Seruile hoc est, & ad veteris Testamenti filium pertinet, nõ noui. Nunc enim liberè seruimus iustitia. Nunc iusto lex nõ est posita. Nunc Spiritum adoptionis filiorum Dei accepimus, in quo clamamus, Abba Pater. Filius non expectat ut seuerè ei à patre aut matre aliquid præcipiatur; sed cognita pia parentum voluntate, omne præceptum anteuertit. Sed et si serui tantum essemus Dei, non etiam filij; nemo dominus eos libenter famulos aleret, qui nihil nisi iussi facerent. Molestum & fastidiosum est eos seruos habere, à quibus nihil nisi strictè præcipiendo, nihil absque minis, flagris aut tormentis, seruitij extorqueas. Idem existimet Christianus quisque iam non seruus, sed filius; non hospes & aduenia, sed ciuis & domesticus Dei, imò amicus adeoque frater (sic enim suos Christus vocare dignatus est) intolerabilem se & fastidiosum Deo esse, si nihil boni faciat, nisi mortis æternæ, aut tormentorum gehennæ metu: si in omnibus præceptum, obligationem, damnationis periculum expectet. Non acceperat Dauid præceptum ut ædificaret templum Domino, ut Arcam Dei in domum suam inferret, ut ante illam saltaret; fecit tamen magna cum laude hæc omnia tantæque in hac sollicitudine incubuit, ut diceret: Si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. Plura huius spontaneæ deuotionis exempla; Deo longè gratissima, in altero Promptuario contra hæreticos produximus, qui tantum impietate malos Christianos superant,

De voluntaria deuotione.

Rom. 6. & 8.

Simile.

Ephes. 2.
Matth. 28.
vers. 10.

2. Reg. 7.

Psal. 131.

In Dominica Palmarum.

Luca 6.
2. Corinth. 9.

Psal. 142.

Iacob. 2.

Thren. 3.

1. Petr. 4.

Eccles. 9.

Eccles. 11.

3. Cor. 6.

Matth. 25.

superant, quantum mali bonos. Deinde quare illud Christi non perpetuo recordamur: *Qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis?* & illud Pauli: *Qui parce seminat, parce & metet; qui seminat in benedictione, de benedictionibus & metet?* Qua enim fronte Deum rogamus, *ne intret in iudicium cum seruo suo*, ne ex rigore legis nos iudicet; quando nos volumus ex rigore legis Deum metiri, nec alia bona facere, quam quæ lege præcipiuntur? Quod si tu in hanc phrenesim incidas, vt dicas, Nolo confiteri nisi in Quadragesima, nolo communicare nisi in Paschate, nolo audire sacrum nisi in Dominicis & festis diebus; quare non metuis, ne quum primum in aliquod mortale peccatum incideris, statim Deus dicat, Volo vt terra dehiscat, & hunc impium deuoret? *Iudicium enim sine misericordia ei qui non fecit misericordiam.* Et quod te mortaliter peccantem Deus adhuc viuere sustinet, ineffabilis misericordiae est. *Misericordia enim Domini, quod non sumus consumpti.* Sed illud Petri meminisse oportuit: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* id est, multa peccata Deus misericorditer condonat ei, qui multa alia bona opera liberaliter, & ex sola Dei ac proximi charitate facit, non ex præcepto tantum, aut legis obligatione. Quare sic Scriptura nos hortatur: *Quodcumque potest facere manus tua, instanter operare:* nempe, vt poenam peccatis tuis debeat deuites. Sequitur enim: *Quia nec opus nec ratio, vt sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quod tu properas.* id est, post hanc vitam nihil poteris operari, nulla te iuuabit sapientia aut scientia, vt aliquid opereris, vnde poenas tuas apud inferos, quod tu properas, alleuias, aut misericordiam illic inuenias. Rursus alia Scriptura; *Mane semina sementuum, & vespere ne cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud; & si utrumque simul, melius erit.* Monet à bono opere etiam indebito non cessandum, sed omnia tentanda, in quibus vel Deo seruire, vel proximo prodesse possumus; quia nescimus in quo genere opera nostra magis Deo placeant: quod si in vtroque, tanto melius, tanto vberiore laboris fructum recipiemus. Et quid est aliud, *in vacuum Dei gratiam accipere*, quam continuas Dei ad bonum inspirationes reuicere, nisi fortè aliquid suggerat quod sub præcepto cadit? Seruus quoque ille malus & piger cur in tenebras exteriores eicitur? Non quia impius erat; sed quia inutilis. *Inutilem seruum proiicite in tenebras exteriores.* Inutilis autem vocatur

vocatur, quia *accepta talenta abscondit*; id est, Dei dona ad bonum vsum non conuertit. Dei gratias, Dei bonas inspirationes abiicit, dicens: *Sciebam quia durus es, & ideo timens abscondi*, id est, sciebam te rigidum exactorem legis esse, & opera nostra seuerè à te examinari: ideo solam legem implere studui, alia opera bona aggredi non sum ausus; ne minus rectè illa præstando, magis offenderem, quàm placerè. Sic enim multi à sacro quotidie audiendo, à confessione & sacra synaxi frequentanda, aliisque multis piis laboribus abstinent, timentes scilicet ne minus perfectè ea exequentes offendant. Præposterus hic timor est. Deus enim non operum perfectionem, sed nostram faciendi voluntatem attendit, *Pax hominibus bonæ voluntatis. Qui cepit in vobis bonum opus, perficiet.* *Adhuc loquente te, ecce adsum.* Alios non timor retundit, sed inertia & pigritia dissoluit, contra quos illa produci possunt quæ superius attulimus ad illa Evangelij verba, *Omnis vallis implebitur.* Certè contra utrosque illud Hebræorum prouerbum valet. *Qui pridie sabbati non colligit, in sabbato non comedet.* Lex nempe Mosaica iussit, vt in die sexta populus duo gomor, id est, duas mensuras manna per singula capita colligeret, eo quod in ipso sabbato non inueniebatur manna in agro. Qui ergo hanc duplicem mensuram in profabbato non collegisset, in ipso sabbato quod comederet non habebat. Atqui profabbatum nostrum hæc vita præsens est, *in qua peregrinamur à Domino.* Sabbatum nostrum est alterius vitæ requies, de qua Paulus ait: *Relinquitur sabbatismus populo Dei; vnde festinare nos monet, vt ingrediamur in illam requiem.* Nisi hic duplicem mensuram collegerimus, eam videlicet quæ & presenti iustitiæ sufficiat, mandata omnia seruando, & futuris poenis alleuiandis, ac præmiis percipiendis cõueniat, multa alia bona opera iuxta datam nobis gratiam & facultatem faciendo, in illo sabbatismo populi Dei requiem non inueniemus. Nisi *operemur & ornemus lampades nostras, ne desit oleum in illis*, (id est, opera bona, misericordiae & charitatis pinguedine plena, lucetia ante Deum & homines) veniente sponso excludemur, etiã si virgines simus, etiã si castitatis præceptum seruauimus. Nisi *operemur dum lucem habemus*, nox illa tristis superueniet, & *tenebra nos comprehendent.* Non ergo id solum bono Christiano considerandum est, quid Deus strictè præcipiat sub poena damnationis æternæ, quid Ecclesia præcisè iubeat sub poena censurarum aut excommunicationis;

Luca 8.
Philp. 6.
Esaia 58.Domin. 4. Ad
uent. text. 5.
Exod. 16.
Allegoria.2. Corinth. 5.
Hebr. 4.

Matth. 22.

Ioan. 12.

tionis; sed sic *reformari* debemus in nouitate sensus nostri (vt Paulus docet) vt probemus qua sit voluntas Dei bona, & beneplacēs, & perfecta: probemus, id est, in vsum deducamus. Sic alibi iterum: *De cetero fratres, quaecunque sunt vera, quaecunque p̄dica, quaecunque iusta, quaecunque bona fama, si qua virtus, si qua laus, hac cogitate. Qua & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hac agite, & Deus pacis erit vobiscū;* id est, Deū placatum & benignum patrem sentietis, non durum & feruenum iudicem, qui clauso ostio respondeat, *Nescio vos.* Certè in vestimentis, in cibis, in loco habitationis nō spectamus necessitatē tantum, sed honestatē, ciuilitatem, cōmoditatem. Et in solo Dei cultu atq; obsequio necessariis contenti erimus? Sic rebus omnibus Deum postponimus.

2. Secundum consuetudinem diei festi.

Locys moralis docendi populum, pias & laudabiles sanctæ Ecclesiæ consuetudines piè ac religiosè obseruandas esse. B. Virgo mater Christi, cum Ioseph sp̄so eius, Synagogæ consuetudines exactè seruabant. Antea, secundum consuetudinem legis, obtulerunt pro puero Iesū oblationes, nunc, secundum consuetudinem diei festi, ascendunt Hierosolymam cum puero Iesus ipse, secundum consuetudinem, ibat in montem oliuarum orandi causa. Apostolus consuetudinē allegat mulierum, dum in Ecclesiam orandi causa conueniunt. Pilatus pro libertate innocentis Iesu, consuetudinē adducit Iudæorum. Festus tribunus affert consuetudinem Romanorum contra Iudæos, Apostolo necem molientes, neminem inauditum damnari debere Zacharias, secundum consuetudinem sacerdotij, fortè exiuit, vt poneret iacensum coram Domino. Deniq; Apostolus hac sola consuetudinis Ecclesiasticæ voce hæreticos & contentiosos retūdi voluit. *Si quis* (inquit) *vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* Vnde Coxo Commissario Regio hæretico in Anglia sub Edoardo puero, quum Oxonij appositis in mensa die ieiunij carnibus, Treshamum Doctorem Theologum & Catholicum, porrecta illi affati capi ala, interrogaret, *Quam Scripturam habes, domine Doctor, contra hunc cibum hodie comedendum?* respondit confestim ex Apostolo: *Nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* quo audito; obmutuit Cōmissarius, homo alioqui procacissimus. Sic olim veteres Doctores & sancti Patres fecerunt. *Consuetudo est,*

Roman. 12.

Philip. 4.

Matth. 23.
Simile.

Consuetudines Ecclesiasticæ piè seruanda.

Matth. 26.

1. Cor. 11.

Matth. 27.
Actor. 25.

Luca 1.

2. Cor. 12.

Homil. 4. in 2.
ad Thess.

traditio est: nihil amplius quaras, ait Chrysofomus. *Si consuetudines* (ait S. Basilius) *qua scripto prodita non sunt, reicere conamur, ipsam fidei prædicationē ad nudum nomen contrahemus.* In causa illa grauissima de rebaptizadis hæreticis, *Consuetudinis robore* ait Augustinus, *tenebatur orbis terrarū, & hac sola opponebatur inducere volentibus nouitatem.* De Origene notat Basilius, quod etfi non omnino fanas haberet in omnibus de Spiritu sancto opiniones nihilominus (ait) *& hic reueritus consuetudinis robur, pias voces emisit de Spiritu.* Tertullianus huius rei causam assignat: *Cōsuetudo* (inquit) *sine dubio de traditione Apostolica manauit. Quo modo enim usurpari potest quod traditū prius nō est?* Vniuersaliter scilicet. Vnde sic Augustinus: *Multa non inueniuntur in literis Apostolorū, neq; in Conciliis posterorū: & tamē quia per vniuersam custodiuntur Ecclesiā, non nisi ab ipsis tradita & cōmendata creduntur.* Vnde iterū Augustinus: *In his rebus, vbi nihil certi statuit Scriptura diuina, mos populi Dei, & instituta maiorū pro lege tenēda sunt.* Hæc veteris Ecclesiæ pietas fuit. Hæc SS. Patrū grauissima iudicia extiterunt. Hoc Euangelista disertè notare voluit, ascendisse parentes Christi, *Iuxta consuetudinem diei festi.* Hic locus etiā contra nostri temporis hæreticos valet.

3. Remansit puer Iesus in Hierusalem.

Locys moralis de parentū officio circa curam liberorum: cuius illa pars maxima est, vt eos in diuino cultu instituant, & à teneris annis Dei tēpla frequentare doceant, exēplo parentū Christi adhuc pueri in hoc Euāgelio. Quo enim semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu. Vnde Sapiens: *Filij tibi sunt? erudi eos, & curua illos à pueritia eorum.* Abrahā ideo Deo sic charus erat, vt ei secreta sua iudicia reuelaret; quia, quod à Deo didicerat, filios suos postea docturus erat. Dixit enim Deus, ad perdendā Sodomā suos Angelos missurus: *Num celare potero Abrahā qua gesturus sum? cum futurus sit in gentem magnam ac robustissimā;* id est, quū plurimorum liberorū ac neporum pater futurus sit: *Scio enim quod præcepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, vt custodiant viā Domini, & faciant iudiciū & iustitiā.* Præclarū exemplū boni patris, & Deo propterea gratissimi. Terribile exemplum negligentiae paternæ Heli sacerdos fuit, sic de eo ad Samuelem loquente Deo: *Pradixi ei quod iudicaturus essem domum eius in æternum propter iniquitatem, eo quod non erit indignè agere filios suos, & non corripuerit eos.*

De Spiritu S. cap. 27.

De Bapt. cont. Donat. lib. 2. ca. 9. De Spiritu S. cap. 29.

In lib. de coronā militis.

De Bapt. cont. Donat. lib. 2. cap. 7. Epist. 86. ad Casulanum.

Locus contra hæreticos.

Parentum officium circa curam liberorum.

Eccli. 7.

Gene. 18.

Exemplū:

1. Reg. 4.

1. Reg. 5. *Nunc ego incipiam, & complebo.* Quod & factum paulo post fuit, quum vno & eodem die duo eius filij, in castris occiderentur; Arca Dei caperetur, & ille sedens in sella sua, cadens retrorsum, fractis ceruicibus interiret. Sed & ipsi ethnici hac in parte docere nos possunt. Eleganter Plutarchus; *Parentes (inquit) qui filijs ditandis omnem curam impendunt, eorū autem mores negligunt (quanto magis salutem?) similes sunt ijs qui magnam calceorum curam habent; & interim pedē ipsum parui pendunt. Vnde ille merito ab Aristippo derisus est; qui rogans quantā instruendi gratia filij mercedem postularet, illo mille drachmas postulante intulit: Atqui seruum mille drachmis comparare possum. Cui Aristippus: Duo itaque seruos habebis, illum quem mercaberis, & filium.* Nihil enim à seruo filius rusticē educatus differt. Vnde idē Philosophus cuidā percontanti, quare melior esset euasurus filius, si eum curarer literis erudendum; *Vt nihil aliud; inquit; certē in theatro non sedebit lapis super lapidem.* Homo idiotā in hoc magno mundi theatro quasi lapis super lapidē sedet. Acute Diogenes dicebat; se *Megarensis alicuius arietem esse malle, quam filium;* significans; Megarenses pecorum maiorem curam habere, quam liberorum. At hodie si viueret, de multis Christianis (prohi pudor!) diceret; malle se canem aut equū multorum esse; quam filium adeo horum maxima, liberorum nulla cura haberetur: nulla, inquam, quoad animæ salutem, quoad Dei cultum à primā ætate addiscendum. Nam ad alia quod attinet, ad huius mundi ciuilitatem, prudentiam, vel astutiam potius & calliditatem; ad ipsas quoque bonas literas ediscendas, hac iam ætate magna satis cura adhibetur. Sed regnat hodie ille fœdus error, de quo suo tempore conquestus est Augustinus in hæc verba: *Quare iuisti in scholam, & vapulasti? quare tantā mala in pueritia pertulisti? Vt disceres? Quid disceres? Literas. Quare? Vt haberetur pecunia, aut ut compararetur honor; & teneretur sublimitas dignitatis. Vide quia periturus es propter perituram rem. Et paulo post. Parentes nostri quando nos in scholam mittebant, non hoc nobis dicebant, Discite literas, ut habeatis vnde legere possitis codices Dominicos: nec ipsi Christiani filiis suis hoc dicunt: sed, Discite literas, ut sis homo. Quid enim? Modò pectus sum? Quod dico ut sis homo, hoc est, ut sis eminent inter homines.* Hæc ille. Hic autem error quātus sit, rectē describit alter nostri temporis Seneca, si moralem tantūm virtutem & eruditionem spectes; sed veræ virtutis & religionis nomine, Seneca omni

Lib. de liber. educat.

Apophthegma.

Laert. lib. 2. cap. 8.

Apophthegma.

Ælianus de uariab. lib. 11.

Apophthegma.

De disciplina Christiana. ca. 2.

omnibusq; philosophis maior & felicior. Thomas Morus, martyr Christi celebris, in quadam ad scholæ suæ domesticæ præceptorem epistola, his verbis: *Ego quo difficilius uideo superbia pestem excutere, eo magis emittendum censeo, ut id quisque statim meditetur ab infantiā. Neque aliā causam puto cur hoc malū tam ineluctabile pectoribus nostris inhereat, quam quod propè simul ac nati sumus, mollibus animulis puerorū à nutricibus inseritur; fouetur à magistris, à parentibus alitur atque perficitur: dū nemo quicquā ne bonū quidē docet, à quo non laudē iubeat protinus expectare, velut hostimentū pretiūmq; virtutis. Inde laudes diu sueri magnifacere, tādē eō uenitur, ut, dū plurib⁹, hoc est, peiorib⁹ placere studēt, bonos esse pudeat.* Hæc ille.

Atque hæc quidem eō pertinent, ne praua parentū educatione vitii assuescant pueri. Sed pietas Christiana plus postulat, ut in Dei cultu; timore, obsequio suos liberos parentes instituant. Quod eos monet non semel Scripturā: *Melior est unus timens Deum, quam mille filij impij; & utile est mori sine filiis, quam relinquere filios impios.* Et iterum: *Lacta filium, & pauere te faciet. Lude cum eo, & contristabit te. Non corrides illi, non des illi potestatem in iuuentute.* Denique & illud: *De patre impio queruntur filij, quia propter ipsum sunt in opprobrio.* Quare Apostolus quum dixisset, *Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros;* id est, ad maledicendum vobis, quum ex mala educatione perire se vident; adiecit: *Sed educate illos in disciplina & correptione Domini.* nempe ut Deum cognoscere, amare, timere, colere discant. Ipsa profectò rerum natura hanc diligentiam & curam parentes docet. Perdices pullos fugientes se occultare, ac supinos iacentes se gleba terræ pedibus apprehensa cooperire docent. Ciconiarum pullis parentes in tectis adsunt, ut periti in expertis præsto adsint ad volandum. Luscinia verò pullos suos cantare prædocent; ac, si qui capiuntur adhuc rudes, & hominum manibus nutriantur, peius cantunt, ut qui ante legitimum tempus à Doctore subtracti sint. Quanto magis parentes Christiani, quæ ad filiorum salutem pertinent, omni studio perdocere debeant; ne, mala consuetudine capti, tota vita potius canant!

4. Et non cognouerunt parentes eius.

Lo c v s moralis de Dei cultu & honore, parentū carnalium obedientiæ & honori præferendo. Parentes quidem pueri Iesu eū ad festum & templū secum adduxerunt, eaq;

In vitā D. Thomæ Mori. cap. 10.

Eccli. 16.

Eccli. 30.

Eccli. 41.

Ephes. 6.

Plutarch. in lib. de liberis educandis. Similia.

Parentū honori, Dei cultus præferendus

in re cōmunis pietatis bonū exemplum dederunt, de quo iam diximus; sed vltra publici festi tempus, eum in templo remanere non concesserant. At puer Iesus volens aliquid extra ordinē facere, & singulare Deo obsequiū prestare supra communē & vulgarem pietatē, volens Patris sui celestis imperio parere, & aliquod suæ diuinitatis specimē dare, insciis parentibus hoc facit, disertē docens in iis, quæ singulariter ad diuinū obsequium spectant, parentū cōsensum neq; obsecrandū, neq; expectandum esse; nullam deniq; carnalium parentum, aut amicorum eo in negotio curam aut rationē habendā, etiam si tales alioqui sint, quos nihil sancto proposito obfuturos esse constet: quales haud dubiē parentes pueri Iesu erant, facileque permitturi, vt in tanta causa, de qua postea illis dixit, *Oportebat me in iis quæ Patris mei sunt esse*, finito festo, in ciuitate & tēplo remaneret. Eos tamen huius rei conscios non facit, exemplū suis daturus, ne illi simili in casu id faciant, qualescunque demum parentes habeant; non vt boni parentes contemnantur, sed vt mali, vel certē minūs boni caueantur, quorum maximus numerus est. Vt enim leges, sic exempla sancta id spectant, quod communiter fieri solet. Hoc autem quod Christus exemplo docuit, tum antea per seruum suum Moysen, tum postea viua vocis suæ oraculo expressit. Moyses dixit: *Qui dixerit patri suo, aut matri suæ, nescio vos; & fratribus suis, ignoro illos; & nescierunt filios suos; hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt, iudicia tuā ō Iacob, & legem tuam ō Israël.* Hæc est benedictio tribus Leuiticæ in figura sacerdotij noui Testamenti; & maximē status monastici, qui in causa cultus diuini nesciunt parentes suos. Hoc Christus docuit, quum diceret: *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus.* In quē locum Chrysostomus: *In omnibus obtemperandum parētibus est, præterquam in iis quæ pietati officiunt.* Sic Augustinus: *Sicut parentes honorare debemus, ita eos propter annuntiationem regni Dei nulla impietate cōtemnimus.* Fortiūs adhuc D. Hieronymus: *Licet passo crine & scissis vestibus vbera quibus te nutrierat mater ostendat, licet in lumine pater iaceat, per calcatum perge patrem: sicis oculis ad vexillum crucis euola.* Rationē assignat D. Ambrosius: *Natura pignora, Dei beneficia sunt. Nec quisquā debet plus amare beneficiū, quàm benefactorē.* Aliā assignat Augustinus: *Virtus nihil aliud est, quàm rectus ordo amoris.* Ordo autem amoris hoc habet, vt diligendus sit proximus

Deut. 33.

Typus.

Matth. 10.
Homil. 36. in
Matth.
Contra Adimant.
cap. 6.
Epist. ad Heliodorum.

In Lucam lib. 7.
cap. 12.

De ciuit. Dei,
lib. 15. cap. 22.

proximus in ordine ad Deum; ideoque proximi cuiuscunque dilectio, est gradus ad diligendum Deum. In hoc igitur gradu sic subsistendum, vt superior ordo propter eum non violetur. Aliam causam adfert D. Chrysostomus: *Hæc doctrina Saluatoris (Qui amat patrem plus quàm me, &c.) & credentes filios maiorū animificet, & patres remissiores ac leniores, ne ab amore Christi liberos dimouerent, videntes tantos esse ipsius vires, vt facile posset à parentibus filios eripere.* Hæc ille. Huius verò heroicæ pietatis tot ferè exempla sunt, quot boni sacerdotes & monachi, carnales & mundanos parentes habuerunt. Vnum aut alterum illustrius subiiciā. S. Franciscus in primis suæ conuersionis initiis, quum à patre iuberetur corā Episcopo bonis paternis cedere, eo quod omnia per eleemosynas dissiparet, libenter id fecit etiā tota veste exuta, moxque dixit: *Nunc liberiūs & veriūs dicere possum, Pater noster qui es in cœlis.* D. Thomas Aquinas, habitu Dominicanorum sumpto, quū in via ad studia proficiscendo, à duobus germanis fratribus armata manu raperetur, & ad castrū matris, nobilissimæ feminae, duceretur; nec à matre, nec à sororibus, nec à fratribus, nec vlla denique humana arte aut industria, à sancto proposito reuocari posset; tadē, cōniunte matre, per fenestrā dimittitur, & sui Ordinis Patrib. restituitur. Diuus Bernardus à suis fratribus vehementer pulsatus vt religionis propositum mutaret, eloquentior ipsis ac felicior, eos ipsos, aliosq; multos in suā sententiam pertraxit. Sic isti manserunt in templo, non insciis tantum, sed & inuitis parentibus.

Ho. 36. in Matth.

Exempla.

In Brev. Rom.

In vita eius apud
Suriū
7. Martij.

In Brev. Rom.

5. Descendit cum eis, & erat subditus illis.

Locvs moralis de obedientia superioribus præstanda, absque vlllo respectu personarum. Maior Christo esse non potes; nec minori obedire, quàm erat Ioseph faber, idemque pauper. *Sapientia Dei* (ait Cyrillus) *tanto sumus inferiores, quanto natura minores.* Hæc autē sapiētia Dei fuit, non solum vt homo fieret, sed etiā subditus; idq; patri putatio, non vero. Ioseph cum dominaretur in tota AËgypto, tamen patrem senem, & rerum necessariorum penuria afflictum, omnibus modis honorat. In agnitione fratrum, prima vox eius erat: *Ego sum Ioseph; adhuc vivit pater meus?* Amoris hoc argumētū fuit verè filialis. Vocat ex terra Chanaā patrē suū. *Habitabis in terra Gejsē, erisq; iuxta me tu, & filij tui, & filij filiorum tuorum.* Ibi de pascam, &c. Aliud beno

Obedientia sine respectu personarum.

Li. 6. in Iulianū.

Exempla.

Genes. 45.

Genes. 46.

Genes. 48.
Lib. de benedict.
Patriarc. c. 10.

3. Reg. 2.

1. Tim. 1.

Rom. 13.

Exempla.
Herodotus li. 2.
hist. circa finem.

honoris genus hoc fuit parentibus à filiis debitum, ut eorum necessitatibus subueniant. Venienti in Ægyptum patri, *iuncto Ioseph curris suis, ascendit obviam ei.* Hæc erat reverentia filialis, etiam à magno Principe pauperi patri præstita. Denique *introduxit Ioseph patrem suum ad Regem, & statuit eum coram eo.* Hic honor fuit specialis patri exhibitus. Postremò morituri patris clausit oculos; & *audito quòd agrotaret pater suus, sponte ad eum perrexit, cum duobus filijs suis. Festinabat quippe* (ait Ambrosius) *sumere benedictionem paternam. Pater enim, etsi pauper sit, nec divitiarum copias habeat, quas relinquat filijs suis, habet tamen ultima benedictionis hereditatem, qua sanctificationis opes successoribus largiatur.* Hæc Ambrosius. Sic & Salomon Rex, quò ingrederetur ad eum Bersabee mater eius, *surrexit in occursum eius, adoravitque eam, & sedit super thronum suum: positusque est thronus matri eius, qua sedit ad dexteram eius.* Nempe in omni obedientiæ genere, quam diuina lex vel Ecclesia præcipit aut commendat, nulla personarum ratio, cui obeditur, habenda est, sed voluntatis & ordinationis diuinæ, quæ eos nobis præposuit, & patres dedit, seu naturales, seu spirituales, seu etiam ciuiles. Sic enim *soli Deo datur honor & gloria,* quum alios præter Deum, non nisi propter Deum honoramus, id est, quia Deus eum nobis patrem aut præpositum dedit. Si enim alio quocunque respectu id facimus, ut prudentiæ, potentiæ, aut etiam virtutis causa, non iam ut patrem aut præpositum, sed ut prudentem, potentem, bonum honoramus: qui honor, etsi legitimus sit, tamen non est propriè honor parentum aut superiorum, quem Scriptura præcipit. *Quum enim omnis potestas à Deo sit; qua autem à Deo sunt, ordinata sunt:* omni potestati propter Deum, qui sic ordinavit, obedire & subiacere debemus absque personarum respectu, in quibus aliquid semper quod displiceat inuenire facillimum est, & nihil quod offendat inuenire difficillimū. Amasius ex plebeio Rex Ægypti factus, quibusdam ex antiqua nobilitate obsequium detrectantibus, & eam subiectionem agrè ferentibus, curauit ex pelui quadam, in qua ipse & domestici eius pedes lauare solebant, certum idolum fieri simile illi, quod ab Ægyptiis præcipuè adorabatur; moxque solemniter in templo collocatum, ab omnibus adorari. Quo facto, ostendit idolum ex qua materia factum fuisset; quæ utcumque esset vilissima, honore tamen dignum ab eis existimatum, propter sub

sublimè honoris locū in quæ euecta fuisset: quare & idè de eo iudicaret, qui utcumque loco obscuro ortus esset, tamè, Deo ita disponente, ad regalè thronū peruenisset. Sapièti còmeto, id quod res erat, ostendebat, in omni præpositura diuinitus ordinata, non materiã, sed formã; nō personã, sed vocationè spectadã esse. S. Fracisco super asellū equitate, socius eius cœpit dicere intra se: Nō de pari ludebāt parètes eius & mei. En ipse equitat, & ego pedester eius asinum duco. Hoc illo cogitante, protinus descendit de asino vir sanctus, & ait: Non conuenit, frater, ut ego equitem, tu venias pedes; quia nobilior & potentior in seculo tu me fuisti. Obstupuit frater, & rubore suffusus, veniã cum lachrymis petiit, culpam confessus. Nempe in omni obedientia religionis & fidei, & maximè in cura conscientiæ, nobilitas, opes, & alia terrena quæ in seculo valent, & magni pretij habentur, nullum pretium aut valorem habere debent. Sunt enim illa quasi mundi numismata, & in mundo omniq̃ statu mundano valent ut publica moneta. Sed in causa fidei, & in statu religionis, quasi extra dominium suum monetæ vim non habent, sed tantum valent quantum sunt, id est, nihil. Omnis enim huiusmodi rerum valor ex hominum æstimatione procedit: Dei dona nulla vel pecunia vel nobilitate emuntur. Quare in causa fidei & conscientiæ, æqualis debet esse Regis & mendici obedientia. Hoc nos puer Iesus docere voluit, subditus patri putatio, & matri pauperulæ. *Aurum & argentum habent inscriptionem & imaginem Regis.* Regi ergo & regno debentur. *At omnis paternitas* (ait Apostolus) *in celo & in terra ex Deo Patre nominatur. Omnis potestas* (ut idè ait) *ex deo est.* Reddenda ergo *qua Dei sūt Deo, qua Cesaris Cesari.* Obedientia fidei, obediētia spiritualis, nō magis respicere debet aurū & argētū, nobilitatē & potētiã mūdā, quàm ligna & lapides. Hoc mūdo paradoxū puer Iesus, sed ita sapiēs, ut cū Doctorib. in tēplo cū omnium stupore & admiratione disputaret. Docuit subditus parentibus suis. Certè tota vita Christi obedientia fuit. Venit in mūdū ex obediētia. *In capite libri scriptū est de me, ut faciã Deus volūtatē tuã. Tūc dixi, Ecce venio. Et rursum: Descēdi de calo, nō ut faciã volūtatē meam, sed eius qui misit me, Patris.* In mūdo manēs, puer subditur parentibus: subditur Legi circumcisus: subditur Cesari, tributum soluens pro se, & pro Petro. Subditur Patri, obediens usque ad mortem. Sic nos obedientiam docere voluit.

In vita eius per
S. Bonau. c. 11.

Simile.

Matth. 22.
Ephes. 3.
Rom. 16.
Matth. 22.

Hebr. 10.

Psal. 39.

Ioan. 6.

Luca 2.

Matth. 17.

Philip. 3.

Est

1. Est autem hæc virtus maximè necessaria, vt credamus ea
Rom. 2. quæ sunt credenda. sic Apostolus vocat *obedientiam fidei*, de
 2. qua in altero Promptuario diximus: vt faciamus mandata
 3. Dei in omnibus; vt legibus & præceptis matris Ecclesiæ
Hebr. 13. obsequamur. de qua re Apostolus: *Obedite præpositis vestris,*
 4. *& subiaccete illis.* Denique vt potestati etiam seculari subii-
 ciamur, iuxta Apostoli verba citata. *Optimus ille minister tuus*
Cōf. lib. 10. c. 26. est (ait Deo Augustinus) *qui nō intuetur hoc à te magis audire*
Inobediētiū *quod ipse voluerit; sed potius hoc velle quod à te audierit.* Inobe-
pœna. diētes cōtrā, Deus & cœlo & terra & mari & ipso in aère
Num. 16. puniuit. Luciferū cū suis rebellātem, de cœlo deturbauit.
Ionas 1. Chore, Dathā, & Abirō, Moyſi inobediētes, terra viuos ab-
 sorpsit. Ionā fugientē in Tharſis, & Dei præcepto inobediē-
 rem, nec aqua potuit ferre, nec aēr, nec nauis; sed proici in
 profundū maris debuit. *Inobediētia crimē* (ait D. Bernardus)
In tract. de præ- *in quo, & quātū sit apud Samuelē aduertite. Quasi, inquit, pec-*
cepto & dispēsat. *catum harelolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle*
acquiescere. Non ait non acquiescere; sed nolle acquiescere: vt nō
inſionis simplex ipsa transgressio, sed voluntatis superba cōtem-
ptio, scelus idololatriæ reputetur. Nō enim est idipsum nolle obedi-
re, & nō obedire. Hoc quippe interdum erroris est, nōnūquam &
inſirmitatis; illud verò aut odiosa pertinacia, aut contumacia non
ferenda. Hæc ille. Porro vt quādā idololatriæ est inobediē-
1. Reg. 15. *tia, sicuti Sauli Samuel dixit: (se ipsū enim colit, suāq; vo-*
 lūtātē adorat omnis inobediēs, id est, obedire nolens) sic
 supremus & præstantissimus Dei cultus, obedientia est.
In vita S. Plato- *Omnia alia etiam rectissimè facta* (vt sapienter scripsit Theo-
nis, apud Suriū, *dorus Studites) obedientia tamen studio cōparāda non sunt. Per*
10. 6. pag. 220. *illam enim anima illuminatur, & propria voluntatis affectus ex-*
tinguitur, perfectāq; eius qui per spiritū nascitur in eū à quo gi-
gnitur, adoptio efficitur. Tria bona obedientiæ dicit: Lumen
Iacob. 4. *animæ, quia humilibus Deus dat gratiam: philautiæ extin-*
 ctionem, quæ omniū peccatorū radix est, & animæ pestis:
 verā in Christū adoptionē. Verus enim filius est, qui patrē
Simile. maximè & forma & moribus refert. Adoptio autem spiri-
 tualis in Dei filium tunc perfecta est, quando Christi obe-
 dientiæ, aliisque virtutibus conformes effimur. Sed mi-
 rari licet, hanc tantam virtutem etiam ethnicis Philoso-
 phis incognitam non fuisse. Quum enim Hesiodus, ma-
 gna cū sapientiæ opinione & laude, primas partes tribuisset
 sapienti per se, secundas ei qui recta monenti parebat; hanc
 eius sententiam correxit Zeno Citicus: & primas
 par

partes ei tribuit qui rectè monenti obtemperat: secundas
 ei qui per se sapit. *Quia, inquit, hic nihil habet præter intelli-*
gentiam, ille etiam habet effectum. Sanè enim qui optimè in-
 telligunt, & ex se sapiunt, rarissimè id præstant quod sciunt.
 Sed & præterea, qui rectè monenti obtemperat, maximè
 in autoritate constituto, idque ex Dei ordinatione, præ-
 ter operis effectum, habet obedientiæ meritum, habet Sal-
 uatoris sui imitationem & conformitatem, habet omniū
 aliarum virtutum custodiam humilitatem: quæ omnia il-
 le Philosophus videre quum non posset, tamen ex vno solo
 capite obedientiam sapientiæ prætulit: quanto magis nos
 Christiani eam præferre debemus! De hac virtute in aliis
 Euangeliis plura.

6. Et mater eius cōseruabat omnia verba hæc in corde suo.

Locvs moralis de meditatione, & frequenti recor-
 datione verborum, operum, & beneficiorum Dei. De
 qua virtute vt in alia Dominica quadam diximus, ita hic
 plura adiciemus, loco non minùs proprio. Notat Euange-
 lista quòd B. Virgo, pro sua sapientia & pietate, omnia
 Christi verba, atque etiam facta (nam verba hoc loco res
 significāt phraſi Hebraicā) cōseruaret ac retineret in cor-
 de suo, vtique meditando ea, ac diligenter & frequenter
 ruminando. Sic nos facere oportet, audita verbi Dei præ-
 dicatione aut lectione: ne de nobis id dicatur quod apud
 Ezechielem de improbis Iudæis Deus dixit: *Factus es eis*
quasi carmen musicum. Audiunt verba tua, & non faciunt ea.
 Atqui qui vel concionem audit, vel Scripturas legit, nec ad
 theatrum, nec ad cantationem, sed ad Christi scholam ac-
 cessit: vt discat, vt conferuet in corde suo, vt retineat ac me-
 ditetur; ne illud Propheticum de nobis dicatur: *Qui merces*
congregauit, misit eas in sacculum pertusum. Hi videntur habi-
 tare in terra obliuionis, de quib. Psalmista: *Nunquid cognos-*
cetur in tenebris mirabilia tua, aut iustitia tua in terra obliuio-
nis? Hic est infernus. Sed adhuc dū vinitur, in luce ambula-
 mus. *Operamini igitur dum lucē habetis, ne tenebra vos cōpre-*
hēdāt. De istis obliuiosis & sacculis pertusis dicit Scriptura.
Nō est Deus in cōspectu eius. Inquinata sūt via illius omni tēpore
 Hic est fructus talis obliuionis. Cōtra hanc negligētiā iterū
 loquitur Scriptura: *Quoniā nō intellexerūt opera Domini, &*
in opere manūū eius destrues illos, & non adificabis eos. Neimpe
 quis te ferat in conſtrina surgētem, mox assistere speculo,
 &

Laer. li. 7. c. 2. de
viris Philosoph.
Apophteg-
ma.

1.
 2.
 3.
 4.

De meditatio-
 ne operū & be-
 neficiorū Dei

Ezech. 33.

Aggai 1.

Psal. 87.

Ioan. 12.
Psal. 6.

Psal. 17.

Plin. lib. de of-
ficio audit.

Simile.

Simile.

Deut. 4.

Deut. 6. & 11.

Eccli. 6.

Eccli. 14.

Prou. 6.

Psal. 118.

& contactu capitis caesariem intueri, num probè sis tonsus; ex Ecclesia verò aut schola Christi regressum, nō protinus reipsum contemplari, & ex animo tuo rationem accipere, quid ad fidem roborandam vel illustrandam, quid ad mores in melius formandos didiceris? Otiosi aliqui interdū ignē ex silice ferro excutiūt, tantū vt videant quomodo scintillae euolant; sed escam non admouent, vt ignē accendant. Tales sunt auditores obliuiosi & magis curiosi quā attentī. Notant pulchrē, ingeniosē, eleganter dicta, & aiunt: Plus volat hic prædicator quā ille, &c. sed escam boni affectus non applicant, vt ignem deuotionis arripiant. Atqui quod veterem populum Deus admonuit, hoc multo magis nos Christianos facere oportet, quanto videlicet maiora beneficia accepimus. *Ne obliuiscaris* (inquit) *verborum quae viderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo omnibus diebus vita tua.* & infra: *Recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis.* Et iterum paulo post: *Erunt verba haec, quae ego precipio tibi hodie, in corde tuo & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens; id est, vesperi & mane. Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque & monebuntur ante oculos tuos scribēsque ea in limine & ostijs domus tua.* id est, siue egrediens, siue ingrediens domum tuam, in quocunque negotio seculari, horum verborum, quae erant de liberatione ex captiuitate Aegyptiaca, de introductione in terram promissionis, & de præceptis ac ceremoniis legalibus perpetuò memor eris. Quanto magis Christianum Baptismi sui, & regenerationis in Christo, beneficiorum & operum Dei, repromissae beatitudinis perpetuò memorem esse par est! Sic monuit Ecclesiasticus: *Cogitatum tuum habe in præceptis Altissimi & in mandatis eius assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientia dabitur tibi.* Rursum paulo post: *Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu suo cogitabit circumspeditionem Dei.* Moratur autem in Dei sapientia, qui Dei opera & beneficia frequenter cogitat & ruminat in corde suo, nec ea facile dilabi patitur. Hoc & Salomon monuit: *Conserua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuae. Liga eam in corde tuo iugiter, & circumda gutturi tuo.*

Iam verò maximam huius meditationis assiduae utilitatem paucis verbis Dauid expressit: *A mandatis tuis intellexi,*

lexi, propterea odiui omnem viam iniquitatis. Et rursum: *Nisi quia lex tua meditatio mea est, tunc fortè perissem in humilitate mea: id est, in afflictione, tentatione, & paupertate mea, quum exularem per Saul.* Docet diuinæ legis meditationem amaturam esse fortissimam contra omnes siue à dæmone & carne tentationes, siue à mundo & fortuna aduersitates. Vnde in hæc verba Ambrosius: *Athleta, nisi in exercitio palastra prius fuerit assuesfactus, non audet subire certamen.* *Vagamus igitur oleo lectionis mentis nostra lacertos.* Sic nobis tota die ac nocte exercitij vsus in quadam caelestium Scripturarum palastra; vt, quum aduersarius assistere cœperit, & puluere nos sua tentationis asperserit, stemus intrepidi. Et paulo post: *Exerceamur indefesso meditationis vsu, exerceamur ante certamen, vt simus certamini semper parati.* Mox variis exemplis sancti Iob, sanctorum Martyrum Christi, sancti Ioseph, qui acerbissima passi, & variè tentati fuerunt, ostendit eos absque meditatione præuia magna atque assidua, operum, beneficiorum, & promissionum Dei, tanta & tam varia tentationum certamina nunquam sustinere & superare potuisse. Moxque concludit: *Si athleticiis epulis pastam animam nostram aduersarius noster potuerit inuenire, si sit Euangelicus succus in nobis, si Apostolicis escis maturitas nostra mentis thoros, animaq; robusta solidauerit, si frequenti meditatione memoria tenax præceptorum caelestium parata ad tempus exempla depromserit, nulla tentationum poterit nos perturbare congressio.* Hæc Ambrosius. Sic & Chrysostomus: *Videmus planè corporis oculos, quum in fumo remorantur, lacrymas effundere; si verò potiantur aere purgato, & florantibus pratis: & horris virentibus, & fontibus inter amœna fluentibus, & saniores esse, multoque maiori aciei fulgore rutilare. Talis profectò est & mentis oculus. Si in pratis spiritualis pascatur eloquij, erit totus sine dubio purus atque lucidus, & acutiùs cuncta perlustrans. Si verò in fumum secularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumera prorsus mala lacrymabitur.* Hæc ille. Atque hæc de vtilitate ex parte nostra. Nunc & ex parte Dei quàm sit hæc meditatio & conseruatio verborum Christi in corde necessaria, paucis ostendetur. Pulchrè & sapienter Hugo de S. Victore: *Sicut* (inquit) *nullum est momentum quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate & misericordia; sic nullum debet esse momentum quo eum præsentem non habeat in memoria.* Hæc ille. Et certè si quis hoc tecum pactum iniret, vt, quàm diu ipse te beneficiis pro-

Pars Hyemalis.

K

sequeretur,

Serm. 12. in
Psal. 118.
Simile.Homil. 2. in
Matth. operis
imperfe.
Simile.Lib. 1. de Clauis
suo anima.

sequeretur, tu illius memorem animum gereres, an non libenter hanc conditionem acciperes? At Deus perpetuo tibi benefacit, quum te in esse conseruat, & necessaria vitæ subministrat. Cur ergo non semper illum in mente habeas? Hinc optimè S. Gregorius Nazianzenus, *Non tam sapè, inquit, respirare oportet quàm Dei meminisse.* Profectò quo temporis momento à nobis oculos Deus diuelleret; eo momento in nihilum redigeremur. Sicut enim hominis imago qui faciem suam in speculo conspicit, protinus aboletur, vbi is sese à speculo auertit: ita si Deus, ad cuius imaginem facti sumus, ideòque quasi in speculo nos sui imaginem contuetur, à nobis oculos deflexerit, ad nihilum rediremus. Rursum sicut calor in aqua, non ab aque natura, sed vel à sole, vel ab igne est, à quibus separata calere desinit: sic deuotio & amor Dei ex rerum diuinarum meditatione & contemplatione procedit; quibus sublatis, feruor ille deuotionis paulatim tepescit. Quare qui feruorem hunc perpetuum esse cupit, à Deo qui ignis consumens est, recedere non debet. Aristoteles in Meteoris mundum huic inferiorem superiori coniunctum esse oportere testatur, quo videlicet cœlestes influxus, astrorumque virtutes, huic inferiori communicari possint. Ad eundem modum spiritus noster spiritui diuino per cōtinuā recordationē & meditationē cōiunctus esse debet, vt spiritualis influxus, diuinæque lucis radij ad eū hoc modo pertingant. Deniq; vt corpus animæ, rami arboris truncus, & solares radij Soli vniti esse debent, vt ab illis virtutem, motum, & vitam trahant: sic per actualem eleuationem mentis in Deum (quæ maximè est meditatio operum, & beneficiorum eius) vniti semper Deo esse debemus, vt virtutū gratias ab eo capiamus. Sic Propheta: *Accedite ad eum, & illuminamini; & facies vestra non confundentur.* id est, à Deo illuminati, omnia ab eo facillè impetrabit.

EVANGELIUM DOMINICÆ II.
POST EPIPHANIAM.

NUPTIÆ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: *Vinum non habent.* Et dicit ei Iesus: *Quid*

In orat. de cura
pauperum.
Similia.

1.

2.

3.

4.

Psal. 33.

Ioan. 2.

Quid mihi & tibi est mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcunque dixerit vobis, facite. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex posite, secundum purificationem Iudæorum, capientes singula metretas binas vel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summum. Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat vnde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam; vocat sponsum architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primū bonum vinum ponit; & cū inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ; & manifestauit gloriam suam: & crediderunt in eum discipuli eius.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias. De sobrietate seruanda in conuiujs.
2. Dicit mater Iesu ad eum, *Vinum non habent.* De inuocando Christo in necessitatibus fratrum nostrorum.
3. Dicit ei Iesus: *Quid mihi & tibi est mulier?* Carnalis propinquitatis in bonis spiritualibus dispensandis non esse habendam rationem.
4. *Quodcunque dixerit vobis, facite.* De obedientiæ integritate, Dei mandatis præstanda.
5. *Implete hydrias aqua. Et impleuerunt vsque ad summum.* De necessaria cooperatione nostra ad Dei beneficia obtinenda.
6. *Omnis homo primū bonum vinum ponit, & postea deterius. tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc.* De perseverantia in bono.

1. Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias.

LOCVS moralis de sobrietate seruanda in conuiujs. Quæ enim nuptiæ, quæ conuiuia præsentē Iesu & discipulis eius celebrantur, illa omni sobrietate & modestia carere nequeunt. In quibus conuiujs & nuptiis, luxus, ebrietas, & lasciuia exercentur, ad illas diabolus inuitatur cum satellitibus suis: ibi ille tripudiat, & choreas ducit. De talibus dicit Petrus: *Voluptatem existimantes dici delicias, in conuiujs suis luxuriant os, oculos habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti.* At in istis nuptiis tanta sobrietas erat, vt

Conuiuiorum
sobrietas.

2. Petr. 2.

K 2

conuiuian-

conuiuantibus vinum defuerit. Nisi enim ad honestatem & sobrietatem seruandam defuisset, nec B. Virgo diceret, *Vinum non habent*; sed utcumque toto vino consumpto, tacuisset, quia vinum nimium habuissent; nec Christus aquam in vinum mutasset. Sed fuerunt istae nuptiae tales, quales iunioris Tobiae, & amicorum eius. *Cum timore Domini conuiuium nuptiarum exercebant*. Fuit hoc conuiuium tale, quale post Holophernem à Iudith occisum populus celebrabat, de quo dicitur; *Erat populus iucundus secundum faciem sanctorum*. id est, sicut populo sancto, & verum Deum colenti conueniebat. Quare S. Iob vir ditissimus, cuius filij fecerunt conuiuia per domos, unusquisque in die suo, quum in orbem transissent dies conuiuii, mittebat ad illos Iob, & sanctificabat illos (id est, precibus suis mundabat) *consurgensque diluculo, offerebat holocausta per singulos*. Dicebat enim: *Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis*: id est, ex affluentibus voluptate, aliqua contra Deum blasphemia cogitatione vsi fuerint. Sic vereres iusti sobrietatem in conuiuiis exercuerunt. Acute S. Basilius, eos qui hospites splendide & laute excipiunt, *illo apparatu contumeliam illis infligere, nimirum ventris illis libidinem obuiere*, scripsit. Sic nempe suos hospites tractant sicuti eos tractari velle existimant. Quare sapienter quidam ex Philosophis inuitatus ad cenam hospiti dixit: *Vide sic me tractes, ut bonam de me opinionem te habere ostendas*. A quo non abhorret illud Socratis dictum, qui rogatus cur multis inuitatis, admodum tenuem fecisset apparatus, respondit: *Si boni sunt, id est, sobrij, satis erit: sin minus, plus satis*.

De conuiuiis Christianorum sapienter dixit Chrysostomus: *Non omnino negem conueniendum inter nos esse nonnunquam & conuocandum; sed inhonesta & turpia conuiuia interdici velim; & luxum in cibum conuerti, qui dolore, temulentia & lasciuia careat; ut vel Gentes intelligant Christianos nosse modum delictis facere. id est, modeste & temperanter his uti. Exultate Domino in tremore, ait Propheta. Qualis erit illa exultatio? Hymnos scilicet pronuntiare, sermones honestos conferre, orare, & Psalmos pro seruilibus illis cantionibus inducere. Hoc pacto Christus mensa aderit; & dapes benedictione complet: cum preces ad eum fuderis, cum spiritu decantabis, cum egenos ad victus communionem conuocaueris, conuiuiisque modum & temperantiam exhibebis. Hæc ibi ille. At de conuiuiis luxu plenis sic alibi ait: *Vbi ebrietas, sibi diabolus; vbi turpia verba,**

Exempla.
Tab. 9.

Judith. 16.

Iob. 1.

Olympiad. in
Cæna.

In reg. fus. dis-
put. resp. ad
quæst. 20.

Apophtheg-
ma.

Lact. in vita
eius.

Apophtheg-
ma.

In sermo. super
illo: Carnis con-
cupis. ne secte-
ru.

Homil. 17. ad
pop. Antioche.

vbi saturitas, illic demones choreas agunt. Certè Philosophorum & ethnicorum in hac parte temperantia nos cum rubore & confusione doceat. Dux Atheniensium vocatus à Platone in conuiuium, quum frugaliter tractatus esset, postridie conueniens Platonem dixit: *Vos, ô Plato, melius cœnatis sequenti die quam presenti*. Conuiuia quippe immoderata, postridie stomachum grauant, moderata acuiunt. Democritus alius Philosophus dicebat: *Cœnas lautas & sumptuosas suppeditare potest fortuna: at faciles, & quæ sufficiant necessitati, suppeditat temperantia*. Nemini autè dubium, præstantius id esse, quod à virtute, quàm quod à fortuna confertur. Sed solidius nos docet Scriptura diuina: *Iusti epulentur & exultent in conspectu Dei: & delectentur in lætitia*. Non prohibentur epulæ & exultatio, sed fieri iubentur *in conspectu Dei*: id est, sicut decet eos qui Deo præsentibus epulentur. Sic cùm Iethro, ad videndum generum suum Moysen accessit in desertum, Aaron senioresque Israël conuenisse dicuntur, *ut comederent panem cum eo coram Domino*, id est, in honorem Dei, ut exponit Augustinus; cùm omni videlicet modestia. Neque enim vel tabernaculum adhuc erectum fuit vel Arca testamenti, ut coram illis facto conuiuium, coram Domino fieri diceretur. Sed & huius modestiæ seruandæ causa disertè in lege præcepit Deus, ut ad omne conuiuium Leuita aliquis vocaretur, cuius præsentia temperantiæ seruandæ frænum illis esset. *Comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua, & Leuita qui intra portas tuas est. Caue ne derelinquas eum*. Sic Iesus vocatur ad nuptias cùm discipulis suis, tanquam grauitatis Leuiticæ & sanctitatis ac modestiæ exempla; & ne quid in nuptiis leue aut indecorum fieret. Docet quippe suo exemplo Christus honesta conuiuia non esse etiã à viris sanctis refugienda. *Non dedignatus est Dominus (ait S. Augustinus) conuersationem hominum, qui usum carnis acceperat; nec secularia instituta contempsit, qui ad hæc venerat corrigenda*. Imò nusquam modestia & temperantia, vel Ecclesiasticorum, vel alioqui bonorum virorum magis elucescit, quàm in externa conuersatione & conuictu. Sic Christus publicanorum mensas, & Phariseorum conuiuia non est aspernatus; sed cœlestis suæ doctrine fructum etiam inter medias epulas eructauit. Hoc est ad literam, quod Sapientia de seipso prædicat: *In plateis sicut cynamomum & balsamum aromatizans odorem dedit*. Iusti quippe, qui à sapientia gubernantur, in locis etiam prophanioribus, & vbi plures sunt peccandi occasiones, illic sua-

Exempla.
Aelian. lib. 2. de
var. histor.

Stobæus.

Psal. 67.

Exod. 18.
Quæst. 66.
Super Exod.

Deuter. 14.
Typus.

Sermo. 41. de
temp.

Ecclesi. 24.

Similia.
Plutarch. in
Politico.

uissimum præbent boni exempli ac pietatis odorem. Nempe sicut Soli subiecta corpora splendorem, quem inde accipiunt, vicissim reddunt; sic boni suam bonitatem alijs conuersatione mutua impartiunt. Et sicut mutæ literæ ex cõmixtione vocalium in articulata erumpunt verba; sic rudes ex sapientum conuictu sapere incipiunt. Denique sicut hedera nascentis arboris stipitem vndique amplexa, vnà confurgit & adolescit, cū arbore grandi futura grandis; sic bonis qui adherent & conuersantur, in bonitate facile crescunt. De ipsis autem bonis & sapientibus, qui à ciuili & honesta conuersatione & conuictu abhorrent, sapienter Socrates dicere solebat: *Neque vinum austerum aptum esse potioni, neque mores agrestes hominum conuersationi.* Vbi ergo ædificationis locus aut spes est, conuiujs adesse vir bonus non detrectabit. De gula ipsa & intemperantia, in alijs Euangelijs plura.

Stob. serm. 2.
de imprudẽtia.
Apophteg-
ma.

Deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinũ non habent.

L o c u s moralis de inuocanda B. Virgine in omnibus defectibus nostris, vt pro nobis apud Filium intercedat, diceus: *Vinum non habent*, panem non habent; fidem, charitatem, castitatem, & cæteras virtutes non habent. Hunc locum tractandi in altero Promptuario satis multa supellex subministratur, tum super hoc Euangelium, & hæc huius Euangelij verba, tum in festis B. Virginis, maximè in festo Natiuitatis eius, vbi ostendimus eam esse matrem fidelium, & patronam maximam, contra nostri temporis hæreticos.

2. Dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.

L o c u s moralis Christum Iesum fiducialiter inuocandi & aduendi non solum in nostris, sed & in fratrum nostrorum necessitatibus, exemplo beatissimæ Virginis, quæ non pro sua, sed pro conuiuantium vel necessitate, vel honesta consolatione intercessit. Etsi enim tanta nullius sit apud Deum gratia & authoritas, quanta fuit & est beatissimæ matris eius, tamen multæ & magnæ sunt causæ cur hoc faciamus. Primum, quia ad omnes in se credentes Christus dixit: *Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quorum verborum quanta sit vis, in alio Euangelio dicemus. Deinde quia & nos, si Dei voluntatem facimus, Christi quodammodo matres sumus, iuxta ipsius verba:

Orandum pro
fratribus.

1.
Ioan. 16.
Dom. 5. post
Pascha.

2.

verba: *Quicūque fecerit voluntatem Patris mei qui in celis est, Matthæ 23*
ipse frater meus, & soror mea, & mater est: id est, à me dilige-
tur sicut frater, soror, & mater, vera dilectione, non æquali, Matth. 7.
vt sapè Scriptura loquitur: Estote perfecti sicut Pater vester, 1. Ioan. 3.
& c. Omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille Ioan. 18.
sanctus est. Vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Qui dicit se in
Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. hæreticos. 1. Ioan. 2.
Locus contra
hæreticos.
Quæ omnia non æqualitatem, sed similitudinem & veritatem significant, quod obiter contra hæreticos hodie dictũ sit, qui propter illa Christi verba (Matthæi 12.) non verentur se & meretriculas suas euangelicas beatissimæ matri Dei adæquare. Tertiò, quia præceptum charitatis hoc nos iubet, quo dicitur: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Orare igitur pro proximo debemus sicut pro nobis ipsis. Quarto, quia disertè Scriptura hoc præcipit. Sic enim D. Iacobus: *Orate pro inuicem, ut saluemini:* Et causam subiungit: *Multum enim valet deprecatio iusti assidua: nempe non pro se tantum, sed & pro alio. Quod exemplum Eliæ à Iacobo subiunctum docet: qui orans ne plueret propter peccata populi, & rursus orans, vt plueret propter populi resipiscentiam, vtrobique exauditus est. Quintò & vltimo, propter exempla Apostolorum, & aliorum Sanctorum. D. Paulus non solum orat sine intermissione pro Romanis, pro Corinthijs, pro Philippensibus, & alijs ad quos scribit, vt supra citatum est, verum etiam enixè alios petit vt pro ipso orēt. In quem speramus, quoniam & adhuc eripiet, adiuuantibus vobis in oratione pro nobis, vt ex multarum personis facierum, eius qua in nobis est donationis, per multos gratia agantur pro nobis. Hieremias Propheta etiã ex hac vita sublatus hoc nomine commendatur: *Hic est amator fratrum, hic est qui multum orat pro*
populo Dei. Proferã hoc loco illustria quædã exẽpla de efficacia orationũ, quas viri sancti & iusti in hac vita pro fratrum salute & necessitate fuderunt; vt sic magis excitet suos auditores cõcionator, quo honorũ virorũ precibus se enixius commendent, ipsique pro alijs feruentius orent: quæ vtraque pietas hodie propemodum neglecta iacet, nisi apud illos demum qui hoc subsidij genere minis indigēt. S. Dominicus, quum cuidam Priori Cisterciensi declarasset, hanc à Deo gratiam singularem se hætenus percepisse, vt nunquam quicquam à Domino postulauerit, quod non pro voto impetrarit, rogatur statim ab eodem, vt pro conuersione M. Conradi rogare Deum vellet. Cui
*ille,**

3.
Luca 10.

4.
Iacobi 5.

5.
Exempla.

1. Cor. 1.

2.

2. Mach. 15.

3.

In vita eius lib.
4. cap. 5.

K 4 ille,

ille, Rem, inquit, frater difficilem petis: attamen si velim hac nocte Dominum deprecari, de solita eius benignitate nihil ambigo, quin sit nostras admissurus preces. Eadem nocte, præsente illo Priore, Deum orat. Proximo manè Conradus ille, vir egregius & doctus, qui hactenus à vita monastica totus abhorruerat, sic ad Deum conuertitur, ut habitum monasticum instanter peteret, & obtineret. S. Catharina Senensis, rogata à Patre suo spirituali Raimundo, contritionem peccatorum ei vehementissimam, qualè tota vita prius non senserat, impetrauit. Eadem duobus maleficis ad mortem condemnatis, sed nulla pœnitentia ductis, pœnitentiæ gratiam suis precibus impetrauit. Idem à Deo impetrauit duobus alijs impœnitentibus damnatis, recitato Psalmo, *Miserere mei Deus*, sancta virgo Coletà, Ordinis S. Claræ mirifica reformatrix. Sed elegans & admirabilis est hac in parte de precibus S. Elisabethæ, Regis Hungarorum filia, historia. Adolescens quidam multum dissolutus, ab illa grauitè admonitus ut in melius mores mutaret, rogauit illam, ut pro eo Deum precari hoc vellet. Mox illa: Serio petis ut pro te Deum rogem? Peto, ait illè, serio intimeque. Statim illa, Oportet te, inquit, idem facere, precesque meas tuis iuuare. Quo persuaso, itum est, ac vtrisque oratum loco congruenti. Nonnihil moræ intercesserat, cum ecce adolescens clamare cœpit; Iam iam ô domina precari desiste: incendo enim ita tuarum feruore precum, ut ferre vix queam. Tum illa vehementius orationi instare. At ille se intentius inflammiari sentiens, viribusque paulatim destitui, toto iam corpore in sudorem eunte, clamat altiori voce, disiectis præ lassitudine brachijs: Cessa ô domina, cessa; quia supplicationis tuæ incendio præcordia mea depascuntur. Deficientem ita iuuenem duæ ex eius pedissequis sustentant, feruorem eius intèssimum, & perfusa sudore membra, vix tactu manuum pati valentes. Tandem nihilo segnius orare perseverante illa, anhelans iuuenis quam potuit altissima voce sæpius inclamat, dicens: Oro te per Iesum, ut à cœpto superledeas, ne me tuis precibus infâustè mori cogas. Confestim igitur ut Elizabetha orandi studium remisit, remisso pariter calore, iuuenis est velocissimè refrigeratus, assumpturum se maturi⁹ S. Frâncisci Institutum pollicitus: quod nō multo post tēpore assumpsit, assumptum coluit, cultum viriliter consummauit. Certè in scripturis orante Iob pro amicis suis, Deus placatur; & dū pro

2.
In vita eius apud
Sur. to. 2. p. 224.
& 239.

3.
4.
In vita eius apud
Surium to.
7. pag. 165.

5.
In vita eius apud
Surium.
tom. 6. p. 458.

6.

pro aliis orat, ipsemet sanatur. Abraham quoque orauit pro Abimelech, quia Propheta erat, & à Deo percussus nō est. *Iob ult. 7. Genes. 20.*

3. Dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier?

Locvs moralis de consanguinitatis & affinitatis carnalis nulla habenda ratione, in bonis Ecclesiæ dispensandis, vel gratis impartiendis. Nam inter varias causas, quas sancti Patres assignant, cur sic asperè Christus beatissimæ matri suæ respondeat (quas omnes in altero Promptuario hoc in loco protulimus) vna hæc fuit, quod docere Christus voluit, in sacris rebus dispensandis & operibus diuinis exhibendis, nihil se cum matre habere commune. Sic Augustinus: *Miraculum exigebat mater. At ille tanquam non agnoscat viscera humana, operaturus facta diuina.* Sic Theophilus Alexandrinus: *Quia Deus erat faciens miracula, & homo per matrem humana tractans; mysterium operaturus, nihil se cum matre commune habere ostendit.* Eandem causam reddit Euthymius. D. quoque Bernardus eodem ferè modo: *Docet, ut ad Dominum semel conuersi, de carnali propinquitate minus simus solliciti.* Hæc igitur responsio Christi etiam ipsi. veræ matri, & beatissimæ Virgini facta, grauissima esse debet instructio eorum omnium qui in terris Christi vicem gerunt, Episcoporum, Prælatorum, Sacerdotum, ut in gratis & bonis Ecclesiæ seu spiritualibus, seu tēporalib. dispensandis (gratia enim quæ B. Virgo à filio suo Iesu petierat, ratione miraculi spiritualis erat; ratione vini, quod pro conuiuiis petebat, temporalis fuit) carnalium parentum & propinquorum, quatenus taliū, nullā planè rationē habeant, nisi videlicet aliā subsit causa largitionis, ut virtus, paupertas, aut aliud meriti genus. Clemens Quartus Summus Pōtifex, vir ante Sacerdotiū cōiugatus, & Bononiæ legū doctōr atque professor, quū duæ eius filia adhuc innuptæ dotem ab illo peterēt præserti dignitati paternæ cōueniētē respōdit, Papā nō habere filias: sufficere illis debere patrimoniū totum illis relictum. Atque ita inanes raro, sed illustri, exemplo dimisit. S. Laurentius Iustinianus, Patriarcha Venerus, rogatus à cōsanguineo quodā suo non ita paupere, ut pecunia eū iuuaret in filie dotem, non minus sapienter quam piè respondit: Considera, quæso, frater, si partim dederō, non est quo opus habes: si multum, defraudauerō multos, ut vni satisfaciam: & præterea quicquid illud est quod est, ad cibos potius pauperum, quam ad intortos crines aut

Ecclesiæ bonæ
consanguineis
nō deferenda.

Tract. 9. in Ioan.
Allegor. in Ioan.
lib. 2.

In com. ad hunc
locum, Serm. 2. in
hanc Dominæ

Exempla.

1.
Bap. Fulgōsius
lib. 4. c. 3.

2.

In vita eius apud
Surium to.
1. pag. 178.

margaritas ab Ecclesia traditum est. Hæc ille, petitioni prorsus abnuens. Certè huius iniquæ dispensationis terribile Prælati omnibus exemplum esse potest cruenta cædes & miseranda S. Enghelberti Colonienfis Archiepiscopi, in via publica facta à Comite Frederico, duobus eius fratribus cardis authoribus, quos ille feudis Ecclesiasticis ditauerat; sed quia in omnibus eis gratificari noluit, per quem ex tenuibus opulenti facti, in superbiam elati sunt, eum è medio sustulerunt. Sed isti Ecclesiastici Prælati, qui de bonis Ecclesiæ carnales suos propinquos iniquè ditant, de numero cæcorum sunt, qui in mundo ambulant, à mundi vanitatibus, & falso fulgore decepti. Sunt enim tria genera cæcorum, vel tribus modis cæci in via ducuntur: alij baculo viam tentant, alij canem colligatum sequuntur, alij puero, aut filio, aut nepotulo, manuducuntur. Cæci qui baculo vtuntur, homines sunt in seculari dignitate constituti, qui vt baculo dignitatis fruuntur, omnia pertentant, per fas nefasque cõtendunt. Ambitionis studio in omnibus actionibus suis cæci ducuntur: & nihil vident, nihil intuentur aliud quàm honorem quò aspirant, vel quem tenent. Cæci quos canis ducit, sunt miseri litigatores, & contentiosi homines, qui diuitiarum cupiditate excæcati, pro re quavis litigant. Hos famelici aduocati & procuratores, solis lucris intenti, ducunt quò volunt, litem protrahunt, & visa aliqua offa (id est, ingenti spe cõmodi, aut vtilitate presentis) cæcos suos cliètes in fossam pertrahunt, & causa cadente permittunt, qui se rectà ad iustitiæ viã, & ad victoriã obtinendã, duci existimabãt. Tertiũ genus cæcorũ magis quidem ciuile & honestum est, sed omnium maximè periculosum, qui à puero, filio videlicet aut nepotulo, ducuntur. Hi sunt Ecclesiastici viri, & Ecclesiarum Prælati, qui vt puerum suum, vt nepotem aut fratrem ditare, & in seculo illustrem facere possint, cæco planè affectu, vel beneficia illi vndeque conquirunt, vel bonis Ecclesiæ suæ temporalibus supra omnem modum & mensuram ditant. Isti enim dum suos pueros & propinquos carnales cæci sequuntur, & ab eorum affectibus & commodis se duci patiuntur, in mille pericula incidunt, ipsamque damnationem æternam propter eorum peccata quos ditarunt; & quos ditando, ad multa peccata induxerunt, sæpenu-mero incurrunt: sicuti qui à paruulo cæcus ducitur, lasciuente in via paruulo, & ad obiectas voluptates diuagante,

*In vita eius a-
pud Surium
tom. 6.*

Simile.

*Philip. Diaz.
conc. 1. in Dom.
20. post Pentecost.*

Exemplum.

multum

multum & sæpè de recta via deflectere, & aliquando in lu-
tum & saxa cadere cogitur. S. Vdalricus Episcopus Augu-
stanus, vir alioqui sanctissimus, tamen per purgatorium ig-
nem trãsire debuit, hoc solo nomine, quò Adalberonem,
nepotem suum, sibi adhuc viuenti successorem in Episco-
paru constituerat.

Turpe fuit Themistocli, Atheniensium Duci, quod de
seipso fatebatur, temeritatem tandem suam agnoscens.

Meam, inquit, uxorem puer meus regit, uxor me, ego Athenas.

Sic Athenas regit puer meus. Turpius est, & coram Deo sa-
crilegium, Prælatum Ecclesiasticum à propinquitate car-
nali duci, id est, in eorum gratiam & commodum omnia
facere, aut multa facere, aut denique aliquid inhonestum
facere, maximè res spirituales, aut spiritualibus annexas,
vt beneficia & Ecclesiæ bona, quæ pauperum sunt, confer-

re. Quemadmodum Princeps, qui filium suum nutrici a-
lendum exponens, ideoque cibos optimos largiter suppe-

ditans, si macilentum nihilominus filium videat, eo quòd
nutrix ipsa filios & nepotes habet, quibus Principis ali-
menta distribuit, & filium eius negligit, haud dubiè filium
suum à nutrice auferet, eamque in sua pristina paupertate
relinquet: sic Deus, qui Ecclesiæ multa bona temporalia
concessit, vt Prælati nutrices pauperum essent, quum videt
pauperes à Prælati negligi, & cognatos ditari, iusto iudi-
cio bona temporalia ab Ecclesiasticis auferit, vel per hære-
ses, vel per auaritiam Principum, vel alio modo. Rursum
delinquens, quàm diu in loco sacro moratur, à ministris
iustitiæ non apprehenditur: vbi locum sacrum egressus
inuenitur, statim à potestate seculari comprehenditur.
Bona Ecclesiæ sunt bona peccatorum, ab ipsis Deo oblata
in remissionem peccatorum suorum. Hæc bona sacris &
piis vsibus applicata, intra Ecclesiam tutò manent. At vbi
prophanari incipiunt, data consanguineis, impensa pro-
phanis vsibus, excirat Deus dominos temporales, qui vel
ex necessitate, vel ex auaritia ea diripiunt, vident enim ea
locum sacrum egressa.

4. Quodcunque dixerit vobis, facite.

Locvs moralis de perfecta & omnibus modis inte-
gra obedientia, Christi verbis præstanda, maximè quo-
ties aliquam ab eo gratiam singularem expectamus. B.

Virgo

*In vita eius a-
pud Surium tom.
4. pag. 90.*

*Plutar. in vita
cuius.*

Apophteg.

*Philip. Diaz. in
festo Purificat. B.*

Virg. conc. 1.

Simile.

Simile.

*Gerson in lib. de
vita contemplata*

*Obediètia præ-
pra & plena.*

Virgo facta petitione sua de vino conuiuis suppeditando, & Christi filij sui responfionem vtrunque verbis aduersam sic intelligens, vt non repulsa, sed dilatio fuerit? ne quid ex ea responfione ministri domestici diffidentiae aut dubitationis conciperent, ne animum desponderent, iubet illos nihilominus ad omnia paratos esse, quaecunque illis Christus faciendā diceret. Est illustris & nobilissima doctrina à beatissima Dei matre profecta, vt quoties in rebus arduis, in magnis defectibus nostris, in quibusuis necessitatibus, seu publicis, seu priuatis, singulare aliquod à Deo per Christum auxilium, subsidium, patrocinitum expectamus, tametsi aliquādiu misericordia eius dilata fuerit, nosque repulsam passi videamur, nihilominus ita speremus in Domino, vt interim omnia eius mandata faciamus; interim in statu gratiae, & extra peccatum mortale nos ipsos conseruemus; interim ad omnia illa media pertentanda parati simus, quaecunque sua diuina prouidentia nobis subministrabit, ad id, quod optamus, consequendum. Hoc totum dicere voluit B. Virgo: Vtrunque mihi filius meus ita responderit, vt bis me reiecisse videatur, vel quia hic vini defectus, aut huius defectus, remedium maxime miraculosum ad me non pertineat? vel quia nondum venit hora eius, vos tamen ministri domestici, estote semper parati ad id faciendum quod ille iusserit, quicquid id demum sit. Quod etiam ministri diligenter fecerunt. Iussi quippe implere hydrias aqua, *impleuerunt usque ad summum*. Talem obedientiam promptam, hilarem, integram, atque perfectam, respectu mandatorum Christi, locus iste Euangelicus nobis commendat. Sanè eadem doctrina est, quam Christus postea penè solam suis Apostolis in mundum mittendis in mandatis dedit, & qua totam penè legationem Apostolicam terminauit: *Docentes eos seruare omnia quaecunque mandavi vobis*. Omnimodam praescribit nobis Christus mandatorum suorum obedientiam, quam certè vel solum eius exemplū docere nos deberet. Omnia quippe quae in mundo fecit, ex obedientia fecit. *Non veni ut faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me Patris*. Rursum: *Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite, eamus hinc*. Moxque ad passionem suam pergit. Sic Apostolus: *Factus est obediens Patri usque ad mortem*. Iam verò ait Ioānes: *Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare*. At tota Christi

B. Virginis documentum.

Matth. 23.

Ioan. 4. 5. 6.

Ioan. 14.

Philip. 3.

1. Ioan. 2.

vita,

vita, doctrina, passio, mors, obediētia fuit. Nostra igitur quoque talis esse debet Sed in hoc Euāgelio prōptitudo & integritas huius virtutis ostendēda sunt; alia aliās. Propter primum Christus laudauit Centurionis fidem, qua dixit: *Ego homo sum sub potestate constitutus, & dico huic, Vade, & vadit; & seruo meo, Fac hoc, & facit*. Nam vt Centurio ex hac sua, & suorum obedientia facile collegit omnia Deo obedire, ideoque solo verbo Christum sanare posse; sic Christus hanc collectionem mirifice probans, ideoque fidem eius commendans, eadem opera ipsam quoque collectionem, & assumptam propositionem laudat; & docet, omnia reuera debere sic Deo & Christi verbo obedire, sicut in seculari potestate, Principis verbo omnia obediunt. Quae sanè obedientia secularis nostram erga Deum maxime deberet incitare, sicut illam deficientem maxime coarguit atque confundit. Scipio Maior suos in Sicilia milites ostendens, dixit: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare praecipitaturus sit, si iussero. Cuius etiam gestae obedientiae exemplum commemorat Baptista Fulgofius, Assasinorum in Syria Princeps, Vetus, dictus, praesente Henrico Campaniae Comite, qui ad eum Legatus venerat, vt suorum subditorum obedientia quanta esset, ostenderet, monstratis in altae turris summitate aliquot hominibus, vnum nominatim euocauit; & is nulla mora facta in ipsorum conspectu è turri se dimisit; qui ex casu detritus, vitam statim finiuit. Et cum alios etiam vocare vellet, Comitibus precibus, ne id faceret, vix retentus fuit. Sed & non minorem obedientiae erga Deum promptitudinem (qui ea abuti non potest, vt mundi Principes) Scripturae nos docent. Quod enim scribit Ezechiel, *Animalia ibant & reuertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis*, celeritatem obedientiae iustorum significat: quia diuinis praecceptis, & omnibus etiam internis motibus, velocissimi fulguris instar obediunt. Hanc promptissimam & celerem obedientiam Abraham praestitit, pater credentium, & cuius aequè obedientiam atque fidem sequi debemus, quando sic hanc Paulus, ita illam Iacobus, vt necessariam commendat. Ait enim: *Et ex operibus fides eius consummata est*: id est, ad salutem perfecta & efficax; futura alioqui inutilis, & vt Iacobus ibi loquitur, *mortua*. Atqui Abraham iussus se circumcidere, *eadem die & se, & Ismaelem filium suum, & omnes suos vernaculos circumcidit*. Iussus Isaac filium suum

Matth. 8.

Exempla.

Plutar. in Rom.
Apophtheg.
Lib. 1. c. 1. rerum
memorab.

Ezech. 5.

Iacob. 2.
Abrahæ obediētia promissima.
Genes. 17.

suum

Genes. 12.

Genes. 22.

Rom. 4.

Genes. 18.

Hebr. 11.

Joan. 10.

Simila.

Genes. 22. ca. 23.

Similia.

1.

Gran. in festo Vi-
siti. B. Mariæ, V
conc. 2.

2.

3.

suum immolare, filium unicum, filium quem diligebat, id-
que in monte quem postea ostenderet, loco incerto; statim
ipsa nocte, inconsulta vxore, nemini re communicata, fi-
lium excitat, ignem accipit, ligna filij humeris imponit.
Rursum quum tres Angelos hospicio exciperet, *festinauit
ad tabernaculum Sarae*, vt panem pararet: *cucurrit ad armen-
tum, vt vitulum tenerimum acciperet*. Puer quoque, eo sic
iubente, *festinus coxit illum*. Hæc fuit eius celerrima & pro-
ptissima, & ad omne parata obedientia, omnibus fidelibus,
qui sequuntur vestigia patris sui Abrahæ, respectu mandato-
rum Christi, necessariò imitanda. Sic idem Abraham, di-
cente Deo; *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de
domo patris tui, & veni in terram quam monstrauero tibi*; e-
gressus est statim, sicut præceperat ei Dominus: & vt ait
Paulus, *Obediuit in locum exire, quem accepturus erat in here-
ditatem, & exiit, nesciens quò iret*. Talem promptam, simpli-
cem, quasi que cæcain obedientiam Deo præstandam, Scri-
ptura docet. Hanc ob causam Christus in Euangelio suos
fideles perpetuò oves vocat: *Ego sum pastor bonus. Oves mea
audiunt vocem meam, & sequuntur me. Quemadmodum igitur
pastori suo* (ait Basilus) *oves obtemperant, & viam quam-
cunque ille vult, ingrediuntur; sic qui ex Deo pietatis cultores
sunt, moderatoribus suis* (qui à Christo videlicet potestatem
acceperunt, eiusque in terris Vicarij sunt) *obsequi debent,
nihil omnino illorum causa curiosius perscrutantes* (quando li-
bera sunt à peccato) *contraque ea summa animi alacritate,
summòque studio conficere*. Certè sicut famuli qui ad fores
palatij Regum excubant, sic ad vocantis domini vocem
attenti sunt, vt cum primùm illa insonuerit, sine vlla mora
occurrant, & sermonem quem cum amicis magna cum
voluptate conferebant, maiori cum iucunditate intermit-
tant: sic fideles Christi serui ad Domini sui non modò vo-
cem, sed etiam nutum, rebus omnibus posthabitis, parati
& expediti esse debent. Verè quippe obediens est instar
sphaerici corporis in plano constituti, quod leuissimo ta-
ctu, atque adeò solo flatu, quocunque volueris, mouetur.
Refractarius contrà, est instar onustæ nauis, quæ, nisi vche-
mentissimis flatibus concussa fuerit, immota manet. De-
nique quemadmodum in militaribus equis eà facilitas,
qua freno aptissimè parent, potissimùm laudari solet, vt se-
se ad domini voluntatem huc atque illuc facillimè ver-
sent: ita in veris fidelibus & militibus Christi, nulla virtus
magis

magis commendatur, quàm obedientiæ promptitudo. Sa-
nè sicut membra iudicantur paralytica, quæ non mouen-
tur ad imperium capitis; sic illi Christiani verè paralytici
sunt, qui ad imperium Christi Capitis non mouentur; at
vt sana membra facillimè mouentur, quò capitis sensus &
ratio dirigit; sic sani & veri fideles paratissimi sunt omnia
facere quæcunque præceperit Christus. Et vt omne humi-
dum malè terminatur proprio termino (quia natura fluidum
est) sed bene terminatur alieno, absque quo semper
fluere, nec in quo subsisteret, haberet: sic natura morta-
lium humida, & fluens in hæc aspectabilia mundi huius,
pessimè & periculosè termino voluntatis propriæ termi-
natur, eoque perpetuo cupiditatù fluxu agitur; at alie-
no termino, & ad alterius voluntatem saluberrimè sistitur,
Dei videlicet, *ad cuius similitudinem creata est*, id est, vt ei as-
similaretur, creata est. Est ergo obedientia voluntatis di-
uinæ vt necessaria, & Christiano digna, sic etiam saluber-
rimum. Nam sicut faber lecticam faciens, nisi semper in ani-
mo ferat eum à quo opus faciendum accepit, vt iuxta præ-
scriptam ab illo latitudinem, longitudinem, reliquam-
que figuram, eam conficiat; sed si aliquid obliuiscitur,
aut etiam recordans contemnit, necessariò errat in opere:
ita prorsus Dei voluntas, ad cuius normam omnes nostræ
actiones dirigi debent, perpetuò à nobis est & memoria
tenenda per vigilantiam, & opere exequenda per obedi-
entiam. Adeò ex multis causis faciendum est quod B. Virgo
ministris dixit: *Quodcunque dixerit vobis, facite*. Hanc obe-
dientiam statim in puncto primæ suæ conuersionis Pau-
lus habuit, clamans ad Christum: *Domine, quid me vis face-
re?* paratus videlicet ad omnia. Sic Petrus ad Christum:
Domine, tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire.
Quæ etsi confidentiùs dixit quàm fortiùs, ostendit tamen
quæ debeat esse Discipuli Christi promptitudo: de qua
ad Timotheum Paulus loquens, ostendit veros electos,
scilicet vasa in honorem sanctificata, & Domino vtilia,
esse ad omne opus bonum parata. Quòd si enim idem Apo-
stolus vult omnes fideles principibus & potestatibus sic
subditos esse, vt dicto obediunt, *ad omne opus bonum para-
ti*; quanto magis eadem Christo obedientia præstanda!
Quàm verò absurdum est, vt Christo imperante ventis
& mari, facta est statim tranquillitas magna, solus homo,
idemque per Christum regeneratus, imperanti Christo nõ
obe

4.
S. Bon. in Diat.
salut. c. 20.

5.

Genes. 2.

6.

Basilus in reg.
fus. disp. resp.
ad q. 5.

Exemplum,
Astor. 8.

Luca 22.

2. Tim. 2.

Tit. 3.

Matth. 24.

Jerem. 5.

Obedientia
integra.

Iacobi 2.
Exempla.

Iosue 2.
Numer. 12.

Num. 21.

Exod. 4.

2. Reg. 2.

Afor. 4.
Iou. 18.

Matth. 25.

Hom. in diuites
auaros.
Similia.

obediat! Sic veterem populum redarguit Ieremias: *Audē popule stulte, qui non habes cor. Me ergo non timebitis, ait Dominus, qui posui arenam terminum mari, praeceptum sempiternum quod non prateribit? & commouebuntur, & non poterunt: & intumescunt fluctus eius, & non transibunt illud. Populo autem huic factū est cor incredulum & exasperans.* Hominum adeoque credentium inobedientiam ipsa insensibilis creaturae obedientia condemnabit. Hanc porro obedientiam Deo debitam prorsus integram & in omnibus esse oportere, vt B. Virgo hic loquitur, *Quodcumque dixerit vobis, facite*, multa ex Scripturis argumenta docent. *Qui offenderit in vno, factus est omnium reus.* Sic Acham, propter solū sacrilegium, & vnam solam inobedientiam de non tangendis hostium spoliis, lapidatus est, Maria soror Moysis, propter vnam contumeliam in fratrem, lepra percutitur. Ipse Moyses, vir tantus ac talis, tamen propter vnam inobedientiam apud aquas contradictionis, quia non statim Deo obediuit, petram percussit, sed prius populum obiurgauit, ab ingressu terrae promissionis exclusus est. Imò idem Moyses descendens ex terra Madian in Aegyptum, iuxta Dei praeceptum, tamen in via ab Angelo in diuersorio occisus fuisset, nisi confestim filios ex Sephora genitos circumcidisset, Deo illi irato propter omissam suorum circumcissionem. Heli Sacerdos, alioqui vir iustus, tamen propter solam inobedientiam circa filiorum correptionem, morte violenta & repentina interiit, cadēs retrorsum de sella in qua sedit. Ananiam & Saphirā, propter vnum mendacium contra Spiritum sanctum, subita morte Petrus extinxit. Idem Petrus, parum inobediens Christo, & tantum lauari suos pedes ab eo recusans, & quidem ex reuerentia audit statim: *Nisi lauero te, non habebis partem mecum*, Deniq; in postremo iudicio damnantur, qui vnum aut alterum opus misericordiae facere neglexerunt. Adeo videlicet necessarium est facere, quodcumque dixerit nobis Christus. Quare D. Basilius eos qui ceteris Dei mandatis seruatis, in vno solo impingunt, aptā comparatione vsus, similes esse ait illi, qui iter faciens ciuitatis alicuius spectandae studio, & toto emenso itinere, ad portas vsque ciuitatis perueniens, reperto ante portas diuersorio, ibi quiescit; modicumque quod restat viae, vel ob pigritiam ire detrectans, vel ob vanam aliquam in diuersorio voluptatem ire ulterius nolens, simul & toleratum itineris laborem

ina

*Quare paginam sequentem
folijs hinc initium versus
29 numeratis, hoc est, post
paginam 128.*

festant, hospitibus ex ea solum soluentes; alteram occultant, ne latronibus insidiandi ansam praebant. Sic abscondita debet esse virtus, vt, sicut Christus monuit, *nesciat sinistra manus quid faciat dextera*, id est, vt exponit Chrysostomus) *nesciat voluntas carnis, qua Deo semper est contraria, quid faciat voluntas anima, & superioris rationis Deo subdita.* Certē vt thesaurus absconditus tutior à latronibus est; & virgo domi clausa facilius castitatem seruat, quàm ea quae vagatur: sic virtus occultata, à superbia & diaboli laqueis rutilior est. Et quemadmodum fructus arborum quae iuxta viam publicam crescunt, rarissimè maturescunt; quia à transeuntibus praepostera auiditate comedendi, ante maturitatem colliguntur: sic virtutum opera quae in hominum conspectu sunt, vel, vt ab hominibus spectentur, ostentantur, nunquam ad veram soliditatem perueniunt; quia statim humano fauore intumescere operantem faciunt, ideoque iam distentum ad progrediendum in virtute, vel ad alia virtutum opera capeffenda, prorsus inidoneum reddunt. Postremò, sicut gallina quae ouo posito, statim cantillat, causam praebet, cur statim collectis ouis, nunquam pullos pariat: sic qui suis virtutes statim praedicant, aut praedicari cupiunt; id agunt, ne vllas virtutum suarum fructus amplius producant. Sapienter Chrysostomus: *Sicut aurum vestemque pretiosam quum in publico ponimus, plurimos ad insidias promouemus; si verò ea recondamus atque occultemus, domi in tuto cuncta seruabimus: sic si diuitias virtutum in memoria quasi venales assidue portemus, armamus hostem, irritamus inimicum, & dolosum inuitamus ad furtum; sin verò nemo alter id scierit, nisi quem nulla occulta latere possunt, tutissimo in loco pretiosa consistunt.* Certus enim recte factorum thesaurus obliuio. Vnde Apostolus: *Ea quae sunt retrò obliuiscens.* Memoria quippe praeteritarum virtutum impedimentum est sequentium; dum ex praeteritis ita sibi quisque inaniter placet, vt plus sibi ad cumulum addi, aut non necesse putet, aut negligat. Ita cum inani gloria crescere aut maturari virtus non potest. Verum quidem est quod virtus laudata crescit, quando vera virtus, & solida est quae laudatur, id est, quae propter solum Deum suscepta fuit, & non propter laudem humanā. Quē admodum enim aurum, si verum & purum est, in fornace purgatum manet; si adulterinum, in fumum abit: sic virtus laudata, si vera & pura virtus est, crescit & solidatur; si falsa

Matth. 6.

Homil. 13. in

Matth. operis
imperfect.

Similia.

1.

2.

3.

4.

5.

Homil. 3. in

Matth.

Philip. 2.

Pars Hyemalis.

M

& fucata

*Paginae hanc praecedentem inuenies 16 ante folijs.
initijs vero Dominice 3. 2i hinc initijs versus folijs*

& fucata, euanesceat. Vnde Salomon: *Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis.*

3. *Causa laudis vanitas.*
Chrysof. hom. 17.
in epist. ad Rom.

Iam verò laude hac populari & humana nihil fucatus aut mendacius, ut eam in rectè factis consecrari velle, dementia sit. *Nonne dementia est, cum habeas theatrum in caelo constitutum, spectatores tamen in terra tibi deligere? Athleta ubi certat, ibi & probari cupit. Tu cum in superioribus certes, in inferioribus coronari quaris. Videamus tamen, si placet, coronas. Illa quidem superbia constat, hac autem inuidia; quadam ex ironia & adulatione, propter pecunias & alia; nonnulla etiã ex seruili ministerio. Quemadmodum enim pueri ludentes ex foeno coronas alicui imponunt, coronatum autem suum post tergum irident; sic sapè fit, ut qui te in faciem pradicant, apud se ipsos claculum subsannent.* Deinde, nonne dementia esset, laruas & personas histrionum, quas in scenis gestant, vehementer adamare aut appetere? Sunt tamen persape honestissime & exactissime fabricatae. Attamen nemo tam demens, ut eos appetat aut amet; quia inanem tantum & fictum esse illarum decorem norunt omnes, & aliud esse personam, aliud rem personatam. Atqui laus in ore hominum, persona tantum & larua veræ laudis est, quum sapissime aliter sentiant quam loquantur: & ut id non fiat, breuis temporis laus est, & facile in contemptum vertitur, ac denique,

Similia.

1.

2.

nō nisi huius vite est, & valde caduca. *Gloria mea* (ait Apostolus) *hac est, testimonium conscientiae meae.* Et iterum: *Mihi pro minimo est, ab hominibus iudicari, aut ab humano die, id est, fauore & existimatione. Qui conscientias suas in alienis labiis posuerunt, modò magni, modò parui, modò nulli sunt. Sic stultus ut luna mutatur.* Crescit & decrescit pro laudatorum arbitrio. Polycletus Statuarius duo simulachra fecit: vnum ad arbitrium plebis transponens & commutans, prout quisque accedens atque aspiciens, mutandum diceret, & cuiusque voluntati morem gerens, in publico opus suum effingens; alterum verò ex artis suæ peritia, domi fabricauit suæ. Quum vtrumque in foro posuisset, & domesticum omnes admirationi haberent, publicum omnes deriderent, utpote in quo vix vllum membrum alterius proportioni respondit; Atqui, inquit Polycletus, quod vituperatis, à vestra arte profectum est; quod verò suspicatis, ego mea facultate sum fabricatus. Hippomachus, pugillandi magister, quum athleta quidam ex eius discipulis

2. Corinth. 1.
1. Corinth. 4.

Eccles. 27.
Aelianus var.
hist. lib. 14.
Exempla.

1.

Idem lib. 2.
2.

discipulis specimen exhiberet artis, & circumstantiis multitudo vniuersa acclamaret; percussit eum virga, inquit: Sed tu perperam fecisti. nam si quid artificiosum praestitisses, ignari isti non te collaudarent. Antisthenes Philosophus, dicenti sibi cuidam, *Multi te laudant; Quid enim ait. mali feci?* Sic Phocion, quum inter orandum eius sententiam vniuersa concio magno assensu accepisset, ad proximos conuersus. *Me miserum*, inquit, *vereor enim ne quod mihi stultum verbum exciderit.* Turpe est, Christianos, Sacerdotes, Theologos hoc non videre, quod isti ethnici vident. Acute hoc in Diogene taxauit Plato. Stetit aliquando Diogenes gelidissimo tempore in aquis penè congelatis nudus. Quum magna multitudo hoc spectans, commiseratione hominis tangeretur; superueniens Plato, multitudini dixit: *Si huic homini misereri vultis, eumque hac molestia liberare, discedite.* Huic affine est quod Macharius percontanti cuidam, cur fame ab hora tertia in eremo pulsaretur, qui in cenobio hebdomadibus integris refectione saepe contemnens, non sensisset famem, respondit: *Quia nullus hic est ieiunij tui testis, qui te suis laudibus nutriat; ibi autem te digitus hominum & cenodoxiae refectione saginabat.* Accedit ad haec omnia, ex virtute laudem humanam aucupari velle, per se malum esse, & superbiae speciem, ideoque Deo exosam: & (ut Chrysofomus loquitur) *marem gehennae.* *Qui enim se exultat*, id est, suas laudes praedicat, vel se laude dignum; & ceteris praefendum iudicat, *humiliabitur*, id est, ad barathrum detrudetur. Nam ut humilis exaltatio, de qua Christus illic loquitur, est caelestis gloria; sic superbi humiliatio, est inferni poena. *Vitia cetera in peccatis* (ait Augustinus) *superbia verò etiam in rectè factis timenda est; ne illa qua laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.* Quare hanc vanitatem pestiferam naufragium in portu esse docet Chrysofomus. *Sicut nauis*, inquit, *qua multos fluctus transit, multasque tempestates effugit, in ipso autem portu tandem in scopulum impingit, iacturam totius in se reconditi thesauri facit; ita qui post multos labores ac virtutes linguam & mentem à cupiditate laudis non temperauit, in ipso portu naufragium fecit.* Hac de causa appositè Plato superbiam vocat *ultimam vestem quam anima deponit*, quasi in exuendo vetere homine, extremus sit superbiae pannus. Quod aliis verbis Isidorus dixit: *Superbia est in peccato prima, & in consuetu postrema: quia, ut est omnium cri-*

3.
Laert. lib. 6.
Apophtheg-
ma.

4.
Plutarch. en
Phocione.
Apophtheg-
ma.

Laert. lib. 6.
5.

Apophtheg-
ma.
Cassianus collat.
5. cap. 12.

4. *Causa superbiae malitiae.*
Homil. 17. in
epist. ad Roma.
Luc. 18.

Epist. 56.

Simile.
Homil. de profectu
Eu. Euang.

In Timaeo.

De summo bono
lib. 2. cap. 28.

Exemplum. *minum origo, sic est omnium virtutum ruina.* S. Pachomius, vir admirabilis sanctitatis & prudentiæ, quum animaduertisset quendam ex suis duas paruas storeas vno die factas (quum cæteri fratres vnicam quisque faceret) sic ex aduerso loci, vbi vir ille sedebat, sub vesperam posuisse, vt ab illo viderentur, simulque vt à Pachomio laborantis industria prædicaretur, dixit astantibus tristis: Frater iste à manè huc vsque laborans, totum suum laborem diabolo donauit, nihil sibi fructus ex opere relinquens; sed magis amans hominum gloriam, quam Dei. Quare & acerrimè increpitum seuerè puniuit, vt hoc in eo vanitatis vitium sanaret. Docet ergo Christus in illis ad leprosum sanatum verbis, *Vide nemini dixeris*, cupiditatem inanis gloriæ etiam in veris virtutibus nullo modo affectandam, sed sedulo repellendam esse, siue quia affectus ille præposterus omni apud Deum mercede bonum opus spoliatur, siue quia virtutis incrementum impedit, siue quia omnis humana laus fucata & falsa est, siue denique, quia vitiosus per se, & damnabilis hic affectus est.

4. Sed vade, ostende te Sacerdoti.

Sacerdotalis
reuerentia,

Locvs moralis de debito honore ac reuerentia Sacerdotali ordini exhibenda. Quum enim iuxta præscripta legis veteris, leprosus non cenfebatur mundus à lepra, nec in consortium hominum recipiebatur, nisi à Sacerdote mundus declararetur: Christus hoc loco, etsi nec legi subiectus, nec approbatione illa sacerdotali opus habens, leprosum tamen à se mundatum, & diuina potentia mundatum, & ita purè mundatum, vt nulla lepræ species, nulla emundationis dubitatio relicta esset; mittit ad Sacerdotes, vt se illis ostendat & exhibeat, eorumque declarationem & approbationem accipiat. Sic videlicet Christus vtunque supra legem & extra ordinem sanans, Sacerdotium illud vetus honorare voluit; & ab iis, quos sanauerat, honorari iussit. Docet hoc facto Christus, multo fortius, multoque sincerius noui Testamenti Sacerdotium ab ipso institutum, honorandum esse. *Illis enim legis veteris Sacerdotibus* (ait Chrysostomus) *corporis lepram purgare, seu, ut verius dicam, haud purgare, sed purgatos probare, datum fuit. At nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verùm animi sordes; non dico purgatas probare, sed prorsus purgare concessum est.*

Quanto

Quanto igitur maior Sacerdotij nostri efficacia, potestas, virtus, tanto excelsior dignitas est, tanto maior ei honor & veneratio debetur. *Nam si ministratio damnationis in gloria est* (ait Apostolus) *multo magis abundat ministerium iustitia in gloria.* De vtriusque Sacerdotij discrimine, & nostri dignitate, in altero Promptuario, ad hunc locum, & alterum ei similem, Dominica 11. post Pentecosten diximus. Nunc de reuerentia Sacerdotibus noui Testamenti exhibenda, quatenus ad debitam populi pietatem hoc pertinet, pauca dicemus. Sacerdos, quum Christi personam gerat (*pro Christo enim legatione fungimur: & sic nos existimet homo, sicut ministros Christi*, ait Apostolus) hoc primum nomine singulari honore ac veneratione affici debet. Dicit enim Christus: *Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit.* Rursum alia Scriptura dicit de Samuele Sacerdote contempto: *Non te spreuerunt, sed me.* Ex hac consideratione dixit Gregorius: *Si David, Regum iustissimus, in Saul quem constabat à Domino iam reprobatum, manum mittere non præsumpsit, quia unctus Domini erat; quanto magis cauendum est, ne manum detractionis, aut vituperationis siue indiscretionis, aut dehonorationis quidam mittant in unctum Domini, vel in predicatores sanctæ Ecclesiæ; quia eorum vexatio siue detraçtio ad Christum pertinet, cuius vice in Ecclesiâ & legatione funguntur!* Similia scribit Chrysostomus: *An nescitis quod honor Sacerdoti collatus, ad Deum ipsum pertinet? Ne igitur respicias illum cui honor confertur. Non enim propter illum debes quod tuum est facere: sed propter eum cuius Sacerdos est, vt & ab illo mercedem accipias.* Rursum alio in loco: *An ignoras quid sit Sacerdos? Angelus vtiq; Domini est. Non ex seipso loquitur. Si despicias, non illum despicias, sed Deum, qui illum ordinauit. Si per asina os, si per Baalam scelestum hominem populi causa Deus loquutus est, multo magis loquitur per Sacerdotem, plebis sua gratia. Quid enim non agit Deus salutis nostræ causa? per quem non loquitur? per quem non operatur? Si enim per Iudam operatus est, si per Caipham, si per prophetas eos quibus dicturus est, Non noui vos; discedite à me omnes qui operamini iniquitatem: quanto magis per Sacerdotes diuino ministerio famulantes operatur! Propterea igitur honorandi Sacerdotes; quia Dei, & Christi eius personam ex officio gerunt. Alia ratio huius debiti honoris est, quia nostri curam gerunt. De hac Paulus: *Obedite Prepositis vestris, & subiaccete illis, ipsi enim peruigilant pro animabus vestris, tanquã ratione reddituri apud Deum.**

2. Corinth. 3.

1. Ratio, quia
Christi perso-
nam gerit.

Matth. 10.

1. Reg. 8.

Epist. lib. 11.

Epist. 31.

Homil. 65. in
Genes.

Homil. 2. in 2. ad
Timoth.

2. Ratio.
Hebr. 13.

M 3

Quemadmo-

Lib. 1. de Sacer-
dotio.

Quemadmodum ergo de medico Scriptura dicit: *Honora medicum propter necessitatem*: ita multo magis animarum medici, vel propter hanc summam necessitatem, mirifice honorandi sunt. Ex hac consideratione sic scribit S. Chryso-
 stomus: *Dic oro, ipse tanto periculo tui gratia subditus est, & tu illi obtemperare detrectas in his quae tibi utilia sunt? Et si enim ille sua omnia rite disponat, quam diu tu minus recte vales, angoris vacuus esse non potest, quum duplex sit ab eo ratio exigenda. Iam vero considera quanti sit periculi per singulos subditorum discuti, rationemque pro omnibus reddere. Quantumuis illi honoris impendas, quantumlibet obsequij deferas, nihil his periculis par referre poteris. Nam et si animam ponas, ipse hoc pro te iugiter facit. Et si id minus in hac vita facit, quod persecutionis iam tempus non sit, eam tamen periculo aeterna mortis exponit. Tu contra neque ad verba usque illi subiiceris? Hoc nempe est malorum omnium causa, quod Praepositorum vestrorum auctoritas perijt, nulla ijs reuerentia habetur, nullus honor, nullus metus.* Hæc ille. Ex hoc sane colligi potest, maiorem esse causam cur Sacerdotem populus amet ac reueretur, quam cur Sacerdos populum. Quanto enim maior est ratio ut nos ipsos, & bonum nostrum amemus, quam alienum; quia charitas à se ipso debet incipere in ratione secundæ tabulæ: tanto maior ratio est ut populus Pastorem diligat, qui ad suum bonum datus est; quam ut Pastor populum, qui ad populi bonum & utilitatem ordinatus est. Atque hinc emergit alia ratio reuerentiæ sacerdotalis; quia videlicet eorum studio & labore, maxima ad nos salutis nostræ adiumenta perferuntur. Quare quum Apostolus dixisset, *Qui bene præsumunt Presbyteri, duplici honore digni sunt*; adiecit, *Maximè qui laborant in verbo & doctrina.* Hæc enim pars officij Sacerdotalis, qua verbum Dei populo administratur, & pro populo oratur, talis ac tanta est, ut nullo satis obsequio aut officio compensari queat. Urget hoc Chryso-
 stomus his verbis: *Reuerere Sacerdotem, quod tibi diebus singulis diuina ministrat, Scripturas relegi facit, tui gratia exornat domum, propter te vigilat, tui causa preces exolvit, pro te apud Deum precaturus astat, propter te vota persolvit, pro te apud illam religio, cultusque, & obsequium est, pro te ista omnia. Reuerere ergo atque considera.* Hæc ille. Certè sicut nobilis pater, qui filij sui præceptorem, ut eum diligentius erudiat, magnis muneribus afficit, non modò præceptorem, sed ipsum quoque filiū honorat: sic qui Dei ministros vel honore, vel muneribus afficit, ut
 cum

Eccle. 30.

Hom. 2. in 2. ad Tim.

3. Ratio.

1. Timot. 5.

Loco iam citato.

Simile.

Grav. tom. 3. sermon. de temp. pag. 418.

eum apud Deum iuuet, vel quia eius consilio in causa pietatis usus est, nō solum ipsum Sacerdotem, sed & seipsum honorat, ac sui ipsius dilectionem veram, ac religiosam se habere ostēdit. Quare hac de re sic iterum Chryso-
 stomus: *Insania manifestissima est, tantum istum principatum, sine quo neque salutis, neque honorū à Christo promissorū, participes fieri possumus, despiciere. Nam si non potest introire in regnū calorum, nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, si aeterna vita priuatur, qui non manducat carnem Domini, & sanguinē bibit, omnia autem hæc haud aliter quam per sacrosanctas illas manus perficiuntur, manus, inquam, Sacerdotum: qui fiet, ut citra illarum opem, aut gehennam euitare, aut celi præmia cōsequi quis possit? Hoc certè nomine Sacerdotes meritò, non modò plus vereri debemus, quam vel Principes vel Reges; sed etiā maiori honore quam parentes proprios honestare.* Hæc ille. Iam verò etiā propter ipsas oves, & populum fidelem, necessaria est hæc reuerentia, hic honor Sacerdotibus præstandus, ipsique populo in primis est utilis. Hinc Apostolus, postquam dixisset, *Obedite Praepositis vestris*; adiecit, *Ut cum gaudio hæc faciant, non gementes. Hoc enim non expedit vobis.* Nempe non expedit populo, ut propter eius vel inobedientiā & contemptum, vel ingratitude & neglectum, cum tristitia & gemitu, suo munere fungatur Sacerdotes, idque multis de causis. Primò, quia graue est hoc in populo peccatum. Secundò, quia honor ille exhibitus, populo est utilior quam pastori. Tertiò, quia alioqui difficilius curatur & docetur populus. Quarto, quia suos pastores lædunt, & pascendi provinciam difficiliore illis reddunt. Singula paucis ostendentur. De primo exemplum esse potest Dathan & Abiron cum suis, qui propter inobedientiā Sacerdotio exhibitam, descenderunt in infernū viuentes. *Meo quidem iudicio* (ait Chryso-
 stomus) *qui nostros Sacerdotes despiciunt & cōtemnunt, multo sceleratiores, ac maiori supplicio digni sunt, quam Dathan cum suis omnibus.* Aliud exēplum esse possunt Iudæi Samuelē reiicientes, & Regem postulantes. Sic enim graui iugo postea subiiciebantur, ut latè illis futurum exposuit Samuel. Huc etiā pertinet quod de suis Sacerdotibus per Prophetam Deus dixit: *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.* Hinc D. Cyprianus: *Qui Christo nō credit Sacerdotem facienti, postea credere incipiet Sacerdotē vindicanti.* De secūdo sic scribit Chryso-
 stomus: *Quid Praepositi de nostro honore lucrantur, nisi inquantū obtemperantes habebunt, idque pro utilitate nostra? Hi enim, licet honorentur,*
 M 4 nihil

Lib. 3. de Sacerdotio.

4. Ratio.

Hebr. 13.

1.

2.

3.

4.

Sacerdotem non reuereri, peccatum.

Exempla.

Num. 16.

Lib. 3. de Sacerdotio.

1. Reg. 8.

Zachar. 2.

Lib. 4. epist. 9.

Sacerdotem reuereri populo est vile.

Homil. 1. in 1. ad Tim. nihil ex eo honore in futurum lucrantur; imò maiorem inde spē damnationem suscipiunt. Et si patiantur iniurias, nihil ex eis detrimenti in futurum acquirent, imò & meritorum illis accedit cumulus atque defensio. Nostri autē causa cuncta hac sunt. Nā siue honoratur à subditis, & hoc illis fieri iubet, sicuti dicebat ad Heli, Assumpsit te de domo patris tui: siue iniuriis afficiantur; hoc in se Deus ipse perpetitur, ut ad Samuelem ait: Non te spreuerunt, sed me. Itaq; illis contumelia, lucrum, honor, onus est.

Sacerdotis reuerētia, facit populum docilem.

Similia.

In orat. quum à patre in consortium assumptus esset.

Lib. 2. de Sacerd.

Constitut. monast. cap. 23.

Sacerdotibus negata reuerentia, facit eos minus vtilis.

Lib. 5. de Sacer.

Homil. 11. in Ezech.

De catechizand. cap. 10.

Exemplum.

Quemadmodum enim recalcitrantem quem non facile pastor curauerit; & qui reluctatur æger, difficilius medelam capit: itz subditi immorigeri & morosi, qui vel per contemptum pastorem non audiunt; vel auditum per superbiam contemnunt, difficillimè ab eo formantur. Multo autē hoc veriùs in animarum cura accidit, quàm in illis aliis. Curari enim anima non potest, nisi spōte & lubens se disciplinæ subiiciat. Volentium enim, non coacti aut inuiti, sed qui certo animi proposito à peccato abstinēt. Christus eos aeterna corona donat, (ait Chrysostronus) non qui coacti aut inuiti, sed qui certo animi proposito à peccato abstinēt. Quare D. Basilius verba Apostoli citata exponēs, ait: Quod hic dicitur, Hoc enim non expedit vobis, mea quidem sententia magni cuiusdam detrimenti, & quod agrè admittat curationem, significationem habet. Res est enim omnium difficillima, seipsum cognoscere & curare. Naturaliter enim seipsū vnusquisq; amat: ab alio autem cognosci & curari facile est. Iā verò quod quarto dictum fuit, non expedire populo vt gementes ac dolētes Pastores officium faciant; quia sic Pastores suos lædūt, & difficiliorem illis prouinciam pascendi reddunt, ex eo patet, quòd animi dolor ac tristitia, quæ ex subditorum pernicacia oritur, animi vires frangit, & ad munera pastoralia, obeunda grauem atque inidoneum facit. Mastitia (ait Chrysostronus) itemque cura ac sollicitudines perpetua, animi vim maximè possunt prosternere, eundemque ad summā etiam imbecillitatem perducere. Nam menti tenebras offundunt, neque sinūt eius factus puros sinceròsque euadere. Sic & D. Gregorius Magnus: Loqui de Deo, quæta valde & libera mentis est. Nec enim conuulsa aqua imaginem respicientis reddit; sed tantum in ea vultus intendentis aspicitur, quum non mouetur. Sic & D. Augustinus: Ex ipsa tristitia sermo procedens, minus gratus est, quia de ariditate mastitiae minus exuberat: & profecto languidus & insuavis ille sermo erit, qui per venam cordis aestuātē fumantēq; traicitur. Plurimū ergo filiis detrimenti adferunt,

ferunt, qui suā pernicacia & irreuerentia id agunt, vt animarū curatores gementes ac dolentes officiū faciāt; quādo ita constituti, nec cum spiritus libertate & charitate aliis consulere, nec salutis pabulum vbertim subministrare, nec laborantibus suis condolare & compati possunt. Vnde Apostolus: *Benedictus Deus qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, vt possimus & ipsi eos consolari qui in omni pressura sunt.* His igitur de causis tum ipsi populo, tum ex rei natura necessaria est Sacerdotū in Ecclesia Christi debita reuerentia: quam in his verbis commendare Christus voluit, cum à se sanatū leprosum mittit nihilominus ad Sacerdotes, vt illis se ostendat. Vnum exemplum subiiciam. S. Martinus, Episcopus Turonensis, à Maximo Imperatore inuitatus, quum primū illi poculum iubente Imperatore porrigeretur, eo fine vt ipsi Imperatori Episcopus, honoris causa, ante omnes præberet; neglecto Imperatore, suo sacellano Presbytero propinauit. Quo viso, dixit Imperator, alios quidem Episcopos, etiam in templo, illi adulari; Martinum verò, nec in mensa Principis, sacerdotalis reuerentiæ aliquid imminuere velle.

2. Cor. 1.

Seuerus Sulpitius in vita S. Martini.

5. Et offer munus quod precepit Moyses.

Locvs moralis de animi gratitudine in Dei beneficiis acceptis præstanda. Leprosus enim sanatus, iubetur in lege offerre duos passeris viuos, iuxta ritū in Leuitico præscriptū; quam oblationē Christus hic *Munus* vocat, id est, donum in gratiarū actionem pro munditie accepta oblatum. Multum quippe Deo displicet hominis à peccato sanati (quod per lepram significari in altero Promptuario ostendimus) ingratitude! Vnde pietas, quam Deo debemus, propriè in eo consistit (vt definit Augustinus) vt anima non sit ingrata Deo. *Cultus Dei*, inquit, in hoc maximè constitutus est, vt anima ei non sit ingrata: vnde in ipso verissimo & singulari sacrificio, Domino Deo nostro gratias agere admonemur. Deus enim bonorum nostrorum non indiget, ait Dauid; sed totū obsequiū nostrum, quod Deo præstare possumus, illud est, ne eius beneficiis ingrati simus. Vnde Apostolus: *In omnibus gratias agite.* Hæc est enim voluntas Dei. Ad hoc officium multis verbis Propheta regius se excitauit, dicens: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis; qui sanat omnes infirmitates*

Gratitudo animi.

Leuit. 14.

De Spiritu & lit. cap. 11.

Psal. 115.

1. Thess. 5.

Psal. 102.

Ezech. 46.
Allegoria.

Stella in Lun-
cam 5.
Similia.

1.

Pint. Dial. part.
2. Dial. 2. cap.
20. & 11.

3.

4.

Esaiæ 1.

Cant. 4.
Philip. Dicit in
hac Dom. coc. 3.
Similia.

1.

Psal. 39.
2.

tates tuas: qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia & in miserationibus. Præcepit Dominus per Ezechielem, vt qui templum ingrediebatur, per aliam portam egrederetur, ne Propitiatorio terga verteret, cum à templo exiret. Qui enim eadem porta regrederetur, terga verteret Propitiatorio. Docuit iste ritus typicus, accepto aliquo à Deo propitiante beneficio, non esse illi per obliuionem terga vertenda. Omnes qui aqua indigent, præcipientes in fontem vadunt, in eum oculos & animum dirigentes; sed iam bene potati reuertuntur, terga fonti animumque vertentes. Sic multi in sua siti & tribulatione, diuinæ bonitatis fontem in clamant; liberati, obliuiscuntur. Sed & fitula qua aquam è fonte haurimus, vt aquam intromittat, os inclinat, & immergit; vbi aquam receperit, fundum illi quasi tergum obuertit. Sic faciunt ingrati. Et sicut mare aquas dulces è cælo accipit, sed easdem falsas reddit; sic multi, pro bonis à Deo acceptis, mala per ingratitude rependunt. Et sicut nubes virtute radij solaris è terra exalatur & attollitur, sublata autem ipsum aërem obnubilat, & radios solares obscurat: sic homo ingratus, Dei fauore exaltatus, Deum postea spernit, & mandata eius violat. De hoc conqueritur per Prophetam Deus: *Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Et rursus: *Bos cognouit possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognouit.* Spōsa in Canticis, quæ est anima fidelis, quum laudatur à spōso, vt tota pulchra: prima pulchritudinis pars, vnde sic laudatur, est: *Oculi tui sicut columbarum.* In quo eam ingratitude nomine collaudat. Columba enim cum singula grana rostro deglutit, rostrum atque oculos in altum extollit. Accipit vnum granum, & oculos in altum eleuat: accipit alterum, & iterum oculos erigit: & sic denique ad singula grana facit quæ deglutit. Talis est anima fidelis: ad singula Dei beneficia oculos & corda sursum tollit, gratias agens Deo suo: Hanc virtutem in iustis commendat Psalmista: *Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum.* hoc est, nunquam cessant Deum laudare: Laus autem Dei vocatur vox exultationis; quia ex gratitudine singulare animi gaudium iustis oritur. Vocatur vox salutis; quia gratiarum actio non solum perseuerantiam in bono, sed & ampliora gratiæ beneficia à Deo impetrat. *Quemadmodum enim exiguum pharmacum è magnis plerumque morbis hominem eripit; sic ob res paruas Deo gratias agere, ingentia bona conciliat;*

conciat: ait S. Damascenus in historia de Barlaam & Iosaphat. Sicut enim omnia flumina currunt in mare, vnde per exhalationes marinas orta sunt; vt eò reuertantur vnde iterum fluant, fiatque hoc modo perpetuus aquarum cursus atque recursus, fluxus atque refluxus assidue reciprocus: sic omnia Dei dona, quæ ad nos descendunt à Patre luminum, ad Deum denuo per gratiarum actionem reportantur, vt sic rursus à Deo ad nos recurrant, sitque perpetuus gratiarum, eius & reciprocus recursus inter Deum & nos. *Ingratitudo verò (ait D. Bernardus) est quasi ventus exiccans & urens fontem pietatis, rorem misericordiarum, fluentia gratia.* Si Rex quotannis mille aureos tibi dari iuberet, tu verò illos omnes in emendo veneno, quo cum rolleres, vel in armis ad ei bellum inferendum, consumeres; nonne maximam iniquitatem te admisisse, & mille mortes commeruisse omnes iudicarent? At sic faciunt qui Dei dona in occasionem peccati vertunt, qui diuitiis, honoribus, scientia, accepta denique frequenti peccatorum remissione, ad luxum, ad superbiam, ad impietatem, ad faciliorem recidiam abutuntur. Dedit Deus Hebræorum populo eam gratiam in oculis Ægyptiorum, vt eos omni auro atque argento, rebusque pretiosis spoliarent. At boni isti Hebræi ex his Ægyptiorum spoliis vitulum sibi aureum conflauerunt, quem, reiecto vero Deo, infandè colerent. An magis execrabilis potuit esse ingratitude? At eandem committimus omnes, qui, quod modò dictum est, facimus. Hanc ingratitude mirabili metaphora veteri populo Deus exprobrauit, quæ tanto maior est in populo nouo, quanto maiora accepit beneficia Christi Ecclesia, quam synagoga Iudaica. Sic apud Ezechielem loquitur: *Iuravi tibi, & ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, & facta es mihi. Et laui te aqua, & emundavi sanguinem tuum ex te, & unxi te oleo.* Considera hic Baptisimum, emundationem à peccatis, Sacramentum Chriſmatis. *Et vestiui te discoloribus; & calceavi te hyacintho, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus.* Considera hic varias virtutes, pacè in affectibus, castitatem in lumbis, intellectum acutissimum in mēte. *Et ornaui te ornamento; dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum, & dedi in aurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.* Considera hic ornamenta exteriora, bona opera manuum, abstinētiā gutturis, silen-

3.

Serm. 51. in Cant.
Simile.

Exemplum.
Exod. 11.

Exod. 31.

Ezech. 46.

tium

tium oris, custodiam auditus, & victoriam vitiorum. *Et ornata es auro & argento, & vestita es bysso & polymito, & multis coloribus.* Considera hinc dona charitatis, & eloquentiæ, & omnis generis virtutum *Similam, & mel, & oleum comedisti, & decora facta es vehementer nimis.* Considera hinc omnium rerum abundantiam, etiam quoad victum corporis. *Et profecisti in regnum, & egressum est nomen tuum in gentibus propter speciem tuam, quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus.* Certè nomen Christianum, totum orbem occupauit, & post professionem Christianam plurima regna maximè floruerunt. Sed & anima fidelis regnat in gratia, quàm diu non regnat in ea peccatum. *Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo, & exposuisti fornicationem tuam omni transeunti, ut eius fieres.* Hæc est execrabilis ingratitude, vt, vnde maiorem Deo seruiendi materiam anima acciperet, inde anfas & materias peccandi, Deumque offendendi, maiores caperet: *Incrassata quippe, impinguata, dilatata, recalcitrauit.* Renouata in Christo anima, & noua creatura facta, quasi iam satis pulchra atque perfecta, deque salute certa & secura (vt impij hodie hæretici blasphemant) Dei mandata negligit, omni se voluptati prostituit. Adhuc sequitur in Ezechiele: *Et tulisti vasa decoris tui de auro meo & argento meo, & fecisti tibi imagines masculinas; & fornicata es in eis.* Talia idola nobis fabricamus de donis Dei nobis concessis, quotquot ad honores, ad voluptates, ad diuitias, ad odia & similitates exercendas, vel ingenij, vel corporis, vel fortunæ viribus abutimur. Concludit Propheta: *Va, va vobis, ait Dominus.* Notauit Seneca, ab humanis legibus nullam ingratitude pœnam constitutam esse: quia tanta est eius iniquitas, vt sola Dei iustitiæ ridissimæ relinquatur puniendæ. Sunt autem ingrati mulo similes, qui, quum saturatus est lacte materno, calcibus petit matrem. Rogatus Diogenes, quid apud homines celerius senesceret; beneficium, respondit. Nam iniurias quidem acceptas marmoribus, beneficia pulueri inscribimus. Et sicut muscæ in terribissimis speculis reptantes dilabuntur, in asperis verò locis hærent facillimè; sic, quæ est nostra morositas, beneficiorum immemores, iniuriarum tenacissimi sumus. Sed & infanis ac furentibus similes ingrati sunt, qui in xenodochiis aluntur, & suos benefactores nunquam agnoscunt. Ad hanc ingratitude circa Dei beneficia diligentissimè cau-

Deut. 32.

Ælian. l. 4.

Simile.

Apophteg.

Similia.

cauendâ, innumera gratitudinis exempla, barbaris & ethnicis exhibita, nos incitare debebant: quod fecit S. Saba. *Exemplum.* multorum monasteriorum celeberrimus pater. Quibusdam *In vita eius a-* Agarenis per cellam eius transeuntibus, & famentibus, ap- *put Surius to.* posuerat radices tantum quasdam melagriorum, & arundinum cortices: neque enim alio cibo ipse utebatur. Redierunt illi postea, afferentes ei caseos & dactylos. Quo viso, Hei mihi, inquit. Barbari isti, parui nostri beneficij immores, referre gratiam munificè studuerunt: nos autem, qui quotidie fruimur bonis Creatoris, nullam ei vicissim studemus referre gratiam per mandatorum obseruationem. *Quæ de cætero excusatio, quæ venia dabitur? Hæc ille.* Ideo Apostolus generale & perpetuum præceptum contra ingratitude vitium dat: *Omne quodcumque facitis Coloss. 3:* aut verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Quem admodum enim ingrato vniuersa inter manus euanescent; sic illi qui pro omnibus Deo agere gratias nouit, omnia crescunt & multiplicantur. De hac materia in aliis Euangelis plura.

6. In testimonium illis.

Locvs moralis de graiori iudicio eorum, qui maiora à Deo virtutis documenta & adiumenta acceperunt. Nam vt idcirco hunc sanatum leprosum ad Sacerdotes mittit Christus, quo videntes miraculum Christi, nec tamen credentes in Christum, inexcusabiles fierent, hoc ipso miraculo testimonium incredulitatis contra illos prohibente: sic hodie inexcusabiles fiunt, qui videntes quotidie mirabilia Dei opera, audientes optimas conciones, habentes ante oculos tot exempla virtutum, manent tamen in peccatis suis. Illa enim omnia erunt illis in testimonium. Sic Christus de persecutione quam à Iudæis Apostoli passuri erant, dixit: *Continget autem hoc vobis in testimonium.* Hinc D. Augustinus *Tot iudicibus inops astabo, quot me præcesserunt in opere bono. Tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene viuendi exemplar. Tot conuincar testibus, quot me monuerunt proficijs sermonibus, seque imitandos iustis dederunt actionibus.* Quare sicut Christus de Iudæis dixit: *Si non venissem, & opera non fecissem in eis quæ nemo alius Ioan. 9.* fecit, peccatum non haberent; nunc autem & viderunt, & oderunt

Luca 21.

Meditar. c. 41

unt me, & Patrem meum; peccatum eorum manet: idem de nobis dicitur qui Christi operibus, beneficiis, promissionibus, visis, acceptis & intellectis, nihilo tamen meliores simus. Terrere nos debent Christi verba: Va tibi Corozaim, va tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone facta essent virtutes quae facta sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent. Veruntamen dico vobis: Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicii quam vobis. Consideret quisque, quas & quantas virtutes, naturae, fortunae, gratiae Deus in ipso fecerit, videatque an adhuc poenitentiam egerit, vitamque emendatius traduxerit. Durissimum iudicium his qui praesunt: & potentes potenter tormenta patientur. Quanto magis crescunt dona, tanto & crescunt rationes donorum, ait S. Gregorius. Hanc inconsiderationem exprobrat Propheta, dicens: Homo quum in honore esset, non intellexit. Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. In honore homo est, qui magna Dei dona accepit, multas miserationes sensit. Hac si non intelligit, erunt omnia in testimonium illi, & comparabitur iumentis insipientibus; quae quum magnum a natura robur acceperint, a paruulo tamen puero minantur & reguntur. Quum non reciperetur Apostolorum praedicatio, exeuntes illi, excutiebant puluerem de pedibus suis. Vbi nunc Apostolica praedicatio corda non immutat, sic anathema & maledictio erit Deo, vt nec minimum ab Ecclesiae Sacramentis beneficium sit accepturus; sed etiam pro minutissimis peccatis poenas graues luiturus. Bonorum fidelium, non solum pulueres, sed & sordes Ecclesia portat, pro multis eorum peccatis apud Deum intercedens, adeoque ea comedens.

7. Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, &c.

*Dominorum
in seruos cura.*

LO C V S moralis de cura & officio dominorum erga seruos. Bonus hic enim Centurio pro seruo suo (vt discrete Lucas eum vocat) tum per se, vt hic apparet; tum per amicos suos, seniores Israel (vt est apud Lucam) apud Christum omni studio atque officio intercessit, vt a graui morbo sanaretur. Damnatur hoc exemplo illorum dominorum pessima consuetudo, qui aegrotos ministros staram domo expellunt, & ad hospitale publicum emittunt. Illis quippe maior equi aut mularum, quam seruorum, imò conseruorum, cura est: Apostolus quum seruis erga dominos omnem charitatem imperasset, subiungit: *Et vos*
domi

domini eadem facite illis, remittentes minas. Parem charitatem exigit a dominis erga seruos, quam a seruis erga dominos. Et causam subiungit fortissimam: Scientes quia & illorum & vester Dominus est in caelis; & personarum acceptio non est apud Deum. Et rursus in alia epistola: Domini, quod iustum est & aequum, seruis prestare. At quid aequius & iustius, quam domesticorum suorum curam habere? Si quis enim suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. id est, grauius in hoc genere peccat, quam ipsi infideles solent; & fidem negauit, id est, fidem Christi diffamauit, & graui ignominia affectus, ea faciens quae fidei non conueniunt, imò quae nec infidelis faceret; vt in isto Centurione homine gentili patet. Sic & Seneca, homo infidelis, sensit. Libenter, inquit, ex his qui a te veniunt, cognoui familiariter te cum seruis tuis viuere. Hoc prudentiam tuam, hoc eruditionem decet, Serui sunt? imò homines. Serui sunt? imò contubernales. Serui sunt? imò humiles amici. Denique serui sunt? imò conserui, si cogitaueris tantundem in virosque licere fortuna. Haec quidem ille. Sed multo magis conseruos aestimabimus, si cogitauerimus, eodem esse pretio emptos pretiosi sanguinis Christi, & eundem nobiscum habere Patrem & Dominum. Sic Christus: Non debuisti misereri conserui tui? Crudelitatis dominorum in seruos vnum exemplum proferam. Memoria nostra (ait Franciscus Senensis, scriptor modernus) extitit ingenij pessimi seruus, cui etiam saeuissimus herus fuit, qui in eum verberibus sauire non desinebat. Iratus seruus, quum dominum vlcisci nequiret, duos quos habebat dominus infantes, anniculum vnum, alterum bimulum corripuit; turrique edita conscensa, dominum vocauit, monens vt infantes suos gremio exciperet: quos quam primum illisos parieti deiecit, seseque praecipitauit, ne viuus in potestatem domini veniret. Hoc animaduertant, qui omnia sibi in seruos licere arbitrantur, quorum nunquam tam destituta fortuna est, vt non interim nocere dominis possint.

8. Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum.

LO C V S moralis de humili consideratione sui ipsius; & vt de se quisque humiliter sentiat. Superbus omnia sibi debere putat, humilis nihil. Erat hic Centurio vir nobilis,
*Humiliatio
sui.
Lucas 7.
&*

Centurionis
humilitas.

& Capharnaum, quæ Galileæ caput erat, Præfectus à Romanis constitutus, qui & gentem Iudaicam sic amavit, ut synagogam ipse eis ædificauerit, ideoque seniores Iudæorum pro eo apud Christum intercesserint, dicentes, *Dignus est ut hoc illi præstes*: qui etiam venienti Christo ad se, *amicos obuiam misit, dicens, Domine, noli vexari*. Hic tamen nec generis nobilitatem, nec officij sui dignitatem, nec merita in gentem Christi, nec pietatem & gratiam qua valebat, respiciens, omnino se indignum putat non solum beneficio quod petebat seruo suo, non sibi; sed etiam conspectu Christi. *Propter quod, inquit, me ipsum non sum dignum arbitratus ut venirem ad te*. Obseruatione dignissima est huius ethnici hominis tam profunda humilitas. Reuera, quo quisque melior est, eo humilior est, eo se cæteris indigniorem iudicat. Ramus in quo pendet fructus, & spica plena grano declinat se in terram: sic anima humilis, onusta fructibus bonorum operum, respicit humi, propriam scilicet fragilitatem & conditionem terram, unde sese humiliandi causam accipit. Ramus erectus & spica erecta vacua suat. Vnusquisque nempe, non solum ex parte corporis (quod clarum est) sed etiam ex parte animæ, se puluerem & cinerem reputare debet, & sic se semper humiliare. Sicut enim cinis vilis est, sic anima ex culpa (delicta autem quis intelligit?) vilis, & abominabilis Deo est. Sicut cinis statim quouis vento dispergitur, sic homo per se non potest resistere modicæ tentationi, sed ad sibilum modici verbi sæpe cadit. Denique sicut cinis non potest redire ad statum suæ materiæ, sic peccator non potest redire ad statum gratiæ, nisi sola Dei virtute. Certe quicquid consideramus; siue ea quæ extra nos sunt, siue quæ intra; siue quæ infra nos sunt, siue quæ supra; siue denique quæ contra nos: omnia nos humiliationem & abiectionem nostri ipsius docent. Propter ea quæ extra nos sunt, humiliare nos possumus, considerando proximorum virtutes. Propter ea quæ sunt intra nos ipsos, considerando proprias offensas, inclinationes prauas, defectus, vel etiam ipsas virtutes, si quæ sunt, à Deo esse, non à nobis. Propter ea quæ infra nos sunt, si quadrupedia consideras, vides ea fortiora; si volatilia, vides ea agilia; si terræ nascentia, vides vel utiliora, ut fructus; vel pulchriora, ut flores. Propter ea quæ supra nos sunt, considerando Deum, cuius vel potentiam euadere, vel sapientiam latere, vel iustitiam corrumpere,

S. Bonavent. in
Dialo salutis
cap. 36.
Similis.

1.

2.

Cineri homo
affimilatur.Humiliationis
nostræ causæ.

1.

2.

3.

4.

vel misericordiam tuis viribus promereri, & sine ea tamen esse non possumus. Propter ea quæ contra nos sunt, considerando hostium varietatem, importunitatem, crudelitatem, mundi varietatem, carnis importunitatem, demonum crudelitatem, ut dicere quisque debeat: *Misericordia Domini quod non sumus consumpti*. In hac tam varia consideratione quis ita demens, ut de se non humiliter sentiat? Sed hæc pauci considerant. At sicut muscus in locis foetentibus recuperat odorem; sic humilitas fragrantior efficitur, quum quis propriam considerat vilitatem. Vnde D. Ambrosius, *Sicut apes, inquit, quum aëris motus suspectos habet, lapillis sæpè sublatis, per inania se librat nubila, ne leue alarum remigium præcipient flabra ventorum: sic qui à vana gloria vento sibi timet, ne eius impulsu in transuersum rapiatur, suarum culparum & imperfectionum consideratione assumpta, mentis suæ cogitationes libret, ut, quantum vana laus attollere potuit, tantum alia deprimat*. Hæc ille. Sic D. Chrysostomus: *Si vel unius, inquit, diei peccata in memoriam reuoces, faciet illa recordatio, ut facile cristas demittas*. Vbi pauo superbus pedes suos conuertitur admodum turpes, caudam, unde superbit, statim demittit. Sic indignum se quisque reputabit, quum fortè dignus sit, si suas imperfectiones & peccata considerat. Sicut, si quis vestem manu tenens, à iunctura manus vsque ad cubitum se tegat, reliquo toto corpore nudus, meritò insanire iudicaretur; meritò ab omnibus derideretur, si illam suam manicam semper ob oculos habens, propter illam se bene vestitum purat, & contra alios, eius nuditatem spectantes atque iridentes, offenditur: sic omnino qui propter vnâ aut alteram virtutem quum multis præterea vitiis scateat, sibi interim bene placet, & plaudit, meritò deridendus ab hominibus, meritò reprobatur à Deo. *Qui iacet in terra, non habet unde cadat*. Qui humiliter de seipso sentit, vix in peccatum cadet; certè in temporalibus cadere non potest. Nam ut superbia quærit contentionem, id est, locum superiorem, pro quo omnes contendunt; ita humilitas semper habet pacem, quia quærit locum inferiorem, pro quo nemo contendit. Plura de hac virtute superius dicta sunt in præcedentibus Dominicis: in aliis quoque sequentibus plura dicentur.

9. Filij regni eiicientur in tenebras exteriores.

Locvs moralis de vocatione incerta, siue ad Christiani

Pars Hyemalis.

N

nominis,

5.

Thren. 2.

Similia.

1.

Lib. 3. de Virg.

2.

Homil. 20. in

Matth. 5.

3.

4.

5.

Domin. 1. Ad
uent. text. 2. &
8. Domin. 4.
Aduent. text. 6.

Vocationis
nulla certitudo.

nominis, siue ad religionis cuiuspiam, aut status ecclesiastici professionem: neque satis esse Christum profiteri, religionis propositum suscipere, Sacerdotalis ordinis esse, nisi vocationi & professioni tota vita, & res ipsa respondeat. Nam vt Iudæis nihil profuit, Dei populum & peculiū fuisse, filios promissionis, & semen Abrahæ secundum carnem extitisse, circumcisionem accepisse, verum Deum cognouisse, *credita illis eloquia Dei fuisse, adoptionem filiorum, & gloriam, & testamentum, & legislationem, & obsequium, & promissa accepisse, patres denique fuisse, ex quibus esset Christus secundum carnem*, quia in Christum credere noluerunt: sic nec nobis Christianis proderit, *nunc populum Dei esse, qui eramus non populus*: filios promissionis esse secundum fidem, Baptismo per Christum incorporatos esse, Scripturas sanctas nobis relictas habere, *adoptionem filiorum, in qua clamamus Abba Pater*, & gloriam, & testamentum, & nouam legislationem *in melioribus repromissionibus sancitam*, & cultum Sacramentorum, & amplissimas Christi promissiones accepisse, patres denique in Christo fuisse, ex quibus multi in Christo spirituales filij nascerentur, si fidem nostram bonis operibus non consummamus, vt Iacobus de fide Abrahæ loquitur (*fides eius operibus consummata est*) & vocationem nostram per bona opera certam facere non satagimus, vt Petrus monuit. Sumus per fidem filij regni, *ciues & domestici Dei*, vocatione sancti; sed nisi Centurionis humilitatem, & fidem operantem imitemur, in tenebras exteriores eiiciemur. Orat Paulus pro Ephesiis, *vt det illis Deus spiritum sapientia & reuelationis in agnitione Christi; vt sciant quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitia gloria hereditatis eius in sanctis*. Est enim certè maxima spes vocationis Christianæ. sed vide quid eisdem paulò post Paulus scribat: *Obsero vos ego vincit in Domino, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis: cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, &c.* Paulus ipse ait, se ea quæ sunt retrò obliuiscens, *ad ea quæ sunt priora, extendere seipsum, ad destinatum persequi, ad brauium superna vocationis Dei in Christo Iesu*. Magnum certè est vocationis nostræ brauium propositum; sed eò contendere vt in agone oportet, nosque ipsos magis ac magis ad bona opera extendere, non per ignauiam & sacerdotiam nos distendere, vt somnolenti faciunt. Orat rursum Paulus pro Thessalonicensibus, *vt dignetur eos* (id est, dignos faciat) *vocatione sua sancta Deus, & impleat omnem*

Roman. 3. & 9.

Osee 1.

Roman. 8.
Hebr. 6.

Iacobi 2.

1. Petr. 2.
Ephes. 2.

Ephes. 1.

Ephes. 4.

Philip. 3.

2. Thessal. 1.

volun-

voluntatem bonitatis sua, & opus fidei in virtute. Nam (vt in priori epistola dicit) *non vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem*. Ita semper beatissimus Apostolus vocationem nostram in Christo spe plenam quidem esse docet; sed omnino à rectè factis, & à bonis operibus, ac sancta patientia, spei huius complementum penderè. *Herodes sumus secundum spem vita aterna*: sed sequitur; *Si tamen compatimur, vt conglorificemur*. Superindui cupimus (gloria cœlesti) *si tamen vestiti* (bonis operibus) *& non nudiuueniamur*, videlicet *sine veste nuptiali*; quam qui non habuit, in tenebras exteriores eiectus est. Rursum, *Participes Christi sumus, & vocationis cœlestis*, ait Paulus: sed addit *Si tamen initium substantia eius vsque ad finem firmum retineamus*. id est, si renouationem in Baptismo factam, de qua Iacobus dixit, *Voluntariè nos genuit verbo veritatis, vt simus initium aliquod creatura eius*, integram seruamus: Rursum, *Domus Christi sumus nos*; sed, *si fiduciam & gloriam spei vsque ad finem firmiter teneamus*. Spes autem & fiducia, sine conscientia bonitate & integritate, præsumptio est, non spes; & audacia, non fiducia. Omnes denique Dei & Christi promissiones ad filios regni factæ, conditionales sunt. *Si commortui sumus, & conuiuemus. Si sustinebimus, & conregnabimus. Si negauerimus illum* (factis autem negatur, non verbo tantum) *& ille negabit nos*. denique, *Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis*. Adeò verum est, quòd filij regni eiicientur foras, nisi, quod filios regni decet, pro regno obtinendo legitimè decertent. Valet autem hic locus contra pestilentes horum temporum hæreticos, qui ex doctrina solius fidei statuunt filios regni eiici de regno non posse, postquam semel per fidem adoptati in filios sunt: vt in altero Promptuario non semel ostendimus.

2. Thessal. 4.

Roman. 8.
2. Corinth. 5.

Matth. 22.

Hebr. 3.

Iacobi 1.

Hebr. 3.

2. Timoth. 2.

Tit. 1.

Ioan. 8.

Locus contra
Hæreticos.

1. Ibi erit fletus, & stridor dentium.

Loc vs moralis de pœnis inferni: quas per fletum & stridorem dentium Christus ex parte hoc loco describit, & per tenebras exteriores, id est, extremas, & quibus nihil est vltèrius aut profundius. Fletus autem iste, etsi non sit fortè resolutio lachrymarum, quæ alterationem præsupponit, quæ, cessante motu cœli, naturaliter fieri non potest; est tamen dolor aliquis fletui corporali respondens, vt commotio capitis, & turbatio cerebri acerbissima, quod ad corpus ipsum attinet: animæ verò summus mœror atque tri-

De pœnis inferni.

stitia, qualem in hac vita lachrymæ solent exprimere. Nam fletus iste, atque stridor dentium, qui verè in damnatis corporibus erit, non ab igne, frigore, fumo, tenebris, aut aliqua causa extrinseca, sed à causa intrinseca, à tristitia & indignatione mentis procedent. Stridor autem dentiū fiet ex cōcussione totius corporis, quā tristitia & dolor incredibilis efficiet. De his pœnis Esaias: *Vermis eorū non morietur, & ignis non extinguetur.* Vermis conscientia, animam; ignis comburens, corpus in æternum affliget. In his pœnis & perpetuus & intolerabilis fœtor: de quo David: *Ignis & sulphur, & spiritus procellarū* (id est, turbulentæ tempestates, seu strepitus ventosi) *pars calicis eorū*, id est, pars afflictionis damnatorum. Fœtor autem huiusmodi est, vt, si corpus damnati super terram poneretur, vniuersum aërem suo fœtore inficere posse, à quibusdam existimetur. Ad has pœnas accedit alternum cum calore frigus; non ad recreationem, sed ne villo pœnæ genere careat damnatus. Sic S. Iob: *Transcant ab aquis niuum ad calorem niuum, & vsq; ad inferos peccatum eorum.* Fames quoque & sitis damnatos premet. *Serui mei comedent* (ait per Esaiam Deus & addit Christus, *in regno Patris mei*) *& vos esuriatis.* Sic diues in inferno *guttam aqua petijt à Lazaro.* Sed & torquebunt maligni spiritus, carnifices infernales. *Tradidit eum tortoribus; donec redderet vniuersum debitum.* Denique horror erit illic perpetuus, confusio, strepitus; *Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Atque hinc tartarus à verbo τάρταρος vocatur à D. Petro. Postremò (quod omnium est grauissimum) pœnarum æternitas: *Ite maledicti in ignem æternum.* Hæc de pœnis inferni Scriptura sancta nobis reuelauit. Ex his omnibus si sola æternitas consideretur, ad fugam & detestationem peccati vel sola posset sufficere. Considera Oceani magnitudinem, quàm immensa est aqua quam continet. Finge animo, centesimo millesimo quoque anno formicam ex eo bibere, quantum formica potest; dicere autem Deum damnatis, Confidite: nam quum exhaurietur à formica mare, tunc pœnarum vestrarum finis erit. magnam haud dubiè ex eo spem & consolationem conciperent damnati, quia saltem finis sic aliquis tormentorum esset. Nam hoc quantumcunque longissimum temporis spatium, tamen præ æternitate prorsus nihil est. Sed & de his pœnis sic alia Scriptura loquitur, *Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua.*

Esaias vltim.

Psalm. 10.

S. Bonauent.
in Diata salut.
cap. 39.

Iob 24.

Isaia 65.

Luca 16.

Matth. 18.

Iob 9.
2. Petr. 4.Æternitatis
consideratio.

Eccles. 39.

sua. In tempore consummationis effundent virtutem, & furorem eius, qui fecit illos, confundent. Ignis, grando, & fames, & mors; omnia hæc ad vindictam creata sunt: bestiarum dentes, & scorpij, & serpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios. Hæc autem descriptio pœnarum inferni, etiam ex voce *Gehenna*, quam primus de loco & pœnis inferni Christus Dominus in Euangelio vsurpauit, colligi potest. Significat enim vox illa vallem quandam propè Ierusalem, quæ *Gehenna*, quod vallem filiorum Hinnon significat, vulgò vocabatur. In hac autem valle solebāt idololatræ Iudæi filios suos per ignem diabolo immolare, & immolationis tempore; ne paruulorum lamentabilis clamor audiretur, tubis ac tympanis, aliisque instrumentis bene sonoris resonantibus aërem complere. Cessante autem idololatria, in tanti sceleris horrorem, in hanc vallem sordes omnes, sterco- ra, cadauera exportabantur. Vt verisimile sit, Redemptorem nostrum hoc vocabulum ad tormentorum locum, & inferni pœnas significanda vsurpasse, eo quod in inferno ploratus & vlulatus, fletus, & stridor dentium, fœtores, scorpij, serpentes (qui huiusmodi in finis nasci solent) vindictam in impios exercerent. Has pœnas singulis peccatis responsuras, iuxta illud, *Quantum se glorificauit in deliciis, tantum date illi tormentum & luctum*, sic apud Iob legitur. *Panis eius in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Diuitias, quas deuorauit, euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. Caput aspidum suget, & occidet eum lingua vipera. Luet qua fecit omnia, nec tamen consumatur. Iuxta multitudinem adinventionum suarum, sic & sustinabit.* Sed de his inferni pœnis aliàs plura.

Gehennæ
vox.
Hieron. in cap.
10. Math.Apocal. 78.
Iob 10.

EVANGELIUM DOMINICÆ IIII.

POST EPIPHANIAM.

Domin. 5. post
Epipha. cent. 9.

Ascendente Iesu in nauiculā, secuti sunt eū discipuli eius. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. Ipse verò dormiebat. Et accesserunt discipuli eius & suscitauerunt eū, dicentes: Domine, salua nos: perimus. Et dicit eis: Quid timidi estis, modicæ fidei? Tūc surgēs imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei?

Matth. 8.

N 3 Pericope

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus.* De tribulationibus iustorum, ad patientiæ virtutem exercendam, ad arctiorem erga Deum amorem prouocandum, ad maiorem Dei erga nos amoris significationem.

2. *Ipse autem dormiebat.* De apparente Dei obliuione, sed vigili semper prouidentia.

3. *Et suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos: perimus.* De inuocando per orationem Christo in omni necessitate.

4. *Quid timidi estis modica fidei?* De fiducia in Deum nunquam deponenda.

5. *Tunc surgens, imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna.* De Dei clementia, qui post procellas serenitatem adfert.

1. *Motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus.*

De tribulationibus iustorum.

Locus moralis de tribulationibus & aduersis, quæ Deus sua prouidentia, etiam ab eo maximè dilectis, immittit, vel ad maiorem suam gloriam in eorum postea liberatione ostendendam; vel vt ipsos electos suos liberatos à malis, ad maiorem gratitudinem, & Dei amorem excitet. Apostoli enim hîc in mari tempestatem sentiunt, & quidem tantam, vt iam iam perituri viderentur; sed à qua Christus sic eos liberat, vt & suam gloriam magis manifestet, & suorum erga se fidem & dilectionem magis prouocet. Nam Christus quidem solo imperio tempestatem tollit; Apostoli verò, in seipsis miraculum experti, ad Christi amorem magis accenduntur, quàm in aliorum morbis & malis expellendis, quæ quotidie cernebant. Sic solet Deus in pericula quidem, eaque præsentia, suos conuicere, non vt pereant, sed vt exercitentur. Passus est Iacob reuertentem de Mesopotamia videre fratrem suum Esau cum quadringentis viris ad se venientem, & ingenti metu concuti; sed vbi eum docuerat à quanto periculo liberandus erat, absque villo damno liberauit. Voluit Deus vt filij Israel viderent Aegyptio à tergo suo cum curribus & equis in maxima multitudine eos premètes, & præsentem se periculo proximis cernerent; sed eos statim maximo miraculo liberauit: vt videlicet Dei potentiam, & erga eos misericordiam, tanto magis agnoscerent. Suauissima est hæc Dei prouidentia, ad patientiæ virtutem exercendam, ad arctiorem in nobis Dei amorem prouocandum, ad maiorem diuini erga nos amoris significationem. Quæ tria breuiter ostenduntur.

Deus suos exercet. Genes. 31.

Exod. 14.

1.

2.

3.

dentur. Sanè quum ad omne virtutis opus patientia non minùs sit necessaria, quàm ad reliquos cibos panis (difficultates enim virtutum operationi naturaliter insitas patientia superat, sicuti reliquis cibis saporem & gustum panis adfert) hinc fit vt patientiæ virtus perpetuò nobis sit necessaria, quasi instrumentum quoddam, cuius ministerio reliquas virtutes operemur. At verò quemadmodum gladius ferruginosus, & qui diutissimè è vagina non extractus æruginem contrahit, quum ad arma venit, do-
minum suum sæpenumero adeò moratur, vt prius ab aduersario vulneretur, fortè & occidatur, quàm è vagina educi possit sic omnino patientia non exercitata adeò tarda est, vt sæpenumero locum diabolo concedat miseram vulnerandi animam, antequam se armare contra obortam difficultatem aut tentationem possit. Hac de causa exercet suos Deus tribulationibus externis, vt fortiores sint ad tentationes internas: exercet vbi non est peccati periculum iactura temporali, vt firmiores sint in tentatione ad peccatum, ad conseruandam salutem æternam. Sic Apostolos hic patitur Christus in mare iactari & periclitari, vt eos ad patientiam exercent, si quando vel à persecutoribus fidei, vel ab internis animæ hostibus agitentur. Non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incurfat: ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit: fragiles sunt quæ in aprica valle creuerunt. Sic ad ferenda aduersa delicati sunt, qui non fuerunt prius exercitati vsu malorum. Ad suspicionem vulneris tyro pallefcit. Audacter veteranus cruorem suum spectat, qui scit se sæpè vicisse post sanguinem. Exercitia igitur fortem faciunt. Videmus equos, quos ad cursum natura formauit, si diu in stabulo torpeant atque desideant, claudos effici, & marcescere. Ferrum vsu splendescit, argenti instar: diu in terra iacens, rubiginem contrahit, & tandem in terram vertitur. Sic virtus non exercitata arefcit; & terrenus fit, qui spiritualis erat, nullis aduersis excitatus. Quisquis igitur tentatur, tribulatur, vexatur, seu à diabolo, seu ab hominibus malis, seu à Deo percutiente; si aurum est, expurgatur; si ferrum est, rubiginem amittit. Et quia ferrum potius quàm aurum plerique sumus; ideo ad excutiendam rubiginem, & ad exercendam patientiam, plerisque est necessaria tribulatio. Hinc illi Deo chariores ostèduntur, quos, vt salutem eorum procuret, diligenter exercet.

Similia.

1.

Stella in Luc.

cap. 8.

2.

3. Seneca de prouidentia Dei.

4.

5. Granat. tom. 1. de Sanctu, pag. 86.

6.

Esai. 5. Iratus Deus Israelitis, dixit: *Dimittam vineam, & non putabitur neque fodietur.* In quæ verba Basilius: *Quemadmodum qui vineam putant, astringunt eius vites, & internè continent, ut maiore cum temperamento procedat ad proferendos utiles fructus: ad eundem modum contingit anima, assiduitate afflictionum incuruata. Quodammodo in se contrahitur, seque humiliter dimittit atque humiliat, atque ad sui diligentiore custodiam retrahitur. Econtrario anima qua indulgenter ac remisse vivere sinitur, perinde atque vinea quæpiam neglecta, luxuriat, & siluescit sarmentis, seque effundens circa incòmoda, nec ullam afferentia frugem, nativo succo exhauritur.* Christus ergo suos Apostolos in omni patientiæ genere exercuit. Cum illo famem & sitim in deserto, cum illo frigus & æstum in paupertate communi, cum illo labores & peregrinationes, pertranseundo de ciuitate in ciuitatē prædicationis causa; cum illo in mari tempestates & periculum extremum (vt in hoc Euangelio) cum illo denique Phariseorum accusationes, & Iudæorum opprobria perpeffi sunt. Quare illis dicit: *Vos estis qui permanistis mecum in omnibus tentationibus meis.* Sic eos igitur ad omnia postea pro sancto eius nomine perferenda exercuit & obdurauit: sic suos semper fideles & amicos in hac vita exercet, & patientiam docet. *Sicut enim qui mare nauigarunt, & innumeras procellas tulerunt, multasque hyemes perpeffi sunt, antequam merces referunt, non paruum peregrinationis suæ lucrum reportant, eo quod aliquanto fidentiores sunt, ac pelagi sanitiam minùs horrent, adeoque intrepidè ac voluptate quadam transmarinas peregrinationis aggrediuntur: ita & qui in præfenti vita propter Christum multas fert afflictiones, etiam antequam regni calorum magnam illam retributionē assequatur, magna hic potitur fiducia, animamque suam ita excelsum efficit, ut posthac grauiam omnia quasi è sublimi derideat.* Nempe sic fiunt (vt canit Ecclesia) *tunfionibus pressuris expoliti lapides, qui suis coaptantur locis per manum artificis, ut disponantur permansuri sacris adificiis.* De qua dispositione & præparatione Sanctorum sic S. Augustinus super illa Psalmi verba, *In tubis ductilibus, in voce tubæ corneæ: Ductiles tubæ area sunt, quæ tundendo producuntur. Si tundendo, ergo vapulando eritis tuba ductiles in laudem Dei productæ.* Sic cum tribulamur, tribulatio, tunfio; profectus, productio est. Quomodo sonuit, & quàm suauiter tuba ductilis, qui in tribulatione percussus gratias agit! Ecce, inquit fabricator Deus. *Illam tubam perficere volo. Non perficiam nisi tundam. Male sonabat antequam*

Apostolorum exercitia.

Luca 21.

Chrysof. hom. de Resurrect.

Simile.

Enarrat. in Psal. 95.

quam produceretur. Nunc productus & factus tuba ductilis, laudes Dei sonabit, qui antea blasphemias intonuit. Nempe sicut aurum, quo magis tunditur, eo magis extenditur, & in laminas tenuissimas producitur, adeoque in fila subtilissima; sic iusti, quo magis per varias tribulationes tunduntur, eo se in charitatem Dei magis dilatant, eo subtilius & excellentius operantur. Quare (quod secundo loco diximus) ad amorem nostrum in Deum magis accendendum valet tribulatio. de quo mox plura. Sed patientiæ & fortitudinis robur ab afflictionibus nasci, ex eo adhuc demonstrari potest, quod quemadmodum cocti lateres, nisi vehementi igne coquantur, mox vbi aquam biberint, dissoluuntur, & in minutissimas micæ abeunt, igne autem, quo consumi viderentur, & in cineres redigendi, ita roborantur & obdurescunt, vt nulla aqua dissolui queant, fiantque ad ædificia aptissimi: sic omnino iusti, quos ingentes tribulationes frangere, & è statu mentis dimouere posse cupiam videantur, ex eisdem tamen tantum animi robur, fortitudinem tantam concipiunt & acquirunt, vt nullis rerum aduersarum fluctibus laedi queant, sed ad ædificium spirituale maximè idonei reddantur, qui viui & electi lapides in eo fiant. Nempe sicut lana & linum, antequam illa pannus bonus, hoc tela subtilis fiat, tundi, neri, texti & pecti debet, variamque fortunam subire; sic, vt vasa in honorem fiamus, multa pati, variis ærumnis disponi & exerceri prius oportet. Arbor, vt melius crescat, magisque fructificet, varias patitur incisiones, & multa palmitum spolia ferre debet. Denique ipsa aromata, nisi pistillo contusa, suauem odorem non spirant. Tot & tanta sunt in rerum natura, quæ necessariam hanc fidelium exercitationem docent, & ad oculum illud ostendunt quod Paulus dixit: *Tribulatio patientiam, patientia probationem operatur.* Nunc de secundo puncto.

Nam quod tribulatio frequens ad maiorem Dei amorem excitat, & vt arctius Deo adhæreamus facit, vel ex hoc etiam Euangelio patet. Nam Apostoli videtes se se in mari periclitari, statim ad Christum accurrunt, dormientem excitant, & clamant: *Domine, salua nos: perimus.* Sic David: *Multiplicata sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt.* Hinc D. Chrysofomus: *Deus tribulationes irruere permittit, vt ad ipsum frequentius cofugiamus. Tale aliquid faciunt amantiores filiorum parentes, cum paruulos suos viderint à se quidem sæpè discedere, aquariorum autem suorum lusibus detineri; præ-*

N 5 cipiunt

Simile.

Petrus dial. par. 1. dial. 4. cap. 3.

Similia.

1.

2.

3.

4.

Rom. 5.

2.

Tribulatio ad maiorem Dei amorem excitat.

Psal. 115.

Homil. 10. in

Matth.

Similia.

1.

2. *cipiūt famulis terribilia multa simulare, ut exagitati metu parvuli ad maternū sinum confugere festinēt. Sed & mater parvulum infantem laxiūs & negligentius in sinu suo hærētem, ex industria cadere in terram permittit, vt casu læsus, & matrem inclamans, in sinum post receptus, tenaciūs adhæreat, matrisque collū amantissimè stringat. Ita enim Deus, non modò ab aliis tribulari & vexari nos sinit, sed nonnunquam etiam ipse plagam minatur; adeoque infert, vt nos ad se vagantes & lasciuientes adducat. Sanè sicut pluuia in terram cadens, erigit semina (ait idem Chrysostomus) sic tribulatio animum ingressa, erigit desiderium. Nam sicut granum tritici inclusum in palea, foras non egreditur, nisi fuerit trituratū; sic & homo impedimētis mundialibus, & rebus carnalibus, quasi in palea inuolutus, difficilè egreditur, nisi fuerit aliqua tribulatione vexatus, ait idem alio in loco Chrysostomus. Attentiorē quippe hominē facit, & in causa salutis vigilantiorem, inflicta tribulatio. Quemadmodū enim viator magis tunc in via sollicitus est, cautiūs & circūspectiūs ambulat, quando vel densæ siluæ, & loco latrociniis obnoxio appropinquat, vel semitam aliquam aut transitum difficiliorem inuenit; in campestribus autem planis ac spatiosis locis securus & negligenter procedit: sic omnino tribulatione graui oborta, recolligimus nos ipsos attentius, & actionum nostrarum vestigia cautiūs ponimus; ideoque Dei volūtatem consideramus pressius, & auxilium imploramus feruētius. Sic ad maiorem Dei amorem tribulatio excitat. Iam quòd tertio loco diximus, immisas seu permissas à Deo tribulationes ipsius diuini erga nos amoris significationem esse, vel ex hoc etiam Euangelio liquere potest. Quid enim Christo suis Apostolis charius? quid rursus illis innocentius? imò quid sanctius, qui omnia reliquerunt, vt Christum sequerentur? Et tamen in mari illos iactari permittit, & ita iactari, vt nauicula operiretur fluctibus, iamq; morti proximi essent: vt cum Dauide, à Saule agitato, dicere possent, Vno tantū gradu nos morsque diuidimur. Sed amoris hoc totum significatio fuit. Quum enim illos & probare & coronare vellet; via autem ad coronas, & modus probationis sit ipsa tribulatio: quo magis eos & amplius coronare desiderauit, eo magis & amplius eos tribulari necesse erat: iuxta illud Angeli ad Tobiam; Quia acceptus eras Deo, necesse erat vt hac tentatio te probaret. De qua re in alio Euangelio plura diximus. Sed hinc pauca adiciemus. Potest enim*

3. Homil. 14. ex var. in Matt. locis.

4. Homil. 5. in Matth. operis imperfecti.

Pintus par. 2. dial. 2. cap. 10.

3. Tribulationes, amoris Dei erga nos testimonia.

1. Reg. 20.

Domin. 2. Aduentus, text. 1.

certè

certè Deus (vt sapienter scripsit Chrysostomus) omnia graua Hom. 4. ad pop. hodie soluere: sed donec nos purgatos videat, & firmam atque Antioch. inconcussam conuersionem, tribulationem non dissoluit. Etenim Similia. aurifex, donec aurum bene purgatum viderit, de conflatario nõ extrahit. Nec cytharædus neruum intendere prius desinit, quàm harmonia concentum perfectum aduerterit. Sic Deus non abducit tribulationis nubem, donec nos penitus emendauerit. Ergo vt aurifex aurum, & citharædus concentum; sic Deus nostram salutem amat, desiderat, procurat. Innocentissimus inter filios Iacob erat Ioseph; cæteris tamen omnibus do- Iosephi perse- cutio. mi quietè & prosperè agentibus, solus tribulatur. In ci- 1. sternam fame periturus mittitur. Inde extractus, Ismaë- 2. litis in seruum & mancipium venditur. Ab illis in AEgy- 3. ptum trahitur, vbi linguam; quam non nouerat, audiuit. 4. In AEgypto seruitio mancipatur, denuo venditus. In ser- 5. uitio ad adulterium grauissimè tentatur. Tentationi re- 6. sistens, fidem Deo ac Domino suo castissimè seruans, falso tamen accusatur, condemnatur, in carcerem & in lacum mittitur? multis annis in eo custoditur. Ab ingrato pincerna decipitur. Sed quorsum tot annorum tam varia tam grauis afflictio? Vt hac ratione à Pharaone exaltaretur; & totius AEgypti dominus fieret, patremque suum & totam cognationem, imò totum, qui tunc in terris erat, populum & peculium Dei à fame extrema liberaret. Nisi enim à fratribus in AEgyptum venditus, nisi in AEgypto in carcerem missus, nisi in carcere à pincerna deceptus fuisset; nec in AEgyptum venisset, nec Pharaoni per tardam licet pincernæ declarationem pro viro sapienti innotescere potuisset. Sed vt ipsemet fratribus suis di- G enesi 45. xit. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum, qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum vniuersa domus eius, & Principem in omni terra Aegypti. Sed quare? Pro salute vestra, vt reseruemini super terram, & escas ad viuendum habere possitis. Denique pro annis quatuordecim quibus afflictus erat Ioseph, dominatus est in AEgypto; annis octoginta. Nā anno ætatis decimosexto venditur à fratribus, & anno ætatis trigesimo venit in conspectum Pharaonis. Vixit autè annis centum & decem. Sed & vide quo modo pro singulis malis quæ patitur, singulas accipit mercedes. Pro Iosephi mer- cedet. odio fratrum, acquisiuit gratiā Regis & Principum eius. Pro 1. contemptu fratrum, & irrisione, dicentium, Ecce somniator 2. venit,

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Iosephi mer- cedet.

1.
2.

venit, ab illis adoratur pronis in terram non semel, & muneribus honoratur. Pro exilio, exaltationem in terra aliena. Pro labore manuum in seruitio Putipharis, anulum regium in gratia Pharaonis. Pro tunica polymita, qua fratres eum spoliauerant; stolam byssinam, qua Rex eum induit. Pro compedibus in carcere, torquem auream in honore. Pro eo quod vinctis in carcere ministrabat, Regi in summa dignitate ministrat. Pro carcere & lacu, sedet super currum regium. Pro eo quod ab omnibus contemptus fuit, vt extraneus, vt seruus, vt vinctus; ab omnibus honoratur genuflexione, sic iubente Pharaone. Pro nomine seruili, quod in Aegypto Ismaelitæ illi indiderunt, nomen regium & magnificum, vt vocaretur *Saluator mundi*. Pro contempta illicita adulterij voluptate. accipit in vxorem legitimam feminam nobilissimam. Denique, pro domo paterna amissa, dominatur in vniuersa Aegypto. Sed existimet hic fortè aliquis, hoc totum in persona & figura Christi contigisse, qui à Iudæis venditus, proditus, spoliatus, irrisus, & morti traditus est; atque hæc omnia non eorum consilio, sed Dei voluntate passus, vt viueremus nos omnes, & (vt ait Propheta) *in umbra sua viueremus in gentibus*; quiq; postea *exaltatus à terra, omnia traxit ad seipsum*, & accepit à Patre nomē, vt in nomine eius omne genu flecteretur; & omnis lingua confiteretur, quia ille sedet in gloria Patris: ideoque ad nostram necessariam tribulationem istud exemplum non pertinere. Quasi verò qui scripsit. *Oportuit Christum ista pati & ita intrare in gloriam suam*; non etiam scripserit, *Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei*. Aut quasi non etiam ideo Christus passus sit, vt nobis relinqueret exemplum, vt & nos sequamur vestigia eius. Sed tamen obseruatione dignum est, non minus Ioseph fratres (qui nostri haud dubiè figura fuerunt) ab ipso Iosepho passos & tribulatos fuisse, antequam eos pro fratribus suis recognoscere vellet; quàm ipse Ioseph à Deo, antequam dominus Aegypti fieret. vt propterea, sicut Christus à Patre, sic nos à Christo multa pati necessariò debeamus, quatenus Christo compatientes, Christo conglorificemur. Vide ergo quanta à Iosepho passi fratres fuerunt, & quot modis eos probauit, id est, dilexit, & fauore atque gratia sua dignos fecit, antequam seipsum illis manifestauit. Quum primò ad eum venirent frumenti emendi causa, probauit eos verè penituisse de eo quod ipsum vendiderant. Quum enim illis prius

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

Act. 4.

Thren. 4.

Ioan. 12.

Philip. 3.

Luca 24.

Act. 14.

1. Pet. 5.

Rom. 8.

Probatio fratrum Ioseph.

1.

Typus.

prius in vincula coniectis, & grauiter accusatis, quòd exploratores terræ essent, ac tandem, cæteris dimissis, vnus *Genes. 42.* teneretur in vinculis; *Locuti sunt adinuicem: Merito hac patimur; quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustias animæ illius quum deprecaretur nos, & non audiuimus. Idcirco venit super nos ista tribulatio. E quibus vnus Ruben ait: Nunquid non dixi vobis, Nolite peccare in puerum; & non audistis me? En sanguis eius exquiritur.* Hanc eorum nobilem confessionem & penitentiam audiuit Ioseph. *Ne sciebant autem quòd intelligeret Ioseph, eo quòd per interpretem loqueretur ad eos.* Sic hac prima vexatione eorum penitentiam probauit. Secundò voluit eos probare, an in fratrem suum vterinum Benjamin aliquid peccassent. Propterea ait illis; *Fratrem vestrum minimum ad me adducite, vt possim vestros probare sermones, & non moriamini.* Illo tandem adducto, tertio eos probauit, an fratri suo minimo inuiderent. Idcirco posita mensa, vt ante eum omnes comederent, *Maior pars venit Benjamin, ita vt quinque partibus excederet.* Quarto probare eos voluit, an sic fratrem suum Benjamin diligerent, vt propter illum solum detentum, omnes è cæpto itinere redire vellent. Propterea enim misso scypho argenteo in sacco Benjamin, & ibi inuento, quum antea compromississent, vt, *apud quemcunque fuisset inuentus scyphus, moreretur; cæteri omnes, scissis vestibus, oneratisque rursum a sinis, reuersi sunt in oppidum; & Iudas pro fratre Benjamin captiuum se sistit.* Quintò probat eos, an patrem ex animo diligerent; & an redire vellent, relicto in vinculis Benjamin: quia vna resumam calamitatem eos patri allaturos sciebat. *Ibidem.* Dicente enim Iuda, *Omnes serui sumus domini mei, & nos, & apud quem inuentus est scyphus; dixit Ioseph: Absit à me vt sic agam. Qui furatus est scyphum, ipse sit seruus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum.* Sed quum Iudas peristeret, & longa oratione habita, tandem concluderet, *Non possum Genes. 45.* redire ad patrem meum absente puero; ne calamitatis, qua oppressura est patrem meum, testis assistam: hac videlicet extrema probatione facta, *Non se poterat ultra cohibere Ioseph: & eleuata voce, cum fletu, dixit fratribus suis, Ego sum Ioseph. Sic, sic Ioseph noster, Saluator noster, qui nos fratres suos vocare dignatus est, post variam & legitimam cuiusque probationem, manifestabit seipsum nobis, iuxta id quod in Evangelio promittit: Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum, hoc est, Diligam eum.* *Matth. 28.* *Ioan. 14.*

Ibidem.

Genes. 43.

4.

Genes. 44.

5.

Ibidem.

Genes. 45.

Matth. 28.

Ioan. 14.

Matth. 23.

Genes. 45.

Ioan. 5.

Dominica 2.
Aduentus.

Epist. 121.

eum, probando amorem & patientiam eius: & ubi proba-
uero, manifestabo ei me ipsum. Non ultra me continere
potero. Dicam fratribus meis eleuata voce, sic ut totus
mundus audiat, in extremo iudicio: Ego sum Iesus frater
vester: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, &c.* Nam
ut vocem Ioseph, quum fratribus suis se manifestaret, au-
dierunt Aegyptij, omnisque domus Pharaonis; sic vocem Chri-
sti in iudicio, quando manifestabit se fratribus suis, audiet
caelum & terra, audient omnes Angeli, audiet etiam dam-
nati, & tota domus inferni. *Illam enim horam est, in qua omnes
qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei.* Sed de hac
materia, quatenus qui tribulantur, magis à Deo diliguntur;
& quod signum sit dilectionis, à Deo vel propter Deum
aduersa pati; tum supra quaedam diximus, tum in aliis ad-
huc Euangeliis plura dicemus. Esse tribulationes dilectio-
nis diuinæ signum, vtilitates earum docent, quas his verbis
Augustinus tradit: *Molestia tribulationesque temporales ple-
runque profunt, vel ad sanandum tumorem superbia, vel ad
probendam patientiam, & exercendam, vel ad quaecunque fla-
gellanda & abolenda peccata.* Quinque vtilitates posuit,
quæ singulæ amplificari poterunt, quia singulæ magnum
pondus habent.

2. Ipse autem dormiebat.

Prouidentia
Dei non dor-
mit.Psal. 120.
Esaia 49.

Cōf. lib. 3. c. 72.

LOCVS moralis de Dei apparente & varia rerum hu-
manarum, sed afflictionum & tribulationum maximè; obli-
uione. Orta enim grauissima tempestate, nauicula iam flu-
ctibus cooperta, Apostolis in summo vitæ discrimine po-
sitis, dormit Christus. Videtur Christus & suam, ut homo;
& Apostolorum suorum, & nautarum cæterorum, nauis-
que ipsius in qua nauigat, salutem negligere, curam non ha-
bere, penitus denique obliuisci. Nunquid ergo falsum erit
quod scriptum est: *Non dormiet, neque dormitabit qui custodit
Israel?* aut quod alius Propheta dixit: *Nunquid potest mulier
obliuisci infantem uteri sui? Sed et si obliuiscatur illa, ego tui non
obliuiscar. In manibus meis descripsi te. Muri tui coram oculis
meis semper.* Quid cuique homini particulari presentius
manibus suis? Quid in ciuitate illustrius quam muri eius?
Sic ergo Deus vnumquemque semper in memoria habet,
sicut suas quisque manus: sic totam Ecclesiam in oculis fert,
sicut ciuitatem qui moenia eius videt. Hinc D. Augustinus:

*O tu bone omnipotens, qui sic curas vnumquemque nostrum tā-
quam*

quam solum cures, & sic omnes tanquam singulos. Hæc quum
ita sint, tamen dormit Christus, dormit prouidentia Dei; sed
dormiens vigilat. Vnde vox illa Sponsi in Canticis: *Ego dor-
mio, & cor meum vigilat.* id est, oculis clausis somnum præ
me fero, sed verè non dormio. Videor exterius tantum af-
picientibus dormire: sed qui cor meum videt, vigilantem
me videt; qui meam prouidentiam considerat, intelligit
me nihil minùs quam dormire. Laborauit in hoc genere
vnus Propheta, & dicit: *Mei penè moti sunt pedes, penè effusi
sunt gressus mei. Quia zelauit super iniquos, pacem peccatorum
videns.* Et post pauca: *Et dixi, Ergo sine causa iustificauit cor
meum, &c. i dicebam, Narrabo sic;* id est, si in ea sententia mane-
rem, ut propter prosperitatem presentem impiorum, meam
mortificationem vanam & inanem esse putarem; *Nationem
filiorum tuorum reprobaui:* id est, omnes electos damnauit
stultitiæ quasi frustra iustitiæ studentes. *Existimabam ut co-
gnoscerem, hoc labor est ante me.* Inueni rem laboriosam, hu-
ius rei causam cognoscere. *Donec intrè in sanctuariu Dei,* id
est, in secretam Dei prouidentiam: *& intelligam in nouissimis eorum;*
id est, considerem quis sit finis eorum: de quo Apostolus, *Philip. 3.
Quorum finis interitus.* Hinc ergo dormire videbatur Deus
oculis clausis, quasi non videns facinora impiorum: sed
tandem, re melius introspecta, vidit cor Dei vigilare, & prou-
identiam non dormire. Laborauit in hoc genere & alius Pro-
pheta; & in persona populi in captiuitate Babylonica con-
querentis, & contra Dei iustitiam & prouidentiam murmurantis, sic
loquitur: *Vsq; quo Domine clamabo, & non exaudies? (quasi
dormientem in naui Christum in clamat) vociferabor ad te,
vim patiens, & non saluabis? Quare ostendis mihi iniquitatem
(persequentium nos) & laborem? videre pradam & iniustitiam
contra me? Quare respicis contemptores, & taces conculcante
impio iustiores se? Et facies homines quasi pisces maris (ubi ma-
iores etiam eiusdem generis deuorant minores) & quasi
reptilia, non habentia ducem? Grauiissima hæc cum Deo Prophe-
tæ expositio est, sed in persona afflictorum, qui patientiam
perdidisse videntur, quasi que Dei prouidentiam negare,
& dicere, non magis eum homines curare quam bestias.
Sed postquam respondit postea in persona Dei, totam illam affli-
ctionem esse iustam poenam peccatorum, etsi carnifex Chaldæus
fuerit ipsis castigatis nequior, & maiori poena dignus; tan-
dem Canticum instituit, cui titulum fecit, *Pro ignorantibus*,
vel, *Pro ignorantibus*: ubi orat veniam à Deo, quod igno-
ran*

ranter contra Deum murmurauerit: *Domine audiui auditionem tuam, & timui.* & quæ sequuntur. Laborant in hoc genere illi omnes, qui diuina prouidentia afflicti, ut cunq; innocenter uiuant, dormire Deum, & eorum curam non habere existimant: & clamant cum Propheta: *Vsquequo Domine obliuisceris me in sinem? Vsquequo auertes faciem tuam à me? Quàm diu ponam consilia in anima mea? dolorem in corde meo per diem? Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me?* Et adhuc alibi apertius: *Exaudi Deus deprecationem meam, & ne despexeris orationem meam. Intende mihi, & exaudi me.* Sed quam ob causam sic quasi dormientem excitat? Sequitur: *Contristatus sum in exercitatione mea: & conturbatus sum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris;* per quam videlicet exercebatur, à malis hominibus vexatus. Et paulo post: *Expectaui eum, qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate.* In quem locum Augustinus: *Fortenansis tua ideo turbatur, quia Christus in te dormit. Merito forte turbatur cor tuum, quia excidit tibi in quem credideris. Intolerabiliter pateris, quia non venit tibi in mentem quid pro te pertulerit Christus: si in mentem non venit tibi Christus dormit. Excita Christum, recole fidem. Tunc enim in te dormit Christus, si obliuisceris passionem Christi. Tunc in te uigilat Christus, si memineris passionum Christi. Cum autem pleno corde intuitus fueris quid ille fuerit passus, nonne a quo animo & tu tolerabis? Et fortassis gaudes quia inuentus es in aliqua similitudine passionum Regis tui. Cum igitur ista cogitans, consolari & gaudere coeperis, ille surrexit, ille uentis imperauit. Ideo facta est tranquillitas.* Hæc Augustinus. Illis ergo dormit Christus, quorum fides in Christum dormit. Nam & ideo in hoc Euangelio Christus excitatus, & euigilans, primo statim verbo Apostolos obiurgat: *Quid timidi estis, modica fidei?* Nam ut illi præsentem Christo adhuc timebant; sic multi, præsentem in corde & in Ecclesia Christo, timent, dubitant, diffidunt. Dixit Ecclesiæ suæ Christus: *Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Et tamen ac si nobiscum non esset, timemus omnia, & sæpe numero trepidamus timore, ubi non est timor. De Ioseph in carcere scribitur, *Et fuit Dominus cum eo:* quia fidem & spem in Deum Ioseph, nec in cisterna, nec in seruitio, nec in carcere amisit; quo tamen toto tempore ex iudicio humano longissimè abesse uidebatur. *Descendit cum illo in foveam, & in uinculis non dereliquit eum,* ait Sapiens de præsentia Dei cum Ioseph. Continuit enim

Psal. 13.

Psal. 54.

Enarrat. in
Psal. 54.Quibus dor-
miat Christus.

Matth. 8.

Matth. 28.

Genes. 39.

Sap. 20.

enim manus fratrum ne eum occiderent: continuit irari domini manum, ne eum de violata uxore suspectum interficeret. Sic dormiens, uigilabat cum Ioseph Deus. Sic & cum Iacob, etsi grauissima passo, semper fuit Deus. Fuit cum eo in itinere in Mesopotamiam, ut uiam eius dirigeret. Fuit cum eo apud Laban, ut greges eius multiplicaret. Fuit cum eo in redditu, ne Laban iratus de fuga illum retraheret. Fuit cum eo in ingressu terræ natiuitatis suæ, ne ab Esau opprimeretur. Denique descendenti in Ægyptum dixit: *Ego descendam tecum in Ægyptum: Ego inde reducam te.* Sanè rotidem uerbis nobis omnibus Christus dixit: *Confidite, ego uici mundum. Ego uado parare uobis locum. Ego ueniens, assumam uos ad meipsum. Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit uobis. Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Inter tot promissiones adhuc dormit in nobis Christus? Excitanda fides de perpetua Dei prouidentia, & Christi assistentia; ne dormiat. De priori Basilius: *Sicuti rerum grauium pondera appendendo, libra momentis discernimus; utq; de auro, purum ne sit & excoctū, an secus, experimur affricu lapidis: sic memoria repetentes mensuram, modūque rerum omnium nobis à diuina uoluntate & prouidentia præscriptam, iuxta illam omnia mensurantes, nunquā ab animi moderatione & quiete excidere poterimus, quicquid demum aduersi nobis accidere uideatur.* Hæc ille. De posteriori S. Bonauentura: *Oculo dextero cõparatur fides, quæ omnia, tam naturalia, quā supernaturalia uidet: Oculo sinistro ratio cõparatur, quæ solū de naturalibus indicat.* Sicut ergo qui amisit oculum dexterum inutilis est ad pugnam manu cõferendam, quia scutum operit oculus sinister; sic qui non habet fidem, inutilis est ad pugnam spiritualem. Vnde quod Naas dixit uiris Iabes Galaad, *In hoc feriam uobiscum scutum, ut eruam omnium uestrum oculos dextros;* significat, diabolus (nam Naas interpretatur serpens) hoc pactum cum suis ferire, ut fidem illis eripiat: contra id quod Apostolus dixit, *In omnibus sumentes scutum fidei.* Nam sicut scutum ponitur ad sinistram partem; sic fides præcipuè armatur contra aduersitates, ut nunquam dormiat in nobis Christus. Et sicut scutum portatur à parte cordis, quod est in sinistra parte hominis; sic fides est armatura mentis. Et sicut scuto repellimus hostiles ictus; sic fidem opponimus falsis diaboli suggestionibus, iuxta illud: *Cui resistite fortes in fide.* Denique & hanc ob causam fides in Euangelio

Genes. 46.

Ioan. 14. 15.
& 16.

Matth. 28.

Homi. 4. de gra-
datione actione.
Simile.In Diata salu-
tis, cap. 26.
Simile.

1. Reg. 17.

Ephes. 6.

Similia.

1. Petr. 5.

Matth. 17.

grano sinapis comparatur. Sicut enim granum sinapis, quo plus teritur, tanto fortius viget; sic fides in aduersitate magis inualefcit. Vigilare ergo fides debet, ne Christus dormiat. Sed hæc quæ de fide hic diximus, tãquam de trepidationis & diffidentia circa præsens semper Dei in rebus arduis auxilium, remedio; ad alia magis huius Euangelij verba pertinent, quæ mox tractabimus: *Quid timidi estis, modica fidei?* Quare vide illic plura. Sed & de Dei prouidentia, quæ nunquam fallit, in aliis Euangelis aliis erit, & magis proprius, dicendi locus.

3. *Et suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos: perimus.*

Christus in
necessitate
inuocandus.
Matth. 11.
Psal. 80.

Similia.

1. Paral. 20.
1. Petr. 5.

Philip. 4.

Psal. 68.

Similia.

Locvs moralis de inuocando per orationem Christo in omni afflictione & necessitate nostra. Hoc nobiscum pactum iniit, hanc legem misericordia plenam reliquit: *Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos. Pulsate, & aperietur vobis. Inuoca me in die tribulationis tuae, & ego exaudiam te. Aperi os tuum, & ego implebo illud.* In apertione oris nostri, salus nostra est. Si perimus, nostra culpa perimus, qui os aperire nolumus. Excitatur quippe celerrimè ad vocem ouiculæ, pastor; ad clamorem pulli, gallina; ad gemitum paruuli mater: quibus omnibus in Scriptura Deus comparatur. Sic Iosaphat Rex, ab hostibus vndique pressus: *Quum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residuum, vt oculos nostros ad te dirigamus.* Sic monet Petrus: *Omni sollicitudinem vestram proiicite in eum, quoniam ipse est cura de vobis.* Sic Paulus: *Nihil solliciti sitis; sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud Deum.* Rationem adfert Dauid: *Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua.* Sicut enim non grauat puerperam distenta lacte vbera gestantem infantulus qui ea fugit, sed potius alleuiat & delectat: sic diuinæ bonitati exuberantissimæ molestus non est, sed acceptissimus, quisquis ei miserendi materiam prabet. Et quemadmodum in naturalibus forma magis appetit materiam, quam materia formam; quia hæc necessitate naturali, illa bonitate naturali appetit: sic Dei amor est fortior & propensior erga nos; qui ex bonitate nascitur, quam noster erga eum, qui ex necessitate oritur. Hanc pa-

ratissi-

ratissimam Dei inuocantibus eum misericordiam, modis omnibus Christus in Euangelio commendat. *Si vos, quum sitis mali, nostis bona dare filiis vestris; quanto magis Pater vester qui in caelis est!* Quis vnquam de causa desperet, quis certissimam victoriam non expectabit, quando Iudex ipse partem litigantem & ad supplicandum hortatur, & formam supplicandi docet, & facilem impetrationem spondet? At hæc omnia nobis præstitit Christus iudex noster, vt omnes difficultates superaremus. Monet vt oremus. Docet orare. Promittit iterum atque iterum: *Petite, & accipietis, &c.* Sed nostrum est, Christum quasi dormientem suscitare, vt hic Apostoli fecerunt. Docet nos suo exemplo Dauid: *Exurge, quare obdormis Domine? Exurge, adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum.* Hanc operam nostram & industriam laudat Deus: *In tribulatione inuocasti me, & liberaui te: exaudiui te in abscondito tempestatis.* Negligentes nos hac in parte, & torpentes, vehementer ipse excitat & inuitat, idq; peccatores deploratae nequitia. Sic apud Ieremiam: *Frons meretricis facta est tibi: noluit erubescere.* Ergo saltem amodo voca me, *Pater meus, dux virginitatis mea tu es. Nunquid irascèris in perpetuum, aut perseuerabis in finem?* Esaias, explicata impiorum nequitia, ad orationem confugit: *Va qui pradaris, nonne & ipse pradaberis? &c. Domina miserere nostri. Te enim expectauimus. Esto brachium nostrum in manè, & salus nostra in tempore tribulationis.* Susanna castissima, in extremo vitæ & infamie periculo posita, ad orationem confugit: *Deus aeternæ, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me.* Moxque spiritum pueri Danielis Deus excitat, qui eam liberat. Israelitæ etiam, repulsa semel accepta à Deo, quia toties eum dereliquerant, perseuerantes tamen clamauerunt: *Peccauimus. Redde tu nobis quicquid tibi placet. Tantum nunc libera nos.* Exaudiuit eos Deus, & Iephte Duce dato, liberauit eos à iugo filiorum Ammon. Rex Iosaphat ab equitatu Syriorum circumdatus, & in summo discrimine positus, *clamauit ad Dominum, & auxiliatus est ei, & auertit eos Dominus ab illo.* Ezechias Rex sua oratione in templo facta, prostrauit Sennacherib cum exercitu 185000. hominum. Hæc & alia ex Scripturis exempla in hunc locum afferri possunt, vt doceatur populus exemplo Apostolorum in hoc Euangelio, perpetuo & semper, in omni quacunque necessitate, ad Deum oratione confugere. Medici pro mor-

borum

Matth. 6.

Matth. 7.

Exempla.

Psal. 43.

1.

Psal. 8.

2.

Ierem. 3.

3.

Esaiæ 33.

4.

Daniel. 13.

5.

Iudic. 10. & 11.

6.

2. Paral. 18.

7.

1. Reg. 17.

Simile.

borum varietate, varia ægris medicamenta applicant: sed oratio medicamentum generale est, quod omnes tam animi quam corporis morbos sanat. Orationis efficacia nunquam satis à Patribus laudari potuit. Augustinus eam vocat *Clauem cali*: & certè Elias aperuit calum precibus suis, eodem ferè tempore & ignem ad sacrificia, & aquas ad terræ fructus è cælo deducens. Paulinus vocat eam, *Tabulam naufragorum*, quæ in tot & tantis nos fluctibus mundanis tutos ad portum vehit. Chrysostomus *Anima solem* nuncupat: quia vt sol mundum, sic oratio mentem illuminat. Theodosius de suis hostibus decuplo fortioribus, pernoctans pridie pugnae in oratione, amplissimam victoriam reportauit, non sine manifestis diuini auxilij indicis, vt latè describit Augustinus. Heraclius Imperator frequentibus supplicationibus ieiunia atque orationes adferens, Chosdroem Persarum Regem, etsi viribus multo inferior, duobus maximis præliis superauit. Maselcerus Africae Comes, ad prælium se, per orationes eremitas ac sacerdotes medius orans, sic munuit, vt cum quinque milibus hominum, Gildonem fratrem octoginta millia pugnantium ducentem vicèrit ac deleuerit. D. Basilius suis & suorum precibus clausas Nicææ Ecclesias reseruit, frustra hoc orantibus Arrianis; quum Valens Imperator illis Ecclesias decreuisset, ad quorum preces sua sponte patefcerent. Sed illustre admodum huius rei exemplum commemorat Cedrenus apud Zonaram, cuius historiarum Cedreni additiones interseruntur, his verbis: *Castrum est in Persarum atque Indorum confinio, nomine Tzudader, in quo multum pecunie margaritarum & lapidum preciosorum repositum, à demonibus asseruabatur. Cabades Rex Persarum, ea re percepta, castrum occupare est enixus. Cùmque ei à demonibus obsisteretur, omnibus & Magorum & mox Iudaorum tentatis artibus, impos propositi fuit. Ergo quum ei persuasum esset, Christianorum ad Deum precibus eo se potiri posse: hoc à quodam Episcopo Christianorum in Perside agentium contendit. Is synaxi coacta, cum diuinis mysteriis communicasset, ad locum accedens, demones ibi morantes exegit, castrumque Cabada nullo labore occupandum tradidit. Quo miraculo Cabades attonitus, primum in confessu locum Episcopo ei tribuit, quem hætenus Manichæi & Iudæi tenuerant: liberam quoque potestatem fecit ijs qui baptizari vellent. Hæc ibi. Est nempe oratio sicut vena auri inexhausta, in qua quoties fodis, toties auri massam inuenis.*

Sermo. 226.
De temp.
3. Reg. 18.
Epist. 31.

Lib. 1. de orando
Deum.
Alia Exempla.

De Euit. Dei,
lib. 5. cap. 26.
Brotista Fulgosi,
lib. 1. cap. 1.

Zonaras in
Valente,

Apud Zonaram
tom. 1. in Ana-
stasio.

nis. Alexander Patriarcha Alexandrinus, quo tempore regnauit Constantinus, primus Imperator Christianus, indicta Synodo omnium qui ei subiecti erant Episcoporum, volebat gentiles statuas, quæ in Ægypto adhuc multæ supererant, communibus precibus euertere. Itaque omnes Episcoporum communibus precibus deiectæ sunt, vna sola excepta, quæ S. Spiridionis orationi reseruata fuit, Deo tunc sanctum illum virum sic honorare volente. Alia huiusmodi exempla de admirabili orationis efficacia vide in Collationibus sacris Tilmanni Bredembachij; & apud Marcum Marulum in libro Exemplorum, qui plurima diligenter & data opera collegit. Nos, quæ apud illos non sunt, annotauimus.

In vita S. Spi-
ridionis, apud
Surium, tom. 6.
pag. 378.

Lib. 1. § 4.

Lib. 2. cap. 2.

4. Quid timidi estis, modicæ fidei?

Locvs moralis de fiducia in Deum in medijs periculis & malis nunquam deponenda. Apostoli enim non eo quod orabant, dicentes, *Domine salua nos*, à Christo reprehenduntur; sed eo quod addiderunt, *Perimus*. Illa enim vox diffidentia erat; & modicæ fidei, maximè præsentem Christo, quo nisi pereunte, perire non poterant, quum in eadem naui nauigarent, vt in altero Promptuario ostendimus. Docet ergo hic locus, tum in proprijs malis & difficultatibus, tum in publicis Ecclesiæ periculis & damnis, nunquam de Christi auxilio & præsentia dubitare, nunquam illam vocem vsurpare, *Perimus*. Actum est de Ecclesia per istas hæreses: actum est de nobis. Cerrè quod ad Ecclesiam attinet, in eadem nauigat cum illa Christus; Caput enim à corpore non sciungitur. Perire Ecclesia de hoc mundo non potest, nisi Christo quoque, vt homine, per passionem à Deo Patre glorificato pereunte; id est, nisi Christi gloria illa pereunte, de qua Paulus dixit, *Humiliauit seipsum, &c. vsque ad mortem. Propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, & quæ sequuntur: vt omnis lingua confiteatur, quia Iesus est in gloria Patris.* Sed vt hanc Christi gloriam vsque ad seculi finem stabilem permanere, donec tradiderit regnum Deo Patri, nemo nisi infidelis negauerit; sic Ecclesiam vel periisse de mundo per aliquot secula (vt multi hodie hæretici sustinēt) vel in periculo esse ne pereat de mundo, non modicæ tantum fidei, sed & nullius. De hac materia in altero Promptuario plura. Ad priuata cuiusque pericula

De fiducia in
Deum.

Ecclesia peri-
re non potest.

Philip. 3.

1. Corinth. 15.

In die S. Petri.

& difficultates quod attinet: Vt timor filialis bonus est, ne propter peccata, quibus Patrem cælestem offendimus, ab eo deseramus; ita fiducia necessaria est, vt ab eo nos nō deserendos bene semper speremus. Prima ferè Sapientis vox illa est: *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quarite illum.* Si enim etiã inter homines hoc sæpè accidit, vt inimicus inimicum in aliquo periculo constitutum, ad se cōfugientem recipit, maximi hoc honoris loco ducens, & generosi pectoris esse iudicans; quanto magis Deus absque dubio humiliter & veraciter ad se confugientes recipiet! Retinenda igitur hæc fiducia ad extremum vsque periculum, tanquam anchora fortissima. *Confugiamus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus anima tutam ac firmam, & incedetem vsque ad interiora velaminis,* id est, in cælū vsque, cuius typus erat sancta sanctorum. Et rursus illis, qui rapinam bonorum pro Christo passi erant, dicit idem Apostolus: *Nolite amittere confidentiam vestram, qua magnam habet remunerationem.* Certè viri sancti in maximis periculis maximam fiduciam concipiunt. Sic Iob: *Etiamsi me occiderit, in eo sperabo.* & S. Anna, Samuelis mater: *Dominus mortificat, & vivificat: deducit ad inferos, & reducit.* Et iterū: *Dominus illuminatio mea & salus mea: quem timebo?* & quæ toto ferè Psalmo sequuntur. S. Martinus à latronibus captus, & librata in caput eius securi, sed altero latrone ictum retrahente seruat, rogatus postea an tunc timeret, constantissimè profitebatur, nunquã se tam fuisse securum, quia sciret misericordiã Domini maximè in tribulationibus affuturam. Venceslaus, Bohemiæ Rex, quum toto exercitu profligato, & viribus fractis, captiuus teneretur, rogatus quo animo esset, respondit: Nunquam meliori. Quum enim (inquit) omnibus humanis præsiidiis vallatus essem, vix de Deo cogitandi spacium dabatur: nunc illis omnibus exutus, Deum solum cogito, & in eo spem meam omnem colloco, qui me, sat scio, non deseret, sed inuocantem exaudiet. S. Hugo, Lincolnensis in Anglia Episcopus, quum nocte quadam à grauibus curis & sollicitudinibus distractus & infestatus, eas excutere non valeret, ideoque perturbari animo cœpisset; mox ad se reuersus, grauer ingemuit, & primo manè confessarium accersit, valde se peccasse pronuncians, quòd nō sic, vt decet hominem Christianum, omnem curam suam iactasset in Dominum, sed perinde ac si propriis adiuuentionibus fidendum illi

Sapient. 1.
Simile.

Hebr. 6.

Hebr. 10.

Iob 13.

1. Reg. 2.

Psal. 26.

Exempla.

Seuerus Sulpitius, in vita eius.

Aeneas Syluius in hist. Bohem.

In vita eius apud Surium, caps. 21.

illi esset, discruciaci & angi inaniter cœpisset. Hanc autem in Deum fiduciam & confidentiam ethnici ipsi ad nostram confusionem docere possunt. Marcus Antoninus pius Imperator, reprehendenti cuiusdam eum, quòd in hostes mitis fuisset, & coniuratis quos vicerat, pepercisset, ac dicenti, *Quid si hostes te vicissent?* grauer respondit: *Nos non sic deos colimus, nec sic viuimus, vt illi nos vincant.* Quanto magis Christianus, Christum colens vt oportet, nihil aduersum formidare debet, memor eius quod Propheta scripsit: *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Et rursus: *Nunquam vidi iustum derelictum, & semen eius quarens panem.* Et iterum: *Renuit consolari anima mea: scilicet ex rebus terrenis, quas mihi omnes aduersas vidi.* Memor fui Dei, & delectatus sum. Memor bonitatis, memor promissionum, memor beneficiorum eius. Et Apostolus: *Si Deus nobiscum, quis contra nos?* Illustre est exemplū veteris populi, quum Abias, Rex Iuda, Ieroboam & Israel maximo prælio vinceret. Ait enim Scriptura: *Humiliati sunt filij Israel in tempore illo, & vehementissimè confortati filij Iuda, eo quòd sperassent in Domino Deo patrum suorum.* Hæc ergo fides magna, & fiducia in Deum; amplissimæ victoriæ causa fuit: nam & Rex ipse Abias sic loquebatur ante pugnam initam, quum copiæ Israëlitarum duplo maiores essent, quàm filiorum Iuda: *In exercitu nostro Dux Deus est, & sacerdotes eius.* Hæc Dei præsentia, cultusque verus, causa fiduciæ; hæc fiducia causa victoriæ fuit. Sic iterū Dauid: *Non in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me.* (sola scilicet, vt solis humanis præsiidiis nitar) *sed in nomine tuo Domine spernemus insurgentes in nobis.* Et iterū: *Hi in curribus, & hi in equis, nos autē in nomine Domini Dei nostri inuocabimus.* Talis erat pusilli Dauid cōtra gigantē Goliath victoria: *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel.* Tales erant Machab. victoriæ cōtra Antiochi Ducis: *Sicut fuerit voluntas in celo sic fiet.* Hoc totū docere nos voluit Christus, dicēs Apostolis suis, adhuc in schola eius nouitiis, & ad præsens periculum trepidantibus: *Quid timidi estis, modica fidei?*

5. Tunc surgens, imperavit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna.

Locevs moralis de summa Dei clementia, qui post tribulationum procellas, serenitatis pacem adfert. Christus enim clamantes ad se Apostolos non solum periculo

Brufonius lib. 3.
cap. 26.

Vulcat. Gallic.
in Auidio.
Castio.

Apophtheg.

Psal. 54.

Psal. 36.

Psal. 76.

Roman. 4.

Exemplum.

2. Paral. 13.

Ibidem.

Psal. 43.

1. Reg. 17.

1. Machab. 8.

Ioann. 16.
Esaia 54.

Matth. 5.

Apoeat. 21.

Tob. 14.

Iob ult.

Gen. 45.

Tob. 13.

Psal. 95.

1. Cor. 10.

2. Cor. 1.

Psa. 56.

culo exemit, aut modum tempestati imposuit, ac calamitatem mitigauit; sed tum potentiam suam ostendendo, imperauit ventis & mari (quod doctrinae locus est) tum bonitatem admirabilem declarando, tranquillitatem magnam fecit. Has enim tribulationum & tentationum nostrarum catastrophas, Dei clementia facit: *Vos contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Sic apud Esaia: *Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.* Et iterum Christus ipse: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Et addit Ioannes: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.* Hæc est tranquillitas magna post calamitates præsentis. Sed & in hac vita quoque (nam illa retributio æterna alterius loci est) suos semper ita consolatur Deus, ut post tempestates succedat tranquillitas magna. Tobias post cæcitatem recuperat visum, videtque filios filiorum suorum, & (ut ait Scriptura) *reliquum vitæ suæ in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.* Iob post plagas suas accepit omnia duplicia, & post illas vixit annis centum quadraginta, & vidit filios filiorum suorum, usque ad quartam generationem. Sic Ioseph post exilium & carceres, sic Dauid post longam Saulis persecutionem, sic Iacob post longum de Ioseph perditio mororem, tranquillitatem maximam inuenerunt, in summa pace florentes. Audiens enim Iacob nuntiantes ei filios, & dicentes, *Ioseph viuit, & ipse dominatur in omni terra Aegypti; quasi de graui somno euigilans, tamen non credebat eis.* Cum autem vidisset plaustra, & uniuersa quæ miserat Ioseph, reuixit spiritus eius. Sic videlicet Tobias dixit Deo: *Tu flagellas, & saluas; tu deducis ad inferos, & reducis.* Hoc est quod Dauid dixit: *Secundum multitudinem dolorum meorum consolationes tuæ latificauerunt animam meam: & quod Apostolus primum de seipso dicit; Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & abundat per Christum consolatio nostra.* Deinde nos docet, dicens: *Fidelis Deus, qui neminem tentat supra id quod potest: sed dat etiam cum tentatione prouentum, ut possitis sustinere.* hoc est, dat post procellam tranquillitatem, subministras gratiæ vires, quibus procella sustineri queat, donec finiatur, & (ut alia Scriptura dicit) *Donec transeat iniquitas. In umbra, inquit, alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.* Nempe sicut hi qui agonibus præ-

sunt (ait Origenes) eos qui ad certamen veniunt, non utcumque, Simile. neque fortuito inter se sinunt inire certamina; sed diligenti examinatione, prout viderint corpora vel atates, & quissima comparatione iungentes illum cum illo, ut pueros cum pueris, viros cum viris, &c. ita intelligendum est de Deo quod homines, qui in hos humana vita descendunt agones, iustissima ratione dispenset, secundum rationem uniuscuiusque virtutis, quam ipse solus agnoscit; ut alius quidem pugnet aduersus carnem, talem & tanto tempore, alius verò non tanto; tum ut alius resistat aduersus inimicam potestatem hanc vel illam, alius aduersus duos vel tres simul. & sic in aliis. Nimirum conflictus isti nostri contra carnem, contra diabolum, & contra mundi illecebras, sunt procellæ, & tempestates, & venti, quibus in hoc mari magno & spatiofo huius mortalis vitæ periclitamur, & quidem mergi incipimus, si Christus in nobis dormiat, nisi feruenti oratione eum, id est, fidem & fiduciam in illum nostram excitemus, ut ille imperet ventis, fiatque tranquillitas. Hoc enim pietatis officium si præstamus, dicemus cum Propheta: *Transiimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.* Et cum alio Propheta: *Omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt, & ego dixi, Abiectus sum à facie oculorum tuorum. Veruntamen rursus videbo templum sanctum tuum.* Hic enim Ionas non Christi tantum, sed & omnium nostrum typus erat. In maximis periculis, nempe in profundo maris, bona spe plenus est. Philo Iudæorum legatus apud Caium Caligulam Imperatorem, nec repulsam tantum passus, sed acerbissimè & contumeliosè reiectus, sapientissimè dixit: *Bono animo nos esse oportet, quibus iratus est Caius: nunc enim Deus nobis contra illum aderit.* Quod ita factum fuisse, seq. cap. apud Iosephum mirabiliter narratur.

EVANGELIUM DOMINICÆ V. POST EPIPHANIAM.

DIXIT Iesus discipulis suis parabolam hanc: *Simile factum est regnum calorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & super seminavit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem creuisset herba, & fructum fecisset, tunc appa-*

ruerunt & zizania. Accedentes autem serui Patris-familias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? unde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis imus, & colligimus ea? Et ait: Non; ne forte colligentes zizania, eradicetis & triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem: & in tempore messis, dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Qui seminavit bonum semen in agro suo. De bono semine legis & gratiæ per Christum seminato.
2. Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius. De negligentia Christianorum post acceptam gratiam.
3. Venit inimicus eius, & superseminavit zizania. De mali otij fructibus pessimis, & de diaboli vigilantia.
4. Unde ergo habet zizania? Contra iniquitatis abundantiam, abundante Christi gratiâ.
5. Inimicus homo hoc fecit. De pugna nostra necessaria cõtra diabolum.
6. Serui autem dixerunt ei: Vis imus, & colligimus ea? De zelo iustorum contra peccata.
7. Ne forte colligentes zizania, eradicetis & triticum. Tolerari malos, ut fiant boni.
8. Sinite utraque crescere usque ad messem. Tolerari in mundo malos propter bonos: & in medio malorum conseruari bonos.
9. Colligite zizania, & colligate ea in fasciculos ad comburendum. De terribili impiorum iudicio in consummatione seculi.

1. Qui seminavit bonum semen in agro suo.

De semine gratiæ.

Ioan. 15.

Ioan. 3.

LOCVS moralis de bono semine legis & gratiæ, quod in cordibus fidelium Christus seminavit. Etsi enim Christus ipse, hanc parabolâ edisserens, per bonum semen, filios regni; per agrum, mundum hunc intelligi exponit: tamẽ quia filij regni non nisi per fidem, per legis observationem, & per gratiam sunt tales filij; & mundus, in quo Christus hoc seminavit, non est mundus impiorum, de quo suis Apostolis dicit, Ego elegi vos de mundo. Si de mundo essetis, mundus, quod suam esset, diligeret, &c. sed est mundus piorum, & vera Ecclesia Christi, de quo mundo dixit, Filius hominis non venit ut iudicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum: idcirco bonum

num semen in agro, est Dei gratia in corde pio. Christus ergo in agro Ecclesiæ suæ seminavit filios regni: verbo & prædicatione sua, exemplo & miraculis suis, gratia & Sacramentis suis, primò per seipsum, postea per eos quos misit in mundum, multa semina iecit, multos ad fidem traxit, doctrinam purè Euangelicam per omnes gentes disseminavit. De hoc Esaias: *Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei*, id est, in loco edito & excelso, eodemque frugifero, & oliuis confito. Ecclesia enim Christi, est *ciuitas supra montem posita*. In eam Christus Spiritum sanctum effudit abundè diffusa charitate (quæ per oleum significatur) in cordibus fidelium. Et sepiuit eam, lege mandatorum, & Angelorum custodia. *Angelis enim suis mandauit de ea, ut custodiant eam in omnibus vijs suis*. Et de lege Dei dicitur: *Ne dimittas eam, & custodiet te, dilige eam, & conseruabit te*. Nam ut sepes agros à bestiarum incurfu, sic leges Dei fidelium animas à vitiorum impetu & ingressu defendunt. Sequitur in Esaiâ: *Et lapides elegit ex illa*, id est, omnia impedimenta salutis abstulit, præterita peccata deleuit, tollens chirographum quod contra nos erat, & affigens illud Cruci. Idola, superstitiones, ignorantias, luce prædicationis Euangelicæ sustulit. Dura corda emolliuit. *Abstulit cor lapideum, & dedit cor carneum*, docile videlicet, & ad omne bonum flexile. Deinde plantauit vineam electam. Sublatis enim impedimentis, mundauit Ecclesiam sanguine suo, in lauacro aquæ, & verbo vitæ, ut esset sine macula & ruga: mundauit sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Porro edificauit turrim in medio eius. Dedit Apostolos, Prophetas, Doctores, Pastores, in edificationem corporis sui, in consummationem sanctorum. Istis dicit: *Vos estis lux mundi. Vos estis ciuitas supra montem posita*. Hos dedit speculatores domui suæ, tanquam turrem in vinea, tanquam speculam in agro, ut regant Ecclesiam suam. Postremò, (ut nihil desit) Torcular extruxit in ea. Plurimam & gloriosam patientiæ materiam dedit, ad probationem sanctorum, & ad confirmandam spem gloriæ filiorum Dei. Nam ut in torculari vineæ fructus compressi, & calcati, optimum vinum reddunt: sic in tribulatione & afflictione fidelium, virtutes eorum optimum odorem spirant, fortiùs operantur, clariùs elucet, copiosiùs concurrunt. Vnde Iacobus: *Omne gaudium existimate fratres, quum in varias tentationes incideritis, scientes quòd probatio fidei vestre* (hæc est, torcular nostrum) *patientiam operatur, patientia autem perfectum*

Simile.

Iacobi 2.

fectum opus habeat, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. Hæc videlicet est perfectio filiorum regni, non solum declinare à malo, & facere bonum; sed etiam per multas tribulationes ingredi in regnum Dei, pati persecutiones in hoc seculo: & in patientia sua possidere animas suas: Denique tollere unumquemque crucem suam, & sequi Christum. His ergo præmissis concludit Propheta: *Quid est quod debui vltimà facere vinea mea, & non feci?* Sic seminavit Christus bonum semen in agro suo. Rursum torcular extruxit Christus in vinea Ecclesiæ suæ, quia reliquit in ea fructum passionis suæ. In ea enim torcular calcavit solus, & non erat de gentibus vir cum eo. Vel quia solus ab omnibus, etiam suis, adeoque à Deo Patre derelictus, Crucem pertulit, vel quia talem Crucem nemo sustinuit, & non erat similis dolor, sicut dolor eius; vel quia ratione personæ quæ patiebatur, talis alia passio, tale torcular non fuit. Ex hoc autem torculari fluxerunt Sacramenta salutis nostræ, ex hoc Spiritus gratiæ quem accepimus: Nam Spiritus nondum erat datus, quia Iesus nondum erat (per mortem) glorificatus. ex hoc denique fons meritorum nostrorum deriuatur, & poculum immortalitatis nostræ bibitur. Sic ergo suam vineam excoluit: sic bonum semen seminavit.

De hoc suo seminandi labore, cuius fructus postea Apostoli & eorum successores collegerunt, sic ad eos Christus suavissimè loquitur: *Ecce dico vobis, levate oculos vestros, & videte regiones, quia alba sunt iam ad messem.* Dixit hoc Christus post Samaritanam illam conuersam, & Gentium conuersionem futuram in Spiritu præuidens atque prænuncians. *Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam.* (Qui enim elucidant me, dicit Sapia, vitam æternam habebunt: & qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt ut stelle in perpetuas æternitates) ut & qui seminat simul gaudeat & qui metit. Ait enim postea suis: *Ego veni, & assumam vos ad me ipsum.* Et Patri cælesti dicit: *Volo Pater, ut, ubi ego sum, ibi sit & minister meus.* Tunc quippe congaudet Christus cum Apostolis, Pastoribus, Doctoribus, quos in Ecclesia posuit. Sequitur in verbis Christi: *In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminavit, & alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis.* Christus enim laboravit, in humilitate incarnationis suæ, formam serui accipiens; in doctrina & prædicatione sua, in Cruce & tota

Passio

Passione sua. Nam propter hæc omnia datus est Spiritus gratiæ. Apostoli postea id docentes quod Christus docuerat, & sola manuum impositione Spiritum sanctum dantes, introierunt in labores Christi, id est, fructum eius collegerunt, conuertendo populos. De hoc bono semine, quod bonus paterfamilias Christus pro sua diuina bonitate in agro cordis seminavit, dicit beatus Petrus: *Animas vestras castificantes, in obedientia charitatis,* (erga Ecclesiæ præpositos, seminantis ministros) *in fraternitatis amore simplici, ex corde inuicem diligite attentius.* His enim duobus castificatur anima, ne fornicetur à Deo cui desponsata est; si Ecclesiam obsequenter audimus, & fraternam charitatem retinemus. Nam & qui diligit proximum, legem impleuit. & ait de suis Præpositis Christus: *Qui vos audit, me audit.* Sed vnde hæc animæ castificatio & puritas? Sequitur apud Petrum: *Renati non ex semine corruptibili* (quod enim de carne natum est, & carnaliter affectum) *sed incorruptibili per verbum Dei viui, & permanentis in æternum.* Hoc verbum Dei viui, est tota prædicatio Euangelica, quam à Christo seminante Apostoli acceperunt, nobisque tradiderunt. Hæc prædicatio est semen incorruptibile, purum, sincerum, non admixtum zizaniis, non caducum aut fluxum, sed firmum & stabile, & ut Paulus ait, *ad salutem omni credenti.* Omnis humana doctrina, persuasio, philosophia, sapientia, vana est & inepta, multisque erroribus corrupta; fluxa quoque & fragilis, ac citò intermoritura. Vnde Petrus subiungit: *Quia omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos eius decidit; verbum autem Domini manet in æternum.* Hoc est autem verbum quod euangelizatum est in vobis. Hoc ergo verbum euangelizatum, hæc tota prædicatio Euangelica, tota Christi cælestis doctrina per Ecclesiæ ministerium nobis prædicata & tradita, est semen incorruptibile, quod bonus paterfamilias seminavit in agro suo. Rursum interna Spiritus sancti dona, & gratiæ munera; per quæ diuina natura consortes nos fecit (ut idem Petrus loquitur) sunt hoc semen. De quo diuus Ioannes: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet: & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* Quod tantum valet atque illa Christi verba: *Nō potest arbor bona malos fructus facere.* id est, volūtas bona nō potest nisi actiones bonas proferre: quàm diu scilicet & quatenus bona est. Est autem volūtas bona per gratiā, quā oēs renati in Christo accipiunt,

tan

Act. 14.
Luca 10.
Luca 9.
Esai. 5.

Isai. 63.

Ioan. 4.

Ioan. 4.

Eccles. 24.

Daniel. 3.

Ioan. 15.

Ioan. 4.

1. Pet. 2.

Rom. 12.

Ioan. 3.

Rom. 1.

1. Pet. 1.

Ibidem.

1. Ioan. 3.

Matth. 7.

Rom. 6. tanquam semen nouæ vitæ. Hoc Apostolus dixit: *Peccatum vobis non dominabitur. Non enim estis sub lege, sed sub gratia:*

Rom. 8. quod aliis verbis dixit: *Non accepimus spiritum seruitutis in timore* (lex enim iubendo, vetando, comminando, non nisi terret, & seruiliter quasi sub iugo premit) *sed accepimus spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus, Abba Pater.* id est, spiritum dilectionis. Est autem dilectio, seu *charitas Dei diffusa in cordibus nostris*, primum & præcipuum donum gratiæ per Spiritum sanctum. Hæc charitas Dei, hoc donum gratiæ, est semen nobis datum à Christo, quando illum per Baptismum induimus, vel quando per veram poenitentiam ei reconciliamur. Tunc enim reddidit nobis *stolam primam*. Hoc semen qui habet, & in quo manet, ille nõ peccat, nec peccare potest, ad mortem scilicet, vel sic, vt desinat esse filius Dei, vel, vt Ioannes loquitur, *natus ex Deo*. non potest, inquam, ex potentia habitus gratiæ, etsi possit potentia nature. Hoc est bonum semen, quod, vt nascerentur noui filij Dei, filius hominis seminavit in agro suo. Nam vt ager habet potentiam ad producendum triticum, & alia grana (quam saxum non habet) sed illa potentia sine semine iacto nulla est: sic cor humanum possibilitatem ad bonum habet, post peccatum relictam; sed illa possibilitas nulla esset, nisi semen diuinæ gratiæ cordi infunderetur. Et sicut semen iactum etiam in terram bonam, ramen non germinat, nisi pluuia tempestiua rigetur: sic semen gratiæ cordi infusum, non germinat fructum boni operis, sine verbo fidei prædicato. *Quomodo enim credent sine prædicante?* De quo ministerio ait Apostolus: *Ego plantavi, Apollo rigauit, & mox: Qui autem plantat, & qui rigat, vanum sunt.* Prædicatio enim verbi incipientes plantat, proficientes rigat. Christus autem vtroque modo seminavit bonum semen, & plantauit, quum in terris doceret. Sed nunc in gloria Patris seminat quotidie per seipsum, plantat & rigat per ministros suos. Hic locus de bono semine, (etsi magis ad doctrinam quam ad mores facere videatur, tamen tractari hic debuit, & explicari, quia fundamentum est locorum omnium quæ ad mores pertinentia, mox tractabuntur.

2. *Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius.*

Negligentia Christianorū. Locus moralis de summa renatorum, in Christo negligentia, qui, accepto bono semine agriculturæ diuinæ, accepto

accepto verbo prædicationis Euangelicæ, accepto semine incorruptibili regenerationis nouæ, habentes vineam & agrum cordis sui omnibus modis exultam (vt supra ex Eisaia ostendimus) nihilominus tamen tam altè dormierunt, vt potuerit inimicus homo sua superfeminare zizania. Somnus iste negligentia altus & profundus fuit, quem sic exaggerat Paulus: *Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum caeleste, & participes facti sunt Spiritus sancti: gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi* (id est, qui bonum semen acceperunt, vt in superioribus explicatum est) *& prolapsi sunt, rursus renouari, &c.* Videbimus ergo primum, quid sit hoc loco dormire; postea, quàm graue hoc sit vel peccatum, vel detrimentum. *Dormiunt homines*, accepto bono semine in agro cordis sui, qui in vacuum Dei gratiam accipiunt. Vnde Apostolus sic suos excitat, ne dormiant: *Adiuuantes exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudiui te.* Sic Propheta dixit: *Quis ascendet in montem Domini? &c. Qui non accepit in vanum animam suam.*

In vanum aliquid accipitur, quando in eum finem, cui destinatum erat, non applicatur. In vanum vestem tibi emisti, si eam nunquam indueris. In vanum accipis animam tuam, Dei gratiam, & bonum semen, si ad desideria caelestium, & ad bonorum operum fructum, ad quæ obtinenda anima creata, & cætera data fuere, ea diligenter & vigilantè non dirigas. Sed ad particularia veniendo, dormitur in singulis diuinæ gratiæ, & boni seminis neglectibus & abusibus, dum non sit quod Apostolus monet: *Con-*

templantes ne quis desit gratia Dei (id est, ne abutatur bono semine, aut vsum eius negligat) *ne qua radix amaritudinis, id est, amara radix, praua & vitiosa, sursum germinans impediatur.* Sicut enim ex agricolæ negligentia herbæ malæ succrescentes segetem impediunt; sic operationem gratiæ, succrescentia vitia. Vnde Apostolus paulo antè ibidem: *Remissas manus, & soluta genua erigite.* id est, torporem & negligentiam excutite. Dormit in causa fidei (quod est præcipuum) & zizaniis hæresum in corde suo seminandis locum præbet, qui non facit quod Apostolus dicit: *Vigilate. Stete in fide, viriliter agite, & confortamini.* & rursus quod Christus monet: *Attēdite vobis à falsis Prophetis.* & rursus: *Probate spiritus an ex Deo sint.* Hæc enim omnia vigilantia, attentionem, & diligentiam notant, somno

Domin. 7. post
Pentecost.

1. Ioan. 2.

Ephes. 5.

Luca 12.

Psalm. 73.

1. Pet. 5.

1. Prou. 13. 19. 22.

Mar. 4.

Luca 11.

2. Thes. 5.

contrariam, vt in altero Promptuario ostensum est. Porro quis ille somnus sit, propter quem haresum zizania seminantur & crescunt, in eodem quoque Promptuario explicatum est, in festo SS. Simonis & Iudæ. Dormit omnis, & pessimum somnum dormit, qui odio fratris laborat. *Qui enim odit fratrem, adhuc in tenebris manet*, ait D. Ioannes. Tenebras autem affectat omnis qui dormit, ad eò vt de die dormiens, vel fenestras claudat, vel faciem cooperiat dormiturus. Dormit carnalis, & libidini deditus. Vnde Apostolus, quum dixisset; *Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere*: adiecit: *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus*. Dormit omnis auarus, & suauissimè (vt sibi videtur) quiescit, dicens: *Requiesce nunc anima mea; habes multa bona reposita in annos multos*. Sed istorum somnum desiderat Scriptura, dicens: *Dormierunt somnum suum omnes viri diuitiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis*. Dormit gulosus, & ventri deditus, quem his verbis diuus Petrus sterrentem excitat: *Fratres, sobrii estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret*. Dormit propriissimè, & altissimè fertit omnis negligens, indeuotus, & salutis suæ curam non habens; de quo Sapiens: *Piger complicat manus suas: vult & non vult piger. Sicut cardo in ostio, sic piger in lecto suo vertitur. Dicit piger: Leo est in via; in media platea occidendus sum*. Sic somno suo scilicet indulget. Omnia illi difficilia, omnia impossibilia videntur. Nullum adhuc ille tempus surgendi à peccato, nullum bene operandi tempus inuenit. At omnis Scriptura, nos, nos inquã, in Christo renatos, & bonum semen, & filios regni, ad vigilantiam hortatur, à somno deterret, ne dormiamus, & locum diabolo dormientes demus, creberrimè excitat. Christus clamat & repetit: *Vigilate: quod vobis dico, omnibus dico, vigilate*. Rursum: *Si quis sciret qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam*. Et iterum: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem*. Sic Paulus vas electionis: *Vos fratres non estis in tenebris, vt vos dies illa tanquam fur comprehendat. Omnes enim vos filij lucis estis, & filij diei: non sumus noctis, neque tenebrarum. Igitur non dormiamus, sicut & ceteri (Gentiles scilicet qui Christum ignorant) sed vigilemus, & sobrii simus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt; & qui ebrii sunt, nocte ebrii iunt. Nos autem, qui diei sumus, sobrii sumus.*

Chri

Christus iterum iubet nos esse *similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis*. Ad perpetuam vigilantiam excitandam, nihil significantius dici potuit. Nunquam enim maiori studio ministri dominum suum expectant, quàm, quãdo à solennitate nuptiarum in templo peracta, ad conuiuium nuptiale peragendum eum recipiunt: siue sollicitudinè spectes rerum ad conuiuium necessariarum; siue promptitudinem, vt domino reuertenti, nouas nuptias gratulentur. Quare vt omnia in huiusmodi debent esse negotio & charitate plena; sic in nobis Christianis, Christi nostri aduentum gloriosum expectantibus.

Sed nunc, quàm sit damnabile non vigilare, quantum detrimentum dormire, paucis dicetur. Non excluduntur à nuptiis sponsi, à gaudio cœlesti, nisi *qui veniente sponso, abique oleo in lampadibus suis, dormitauerunt & dormierunt*. Si enim *beatus homo, quem, quum venerit Dominus, inuenit vigilantem*; profectò miser, quem inuenit dormientem. Sic Apostolus, quum dixisset, *Hora est iam nos de somno surgere*; addit causam: *Nunc enim propior est nostra salus (vitæ æternæ) quàm quum credidimus*. id est, cum primò fidem Christi accepimus, aut primùm Christiani esse cœpimus. Quanto enim professionem hanc Christianam diutius tenuimus, tanto in ea magis profecimus, aut certè profecisse debuimus; ne illud nobis exproberetur, quod suis Hebræis Paulus dixit: *Quum deberetis esse magistri propter tempus, rursum indigetis vt doceamini quæ sint elementa exordij sermonum Dei*. Somnum igitur propterea excutere debemus, qui iam dudum Christiani sumus, siue quoad totam ecclesiam, siue quoad vnquemq; nostrum. Sic enim cominatur Scriptura: *Si non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur, & nescies qua hora veniam ad te*. videlicet vel per mortem temporalem, quod est iustitiæ; & sic *clausa erit ianua*: vel per pœnam temporalem, vt à somno exciteris; quod est maximæ misericordiæ, quia sic *non obdormies in morte*. Quàm sit autem hic negligentia somnus Deo exosus, illis verbis explicat, quum dicit: *Vtinam aut frigidus esses aut calidus! sed quia tepidus es, nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo*. Apertè, ait Ambrosius, negligentiam grauiori damnat iudicio, quàm imprudentiam. *Frigidus est enim qui fidem nescit; calidus, qui Spiritus sancti feruore succensus est. Qui enim calorem fidei non habet, tolerabilius illi fuerat fidem non accepisse, quàm neglexisse*. Hæc ille. Sic D. Gregorius: *Calidus est,*

Pars Hyemalis.

P

qui

qui bona studia arripit & consummat, Frigidus est, qui consum-
 manda nec inchoat: & sicut à frigore per teporem transitur ad
 calorem; ita à calore quoque per teporem redditur ad frigus.
 Quisquis ergo amisso infidelitatis frigore, sed nequaquam tepo-
 re superato, exardeſcit ut ferueat; proculdubio calore desperato,
 dum noxio in tepore demorato, agit ut frigeſcat. Hæc ille. Et

Simile.

Proverb. 18.

Simile.

Proverb. 1.

Similia.

Ecclef. 33.

Psal. 131.

Negligentia
 quot ex cau-
 sis periculosa.
 S. Bonaventura
 Diata salutis,
 cap. 7.
 Similium co-
 geries.

1.

paulo superius eodem in loco: In hoc mundo humana anima
 quasi more naus est, contra ictum fluminis contendens, qua uno
 in loco nequaquam stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi
 ad summa conetur. Hinc per Salomonem dicitur: Qui mollis &
 dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipantis: quia
 videlicet qui contra bona districtè non exequitur, dissolutione ne-
 gligentia manum destruentis imitatur. Hæc ille. Nempe ut
 auicula non capitur dum est in motu, sed ubi primum sub-
 sistit, facile attingitur; sic nisi otiosos & dormientes aduer-
 sarius diabolus ferit. Hinc Salomon: Frustra iacitur rete
 ante oculos pennatorum, vigilantium videlicet & attenden-
 tium, ut solet auicula aucupè attendere. Ut aquæ dulces in
 motu semper sunt; ita stagnantes aquæ, nec dulces, nec sa-
 lubres sunt, & non nisi venenata & noxia generant. In do-
 mo derelicta, ubi nemo habitat, animalia immunda mul-
 tiplicantur, mures, sorices, araneæ, vermes. Animalia quæ
 diu iacent in terra, nec ambulant, ungulas amittunt. Aues
 quoque quæ morantur in nidis, plumas perdunt. Sed &
 vulgo dicitur: Non vtentes priuilegio, vel abutentes, per-
 dunt illud. Sic bonis gratiæ collatis excidit, bono semine
 priuatur, zizania cupiditatum facile admittit, qui dor-
 mit, & otio fertit. Otiositas enim multam malitiam docuit.
 Tota die concupiscit & desiderat. Labore parua crescunt;
 ignauia & negligentia magna dilabuntur. Iustus prote-
 statur: Si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormi-
 tationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum
 Domino, id est; templum ei spirituale in corde meo fabri-
 cauero, quod libenter inhabitet.

Dormitatio porrò hæc, & salutis negligentia, quot ex
 causis periculosa & pernicioſa sit, breui enumeratione ex
 S. Bonaventura annotabimus. Cui longum iter faciendum
 est, & breue tempus suppetit, ad finem non perueniet, nisi
 continuo ambulet. Ad cælum nobis eundum est: cuius
 via longa est, quia multæ tentationes superandæ, multa
 mandata seruanda, multa bona opera facienda, multa
 mala toleranda sunt, antequam eò perueniatur. Tempus
 nostrum

nostrum hæc vita est, cuius breues dies sunt, & nec de cra-
 stino certi sumus. Ut quid ergo hæsitamus in via, imò
 dormimus? Deinde quando quis à domino suo expecta-
 tur, nonne æquum est ut properet? At nos expectant iusti
 & sancti omnes, ipsèque Deus. Rursum qui, inuitatur à
 maiori suo ad cœnam, & quidem ad cœnam magnam;
 nonne grauitè peccat, si serò veniens, cæteris in mora est?
 nonne multum periclitatur, ne, tempestiuè non veniens,
 excludatur? At Christus non omnes ad talem cœnam
 vocat, ut in alio Euangelio explicabitur. Quid enim ma-
 ius gloria cœlesti, ad quam omnes inuitamur? Porrò
 quum multa sint impedimenta in via, vel quia difficilè in-
 uenitur, vel quia latronum insidiæ timentur, vel quia
 transitus habet asperos; nonne necessarium est, ut tanto ex-
 peditiùs ambulare viator incipiat? At in via alutis, ten-
 tationes sunt multæ; insidiantur dæmones, multæ obii-
 ciuntur difficultates. Nunquam igitur dormiendum, sed
 carpenda celeriter via est. Præterea quando in periculo
 sumus, ne præscribat aduersarius longam possessionem,
 nonne festinandum est in causa? At per habitus diurnæ
 negligentia, in quibus dormimus, præscribit nobis dia-
 bolus. Excutiendi igitur tempestiuè sunt, ne præscriptio
 valeat. Iam verò quando media quotidie ab amico offe-
 runtur, quibus te possis ab aliquo malo liberare; annon
 maximè amicum offendis, si illa media negligas? At Deus
 quotidie suam gratiam nobis offert, cuius medio à pericu-
 lo perdendæ salutis certissimè liberamur. Sed & illud quo-
 que, nonne maximè nostram negligentiam arguit, quod in
 præſenti & ter maximo periculo constituti, damnationis
 scilicet æternæ, pœnæque infernalis adhuc stertimus? Po-
 stremò, qui proprium tempus aliquid comparandi præ-
 termittit, nonne grauissimè culpatur? Solet dici: Fronte ca-
 pillata, post est occasio calua. A tota hæc vita tempus nostrum
 est, nobis à Deo concessum. Nunc enim est dies salutis, nunc
 tempus acceptabile. Illud ergo quare patimur præterfluere?
 Volat irrenocabilis hora. Hæc singula amplificari poterunt, ut
 intelligât auditores, quantum hoc valeat, Cum dormirent ho-
 mines. Sed & ex loco proximè sequenti ista magis eluceſcēt.

3. Venit inimicus eius, & superseminauit zizania.

Locus moralis de malis seminibus tentationum, vi- Diabolus otio-
 siorum, errorum, quæ in anima negligenti & dormienti, sos opprimit.

P a opera

2.
3.
Domin. 2. post
Pentecost.
4.
5.
6.
7.
8.

opera & studio diaboli, citò seminantur, apparitura, & in opus exitura postea. Hoc est quod alibi Christus dixit: *Cum immundus spiritus exierit ab homine*, id est, quum factus fuerit semen bonum, & filius regni, expulso demone, à quo antè captiuus tenebatur ad voluntatem eius: *perambulat per loca inaquosa, quarens requiam*, id est, improbæ suæ voluntatis, qua hominum saluti inuidet, executionem. *Et non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam unde exiui*. Nam propter veterem peccati consuetudinem tum domum suã vocat, tum spem reuertendi concipit. *Et quum venerit, inuenit eam vacantem*, id est, otiosam, & accepta reconciliatione securam, nullique bono operi intentam: *scopis mūdātam*, id est, leuiter & superficie tenus purgatam; quia bonum semen tenaciter inhæret, nec ex imo pectore conuersio ad Deum facta est. *Tunc assumit septem spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi*. Ista sunt zizania quæ inimicus homo bono semini superfeminat, quando homines dormiunt, id est, otiosè & negligenter agunt accepto beneficio gratiæ. *Qui fuit aliquandiu compedibus vnctus, quando compedes soluntur, liberque dimittitur, nec rectè statim, nec expedite, sed modicè & tortuosè ambulat. Quare talis, nisi diligentissimè caueat, citò cadet, dampnumque accipiet*. Auicula quæ longo tempore in cauea detenta fuit, si qua fortè ratione exit modicum volat, & alicui statim aut arbori, aut tecto insidet: vnde non difficulter vel capi, vel occidi tunc possit, nisi magnam sibi vim faciat. *Qui ex graui morbo recenter conualuit, magnam diligentiam adhibet, ne recidiuet*. Sic accepto bono semine, vel regenerationis primæ, vel reconciliationis & conuersionis secundæ, nisi diligens pietati, opera adhibeatur, sua statim zizania debili adhuc & infirmæ animæ diabolus superfeminat. Nempe vt hostis explorat præsidia infirma, & loca; & in ciuitatis obsidione prima eius cura est, vt locum maximè infirmum deprehendat: sic diabolus adhuc infirmam & recenter conuersam animam maximè aggreditur. Præterea siue recenter seminato bono semini, siue etiã iam radices agenti, & animo benè confirmato ac radicato in fide & charitate sua non desinit superfeminare zizania dæmon. Inò vt pirata his potissimùm nauibus insidiantur, quas de verbis Esaiæ, *aurum, & pretiosis mercibus onustas esse intelligunt: ita dæmon his potissimùm laqueos obtendit, quos, bono accepto semine, spiritualibus diuitiis abundare cognoscit*. Quare & hic dicitur, quòd

2. Timot. 2.

Luca 11.

Matth. 8.

Similium cō-
geries.

1.

2.

3.

4.

5.

Chrysost. hom. 4,
de verbis Esaiæ,

quòd in medio tritici superfeminauit zizania. Hanc ob causam monuit Sapiens: *Omni custodia custodi cor tuum. Si quidem* (ait Basilius) *ei perinde vt si aurum esset, dies noctesq; à demonibus insidia comparantur, & repente tum, quum minimum expectas, minimèque intelligis, asportatur*. Vnde facile colligitur, quàm non sit tutum, accepto bono semine dormire & dormire. Hinc Apostolus monet: *Nolite locum dare diabolo*. Ille locum dat diabolo, qui nulli bono operi intentus dormit. Quod Petrus satis expressit, qui, vbi monuit nos sobrios esse & vigilare, adiecit hanc causam: *Quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens, circuit quarens quem deuoret*. Si semper circuit, & iratus & famelicus circuit; quid mirum, si, zizania & venena sua spargendo, bonum semen corrumpit? Filij Dan, de qua tribu Antichristus nasciturus creditur, occupauerunt ciuitatem *Lais sine sanguine, totamque destruxerunt, quia & opulentam illam & valde securam atque quietè agentem, absque vilo timore inuenerunt*. Typus erat dæmonum, hominum animas bono semine ditatas, quando securè & absque timore dormiunt, spoliantium & occidentium. Sauli dormienti vas aquæ & hastam in medio exercitus fortissimi abstulit Dauid, & ense eum confodere potuerat, si voluisset. Dormienti Christiano, vtcunque in Catholica Ecclesia, & inter optimos viuat, instrumenta tamen militiae spiritualis diabolus aufert, & si Deus permittat, necem infert. Noluit Deus sic filios Israël in deserto pascere, & mænna illis de cælo plueret, vt vel pro toto anno, mense, aut hebdomada plueret; sed in singulos tantum dies, vt quotidie colligerent. Sic Deus nos quotidie vigilare, orare, animæ curam agere voluit, non semel bono semine dato in rotam vitam alere. Et vt diabolus nunquam cessat, ne momento quidem tēporis animæ nostræ insidiari, vt sua zizania superfeminet; sic nos perpetuò contra eum aduigilare necesse est. Vix ab Adam Deus recesserat, dato præcepto de non comedendo ex ligno scientiæ boni & mali, quod mandatum optimū semen fuit; quum statim diabolus suū adfert zizanium, dicens, *Nequaquam morte moriemini*. Dauid quum esset vir secundū cor Dei, & multo bono semine opulenter excultus, tamen suum libidinis zizaniū otio dormi vacanti inseuit diabolus, vt adulteriū & homicidium vno ferè halitu perpetraret. Paulus in maximo feruore spiritus, & audiens arcana Dei, quæ non licet homini loqui, colaphizatur

Proverb. 4.
In sermo. de abas
dicat. rer. 17.

Ephes. 4.

1. Petr. 5.

Jud. 18.

Typus.

Allegoria.

Exodi 16.

Diaboli vigi-
lantia.

Exempla.

1.

2.

3.

2. Cor. 12. 12.

tamē ab angelo satana stimulo carnis Nec enim inimicus iste homo vel vlli, vel vnquā parcat. Omni operanti bonum, & in omni operatione infidiatur, vt, iacto zizanio, bonum semen corrumpat. Vnde in Euangelio nostro dicitur, quod *superseminauit in medio tritici*. id est, vt docet sapienter S. Gregorius, aut intentionem, aut actionem, aut finem boni operis aliquo vitio contaminare studet. *Intentionem boni operis polluit: quia cum facilia ad decipiendum corda hominum viderit* (qualia sunt quæ minus diligenter custodiuntur) *eorum desideris auram transitorij fauoris apponit. Intentionem vitare si nequit, actionem quasi in via corrumpit: vt vel laus humana obuians, quamuis quæ sita nõ fuerit, tamen oblata delectet; vel zelus iustitia immoderatus mentē turbet, quod cæteri non sic faciant; vel tristitia obnubilet, vel denique immoderata letitia ex bono opere percepta dissoluat. De qua varia hostis infestatione dixit Dauid: In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Cum verò antiquus hostis neque in exordio intentionis ferit, neque in itinere actionis intercipit, duriores in fine laqueos tendit: vt saltem per lassitudinem fractus, & tædio perseverandi affectus, antea cæti laboris meritum perdat.* Sic sua inimicus superfeminat zizania. Nec tamen propterea bene operandi fastidium quemquam capiat, quoniam iste aut ille iam à diabolo captus est. Si in diuitiis custodiendis contra latronum insidias, contra superfluos sumptus, contra futuras necessitates, mille curas impendimus; si vasa vinaria & olearia, ne vinum aut oleum vel diffluat vel acefcat, tam diligenter conficimus, obstruimus, collocamus; si vestes & reliquam supellectilem sedulo custodimus, ne à tineæ lædantur, ne situ & puluere maculentur, ne humore corrumpantur: quàm est indignum, boni seminis, ad salutem & gloriam nostram æternam à Deo accepti, parem curam non habere, ne superfeminato zizanio suffocetur! *Via diaboli* (ait D. Bernardus) *sunt circuitio & circumuentio. Circuituit terram, & perambulat eam, vt nos circumueniat.* Nec, si interdum cessare videtur, propterea imparati esse debemus. Qui versantur in bello, quando induciæ dantur, tunc sese muniunt, & propugnacula reficiunt. Idem nobis faciendum in conscientia pace. Verum quidem est quod *non dormit neque dormitat qui custodit Israel: sed neque dormit nec dormitat qui impugnat Israel. An ideo dissimulandum nobis, quia undique subuenitur nobis? Imò propterea studiosius vigilandum. Neque enim tam magna pro nobis in celo pariter*

Moral. in Job
lib. 1. cap. 38.

Psal. 141.

Similia.

1.
2.

3.

Serm. 12. super
Psal. 90.

4.

Ibid. serm. 11.

& in terra sollicitudo gereretur, si non magna nobis incumbere necessitas videretur. Non tam multiplex nobis custodia, nisi ob multiplices insidias, poneretur. Hæc diuus Bernardus. Tulit legem Solon, vt, qui sectatur otium, omnibus accusare volentibus obnoxius esset. Hanc legem Deus tulisse viderur, vt otio vacans, & circa salutem negligens, omnibus dæmonibus ad tentandum & accusandum obnoxius, & omnibus vitiis expositus sit.

Laer. lib. 5. c. 22.

4. Vnde ergo habet zizania?

Locvs moralis contra iniquitatis abundantiam, abundante gratia Christi. Boni quippe serui magni patrisfamilias, siue Angeli, siue Sancti in hac vita merito demirantur, tot & tanta esse in agro Dominico zizania, quum non nisi bonum semen ille feminauerit. De bono semine seminato dicit Apostolus: *Vbi abundauit delictum, superabundauit gratia; vt sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.* Sed ne postea zizaniis amplius locus esset, subiungit: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, vt gratia abundet?* Superfeminabimus zizania, vt superabundans gratia boni seminis magis elucescat? *Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo?* Moxque ostendit latè Apostolus, virtute baptismi nostri illam esse, huiusque boni seminis à Christo seminati vim & efficaciam talem, vt, *destrueto corpore peccati, ultra non seruiamus peccato.* Vnde ergo tot zizania in agro Dominico? Vnde tot peccata in hominibus Christianis? Sic demiratur Esaias Propheta, postquam Dei bonitatem & diligentiam in vinea sua excolenda descripsisset, dicens: *Quid est quod debui ultra facere vinea mea, & non feci? An quod expectaui vt faceret vinas, & fecit labruscas?* Sic apud Ieremiam: *Ego plantaui te vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conuersa es mihi in prauum vinea aliena?* Sic Christus in Euangelio: *Aut facite arborem bonam, & fructus eius bonos: aut facite arborem malam, & fructus eius malos. Omnis quippe arbor bona (vt alibi dicit) facit fructus bonos.* Vnde ergo habet zizania ager Dominicus bono semine seminatus? quomodo vitis profert labruscas? quomodo arbor bona fructus malos facit? Hoc est quod Angeli, quod Sancti, quod pij omnes non sine stomacho demirantur. Sic in alia Scriptura: *Lani pedes meos, & quomodo*

Iniquitatis abundantia.

Rom. 5.

Rom. 6.

An Esaias 5.

Ierem. 2.

Matth. 12.

Matth. 7.

Cant. 5.

Galat. 4.

modo iterum coinquinabo illos? Sic adhuc Paulus: *Tunc quidem ignorantes Deum, ijs qui natura non sunt dii, seruibatis: nunc autem, quum cognoueritis Deum, imò cogniti sitis ab illo, quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo seruire vultis? Quæ ut ille de carnali obseruatione legalium dixit, ita multo fortius de carnali conuerlatione, & peccatorum repetitione dici possunt. Nempe quid demum causæ est cur bono semine superfemine tur zizanium, cur, accepta gratia, seruiamus peccato. Si voluntas est bona, & in Christo renata semine incorruptibili; vt quid peccatum appetit, quod haud dubiè malum est? Vsq̄ue quo claudicatis in utramque partem? Si Dominus est Deus, sequimini illum; si Baal est Deus, sequimini illum.*

3. Reg. 18.

Rursum si peccatum est contra Deum, & contra intentionem seminantis, qui non nisi bonum semen seminavit; cur eum offendimus à quo tot bona quotidie accipimus? *Obstupefcite cali super hoc, & porta eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aqua viva; & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Bonum sement destruxerunt, & zizania superfeminarunt; vel certè superfeminata, libenter receperunt. Præterea, si peccatum est ipsi peccatori noxium, si zizanium agri bonitatem corrumpit, vnde habet zizania? *Qui enim diligit iniquitatem, odit animam suam.* Et alia Scriptura: *Miserere anima tua, placens Deo.* Et Ionas Propheta: *Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquunt.* Nonne per peccatum mors, & per mortem omnes eius comites, adiuncta & agnata omnia, pœnæ, cruciatus, miseriæ huius vitæ omnes?

Jerem. 2.

3.

Psal. 10.
Eccli. 30.
Iona 2.

Porro peccatum nonne toti mundo detrimentum adfert, & in diaboli seruitutem eum redigit? Si enim omnia propter hominem creata sunt, & homini cuncta seruiunt; profectò quemadmodum quum Deo seruit homo, cætera omnia Deo seruiunt; ita quum seruit diabolo per peccatum, facit vt cætera omnia diabolo seruiant, eiusque voluntatem faciant. Hinc apud Paulum *totus mundus ingemiscit, quia vanitati seruit*; & apud Petrum *igne cremandus est, quia vanitatis instrumentum fuit, quia tot zizania protulit.*

4.

Roman. 8.
2. Pet. 3.

5.

Roman. 7.
In exposit. eius
loci.

Iam verò si peccatum nos inferno addicit, vt in pœnis æternis demonum socij simus; quæ dementia, quòd tot zizania sumus? Hoc est enim quod Paulus dicit: *Vnusquisque dari sub peccato, quia (vt Augustinus exponit) Vnusquisque peccat*

peccando animam suam diabolo vendit, accepto tanquam precio dulcedine temporalis voluptatis. Sic Chrysostomus peccatum voluntarium quendam demonem, & spontaneam insaniam vocat. His accedit, quòd ipsi rationi & lumini naturali omne peccatum aduersatur. Omnia ingenia humana illud condemnant. Vnde ergo tot zizania? cur sic contra naturam ascendit impetus fluminis? Iam totum Euangelium, & tota professio Christiana quid aliud clamat, docet, profitetur, quàm contra peccatum? vt non re-gnet amplius peccatum in mortali corpore nostro; vt sicut filij lucis ambulemus: vt expurgato veteri fermento, simus noua conspersio, sicut sumus azymi; vt exuentes veterem hominem, induamus nouum, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis; vt, retento bono semine, fructificemus in vitam æternam. Vnde ergo habet zizania ager Dominicus? Postremò, cur incarnatus est Filius Dei, cur tanta docuit, fecit, passus est? Nonne vt dissolueret opera diaboli, quæ sunt peccata? Nonne vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum? Nonne vt iam non desiderijs hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est viuamus temporis? Nonne nunc qui peccato seruiant, crucifigunt iterum in semetipsis Filium Dei, sanguinem testamenti pollutum ducunt, Spiritui gratia contumeliam faciunt? vnde ergo zizania, vnde tanta iniquitatis abundantia? Adeò certè nunc corruptus est populus Christianus, vt quemadmodum tempore pestis non eos qui moriuntur, sed eos qui supersunt, admiramur; sic hodie non eos qui peccant & flagitiosè viuunt, sed honestos, pudicos, veraces, misericordes, deuotos, quasi miraculum aliquod, quod tantæ corruptionis immunes fuerint, miramur. Arguit hic locus, & vehementissimè arguit hominum Christianorum negligentiam; ingratitude, extremam impietatem; & contra peccati turpitudinem iustè exaggerandam, plurimum valet.

5. Inimicus homo hoc fecit.

Locvs moralis contra generis nostri, & salutis humanæ hostem capitalem, diabolum. Hic est inimicus ille homo: non quia homo, sed quia homini inimicus est. Inimicus homo vocatur, vel quia id facit quod inimicus homo homini facere consuevit, cum quo similitudinem exercet;

P s vel

Homil. 28. in
epist. ad Rom.

6.

7.

Roman. 8.

Ephes. 6.

1. Cor. 5.

Ephes. 4.

Tit. 2.

1. Pet. 4.

Simile.

Diabolus ho-
stis capitalis.

vel quia hominis inimicus & iuratus hostis est. Ille enim est, qui ad tantam absurditatem & ingratitude credentes in Christum adducit, ut ne quicquam accepto bono semine, sua tamen zizania eos admittere persuadeat. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates; aduersus mundi rectores tenebrarum harum; contra spiritualia nequitia in caelestibus.* Quare ibi nos armat Apostolus contra inimicum hunc hominem, ne eius zizania in corde nostro locum accipiant. *Induite, inquit, armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli.* Moxque hanc armaturam describit: *State succincti lumbos vestros in veritate.* Primum enim hostis vicinus superandus est, carnis luxuria castitatis studio comprimenda: non fictè nec simulatè, sed sincerissimè. *Et induiti lorica iustitia.* Vincendo illicitas cupiditates rerum temporalium. Nam ut iustitia suum cuique tribuens, omnes quasi virtutes complectitur, sic lorica totum corpus tegit. *Et calceati pedes in preparationem Euangelij pacis:* id est, vitiosis affectibus, & superflua cura rerum temporalium depositis: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Sic Petrus: *Cui resistite fortes in fide:* quod quale sit, supra explicuimus. *Et galeam salutis assumite;* quæ est spes firma, tam de præsentis gratia ad auxilium, quàm de futura gloria ad præmium: *Et gladium Spiritus, quod est verbum Dei:* exemplo Christi, qui sic diabolum in deserto prostravit: *per omnem orationem & obsecrationem, orantes omni tempore in spiritu.* Est enim oratio fortissima armatura, ut supra diximus: *Et in ipso vigilantes omni instantia.* Ne videlicet dormientes & negligentes nos opprimat, ut paulo superius dictum est satis. Habemus hinc ergo octo armorum genera, quibus facillè diabolus superamus. Succinctos castitate lumbos; lorica iustitiæ; calceatos pedes; scutum fidei; galeam spei; gladium Spiritus; orationem; & vigilantiam. Non enim sua virtute, sed nostra ignavia inimicus homo superfeminat zizania. Sic Iacobus: *Resistite diabolo & fugiet à vobis.* Si quis ab aduersario in ius vocaretur cum discrimine non fortunarum tantum, sed & capitis: qui tamen aduersarius nullas vires haberet, sed talis esset, ut solùm fortiter se illi opponendo, & litem contestando, quilibet vinceret: quis tam demens aut ignauus esset, ut sese non opponeret, litemque strenuè contestaretur, ad omnia se responsurum paratum ostendens? **Quis**

Ephes. 6.

Armatura contra hostem diabolum.

1.

2.

3.

4.

Dom. 4. post Epiph. text. 2.

5.

6.

7.

8.

Diabolus nostra ignavia vincit.

Iacobi 4. Simile.

Quis tam ignauus, ut talem aduersarium timeat, vel ab eo se vinci patiatur? At diabolus talis aduersarius est. Per suas suggestiones & tentationes, in discrimen salutis æternæ nos vocat. Sed sola fide, id est, sola oratione fidei Deum inuocando, & hoc modo ei resistendo, in fugam conuicimus. Nec oratione tantum fidei, sed & signo fidei, signo crucis Dominicæ, adeoque sola nominis Iesu inuocatione fugatur. Sic D. Antonius, maximus ille & sanctissimus Eremita sæpius rem expertus, dicere, ac suos docere solitus erat, ut in vita eius scribit author grauissimus S. Athanasius: *Ad primum, inquit, signum Crucis demones euanescent. Ridendi potius sunt, quàm timendi. Cum enim sint debiles, minantur cuncta, nec faciunt. Adueniente enim Christo, omne penitus diaboli robur elanguit, & calcaneo Christianorum substratus gemit.* Hæc magnus ille Antonius iuxta Scripturas. Quod enim in Euangelio Christus dixit, *Vidi Satanam sicut fulgur cadentem de caelo;* & quod Ioannes in Apocalypsi dicit, *Satanam ad mille annos alligatum fuisse,* hæc Antonij verba confirmant. Sed multo apertius quod D. Ioannes scripsit: *Vos ex Deo estis filii, & vicitis eum* (Antichristum scilicet) *quia maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo.* id est: Maior est Spiritus sanctus in cordibus fidelium, quàm Diabolus, princeps huius mundi. Nostra igitur ignauia vincit, & sua zizania sic superfeminat, ut, *crescente herba, in medio tritici appareant.* De virtute nominis Iesu fideliter inuocati contra demones, in altero Promptuario quædam protulimus. Propter orationem fidei, propter signum fidei, propter inuocationem nominis Iesu in fide, dixit Petrus de diabolo quærente quem deuoret: *Cui resistite fortes in fide.* Neminè enim, nisi trepidantem, & de Dei auxilio parum fidentem, diabolus opprimit. Sic S. Antonius in hoc certaminis genere exercitatissimus. *Si quod, inquit, in pectoribus nostris male mentis & pauoris semen inuenerint demones* (quod per signa exteriora deprehendunt) *mox quasi latrones, qui deserta obtinent loca, ceptos cumulant timores, & crudeliter imminentes infelicem vexant animum. Sin autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum nos cupidos succenderit, si semper omnia manibus Dei committimus, nullus demonum ad expugnandum valebit accedere.* Hæc ille. Nostra igitur culpa, ignauia & timiditate nostra fit, ut sua in nobis zizania seminet diabolus. Mirabile est quod Petrus Ananiæ dixit: *Cur tentauit Satanus cor tuum mentiri te Spiritui sancto, &*

Diaboli victoria facilis. S. Antonius.

Luca 10. Apoc. 20.

1. Ioan. 4.

In festo Circumcisionis Domini.

1. Pet. 5.

Athanasius in vita S. Antonij.

Act. 5.

fraus

fraudare de pretio agri? Non enim dicit, *Quomodo te à Satana superari passus es?* sed, *Cur tentauit Satanas cor tuum?* hoc est, quare illi ansam præbuiisti, vt te tentaret, atque ita prosterneret? Ostendit nostra ignauia fieri, nō solūm quōd superamur, sed etiam quōd tentamur à Satana. Et si enim etiam optimos & fortissimos tentat Satan, tamen plurimas à nobis victorias reportat, quia occasiones ei præbuimus. Sic Iudæos grauitè taxat Ieremias: *Quid dices quum visita- uerit te? scilicet, hostis ab Aquilone. Tu enim docuisti eos ad- uersum te, & erudisti in caput tuum. Nunquid non dolores apprehendent te quasi mulierem parturientem?* Idem de plerisque hodie nostrūm dici potest. Nosmetipsi diabolūm docemus, quam nos via aggrediatur, quia somnolenti & negligentes, quia pauidi & diffidentes, quia cupidi & carnales sumus. In Ezechiele dicitur de quatuor illis animalibus, *quōd totum corpus oculis plenum, in circuitu ipsorum quatuor erat.* In quo maxima vigilantia aduersus Satanæ importunitatem docetur. Sed fit in nobis quod in auiculis, quæ auidè in prædam dum currunt, laqueo capiuntur, non videntes retia. Appositè Propheta: *Onager assuetus in solitudine, in desiderio anima sua attraxit uentum amoris sui: nullus auertet eum.* Sic enim currit ad feminae uocem, ubi eam rudentem audiuit, vt insequentium nec uenabula, nec insidias vel attendat, vel curet. Ita fit, vt nostræ cupiditates, diaboli insidiis nos exponant, & retibus illaqueent; qui ad omnem rei bene gerendæ occasionem intentissimus est: ubi uerò sobrios nos & circumspectos aduertit, aggredi non audet. Rectissimè monet Sapiens: *Si spiritus potestatem habentis (id est, diaboli) ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris; id est, sta fortis in fide: quia curatio faciet cessare peccata maxima;* id est, tempestiua attentio principiis temptationum occurrens, seruabit te à grauissimis peccatis, quæ facillè incurres, si primis aduersarij suggestionibus aditum præbes. Vinci & fugari diabolūm prompta & forti fide vno exemplo docebitur. Cū monachus quidam ex primis S. Nortberti Præmonstratensium monachorum Parris sanctissimi discipulis, cui multum insidiabatur diabolus, se modicæ fidei tandem agnoscens, seque ipsum reprehendens, fiduciam sumpsisset, & solus pro singulari quadam necessitate claustrum exiisset, asticit dæmon coram eo terribilis valde, hominis effigie assumpta, & aspectu nigerrimo incedens, & quasi ipsum esset in aërem delaturus, mi-

Ierem. 13.

Ezech. 1.

Simile.

Ierem. 2.

Eccli. 10.

Exemplum.

In uita S. Nortberti, c. 38. apud Surium, tom. 3. p. 537.

nas intentans. Ille autem fidei collectis uiribus, & vigore animi resumpto, intra se dicebat: *Quam diu hæc importunissimi inimici figmenta & phantasias patiar?* Surgens igitur, apprehendere eum uoluit; sed dæmon statim in fugam uersus est; quem & ille insequitur donec dispareret. Hac animi uirtute, serpentis illusionē deuicta, nullum postea eius timorem passus est. Sicut in hac externa, sic in spiri- tuali pugna fide fugatur inimicus homo. De quo in aliis Euangelis plura dicendi locus dabitur.

In Domin. 1.
Quadr. tex. 3.
Domin. 3.
Quadr. tex. 1.6. Serui autem dixerunt ei: *Vis imus, & colligimus ea?*

Lo c u s moralis de zelo iustorum contra peccata. Tam enim indignum uideretur iustis, & sanctis, Deumque aman- tibus, in tanta gratiæ abundantia, à tali aduersario, tam sepe, tam grauitè, uinci homines; tot zizania, tot scandala, tot peccata in agro Dominico, in Ecclesia militante conspici; vt propter Dei gloriam, propter zelum domus Dei, propter iustitiæ dilectionem, hæc omnia primo quoque tempore tolli cupiant, nec messem expectari; sed ubi primū enascuntur, uel enata appareant, statim eradicari & colligi uelint: ad quod suum ministerium libentissimè offerunt atque promptissimè. Aiunt enim, *Vis imus?* non aiunt, *ibimus*, eo quōd absque mora confestim tolli zizania desiderant. Hæc est enim in Scripturis uox iustorum: *Zelus domus tua comedit me, & opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me.* Iniuriam quippe Deo factam, sibi ipsi fieri uir iustus existimat; imò multo magis de domo & honore Dei uolatis torquetur, quàm de sua quacunque accepta iniuria. Sic in conseruum illum crudelem, qui, omnium debitorum accepta à domino remissione, suo conseruo remittere noluit, cæteri conserui uidentes, *con- tristati valde, narrauerunt domino omnia quæ facta sunt.* Sic Dauid. *Vidi prauaricantes; & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.* Talis erat maximus ille Elias, qui, quum propter zelum domus Dei, uidens suo tempore omnia plena zizaniis, persecutionem passus, in speluncam fugeret, atque à Deo rogaretur, quid illic rerum ageret, respondit: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel, &c.* Talis erat Apostolus Paulus, sic ad Galatas scribens: *Qui conturbat uos, portabit iudicium, quicumque est ille.* & paulo post: *Vtinam abscindan-*

Zelus iustorū
cōtra peccata.

Psal. 62.

Matth. 18.

Psal. 128.

Exempla.

3. Reg. 19.

Galat. 5.

tur

tur qui vos conturbant. Sed ad Corinthios multo vehementius & verbo & opere hunc zelum ostendit. *Omnino, inquit, auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Hæc ad delinquentem. Nunc ad tolerantes & dissimulantes: *Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.* Reprehendit eos, quod nihil commoti, nullo dolore, nullo zelo tacti fuerint, ut è medio illorum tolleretur zizaniam. Nunc ergo ad opus venit. *Ego absens corpore presens spiritu, iudicavi ut presens, tradere huiusmodi hominem Satanae, &c.* Moxque redit ad illorum negligentiam & teporem reprehendendum. *Non est bona gloriatio vestra nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, &c.* quasi dicens, quia pauca zizania totum triticum corrumpunt; eradicatè zizania de medio tritici. Eodem zelo & diuus Petrus Ananiam & Saphiram, mentientes Spiritui sancto, è medio tollit: Simonem magum, sacrilegium perpetrantem, confestim excommunicat. *Non est tibi pars neque sors in sermone isto. Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Hic zelus honoris Dei res est ut per se sanctissima, sic Deo gratissima. Et quamuis hanc seruatorum voluntatem Deus exequi noluit, quia quasi generalem zizaniorum eradicationem expetebant, quam propter causas, quas mox dicemus, concedere noluit; tamen eorum zelum non reprehendit, sed suo tempore, quod cupiunt, futurum docet. Huiusmodi zelus si singulorum esset, non sic abundarent zizania: nam & ideo hodie innumeri zizania fiunt, quia vel in honore sunt peccata, ut ambitio, auaritia, calliditas; vel à nemine ferè reprehenduntur, ut cætera omnia. Sed sapienter Solon, interrogatus *quam ratione nullum in urbe scelus perpetraretur,* respondit: *Si tam indignarentur illi quibus non est facta iniuria, quam quibus facta est.* Sic & Timon ille *μισάνθρωπος* dictus, rogatus cur sic homines odisset, *Improbos, inquit, odi, quia improbi sunt: probos verò, quia improbos non oderunt.* Nec multo aliter Propheta tribui Iudæ dicit, quod, ablatis in captiuitatem decem tribubus, fratrum suorum tam miserabili ruina, & horrendis sceleribus, quæ in causa erant nihil tangebantur. *Væ, inquit, illis, qui nihil patiebantur super contritione Ioseph.* Est quippe huiusmodi zelus & reuerentiæ erga Deum, & amoris erga proximum, & iusti odij contra peccatum, illustre argumentum.

7. Not

7. Non: ne fortè colligentes Zizania, eradicetis & triticum.

Locvs moralis de admirabili Dei bonitate & longanimitate in tolerandis malis, ut fiant boni. Idcirco enim non vult bonus Dominus zizania colligi quàm primùm apparent in agro, ut ipsis zizaniis tempus pœnitendi concedat, quo fiant triticum: *Ne fortè, inquit, eradicetis & triticum, id est, futuros triticum.* Sic Paulus bonam terram, quæ triticum profert, à Deo statim benedici docet, malam verò seriùs maledici. *Terra sape venientem super se bibens imbrem, & germinans herbam oportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo; confestim scilicet, & in præsentibus proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, ac maledicto proxima, id est, non statim maledicitur, sed suo tempore maledicetur.* Hanc Dei bonitatem mirificè exaggerat Paulus alio in loco *Deus, inquit, sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum* (hæc sunt zizania in agro) *ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* Docet Deum sustinere vasa iræ formaliter talia & apta quidem in interitum, ut fiant vasa misericordiæ. Vnde alio in loco, quum dixisset, *quædam esse vasa in contumeliam, addit: Si quis autem se emundauerit ab istis* (scilicet vasis in contumeliam) *erit vas in honorem sanctificatum, & utile Domino.* Tolerat ergo vasa iræ, & zizania ad tempus talia, ut fiant triticum, & vasa misericordiæ in æternum. Quare & suum Timotheum Paulus, ut hanc Dei bonitatem imitetur, eodem in loco docet. *Seruum Domini, inquit, oportet cum modestia corripere eos qui resistunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & respiciant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur.* Ecce ista erant zizania ab inimico homine seminata, & eius laqueis implicata: sed nō eradicantur statim, ut tēpus respiscēdi habeāt. Hac de re tota sic sapienter scribit sanctus Augustinus: *Omnis malus aut ideo vivit ut corrigatur, aut ideo ut per illum bonus exerceatur. Utinam ergo, qui nos modò exercent, cōuertantur, & nobiscum exerceantur. Tamen quàm diu ita sunt ut exerceant, non eos oderimus: quia in eo quod malus est quis eorū, utrū in finem perseueraturus sit, ignoramus: & plerūq; quū tibi videris odisse inimicū, fratrem odisti, & nescis.* Dei ergo bonitatē imitari docemur, qui solè suū oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Sed hoc in loco admirabilis Dei bonitas qua peccatores tã diu tolerat, altè cōsideranda est. Saulum

per

2. Cor. 5.

Act. 5. & 7.

Apophtegma.

Stob. serm. 41.

Apophteg.

Maximus ser. 6.

Amos 6.

Malorum toleratio, ut emendentur.

Hebr. 6.

Rom. 9.

2. Tim. 2.

Ibidem.

Enar. in

Psal. 54.

Luca 6.

Dei bonitas in malis tolerandis.

persequentem si statim Deus eradicasset, Paulum prædicantem non haberemus. Propterea in seipso hanc admirabilem bonitatem sedulo prædicat: *Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consequutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam.* Se dicit exemplum diuinæ patientiæ, qua non vult statim eradicari zizania, ad nostram informationem: ut & in nobis singuli similem Dei patientiam admiremur; & incessanter de hoc singulari beneficio gratias agamus, quod millies nos barathro proximos, vivere tamen, & pœnitentiæ tempus habere sustinuerit. *Hæ sunt diuitia bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis; quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam nos adducit.* De hac re pulchrè Chrysostronus: *Nos homines multo tempore ædificamus uno die destruiamus. Deus contra, cum struit, velociter struit; quum destruit, tardè destruit. Illud potentia, bonitatis istud; potentia excellentia velox, multa de bonitate tardus. Sex diebus calum & terram, & omnia quæ in eis sunt, creauit. Ut vnã urbem Hiericho destrueret, septem diebus eam circuiuit. Dauid peccantem, adulterium atque homicidium patrantem, multis diebus tolerauit; pœnitentem vno verbo restaurauit. De hac Dei patientia, quæ in pœrueris Iudæis maximè enituit, Propheta: *Toto die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi.* Et alibi: *Sabbatha vestra facta sunt mihi molesta. Laboraui sustinens.* quia videlicet tam diu & frustra eos ad pœnitentiam expectauerat. In Euangelio quoque: *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* Paucos Deus punit, ut innumeros sanet. Tormenta paucorum, exempla sunt omnium. Sic parcit zizaniis, ut fiant bonum triticum.*

8. Sinite vtraque crescere vsque ad messem.

LO C V S moralis de alia Dei benignitate, eaque duplici, qua & propter bonos sustinet in mundo malos, & in medio malorum conseruat bonos. Has enim duas ob causas vtraque simul crescunt, simul proueniunt, tam zizania, quam bonum triticum. Nam quod ad prius attinet, iam dudum mala zizania de mundo eradicata fuissent, nisi vel

Mali tolerantur propter bonos.

pro

propter bonos Deus illis parceret, vel ad vtilitatem bonorum eos in mundo esse permetteret. Si in Sodoma & Gomorra decem fuissent iusti & innocentes, illis ciuitatibus ad Abrahæ preces pepercisset Deus. Quot ibi zizania sterissent, si vel manipulus tritici in agro creuisset? Nam & sic agricola, vbi parum aut nihil tritici est, sed omnia zizaniis plena sunt, omnia in fasciculos colligit & cõburit. Sed & ciuitati Segor propter vnum Loth iustum pepercerunt Angeli. Hoc respectu bonus Rex Ioas, decumbente ad mortem Eliseo Propheta, flens dicebat: *Pater mi, pater mi, currus & auriga Israel.* Aurigam vocat, quia suo sancto exemplo atque doctrina totum Israëlẽm ducebat. Currum vocat, quia virtute sua, crebrisque orationibus populum sustinebat, ne Deus illos propter peccata ipsorum perderet. Hoc sensu in veteri Lege dicuntur *sacerdotes templi comedere peccata populi;* quia stante sacerdotio, & iugi sacrificio, Deus illi populo semper aderat, & vtcunque aliter peccantem tolerabat, suæque gratiæ beneficiis prosequeretur. Quemadmodum paterfamilias, quum famuli eius aliquod scelus perpetrarint quod supplicio dignum sit, si quis fortè vir nobilis, cui reuerentia debeatur, superueniat, non eos punit, sed iubet gratias agere circumstantibus; prædicens tamen fore, ut, vbi eos solos comprehenderit absque patronis, tunc pœnas illi dabunt: eodem modo Deus in hoc seculo parcit malis, pœnam eorum differt, sinit ea crescere propter præsentiam iustorum quos diligit, & quorum preces pro malis audit; in futuro autem seculo pœnas dabunt quando totum triticum in horreum fuerit congregatum, solaque remanserint zizania, nec vllæ iustorum preces iuuabunt, ut in alio quodam Euangelio ex Scripturis ostendimus. Sic apud Ieremiam, *Circuite, (ait Dominus) vias Hierusalem, & aspiciate, & considerate, & quarite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quarentem fidem, & propitius ero ei,* id est, Hierusalem ciuitati. Sic & apud Ezechielem: *Quæsiui de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, & non inueni.* Sic videlicet & ante captiuitatem Babylonicam, ut ciuitatem Hierusalem seruaret, & in ipsa captiuitate, ut terram populo suo redderet, quæsiuit Deus paucos iustos: quæsiuit triticum, ut seruaret zizania. Nonne totum populum in deserto, factum zizania, disperdere Deus voluit, nisi vnicam

Pars Hyemalis.

Q cum

Genes. 18.

Genes. 19.

4. Reg. 13.

Osea 4.

Simile.

Domin. 1. Advent. text. 1.

Ierem. 5.

Ezech. 22.

Exod. 32.

1. Timoth. 1.

Roman. 2.

Homil. 5. de Pœnitentia.

Esais 65. Idem 1.

Luce 13.

Peccantium
multitudo ag-
grauat.

Bonorum co-
habitatio ma-
lis utilis.

Mali ad utili-
tatem bonorū
tolerantur.

Enarrat. in
Psal. 54.

Iudic. 2.

cum tritici granum Moyses obtulisset, suaque oratione Dei iram placasset? Tanti valet, ut utraque sinantur crescere. Ex quo loco & illud salubriter obseruare concionator poterit, quanto in errore illi versentur, qui propter multitudinem peccantium lenius se à Deo castigandos, vel etiam non castigandos putant, ideòq; id maximè satagunt, ut in quo illi peccant, in eo ab vniuersis peccetur, quasi peccatum quanto generalius tanto leuius esset, & venia dignius. Contrà enim se res habet: & si sic multitudo peccantiū crescat, si zizania multiplicentur, ut omnes mali fiant absque vilo dubio celerrimè omnes ut sint perituri cum Sodoma, Gomorrha, & Hierusalem; quum nulli simul boni crescāt, propter quos saluentur. Alius quoque populi error grauis ex hoc loco taxari potest; quo improbi homines, & licenter vitam agere cupientes, à suo consortio, domicilio, ciuitate, viros bonos & Deo gratos longissimè abarcere student. Contrà enim si saperent, id maximè satagere deberent, ut, etsi improbi ipsi sint, nec virtutis callem carpere ipsis libeat, alios tamen apud se pios, religiosos, ac sanctos viros habeant, in quorum certè gratiam & fauorem loco & domicilio illorum parcat Deus, & temporales saltem has poenas ab illorum capitibus depellat. Crescit quippe cum zizaniis triticum, ut propter triticum non eradican- tur zizania, ne vna ambos poena inuoluat.

Rursum crescunt utraque simul, zizania cum tritico, etiam vsque ad messem, & consummationem seculi, ad bonum & utilitatem ipsius tritici, & propter filios regni: idque partim ut exerceantur à malis, partim ut eorum numerus compleatur. *Omnis enim malus* (ut ex Augustino paulo supra ostendimus) *ideo viuit in mundo, vel ut corrigatur, (de quo prius dictum est) vel ut per eum bonus exerceatur, quod huic loco proprium est. Nempe* (ut ibidem adiecit Augustinus) *quum iubeat nos Dominus inimicos diligere, sublatis inimicis, id est, malis hominibus, quomodo in hoc precepto exerceamur?* Sed & pleraque charitatis ac misericordiae, omnia certè fortitudinis & patientiae officia, sublatis è mundo malis, cessabunt. Dicit Deus de veteri populo: *Ego non delebo Gentes quas dimisit Iosue, & mortuus est; ut in ipsis experiar Israel, utrum custodiant viam domini, & ambulent in ea.* Sic in Ecclesia noui populi sinuntur zizania crescere, & multiplicari, & prosperare cum tritico, ut experiat nos Deus in illis, utrum custodiamus viam Domini.

Domini. Impiorum enim maledicta, iniuria, rapina, probant & experiuntur patientiam bonorum; inuidia, odium, detractio, charitatem. Hoc quoque exercitium quod à malis hominibus patiuntur boni, acerbius plerunque est, quàm quod à daemionibus patiuntur. Vnde hæ iusti voces. *Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me.* Et causam subiungit: *Qui cogitant iniquitates in corde, tota die constituebant praelia. Accerunt linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labiis eorum.* Ad exercitium itaque & maiorem gloriam bonorum tolerantur mali. Nec ad maiorem gloriam tantum, sed ad maximam & necessariam utilitatem. Torpet enim absque certamine, virtus, & peius vacat quàm occupatur. Quum cibus in stomachum descendit, calor naturalis quasi pugnam contra eum instruit, donec in suam substantiam eum conuerterit; sed hac pugna alitur stomachus, totumque corpus. Vbi verò stomachus vacuus est, contra seipsum pugnat ille calor: planèque seipsum absumeret, nisi identidem nouo alimento subministrato exerceretur. Eodem prorsus modo externis tentationibus exercetur piorum animus, quasi que alitur & impinguatur præclarissimis virtutibus: quibus si careat, sibi ipsi tentatio erit, suis seipsum cogitationibus affliget, & vel vanæ gloriæ, vel inuidiæ, vel etiam peruersæ libidinis iaculis otiosus ferietur. Sed & extra tentationem à rebus externis, vel periculosa securitas, vel præsumptio bonos incautè inuadet. Nam sicut naues in mari pacato & sereno magis periclitantur, quàm orta tempestate; quia plura sunt contra tempestatem remedia hominum industria inuenta, quàm contra tranquillitatem & mollitiem maris, quæ solis ventis, qui in nostra potestate non sunt, curatur: sic omnino animus iusti & timentis Deum, tutior est in tentatione, quàm in alta & longa pace; quia contra tentationes multa sunt remedia, & diligenter à iusto adhibentur. Extra tentionem verò sine maxima vigilantia, & perpetuò fiante diuini Spiritus aura, assidue periclitamur, ne vel torpor opprimat, vel securitas diabolo exponat, vel præsumptio præcipitet, vel inuidia pungat, vel vanitas dissipet. Propter maximam igitur bonorum utilitatem & exercitium necessarium sinuntur utraque simul crescere, mali cum bonis, zizania cum tritico. Porro ut numerus electorū compleatur, tolerari in agro Dominico zizania, & ut utraque simul crescant permitti, illa Scriptura docet, ubi clau-

Q 1 mantibus

De contemptu
mundi part. 3.
cap. 34.
Simila.

Simila.

Mali toleran-
tur, ut com-
pleantur ele-
cti.

Apocal. 6.

mantibus ad Deum iusti, *Vsquequo Domine sanctus & verax non indicas & vindicas sanguinem nostrum de ijs qui habitant in terra?* (hoc enim erat radicare zizania ex agro Domini-co huius militantis Ecclesiæ) *dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut illi.* Sic Paulus ab improbis & malis hominibus afflicto, se hoc respectu omnia libenti animo sustinere scribit. *In quo (Euangelio) laboro vsque ad vincula, quasi malè operans. Sed verbum Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos, ut & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Iesu cum gloria coelesti.* Hoc est quod S. Hilarius scripsit, *Longam Dei patientiam in tolerandis impijs, in profectum humane salutis extendi.* Hoc denique finis parabolæ perspicuè docet, vbi dicit Saluator, *se messis tempore dicturum messoribus (id est, Angelis, & diuinæ iustitiæ ministris) ut zizania colligant in fasciculos, bonum autem triticum congregent in horreum suum.* In eum igitur finem crescere sinuntur, ut plenum sit triticum in horrea congregandum. Atque hæc de priori Dei benignitate admirabili, qua propter bonos sustinet in mundo malos, siue ex parte malorum, ne intereant, siue ex parte bonorum, ut utilitatem inde capiant.

Bonos in medio malorum conseruat Deus.

Roman. 8.

Nunc de altera Dei benignitate, qua in medio malorum bonos conseruat, & sic finit vtraque crescere vsque ad messem, ut tamen crescentia zizania triticum suffocare aut exficcare non valeat (quod boni illi serui, qui eradica-re zizania cupiebant, metuisse videntur) tribus verbis dicetur; si fortè hanc partem tractare Concionator desideret, ad maiorem Dei gloriam, & populi fidelis amorem in Deum accendendum. *Scimus (ait Apostolus) quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, ijs qui secundum propositum vocati sunt sancti.* Docet, sic Deum in medio malorum cōseruare bonos, ut malorum commixtio etiam in bonum ipsis cooperetur; & quod in perniciem futurum videbatur, in salutem fiat. Sic David Propheta: *Maledicent, & tu benedices. Qui insurgunt in me confundantur: seruus autem tuus letabitur.* Exemplum in Balaam homine impio, sed Propheta, à Rege Balac, hoste iudæorum, ad maledicendum illis vocato. *Veni (inquit Rex ad Balaam) & maledicam Jacob: propera, & detestare Israel.* Cui Balaam: *Quomodo maledicam, cui benedixit Deus? Quia ratione detester, quem Dominus non detestatur?* Quibusq; statim verba benedictionis plena protulisset,

Psal. 108.
Exempla.

I.
Numer. 22.

protulisset, ait illi Rex impius: *Vt malediceres inimicis meis vocavi te, & tu è contrario benedixisti eis.* Exemplum in fratribus Ioseph, qui, ut frustrarent somnia eius, ex odio & inuidia vendiderunt eum Ismaëlitis in Ægyptum. Sed hoc totum in gloriam Ioseph, atq; in ipsorum fratrum consolationem versum fuit. *Pro salute vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum (ait illis Ioseph) ut reseruemini super terram. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum.* De hoc genere dixit Salomon: *Vir impius procaciter obsirmit vultum suum (ut noceat videlicet iusto) qui autem rectus est, corrigit viam suam: id est, correctionis & emendationis suæ causam ex illa impij pernicacia accipit. Et rationem subiungit: Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit.* hoc est, frustra impij iustum perdere contendunt. Sicut equus in bello seffori suo, sic Dominus in tentatione iusto suo, cuius cor possidet, & quem inhabitat, certissimam salutem adfert. Hoc est quod Christus de suis ouibus dixit, *Nemo rapiet eas de manu mea: & quod Paulus confidentissimè dixit; Si Deus nobiscum, quis contra nos?* Ex hac etiam consideratione sic David profitetur: *Dominus illuminatio mea & salus mea quem timebo? Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me praelium, in hoc ego sperabo.* Hoc est dicere: Crescant zizania vsque ad messem, multiplicentur impij contra iustos (neque enim in sua tantum, sed & in omnium iustorum persona propheticè hoc dixit) nihil mihi ab illis timebo, quia *turris fortissima nomen Domini.* Nec per se tantum, & per sanctissimæ gratiæ suæ auxilia vberissima, sed etiam per Angelos suos, contra zizaniorum corruptionem incolumes suos seruat Deus; iuxta illud Psalmistæ: *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Ingens pollicitatio; sed quo defensore tanta protectio? Sequitur: *Quoniam Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis.* Si in omnibus, ergo nusquam cadendi periculum timeas. Addit tamen ad maiore certitudinem: *In manibus suis portabunt te, ne fortè offendas ad lapidè pedè tuum.* Ad quæ omnia verba diligentius expèsa exclamat D. Bernardus: *O triticum inter zizania! ô granum inter paleas!*

2.

Genes. 45.

Prouerb. 21.

Ioan. 10.

Roman. 5.

Psal. 26.

Prouerb. 18.

Psal. 90.

Sermo. 12.

Psal. 90.

Q 3

paleas!

paleas! ô liliam inter spinas! Gratias ei fratres, gratias ei, & pro nobis agite. Pretiosum depositum nobis commiserat fructum Crucis sua, pretium sanguinis sui. Non est contentus custodia hac. Super muros tuos Hierusalem constituit custodes. Angelis suis mandauit de te. Mira dignatio. Quis enim, quibus, de quo quid mandauit? Deus, Angelis, de homine, custodiam exactissimam. Quantam tibi debet hoc verbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam! Hæc ille, & multo illic plura, quæ vide. In hoc ergo prouidus paterfamilias, & gloriam suam, & dilectionem in nos longè maximam ostendit, quòd sic sinat crescere zizania cum tritico vsque ad messem, vt ipse tamen conferuet triticum in messem, nec ei nocere valeant zizania.

9. Colligite zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.

Indicium impiorum terribile.

Moral. in Iob. lib. 9. cap. 47.

Dial. lib. 4. cap. 35.

Ioan. 14.

Vbi supra in Iob.

Apocal. 18.

Ezech. 9.

Locvs moralis de terribili impiorum iudicio in con summatione seculi. Dicitur est Deus Angelis suis, vt colligant impios, & in certos fasciculos alligent, & in ignem æternum proiciant. Quod de fasciculis dicitur, sic exponit S. Gregorius: *Si nullus in supplicijs ordo seruabitur, cur comburenda zizania in fasciculos colligantur? Sed nimirum fasciculos ad comburendum ligare, est, hos qui æternis ignibus tradendi sunt, pares paribus sociare; vt quos similis culpa inquinat, par etiam poena constringat; & (vt alibi scribit) superbi cum superbis, luxuriosi cum luxuriosis, auari cum auaris, fallaces cum fallacibus, inuidi cum inuidis, infideles cum infidelibus ardeant. Nempe docere Saluator vult, omnes quidem impios vnã manere ignis æterni poenam, sed vt in domo Patris eius multe mansiones sunt ad disparem iustorum gloriam, sic in domo inferni multa supplicia erunt ad varia impiorum tormenta. Nam sicut vno sole (ait sanctus Gregorius) omnis tangimur, nec tamen sub eo vno ordine omnes aestuamus, quia iuxta qualitatem corporis sentitur etiam pondus caloris: sic damnatis, & vnã est gehenna quæ afficit, & tamen non vnã omnes qualitate comburit; quia quod hinc agit dispar valetudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum. Hæc ille. In istis quippe fasciculis illam Angeli exequentur sententiam, qua dictum est: *Quantum se exaltauit & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Item illud futurum est, quod Ezechiel de vltione per Angelos facta, in visione prouidit: *Vnusquisque vas interfectionis habet**

bet in manu sua. Dicitur terribile, & spectaculũ terribilius, ab illis in extremo iudicio acerrimè puniri, quos in hac vita patronos & custodes salutis habuimus. Ab aliquo carnifice poenas accipere, vt vulgare, ita minùs graue est. Sed à proprio parente, aut veteri amico, publico supplicio per viam iustitiæ affici, quanto horrore, quàm crudele tormentum esset! Deinde societas ipsa simul in hac vita peccantium, qui simul puniendi colligabuntur, quanta erit confusionis! Usurarius cum vxore, liberis, ac famulis suis, quos ex vsura aluit, in vno fasciculo: Confessarius cum iis, quos malè absoluebat, in alio: iniquus iudex, fallax scriba, aduocatus fraudulentus, relator ac testis mendax, alium fasciculum conficiet. Mox in alio medicus, chirurgus, pharmacopola, qui agris malè ministrarunt, suum quoque fasciculum facient. Deinde meretrices, lenones, fornicarij, in alio colligati ferentur: & sic de cæteris; sicut enumerat sanctus Augustinus, hæc verba tractans. Porro ista colligatio in fasciculos, ostendit promiscuè omnes puniendos secundum delicta, non secundum statum quem in hoc seculo quisque tenebat. Nam vt in messe est vna spica grandis, alia parua atque humilis; sed cum messor omnes colligit ad alligandum, non apparet quæ grandior, quæ minor fuerit, nec fit delectus maiorum à minoribus, sed simul omnes parua & magna, quæ eiusdem generis sunt, colligantur: sic in illa messe postrema, quum id fiet quod Angelo in Apocalypsi præcipitur: *Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora vt metatur,* parui cum magnis, potentes cum mendicis, pariter colligabuntur absque vllò discrimine. Rursum quemadmodum in scacchorum ludo, quàm diu certè ludus agitur, stant suo ordine Rex, Regina mitrati, Equites, Cataphracti, milites gregarij; at finito ludo, & mensa sublata, vbi omnes in sacculum coniiciuntur, confusi iacent, & sine discrimine, Rex fortè in fundo, & miles gregarius in capite: sic omnino in huius quidè vitæ theatro, personas suas splendidè agunt Reges, Prælati, Nobiles, & diuites huius seculi; sed ludo huius vitæ finito, & theatro vacuato, omnes mali simul in fasciculos colligati, in barathri saccum proiciuntur. Sed parum est sic colligari, atque confundi. Illud quàm horrendum, *Colligari in fasciculos ad comburendum!* igne videlicet æterno. Zizania illa & paleæ inanes quomodo hunc ignem sustinebunt? Si non homines, sed mōtes Pyrenæi, vel alpes Cottia vel Armeniæ altissimi,

S. August. serm. 39. de Sanctis.

Simile.

Apocal. 14.

Simile.

Æternæ poenæ grauitas.

vel Olympus essent, hanc flammam sempiternam & acerrimam sustinere nequirent. Hic est ille ignis de quo in Apocalypsi dicitur: *Cruciantur igne & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & in conspectu Agni, & fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum.* Hic est ille ignis de quo Esaias dicit: *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Hic est ille ignis de quo Dauid prædicit: *Pones eos ut clibanum ignis, in tempore vultus tui, Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis.* Quomodo hunc talem, tantum, tam sempiternum ignem delicati peccatores sustinebunt, qui vel minimum capitis dolorem sine gemitu ferre non possunt? *Si cum pedibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis?* Sed quemadmodum ferrum, quanto fortius & diutius igni resistit ut calefiat, tanto iam calefactum acrius ardet, & iam ignitum, ipso igne feruentius vrit; lignum autem, quod facile ignem concipit, non ita combustum vrit: sic delicati & voluptuosi in hac vita, quanto diutius & fortius omni mortificationi resisterunt, & nihil asperum, aut durum pati vel pro Christi amore, vel pro peccatis suis voluerunt, nec famem in ieiuniis, nec frigus in orationibus, nec æstum in laboribus, aut aliquid simile; tanto ab hoc igne infernali acrius corripientur, tanto & ardebunt vehementius, & flammam sentient subtilius: quia quanto plus & fortius aliquid suo contrario resistit, tanto violentius, ubi ab eo semel victum fuerit, in suum contrarium transit. Tunc quippe fiet quod de pœnis impiorum prædixit Esaias: *Erit fortitudo vestra ut fauilla stupa, & opus vestrum quasi scintilla: & succendetur vtrumque simul, & non erit qui extinguet.* Nihil tenuius, aut ad flammam concipiendam promptius quam stupa; sed eius fauilla nihil fierius, nihil inanius: scintilla quoque nihil leuius aut magis momentaneum. Tale quid tunc erit impiorum fortitudo, id est, gloria, robur, deliciae. In nihilum totum rediget, & igne tamen inextinguibili comburetur. Sic diuitis epulonis fortitudo, & tota gloria conuersa fuit in fauillam stupæ semper ardentem. Ignis autem seu flamma quam pertulit, quam intolerabilis fuerit, ex eo liquet, quod nec eius reuersionem petiit, quam æternam sciebat; nec vas aquæ, quo totum corpus ablueret, rogauit; quod impetrari non posse sciebat: sed guttam aquæ tantum,

tum, eamque extremo digito Lazari intinctam, qua refrigeret linguam suam, implorauit. Mirabilis mutatio. Qui micæ è mensa Lazaro negauit, vnam aquæ guttam ab extremo Lazari digito petit. Hic est ergo zizaniorum finis & exitus, quæ alioqui vsque ad messem bonus paterfamilias finit crescere.

Obserua autem, quod hoc totum Euangelium etiam hæreticis applicari potest, vt bonum semen sit sana doctrina; zizania, hæreses, quæ diabolus superfeminauit, post traditam à Christo cælestem doctrinam: & illas tolerari non simpliciter, sed quatenus periculum est eradicandi triticum, si & illa extirparentur. Et ita in altero Promptuario hoc Euangelium tractauimus. Neque tamen aut hic aut ibi textui Euangelico vllam vim fecimus; tum quia eiusdem loci plures esse sensus possunt, etiam literales (vt in illis verbis, *Ego ero ei in Patrem, & ille mihi in Filium*, manifestissimum est; quod tam de Salomone, quam de Christo ad literam intelligitur) tum quia *filij nequam*, quos per zizania intelligi Christus exponit, vtrosque æquè proprie significat, hæreticos & malos Christianos: tum denique, quia vtroque modo hæc verba Patres exposuerunt.

EVANGELIUM DOMINICÆ VI.

POST EPIPHANIAM.

DIXIT Iesus turbis parabolam hanc: *Simile* ^{Matth. 13.} *est regnum celorum grano sinapis, quod accipiens homo, seminavit in agro suo; quod minimum quidem est omnibus seminibus. Cum autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor; ita vt volucres celi veniant, & habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis: Simile est regnum celorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus, donec fermentatum est totum. Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis; vt impleretur quod prædictum est per Prophetam, dicentem: *Aperiam in parabolis os meum: eructabo abscondita à constitutione mundi.**

Q 5 PERI

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Simile est regnum calorum grano sinapis.* De fidei virtute ita vt oportet exulta.

2. *Cum autē creuerit, maius fit omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cali habitent in ramis eius.* De fidei excellentia, incrementō, & effectibus.

3. *Simile est regnum calorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus, donec fermentatum est totum.* De virtute & efficacia vitæ exemplaris, & de ædificatione proximi.

1. *Simile est regnum calorum grano sinapis.*

De fide excolenda.

Locus moralis de fidei virtute ita vt oportet exulta. Quum enim Christus per regnum calorum siue caeleste (iuxta Scripturæ phrasim) intelligat hoc loco Ecclesiam sanctam, in qua Christus regnat, quæ legibus caelestibus gubernatur, quæ non nisi caelestia appetit, cuius origo de cælo, cuius conuersatio in cælis, cuius finis est ad cælum tendere (propter quas causas regnum calorum vocatur) hæc autem omnia non nisi per rectam fidem, ita vt oportet bonis operibus exultam, fiunt; propterea per granum sinapis illam & significare & describere voluit. Habet quippe illa omnes sinapis proprietates, ad morum ædificationem egregiè pertinentes. Primum enim, vt granum sinapis in omnibus seminibus minimum est (vt hic Christus dicit) ad oculum videlicet, & ad spectum humano: sic fides Christiana; quæ videlicet rationi absurda, cupiditatibus contraria, mundo abiectissima apparet. Quare vt pauci & obscuro (non multi nobiles, non multi potentes) eam ab initio amplexi sunt; sic pauci & obscuro (infirmi enim mundi, & contemptibilia elegit Deus, vt fortia confunderet) eam, vt oportet, excolunt. De hac paucitate Christus: Putasne, quum venerit Filius hominis, inueniet fidem in terra? Viam scilicet, operatam, rectè & laudabiliter bonis operibus exultam, vt D. Hieronymus & Augustinus exponunt. Et iterum: Nolite timere pusillus grex, quia complacitum est Patri vestro dare vobis regnum. Non quia paucorum est Ecclesia; sed quia multi vocati, pauci electi. Nec omnium est fides: eorum scilicet, qui eam profitentur. Multi quippe verbis aiunt, factis negant. Qui autem dicit se nosse Deum, & mandata eius non seruat, mendax est. Fides ergo granum sinapis est; quia plerisque contemptibilis est, & à paucis in pretio habetur. Rursum veri fideles & pij latitudinem terrenam fugiunt, profundam humilitatem amplectuntur. Nisi efficiamini sicut paruuli.

1. Cor. 13.

Lucæ 13.

Lucæ 12.

Matth. 20.

Roman. 10.

1. Ioan. 4.

2.

Matth. 23.

non intrabit in regnum calorum. Vt granum sinapis esse, vilitatem amare, vel certè non respicere, non aspernari à Deo inamissam exterius, internè verò perpetuò tenere, excelsa non morari, non appetere oportet. Sed hoc granum sinapis in mentis horto confitum, & altè plantatum, firmis actis radicibus, crescit in arborem magnam: quia *omnis qui se humiliat, exaltabitur*: & radix gloriæ est humilitas; quod aliàs ostendimus. Præterea granum sinapis fides est, non solum quia è paruo fit magnum quid, quod etiam nuci aliisque seminibus conuenit; sed quia quum minimum quiddam sit, totam tamen suam virtutem & calorem, atque acrimoniam interiùs habet, qualem nulla alia habent femina ita crescentia. Sic fidei tota virtus interior est; hominem interiorem sanat, purificat, perficit. Vnde Petrus: *Fide purificans corda eorum.* & Paulus ait, *Christum per fidem habitare in cordibus nostris*: nosque per fidem ad interiora velamina tabernaculi Dei ingredi, & profunda scrutari. Iam verò non purificat tantum cor fides: sed etiam sicut granum sinapis contritum calorem & acrimoniam confert; sic fides exercita laboribus, probata rebus arduis, persecutionibus agitata & compressa, fortiùs valet, novos spiritus induit, & vim suam admirabilem exerit. Qua de re sic pulchrè D. Ambrosius & post eum penè ad verbum S. Augustinus, *Sicut granum sinapis prima fronte specie sui est paruum, vile, despectum, non saporem præstans, non odorem circumferens, non indicans suauitatem: at ubi teri cœperit, statim odorem suum acrimoniam exhibet, cibum flammei saporis exhalat, & tanto feruoris calore succenditur, vt mirum sit, in tam friuolis granis tantum ignem fuisse conclusum; cuius etiam seminis cibum homines, hyemis præcipuè tempore, magna pro suauitate percipiunt, quantum repellant frigora, humores egerant, viscerum interna calefaciunt: sapè etià ex hoc capti adhibet medicinã; vt, si quid inuolidum, si quid agrotum fuerit, sinapis igne curetur: ita & fides Christiana prima fronte videtur esse parua, vilis, & tenuis, non potentiam suam ostendens, non superbiam præferens, non gratiam ministrans; at ubi diuersis tentationibus teri cœperit, statim vigorem suum prodit, acrimoniam indicat, calorem Dominice credulitatis aspirat: & tanto diuini ignis ardore incitatur, vt & ipsa ferueat, & participantem sibi ardere compellat. Et granum quidem sinapis membrorum viscera calefacit: fidei autem vigor, cordium peccata comburit. Illud asperam algorem frigoris remouet: hæc delictorum diabolicum frigus expellit, acedia torpo*

Lucæ 13.

3.

Act. 15.

Ephes. 3.

Heb. 6.

1. Cor. 2.

Serm. 7.

Serm. 31. de

Sanctis.

Sinapis virtua-

res fidei appli-

cata.

Simile.

torporem discutit. Sinapis iniquos humores decoquit corporum: fides autem libidinum fluenta consumit. Per illud medicina capiti procuratur: per fidem spirituale caput nostrum, quod est Christus, in suis membris sapere refouetur. Sed & fidei iuxta comparationem sinapis sancto odore perfruimur, dicente Apostolo, Christi bonus odor sumus. Hæc illi. Porro sicut sinapis sic cibus est corpori conducens, ut tamen, quâto purior est, tâto maiori cû acerbitate comedatur; sic fides ita animæ cib⁹ & alimētū est, ut, quâto viuacior illa est, tâto maiori quadam cum asperitate salutem adferat. De qua re sic iidem duo Patres citati iterum scribunt: *Sicut cum sinapis succum sumimus, vultu contristamur fronte contrahimur, ad lachrymas prouocamur, & ipsam salubritatem corporis nostri cum quodam fletu auſteritatis accipimus; illinc enim nos amaritudo exasperat, acrimonia penetrat; hinc calor ignei saporis accendit; & toto perturbati corpore, tunc magis sani efficiamur, cum amplius deploramus: ita omnino, cum fidei Christiana præcepta percipimus, contristamur animo, affligimur corpore, ad lachrymas prouocamur, & ipsam nostram salutem cum quodam fletu ac mœrore prosequimur. Inde enim ieiunia nos exasperant, illinc peccatorū cōsciētia macerat, hinc patrimonij iactura perturbat, & toto cōtristati habitu, magis salutē cōsequimur si amplius defleamus: secundum id quod ait Dominus. Vos plorabitis, mūdus autē gaudebit.* Hæc illi. Sed & ita per omnia grano sinapis similis fides est, ut etiam in modo sanandi eadem sit fidei ratio respectu animæ, quæ est sinapis respectu corporis, quam rem eodem in loco Patres citati his verbis explicant: *Sicut cum sinapi caput fortè curandum est, iubemur abrasos capillos demere, impedimenta cutis uniuersa deponere, ut nudo corpori perfectius medicina proueniat: ita & quum anima per fidem curanda est, precipimur substantiam à nobis seculi auferre, impedimenta auri argenti que deponere (quoad eorum videlicet cupiditatem, non vsum, & animi præparatione) ut nuda & soli anima congruentius spiritalis medicina proueniat. Quisquis enim rebus mundi & diuitijs seculi obuolutus est (mentis suæ cogitationes & desideria in illis infixæ gerens) huic fidei medicina non proderit. Ergo quod succus sinapis in corpore, hoc fides Christiana operatur in anima.* Hæc rursus illi. Tanra & tam varia est fidei nostræ cum grano sinapis proportio & similitudo.

2. Cùm

2. Cùm autem creuerit, maius fit omnibus oleribus, & fit arbor; ita ut volucres cœli habitent in ramis eius.

LOCVS moralis de incremento fidei, eiusque effectibus. Nam ut minimum sinapis granum sic crescit, ut sit maius cæteris oleribus, fiatque arbor, atque ea satis capax & ampla; sic secundum has tres proprietates; fides de corde puro sic in animo crescit, ut cæteras amoris intellectuales virtutes longissimè superet, ut fiat arbor bonorum operum egregiè fructifera, ac denique ut in tali fide rerum diuinarum admirabiles contemplationes & amores seraphici, veluti volucres in ramis, habitent & conquiescant. De quibus singulis aliquid dicitur. Quod ad primum attingit, fides Christiana & Euangelica, omnes humanas scientias ac disciplinas, dignitate & vtilitate, omnes virtutes intellectuales certitudine & amplitudine vincit: atque hinc fit ut in arborem crescat, quum cæteræ in nihilum euanescent. Docet hoc D. Hieronymus in hæc verba; *Confer doctrinam fidei dogmatibus philosophorum, & libris eorum, & splendori eloquentia, & compositioni sermonum: & videbis quāto minor sit cæteris seminibus sementis Euangelij. Sed illa cū creuerit, nihil mordax, nihil vuidū, nihil vitale demonstrat; sed totū flucidū marcidūmq; & molliū eballit in holeræ, & in herbas quæ citò arescunt & corruunt.* Hæc autem prædicatio, quum in anima credentis sata fuerit, crescit in arborem. Hæc ille. Nempe omnis Socratica dogmata, & cætera philosophorum placita, scripta, præclara dicta, ut nihil diuini Spiritus habebant, ita nisi morales quasdam & ciuiles virtutes animo audientium & legentium inferebant, nullas solidas virtutes, & verè diuinas: non humilitatem, non purum mundi contemptum ob Dei amorem, non fortitudinem spirituales, non excellentem virginitatem, non cultum & obsequium Dei purum, non orationis studium, non denique maximum charitatis charisma, quo Deum supra omnia, & proximum tanquam nosipos in Deo diligimus. Rursus illa omnis humana philosophia nec Deo adherere, quem nesciebat, nec beneficia mediatoris agnoscere, quem ignorabat; nec, exemplis eius commoueri, quæ non audierat; nec naturæ suæ corruptionem videre, de qua nihil legerat; nec eius remedium querere, quod non curabat, vilo modo

Fidei incrementum, & eius effectus.

Fides Euangelica humanis omnibus disciplinis excellentior.

In com. in Matth. c. 13.

Philosophia humana defectus.

pote

2. Cor. 2.

5.

Ambr. ser. 2.

Aug. ser. 33.

de Sanctis.

Simile.

6.

Simile.

poterat. At fides hæc omnia docet; & docendo, ingentem diuinæ sapientiæ thesaurum animo credentium recondit. *Christi doctrina* (ait Ambrosius) *est granum frumenti, quia confirmat cor hominis; & est granum sinapis, quia cor hominis accendit. Granum tritici, quum de eius Resurrectione tractatur; quia Resurrectionis exemplum mentem alit, spem acuit, firmat affectum. Granum autem sinapis, eo quod amarior & acrior sit sermo de Domini Passione, amarior ad flendum, acrior ad commouendum. Itaque quum audimus & legimus ieiunasse Dominum, sisse Dominum, lachrymasse Dominum, rapulasse Dominum dicere Dominum sub tempore Passionis, Vigilare & orare, ne intretis in tentationem, velut succo amarioris sermonis inerepati, voluptatum corporalium suauitates iusto dulciores temperamus.* Hæc ille. Tale granum est fides nostra, seu frumenti ad pascendum, seu sinapis ad commouendum. Contrà, omnis humana philosophia, vel siliqua est inanis quoad doctrinam, nihil solidi nutrimenti adferens; vel cortex aridus & insipidus quoad mores, nihil acrimoniæ conferens. Totâ Philosophorum theologia, physica & naturalis, quæ maxima erat apud eos doctrinæ sapientia, quia non opera hominum, vt saxa; aut poetarum figmenta, vt falsos deos; sed opera Dei, vt cælum, mare, terram colebant; inanis erat siliqua, de qua sic Augustinus: *Hæc siliqua intra dulces rectorum sonantes lapillos quatit. Non est autem hominum, sed porcorum cibus. Tam enim mihi statua qualibet, quam mare uniuersum non est Deus.* Omnia quoque morum præcepta, quasi ad externum ornatum hominis, vt vestis aliqua, potius pertinebant, quam ad internam hominis reformationem. Talia etiam sunt eorum scripta, & documenta etiam Christianorum, qui philosophico magis quam Christiano spiritu scribunt. Quo in genere illustre est quod de Erasmi scriptis moralibus, vt de Enchiridio militis Christiani, de Ecclesiaste eius, aliisque similibus libellis, vir sanctissimus, & nostri temporis lumen splendidissimum, Pater Ignatius Loyola, Societatis Iesu fundator nobilissimus, grauissimè iudicauit. Quum enim vir ille, Spiritu diuino plenus, Erasmi Enchiridion militis Christiani studiosè perlegere cœpisset; celeriter sensit, ea lectione Spiritus feruorem in se, quasi frigida superflua, restingui: consultoque per preces Deo, ita librum illi abiecit, vt neque in manus postea sumpserit ipse; & mul-

Lucan.
lib. 7. in
Lucan.

De doctrina
Cant. lib. 3. c. 7.

Erasmi libri
moralis dam-
nam.

In vita eius lib.
lib. 7. c. 7.

to post, Generalis Societatis Præpositus creatus, omnia illius opera in Societate legi vetuerit. Quod eius grauissimum decretum, hodieque meritò & salubriter obseruatur: adeoque à Sede nunc Apostolica confirmari audio. Iam Fides omnes intellectuales virtutes, omnemque intellectuales virtutes superat. Verò quòd fides omnes intellectuales virtutes, omnemque scientiam certitudine superat, inde manifestum fit, quòd hæc sola sic perficit intellectum, vt faciat eum infallibiliter tendere in suum obiectum, quod est verum; ideoque caret imperfectione illa, non solum quæ est in fide humana, sed etiam quæ est in quacunque scientia acquisita: quæ tota, quia nititur rationi humanæ, non concludenti ex necessitate, fallere, & falli potest. Fidei autem falsum non solum non subest, sed nec subesse potest. Vnde longè superat fides omnem scientiam & certitudinem humanam simpliciter, id est, secundum causam suæ certitudinis. Quum enim nitatur diuinæ veritati reuelanti tanquam medio, reddit intellectum incredibiliter certiore quam vlla scientia, quantumcunque demonstratiua, reddere possit. Et si enim non intelligit plenissimè, tamen assentitur firmissimè, & rei creditæ adheret tenacissimè fides. Huc accedit, quòd etiam ex parte obiecti, seu eius quod creditur, omnem humanam scientiam vehementer superat: quia supra captum & facultatem intellectus humani sunt, quæ fide Christiana creduntur; ideoque intellectus credentis, dono quodam supernaturali eleuatur vt credat: non sic quidem, vt vel illo dono, vel vocè Dei loquentis conuincatur intellectus, ac credere ex euidencia cogatur (quod certè nulla virtus esset) sed sic, vt ex illo dono libenter pareat voluntas, suumque intellectum in obedientiam fidei captiuè; atque ita credendo, excellentem virtutem exerceat, & opus diuinum faciat, iuxta illud Christi: *Hoc est opus Dei, vt credatis in eum.* Huc pertinet quod in Canticis dicitur, *Meliora sunt vbera tua vino.* id est, lac fidei, quod ex vberibus sponsæ Ecclesiæ Christi sugitur, nec videtur, sed hauritur, atque suauiter accipitur, vt lac matris paruulus haurit dulciter, sed non videt, melius est omni vino scientiæ, cuius color & species per rationes & argumenta videtur. Sic fides, quum sit sicut granum sinapis, ita tamen crescit in animo credentis, vt ceteras omnes intellectuales virtutes, omnemque scientiam humanam, & dignitate atque vtilitate, & certitudine atque amplitudine longè superet, ideoque verè maius fiat omnibus seminibus.

Fides omnes
intellectuales
virtutes superat.

Ioan. 6.
Cant. 1.

Nunc

Fides operum
bonorum fe-
rax.

Hebr. 11.

Math. 17.

I. Corin. 13.

I. Petr. 5.
I. Ioan. 5.Roman. 1.
Iacob. 1.Iacobi 2.
Hebr. 11.

Marc. 5. & 10.

2. Pet. 1.

Galat. 5.

2. Theſſ. 1.

Nunc ut in arborem crescat, bonorum operum atque admirabilium fertilem & feracem, vix opus est explicare; adeo tota passim Scriptura Euangelica & Apostolica hoc prædicat. Omnes veterum iustorum heroicas virtutes Paulus fidei tribuit, tanquam fructus arbori, aut certè radici. Christus alio in loco suis dicit: *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti, Tollere, & iactare in mare: & fiet.* Nempe quum illud granum sinapis in arborem crevit, (ideo enim præmiserant Apostoli, *Dominice, adauge nobis fidem*) quum illa fides fortis, & valida, & perfecta est. Unde Apostolus: *Si omnem fidem habuero, ita ut montes transferam.* Qualis arbor hæc fides sit, ex fructibus eius cognosci potest. Fide diabolus superatur. *Cui resistite fortes in fide.* Eadem mundus vincitur. *Hæc est victoria qua vincit mundum, fides nostra.* Hæc est vita, seu radix vitalis totius iustitiæ. *Iustus ex fide vivit.* Hæc orationes nostras & preces perficit. *Postulet in fide, nihil hesitans.* Hæc omnibus operibus bonis, ut verè bona sint, cooperatur. Sic de obedientia Abrahamæ in immolando filio D. Iacobus: *Vides quòd fides cooperabatur operibus illius. Sine hac,* tanquam necessaria omnium virtutum radice, *impossibile est placere Deo.* Hæc à Christo omnia sanitatum beneficia impetrauit. *Fides tua te saluum fecit. Fiat tibi sicut credidisti. Si potes credere, omnia sunt possible credenti: & multa similia.* Deinde vide ex hac fidei arbore quanti fructus pendent. Vos (inquit Petrus) *curam omnem subinferentes, ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia a continentiam, in abstinentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore fraternitatis charitatem.* Ab ima radice ad summitatem arboris, à fundamento ad tecti culmen, à fide ad charitatem singula contexit. In talem arborem crescit fides, tot virtutes profert, tot fructus adfert, quando in arborem adolevit. Nec enim vel infirmi in fide, vel modicæ fidei, vel mortuam fidem habentes, id est, bonis operibus vacuam, huiusmodi fructus proferunt. Fides arbor est frugifera, sed charitate formata, & quæ (ut Apostolus loquitur) *per dilectionem operatur*, quæ etiam per illam crescit & adolescit. Unde Apostolus, quum dixisset, *Quoniam supercrescit fides vestra,* subiunxit, *Et abundat charitas uniuscuiusque vestrum in inuicem.* id est, in charitate supercrescit, sine qua prorsus arescit. Sed fides ita crescens in arborem fructiferam, protulit nobis fortissimos Christi mart, res, san-

ctos confessores, sacratas Deo virgines, seculi contemptores, monachos; omnes denique veros Christi milites. Quo sensu sapienter Serapion Sidonius, vir magnæ sanctitatis, quum & pallio & tunica argentibus pauperibus datis, ipse nudus in frigore sederet, vlnis Euangelij codicem tenens, ac rogaretur quis eum sic nudasset, respondit, *Hoc me nudavit;* Euangelium, quod tenebat, ostendens. Propter fidem enim Euangelij, in quo tam præclare promissiones elemosynis factæ leguntur, ita sese expoliavit. Atqui, ut talis in nobis fides crescat, diligenter & assidue bonis operibus excolenda est. Hortorum certè cultores omnem operam suam in excolenda arborum radice ponunt. Hanc aquis irrigant, fimo iniecto fouent, terram, cui innixa est, mollem reddunt. Beneficium quippe in vnam radicem collatum, in omnes arboris ramos redundat. Idem studium in fide omnium virtutum radice excolenda, fouenda, roboranda, & confirmanda, collocari debet. Sicut enim stomacho refecto, cætera corporis membra vigent; ita fide aucta, quæ fundamentum est, cæteræ virtutes incrementa capiunt. Quòd si verò, neglecta hac cura, & nulla vel promissionum, vel cõminationum diuinarum ratione habita, (quas fides ante oculos ponit) liberam peccato habenas damus; quæ in arborem creuerat, vix aridæ radicis locum tenebit. Et si enim fides absque bonis operibus maneat, & vera fides sit, tamen longa & multa impietate excuti potest, penitusque arescere, & extingui. Quemadmodum enim arbores, abscissa coma quæ à radice vitalem succum trahit, radicis beneficio rursus reuiuiscunt, & furculos emittunt novos; quos etiam si euulseris, alios item atque alios subinde propagant; verum si tu in hac contentione persistas, ut propagines omnes suppullulare incipientes euellas, ipsa demum radix tam diu frustra nixa, omni vitali humore destituetur & arescet: sic omnino fides, quæ virtutum omnium radix est, & in magnam arborem per varios virtutum fructus excrescit, si bonorum operum propagines, sceleratè viuendo, pertinaciter & continuo abscideris, arescet tandem tota, & in hæresis alicuius, aut etiam infidelitatis & atheismi crimen prolabetur. Ut ergo in arborem crescat hoc granum sinapis, omni virtutum genere fides nostra excolenda est.

Tertia huius grani sinapis proprietas, quam in hoc Euangelio Christus designat, hæc est: *Ut volucres cœli habitent in*
Pars Hyemalis. R ramis

Exemplum
In vita S. Ioan-
nis elemosyna-
rij, apud Suriu-
m. 1. & in hi-
storia Palladij,
116.

Simile.

Simile.

Multa pecca-
ta fidem ex-
cutiunt.
Simile.

Meditatio be-
neficiorum
Dei.
Eccles. 14.

ramus eius. id est, ut in fide quæ iam in arborem crevit, per diuinarum rerum varias & admirabiles contemplationes, quæ ex fidei radice diffunduntur, sublimia virtutum opera veluti volucres in ramis habitent. Rami enim huius arboris, qui fructus ex radice prouenientes portant, sunt beneficiorum & operum Dei, ac mysteriorum fidei nostræ frequentes meditationes, ex quibus proximè & immediatè multa virtutum opera crescunt & propagantur, ut in vno atque altero Euangelio iam explicatum est. sed & hinc pauca adiicienda sunt. Certè in Ecclesiastico non breuiter tantum hoc perstringitur, sed copiosè explicatur: *Beatus vir qui in sapientia morabitur*; id est, in rerum diuinarum cognitione fixus hærebit, eas voluens atque reuoluens: & *qui in iustitia sua meditabitur*; id est, dum opus iustitiæ operatur, considerat quo demum modo maximè ad Dei gloriã illud operari valeat: & *qui in sensu suo cogitabit circumspeditionem Dei*, id est, qui in omni actione & cogitatione sua Deum sibi præsentem agnoscit; *qui excogitat vias illius* (id est, Dei mandata) *in corde suo*: & *in absconditis suis intelligens.* (id est, intimo intellectu capiens) *vadens post illam quasi investigator* (venatorum more omnia sapientiæ latibula pericrutans & indagans) & *in viis illius consistens.* (non temerè præteriens) *qui respicit per fenestras illius*, id est, externa Dei opera in creatura mundi considerat: & *in ianuis illius audiens*; id est, in Prophetis eius & magistris auscultans: *qui requiescit iuxta domum illius*; id est, non vagatur in vana, sed adhæret sapientiæ; & *in parietibus eius figens palum, statuet casulam suam ad manus illius*; id est, qui in sapientiæ operibus considerandis intentionem figit, ille quoque in iisdem operibus per imitationem exequendis, statum vitæ suæ constituet: & *requiescent in casula illius bona per animum*, id est, status vitæ huiusmodi hominis, erit in æternum beatus: & *statuet filios suos sub tegmine illius*; id est, protegentur à sapientia omnes actiones eius, quæ sunt sanctæ meditationis, & fidei bene exercitæ proles seu fructus: & *sub ramis eius morabitur*; id est, qui fidem meditando exercet, sub sapientiæ cœlestis ramis, & variis eius considerationibus, quasi in vmbra iucundissima requiescet, sicut volucres cœli requiescere in arborum ramis solent. *Protegetur sub tegmine illius à feruore,* & *in gloria eius requiescet*, id est, qui sic in sapientia meditatur, qui sic fidem suam exercet, qui sic Dei opera, & in vnumquemque no-

strum

strum beneficia cogitat & recogitat, ille certè à feruore carnalis concupiscentiæ per istas sanctas cogitationes facile protegetur, quasi qui sub tecto agit feruente sole, ille quoque in gloria huius sapientiæ, id est, in maxima voluptate spirituali, quam ex ea percipiet, prorsus requiescet, vanas seculi & carnis voluptates prorsus contemnendo. Vnde Dauid, quum dixisset, *veniant mihi miserationes tuæ,* Psalm. 118. & *vinam;* subiunxit per quod medium id fieret: *Quia lex tua meditatio mea est.* Vides quot verbis sub perpetua quadam parabola, præsentis Euangelij parabolæ non ab simili, scriptor Ecclesiasticus fidei adultæ, & in arborem magnam excrecentis exercitationem atque meditationem diligentem describit & amplificat. Sed & alio in loco verbis amplissimis sapientiæ huius cœlestis, quæ est rerum cœlestium per fidem cognitio, virtutes admirabiles & encomia prosequendo, inter cætera ait: *Ego quasi terebinthus extendi ramos meos,* & *rami mei honoris & gratia.* Ego quasi vitis fructificavi suauitatem odoris, & *flores mei fructus honoris & honestatis.* Comparat sapientiam cœlestem, id est, cognitionem Dei, rerumque diuinarum per fidem, terebintho arbori, quæ extendit ramos suos, pulchros admodum & egregios. Terebinthus quæ in Syria & Palæstina crescit, excelsa admodum arbor est, quæ pyramidis in modum fastigio desinit, frondosa valde, & perpetuò viridis, & ita frondosa, ut pari ambitu ac latitudine frondes excrecant, nihilque inæquale cernatur: ideo rami eius honorifici & gratiosi vocantur, quia aspectum valde delectant. Tale quid est fides Christiana; quando per bonorum operum exercitium in arborem magnam excreuit. Pyramidis formam habet, & in fastigium excelsum atque acutum desinit, quia *qua sursum sunt sapit, qua sursum sunt quarit,* & in vnum Deum tota cogitatione & actione tendit frondosa est, quia operosa est: frondes & ramos habet gratia & honore plenos, quia opera eius diuinæ gratiæ opera sunt, magni apud Deum meriti, magnæ apud homines existimationis & laudis. Sub his ramis, & bonorum operum fructibus ex fide factis, animæ sanctæ requiescunt. Sub his ramis Deum contemplantur, & post contemplationem laudant; sicut volucres cœli post volatum in arborum ramis requiescunt atque cantillant. Denique sub his ramis sapientiæ diuinæ, eandem sapientiam exercent; quia ex fide in fidem, quasi ex radice in frondem, ex fronde in florem, ex

R 2

flora

flore in fructum, ex modica fide in magnam, ex magna in maiorem, ex maiori fide in operum bonorum fructus progrediuntur. *Iustus enim ex fide vivit*: quia ex radice fidei opera vitæ æternæ producit; & iuxta fidei suæ præcepta, vitæ suæ rationem dirigit atque gubernat; verborum flores per fidei professionem, operum fructus per fidei exercitium incessanter profert. Qui secus facit, nec ex fide vivit, sed mortuam fidem habet; nec fidem tenet grano sinapis similem, quæ in arborem excreſcat; sed arido stipiti similem, qui in ignem mittatur. Fides nostra est lucerna nostra (*Lucernæ pedibus meis verbum tuum*, hoc est verbum fidei) est fax accensa. non debet lucerna poni sub modio; non debet fax accensa abscondi. Si Rex tibi literas mitteret, in quibus te aliquid in sui ministerium facere iuberet; maximæ esset impudentiæ, lectis semel literis, nihil amplius facere, sed sola lectione literarum contentum esse, quasi ea vna in re Regi tuo satis obsequutus esses. Tota nostra fides in Scripturis reuelata, & per Ecclesiam nobis tradita atque explicata, est quasi epistola literaria, à Deo ad nos missa, in qua voluntatem suam nobis patefecit, quid in obsequium & cultum eius facere debeamus. Qui lecta hac epistola, lecta Scriptura, audita Ecclesia, credit quidem verâ & bona esse quæ Scriptura dicit, quæ Ecclesia prædicat, & Dei voluntatem sic se habere, sed interim nihil eorum facit, sola sua fide illa inani mortua cõtentus; ille profectò toto cœlo aberrat, totòque cœlo excidet; ille impudentissimum se, & ineptissimum ostendit. Docet ergo hac de parabola grano sinapis, talem Christianorum fidem esse debere, vt acrimoniam & feruorem habeat, vt in arborem magnam crescat, vt frequenti meditatione exerceatur, bonisque operibus assidue excolatur. Quare etiam contra nostri temporis hæreticos, & contra eorum solam fidem, hic locus valere potest.

3. *Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus, donec fermentatum est totum.*

Locus moralis de virtute & efficacia vitæ exemplaris, seu hominis Christiani piæ ac religiosè Deum colentis. Nam vt in grano sinapis, fidem ac religionem Christianam in se Christus Dominus informare voluit: sic in parabola

parabola fermenti eandem respectu proximi, & totius societatis fidelium informat. Dicit ergo, fidem Euangelicam, & verû Numinis cultum, de quibus in istis parabolis nomine regni cœlorum docet, esse fermento similem, *quod mulier acceptum abscondit in farina satis tribus*, siue in quacunque alia mensura (hanc enim mensuram nominat, quia in Palæstina tunc, vt & in tota Siria moris erat, non priuatim in vnaquaque familia, aut apud diuersos pistores, panem pinsere, vt hodie vbique in hac mundi parte fieri solet, sed in publico forno totius villæ, omnes eius villæ inquilinos pariter pinsere, ideoque in qualibet coctura panum, tria sata, id est, tres modi) farinæ fermentabantur, vt ex tanta massa panes fierent) donec tota massa fermentaretur: quia quemadmodum modicum illud fermentum dispersum in minutissimas partes, totique farinæ cõmixtum, totam massam per se insipidam fermentat, suoque sapore inficit; sic eodem planè modo fides Evangelica in vno iam aut altero fidei, opera diuini Spiritus, & Ecclesiæ ministerio (quæ hic per mulierem significari potest, quanquam in singulis suis partibus parabolam rei significatæ conuenire non est necesse) plantata, & (si reliquas parabolæ partes applicare libet) in abdito cordis & interioris hominis primùm abscondita, idque in farina satis tribus, id est, in renouatione totius hominis, quoad corpus, quoad animam, & quoad spiritum, iuxta illud Pauli, *vt in die domini integer spiritus vester, & anima, & corpus seruetur*, postea aliis farinis insipidis, seu infidelibus, seu Christianis parum religiosis, vel communi conuersatione, vel docendi officio, communicata, & siue per doctrinam tradita, siue per pietatis exemplum commendata, & hoc modo veluti dispersa atque commixta, suum illis saporem bonum impartit, & vel ad fidem conuertit; vel in moribus & vitæ instituto corrigit ac reformat, massamque efficiunt bene sapidam, quæ igne diuini Spiritus postea concocta, & aqua salutari vel Baptisimi in prima conuersione, vel lachrymarum in vitæ emendatione constipata & solidata, purus panis efficiatur, mensæ Domini apponendus. Nam & panes propositionis, qui in veteri Testamento altari apponebantur coram Domino, idque calidi semper, nec nisi à sacerdotibus comedi poterant, aut certè non nisi à mundis, veros noui Testamenti fideles & spirituales panes significant; qui Domino quotidie sistuntur, non vt comedantur,

R. 3. dantur,

Hebr. 10.

Psal. 118.

Simile.

Locus contra hæreticos.

Vitæ exemplaris efficacia.

i. Thessal. 5.

i. Reg. 17.

Simile.

2. Cor. 5.
Matth. 16.1. Cor. 5.
Psal. 17.Christus optimum fermentum.
Serm. 5.1. Pet. 1.
Fermenta esse debemus aliis.

2. Pet. 2.

Philip. 2.

1. Pet. 4.

dantur; sed ut hostia in odorem suauitatis accepta Deo, calore diuini Spiritus semper accensi. Nempe quemadmodum *modicum fermentum*, si malum est, non ex bona massa relictum, sed aliquo iniquo sapore infectum, *totam massam corrumpit* (ut Apostolus docuit) ideoque à fermento, & corrupta doctrina *Phariseorum*, cuius traditione & commixtione sancta Dei mandata polluebant & corrumpabant, cauere suos Christus monuit: & ut vna praua heretica doctrina totam fidei orthodoxæ confessionem peruerterit, vnaque ovis scabiosa totum gregem inficit, & *corrumpunt bonos mores colloquia praua*, ac denique *cum perverso peruerteris*: sic è contrà modicum fermentum bonum, & ex bona massa relictum, quales sunt orthodoxi & pij fideles, Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ germani filij, eiusque purissimæ massæ, quam Christus ipse fermentauit, veræ particulæ, suo sapore optimo alias farinas conspergit, ut fiant noua conspersio, & massa sibi similis: quia *inter electos electus eris*. Docetigitur Christus Dominus, quod quemadmodum ipse erat fermentum optimum, in sacrosancta sua passione (ut scribit sanctus Ambrosius) *diuersis passionibus confractus, laceratus, & dissolutus, succusq; eius sanguinis pretiosi guttatim effusus, ut admixtione sui omne genus humanum solidaret, quod per diuersa antra resolutum iacebat, quasi farinarum aridarum & insipidarum multitudo dispersa*; ut sic vigore passionis Christi in eius corpus redacti, suoque Spiritu in omnes diffuso, cunctos Christianos id esse faceret quod Christus est, & ut Petrus loquitur, *diuina consortes nature*: sic etiam & nos à Christo fermentati, iuxta ordinem & modulū nostrum, bonum fermentum esse debemus, ad alios fermentandos, & vel doctrinæ puritate, vel vitæ innocentia & integritate, aliis ad Christum pertrahendis, vel in Christo reformandis, instrumenta esse & media. Et quemadmodum Petrus de Christo dicit, *Ad quem accedentes lapidem viuum, & ipsi tanquam lapides viui superadificamini*: sic etiam nos tales lapides viui esse debemus; ut, quæ ad nos accedunt, nostramque vel sanam doctrinam audiunt, vel sanctam conuersationem vident, in lapides viuos & ipsi ædificentur. Nam sic de bonis Christianis dixit Paulus: *Ve sitis sine querela, & simplices filij Dei, sine reprehensione in medio nationis praua & perversa, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo*. & rursum Petrus: *In quo admiratur impij, non concurrentibus vobis in eandem luxuria confusionem, blasphemantes*

mora

antes. Hoc sensu Christus Apostolis suis, & eorum in Ecclesia successoribus dixit: *Vos estis lux mundi. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, ut glorificent Patrem vestrum qui in calis est*. De alienis autem rectè factis Deum non glorificat, nisi qui vel imitatur quod laudat, vel ad imitandum paratus est, vel certè, quod non imitatur, compungitur, suamque seu infirmitatem, seu negligentiam humiliter agnoscit atque deplorat. Qui certè vnus est fermentationis & emendationis gradus. Rursum dicit: *Vos estis sal terra*. Nam ut carnes, sale admixto, tum à putredine conseruamus, tum etiam nouo sapore condimus: sic *peccatorum condiendis & extinguendis putoribus, salem Apostolicum Dominus misit in mundum*, ait sanctus Augustinus. Id autem fiebat tum doctrina salutari, tum exemplo vitæ. Vnde Paulus: *Christi bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt; alijs quidem odor mortis in mortem, alijs odor vitæ in vitam*. id est, ut exponit diuus Hieronymus, *predicationis nostra longè latè que spirat Hedibiam, fragrantia*. Sed obseruandum, quare tam bonus odor vitæ Paulus fuerit, & quare sic eius prædicationis fragrantia spirauerit. Sequitur: *Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur*. id est, non suam, sed Christi gloriam in omnibus quærebat. Adulterat enim verbum Dei, qui non ex eo generationem quærit filiorum Dei, sed voluptatem tantum suam in tractando spectat, ut adulteri carnales non proles quærent, sed voluptati tantum vacant suæ. Quia ergo Paulus bonum fermentum fuit, bonus odor, azymus sinceritatis, ideo sua doctrina tot populos fermentabat, ut verus sal terræ, & lux mundi. Interrogatus Franciscanus quidam, vir egregiè doctus, & celebris ecclesiastes, quid causæ esset, cur non eam sermones eius ad populum vim & energiam haberent, quam Bernardini eiusdem Ordinis viri, quem ipse & doctrina & eloquentia superaret; respondit, Ego comparari possum carboni calido, sed non ignito; cui si alij carbones apponantur, ignem non concipiunt. At Bernardinus similis est carboni ardenti, diuino inflammatus Spiritu; cui carboni si alij frigidi apponantur, ignem ab illo colligent & incalescent. Tales carbones ardentes sunt fermenta Euangelica, ad multas farinas fermentandas. Sed absque doctrina publica in priuata vita & conuersatione, talia quoque fermenta sunt reli-

R 4 gionis

Matth. 5.
Simile.De serm. Domini in monte,
lib. 1. cap. 10.

2. Cor. 2.

Quæst. 11. ad
Hedibiam,
tom. 3.

2. Cor. 2.

Exemplar.

In vita sancti
Bernardini,
apud Surium
10. 7. p. 432.

1.

gionis Christianæ puri & veri cultores: ad eò vt non conuersatio tantùm, sed & aspectus solus ad fermentationem & compunctionem aridarum farinarum sapenum erò valeat. De multis sanctis memoriæ proditum est, eos solo vultu atque aspectu impiorum animos vel fregisse & teruisse, vel ad meliorem frugem cõuertisse. Reynerus Marchio, homo impudicus, & alioqui ferus, dicere solebat: *Non Imperator, non aliquis mortalium tantum mihi metum valet incutere, quãtum me Romualdi Abbatis terret aspectus. Ante eius quippe vultum neque quid dicam scio, neque quibus me defendere valeam inuenio.* Sancta Coleta virgo, Ordinis sanctæ Claræ reformatrix, homines impudicos, & animo lubrico ad se accedentes, solo aspectu ita commouit, vt eos castos ac pudicos ablegaret. Sic ad solùm aspectum sanctæ Mariæ Oegniacensis, clericus quidam Cameracensis, satis dissolutus, ita subito mirabiliter mutatus fuit, vt magnam profuderit lachrymarum vim, multumque compunctus & ædificatus decesserit: sic de plenitudine cordis in faciem eius diuini Spiritus gratia redûdabat. Sanctus Malachias, Hiberniæ Episcopus (vt in eius vita scribit sanctus Bernardus) armatorum contra se multitudinem, & in caput eius conspirantium sola præsentia, & sermonis grauitate compefcuit. Idem quoque fecit sanctus Norbertus, Præmonstratentium monachorum Pater, in sua ciuitate Episcopali Magdeburgi, quum populi aduersus eum acerrimus tumultus, & furore plenus, concitaretur. Quod & de sancto Odone Abbate Cluniacensi, circa cuiusdam monasterij reformationem accidisse, in eius vita apud Surium scribitur. Sed illustre est in hoc genere exemplum, quod sanctus Gregorius de sancto Equitio Abbate commemorat. *Iulianus defensor à Romano Pontifice missus, vt hunc Abbatem Romam euocaret, quum ad monasterij locum peruenisset, & Abbatem in agro fenum tunc secare intellexisset; superbum quendam valde & contumacem puerum, cui vix poterat vel ipse dominari quum haberet, per hunc Abbatem ad se vocat. Perrexit puer, & proteruo spiritu pratum velociter ingressus, omnesque illic intuens fenum secantes, requisit quisnam esset Equitius. Moxque vt audiuit quis esset, eum adhuc longè positum aspexit, & immenso timore correptus, cepit timore lassescere: qui tremens ad Dei hominẽ peruenit, atq; vlnis humiliter submissis, eius genua deosculans strinxit, suumq; dominũ ei occurrisse nuntiavit. Cui resalutato Dei famulus precepit, dicens: Lena fenum viride,*

2.
In vita S. Romualdi, tom. 3. p. 721. Sur.

3.
In vita eius tom. 7.

4.
In vita eius lib. 1. cap. 13.

5.
Tom. 6. p. 97.

6.
Tom. 3. p. 44.

7.
Tom. 6. p. 436.

8.
Dial. lib. 1. cap. 4.

viride, porta pabulum iumentis in quibus venistis: ecce ego, quia parum superest, opere expleto te subsequor. Iulianus autẽ quum post longiorem moram reuertentem tandẽ puerum conspexit, atq; in collo fenum ex prato deferentem, vehemẽter iratus, cepit clamare, dicens: *Quid est hoc? Ego te nisi hominem deducere, non fenum portare. Cui puer respondit: Quem quaris, ecce subsequitur. Tum vir Dei clauatis calciatus caligis falcem senariam in collo deferẽs veniebat. Quem adhuc longè positum puer suo domino, quia ipse esset quem quareret, indicauit. Idẽ verò Iulianus repente vt vidit Dei famulum, ex ipso habitu despexit, eumque qualiter deberet alloqui proterua mente preparabat. Mox verò vt seruus Dei cominus affuit, eiusdem Iuliani animum intolerabilis pauor inuasit, ita vt tremere, atque ad insinuandum hoc ipsum, pro quo venerat, vix sufficere lingua potuisset. Qui humiliato mox spiritu ad eius genua cucurrit, orationem pro se fieri petijt, & quia Pater eius Apostolicus eum videre vellet, indicauit. Hæc ibi. Tanta est virtutis vis & pietaris energia. Talem odorem spargit, sic fermẽtat farinas, quibus etiam per occasionem admiscetur. Si talia hodie fermenta nos sacerdotes essemus, si tam bonus odor; profectò non secus & nos nobiscũ conuersantes fermentaremus, non fermento malitia & nequitia, sed sinceritatis & puritatis, vt melius Deum ac diuina saperẽt. Tales olim fuisse in Ecclesia primitiua Anglicana sacerdotes & monachos ante annos iam ferè mille, scribit venerabilis Beda, author grauissimus & perantiquus. *Tota, inquit, tunc fuit sollicitudo doctoribus illis Deo seruiendi, non seculo; tota cura cordis excolendi, nõ ventris. Vnde & in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus, ita vt ubicunque clericus aliquis aut monachus adueniret, gaudenter ab omnibus tanquam Dei famulus exciperetur. Et si in itinere pergens inueniretur, accurrebant, & flexa ceruice, vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant. Verbis quoque horum exhortatorijs diligenter auditum præbebant. Quod si quis sacerdotum in vicum fortè deueniret, mox congregati in unum vicani, verbum vita ab illo expetere curabant. Hæc venerabilis Beda. Talis tunc erat sacerdotum Anglorum (quam gentem quomodo hæresis hodie profus immutauit, & ex pia ac religiosa admodum, in omnem nunc luxum, libidinem, vitæque licẽtiam effusam reddiderit, sine lachrymis cogitare vix possumus) pietas & vitæ sanctitas, tam bonus odor, tam forte fermentum, ideòque sic populum passim quauis occasione fermentabat. Vt tale singuli fer-**

In histor. gentis Anglorum, lib. 3. cap. 26.

9.

Ephes. 4.

1. Cor. 14.

Rom. 14.

Rom. 15.

1. Theff. 5.

mentum simus, his verbis Apostolus vnumquemque hortatur: *Omnis sermo malus ex ore vestro non prodeat, sed si quis bonus ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Et iterum: *Omnia ad edificationem fiant.* Et alio in loco: *Qua pacis sunt, sectemur: & qua edificationis sunt, ad inuicem custodiamus.* Et rursum: *Vnusquisque vestrum placeat proximo suo in bonum ad edificationem.* Et adhuc semel: *Consolamini inuicem, & edificate alterutrum sicut facitis.* Tota hæc ædificatio, quam toties tam diligenter Apostolus inculcat, est illa huius Euangelij fermentatio, qua bonorum operum luce, exemplo, odore, alios ad bonum ædificamus, ad virtutem extimulamus, & in massam bonam ac lapidam, nobisq; consimilem conuertimus. De hac etiam spirituali ædificatione & fermentatione Petrus: *Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam ministrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratia Dei.* Si quis loquitur quasi sermones Dei; si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus: *ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum.* Vult videlicet, ut omnes nostræ actiones & sermones proximum ædificent, & fermenti loco sint ad Dei gloriam, id est, *donec totum fermentetur.* Hic enim est totius ædificationis finis, & tota perfectio. Sed qui alios fermentare vult, debet ipse prius fermentum esse à Christo, & in Christo bene lapidum ac sanctificatum. Quod quomodo fiat, his verbis diuus Ambrosius docet: *Ecclesia renatum hominem, qui est in anima, & corpore, & spiritu, fermento sanctificat spirituali, ut fiant unum hæc tria fermentum.* Quod utique tunc fit, quum sibi tria hæc pari quadam cupiditatum lance consentiunt, & æqualis aspirat concordia voluntatum: iuxta illud Apostoli: *Ut integer spiritus vester, & anima, & corpus, sine querela, in die Domini nostri Iesu Christi seruetur.* Sed spiritus quo viuimus omnes in hoc corpore sunt, hoc verius facit quando carnis lasciuia non redundat, & anima corporalibus non incuruatur erroribus, ac mensura viuendi in toto homine inoffensa seruetur. Sed quia mensurarum æqualitas, sine adiumento Ecclesiæ atque doctrinæ difficile perseverat, idcirco mulierilla, quæ figuram Ecclesiæ gerit, tam diu virtutem illis doctrinæ spiritualis admiscet, donec fermentetur totus ille interior homo cordis absconditus, & in gratiam panis caelestis assurgat. Bene enim fermentum dicitur doctrinæ Christi, quia panis est Christus. Et Apostolus ait: *Vnus panis, unum corpus multi sumus.* Fit ergo unum fermentum, quando caro non concupiscit

aduer

aduersus spiritum, nec spiritus aduersus carnem, sed facta carnis mortificamus, & anima ex afflatu Dei afflatum vitæ sumpsisse se conscia, secularis necessitudinis contagia terrena declinat. Hæc ille. Tale fermentum esse debemus, ut aliis fermentandis idonei simus. Quemadmodum enim ignis ut ad rem aliquam comburendam idoneus fiat, prius in ea per calorē emissum radicatur, & comburere nititur; quod postquam aliquantulum effecit, vires suas colligit, ut iuxta propriam naturæ suæ motum sursum purius aduolet, sicut apparet in flamma quæ sursum ascendit: sic anima primū corpus animat, illudque viuificans ei communicatur, estque forma eius, & in hac communicatione aliquantulum terrestris esse videtur, contra naturam suam; sed quando sursum ad Deum eleuatur, & quasi flamma supra corpus extollitur, tunc spiritus esse dicitur: tunc veluti carbo ignitus est, ad alios accendendos idoneus. De hac fermentatione, & ædificatione proximi, in aliis Dominicis alius erit dicendi locus.

Simile.

Domin. in A
bis, text. 5.
Domin. 3. post
Pentec. text. 1.

EVANGELIUM DOMINICÆ

SEPTVAGESIMÆ.

SIMILE est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, & dixit illis: *Ite & vos in vineam meam; & quod iustum fuerit, dabo vobis.* Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam & nonam horam, & fecit similiter. Circa undecimam verò exiit, & inuenit alios stantes, & dicit illis: *Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit.* Dicit illis: *Ite & vos in vineam meam.* Cùm sero autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: *Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.* Cùm venissent ergo qui circa vnde-

Matth. 20.

6113 173

Lib. 7. in Luc.
cap. 13.

1. Theff. 5.

cimam horam venerant, acceperunt singulos denarios, venientes autem & primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes, murmurabant aduersus patrem familias, dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & aestus. At ille respondens vni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade. Volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? Aut oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erant nouissimi primi, & primi nouissimi. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

PERICOPE moralis huius
Euangelij.

1. *Exiit primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimam.* De prouidentia & benignitate Dei, in procuranda hominum salute.
2. *Conducere operarios in vineam suam.* De bonorum operum necessitate ad vitam æternam consequendam.
3. *Misit eos in vineam suam.* De genere operum ad vitæ æternæ denarium consequendum necessario.
4. *Illi autem abierunt.* Contra dilatores & procrastinatores in causa salutis, & diuini obsequij.
5. *Quid hic statis tota die otiosi?* Contra otiosos & ignauos in causa salutis.
6. *Quia nemo nos conduxit.* De vera & certa mercede bonorum operum, propter quam conducti sumus.
7. *Voca operarios, & redde illis mercedem.* De bonorum operum mercede, in quinque loca subdivisus.
 1. Mercedem reddi operibus alioqui debitis.
 2. Operibus quæ nobis ipsis sunt vtilia, non Deo.
 3. pro exiguo labore mercedem ingentem.
 4. Quantus ad virtutem stimulus hæc merces fit.
 5. De gaudio & gloria beatitudinis æternæ.

1. *Exiit primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimam.*

Prouidentia

Locus moralis de summa Dei misericordia, prouidentia, benignitate circa hominum salutem procurandam

dam, à nobis humiliter, & cum debita gratiarum actione consideranda. Exire enim Dei, est vocare, & operari novum effectum in creatura. *Hoc est* (ait Augustinus) *exire patrem familias, innotescere: quoniam qui in domo est, in abdito est, non videtur ab eis qui foris sunt. Cum autem exiit de domo, videtur, ab eis qui foris sunt. Christus quando non intelligitur, & non agnoscitur, in secreto est: quando autem agnoscitur, exiit conducere.* Hæc ille. Deus ergo exit per suam prouidentiam & misericordiam, humanæ salutis causam agens, seque ipsum, & voluntatem suam nobis patefaciens, vt eam cognitam exequamur exequendo salui simus. *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me,* ait Christus. Sic Deus Pater exit ad nos, loquendo nobis per internam gratiam. Rursum: *Ego sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam intrabo ad illum, & coenabo cum illo, & ipse mecum.* Sic Deus qui omnia implet, exit de se, vt intret in nos, imò vt nos conuertat in se: hoc est enim, *Coenabo cum illo, & ille mecum.* Sicut enim Verbum exiit à Patre, & venit in mundum; quia deiecit se, & humiliavit se, vt deficeret mundum: ita Pater exit velut à se, velut à Maiestate sua, vt inhabitet in nobis. Hic est ineffabilis Dei erga nos amor. Quid habet pectus nostrum, vt ad ipsum venire velit Deus? *Quid est homo, quod memor es eius; aut filius hominis, quoniam visitas eum?* Si S. Elizabeth profunda cum humilitate dixit, veniente ad eam B. Virgine: *Vnde hoc mihi, vt mater Domini veniat ad me?* quanta cum humilitate aduentum Dei in cor nostrum, qui singulis penè momentis fit, excipere & venerari deberemus! De vinea sua, de anima humana dicit Deus: *Ego Dominus, qui seruo eam. Repentè propinabo ei, ne fortè visitetur contra eum. Nocte & die seruo eam.* Sic in hoc Euangelio primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimam exit bonus paterfamilias, vineæ suæ curam habens. Primo mane, in lege naturæ, per Angelos, in quibus locutus est ad Patres veteres; hora tertia, per Moysen in lege scripta; hora sexta, per Prophetas; hora nona, per Christum; circa vndecimam & nouissimam horam, & fines seculorum, in quos nos devenimus, per Apostolos suos, eorumque perpetuos successores, Ecclesiæ sanctæ præpositos. Sic Apostolus: *Multifariè, multisque modis loquens*

Dei circa salutem hominum.

Ser. 59, de verbis Dom.

Ioan. 5.

Apoc. 5.

Paulus de Palatio in Matt. c. 20.

Psal. 8.

Luca 1.

Esai. 27.

Hebr.

quens Deus olim Patribus per Prophetas, nouissime autem locutus est nobis in Filio. Sed & in singulis nostrum, in prima ætate cuiusque, vsque ad decrepitam senectutem vocat nos Deus, vel ad pœnitentiam, vel ad maiores in virtute progressus. De hac Dei prouidentia iam in aliis Euangeliis plura diximus.

2. Conducere operarios in vineam suam.

Bonorum operum necessitas.

Denarius diurnus.

Similium congeries, lib 5.

Oserius de regia uisitacione.

Apophteg. Securus.

LOCVS moralis de bonorum operum necessitate ad vitam æternam consequendam. Quos Deus vocauit in gratiam suam, eos quasi operarios in vineam conducit. Vult vt operentur, & operando, denarium diurnum, qui vita æterna est, consequantur. Denarius enim vocatur, propter perfectionem; & omnium bonorum aggregationem. Denarius siquidem omnes numeros claudit, & ultra denarium nulla nouit natio numerare, nisi iterum ab unitate incipiendo. Diurnus vocatur, quia in ea felicitate nox & tenebræ non sunt. Agnus est lucerna ciuitatis: nihil peccati, ignorantia, aut mali in ea admiscetur. Laboris ergo & operis boni assiduitatem hic locus docet. *Vt auis ad volandum, sic homo ad laborandum natus est.* Ac primum operari omnibus naturale est. Nil sine duro vita labore dedit mortalibus. Apud ethnicos Iupiter omnia habuit labore venalia. Terra inculta, nihil nisi spinas & tribulos profert. Aer detentus corrumpitur. Domus non habitata corrunt. Viæ non trita siluescunt. Instrumenta musica, quæ non pulsantur, destruuntur. Ferrum sine exercitio rubiginem contrahit. Aqua stagnans, non nisi ranas, & bufones, & serpentes alit ac producit. Equus generosissimus in stabulo quiescens marcescit. Ad artes autem si respicimus, nunquam bonus colonus erit, nisi qui fuerit gnauus & industrius, & rusticarum rerum studio vehementer incensus. Opifices qui non de multa nocte vigilat, mercator ignauus, miles segnus, nec rem facere, nec aliquid laude dignum exequi possunt. Artium maximarum studia sine vigilantia & labore frustra appetuntur. Tota laus Imperatoris & Ducis, in mira celeritate & vigilantia posita est. Hinc illud Vespasiani dictum: *Imperatorem stantem debere mori.* Catonis sententia erat: *Homines nihil*

hil agendo, malè agere discunt. Diogenes, ne otio torperet, doliũ suum voluebat assidue. Solon præcipit, parètem à filio nullum vitæ subsidium accipere, qui nullam artem filium docuisset. Lex fuit apud Ægyptios, qua singuli cogebantur nomina apud Præsidem profiteri, & qua arte sustentaretur ostendere: quod si qui mentirentur, aut iniusto quæstu viuerent, capite plecterentur. Denique labor omnes artes adinuenit, domos ædificat, agros colit, terram peragrat, mare nauigat, naturam ipsam excolit; fera & siluestria animalia, mansueta & domestica reddit. Ingenium acuit, memoriam perficit, auro ipsi ac gemmis pretiosis splendorem adfert, & vt nobilis Poëta dixit, *Labor improbus omnia vincit.* Dicat hinc fortè aliquis, vel ignauus Catholicus, vel impius hæreticus: *Seculi quidem huius bona non nisi labore acquiruntur; vita autem æterna, Dei beneficio, Christi gratia liberaliter donatur, vel certè fide credentium comparatur, iuxta illud Apostoli: Gratia Rom. 6. Dei, vita æterna.* Atqui Christus hinc dicit, *conduci operarios in vineam.* & alibi: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* & idem Apostolus: *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum.* Sed vita æterna est gratia: quia radix & principium eius est gratia. De qua re vide plura in altero Promptuario. Accepta autem gratia, bonorum operum radice, nostrum est fructus producere: accepta Domini pecunia, nostrum est eam bene expendere. *Arbor non faciens fructum, excidetur, & in ignem mittitur. Ite, negotiamini donec veniam.* Quod qui non fecit, ei Dominus dicit: *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? & ego veniens, cum usuris utique exegissem illam.* Ad operandum ergo, ad negotiandum, ad fructum boni operis faciendum, omnes vocati sumus, vt denarium accipiamus. Hac enim conuentione facta, denarium vitæ æternæ accipiemus. Quod certè ne in statu gratiæ Euangelicæ cuiquam mirum aut durum videatur, etiam in statu innocentia, ante peccatum, talis quædam conuenticum primo parente nostro facta est. *Tulit Deus hominem, & posuit eum in Paradisum voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum.* id est, operando, & Dei mandatis obediendo, eum custodiret. Idcirco enim sequitur: *Præcepitque ei, dicens: Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientia boni & mali ne comedas. In quocunq; enim die comederis ex eo, morte morietur.*

Bruson. lib. 4.

Laert. lib. 6.

Francis. Senens.

li. 1. de inst. Rep.

ex Diadoro Sic.

Rom. 6.

Matth. 11.

1. Cor. 3.

Matth. 3.

Luca 19.

Matth. 25.

Genes. 3.

De Genes. ad
lit. lib. 8. cap. 12.

moreris. Ecce opus Adæ in Paradiso, obedire præcepto Dei: ecce conuentio cum eo facta; quo die mandatum violat, morte morietur. Sic in hunc locum Augustinus: *Positus est homo in paradiso, ut operaretur eundem Paradisum per agriculturam, non laboriosam, sed deliciosam, & mentem prudentis magna atque vtilia commonentem; custodiret autem eundem paradisum ipsi sibi, ne aliquid admitteret, quare inde mereretur expelli. Denique accepit & præceptum, ut sit per quod sibi custodiat Paradisum, id est, quo conseruato, inde non proiciatur.* Hæc ille. Sic mittimur, vt operarij in vineam quisque suam, quæ tamen Domini vinea est, ad animæ cultum & custodiam, vt eam bonis operibus excolendo (hoc est enim operari in vinea Domini) custodiamus eam nobis ipsis, nihil admittendo vnde illam perdamus. Sumus quippe operarij, sed non qualescunque: nec satis est operari, sed videndum quid, & in quem finem operemur. Opera hic intelliguntur, non vnde viuamus, non vnde honores & opes acquiramus (hæc sunt huius vitæ vel necessitates, vel vanitates) sed vnde vineam Domini excolamus, operando Dei gloriam, salutem nostram & proximorum. *Mercenarius* (ait S. Chrysostomus) *non ad manducandum conducitur, sed vt opus domini sui faciat. Et vna quidem aut altera hora manducat, ceteris laborat, & pensum facit. Quo autem die opus non fecerit, erubescit panem petere.* Sic nos Christiani, qui (vt docet Origenes) *ad operandum in Baptismo conducti sumus, ibi nomen militia dedimus, ibi diabolo & pompis eius renunciamus, ad opera Dei faciendâ, ad mandata eius seruandâ, ad labores pro nomine eius suscipiendos, ad salutem nostram & proximorum procurandam vocati sumus, non ad huius vitæ vel necessitates procurandas, vel vanitates conquirendas: quorum illud cuiusuis hominis est, & cum brutis commune, hoc impiis proprium. Et modicum quidem temporis naturæ necessitatibus impendere, longè maximam vitæ partem Dei cultui, & excolendæ vineæ Domini tribuere oportet. Quo denique die nullum opus Dei fecimus, eo die pudeat dicere, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Titus Imperator ita beneficentiæ amans fuit, vt, quo die nulli beneficium præstitisset, suis dicere solitus fuerit: *Amici, diem perdidimus.* Nobilis quoque pictor Apelles dicere solebat: *Nulla dies sine linea.* Totum hoc nostram ignauiam confundere debuit. *Vitum, & quæ**

In Mat. hom.
34. operis im-
perf.Tract. 10. in
Matth.Sueronius in
Tito.
Apophteg.

quæ eò pertinent, quarere, nō sunt opera nostra, sed diaria nostra, ait Chrysostomus loco citato. Sed væ nobis, quorum totum opus est, viuere in hac vita posse; & qui diaria conuertimus in totum opificium. Laudatur Ezechias Rex in veteri Scriptura hoc modo: *Operatus est bonum, & rectum, & verum coram Domino Deo suo in vniuersa cultura ministerij domus Domini, iuxta legem & ceremonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque, & prosperatus est.* Nobile exemplum boni & veri operarij in vinea Domini sui. Operatus est bonum, iuxta operis substantiam & naturam: *rectum*, ex parte intentionis: *verum*, quia feruenter & diligenter: *coram Domino*, quia propter Deum: *in vniuersa cultura*, nihil omittendo quod ad vineam Domini excolendam pertinebat: denique *iuxta legem & ceremonias*, non ex cerebro aut sensu suo: postremo, *volens requirere toto corde*, id est, omnem perfectionis conatum adhibendo. Hanc ob causam idem Ezechias, accepta mortis sententia, sic Deum precatus est: *Obsecro Domine memento, queso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim.* Si Rex in synagoga talis, qualis in Ecclesia Christi quilibet Christianus esse debet? De hac re mox plura in altero textu.

Exemplum.
2. Paralip. 31.

4. Reg. 20.

3. *Misit eos in vineam suam.*

Locvs moralis de genere operum, quæ ad denarium vitæ æternæ accipiendum præstare oportet. Mittit nos Deus in vineam suam. Iubemur ire in vineam eius: non ad fabulandum (quod æquè in foro fiebat, vbi otiosos illos stantes inuenit) sed ad operandum, & id totum exequendum quod vineæ cultura desiderat. Certè quæ in vinea excolenda requiruntur, ea ferè omnia in anima curanda, seu nostra, seu proximi, desiderantur. Vt vinea excolatur, primùm terra purganda, eiiciendo lapides, & extirpando spinas ac vepres. Primum opus ad animam excolendâ, illud est, vt conscientia superbiæ, auaritiæ, libidinis, aliorumque vitiorum spiciis, sedulo pœnitentiæ studio expurgetur. Ideo prima vox Ioannis præcursoris Domini, & Petri vicarij Domini illa erat: *Pœnitentiam agite.* Expurgata terra, fodiendus plantandæ vineæ locus. Timoris & humilitatis spiritus cordi inducendus; quia *initium sapientiæ timor Domini.* nec seruilis, qui pœnæ potius quàm Dei timor est, & sapientiam præcedit potius quàm pars eius est, nec filialis, qui perfectorum etiam sapientum est, sed ini-

De operum
genere.Opera in ex-
colenda vi-
nea.

I.

Matth. 3.
Act. 2.

2.

Prouerb. 1.

Pars Hyemalis.

S

tialis;

tialis, qui sapientiæ principium inclusiuè est, quem & Christus primo beatitudinum loco posuit, dicens: *Beati pauperes spiritu*. Humilitas videlicet ac demissus animus, benèque profundus, ideòque ad pietatem docilis: Hic enim virtutis principium est, sicut *initium peccati superbia*. De quo timore Apostolus dixit: *Noli altum sapere, sed time*. His gestis plantatur palmes. Bona virtutum opera animo inferenda, ante omnia fides, spes, charitas, moxque earum fructus. Ad quæ inferenda, vt *Deus Pater agricola est, & Christus viris ipsa*, cuius palmites esse, & cui incorporari debemus, vt *Dei agricultura* simus: sic & ex parte nostra quædam opera concurrunt; *auditus verbi Dei*, ex quo fides; consideratio promissionum Dei, ex qua spes; præparatio voluntatis nostræ, vt *diffundatur charitas in corde nostro*: iuxta illud: *Aperi os tuum, & implebo illud*. Iam vt melius crescat palmes in terra fixus & plantatus, fossa quæ circumducenda, sublata terra quæ circa palmitem est, vt aquam & solis calorem vberius percipiat. In anima quoque spirituales fossæ faciendæ sunt, terra terrenæque desideria à radice cordis longissimè remouenda, vt rorem gratiæ de coelo spirituales, & calorem Solis iustitiæ, liberiùs animus accipiat, atque ita sua desideria cælum versus detegere, & aperire, & eleuare valeat. Hoc est enim *renouari in nouitate sensus nostri*, vt, qui antea non nisi terrena & carnalia appetuimus, nunc nisi cœlestia & spiritualia appetamus. Hoc Dauid fecit quum diceret: *Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam*. Quasi fossam in ore fecit desiderio profundo seruandi mandata, atque hac ratione diuinum ad se Spiritum copiosè attraxit. Qui enim concupiscit sapientiam inueniet eam. Vnde illa eius vox: *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini*. Vbi palmites creuerint, putandi diligenter, ne folia superflua, & crebrò pullulantes pampini, fructuum & copiam lædant, & maturitatem retardent. Sic rerum, & curarum, & negotiorum terrenorum superfluitas refecanda, ne vel virtutes alias illa cura impediatur, quia istæ spinæ diuitiarum & sollicitudinum huius seculi *suffocant verbum Dei*, vt crescere in corde nequeat; & *grauantur corda curis huius vitæ*, vt ad Deum & diuina se extollere non valeant: vel saltem ne virtutum profectus impediatur ac remoretur: quia pluribus intentus

Matth. 5.
Ecclesi. 1.

Roman. 11.
3.

Ioan. 15.

1. Corinth. 3.
Roman. 10.

Roman. 5.
Psalm. 80.
4.

Ephes. 4.

Psalm. 118.

Ecclesi. 24.
5.

Luce 8. & 12.

intertus minor est ad singula sensus. Superflua autem sunt, quibus homo rectè vti non potest, sicut superfluus cibus est, qui stomachum grauat. Alioqui vt stomachus benè sanus multum cibum benè digerit: sic animus cordatus & sapiens dicere potuit, *Scio abundare, scio & penuriam pati*. Illud quoque in vineæ cura in primis cauendum est, ne racemus in palmitè crescens terram attingat: mox enim putrefiet. Non debet bonum opus, quod bona voluntas benè operando protulit, terram respicere aut tangere, hominum laudes ac fauorem quærere. Sic enim putrefit, & omne meritum ac præmium apud Deum amittit. In Canticis sponsa dicit: *Omnia poma seruaui tibi, noua & vetera*. Non mihi, inquit, sed tibi seruaui. Non meam laudem, honorem; aut commodum meum in meis bonis fructibus quæro, sed tuum, ô Domine, honorem & gloriam. Alia cura vineæ est, vt ad palum ligetur, ne suo pondere eo citius in terram corruat, quo vberius excreuit. Anima semel purgata, ne iterum ad terrena recurrat (*naturam expellas furca, tamen usque recurret*) ad Christum per amoris vinculum ligari debet, vt cum Paulo quisque dicat: *Christo cõfixus sum cruci, & rursum: Quis me separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu?* Tale amoris vinculum facit, vt Christo commortui, & resurgentes cum Christo, ea quæ sursum sunt quæramus, non quæ super terram. Porro vitis, quia trunci est natura gracilis, sustentari necessariò fulcris & baculis debet, ne quouis vento agitata, & huc illucque impulsæ, magnum in fructibus detrimentum ferat. Sic & mens humana, quia ex naturali sua per peccatum primigenium corruptione leuis, & ad omne malum procliuis est, vt quouis superbiæ vento agitetur, aut vanitatis aura infletur, ne sic bonorum operum suorum fructum penitus amittat, sanctæ & profundæ humilitatis fulcro (quæ omnium virtutum custodia est) sustentari & fulciri, & cõmuniri debet; sicuti videmus apes, corpora leuissima, quæ vehementes aëris motus suspectos habent, lapillis quibusdam pedibus tenentes sese per inania nubila, hoc pondere adhibito, librare & sustentare, ne leue alarum remigium præcipitent flabra ventorum. Humilitas quippe pondus est salutare, deorsum mentem trahens, ne vana elatione sublatus, quo altius effertur, eo grauius præcipitetur. Præter hæc omnia vitis bene constituta & collocata, sepe aut muro circumdati debet, ne bestiarum moribus aut incur-

Philip. 4.
6.

Cantic. 7.

7.

Galat. 2.

8.

Simile.

9.

fibus pateat, ne singularis ferus depascat eam, & vel tenera virgulta in transcurso frangat, vel corpus ipsum & truncum grauitate impellendo laedat. Eodem profus anima humana semel à Deo sanctificata, & in Christo iustificata, sepe & regula certa mandatorum intra pietatis & sanæ doctrinæ fines ac terminos coerceri & conseruari debet, ne feræ siluestres variorum vitiorum eam depascant, penitusque corrumpant: vel etiam falsæ doctrinæ, & impia consilia vastent eam. Sic apud Esaiam: *Deus vineam suam sepe circumdedit*, vt iam alio in loco explicuimus. His singulis ritè in vinea procuratis, restat vt racemi bonis vuis onusti colligantur, fructusque vberes ex vinea ita bene exculta decerpantur. Sic debet vnusquisque tum in seipso aduertere, an diuini Spiritus fructus iam produxerit, de quibus Paulus: *Fructus Spiritus sunt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*: tum etiam ad ædificationem proximi, talenta sibi data expendere, & fructum facere. Postremò collectis vuis, etsi quædam integræ domini vibus seruiant, tamen & multo maior earum pars, adeoque selectiores, & maturiores, & pulchriores in torculari calcantur, vt vinum inde exprimat. Sic omnino etsi quibusdã fidelibus satis ad salutem sit, *declinare à malo, & facere bonum*, absque insigni aliqua cruce & certamine, absque eo quod per varias tribulationes in torculari probentur; tamen plerique electi, & quidem Deo chariores, & fructu bonorum operum pleniores, in torculari calcantur, in varias tribulationes incidunt, & per longam probationem, patientiæ (*qua perfectum est opus*) virtutem exercent, & coronam reportant. Sic qui parit Confessoribus, vincit in martyribus. *Dico vobis amicis meis: Nolite timere eos qui corpus occidunt*. De hac re in superioribus saepe diximus. Sed & solent vitiores, spinis & vepribus ex vinea sublatis, vineam munire, & à ferarum ingressu arcere. Sic tu peccata per pœnitentiã sublata, animo tamen saepe reuolue. Ab eisdem repetendis, vel ab aliis vitiorum monstris, illa recordatio custodiæ ac munimenti loco erit. Videat nunc vnusquisque, quousque in vineæ Domini cultura processerit, & si nihil habeat quod agat, otiosè sedeat; si multa sibi adhuc deesse perspiciat, semper sibi operandum esse intelligat. In hanc vineam omnes conducti sumus. *Empti sumus pretio magna*. Et quare? *Vt glorificemus Deum in corpore*

Esai. 5.
Domin. 5. post
Epiph. an.
10.

Galat. 6.

1. I.

Jacobi 1.
11.
Luca 12.

in corpore nostro, quanto magis animo, in tota mente, & toto corde? In Christi castris militamus. Nullus labor militaris recusandus. Qui vult ex mercatura ditescere, nulli nauigandi laborem detrectat. Qui liberari à graui morbo desiderat, medicamenta non respuit. Qui fundum emere cupit, statim de pretio incipit cogitare. Sic qui ad vineam Domini se & vocatum, & conductum, & missum esse intelligit, ad labores assiduos se vocari sciat. In omni agricultura genere, nihil tam varium & tam assiduum coloni laborem atque industriam desiderat, atque vnius vineæ cura. In bruma, in vere, in æstate, in autumno aliquid semper est quod agat agricola. Vix bene finita vindemia, refecandi palmites, qui tota æstate luxuriarunt; terra de nouo purganda, plantæ nouæ inserendæ, fossæ ducendæ, sepes renouanda, sustentacula paranda noua. Vbi pullulare cœperit, pampini sollicitè inspiciendi vt purgentur, vt putentur quum opus fuerit: folia superflua refecanda. Vbi vua maturuerint, quantus in tota vindemia labor! Maior certè quàm in reliqua vt adolesceret cultura. Nam & in custodia & recto vsu virtutum maior labor, prudètia & cautela maior adhibenda, quàm in ipsa earum operatione. Ideo Christus, vt ostendat nos operarios esse debere perpetuos, dicit, se nos in vineam suam mittere.

Similia.

4. Illi autem abierunt.

Locvs moralis contra dilatores & procrastinatores, in causa salutis & obsequij diuini. Etsi enim Deus pro sua infinita bonitate omnibus horis vocat in vineam, mane, hora tertia, sexta, nona, vndecima: tamen neque eosdem omnibus istis horis in hoc Euangelio vocauit, sed modò hos, modò alios; neque vlla eius vsquam extat promissio aut vitæ longioris, aut iterandæ vocationis. Imò hoc Euangelium disertè notat, quòd isti vocati, mox vt vocati fuerant, abierunt. Qui mane vocatus est, non se excusat, vt expectetur vsque ad tertiam: nec qui tertia, vt differatur vsque ad sextam. Vnde sanctus Augustinus: *Tu quando vocaris? veni. Paterfamilias etiam hora vndecima venienti denarium promisit: sed utrū viuas vsque ad septimam horam, non promisit*. Et alio in loco: *Verum quidem dicis, quod Deus pœnitentiæ tuæ indulgentiam promisit; sed huic dilationi tuæ diem crastinum non promisit*. Quare Apostolus suos Hebræos sic grauitate monet: *Videte fratres, ne fortè*

Contra dilationem virtutis.

Serm. 59. de verbis Domini.

Enarrat. in Psal. 114.

Hebr. 3.

S 3 sit in

Hebr. 3.

fit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi à Deo vino: non solum infidelitate hæresis, sed etiam infidelitate separationis à diuino amore, & obedientia Dei viui; quasi deferendo culturam vineæ eius, aut etiam nolendo ire in vineam. Sequitur: *Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* Sunt verba pulcherrima. Per singulos dies adhortari nos ipsos ad virtutem iubet: nec vllum cras expectare, sed illud *Hodie* semper in animo & opere habere.

Psal. 90.

Cras vox diaboli.

Orat. in S. Baptisma.

Diaboli fallacia.

Sic enim alia Scriptura dixit: *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Per totam hanc vitam, *Hodie; cognominatur in nobis.* Hodie vox Dei est. Cras vox diaboli est, quam hinc Apostolus vocat. *Fallaciam peccati.* Diabolus enim & peccatum in eo nos perpetuò fallunt, quòd Hodie sibi referuant, & Cras Deo fallaciter promittunt. Obseruauit hoc sapièter & salubriter Gregorius Nazianzenus: *Quòd si hodiernum diem semper prateriens, salutem in posterum reijcias, tacitis nimirum dilacionibus à pestifero spiritu deceptus, ut illius consuetudo fert, dicentis, Da mihi id quod nunc fluit temporis, futurum Deo; mihi atatis florem, Deo senectutem; mihi voluptates, Deo corpus effactum, nullisq; vobis aptum: quanto miser in periculo versaberis! quot quamque inopinati rerum casus te abripiant!* Et vide, quæso, diaboli fallaciam. In omnibus huius seculi negotiis, vel necessariis, vel superuacancis, nullam nobis requiem, nullam dilacionem permittit. Canit nobis illud per Poëtam: *Fronte capillata, post est occasio calua.* Si filio, si nepoti, si amico, si tibi ipsi, beneficium, officium, patrimonium conquiratur, noctes ac dies currimus, nullum rei benè gerendæ tempus elabi sinimus: sic ad omnia vigilamus, quasi cras aut hodie moriendum esset. In sola causâ salutis Nestoreos nobis annos promittit. Sic vifer diabolus præsens tempus per otium & voluptates, futurum per spem inanem lactando, nobis surripit; donec die, quo minimè putamus, in suum nos barathrum ex improviso cum maximis cachinnis protrahat. Hæc est fallacia diaboli & peccati, qua obduramur in malo, de quo Apostolus cauere nos iussit. Sic iterum Spiritus sanctus nos monet: *Ne tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem. Subitò enim venit ira eius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Sic iterum Paulus: *Ecce nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis.* Illud nunc (ait Nazianzenus) non certum aliquod tempus, sed tempus omne designat. Illud nunc, nul-

Eccl. 5.

2. Cor. 6.
Vbi supra.

lum craftinum habet. Vide, quæso, diaboli fraudem. Vt palàm atque apertè virtutem contemnat, homini mediocriter Christiano persuadere non potest. Id ergo agit, vt differat, ac differendo amittat. *Qui non est hodie, cras minus aptus erit.* Quanto enim magis differtur bonum, tanto difficilius redditur, vel propter peccati consuetudinem, vel propter Dei maiorem offensionem, vel quia tandem impius, quum in profundum venerit, contemnit. *Navis, etsi multa onera capiat, tam diu onerari potest, vt submergatur.* Tam diu & frequenter in peccato manere quis potest, vt gratiam suam Deus penitus subtrahat. quod & difertè futurum Scriptura prædicit: *Auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar amplius, eo quòd non fueris recordata dierum adolescentia tua.* Non irascar, id est, non te castigabo vt emenderis. *Dimisit eos secundum desideria cordis ipsorum in adiuentionibus suis.* Deinde quantum malum temporis iactura! Sicut pannus, quum adhuc integer est, quamcunque velis de eo vestem conficere licet; vbi autem semel aliquam formam accepit, ad aliud aptari non potest, absque magna panni iactura, aut cum magna nouæ vestis deformitate: sic tempus elapsum, quod otio aut voluptati datum fuit, animæ salutis applicari, aut vtile esse non potest, sed detrimento potius est, quia malè impensum. Sed & ideo mortis horam rem incertissimam Deus esse voluit, vt omnis Deo seruiendi dilatio penitus præscinderetur, & omni tempore vigilantes, quasi in acie accincti staremus: vt de extremi iudicij hora incerta, in alia Dominica ostendimus.

Similia
Basil. in exhorta
ad Bapt.

Ezech. 16.

Psal. 8.

Domin. t.
Aduentus.

5. Quid hic statis tota die otiosi?

Lo c v s moralis contra otiosos, ignauos & desides in Dei obsequio & salutis causa. Si enim necdum in vineam conductos ita arguit paterfamilias, quanto magis iam per Baptismum vocatos & conductos arguet! Si in foro otiosum esse non licet, quanto minus in vinea! Si nati ex carne, & adhuc de mundo homines otij arguuntur, quanto magis nati ex Deo, & electi de hoc mundo, vt Christo nomen dent, si otio torpescunt, redarguentur! Sed in foro huius mundi nulla sunt negotia? Imò locus ille omnium negotiosissimus est, vbi frequentissima mercatura, contractus plurimi, & magna politix ciuilibis pars exercentur.

Contra otium
& ignauiam.Mundi nego-
tia, otia sunt
Deo.

S 4 Sed

Eccles. 7.
Ioan. 21.

Psal. 37.

Thren. 1.

Simile.

Otiositas ma-
lorum radix.
Eccles. 23.Homi. 16. in
Epist. ad Ephes.Aelianus var.
hist. lib. 9.

Sed hos negotiosos homines, Paterfamilias Deus vocat otiosos: quia licet infinitis se questionibus immisceant, & solliciti sint circa plurima, tamen quia vnum, quod necessarium est, amittunt; otiosi coram Deo censentur, & sunt. Vt enim David tacuit dum clamaret tota die, (ait enim: *Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die*: clamauit enim in peccato, sed tacuit in gratia) & sicut Ierusalem plangitur vt *civitas sola, plena populo*, quia Deo suo caruit; & vt *caci duces* vocantur Pharisei, quia veritatem non videbant, alioqui satis oculati; ac denique vt tota prudentia humana *stultitia est coram Deo*: sic tota negotiositas humana, quæ circa terrena occupatur, & cuius finis terra, & præfens comoditas est, otiositas est coram Deo. Sicut enim pueri, quum in casulis luteis componendis occupantur, & in arundine equitant, videntur sibi occupatissimi, quum nostro hominum iudicio meras nugas otiosè agant; sic omnino omnes occupationes terrenæ, in quibus vel Dei gloria, vel salus proximi, aut nostra non quaritur, etsi nobis hominibus seria & graui negotia videantur, tamen Deo & Angelis eius, imò sapienti cuique meræ nugæ & inane otium videntur, & sunt. Simile est in agricola, opifice, mercatore, quando non id agunt quod ars & professio eorum postulat. Sed vt de otiosis propriè dictis, & iuxta communem intellectum acceptis, Euangelij verba tractemus, hoc ipsum, otiosum esse, seu in foro, seu in vinea, meritò reprehendit paterfamilias, & vt bonus medicus radicem & causam morbi patefecit. *Otiositas enim*, vt alibi dictum est, *multam malitiam docuit*, id est, causa & radix est multorum peccatorum. Vnde illud etiam hominis ethnici: *Otia si tollas, periere Cupidinis arcus*. Sed audiamus potius Sanctos nostros. Esse otium per se graue peccatum, familiarè exemplo docet S. Chrysostomus. *Nihil*, inquit, *boni facere, hoc ipsum est malè facere. Dicas enim velim: si famulum haberes qui nec furaretur, nec conuitiaretur, nec contradiceret, nec inebriaretur, nec quicquam mali faceret, sederet tamen toto die otiosus, nec aliquid eorum, quæ seruus hero præstare debet, faceret, non flagellares illum? Atqui nihil mali operatus est. Planè sic Deus flagellabit otiosos, hoc ipso quòd otiosi sunt. Duplex enim est hominis iustitia. Non solùm Declinare à malo, sed etiam facere bonum Pistratus, Atheniensium tyrannus, accersi iussit eos qui in foro deambulando atque oriando tempus tererant, & dixit: Si nec bonos nec semina habetis.*

betis, de meo accipite, vt terram colatis: veritus ne harum otium insidias aliquas pareret. Sic Deus, non nostras insidias metuens, sed nostræ saluti prospiciens, & multorum malorum causas tollens, vocat nos in vineam suam, dans nobis de suo & naturæ vires, & gratiæ femina, quibus freti laboremus. Huius otij & desidii fructum rectè Sapiens expræfuit, dicens: *Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi.* Docet, qui in hac vita nõ laborant, in altera vita nihil gratiæ aut fauoris impetraturos. Omnes creaturæ accepto operandi præcepto, ab initio creationis suæ vsque hodie operantur. Cæli motus nõ cessant, terra germinat, bestia & pisces multiplicantur. Solus homo, quia liberi arbitrij est, non obtemperat præcepto siue naturæ; *In sudore vultus tui comedes panem tuum*; siue gratiæ Euangelicæ, *Regnum calorum vim patitur*, & operarij conducuntur in vineam. Quare ad creaturas easdemque vilissimas, otiosos & pigros Deus mittit. *Vade ad formicam, o piger, & considera vias eius, & disce sapientiam.* Quanta ignominia, vt à formica homo discat, & sapientiam discat! Cur hoc? Sequitur: *Qua cum non habet ducem, neque præceptorem, neque principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.* id est, quum non habeat cuius exemplum sequatur, vt nos Christi Mediatoris, & tot Sanctorum eius; nec cuius præceptis obtemperet, vt nos Ecclesiam, & omnes Præpositos eius; nec à quo reprehendatur, vt nos verbi prædicatores, & animarum curatores habemus: tamen parat in æstate, & congregat in messe quòd comedat in hyeme: & nos in præfenti vita, & tot bonorum occasionibus & oportunitatibus, non prospicimus futuro iudicio. Sed & vide sapientiam formicæ atque industriam, Est animal paruum, in quo laudatur humilitas: grano puro pascitur, in quo commendatur honestas: socios laborantes adiuvat, in quo docetur charitas: sollicita semper cursitat, in quo monstratur industria: prouida est de futuro, in quo ostenditur prudentia: grana collecta detruncat, ne in terra germinent vel putrescant, in quo significatur nostra mortificatio: tempore imbris grana abscondit, in quo nos docet tentationis fugam: tempore sereno granum soli exponit, in quo docet, vel Deum de bonis suis laudare, vel ad Dei gloriam bona nostra depromere: pondus portat maius quam ipsa sit, in quo monstrat zelum cõpassionis. Occultas vias (ait Solinus) rectas faciunt; per quas incedant.

Prou. 20.

Gen. 3.

Matth. 11.

Prou. 6.

S. Bonavent. in
Diata salutis,
cap. 28.
Formicæ sa-
pientia.

cedant. Hoc nos docuit Scriptura, clamans: *Rectas facite semitas Dei nostri*, vt supra explicatum est. Iuxta Plinium, lib. II. cap. 30. Grana sibi inuicem communicant, & labores ordinant. Documentum dant charitatis, eiusdemque ordinatae. Faciunt denique semitas in silice tritas, quo docent duras vias nos custodire. Vides formicam sapientiam, sine duce, sine praecatore, sine principe. Ergo non iam Regina Austri, aut Niniuita, sed vna formica surget in iudicio, & nos pigros, otiosos, desides, vacuos, inanes ac steriles bonorum operum, condemnabit. Sed audi rursus Sapientem, quomodo exclamat: *Vsq̄quo piger dormies? quando con- surges de somno tuo? Paululum dormies; paululum dormitabis; & veniet tibi pauperies quasi vir armatus*, id est, cui resistere & mederi non poteris: à qua etiam in aeternum non liberaberis, quia captiuum te abducat, vt armati hostes aduersarios suos pigros, & bello captos, solent. Augustinus ante suam conuersionem hoc se pigritiae morbo laborasse, his verbis docet: *Vndique ostendenti vera te dicere, Domine, non erat omnino quod responderem veritate conuictus, nisi tantum verba lenta & somnolenta. Modò, ecce modò sine paululum. Sed modò & modò non habebant modum, & sine paululum ibat in longum*. Otium optimis Philosophis tam absurda res visa est, vt mundum aeternum potius ponere, quam creationem eius in tempore agnoscendo, otium in Deo agnoscere maluerint. Insipienter quidem, quo ad Dei otium, quia etiam non creato mundo, maiora habet in seipso Deus in quibus occupetur (vt suae diuinae essentiae contemplationem, amorem, & communicationem diuinarum personarum) quam sit totius vniuersi creatio & gubernatio; in hoc tamen sapienter, quod otium ita detestabantur, vt ne quidem Deo conuenire existimarent. Si enim Deo non conuenit, qui nulla re indiget; quanto minus nobis hominibus, quibus nihil est indigentius, adeò vt panem quotidie à Deo mendicemus, dicentes. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?* Otij fugiendi exemplo sunt fatuae virgines, quae, *moram faciente Sponso, dormierunt, & dormitauerunt*. Volentes enim alienum oleum mendicare, dicentes, *Date nobis de oleo vestro*, repulsam acceperunt, & quidem negligentia digna. In extremo mortis articulo qui petit alienum oleum, id est, vt alterius bonis misericordiae operibus iuuetur, frustra tunc hoc petit; sed bene ei respondetur: *Ito ad vendentes, & eme tibi*, hoc est, tu ipse vide quas elemosynas pauperibus feceris

Prov. 6.

Confess. lib. 8.
cap. 5.

Matth. 25.

feceris (illi enim vendunt quodammodo caelum, qui, *quum defecerimus, recipiunt nos in aeterna tabernacula*, eo quod ex mammona iniquitatis eos nobis amicos fecerimus: vel quae alioqui misericordiae & virtutum opera exequutus fueris. Nam qui in tali articulo non inuenit oleum misericordiae, quod eum sursum euehat, aqua negligentiae suffocabitur. *Indicium sine misericordia ei qui non fecit misericordiam*. Sera autem illa & extrema poenitentia, vix poenitentia dici potest: quia licet mortis metus angat, amoris tamen Dei paruum aut nullum vestigium ostendit. Quare D. Augustinus, vt talibus poenitentiam negare non vult, ita poenitentiae fructum illis promittere non audet, vt multis verbis in quadam concione ad populum disseruit. Otium igitur fugiendum, ne ad extremum hoc nos periculum adducat. Vnde sapienter S. Augustinus otium vocauit *viui hominis sepulturam*. Si lex dormientibus non est scripta, vt Iu- reconulti dicunt, quanto minus caelum dormientibus paratur! Dauid in bello fortis, domi otiosus sedens, alienam uxorem rapit, & homicidium committit. Salomon, quia in summa pace otio fruebatur, libidine seipsum perdidit. Populus in deserto, absente Moysse, & nihil agens, *sedit manducare & bibere, & surrexerunt ludere*. De hac materia superius plura.

Iacobi 2.

Homil. 41. ex
hom. 50.Serm. 17. ad fra-
tres in eremo.

Exempla.

Dom. 5. post E-
piph. text. 2.

6. Quia nemo nos conduxit.

Locvs moralis de vera & certa mercede bonorum operum, propter quam conducti sumus. Error enim omnium, fidem in Scripturis reuelatam ignorantium fuit, aut ferè omnium, nullum esse post hanc vitam virtuti praemium, mercedem nullam. Hunc humani generis errorem Christus hac voce huius parabolae significare voluit. Otiosorum enim tam infidelium quam etiam fidelium, sed im- piorum, & fidem suam factis negantium, illa vox est: *Nemo nos conduxit*. Nullus est virtutis honos, praemium, & merces nulla, Horum vocem Ecclesiastes expressit, dicens: *Dixi in corde meo de filiis hominum, vt probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis*. Nimirum qui id sentirent quod sequitur: *Idcirco unus interitus est hominis & iumentorum, & aqua v- triusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: si- militer spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius*. In his verbis (vt exponit S. Gregorius) *ex mente infirmantium*

Merces certa
bonorum operum

Eccle. 5.

id

id est, qui laborant ignorantia veri, humana suspitionis sententiam proponit. Quis tamen, ex definitione rationis, suam postmodum sententiam protulit, dicens: *Quid habet amplius sapiens stulto, & quid pauper nisi ut pergat illuc ubi est vita?* Hanc etiam impiorum & infidelium opinionem D. Paulus his verbis corripit: *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiles sumus omnibus hominibus.* Veteres siquidem Philosophi, & sapientes huius mundi, vel ipsam voluptatem, & rerum omnium affluentiam pro summo bono habuerunt, non virtutis actionem, ut Epicurei; vel qui virtutem coluerunt, aut propter se solam expectandam sine ulla mercede à Deo expectanda) ut qui Stoici vocabantur, & rigidissimi virtutis cultores habiti sunt) aut gloria presentis seculi, tanquam iusta & ampla mercede, eam compensari putabant, vel denique nihil esse Deo curæ actiones nostras, seu bonas, seu malas, assererent. Omnium horum vox erat: *Nemo nos conduxit.* Contra hos omnes disputas Lactantius, ait: *Virtus mercedem suam à Deo iudice accipiet: quam si tollas, nihil potest in vita hominum tam stultum, tam inutile videri, quam virtus.* Nam & ideo disputabant olim Philosophi Academici (ut apud Ciceronem Carneades) iustitiam esse stultitiam. *Iustus* (inquit ille Carneades) *si aut equum saucio, aut tabulam naufragi non ademerit, quum in periculo vel hostium vel naufragij versatur, stultus est. Ipsi enim pereundum est, nisi fecerit. Si ademerit, iniustus est; prudens tamen, quia sua saluti consulit.* Hæc olim ethnicorum, hæc hodie impiorum etiam Christianorum disputatio est, qui utile honesto, commodum suum iustitiæ & æquitati præferunt; & dum prudentes esse volunt, iniusti sunt, rebusque tantum presentibus consulendum putant. *Cur enim sic ille disputavit* (ait Lactantius) *nisi quia ad hanc vitam temporalem referebat omnia, virtutisque præmia, quæ sunt æterna & immortalia, non videbat? Qui enim iustitiæ præmium, iniustitiæ pœnas reddi firmiter credit, vitam potius presentem, quam iustitiam, deseret.* Verum ideo otiosi rota die in foro stamus, ideo Dei & iustitiæ operibus neglectis, improbè, fraudulenter, iniuste negotiamur, *circumuenientes fratrem in negotio* (quæ magna hodie, pro scelus, prudentia videtur) quia cum istis ethnicis & atheis in corde dicimus: *Nemo nos conduxit* ad benefaciendum: nulla virtutis aut iustitiæ merces est. Nam (quod notandum est) hæc vox nec eorum est qui mane, nec qui hora tertia, sexta, nona, sed qui circa vndeci

decimam vocati in vineam fuerunt: nempe vel gentilium Philosophorum, & huius mundi sapientum, qui paulo ante Christi aduentum florere in orbe cœperunt, & iniquitas omnis sic abundare, ut iustitia stultitia videretur; vel impiorum credentium, qui totam ferè vitam in fraudibus, & mendaciis, & iniustitiis ubi contriuerint, ut opes accumularent, in vltima tandem ætate compuncti, & vocati in vineam, ut de animæ salute cogitent, pro sua excusatione dicunt: *Nemo nos conduxit*, de futuræ vitæ præmio nihil hactenus cogitavi. Hanc opinionem impiam, & otij atque socordiae fontem) marcescit enim virtus, cui nulla spes præmij proponitur, & insitam omni virtuti difficultatem, mercedis expectatio vel tollit, vel minuit, quia, *ut patientia probationem operatur, sic probatio spem adfert*) nostri temporis hæretici renouarunt, suorumque animis altissime impresserunt, omnem bonorum operum apud Deum mercedem negantes, sicut omne meritum negant, & operas eucharisticas (sic enim loquuntur) & gratuitas prædicant, dicentes posse quidem vnumquemque bene operari (ait enim Flaccus Illyricus, *Verum est non excludi bona opera ac virtutes, seu ut quis vetetur eas habere.*) sed nec ob expectationem mercedis (hoc enim mercenarium vocant, & seruis proprium, non filiis Dei) nec tanquam rem ad salutem necessariam (sic enim illorum sola & specialis fides penitus concideret) verum ex solo intuitu beneplaciti Dei: quia videlicet iuxta istos, *Nemo nos conduxit.* Sed hæc duplex persuasio & doctrina impia, omne profus bene operandi studium hominum animis eximit. Christianos enim frigidos & infirmos (quorum maxima turba est) ad bonorum operum contemptum inducit; alacriores & fortiores in desperationem trahit. Illi enim bene operandi studium, ut minimè necessarium, perlibenter deponunt: Nam qui summa bonorum operum necessitate persuasa, & firmiter credita, tam tepidi nihilominus ac languidi sumus; eiusdem necessitatis opinione sublata, quomodo non penitus frigidi erimus, & planè stupidi? Isti verò propter perfectionem summam (est enim perfectissimus operandi modus, & rara avis in terris, ex puro & solo Dei amore, absque villo mercedis desiderio, virtutem sectari) bonorum operum labores suscipere desperant. *Qua ex causa apud horum temporum hæreticos omnis pietas, iustitia, virtus, Dei timor, religio non exultat tantum & iacet, verum etiam exploditur ac*

Rom. 5.
Locus contra
hæreticos.

deri

Ephes. 4.

Ephes. 28.

Ephes. 28.

Rom. 6.

Lucas 17.

Ephes. 25.

Lucas 19.

Genes.

Coloss. 3.

Tit. 2.

Matth. 10.

deridetur. Quod enim de Gentibus nullam futuræ gloriæ spem habentibus Paulus scribit, hoc illis accidit. *Desperantes semetipsos tradiderunt impudicitia in operatione immunditie omnis in auaritia.* Sic aliæ Scripturæ: *Desperauimus; post cogitationes nostras ibimus, & unusquisque prauitatem cordis sui mali faciemus.* Rursum: *Nescierunt sacramenta Dei, neque sperauerunt mercedem iustitiæ.* At nos Christiani Catholici agnoscimus & profitemur nos esse conductos ad operandum in vinea Domini amplissimâ mercede proposita. Sic sumus filij Dei & liberi, vt simus tamen serui. Sumus liberi peccato, serui iustitiæ. Quod penè cum stomacho Apostolus docet, nostri temporis Libertinos in spiritu præuidens. *Nescitis, inquit, quoniam cui exhibuistis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis? siue peccati ad mortem, siue obedi-tionis ad iustitiam? Gratias autem Deo, quod fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis. Liberati autem à peccato, serui facti estis iustitiæ.* Ergo sic filij & liberi sumus, vt tamen serui. Certè ita serui Dei sumus, vt, quum fecerimus omnia quæ præcepit nobis, dicere tamen debeamus, *Serui inuitiles sumus.* Deo quidem inuitiles, *qui bonorum nostrorum non indiget;* nobis autem ipsis per omnem modum vtilis: quia talibus dicitur; *Euge serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Rursum sic serui sumus, vt etiam mercenarij simus, non quidem sordidi, sed heroici; nec coactitij, sed spontanei ac liberi. Merces quippe quam expectamus, non res vilis aut sordida est, non bonum aliquod temporale & terrenum, & huius vitæ, sed illa quam seruo suo Abrahæ Deus repromisit: *Ego merces tua magna nimis.* Qui talè mercedem respiciunt, heroici & nobiles mercenarij sunt; sicut Regibus seruire, nobilitas est. Quare Apostolus disertis verbis dicit: *Scientes quod à Domino accipietis retributionem hereditatis, Christo Domino seruite.* Sic serui Dei sumus, vt empti pretio magno, ita conducti mercede amplissima. Quare vt conductitij, finito labore, expectant suam mercedem; sic iusti in Scripturis. Pauli illa vox est & doctrina: *Sobriè, iustè, piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei.* Iubet bene operari, expectando mercedem. Hæc expectatio mercedis nostræ, est quasi cibus noster inter laborandum. Deus in hoc Euangelio conducit operarios, & conuenit cum illis *ex denario diurno.* Quibusdam etiam dixit: *Quod iustum fuerit, dabo vobis.* De cibo & potu

potu nihil dicit. Et tamen qui in vinea laborat, præter denarium quem accipit, quod comedat habere debet. Noster ergo cibus spes est & expectatio mercedis. De hoc cibo dixit Propheta: *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.* verba labiorum Dei, promissiones amplissimas dicit. Et iterum: *Sustinuit anima mea in verbo eius, sperauit anima mea in Domino.* Quasi enim sustentatur anima, pacitur & refocillatur in medijs laboribus, expectando beatam spem. Hæc expectatio, hæc spes mercedis, fuit cibus Martyrû in tormētis, cibus Confessorum in perpetua mortificatione, cibus denique & consolatio Christi ipsius, quum nostras iniquitates portaret. De illo enim Apostolus scribit: *Qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta.* Tollenda ergo vox illa otiosorum hominum, vox ethnica, vox hodie hæretica, vox impia, & desperatione plena: *Nemo nos conduxit.* Conducti sumus, quia pietas, quam in vinea excolenda exercemus, *utilis est ad omnia, habens promissionem vitæ, quæ nunc est, & futura.* Conducti sumus denario, quæ est vita æterna.

7. Voca operarios, & redde illis mercedem.

Locvs moralis, & consolatione plenus, de bonorum operum mercede à Deo reddenda. Hunc locum, quod ad doctrinam attinet, & de vera mercedis retributione, in altero Promptuario contra hæreticos tractauimus. Nunc vt ad mores valet, & ad pietatem extimulat, tractandus est. Quo in loco primùm Dei benignitas spectanda est, quæ nostris operibus mercedem promittere voluit. Secundò, quæ ad virtutem stimulus hæc reposita merces esse debeat. Tertiò, quæ & quæta hæc merces est, paucis explicabitur. Ad primùm quod attinet, quum opera nostra seruorû sint opera, & prorsus debita, quum nobis ipsis sint vtilia & necessaria, quum parui temporis & exigui laboris sint, im-mensa Dei benignitas satis laudari non potest, quæ illis mercedem repromittit, vitam æternam. Seruorum opera esse labores fidelium in Dei præceptis exequendis, iã mōdò ostensum est: sed & inde patet, quod quicquid sumus, Deo debemus. Vnde illa fidelis serui vox: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Huc accedit, quod omnia ferè virtutum opera, Dei præcepta sunt: à nobis igitur præstari debent, etsi nulla proponeretur merces. Ideo peccata nostra & transgressiones vocantur debita nostra. *Dimitte nobis debi*

Psal. 16.

Psal. 119.

Hebr. 12.

1. Tim. 4.

De mercedis bonorû operû qualitate.

1.

2.

3.

1. Dei benignitas triplex.

1.

2.

3.

1. Opera nostra esse debita.

1.

Psal. 119.

2.

Simile.

debita nostra, quia id, quod debuimus facere, non fecimus. Deus ergo opera à nobis alioqui debita sic remunerat, veluti si magnus aliquis Princeps, propter seruatum torquē auream, magnum auri pondus ministro daret. Nam vt ille commissam sibi torquem seruare debuit, alioqui puniendus, sic nos Dei mandata. Rursum nulla mercede proposita æquum & conueniens erat, nos Christianos Christo pro nobis passo compati, & capitis nostri vestigia sequi. Ex qua consideratione Paulus ait: *Charitas Christi urget nos: quia si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.* Et tamen compatientibus illi mercedem repromittit Christus, dicente Paulo: *Si compatimur, conglorificabimur. Socij facti passionum, socij erimus consolationum.* Amplificari hic ergo debet bonitas & benignitas Dei, quæ operibus, alioqui debitis, mercedem tamen maximam reddit. Iam verò quale illud est, vt hæc ipsa bona opera, quibus merces promittitur, nobis ipsis sint vtilia, & sic vtilia, vt absque illis bruta, non homines, essemus. Quid enim aliud sunt omnia virtutum opera, quàm animi humani ornamenta? Quid aliud tota illa vineæ Dominicæ cultura, in qua laborantes mercede remunerat, quàm ipsius animæ cuiusque nostrū necessaria cura, homine rationali digna, vt in superioribus explicatum est? Quare quemadmodum pij parētes ægrotantibus filiis, & potiones amaras recusantibus, dona & xenia promittunt, si medici præceptis obtemperauerint, quum tamen salutis beneficium non tam parentum quàm filiorum sit: sic Deus Pater cælestis, præceptorum suorum obseruationi, & virtutum exercitio, quæ nobis in hac corrupta natura grauitè ægrotantibus salutaria sunt, illi autem nullo modo necessaria aut vtilia, ingentia præmia promittit. De hac Christi medicina Augustinus: *Misit Deus medicum, qui nos gratis sanaret. Parum est, qui gratis sanaret, qui sanatis etiam mercedem daret. Nihil addi ad istam beneuolentiam potest. Quis est, qui dicat: Sanem te, & do tibi mercedem? Optimè fecit. Sciebat se venisse diuitem ad pauperes. Sanat ægros: sanatis donat, & non aliud quàm seipsum donat.* Hæc consideratio tam clara & certa est, vt multi Gentium Philosophi virtutem propter seipsam expetendam & exequendam esse docuerint. Vnde Seneca: *Altum quiddam est virtus, excelsum & regale, inuictum & infatigabile. Voluptas humile, seruile, imbecille, & ducum, cuius domicilium fornices ac popinae sunt.* Hæc est ergo maxima
Dei

2. Corinth. 13.

Roman. 8.

1. Corinth. 1.

2. Opera nostra nobis vtilia.

Simile.

Serm. 13. de verb. Apost.

In lib. de vita beata.

Dei benignitas, quæ in bonis operibus operam dando, & hic dulcem vitam (vt scribit Chrysoftomus) virtutum ipsarum delectatione ducemus, & futurorum dono potiemur bonorum, Deique insolubiles amicitias sortiemur. Quid nempe vel humanæ societati commodius, vel cuius homini iucundius esse potest, quàm perpetua & sincera dilectio? Ad hoc est maximum Dei mandatum. Imò qui diligit proximum, Legem impleuit. Denique omnia decalogi madata, an aliud iubent, quàm quod omnis Resp. ciuitas, familia à suis omnibus exactè obseruari percuperet? Talia sunt omnia Dei & Ecclesiæ præcepta, vt magis ad nostram vtilitatem & consolationem, quàm ad Dei gloriam sint comparata. Imò in virtutum ratione magis nostro commodo, quàm suo honori, Deus prospectum voluit. Verbi gratia: Orta est inter te & alium similtas? Vide quid iubeat Deus: *Vade prius reconciliare fratri tuo, & sic offeres munus tuum ad altare.* Consultum & prospectum prius vult paci fraternæ, & refarciendæ iniuriæ proximi, quàm suo honori, qui in oblationibus ad altare præstatur. Sed & inimicam tuam, nisi tibi reconcilietur, Deus idcirco non diligit, quia tibi inimicus est, & quia tu amicus Dei es. De qua re sic Chrysoftomus: *Quia Deus nos perfectè diligit, ideo inimicis nostris non vult esse amicus. Vtputa: Duo inimici estis fideles: ideo tibi non imperfectè vult esse amicus, quia illi amicus est: & ideo illi non vult esse amicus, quia tibi amicus est. Ergo te diligens, est illi inimicus: & illum diligens, tibi est inimicus.* Hæc ille. Sic Deus propter bonum nostrum ad perpetuam charitatem cogit: non secus quàm si bonus pater duobus litigantibus filiis, etsi vtrumque amet, neutrum tamen, durante lite, velit diligere, quia alter alteri litigando nocet, quum ille vtrique bene consultum vellet. Amplificari multum & copiosè hæc Dei benignitas potest, quod illa in nobis virtutum opera magnificè remunerat, quæ nobis potissimum vtilitatem adferunt. Nam vide, quæso, quomodo hanc fraternam dilectionem remuneret. Iubet nos orare: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hoc est, promittit nobis veniam peccatorum, si nos aliis in nos peccantibus ignoscimus. Et ideo in alia Scriptura dicit: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Denique in extremo iudicio illa bona opera maximè remunerat, quæ proximorum nostrorum vtilitatibus seruiuerunt, vt pascere esurientes, vestire nudos, visitare captiuos. Tertium
Pars Hyemalis. T punctum

Homil. 11. in Math.

Roman. 13.

Math. 5.

Homil. 11. in Math. operis

Simile.

Math. 6.

1. Petr. 4.

Math. 25.

Retributionis excessus.
2. Corinth. 4.

Roman. 8.

Enarra. in Psal.
93.
Simile.

Vinea satanae.

Proverb. 5.
Job 21.

Similia.

In prologo in
D. Ioannem.
Simile.

punctum quod in ineffabili Dei benignitate circa bonorum operum remunerationem annotari potest, adhuc excellentius est, quod parui temporis, & exigui laboris opera, aeterna & splendidissima mercede remuneret. Unde Apostolus: *Quod in praesenti momentaneum est & leue tribulationis nostra; supra modum in sublimitate aeternum gloria pondus operatur in nobis.* Leuitati laboris, pondus gloriae, idemque supra modum sublime, momentaneo aeternum respondet. Sic alibi: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis.* Nempe, ut scribit Augustinus, *siliqua laboris ad requiem sempiternam.* Si tibi certo constaret, & ad hoc diploma regium signatum haberes, te per annos in hac vita quinquaginta maximis redditibus potiturum, si decem prius annos in Regis obsequio & seruitio ageres; an hanc conditionem recusares? Non adeo opinor demens aut stupidus esses, si bonorum huius vitae amator es. Quod si ergo caelestem gloriam amas, quid de tantilli temporis labore causaris? An praesentium magis voluptate traheris? Nempe sic in vinea Satanæ se res habet. Prius illic merces redditur, & postea laboratur. Prius ad momentum temporis deliciantur, & postea in inferno cruciantur. Prius conuiuantur splendide, sed postea symbolum soluunt peracerbè. Pauca pecunias ex usuris mutant; & postea duplum persoluunt. *Fauus distillans labia meretricis: nouissima autem eius amara, quasi absinthium. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto descendunt in infernum.* An hanc conditionem cupis, ut praesenti voluptate modica aeternos cruciatus emas? Atqui in Christi vinea prius laboratur, & postea merces redditur: qui omnis honesta negotiationis ordo est. Agricola prius seminat, postea metit. Mercator primum nauigat & peregrinatur, postea ex mercibus domum apportatis rem facit. Opifex cuiuscunque artis primum opus facit, postea mercedem accipit. Sed isti omnes vix lucrum percipiunt, quod labores compensent; aut si accedat compensatio laborem, mediocris ille excessus est; & ut sit maximus, paruo tempore eius fructus manet; mille quoque periculis subest, ut, quod longo tempore & labore comparatum est, vno momento pereat, aut bello, aut latrocinio, aut incendio, aut morte. Sed merces quam operariis suis Deus retribuit, ut infiniti excessus est, ita nullo casu intercidit, quia aeterna est. Eleganter Chrysostomus: *Vtrum melius est, metuere, & anxio semper timore*

*timore distineri. an cum securitate laborare? Si quis te collocasset otiosum in domo ruinosam, dicens, Expecta donec in caput tuum ceciderit testudo iam putris, fortassis enim cadet, fortassis non cadet; quod si hac conditio non placet, age operare: ac tutissimum inhabitata thalamum: utrum magis eligeres? otiumne illud cum timore, an labore cum securitate? Sicigitur & nunc facito. Siquidem incertus iste euetus futuri, dum voluptatis causa, virtutis labore fugies, repentinae te mortis & damnationis periculo exponis, est quasi domus quaedam putris, semper ruinam minitans. At industria, quanquam laborem habet, tamen spondet securitatem. Tale est discrimen hominis voluptuarij, & in vinea Domini operarij. Quod si adhuc laboris magnitudinem quis causetur, quem in vinea Domini excolenda, & in Dei praecipis obseruandis suscipere par est, certo sciat, quisquis ille est, idcirco eum hoc causari. idcirco labores illi arduos videri, quia Deum non amat: quod hac demonstratione ostendit Augustinus: *Secari & vni se homines patiuntur, ut incertam & breuem corporis sanitatem consequantur. Inmanissimis bellis miles atteritur, pluribus forte annis in laboribus inquietus, quam in otio quieturus. Quibus tempestatibus & procellis, quam horribili & tremenda saeuitia caeli & maris expositi sunt mercatores, ut diuitias ventosas acquirant, maioribus quam quibus acquisituri sunt periculis & tempestatibus plenas? Quos aestus, quae frigora, quae pericula, ab equis, a fossis, a precipitiis, a fluminibus, a feris perferunt venatores! quem laborem sitiendi & esuriendi, quantas vilissimi & sordidissimi cibi & potus angustias, ut bestiam capiant, & interdum nec ipsius bestia carnes, propter quam & hac tanta sustinent, epulis necessarias! Quanquam, etsi aper ceruisque capiatur, magis suaue sit venantis animo quia captus est, quam comedentis palato quia coctus est. Sed in his omnibus, qui hac non amant, eadem graua patiuntur: qui vero astant, eadem quidem, sed non graua pati videntur. Quanto ergo certius & facilius ad veram beatitudinem charitas facit, quod ad miseriam, quantum potuit, cupiditas fecit! Hec ille. Si tantum ergo laboris rebus perituris, vanis quoque & futilibus comparandis impenditur; quis non videt beatitudinis aeternae retributionem operibus virtutum (quae tantam adiunctam difficultatem non habent) misericordissimè & liberalissimè a Deo reddi? Atque ex his capitibus Dei benignitas in hac mercedis retributione demonstrari poterit.**

Nunc quantus ad virtutem grauiter capeffendam stimulus

T 2 muus

Serm. 9. de verbis Domini.
Similia.

4.
Mercedis expectatio, virtus

tutis stimulus. mulus hæc merces beatitudinis æternæ, bonis operibus reddita, esse debeat, paucis ostendetur. Daudis certè illa vox est: *Inclinavi cor meam ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem.* Sic Paulus ad virtutem adhorans ait: *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur.* Et rursus, prolata illa Dei amplissima promissione, *Ero vobis in Patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens; (Si autem filij & hæredes, vt alibi dicit) mox infert: Hæc ergo habentes promissiones, mundemus nos ab omni iniquatione carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.* Sciebat enim acerrimum esse ad virtutis stimulum, repromissæ à Deo mercedis expectationem. Hoc stimulo veteres iustos ad opera pietatis ardua vehementer permotos fuisse, exemplis alio in loco ostendit. *Abraham, inquit, obediuit exire in locum, & exijt nesciens quò iret. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem, cuius artifex & conditor Deus. Moyses grandis factus, negavit se esse filium filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem: maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorum, improprium Christi. Aspiciebat enim in remunerationem. Moxque paulo post infert: Ideoque & nos, deponentes omne pondus, & circumstantes peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen (seu brauium) aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesum; id est, illum pro exemplo in oculis ferentes: qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem; vt ita nos, proposita mercede, sustineamus labores. Et paulo post: Omnis disciplina, id est, virtutum exercitatio, in presenti quidem videtur non esse gaudij, sed maroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Hic fructus iustitiæ, est merces operariis reddita. Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris. Vides quàm studiose ad virtutis callem gnauiter terendum, hac proposita mercede, adhortatur. Sed & in seipso ostendit, ex hoc stimulo plurimum se incitatum fuisse. *Qua, inquit, retrò sunt, obliuiscens, ad ea verò quæ sunt priora extendens me ipsum, ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu.* Est igitur istius mercedis, bonis operibus repromissæ, huius brauij expectatio acerrimus virtutis stimulus, ideoque crebrò cogitanda, & ante mentis oculos ponenda. Appositè ad hanc rem scripsit Xenophon, & Dux, & Philosophus insignis, *Eosdem labores non esse æquè grandes Imperatori**

Psal. 118.
2. Corinth. 4.
2. Corinth. 6.
Roman. 8.
2. Corinth. 7.

Exempla.
Hebr. 11.

Hebr. 12.

Philip. 3.

Apophteg-
mas.

Imperatori ac militi, eo quòd ipse honos laborem leuiorem faceret Imperatorem. Quod eius verbum multum laudauit Scipio Africanus, ait Cicero. Quanto enim magis ijdem labores non erunt æquè graues fidei & infidei, pio & impio, religioso & seculari, eo quòd ipsa merces, à fidelibus & pijs certissimè expectata, labores illis facit leuios! Quemadmodum enim avarus, si incidat in tabulas thesaurum alicubi absconditum indicantes; is autem locus, qui thesaurum tenet, non sine multo labore & sudore adiri potest; nulli labori parcat, vt thesauro potiatur, quia avarus est, cui ad pecunias cõgerendas nihil videtur arduum: sic omnino vir pius, & Deo frui desiderans, inuentis Scripturæ tabulis, quæ illum docent, operariis in vinea Domini mercedè denarij retribuui, quæ est vita æterna, suauissimè operatur, vt denario illo ac Deo suo fruatur. *Seruiuit Iacob pro Rachel septem annis, & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.* Nostra Rachel est vita æterna, decora facie, & venusto aspectu. *Si nauis minaces pelagi fluctus, si tempestates atque hyemes agricolis, si vulnera cadèsq; militibus, si grauissimi illi ictus, plagæ, pugilibus leues videntur atque tolerabiles, propter spem temporalium ac pereuntium commodorũ; multo magis quum cælum proponatur in premio, nihil ex presentibus his aduersitatibus sentietur.* An fortasse dicet quispiã, cœlestis gaudij expectatione ideo minùs mouere, quia etsi credatur firmissimè, tamen non cernitur euidenter? Qui hoc fucò ac prætextu suam vel incredulitatem vel ignauiam excusat, hac quotidiana experientia conuincitur inexcusabilis. Nullus pater carnalis euidenti cognitione scire potest, an proles ex vxore suscepta, vera & legitima sit. Hæc tamen ipsa cognitio, quæ ex sola vxoris credita pudicitia colligi potest, tantam vim habet, vt maximum filiorum amorem in patris pectore ingeneret: huiusmodi sanè, vt in filiis bene educandis, posteaque in seculo euehendis, nullis sumptibus, nulli labori parcat. Quanto magis qui ex sola Dei promissione firmissimè credita, æternam beatitudinem bonis operibus repromitti cognouit, ad illam assequendam bonorum operum studio impensè incumbet! Nõne vides vt vrsi aluearia inuadunt, fauorum dulcedine allecti, quos illic esse melle plenos autumant, nec apum aculeos, nec ferientium vulnera quicquam morantes? Nõne si inter mille nauigantes vnus tantum ex Indiis auro onustus redeat, ceteris pereuntibus,

Tuscul. 2.

Simile.

Gregor. Nyssen.
orat. 1. de beatitud.

Genes. 29.

Chrysof. hom. 24.

in Matth.

Simile.

Simile.

Similia.

eandem mox navigationem, spe similis fortunæ, innumeri suscipiunt? Eundem debet animis piorum stimulum addere mercedis æternæ certissima retributio, etsi ex mille operariis in vinea vnus tantum aut alter eam acciperet.

5. Quanta
merces.

1. Cor. 5.

Cic. lib. 1. de nat.
deorum.

Noë. Attic.
lib. 1. cap. 1.

Matth. 25.
1.

Hebr. 12.
2.

Luca 22.

Postrema huius loci particula est, vt quæ & quanta sit hæc merces, operariis in vinea retributa, paucis explicetur: imò tantam esse potius, vt explicari nequeat, ostendatur, quod his verbis ostendit Apostolus: *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Quare, vt Simonides Philosophus ab Hierone tyranno rogatus, quid Deus esset, primò vnum diem ad deliberandum petiit, mox biduum, deinde quatrimum, atque ita sæpius & identidem numerum duplicauit; quia (inquit) *quanto diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior*; sic de beatitudine cælesti, quæ ipsius Dei visio ac fruitio est, responderi potest. Attamen sicut de Pythagora narrat Plutarchus, & post eum Aulus Gellius, quod ex stadio Olympico ducetorum pedum ab Hercule metato primùm pedis eius magnitudinem, ac postea, inuēto pede, totam corporis proportionem deprehēdit, tanto cæteris hominibus excelliorem, quanto Olympicum stadium cæteris pari numero pedum anteciret: ita ex eius cælestis gloriæ vestigiis quibusdam, vel in Scriptura sacra reuelatis, vel in Dei operibus, ac rerum naturæ obseruatis, quæ & quanta illa sit, quantumque omnem huius vitæ felicitatem superet, aliquatenus delineari poterit. Ac primùm in Scripturis hæc merces vocatur gaudium Domini. *Intra in gaudium Domini tui.* Nempe, vt qui particeps laborum cum Christo fuit, eiusdem etiam gaudij, quo Christus ad dexteram Patris sedens exultat & fruitur, sit etiam plenè particeps. Intrare enim in gaudium, est, non eminus illud prospicere & videre, sed intus receptum ad participationem admitti. Nunc tu cogita quātum Christi gaudium in cælis sit, quod eum consolari potuit quum in terris esset, dicentē Apostolo: *Proposito sibi gaudio, sustinuit crucem.* Porrò in hac mercede esse gaudium omnibus rebus ad voluptatem comparatis effluentissimum, verbis ad captum nostrum accommodatis Christus describit, quum dicit: *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnū, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo,* non quòd illic sit nectar aut ambrosia Poëtica, vel Mahumeris carnales epulæ: sed quia affluentissima erit animæ delectatio, sicuti in edendo & bibendo

ad

ad mensas regias corporis esse solet. Nempe affluentissimi huius gaudij particula, in Scripturis reuelatæ, hæc sunt: Primùm, esse cum Deo, nec ab illius præsentia vnquam diuelli. *Vbi ego sum, illic erit & minister meus. Sequuntur Agnum quocumque ierit.* Deinde non esse tantum cum eo, sed & videre eum clara visione, vt eius præsentia, totaque gloria plenissimè fruamur. *Videbimus eum sicuti est.* Non iam amplius in speculo & in ænigmate, *sed facie ad faciem.* Iam verò quoad nos ipsos, primùm status erit maximè gloriosus: in quo ipse Dei Filius ministrabit Sanctis suis honoris causa. *Beati serui, quos, quum venerit Dominus (ad iudicium scilicet) inuenerit vigilantes, id est, in vinea Domini operantes. Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis.* hoc est, singulos sanctos spirituali cōsolatione suauissimè visitabit, seque totū singulis cōmunicabit, nō transiens de loco in locū, sed varias consolationes, vnā post aliam, quasi ministrantium more, nouos cibos afferentium, subministrans. Verbis tamen illis Christus hanc rem exprimit, quibus ostēdat suum erga Sanctos non affectum tantum, sed & honorem. Nempe honor huiusmodi erit, vt singuli Sancti, non heredes tantum Dei, sed & *coheredes Christi* futuri sint; & cum illo (vt Apostolus iterum loquitur) *conregnabunt, & conglorificabuntur.* Parū nunc est, esse *sicut Angelos Dei*, aut, vt alia Scriptura dicit, *regnare in seculum seculi*; quia pariter cum Christo regnabūt, & suo propemodum honore Christus suos dignabitur. Huius autem honoris & regni vide quantus futurus sit splendor. *Tunc fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris eorum.* Et vt cætera paucis perstringamus (quæ amplificabit disertus Cōcionator) in hac mercede erit sanitas sine infirmitate: *Qui sanat omnes infirmitates tuas.* erit satietas sine fastidio: *Satiabor cū apparuerit gloria tua.* erit libertas à seruitute: *Creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertate gloriæ filiorum Dei.* id est, propter plenissimam humanæ naturæ in illa gloria cælesti liberationē, creaturæ omnes, quæ propter hominē peccatē peccato seruiērūt, & seruiendo corruptæ fuerūt, à tali seruitute per ignē expurgatę liberabūtur, vt noui cæli fiāt, & noua terra, in noua Sāctorū gloria, noua videlicet vestita puritate. Erit porrò hoc gaudium in loco amœnissimo: *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei,* quā ciuitatē nouā, *descendentē de calo, vt sponsam ornatā viro suo,* describit S. Ioānes in Apocal. Erit quoq; in hoc gaudio societas iucundissima,

T 4 quam

Apocal. 7.

8.

Psal. 83.

quam Apostolus vocat. *Multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primiuorum qui conscripti sunt in caelis.* De qua etiam Ioannes dicit: *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterit, ex omnibus gentibus, stantes ante thronum, &c.* Postremò in hoc gaudio totum opus & exercitium Sanctorum erit perpetua iubilatio: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Hæc ex Scripturis breuiter delibata: ex quibus aliquouſque conicere licet, quæ & quanta hæc merces sit, Sanctorum laboribus, & bonis operariis in vinea Domini reposita, ac in hoc Euangelio repromissa.

Ex bonis præ-
sentis vite cõ-
iiciuntur fu-
tura.

Soliloquiorum
cap. 21.

Sed & illa qualis ac quanta sit, ex præſenti Dei liberalitate ac bonitate, qua in hac vita vel iustorum merita solatiur, vel impiorum morales quasdam & ciuiles virtutes remunerat, non difficulter colligi potest. Si enim tanti vitrum, quãti margaritum! Si in fragili & mortali vita magnus splendor, in æterna beatitudine quanta erit gloria! Si in valle miseriæ liberalis retributio; in cælesti gloria quanta remuneratio! Pulchrè S. Augustinus: *Si, mi Domine, pro hoc corpore ignobili & corruptibili tam magna & innumera beneficia præstas, à calo & aere, à terra & mari, à luce & tenebris, à calore & umbra, rore & imbre, ventis & pluuijs, volucris & piscibus, bestijs & arboribus, à multiplicitate herbarum & germinum terra, nobis successiuè ministrantium, ut alleues fastidium nostrum: qualia, quæso, & quàm magna & innumerabilia erunt illa bona, qua præparasti diligentibus te, in illa cælesti patria, ubi te videbimus facie ad faciem? Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? Si tanta solatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? Si tam innumera & varia dona tua, qua nunc amicis pariter tribuis & inimicis, quàm dulcia & delectabilia, qua solis es largiturus amicis!* Hæc ille. Rursum in alio loco: *Bona cogitate & considerate, fratres, qua dat Deus peccatoribus: & hinc intelligite quid seruet seruis suis. Peccatoribus, blasphemantibus eum quotidie, dat calum & terram, dat fontes, fructus salutem, filios, copias, ubertatem. Qui talia peccatoribus dat, quid eum putas seruare fidelibus suis?* Hæc ille. Hæc videlicet sanctorum virorum sapientia est, vt, visa huius seculi pulchritudine, non ea se falcinari & decipi sinant, sed ad alterius seculi considerandam pulchritudinem, quasi de gradu inferiori ad superiorem, ex ea cõscendant. B. Fulgentius, Ruspensis Episcopus, persecutionem Arianorum fugiens, Romæ quum peregrinare

Exempla.

In vita eius
apud Surium,
som. 1.

naretur, visa Romani Senatus & vrbis Romæ gloria, sic ad fratres, peregrinationis suæ comites, loquitur: *Quàm speciosa potest esse Hierusalem cælestis, si sic fulget Roma terrestris? Et si in hoc seculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, qualis honor & gloria præstabitur Sanctis diligentibus veritatem!* Hæc ille. Similia verba protulit S. Porphyrius, Gazæorum Episcopus, quum ex causa quadam Constantinopoli existens, Theodosij iunioris infantuli baptismum ingenti cum pompa & magnificentia celebratum cerne-
ret. Nos (inquit vitæ eius scriptor) admirati sumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius: *Si ea qua paulo post evanescent, tantam habent gloriam; quanto magis cælestia qua parata sunt Sanctis Dei!* Nempe Deus hac in re sicut locuples aliquis mercator facit. Quum vadit in emporium vt mercimonia emat, pro iis quæ viliora sunt & parui valoris, statim in numerato persoluit. Sed pro mercibus magis pretiosis, maiorisque sumptus, fide iubet, vt proximo emporio; vel die conducto soluat. Sic Deus morales & ciuiles virtutes peccatorum, vt res minimi valoris ac pretij, statim in præſenti vita remunerat; sed piorum rectè facta, quæ in gratia & charitate, ad Dei gloriam, vel proximorum & suam salutem operati sunt, tanquam res maximi valoris & pretij, in altero seculo, quasi in altero emporio, æterna gloria compensanda & remuneranda reſeruat. Hinc etiam colligere licet, quantum excellat merces illa operariis reposita & repromissa. Sed & huius rei causa est, quòd huiusmodi in cælis persolutio nostro maximo commodo fiat. Nam vt mercator prudens, qui citò vult ditescere, ibi merces emit, vbi in magna copia habentur, vt postea reuendat, vbi rarò inueniuntur: sic iusti in hac vita multos pro Deo labores vel suscipiunt alacriter, vel sustinent fortiter, quæ hic quidem vulgares sunt merces & viles, nullòque in pretio; vt ieiunia, mortificationes corporis, humiliatio sui, & cuiuscunque generis tribulationes. Huiusmodi enim plena est hæc vita, & huiusmodi pauci æstimant, sed à se singuli reiiciunt. At in cælo tales merces non inueniuntur, vbi omnia lætitia & honore sunt plena. Sed illic talia quocunque velis pretio venduntur. Ille enim locus est, in quo *absterget Deus omnem lachrymam ab oculis iustorum.* & in quo, qui hic laborauerunt, *requiescent à laboribus suis.* Ibi præteriti labores carè venduntur, & vberimè remunerantur. Nostro igitur maximo bono fit, vt non

In vita eius a-
pud Surium,
10. 1. p. 1068.

Simile.

Phil. Dicz in
conc. serm. 5.
post Domin. 2.
Quadrages.

Didacus Stella
de contemptu
mundi, par. 1.
cap. 27.

Simile.

Apoc. 7. & 14.

nisi illic, operatibus in vinea merces reddatur. Hęc est beata catastrophe eorum quos Patērfamilias conduxit in vineam suam, hic huius parabole finis. De gaudio caelesti & gloria, vide plura apud S. Chrysoftomum, in epist. ad Hebræos, homil. 6. in fine: & in paren. r. ad Theod. lapsus.

8. *Multi vocati, pauci electi.*

LOCVS moralis de paucitate saluandorum ad vtilem timorem incutiendum idoneus: quem vide tractatum in parte Æstiuiali, Domin. 19. post Pentecosten, text. 10.

EVANGELIUM DOMINICÆ

SEXAGESIMÆ.

Luca 8.

CUM turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Iesum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est: & volucres cali comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas: & simul exorta spinæ suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructū centuplum. Hęc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius, quæ esset hæc parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: ceteris autem in parabolis; vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Est autem hæc parabola. Semen est verbum Dei. Quod autem secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salui fiant. Nam quod supra petram, hi sunt qui, cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in terram bonam, hi sunt qui

in

in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

PERICOPE moralis huius
Euangelij.

1. Cum turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Iesum, De frequenter audiendo Dei verbo.

2. Hęc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. De attentione audiendi verbum Dei.

3. Semen est verbum Dei. De virtute & necessitate audiendi verbi Dei.

4. Quod secus viam, hi sunt qui audiunt deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum. Contra otiosos, vagos, & distractos auditores verbi Dei.

5. Qui supra petram, qui, cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. De duritia cordis, & consuetudine peccati.

6. Quot autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitiis & voluptatibus vitæ euntes suffocantur. Locus triplex.

1. Contra sollicitudines & curas vitæ præsentis.

2. Contra diuitias.

3. Contra voluptates carnis: quatenus hæc tria spinæ sunt, & verbum Dei suffocant.

7. Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent. De corde bono & optimo, & de verbo Dei retinendo.

8. Et fructum afferunt cum patientia. De patientia ad omnes virtutes exequendas necessaria.

1. *Cum turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Iesum.*

LOCVS moralis de diligentia & frequentia in audiendo verbo Dei, exemplo populi Iudeorum, qui sic vnde- quaque ad Christum audiendum confluxerunt. Hic locus tractari potest ex iis quæ infra dicentur, tum in hoc Euangelio textu 3. & 4. tum in Dominica tertia Quadragesimæ, tex. 7. & in Dominica Passionis, tex. 2.

2. *Hęc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.*

LOCVS moralis de attentione feruenti auditorum, verbo Dei adhibenda. Christus enim de fructu audiendi verbi Dei sub parabola seminis, de quæ huius fructus impedimentis quum dixisset, hæc acclamatione, præter morem & consuetudinem suam, parabolam conclusit. Non nisi ter quaterue in toto Euangelio, hæc vice excepta, clamasse legitur. Primum apud Ioannem: *Clamabat in templo Iesus, dicens: Et me scitis, & vnde sim scitis; Iudeorum cauilla-*

Attentio feruens audiendi verbum.

Ioan. 7.

tioni

tioni contra aduentum eius in mundum respondens: mox-
 que eodem tempore, *In nouissimo die magno festiuitatis, sta-*
bat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bi-
bat. vbi se Messiam & mundi Saluatorem esse disertè pro-
 clamat. Secundò in Lazaro resuscitando iam quatruiduano.
Clamauit voce magna, Lazare, veni foras: vt hoc clamore
 ostenderet, peccatoris longa peccati consuetudine fœten-
 tis sanationem longè esse difficillimam. Rursum alia vice,
 de quo sic Ioannes: *Iesus autem clamauit, & dixit: Qui credit*
in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. vt se & Patrem
 vnum esse ostenderet. Ac postremò in Cruce bis clamauit.
 Semel illud: *Deus, Deus meus, quare me dereliquisti?* ac se-
 cundò: *Clamans voce magna, emisit spiritum.* In omnibus istis
 clamoribus, non nisi propter res maximas, & ex causis lon-
 gè grauissimis, clamasse legitur Redemptor noster. Sic in
 hoc Euangelio, recitata parabola seminantis, *qui exiit semi-*
nare semen suum, clamabat, vt doctrinam huius parabola
 primariam esse, summè necessariam, & maxima attentione
 excipiendam doceret. Vide enim quid clamet: *Qui habet*
aures audiendi, audiat. Ambas aures ferè oēs habent: sed non
 omnes aures ad audiendū habēt. *Qui podagra laborat, pe-*
des habet, sed non ad currendum. Qui luscus est, ambos o-
culos habet, sed non ad clarè & perspicuè videndum. Qui
à superiori aliqua potestate manus ligatas habet (vt lo-
quuntur) manibus certè non caret; sed vt liberè, quod vult,
agat, manus non habet. Sic omnes aures habent, sed pauci
 ad audiendū: nēpe id quod bonū est, & bene, & vt oportet.
Auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiā. Duo di-
 cit: Primò, quòd sapientiam, id est, non nisi bona & saluta-
 ria audiet. Secundò, quòd feruenter, & magno discendi de-
 siderio, ea quæ ad animæ salutem & Dei gloriam perti-
 nent Rationem huius affert Salomon: *Audiens sapiens sa-*
pientior erit; stultus autem nec plagis emendabitur. Vnde de hu-
 iusmodi dici solet; Surdo narras fabulam: non quia auribus
 caret, sed quia aures ad audiendum non habet. Enimvero
 vel maximum est reprobationis & diuinæ iracundiæ argu-
 mentum, aures audiendi non habere, desiderio discendi
 ea, quæ ad salutem pertinent, non teneri. Iuxta leges ciui-
 les, in primo furto deprehensus nudatur, & publicè vapu-
 lat. In secundo latrocinio abscinduntur aures. At quem la-
 tronem auribus iam imputatis Iudex deprehendit, eue-
 stigio suspēditur. Sic Deus in primis peccatis exiit gratiæ
 vesti

Ioan. 21.

Ioan. 12.

Matth. 27.

Aures ad au-
diendum.
Similia.

Eccli. 3.

Prou. 1.

Simile.

vestibus, & conscientiæ flagellis acriter verberat peccato-
 rem. Secundò ac tertio in idem relapso, aures audiendi am-
 putat; sensum & dolorem peccati peccator amittit: nec ad
 audiendum ampliùs vel Dei verba, vel sana concilia, aures
 præbet, iuxta illud: *Impius quum in profundum venerit, con-*
temnit. Talem autem contemptum verbi Dei, quid nisi ex-
 trema damnatio consequitur? In veteri lege prohibetur,
 ne quis vel ouem, vel bouem ex voto offerret, aure & cau-
 da amputatis. Animal auribus amputatis offerri noluit
 Deus, quia qui auribus priuatur, præcipuo ad salutem me-
 dio destituitur: *Fides enim ex auditu.* & proprius cuiusuis
 disciplinæ sensus, est auditus. Iudicialis quoque in veteri
 populo lex erat, vt seruus emptitius, qui septimo remissio-
 nis anno libertate data vti noluit, sed diligens dominum
 suum, ei adhuc seruire voluit, applicaretur ad ostium & po-
 stes domus domini sui: *Perforabitque (dominus) aurem eius*
subula, eritque ei seruus sempiternus. Peccator, qui seruiens
 peccato, diabolo seruit, si, oblata illi in prædicatione E-
 uangelica lege libertatis, eam acceptare nolit, vt per ba-
 ptismum & pœnitentiam liberatus à lege peccati, iam non
 sit ampliùs sub peccato, neque sub lege, sed sub gratia; sed
 adhuc vult domino suo diabolo seruire, diligens eum, &
 post concupiscentias suas ambulans, hic aures habet subu-
 la perforatas, pereffluentes, & ad audiendum inutiles, quia
 ostio domini sui affixæ fuerunt: *neque potest quis duobus do-*
minis seruire, Deo & Mammona. Aures ergo audiendi ha-
 bet, qui salutis desiderio tangitur, qui libertate gratiæ, ad
 quam vocatus est, vtitur, qui diaboli mancipium non est.

Prou. 18.

Allegoria.

Leu. 22.

Rom. 10.

Exodi 21.

Deut. 15.

Allegoria.

Matth. 6.

3. Semen est verbum Dei.

Lo c v s moralis de virtute & necessitate audiendi verbi
 Dei. Christus enim ideo verbum prædicatum (hoc enim
 est verbum seminatum) semini comparat, quia naturam
 & proprietates seminis habet, respectu salutis humanæ. Se-
 minis autem proprietates, respectu fructus qui ex semine
 nascitur, potissimum sunt virtus eius & necessitas: Necesse-
 sitas, quia sine semine iacto nullus sperari fructus potest;
 virtus, quia semen habet proximam virtutem ad produ-
 cendum fructum, adeoque totus fructus in semine est vir-
 tute. Sic se habet verbum Dei ad animæ fructum. fructus
 &

Necessitas &
fructus audien-
di verbi.

1. Iocn. 3.

Hebr. 11.

Rom. 10.

Rom. 1.

Luc. 8.
Simile.

Gen. 1.

Matth. &
Marc. ult.

Jerem. 1.

& vltimus finis noster Deus est. Nam vt in arbore, planta, fatis, vltimum est fructus; sic nostrum vltimum & summum bonum Deus est. Deus autem (quem vt omnium actionum nostrarum finem speramus) non impetratur sine charitate: *Deus enim charitas est; & qui manet in charitate, manet in Deo: qui autem non est in charitate, manet in morte.* Charitas autem non habetur sine fide. *Sine fide enim impossibile est placere Deo.* hoc est diligere Deum; vel ex dilectione opus aliquod Deo gratum facere. Fides autem non acquiritur sine prædicatione verbi Dei. *Quomodo enim credent quem non audierunt? Quomodo audient sine predicante?* Semen ergo seu principium salutis necessarium, est auditus verbi Dei. Atque ex his patet necessitas audiendi verbum: quæ quemlibet salutis suæ cupidum maximè stimulare deberet, vt aures audiendi habeat. Sed virtus huius feminis adhuc magis stimulat. Est enim *Euangelium* (ait Apostolus) id est, Euangelij prædicatione, *virtus ad salutem omni credenti*, hoc est, potest saluare, & est vnum medium saluandi omnes credentes. Sicut semen est virtus ad fructum producendum in omni terra bona; sic verbum Dei prædicatum, est virtus seu potentia ad salutem in omni corde credente: nempe sic credente, vt *verbum retineat, fructumque afferat in patientia.* Et sicut Deus per semen terræ iniectum, operatur in ipsa terra vt fructum adferat; sic per Euangelium prædicatum exerit potentiam suam, & operatur in cordibus credentium, vt sit illis ad salutem, & vt fructum afferat multiplicem. Et sicut Deus in creatione mundi dixit, *Germinet terra herbam virentem & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta germen suum, cuius semen sit in semetipso super terram: & factum est ita*: sic in Ecclesiæ suæ constitutione dixit Apostolis, per quos illam colligere & propagare voluit, *Euntes predicato Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit (vobis scilicet prædicantibus) & baptizatus fuerit, saluus erit; & ita factum est.* nec secus per verbi prædicationem perpetuam creuit Ecclesia credentium, quam per illam Dei creatis vocem crescit hodie vsque herba, lignumque omnis generis pomiferum. Nam vt lignum pomiferum semen suum habet in semetipso, vt illo iacto in terram multiplicetur: sic Ecclesia habet verbum Dei in semetipso, cordibus insculptum (iuxta illud Ieremiæ, *Dabo leges meas in cordibus eorum,*

rum, &c.) & per prædicatores suos iacto illo verbi semine, quotidie multiplicantur & crescunt fideles. Iam verò quemadmodum vt semen crescat, sitque virtus ad fructum faciendum, necesse est incorporetur in terra, vt alteretur, vt radices agat, vt in ea conseruetur ad maturitatem vsque: sic omnino vt Euangelium sit virtus ad salutem, verbi que diuini semen fructificet, debet cordi credentis penitus infigi, debet quasi cibus in stomacho digestus, per ruminationem diligentem alterari, debet virtutum radices agere, ac denique in corde retineri, vt in hoc Euangelio dicitur. Quæ quum fiunt, admirabilem virtutem atque potentiam habet verbi semen, ad totum hominem in melius commutandum. Hac de causa verbum Dei vocatur in Scripturis *Ignitum eloquium vehementer*, quia nouas amoris flammis excitat. Vocatur *malleus conterens petras*, quia corda durissima emollit. Vocatur *omni gladio ancipiti penetrabilis*, quia interna viscera penetrat, & intimos affectus mouet ac mutat. Vocatur *Lucerna pedibus nostris*, quia dirigit nos tutissimè in via salutis, & tenebras nostras illuminat. Vocatur postremò cibus animarum, quia *Non in solo pane viuit homo, sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei.* Hæc eius virtus & efficacia est. Cur autem hanc suam virtutem non semper operatur, in aliis huius Euangelij partibus mox dicitur. Alias feminis proprietates, quæ verbo Dei conueniunt, in altero Promptuario ex parte doctrinæ contra hæreticos explicauimus. Sed & de semine verbi Dei plura vide superiùs.

Psal. 118.

Jerem. 23.

Hebr. 4.

Psal. 118.

Matth. 4.

Dom. 5. post
Epipl. text. 1.

4. *Quod secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum.*

LOCVS moralis contra otiosos, vagos, & distractos auditores verbi Dei. *Qui via significantur* (ait Chrysostramus) *hi negligentes sunt atque otiosi.* Qui enim secus viam publicam ambulant, multas distractiones patiuntur, multum animo vagantur, prout multa & varia ab illis cernuntur. At in audiendo verbo Dei, animo collecto & attento esse oportet, ne, si vel ad momentum vageris, aliud agēs & cogitans, derepentè diabolus id rapiat, alias atque alias immittens cogitationes. Sicut enim semen negligenter iactum,

Auditores
otiosi.

Hom. 45. in

Matth.

Simile.

iactum, nec postea terra obductum, volucres cœli rapiunt & comedunt: sic verbum Dei negligenter acceptum, nec animo reconditum, sed oscitanter auditum, atque ita à nobis contemptum, dæmones rapiunt & comedunt, quia de nostro contemptu vehementer gaudent, & voluptatem magnam capiunt. Verbum Dei est, animæ speculum, in quo omnes virtutes, & omnia vitia, omnem animi decorem, omnemque deformitatem cernimus. Si speculum obiter inspicias, perinde est ac si non inspexisses. Hinc D. Iacobus: *Qui auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatibus suæ in speculo: consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* Solent enim viri nisi obiter & transeunter specula inspicere, mulieres nimis attentè & prolixè. Ideo viro, non mulieri, speculum inspicienti negligentem auditorem sapienter comparavit.

Iacobi 1.

Erasmus de asini
umbra.
Exemplum.
Auditores
vagi.

Apophteg.

Laert. lib. 6.
Exemplum.

Dis simile.
Auditores in-
fructuosi.

Demosthenes, Orator Atheniensis, quum de rebus gravissimis, & salute Græciæ differens, oscitantem populum, & negligentius auscultantem videret, ait, se breve quiddam velle illis narrare. Facta omnium attentione, Adolescens, inquit, quidam æstivo tempore asinum conduxerat, ab Athenis Megaram usque. Sole verò circa meridiem vehementer æstuante, uterque volebat subire umbram asini, sed uterque alterum prohibebat. Hic dicebat asinum conductum, non umbram: alter contendebat, per conductionem, & asini & umbræ ius esse factum. Atque hæc locutus Demosthenes, abiit è suggestu. Populo verò retinente, ac narrationis finem flagitanti, *De asini, inquit, umbra audire cupitis, de salute Græciæ loquentem audire non vultis?* Sic otiosus auditor fabellam potius nescio quam audiret attentissimè, quàm de animæ salute Dei verbum attentè. Diogenes Cynicus, quum aliquando de re seria differens, nullum haberet auscultatorem attendentem, cœpit ineptam cationem canere, veluti saltaturis. Vbi iam plurimi concurrissent, obiurgavit illos, quòd ad stulta & inepta frequentes & alacres accederent; ad seria verò, & ad benè vivendum utilia, nec alacriter convenirent, nec diligenter auscultarent. Meminisse deberent multo magis Christiani, quòd ad verbi Dei prædicationem cum veniunt, non in theatrum, quasi ad tragœdiam vel comœdiam audiendam, nempe usque ad finem; neque ad cantationem musicam, vbi solus oblectatur auditus: sed ad scholas venerint, & quidem ad

ad Christi cathedram, ut ex sermone vitam emendent.

Laudatur meritò Aristonis dictum, *neque balnei ullam esse utilitatem, neque orationis, unde non prodeat purior.* Sed gravius per Prophetam Deus increpat: *Es eis quasi carmen musicum, quod suavi dulcique sono canitur. Audiunt verba tua, & non faciunt ea.* Verbi Dei prædicatione, ut res est maximè negotiosa, fructuosa, excellens, diuina; ita auditorem requirit minimè otiosum, sed attentum & diligentem. Vnde D. Chrysostomus: *Sicut qui pratum transit, florem accipit; & qui hortum præterit, fructum colligit; & qui à conuiuio surgit, reliquias siliolis suis affert: sic ex concione aliquid semper animæ sue reporta domum.*

Similia.

1.

Homil. 6. ad po-
pul. Antioche.

Alioqui quàm absurdum est in concione audienda turbari interdum & compungi, sed nihil emendari propter negligentiam! Quemadmodum à medico sectus, si mox aufugiat, nec patitur se obligari, & reliqua perfici quæ ad medicandum supersunt, dolorem quidem sensit, ac curationis remedium non expectauit: sic qui audito Dei verbo quasi plagam correptionis accepit, & confusus ad momentum fuit, sed statim obliuiscitur; discedit accepto morsu ac dolore, sed nihil promouit. Tales auditores videntur quasi conuiuia in symposio inertes assidere, vbi laborantibus aliis, sudante concionatore, loquente Christo, cooperante Spiritu sancto, ipsi nihil aliud agunt, quàm ut voluptate fruantur, & vel suis se vanis cogitationibus à presenti alienissimis oblectent, vel sola prædicatoris verba, non rem, attendant. De his verum est quod scribit Seneca: *Magnam hanc auditorum partem videbis, cui Philosophi schola diuersorium otij sit. Non id agunt, ut aliqua illò vitia dependant, ut aliquam vitæ legem accipiant, ad quam mores suos cõponant vel exigant: sed ut oblectamento aurium perfruantur. Aliqui tamen cum pugillaribus veniunt, non ut res accipiant, sed verba: quæ tam sine profectu alieno discunt, quàm sine suo audiunt.* Est plerumque hodie auditorum verbi Dei descriptio, qui sic audiunt quasi secus viam essent, non in schola Christi. Zeno Cirticus aiebat: *Auditorem sic eis quæ dicuntur attentum esse debere, ut non vacet illi ad notas faciendas.* Si hoc in humana sapientia laudabiliter postulauit, quantus pudor in Dei verbo audiendo idem non præstare! Sed ita nunc verbi Dei prædicatores audiuntur, ac si iis, quæ ab illis dicuntur, nihil esset vilius, ac si Anaximenis nugâ iterum proferrentur. Diogenes, differente aliquando

2.
Plutarch. ubi
suprà.

3.

Epist. 109.

Laert. lib. 7.
Apophteg-
ma.

Pars Hyemalis.

V

Anaximenc-

Anaximene, pernam protendens, auditores eius omnes in se cōuertit. Indignante illo, *Anaximenes disputationem*, inquit Diogenes, *unius oboli pretium dissoluit*. Qui otiosè & oscitanter concionantes audiunt, propter vnus oboli pretium, à verbo Dei animum sæpe auertunt: & si aliquis Diogenes pernam protenderet, concionem relinquerent.

Laert. lib. 6.

Qui verba, nõ rem attendit. In lib. de officio audit.

Similia.

1.

Porro otiosi & negligentes auditores sunt, qui verba tantum, non rem attendunt. Horum absurditatem & ineptiam benè describit Plutarchus: Apes, inquit, quum in prata volant, violis, rosis, hyacintho referta, illis tamen neglectis thymum accedunt, florem asperrimum atque amarissimum, illique infidunt, flauum mel conficientes. Sic auditorem decet, delicata verborum ornamenta vt herbam inutilem missa facere, diligenti autem attentione in mentem sermonis & dicentis affectum irrepere, vnde ad se trahat quod bonum sit & conducibile. Rursus sicut floribus infidens apicula flauum mel ex succo conficit, quum alij in eisdem floribus nihil præter colorem & odorem admirantur: sic prudens & pius auditor non ornatum verborum, sed rerum sapientiam confectabitur. Qui secus faciunt, iis similes sunt, qui pharmaci odore capiuntur & nidore, sanandi vim & purgandi negligunt.

2.

3.

Otiosè audire, quàm res perniciofa.

4.

Gran. sermo. de tempore, tom. 2. pag. 542.

Nihil autem est huiusmodi infania perniciosius, & quum in omni bono opere negligentia & otiositas multum sit noxia & damnabilis (vt alio in loco iam ostensum est) tum verò maximè in verbo Dei audiendo. Quàm diu enim opifex aliquis artis suæ instrumenta retinet, quibus operari queat, spes est eum sibi victum parare posse (quã etiam ob causam, quum ad persoluendum creditoribus cætera bona omnia diftrahi ac diuendi ius ciuile permittit, artis tamen instrumenta vendi non patitur) at illis etiam deperditis vel sublatis, nulla spes superest. Sic qui vitæ spiritualis instrumentis (quorum maximum est Dei verbum, cuiusque in Ecclesia institutio & doctrina) destituitur, vel ea non audiens, vel audita negligens, extra omnem salutis spem positus esse videtur. Quam etiam ob causam Ecclesie disciplina hoc habet, vt quos, ob certa crimina, Sacramentorum & orationum communione priuat, eosdem tamen à concionibus non excludat: imò ethnicos & catechumenos, quibus sacris interesse non licuit, ad verbum Dei audiendum Ecclesia semper admisit. Censuit videlicet quasi instrumenta artis, & media salutis prorsus cuilibet necessaria esse

ria esse, verbi Dei frequentes conciones, ideòque neminem illis priuari oportere. Quanta igitur eorum infania, qui tanto bono seipso priuant, vel quia non audiunt, vel quia (quod perinde est) negligenter & oscitanter audiunt. Nemo sibi blandiatur, quod frequenter verbum Dei audiat, si mox vt audierit, rapiat illud diabolus de corde eius. Talis enim suum iudicium & condemnationem audit. *Terra sæpe venientem super se bibens imbrem (fluit autem vt ros eloquium Dei, quasi imber super herbam, & quasi stilla super gramina) proferens autem spinas ac tribulos reproba est, & maledictioni proxima.* Sic & Propheta docuit: *Sonum bucina audiuit, & non se obseruauit. Sanguis eius super ipsum erit.* Denique talis omnes literas Vriæ defert. Vrias acceptis à Rege Dauid literis ad Ioab militiæ principem, existimabat se ex illis literis aliquid aut honoris, aut commodi accepturum. At miser mortis suæ nuncium & præceptum tulit. Qui conciones multas, sed oscitanter audierunt, has secum cõciones inter alia bona opera ad Dei iudicium perferent; sed inspectis illis & lectis, inueniet iudex, auditore omnia aliter fecisse, quàm edoctus fuit, ideòque ex illis ipsis eum condemnabit. Parum prodest vini copiam ex vendemia collectam habere, nisi vasa munda paraueris quibus id infundas & serues. Musicus instrumentum pulsare non potest, nisi chordas habeat instrumento aptas. Non capit verbum anima immunda: pulsare cor auditoris concionator non potest, quod timoris & amoris fidibus caret. Huc conferri possunt quæ de zizaniis bono semini superfeminatis, & in illa verba, *Ecce hic positus est in ruinam multorum*, in aliis supra Dominicis protulimus.

Hebr. 6. Deuter. 32.

Ezech. 33. Stephanus Cართուարիensi. 2. Reg. 1. 10.

Similia.

Domin. 5. post Epipha. & Domin. infra Octa. Nat. Domin.

5. *Qui supra petram, qui, cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.*

Locvs moralis contra duritiam cordis, & auditorem verbi in melius nunquam proficientes. Ideo enim audito Dei verbo impius non corrigitur, quia cor lapideum & durum habet peccatis assuetum & obduratum, quo fit vt radices agere in corde, Dei verbum nequeat. Sic Apostolus duritiam cordis & impœnitentiam pro eodem ponit: *Tu autem, secundum duritiam & impœnitentiam cor tuum, thesaurizas tibi iram in die ira.* Ostendit quis sit fructus duri cordis.

Auditores duri & incorrigibiles.

Roman. 1.

Eccles. 3.

Sic alia Scriptura: *Cor durum malè habebit in nouissimo.* & ostendit quomodo: *Qui amat periculum peribit in illo.* Nihil duro corde periculosius. Qui tamen hoc se periculo oblectat, & obstinatè in peccatis pergit; quidquid in verbi Dei prædicatione contrarium audit, in hoc suo periculo peribit. Aegyptij cum suo Pharaone contra Moysen & populum Dei obdurati, eosque iam abeuntes & dimissos, pertinaciter tamen persecuti, in mari rubro perierunt: & vt ait

Exod. 15.

Scriptura, *Descenderunt in profundum sicut lapis.* Duritiam cordis expressit Scriptura, simulque pœnam ei respondentem. Hoc erat maximum Iudæorum peccatum, & reprobationis eorum causa. Sic à Deo vocatur: *Populus dura*

Exod. 32. & 33.

Ezech. 2.

Esai. 48.

Ierem. 5.

Ezech. 7.

cervicis: Et rursus apud Ezechielem, *Filij dura facie, & indomabili corde: & domus exasperans.* Sic & de illis de Esaias: *Scio quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua, anea.* Nec aliter de illis Ieremias: *Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti,* videlicet ad prædicationem Prophetarum, quod adhuc magis exaggerauit Zacharias Propheta: *Noluerunt attendere, & auerterunt scapulam recedentes, & aures suas aggrauauerunt ne audirent, & cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem & verba quæ misit Deus exercituum in Spiritu suo per manum Prophetarum priorum.* Nihil certè adamantè durius. Et sic quidem Iudæi, qui propterea variè afflicti, sæpius subiugati, in Babylonem expulsi, tandem toto orbe dispersi, & reprobatii à Deo fuerunt, & vsque hodie manent. At nos Christiani iterum atque iterum videamus, ne simus adhuc hoc populo duriores. *Adamas utunque durissimus, sanguine tamen hirci mollescit & domatur.* Nos sanguine Christi, (qui fuit caper emissarius veterum sacrificiorum figuratus) *nec adhuc mollimur, aut cordis duritiem deponimus.* Atqui hæc propriè Christi est gratia, de qua sic Ezechiel: *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum,* id est, molle & flexile: quod aliis verbis dixit Ioannes: *Erunt omnes docibiles Dei.* Sumus quippe omnes Christiani, *epistola Christi* (vt Paulus loquitur) *ministrata* quidem à nobis, id est, ab Ecclesiæ præpositis, verbum Dei administrantibus, sed *scripta* (à Christo) *non atramento; sed Spiritu Dei viui; non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.* Consideret ergo, quisquis ille est, qui ex verbi Dei prædicatione non emendatur, non mollescit, non flectitur, sed in peccatis pristinis obduratus manet, quod ille Christianus non est,

nec

nec Christi gratiam adhuc accepit, vtunque nomen & Sacramenta Christi portet. *Charitate Filij Dei, qua voluit pro homine homo fieri, liquefacta est duritia mundi* (ait Augustinus) *vt agnosceret saltem beneficium suæ reparationis, qua non agnouerat excellentiam suæ conditionis.* Qui ergo nec adhuc mollescit, quouis Iudæo, quouis adamante durior est, Christi gratiæ particeps non est. Moyses *virga percussit petram, & fluxerunt aqua.* Virga illa crucem Christi significat, quæ percutiens dura corda, elicit pœnitentiæ lachrymas. Memoria passionum Christi, & beneficiorum eius, cor credentis necessariò emollit. Sed in corde duro verbū Dei non penetrat, etsi superficie tenus moueat, (nam *cum gaudio suscipiunt verbum:* placet illis veritas Euangelica, & delectat prædicator de virtute disputans, *& ad tempus credunt,* sermonem amplectuntur, & emendationem fortè proponunt) quia radices fidei & charitatis Dei non habent. Non sunt *in charitate radicati & fundati* (vt Apostolus loquitur) *nec Christum habent per fidem in corde habitantem, vt possint comprehendere cum omnibus sanctis,* id est, sicut omnes sancti, seu veri fideles, qui sic eo tempore nuncupabantur, comprehendunt, *qua sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum:* nempe crucis Christi, seu Christi crucifixi. Hoc enim si comprehenderent, quod per illas duas radices fidem & charitatem fit, duritia cordis non laborarent; verbum Dei intima animi latibula penetraret, non ad tempus tantum crederent (interim dum verbum prædicatur) sed in tempore quoque tentationis recurrentis in fide manerent, resistendo fortiter in fide, non recedendo à bono proposito inter audiendum concepto. Nunc autem qui, quum irritantur, excandescunt; quum affliguntur, despondent animum, quum honorantur, attolluntur; qui, quod vident, statim concupiscunt, & concupiscentiæ morem gerunt; isti sunt petra, hi cor lapideum habent.

Postulat igitur hic locus, remedia aliqua proferre ad cordis duritiem remouendam, siue ad tentationes superandas, ne, illis accedentibus, recedat cor à Deo. Talia remedia sapienter enumerauit Dion, sius Carthusianus; & sunt saluberrima. Primum, propriam fragilitatem & insufficientiam agnoscere, atque ad Dei auxilium incessanter confugere, & cum Propheta dicere: *Ego egenus sum & pauper, Deus adiuua me. Dominus adiutor meus, & liberator meus.*

V 3

Dess

Cyprianus de dup. martyrio.

Ezech. 36.

Ioan. 6.

2. Corinth. 3.

Christianus non est, qui prædicatione verbi non flectitur.

Sermo. 19. de Sanctis.

Psalm. 77.

Ephes. 3.

Duri cordis indicia.

Duri cordis remedia.

In Scala religionum, p. art. 1.

art. 5.

Psalm. 69.

1. *Deus ne moreris.* Secundum, seipsum coram Deo profundè humiliare, & pro nihilo reputare. *Deus enim humilibus dat gratiam,* id est, in tentatione victoriam. Tertium, Dei præsentiam semper attendere, & eius iudicium atque iustitiam vereri, quod est singulare remedium. *Providebam Dominum semper in conspectu meo. A dexteris est mihi, ne commovear.* Quartum, attentè considerare, quis est qui tentat, quid quærit, quò tendat: quæ omnia, in negotijs temporalibus, qui non considerat, stultus habetur. Est autem diabolus, vel minister eius qui tentat, nostram perniciem quærit, ad infernum trahit. Hoc est quod Sapiens monuit: *Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Quintum, exitum tentationis expendere, & caudam serpentis observare. *Novissima eius ducunt ad mortem.* Sextum, habere ante oculos Sanctorum exempla, qui tentationibus restiterunt, & quantam inde gloriam adepti sunt. *Memento te præpositorum vestrorum: quorum intuentes exitum conversationis, imitami et fidem.* Septimum, contemplari quòd Deus cum omnibus sanctis Angelis conflictum tuum intuentur, parati iuvare, & de tua pugna atque victoria exultantes. De Deo iustus dicit: *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi: & exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseria, & de luto facis.* Hæc sunt tentationum pericula. Angeli quoque, si gaudent super uno peccatore pœnitentiam agente, non est dubium quin gaudeant de iusto pœnitentiam præveniente, & in certamine victoriâ peccati obtinente. Octavum, considerare quantopere de tuo lapsu dæmones exultent, & iacenti insultent, iuxta illud: *Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero.* & iterum: *Non supergaudeant mihi, non dicant in cordibus suis euge, euge anima nostra; nec dicant, deuorabimus eum.* Nonum, in principio tentationis, maximè carnalis, animum ab ea auertere, & ad salutaria cogitanda conuertere. *Beatus qui alit paruos tuos* (Babylonicos videlicet, & Satanæ foetus adhuc teneros) *ad petram:* de Christo eiusque beneficiis, gratia, iustitia cogitando. Decimum, affligere afflictos tuos, impuros dæmones, applicando te tanto instantius ad actus virtutum, ad pios labores, ad opera misericordiæ, prout unicuique dedit Deus, & dicere cum Propheta: *Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant:* sed in Deo, non in nostris viribus. Hæc sunt pauca de multis remedia; ne, qui ad tempus verbo Dei credimus, in tempore tentationis recedamus.

Porro

Porro vt ad cor durum redeamus (proprium huius loci subiectum) duritia cordis, quæ semen verbi Dei intrò non recipit, etiam foris admittat, ex peccati consuetudine oriatur. Sicut enim cadente pluuia lapides foris madescunt, intus verò suam siccitatem cum duritia seruant; sic dura corda imbrem eloquij diuini foris accipiunt, & aliquo modo compluuntur, quia *cum gaudio suscipiunt verbum* (vt in hoc Euangelio dicitur) sed intus sicci & aridi manent, mala consuetudine aditum gratiæ violenter prohibente. Cogitationes enim, quibus, audito Dei verbo, quasi resurgere è peccato conatur, qui ei iam dudum afflueuit, *similes sunt* (ait sanctus Augustinus, hoc in ipso ante conuersionem expertus) *conatibus expergisci volentium, qui tamen superati soporis altitudine remerguntur. Et sicut nemo est, qui dormire semper velit, omniumque sano iudicio vigilare præstat, differt tamen plerunque homo somnum excutere quam grauis torpor in membris est, eumque iam displicentem carpit libentius, quamuis surgendi tempus aduenerit: ita vetusti peccatores, audito Dei verbo, certum habent, esse melius, diuinæ charitati se dedere, quam suæ cupiditati cedere. Sed illud placet, hoc vincit.* Surgendi è peccato tempus agnoscunt; sed soporis, quo tenentur, grauitate in peccata recidunt. Sicut enim quæ natura dura sunt, eadem graua sunt, vt lapis, ferrum, plumbum, ideòque deorsum feruntur: sic cor durum, in consuetudine peccati obduratum, graue est, & deorsum fertur. Hoc facit inuicta propemodum consuetudo peccati. *Sicut enim morbi corporis inueterati, non nisi longa & acri curatione sanantur; sic peccata inueterata, diuturna patientia, assidua oratione, & acerrima animi contentione curari oportet. Quod repetitis vicibus, ac multo cum labore intinctum est, tincturam excipit pressius inherentem, & qua vix elui queat; obiter autem colore aliquo infectum, tincturam bibit facile mobilem: sic anima sanie peccatorum suppurata, & in habitu constituta malitia, vix ac multo negotio elui potest.* Quare sicut agricola, quum euellit siluestre germen & infrugiferum, ibi validè impacto ligone subuertit radicem, aut admoto igne accendit; sed in vite putanda, aut purgando oleastro, molliùs agitur: sic peccata inueterata rudiùs exagitari, & fortius eradicari conuenit. Est enim verbum Dei, *malleus conterens petras*, vt suprà ex Ieremia dictum est, & ad durissima corda emollienda aptum. Sicut quum intus in domo omnia strepitu & tumultu plena sunt, audiri non potest qui

V 4 foris

foris pulsat, nisi fortissimè & crebrò id faciat: sic à corde in sanis cupiditatibus pleno, audiri verbum Dei non potest, nisi fortiùs intonet; tandem nihilominus audiri & penetrare poterit. Cibum noxium ac pestilentem nec stomacho retinere audemus, ne nos corrumpat; nec sine molestia eiicere possumus iam bili permixtum: sic inueteratum peccatum si retinemus, interficit; si eiicimus, non aliter atque choleram summo cum dolore euomimus: euomendum tamen est, & vim nobis ipsis facere oportet; si salui esse volumus. Hanc difficultatem sentit peccator, quum à Dei verbo audito manifestè se argui & conuinci videt. Nam sicut bos ligatus, nò sentit se esse ligatum, nisi quum vult fugere; nec falco ad perticam, nisi quum vult volare: sic peccator non sentit sua vincula, aut prauæ consuetudinis tyrannidem, neque quum peccat, neque quum perseuerat in peccato, sed quum verbo Dei excitatus, inde emergere conatur. Vnde de peccatore Sapiens dixit: *Ignorat quòd ad vincula stultus trahitur.* Nempe sicut eadem ignis scintilla, arida quidem ligna faciliùs, viridia verò & humentia difficiliùs absumit: ita auxilium diuinæ gratiæ per verbum Dei seminatum operans (vt supra dictum est) recenter lapsos facile conuertit, vt Petrum negantem, & Dauidem adulterantem celeris misericordia sanauit; diuturna autem peccandi còsuetudine obduratos, aut nunquam, aut tardissimè, vt in Pharaone, in Achab Rege Israel, ipsòque tandem populo toto Israëlítico Scriptura ostendit. De quo populo, iam obdurato consuetudine peccati, illa sunt Prophetæ verba: *Nunquid potest Aethiops mutare pellē suam, aut pardus varietates suas? Sic nec vos potestis benefacere quum didiceritis malum.* id est, quasi in disciplina quadam diuturna, in peccato exercitati fueritis. Hoc enim est, non solum malè facere, sed malum discere. Tales ergo ad verbum Dei obsurdescunt. Vt enim illi, qui ad loca Nili, Catadupas appellata, inhabitantes prorsus nihil audiunt, quoniam nimio fluuij fragore ab altissimis montibus labentis, surditatem natiuam contrahunt: sic qui cupiditatum suarum tumultibus diu assueuerunt, surditatem spiritualem contraxerunt, vt sonum quidem verbi Dei audiant, confusum illum & foris tantum, clarum autem, distinctum, & intus penetrantem non admittunt. Quare quemadmodum soporiferis febribus grauatos si vellices, & magnis clamoribus à somno excites, somni que periculum declares, attol-

8.

9.

S. Bonavent.
Diat. salut.
cap. 2.

Prou. 7.

10.

Jerem. 13.

11.

12.

lunt oculos, & gratum habent, & vigilare nituntur; mox tamen humoris noxij abundantia pressi, iterum obdormiunt: sic peccatorum somno, consuetudine, & voluptate consopitis accidit; ad quos si pro concione inclames, si mortem, si iudicium, si gehēnam, si æterna præmia, & ipsam quoque Domini crucem, & alia ob oculos ponas, audiunt illi quidem non illibenter, *cum gaudio verbum suscipientes, & vera esse ac salutaria, quæ dicis, agnoscunt, & quasi emergere velle conantur; ponderè tamen prauæ consuetudinis pressi, & amore seculi, ac prauis voluptatibus deliniti, in pristinos mores delabuntur.* Eleganter hac de re sanctus Anselmus dixit: Sicut puer auis pedem filo annexum tenens, aliquando laxius ire auem permittit, sed mox se auolare posse sperantem retrahit captiuam, eoque ludo mirè oblectatur: sic diabolus, homines peccati consuetudine irretitos tenens, aliquando eos tentare cessat, moxque illi, audito Dei verbo còpuncti, facta sua desunt, emendationem proponunt, atque ita se iam liberos auolare posse putant; sed quia prauo vsu ab hoste irretiti tenentur, illo iterum tentante, & peccati occasiones subministrante, in eadē vitia à diabolo deiiciuntur: & bellus hic illi ludus est, dum sapius hoc fit, nec tamen peccator liberatur. Solum ergo remediū est; filum còsuetudinis, quo teneris, abrumpere, & omnem prorsus relabendi occasionem præscindere, nouaque virtutis contrariæ consuetudine veterem vincere. Nec minùs ad hanc rem appositè Hector Pintus, scriptor modernus, eruditus admodum, valde spiritualis ac pius, & in primis elegans: *Quemadmodum (inquit) piscator, cum magnum aliquem piscem capit, non statim violenter astringit, sed extendit filum piscatorium, donec piscis deuoret penitus hamum, sibi que machinetur perniciem, ne, si confestim nimis coerceat, scindatur filium & seta, & ita piscis aufugiat: sic diabolus, cum peccatorem hamo suo deuinctum tenet, mortifero scelere constrictum, & illecebris voluptatum ex longa consuetudine alligatum, non illum statim opprimit & exasperat, nec ad vehementer absurda statim inducit, ne nimium à dæmone irritatus & concitatus, vincula abrumpat, & euadat. Mulcet illum, & in aliquas virtutum actiones incumbere permittit, vt paulatim flagitiose consuetudinis hamo irretitus, ipse sibi exitium pariat, totumque in se malum accipiat. Extendit itaque dæmon setam, seu filum piscatorium: permittit eum conciones au-*

13.

In vita eius
apud Surium,
tom. 2.

Hectoris Pinti
laus.

14.

In Comment. in
Ezech. cap. 28.

dire, verbo attentum esse, auidè illud & cum gaudio suscipere: non vt peccatorem dimittat, sed vt propter repetitum & reiteratum verbi Dei contemptum firmiter stringat, & securius teneat. Sic Herodi hamo suo appreheso permittebat, *vt Ioannem Baptistam libenter audiret, & audito eo multa faceret*, eius consilium in multis sequeretur: tandem tamen multis maleficiis & flagitiis cõtaminatum in æternæ perditionis nassam pertraxit; *vt super omnia sua mala etiam hoc adiceret*, vt Ioan. Baptistam occideret. Hic est diaboli ludus, in hoc Euangelio expressus circa illos, *qui ad tempus credunt, cum gaudio verbum suscipiunt, sed in tempore tentationis recedunt*. Hoc est horrendum præuæ consuetudinis periculum. Hæc duri cordis durissima conditio. Huius duri cordis illustre exemplum sit Pharaos, qui tot verbis & signis per Moysen editis moueri non potuit vt populum Dei dimitteret. Contra hoc malũ orat feruenter Propheta: *Eripe me de luto vt non infigar, libera me ab ijs qui oderunt me, & de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aqua, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum*. Luto infigitur, non aspergitur tantum, qui consuetudine mala irretitur. In profundis aquarum iacet, qui per præuam peccati consuetudinem in profundum venit. de quo Sapiens: *Impius, quum in profundum venerit, contemnet*. Reliqua Psalmistæ verba sic D. Gregorius exponit: *Quem mali operis iniquitas à bona stabilitate commouit, quasi tempestas aqua rapuit; sed si adhuc longa consuetudine non præualuit, non demersit. Iam in puteum cecidit, qui hoc, quod diuina lex prohibuit, perpetravit. Sed si adhuc longa consuetudo non deprimit, nequaquam os suum puteus coangustauit. Tanto ergo facilius egreditur quanto minori consuetudine coarctatur. Lapis verò puteo superponitur, quum etiã dura consuetudine mens in peccato deuoratur; vt, etsi velit exurgere, iam utcumque non possit, quia moles de super mala consuetudinis premit*. Hæc ille. Hoc igitur tam horrendum periculum, quo quasi de animæ salute conclamatur, vide quanto studio orat Propheta ne quando incurrat. Nempe & antè illa verba præmisit, *In multitudine misericordia tua exaudi me, in veritate salutis tuae*. & post illa verba statim subiecit: *Exaudi me Domine, quoniã benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me*: & quæ sequuntur. Nihilominus ea est Dei clementia, & tanta verbi diuini efficacia, vt etiam obstinatissima corda mille modis nitatur

Marci 6.

Luca 3.

Exemplum.

Psalm. 68.

Prou. 18.
Moral. in Iob
lib. 26. cap. 30.
& 31.

Psalm. 68.

Durissima
corda Deus
mollit.

nitatur mollire. Quemadmodum enim qui aliquid molle facere vult, prius impressum manibus huc illuc versat; si *Stella in Luc. 8.* adhuc resistit, adhibet vnctionem; post vnctionem verò in *Simila.* aquam conicit, postea in ignem, deinde ad incudem ducit; quòd si nec hoc modo molliri potest, tanquam omnino inutile abiicit: sic Deus erga humana se gerit corda. Primum enim illa quasi manibus suis contrectans, benigna passionis suæ grandiumque beneficiorum memoria mulcet. Secundo illa inungit diuinis auxiliis & inspirationibus, quibus facilius peccati rigorem deponant. Tertio bonorum temporalium aquis inundat, vt gratias auctori agendo in memoriam veniant delicti sui. Quarto ignibus tribulationum & infirmitatum vexat. Deniq; ictibus mortis temporalis committit, vt vel saltem tunc resipiscant & conuertantur. At verò si nihil istorum potest deperditam reuocare voluntatem, nihil nisi infernum superest. Hic est duri cordis exitus. Sicut in hac vita insensatum & stupidum reddit ad salutis remedia capessenda, sic in altera vita extremis suppliciis addicit, quæ omnibus sensibus acutissime tanguntur.

6. *Quod autem in spinas cecinit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vite suffocantur.*

LOCVS moralis triplex. 1. Contra sollicitudines & curas vitæ præsentis. 2. Contra diuitias. 3. Contra voluptates carnis. His enim tribus suffocatur Dei verbum, etiam intimè in corda receptum, & compunctione vehementi consecuta; ita sanè vt fructificare incipiens Dei verbum, atque emendationem conceptam operari, mox in ipso progressus exordio, quasi nascens herbula, reprimatur & extinguatur, quasi que onere imposito suffocetur. Nam primi quidem æquè citò verbum negligentia sua perdiderunt, atque acceperunt. Secundi retinuerunt utcumque verbum, ad tempus credentes, sed in ipsa mentis penetralia, propter cordis duritiem, non admiserunt. Isti tertij intrò receperunt, & compunctionem atque emendationis desiderium senserunt, adeoque operari melius cœperunt; sed à tribus illis, vel aliquo illorum corrupti atque compressi, referre fructum non potuerunt. De illis

istis tribus seorsim & separatim dicemus.

1. *Locus de sollicitudinibus, verbum Dei suffocantibus.*

Sollicitudo
verbum suffo-
cat.

Simila.

Spinæ tribus
modis suffo-
cant semen.

Sollicitudines
tribus modis
suffocant ver-
bum.

1.

1. Ioan.

Simila.

SOLLICITUDO, & cura, & anxietas animi, quacun-
que ex causa suscipiatur, ita animum obsessum tenet, vt
vix ad aliud aliquid considerandum foris prospicere va-
leat. Quum igitur circa res huius mundi ac vitæ versa-
tur, prorsus impedit ne cælestia cogitentur? tum quia
contraria hæc sibi maximè sunt, cælestia & terrena; tum
quia mens hominum, peccato originali corrupta, terrenis
magis afficitur, altius immergitur, & tenaciùs sua sponte
adhærescit. Nam vt oculus iste corporalis simul & eodem
motu cælum ac terram contueri non potest, nec vnus o-
culus cælum, alter terram eodem momento aspicere: sic
eurare sollicitè cælestia simul & terrena mens humana
non potest. Huc accedit quòd spiritus vitalis, per quem
verbum Dei fructificat, est charitas & amor Dei, amor sa-
lutis, amor cælestium. Hic enim amor animum extimulat,
vt iuxta verbi doctrinam bonos fructus proferat. At hunc
amorem sollicitudo illa, quæ ex maximo rerum terrenarum
amore nascitur, vehementer restinguit & suffocat,
sicut aqua ignem. Spinæ suffocant semen propter tria. Pri-
mò humorem & pinguedinem terræ exhauriunt, vt tanto
minus ad boni seminis radices alendas deriuetur. Secun-
dò, Solem & imbres à semine excludunt, vt nec æstum
necessarium recipere, nec oportuno imbre rigari valeat.
Tertiò, crescentes grani aristas, aut recentia pomiferi
fructus virgulta, tenerosque palmites, quasi circumpli-
cando & obsidendo impediunt, quo minus liberè exur-
gant, seseque dilatent. Tot quoque modis huius vitæ solli-
citudines, & spinosæ anxietates, semen diuinæ gratiæ &
verbi Dei fructificationem impediunt. Primum enim
quum animi pinguedo, & humor vitalis respectu cæle-
stium sit intensa Dei dilectio, quæ non secus animum fec-
cundat, quàm simi pinguedo terram; hanc dilectionem
exhaurit & consumit rerum terrenarum dilectio. Hoc do-
cent Scripturæ: *Si quis dilexerit mundum, dilectio Patris non
est in eo.* & rursum: *Qui vult amicus esse huius mundi, inimicus
Dei constituitur.* Et quemadmodum si fontem aquæ vt-
cunque vberem in varios canales deriuas, necesse est, vt,
quo

quo plures sunt canales, eo minùs & parciùs per singulos
aqua defluat: sic etsi dilectionis & amoris fons in homine
vberimus sit, & quàm latissimè se diffundere queat; ta-
men, quia infinitus non est, necesse est, vt, quo plura dili-
gis, in quo plures quasi rerum obiectarum canales amo-
rem tuum dispergis, eo in singulis minor & remissior di-
lectio fluat. Nunc autem si istos canales sic distribuas, vt
vnus quidem aut alter sursum petat, & in editiorem lo-
cum tendat; alij verò multos plures vel per plana ducan-
tur, vel deorsum in loca depressiora ferantur: quis dubi-
tat, ad superiores illos canales parum aut nihil aquæ flu-
xurum, reliquos verò canales vberim replendos esse? Sic
se res habet in affectibus animi quos ex dilectionis fon-
te deriuamus. Si enim sic erga multa affici volumus, vt re-
bus istis inferioribus plures canales distribuamus, maio-
rem curam & sollicitudinem impendamus: rebus autem
superioribus & æternis modicè & tenuiter afficiamur:
perspicuum est, ad hæc meliora dilectionis impetum pe-
nè nullum fore, sed omni humore & pinguedine ea citò
destitui; in rebus autem caducis omnes nostras cogita-
tiones & actiones fixam sedem habituras. Hoc Apostolus
docuit, quum diceret: *Qui volunt diuites fieri, hoc est, qui* 1. Tim. 6.
sollicitè id agunt vt ditescant, *βελήμονες γίνονται, quod plus
est quàm, ἰθὺλαὶ, & significat studiosè velle; incidunt in
tentationes & laqueum diaboli, & desideria multa & inutilia,
& nociua, quæ mergunt homines in interitum.* Docet, eos oc-
cupari desideriis multis, eisdemque vanis, atque etiam
noxiiis. Hæc igitur tam multa, tam vana, tam noxia, om-
nem diuini amoris pinguedinem exhauriunt. De his desi-
deriis multis & malis, quæ totum hominem possident, pul-
chrè Basiliius: *Quædam est diaboli methodus ad suggerendas di-
uitibus mille sumptuum inanium occasiones; vt ea quæ super-
flua & ad rem pertinentia non sunt, pro necessarijs ducantur.
Sit, inquit, res partim in usu, partim condita sepositaque.
Item quæ in usu sunt, necessitatis terminos transcendant. Ista
seruiant sumptibus domesticis, illa præsto sint ad externas phan-
tasia: vt iter facienti ornatus, equitatus, viaticum pro conditio-
ne fiant. Hæc domi permanenti vitam reddant splendidam &
illustrè: vt mihi miraculum sit quomodo tot inanes sumptus
exrogitentur. Ad sunt præterea ceci, pincerna, piscatores, venatores,
fictores, pictores, voluptatis omnimoda commentatores. Hæc Ba-
siliius. Verum esto. Sint hæc iam omnia, quia sic cõsuetudo
inua*

Hom. in diuites
auaros.

Conf. lib. 1. c. 16. inualuit. (contra quam sic exclamat Augustinus: *Ve tibi flumen moris humani quis resistet tibi? quam diu non siccaberis? quousque volues filios Eua in mare magnum & formidolosum, quod vix transeunt qui lignum conscenderint?*) nobilitati saltem necessaria. Atqui interea sic in multa animum distrahunt & discerpunt; sic harum rerum cura & sollicitudo animæ vires exhaurit, vt ad diuina cogitanda parum virium superfit, etsi voluntas id conetur. Veluti enim flumina ex paruis initiis & raris scatebris profluentia, deinde paulatim aliis adaucta aquis, incrementum intolerabile in progressu accipiunt, ita vt violento impetu, quicquid obuium est, secum trahant: eodem sane modo rerum huius mundi cura & sollicitudo à paucis & necessariis ortum accipiens, aliis mox adaucta cupiditatibus tantum paulatim incrementum capit, tam multis & variis animum onerat, vt obuia quæque secum rapiat, & ipsa caelestia, verbi Dei prædicationem, Sacramentorum vsum, ac quicquid est religionis, suis vsibus deseruire cogat. Nam quorum animos hæc cura & sollicitudo tenet, eatenus religionem colunt, quatenus ea ipsis utilis, & rebus ipsorum commoda est. de quibus Augustinus verissimè dixit: *Vtuntur Deo, fruuntur mundo. Quoniam non nummum propter Deum impendunt, sed Deum propter nummum colunt.* Tales sunt spinæ, sollicitudo & cura anxia huius vitæ; & sic vbertatem & pinguedinem diuinæ gratiæ exhauriunt, omnem ad se succum, omnem animi conatum & impetum attrahendo. Secundo loco sic spinarum naturam & indolem hæc sollicitudo refert, vt solem & imbrem à semine verbi Dei excludat. Vt verbum Dei in animo audientis fructificet, multum adiuuant iustorum exempla, quorum bona opera sicut lux solaris lucent coram hominibus. Nam sicut radij solares terræ semina calefaciunt, vt citius & facilius germinent; sic bona aliorum opera animos intuentium accendunt, & (vt in alio Euangelio explicuimus) sicut carbones ardentes alios inflammant. Atqui qui rerum secularium cura & sollicitudine tenetur, ad huiusmodi exempla animū & oculos coniectere recusat. *Mundus enim* (vt Christus docet) *quod suum est, amat.* Sicut oculus noctuæ ad lucem, sic affectus hominis mūdani (id est, cuius cura ac sollicitudo mūdus est) ad res omnes spirituales caligat. Sed neque Christum iustitiæ solem, & iubar splendidissimum aquis oculis videt, terrenarū rerū curis & amori deditus, quia in Christo omnis hu-

Simile.

De civ. Dei, lib. 11. c. 25.

2. Modus suffocationis. Exempla bonorum operum. *Simile.*

Dem. 6. post E. p. 1. c. 3.

Ioan. 15.

Simile.

iusmodi scādalizatur, vt in alio Euāgelio ostensū est. Vnde *D. Chrysostronus: Sicut cum aliquis ebrietatis vino obsessus est, difficile omnino credit esse quempiam hominum, qui ne aqua quidem gustarit unquam, quum certe plurimi id apud nos monachi fecerint; & sicut ille qui cum mille meretricibus volutatur, virginem quenquam posse permanere desperat; & vt alienorū raptor etiā propria quæquā facile cōtēnere posse nō annuit: ita qui mille curarum languoribus cōtābescit, nō facile accipit hæc, quæ à Salvatore precipitur, in aliis esse virtutē.* Hæc ille. Vides quō solem iustitiæ & pietatis radios hæc sollicitudinis spina obumbrat, ne videri queant. Porro solem diuinæ gratiæ non magis admittit animus terrenis curis obsessus, quam clausa spelunca solis radios. Est enim clausa Deo spelunca animus curis terrenis occupatus. Vnde Paulus: *Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus.* Sed & imbrem diuini eloquij, ne liberè in cor defluat, impedit sollicitudinum spina. Nam vt vociferantium terror & clamor obuij status impetu frangitur; sic interna mentis cogitatio, externorum sollicitudine interpellatur, ait Gregorius Nazianzenus. Nempe aliò animum auertit sollicitudo terrena, ne verba caelestia in eum recto cursu decidant; sicut imbrem cadentē aliò ventus auertit, ne eum in locū cadat, in quē casurus erat. Tertiò, spinarū in modū sollicitudo terrena verbū Dei suffocat, crescētes aristas cōplicādo, & ne sursū se liberè attollat, remorādo; quia conātē & volētē se ad caelestia cogitanda erigere, deq; animæ salute seriò tractare, fructusq; aliquos bonorū operū, & melioris cōuersationis proferre, terrena sollicitudo deprimit, & sic implicatū ac irretitū tenet, vt, quod sanctè proposuit, fortiter exequi non valeat. Nec eleemosyna dari, nec stas horis Dei tēplū adiri, nec proximus cōsilio aut auxilio iuuari, nec de Dei beneficiis aut operibus sermo familiaris libēter audiri potest, quia cōtradicit his omnib; sollicitudo terrena, & ait eleemosynis rē domesticā minui, quæ potiùs augēda est; frequentatione tēpli tēpus absumi, domesticis negotijs necessariū; proximū iuare dū vis, tibi ipsi inuidiā & odium aliorum conflare, qui tuis vsibus necessarij sunt, aut esse poterunt; denique sermonem de rebus diuinis, monachis & sacerdotibus relinquendam, & nihil illum ad rem familiarem augendam facere. Totus enim in illa re est, qui eius rei sollicitudine & amore tenetur. *Vbi enim thesaurus tuus, ibi cor tuum.* Accipi aurifabrum iam in mortis articulo constitutum, quum

Domin. 2. Ad uent. text. 6. Simile. Homil. 22. in Matth.

2. Timot. 2.

Simile. Li. 2. de Theolog.

Simile. 3. Modus suffocationis.

Sollicitudo terrena, quæ bona opera impediatur.

Matth. 6.

ultimum

Exemplum. vltimum quasi spiritum exhalaturo Crucifixi Saluatoris imago spectanda exhiberetur tota aurea, & gemmis ornata, ab astantibus sollicitè rogasse, quanti vncia venderetur. Ita ille auri pretiū, de quo per totam vitam sollicitus fuerat; non Christi Redemptoris passionem, ne in extremo quidem articulo, cogitare potuit. S. Antonius de Padua, vir diuinus, & prophético spiritu præditus, in vsurarij cuiusdam exequiis concionaturus, thematis loco tractauit illud Euangelij: *Vbi est thesaurus tuus, ibi cor tuum.* Sub concione autem, inter cætera, ait: Mortuus est hic diues, & sepultus est in inferno. Ire ad thesaurum eius: & in illius medio inuenietis cor eius, corpore iam humato. Abierunt hominis parentes & amici, & cor adhuc calidum in medio nummorum eius inuenerunt. Certè hanc nimix & superfluxæ sollicitudinis vanitatem videre etiam ethnici, & rerum cælestium ignari, potuerunt. Aristippus Philosophus validissimis argumentis hortabatur; nec de præteritis curam postea suscipiendam, nec de futuris antea. Id enim animi bene cõstituti signum esse. Iubebat autem in diem animum intendere. *Solum enim aiebat præsens in manu nostra positum esse, non præteritum, nec instans. Illud enim abijisse; hoc auenturum sit, incertum esse.* Phocion Atheniensis dicere solebat, *multo satius esse humi cubantem viuere, ac bono quietoque animo esse, quam perturbatum in aureo lecto.* Si Christi Saluatoris doctrina non mouet, docentis vitæ verbum sollicitudinibus huius vitæ suffocari; moueat ethnicorum sententia, qui sollicitudinem viro prudente indignam iudicarunt. Sed et si quem fides non mouet, ratio parum mouebit, tamen fidei nostræ tarditatem rationis lumen confundet, & coram Deo condemnabit. Vide plura in Dominica 14. post Pentecosten.

2. Locus de diuitiis, verbum Dei suffocantibus.

Quia diuitias rem esse spinosam, & salutis nostræ ita inimicā atque aduersam, vt verbū salutis suffocent, ne fructū aliquem in corde referat, difficulter à multis creditur; perspicuis id & multis argumentis ostendetur, manendo in comparatione Saluatoris, quam maximè aptam & appositam fuisse dubitari non debet. Diuitiarum autem hoc loco non vsum necessarium atque laudabilem, sed cupiditatem cecam, & vanam circa illas voluptatem, Christus intelligit; & diuites vel auaros, vel vanos, & arrogantes hæc parabola

Diuitiæ quot modis sunt spinæ.
Stella in Luc. 8.

Ælianus de var. hist. lib. 14.

Apophtheg.

Stobæus ser. 1. de Prudent.

Apophtheg.

Text. 4.

taxat; non iustos, misericordes, liberales, ac dispensatores fideles. De huiusmodi igitur loquendo, primùm, quemadmodum ad spinas accessus est difficilis & periculosus, & vix illæsus ab illis discedis; sic diuitum conuersatio & familiaritas pauperibus est periculosa, qui ita sæpenumero lacerati ab illis abeunt (quum amicitia dissoluitur) vt hic agrum, ille domum, alius pecora sibi ablata deploret. Sed & ipsius diuitis animus non minùs laceratur, atque in multa conuellitur, studens diuitiis. Vnde Sapiens: *Semita omnis auari animas possidentium rapiunt.* id est, studia & cogitationes auari, quibus vult per fas nefasque ditescere, animam eius perdunt, rapiunt, lacerant. Rursum diuitiæ spinis in eo assimilantur, quòd qui spinas laxa & aperta manu tenet illarum non pungitur aculeis: si verò manum contraxit, quo magis contrahit, eo magis fauciatur. Sic enim diuitiæ, si expansa & liberali manu ferantur, noxiæ non sunt, sed causa meriti; si verò arctius eas comprimis, si auide constringis & tenes, si difficulter eas à te, perinde ac si viscera tua essent, auelli spinas, iam animum tuum mortiferis aculeis cruentant, Dei & salutis tuæ curam tibi auferunt, verbum Dei in te suffocant, insana te cupiditate affligunt, fædo amore rei per se vilissimæ dedecorant, Deo te & hominibus exosum, vilem atq; inutilem reddunt. Hinc Propheta: *Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Pungent enim, si fortiter cor apponas. Tertio comparantur spinæ diuitiis: quia sicut spineta suapte natura latibula sunt reptilium, & animalium venatorum receptacula: sic omniū ferè vitiorum diuitiæ. *Diabolus veluti serpens* (ait Chrysostomus) *spinis occultatur, intra diuitiarum imposturam asidue latitans. Radix omnium malorum cupiditas;* materialis scilicet, quia omnibus exequendis peccatis materiam vberissimam præbet. Diuitem enim luxus, fastus, ambitio, gula, comessatio, rapina, fraus, iuramenta iam quodammodo decere & ornare videntur, aut certè ei impunè licere. Vnde Sapiens: *Diues iniuste egit, & fremet:* id est, superbè loquetur: *pauper autem laesus tacebit.* Diuites illi sunt, de quibus per indignationem Propheta dicit: *Laudatur peccator in desideriis anima sua, & iniquus benedicitur.* Et rursum: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* id est, qui potentiam tuam exerces iniquè agendo. Rursum: *Diues loquutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius vsque ad nubes perducent. Pauper loquutus est, & dicunt, Quis est hic? & si*

Pars Hyemalis.

X

offendent.

1.

Proverb. 1.

2.

Psal. 61.
3.

Hom. 8. in epist. ad Roman. 1. Timo. 6.

Eccles. 31.

Psal. 10.
Psal. 51.

Eccles. 3.

offenderit, subuertent illum. Nonne ergo diuitiæ vera sunt latibula & spineta, in quibus & facere & loqui liceat quicquid libet? Rectè Diogenes vocauit diuitias *velamentum malitiæ*. Iam verò, vt spinas quasdam esse diuitias Deus ostenderet, mille difficultatibus earum aditum sepiuit, & ad acquirendum difficiles esse voluit. Sicut enim olitores hortos circumsepere spinis solent, ne furibus, aut pecori facilis pateat locus; ita Deus diuitiis comparandis & conseruandis, sollicitudinum & anxietatum claustra obdidit, ne homines, qui belluino more in secularia ruunt, impune transeant. Vnde per Prophetam: *sepiam vias tuas spinis.* quasi diceret: Quia auiditas tua nullis potest coerceri vinculis, quin hortos & pomaria expiles, aliud excogitabo remedium. Auiditatem hanc tuam multorum laborum verpibus circumdabo, vt, quod pudor non potuit, prohibeat periculum. Ea tamen hominum dementia est, vt quemadmodum pueri furaces & petulantes per medias spinarum & ruborum filuas, cruentatis etiam manibus & pedibus, non dubitant pomaria expilare; sic & illi, omnes à Deo difficultates immisas nihil morati, ad opes conquirendas, etsi multis acceptis animi corporisque vulneribus, pertinaciter contendunt. Deus in ipsis terræ visceribus, & intimis adytis, aurum argentumque recondidit, vt nec facile inueniri, nec inuentum nisi difficillimè effodi potuerit. At nihilominus *effodiuntur opes, irritamenta malorum.* Sed huiusmodi homines foueas sibi fodiunt, non in quibus boni aliquid inueniant, verum per quas in infernum descendant. Sic Augustinus: *Vt quid terram sollicitas? fossam facis, qua descendas, & foueam qua pereas: non in qua, quod quaris, inuenias.*

Rursum, vt spina dolorem infert, quum infigitur, & cum infixam manet, & multo maximè cum extrahitur: sic omnino diuitiæ sudores magnos adferunt in acquirendo, maiores in possidendo, sed multo maximos in amittendo, & vt colligi spinæ non possunt, quin manum lædant; sic comparari diuitiæ vix possunt, quin anima lædatur. Porro sic diuitiæ sunt spinæ, vt quemadmodum spinæ non nisi in extremitate pungunt, & aculeos gerunt, quum reliquum corpus planum & tractabile sit: ita diuitiæ nunc quidem videntur dulces, ac iucundæ, & elegantes; sed in morte, & extremo vitæ ita horribiliter pungunt, vt sanguinem cordis eliciant. Nempe moriens tanto dolore afficitur quanto

Laert. lib. 6.
4.

Simile,

Osca. 2.

Similia.

Sermo, 341, de
tempo.

5.
Ludolphus de
vita Christi,
part. 1, cap. 64.

6.

quanto auarus. Vnde Sapiens. *O mors, quam amara est memoria tui homini habenti pacem in substantia sua!* id est, qui in diuitiis tanquam in summo quodam bono conualescit. Qualis ille erat, de quo in Euangelio Christus: *Dicam anime mea: Anima habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.* Vides quanta pax huic homini in substantia fuit, quam illi dulces & iucundæ diuitiæ fuerunt? Sed vide aculeum extremis hærentem: *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: qua autem parasti, cuius erunt?* Solent pueri, vt alios decipiant, in rosa pulcherrima spinam abscondere, vt alij, eius pulchritudinem admirati, nares admoucant olfaciendi causa; quod cum faciunt, à spina punguntur: sic diabolus nummorum pulchritudine, in quibus lateret spina, homines decipit. Hac de causa Christus apud Matthæum. *Fallaces diuitias* vocat. Fallunt enim mille modis. 1. quia spina lateret, quæ in extremo pungit, vt iam dictum est. 2. quia multa promittunt, & nihil conferunt. *Dormierunt omnes viri diuitiarum somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Vnde sanctus Augustinus: *Cum acquiruntur diuitiæ, falsam lætitiã retribuit, & quum perduntur, veram tristitiã derelinquunt.* 3. quia bona videntur, sed non sunt. Vnde Augustinus: *Talibus bonis non sunt homines boni: sed aliunde boni facti, bene utendo faciunt vt ista sint bona.* Et vt vestimenta non calefaciunt corpora, sed à corporibus calefiunt, posteaq; calorem fouent: sic diuitiæ non faciunt bonum, sed ex bono vsu possidentis fouendæ virtutis subseruiunt. 4. fallunt, quia ne hoc ipsum quidem, propter quod appetuntur, præstant; id est, cupiditatem habendi non restringunt, sed augent. Appositè Plutarchus: *A quibus malis liberant diuitiæ, si nec hoc ipsum quidem adimunt malum, sui cupiditatem?* Potus sitim sedat, famem cibis restinguit, vestis corpus calefacit; nullæ diuitiæ auaro satisfaciunt. Idem diuitiis dicere licebit, quod in medicum competit impostorem: *Pharmacum tuum, morbum auget.* 5. fallunt, quia quum vsibus nostris seruire deberent, faciunt vt nos illi seruiamus: Serui & ministri ad hoc in domo sunt, vt dominum à varia sollicitudine liberent, dum vnus huius, alter illius curam habet, & in illis dominus acquiescit. At econtrà, diuitiæ non liberant possessores suos à curis & molestiis, sed onerant eos maximis sollicitudinibus. 6. fallunt, quia quum stabilitatem promittant, mille casibus abripiuntur, & nihil illis fugacius.

X 2 Pulchrè

Eccles. 41.

Luca 12.

Simile.

Matth. 13.

Diuitiæ fallaces.

1.

2.

Sermo. 3. de Innocent.

3.

Epist. 121.

Simile.

Plutarch. lib. de virt. & vitis.

In lib. de cupid. diuitiarum.

Apophtegmata.

5.

Simile.

De contempt. mundi, part. 1. cap. 18.

6.

Homil. 2. ad pop. Antiochs. Pulchrè Chrysoftomus: *Fugitiuus est & ingratus seruus pecunia, vel si innumera ei vincula iniicias. Nam & cum ipsis vinculis aufugit; & quamuis seruorum adhibita sit custodia, sapius tamen seruis persuadens, cum ipsis fugit custodibus.* 7. maximè fallunt, quod dum sui nos amore capiunt & oblectant, celestium nos amore, quæ nobis oblata sunt, penitus spoliât. & est hæc maxima deceptio. *Non potestis Deo seruire & mamonæ, Deum amare & pecuniam.* De hac deceptioe dixit Sapiens: *Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: diuitia conseruata in malum domini sui, Pereunt enim in afflictione pessima.* Et Propheta: *Va qui congregat auaritiã malam domui suæ. Vsq̄uequo aggrauat contra se densum lutum?* Nam vt è denso luto nec facilè quis extrahitur, & tamen turpiter maculatur; sic amor diuitiarum difficillimè excutitur, & animum tamen foedè conspurcat. Rursum adhuc ideo fallunt; quia non cedunt ei, propter quem seruantur. Sic de auaro Sapiens: *Generauit filium qui in summa egestate erit.* Sic Dauid: *Nesciuit autem cui congregauit ea.* Et Christus in Euangelio: *Quæ autem parasti, cuius erunt?* Hanc propriam avari pœnam Scriptura describit. Denique & in eo miserè fallunt diuitiæ, quòd faciunt homines superbire, quum nihil in illis sit vnde superbiant. Diuitiæ enim dantur quidem bonis, ne putentur mala: sed dantur etiam & malis, ne putentur magna bona, ait S. Augustinus. Quare Apostolus dicit: *Præcipe diuitibus huius seculi, non sublimè sapere, nec sperare in incerto diuitiarum.* Appositè D. Augustinus: *Superbire de diuitiis quæ abundant, & de illis gaudere, tale est, ac si vulneratus quis iacet, quia habeat multa emplastra in domo; quum hoc illi bonum esset, vt vulnera non haberet, & ne vno quidem indigeret emplastro.* Vulnus enim & ægritudo animi, est amor diuitiarum. Postremò fallunt, quia nõ assequitur diues quod ambiebat. *Telas aranea texuerunt: tela eorum non erunt in vestimentum: opera eorum inuilia.* Aranea se totam euiscerat, vt telam amplam texat qua muscas capiat; quam vbi texuerit, vnico scopæ ictu dissoluitur. Similes sunt cani Æsopiço vmbra consecretanti, & id quod habet amittenti: vmbra bonorum quærunt, veris bonis excidunt. Tot ergo modis, & adhuc multo pluribus (quos ex Scripturis & Patribus diligens concionator obseruare poterit) fallaces sunt diuitiæ; & quia fallaces, ideo in illis latet spina, quæ occultè pungit auarè possidentes. Quòd si verò has spinas diuites non sentiunt, hoc ideo fit,

fit, quia manicis ferreis induti, has spinas contrectant, id est, cor habent auaritia & ambitione sic obduratum, vt illas non sentiant. Iam verò, si diuitiæ sunt spinæ, profectò diues ipse rubus & spinetum erit: rubus certè, qualem Moyses vidit, qui ardet, & non comburitur. Verbum enim Dei, *ignitum eloquium est vehementer.* Et Dominus per Ieremiam ait: *Nunquid verba mea non sunt quasi ignis, dicit Dominus?* Verbum ergo Dei à diuite auditum, acceptum, creditum, ardet, & calefacit, mouet & compungit; diuitiarum tamen spinas & cor auarum non exurit, non consumit. In pecuniarum amore integrum & immotum cor manet. Hoc est miraculum satanæ, quod, quia quotidie videtur, pro miraculo non habetur. Diuites enim, seu diuitiarum amatores, ideo audito Dei verbo fructum non faciunt, ideo in illis suffocatur verbum, quia (vt Dauid canit) *Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surda, & obturantis aures suas: quæ non exaudiet voces incantantium, & venefici incantantis sapienter.* Eadem quippe laborant infania, eadè pertinacia, qua aspides: qui (vt D. Augustinus hunc locum exponit) *ne se in lucem è latebris cauea sua exerat, audita venefici incantatione, qua naturaliter delectatur & educitur, alteram aurem terra, alteram verò cauda extremitate obdit & claudit; quo facto immota permanet in sua spelunca.* Sic enim diuitiarum amator, vt in vitiorum suorum fouea delitescat, ne vocem Dei in verbi prædicatione vocantis audiat, animi sui auditum partim terra, id est, terrenis cogitationibus & voluptatibus oppilat; partim verò cauda, id est, sine sibi proposito, in quæ omnes suos conatus dirigit, & à quo recedere non vult; qui est, vt per diuitias celebris in seculo fiat, aut plures adhuc opes acquirat, aliudve consimile. Hic ergo amor seculi, & rerum secularium in diuitibus auaris, germinantem virtutem suffocat, neque fructum facere sinit. Sicut luna non patitur eclipsim, nisi cum plena est; sic homo tunc maximè obscuratur, quum plenus est diuitiis. Et sicut luna in plenilunio magis distat à sole, à quo lumen accipit; ita homo tum demum longissimè ab illuminatore Deo separatur, quando diuitiarum luxu & superabundantia tumet. Atque hæc de diuitiarum amore, quatenus spinosæ sunt, & verbum Dei suffocant. Plura contra insanam auaritiã in aliis Euangeliiis.

3 *Locus de voluptatibus vitæ, quæ verbum Dei suffocant.*

Q V O D Christus adiecit, *Et voluptatibus vitæ euntes suffocantur,*

suffocantur, non minus verum ac vulgare est, quam quod de sollicitudinibus & diuitiis dictum est. Voluptas enim carnalis magis adhuc animam implicatam & impeditam tenet, ne verbum Dei in ea fructificet; quam vel sollicitudo, vel diuitia. Quemadmodum enim spiritui nihil magis ex diametro aduersum est, quam caro, quæ quasi iuratus hostis *concupiscit aduersus spiritum*, & bellum cum eo incessanter gerit: sic eius voluptas spirituali doctrinæ maximum obicem ponit. Cum aqua suam retinet naturam, igni aduersatur atque resistit, eumque restinguit; at quum in ardentem fornacem iniecta, in ignem versa est, ipsum ignem vehementius accendit: sic planè in hominibus voluptuariis ita spiritus quodammodo in carnem versus est, ut non nisi carnis desideria perficiat, ipsamque carnem magis inflammet, omnes suas cogitationes ad carnis voluptates explendas conuertens, omnemque ingenij facultatem ad cultum ventris impendens; cuius tamen natura & officium erat, carnem suo imperio subigere, & vel rationis vinculo cohibere, vel gratiæ adiutorio eius impetum superare, & flammam restinguere. Sed hanc in animum tyrannidem exercet caro voluptati assueta: quod tunc primum apparet, quum, verbo Dei audito, erigere se, & à voluptatis sordibus emergere animus conatur. Quemadmodum enim pisces, quam diu inuenta in hamo esca pascuntur, nihil doloris sentiunt; at vbi piscator fallacia fila in sublime attollit, & pisces hamo comprehensi, ab aquis extrahuntur, tunc, quæ illis esca dulcis videbatur, aculeus est vitam eripiens: sic qui carnis voluptatibus irretiti tenentur, tunc demum se captos sentiunt, quando verbo Dei, pœnas æternas comminante, territi, & à diabolo se sublimes teneri animaduertentes, inde se extricare cupiunt, & non possunt. Et sicut avis, cum laqueo capta, & esca oblectata, ibidem sponte manet, vincula non sentit; at vbi iam satiata, auolare nititur, tunc demum stringentis laquei vim agnoscit: sic omnino voluptuarij, quam diu nihil de Deo audiunt vel cogitant, sed voluptatibus fruuntur suis, nullo se in periculo versari existimant; vbi ex auditu verbi Dei, periculi magnitudine perspecta, emergere conantur, tunc demum & carnis suæ tyrannidem, & diaboli laqueum atque potentiam agnoscunt. Huius autem tyrannidis, & ad emergendum difficultatis causa est, improbæ voluptatis vis & potentia, quam ad Dei verbum suffocandum, quasi ex natura sua

De voluptate carnali.

Gal. 5.

Simile.

Simile.

Simile.

Voluptas, tyrannidis.

na habet. Quem admodum enim vilissimis cibis repletus, ad splendidam mensam recumbens; nullo optimorum ciborum desiderio tangitur: sic carnalibus voluptatibus repleti, cœlestia fastidiunt. Imò huiusmodi non secus ac serpentes, quæ terram comedunt cunctis diebus; aut talpæ, quæ sola terra aluntur, & non nisi in terra absconduntur; aut sicut conchylia terræ perpetuò affixa vicitant: sic solis terrenis & carnalibus oblectantur, omni rerum spiritualium gustu amisso. Hoc est quod Propheta de huiusmodi dixit: *Ipsi intrauerunt ad Beelphegor* (qui Deus immunditiæ erat) *& ab alienati sunt in confusione, & facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt*. In carnem & terram versi sunt, quorum in huiusmodi rebus voluptas tota consistit. Quare quemadmodum ulcerosi quidam, qui ex ulcerum suorum ostentatione stipem colligunt, si salutem illis pollicearis, planè respiciunt, quia per ulcera sua alimentum sibi & lucrum parant: sic isti voluptuarij, profus in carnem conuersi, suarum voluptatum illecebra sic deliniti sunt, ut neque morbum agnoscant, nec ab illo sanari velint. Nihil igitur mirum, si verbum Dei auditum in illis penitus suffocatur. Sunt nempe ligna viridi similes, quod ad eò à subiecto igne non accenditur, ut etiam ignem suo humore extinguat. Sic enim isti ad eò à Dei verbo non accenduntur, ut illud etià penitus suffocent, atque ad eò pedibus conculcent. Isti enim sunt *porci, quorum Deus venter est*: quibus *margaritas proiici*, cœlestia administrari, vetat Christus, *ne pedibus conculcent ea*, id est, fœdis affectibus cõmaculent. Nam ut simia suam deformitatem in speculo videns, ipsum speculũ, si potest, irata confringit; sic voluptuarij (quos *inimicos crucis Christi* Paulus vocat) verbum Dei (in quo, sicut in speculo, suas turpitudines omnes damnatas vident) eiusque prædicationem exosam habent, & profus non fieri vellent. Vnde fit, ut, quemadmodum reliquæ sanæ aues auroram manè aduentantem garritu strepitumque excipiunt, noctuæ verò & vespertilioes fugiunt, scilicet in penitissimas cauorum suorum partes abdunt; sic voluptuarij & carnales lucem diuini verbi fugiant, & vel ecclesiam exeant, quum cõcio habenda est; vel, si manent, omnem reprehendendi occasionem rapiant: boni verò & audiunt, & laudant, & seruant quæ dicuntur. Vnde Sapiens: *Auduit luxuriosus verbum sapiens, & displicebit illi, & proiciet illud post dorsum suum*. Horum quippe iudicium nihil à brutis differt: quæ ut feno magis delectantur

Simile.

Osea 9.

Similia.

1.

2.

3.

4.

Philip. 3.

5.

Eccli. 31.

6.

X 4 quam

quàm auro; quædam etiam luto ipso, ut porci; sic isti carnis voluptatibus, eisdemque; subinde sordidissimis, magis quàm celesti sapientia, quæ est *desiderabilis super aurum & topazion*, oblectantur. Iacob, quàm diu de Lia & ancilla eius filios suscepit, de redeundo in patriam nunquam cogitavit: at ubi ex Rachel filium suscepit, statim in patriam rediit. Sic voluptatibus terrenis implicari, cælum obliuiscuntur. Diues ille epulo, totus voluptuarius; qui *epulabatur quotidie splendide*, quum in loco tormentorum esset, rogat Lazarum ad fratres suos resuscitatum remitti, qui eos moneret, ne in eundem locum, deliciis quoque & illi vacantes, venirent. Sed responsum accepit: *Habent Moysen & Prophetas. Si eos non audierint, nec si ex mortuis quis resurgat, credent.* Ad Scripturæ & verbi prædicationem voluptuarios remittit Christus: qui si hoc medio non resipiscant, nullo emendabuntur. Si ergo saluari volunt, tales esse desinere debent, ut verbum amplius non suffocetur, sed fructum ferat. Deus non in deliciis inuenitur, sed in temperantia & sobrietate. Moyses non inter epulas, sed in deserto, & iuxta rubum fuit, quum eum Deus vocaret ut Dux esset populi sui. Dalila fictæ blanditiæ fortissimum Sampsonem & oculis priuarunt, & in pistrinum duxerunt. Salomonem voluptates perdidit. Voluptates carnis etiam fortissimos excacant, ut lucem verbi Dei ferre nequeant; & in miseram vitiorum feruiritatem adigunt. Sed surgant ethnici, & nostram cecitatem condemnent. Gulæ & ventri deditos Diogenes similes esse dicebat arboribus per præcipitia nascētibus, quorum fructus homo non gustaret, sed à coruis & volucribus ederentur. Docet voluptuarios & Reipub. & sibi infructuosos esse, sed escam dæmonum. Dicebat idem, sicuti, ubi magna ciborum copia est, ibi multi mures & feles versari solent; sic ea corpora quæ multum cibi capiunt, multos animi morbos contrahere. Antisthenes alius Philosophus dicebat se malle insanire, quàm voluptate affici. Insaniam enim auferit medicus: voluptas mentem auferit, & vix sanabile malum est. Aristoteles admonebat, ut voluptates contemplerur non venientes, sed abeuntes; non à fronte, sed à tergo. Venientes enim fucata specie blandiuntur; abeuntes autem, pœnitentiam ac dolorem relinquunt. Sic sancta Scriptura dixit: *Rixus dolore miscbitur, & extrema gaudij luctus occupat.* Quare voluptuarios species prima voluptatis sic decipit, ut paruulos pueros accensa candela: qui flammam pulchrè

Psal. 118.
Allegoria.

Luca 16.

Exempla.

Laert. lib. 6.
Simile.

Maximus serm.
27.

Laert. lib. 6.
cap. 1.

Apophteg.
Idem lib. 5.
cap. 2.

Voluptates
fallaces.

Prov. 14.
Similia.

I.

pulchrè lucentem videntes, digitos immittunt, ut eam rapiant, existimantes non ignem, sed lucidum quid esse; moxque adustis digitis, inconsolabiliter plorant. Sic enim voluptuarij, specie voluptatum capti, ignem inueniunt, ubi lucem expectabant; dolorem sentiunt, seu nunc conscientiæ vermem, seu postea ignem æternum. Sicut enim mercator de falso panno non ostendit emptori mediū neque finem, sed tantum caput; sic diabolus, mercator peccati, ostendit peccatori solum caput panni, id est, delectationem culpæ: non medium, id est, remorsum conscientiæ; nec finem, qui est pœna gehennæ. Quemadmodum enim latrones, quum non possint apertam viam hominibus afferre, in locis opacis, aut contractis vallibus iuxta viam positis, viatoribus insidiantur, ut inopinatos opprimant: sic diabolus, mundanarum voluptatum umbras subiens, quæ iuxta nos in hac vita, eiusque communibus actionibus sunt, & frequenter occurrunt, per illas nobis insidiatur. Sed in hac praxi & fraude diabolica, boni quidem apprehendunt peccatum per caudam, finem eius spectantes, ut electus *Iacob tenuit pedem fratris sui Esau*, & ut *Moyes accipiens serpentem per caudam, conuertit eam in virgam*, id est, in id quod erat; sed mali apprehendunt peccatum per caput, præsentem voluptatem sectantes, & sic, quasi ab ore serpentis, deuorantur. Quum in tam varijs Philosophorū sectis, alij ad alias subinde transirent. Peripatetici ad Platonicos, & vicissim; vtrique etiã ad Stoicos, & Stoici, ad Academicos, & vicissim; tamen ex solis Epicureis (quibus voluptas erat summum bonum) nulli ad alias sectas defecerunt. Huius rei causam rogatus Arcesilaus respondit: *Quia ex viris galli fiunt, ex gallis viri nequam.* Gallos dixit sacerdotes Cybeles euiratos: sentiens homines à voluptatis morbo vix vnquam sanari, & ad meliorem mentem transire. Alterius Philosophi sententia erat, *mel summo digito, non caua manu gustandum esse.* Quo euidenter docetur, parcissimè esse voluptates capiendas. Sic ad pugnam Gedeonis illi soli eliguntur, qui caua manu ex flumine biberunt; illi, ut inutiles ad bellum Domini, reiciuntur, qui flexo poplite, & proni in terram cubantes, biberunt: quo docetur, homines terrenis voluptatibus sese immergentes, ad militiam Christianã ineptos esse. Sed ad voluptatum corruptelam ut redeam: Sicut in vase aliquo aceti pleno si guttulam mellis instillaueris, nihil de acore acetum deponet, quia tantilla dulcedo in tanta contrarij

2.
Bonauent. in
Diata salut.
cap. 2.

Basil. in opus.
de abdicat.
rerum.

3.
Allegoria.

Genes. 25.
Exod. 2.

Laert. lib. 4.
cap. 6.

Apophteg.
L. 1. 1. 1. 1. 1.
apud Philostratum.

Iudic. 6.

Voluptatum
corruptela.
Simile.

saporis multitudine facile euanescit: sic in anima hominis voluptuarij, qui non nisi ea quæ carnis sunt sapit, verbi diuini suauitas perire solet, & suffocari. Qui enim carni deditus est, cor acetosum, & multis amaritudinibus repletum habet; labore videlicet in iis conquirendis quæ voluptatem pariunt: timorem & anxietatem, vt vel sine infamia, vel sine damno ea conseruet: dolorem, si quædo concupitis (vt sapè fit) non potiatur. Quæ enim nimis amantur, nimio dolore relinquuntur. Mel ergo verbi cælestis, vel diuinatum inspirationum, in animum his contrariis affectibus plenum ac perturbatum, vbi immissum fuerit, citò dissipabitur. Bion Boristhenites, philosophus Platonius, cum illi probro daretur quòd adolescentem quendam in suam disciplinam non traxisset: *Non est, inquit, possibile mollem caseum hamo trahere.* Virtutis disciplinam, quæ asperum quid & arduum in primo congressu præ se fert, ab animo molli, & voluptatibus dedito, arripi non posse sentiebat. Nec minus sapienter Bias Prinaeus, vnus ex septem (quos vocabat) sapientibus, percontanti impio quid esset pietas, nihil respondit. Quumque ille silentij causam seiscitaretur: *Quia, inquit, de rebus nihil ad te pertinentibus quaris.* Sentiebat honestæ & salutaris doctrinæ homines malè feriatos capaces non esse. Atque ita quidè rei se natura habet. Non tamen à schola verbi sui voluptuarios Christus abarceat; imò omnes qui laborant & onerati sunt, ad se vocat. Laborat autem, si quis alius, voluptuarius maximè, cui acerrimus domesticus, & perpetuus hostis caro est. Sed monet in hoc Euangelio, voluptatum curam deponendam, vt verbum in corde fructificet. Si Polemonem iuuenem ebriosum & coronatum, cum suis sodalibus in scholam Xenocratis irruentem per contemptum, oratio Xenocratis de temperantia habita in alium virum mutare potuit; multo magis Christi doctrina Magdalenas, Matthæos & Zachæos conuerterit. Cum Paulus coram Felice, Proconsule Romano, de iustitia & castitate, & de iudicio futuro disputauit, tremefactus Felix fuit, & clementer Paulum dimisit: sed voluptates seculi, quibus abundauit, verbum salutis in eo suffocauerunt. Vt sensus morbo deprauatus, dulcem fauū iudicat amarum; sic animus præis affectibus corruptus, suauia Dei verba insuauia æstimat. Vt suas rosas proiciunt, & lutum quarunt; sic voluptuarij siliquis porcorum cum filio prodigo vescuntur & delectantur, verbi Dei gustum non habent.

Quum

Quum autem voluptatum maxima pars, quasi que fundamentum & radix, in ventris cura consistat, in crapula & ebrietate versetur, ad huius loci tractationem referri potest, quod Christus in alio Euangelio dicit: *Attendite vobis, ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, & superveniat in vos repentina dies illa.* Docet enim illis verbis Christus, vnam causam obliuionis Dei, vnam causam suffocati verbi Dei, vnam causam neglectæ & indebitæ præparationis nostræ ad futurum iudicium, hanc in primis esse, quòd in crapula & ebrietate voluptatem conlectando, grauantur corda hominum, & ad rerum cælestium cogitationem ac desideria hebetantur. Sic passim docet Scriptura: *Vinum & ebrietas auferunt cor,* ait Oseas. Apostolus curam ventris, & cultum Christi, quasi ex diametro pugnare docuit, dicens: *Non in comessationibus, nec in ebrietatibus, sed induimini Iesum Christum; & carnis curam ne feceritis in desiderijs.* Opponit hæc duo: Indui Christum, & carnis curam facere in desiderijs, id est, voluptatis causa. Rursū alibi: *Inimicos crucis Christi vocat, quorū Deus venter est.* Ad eò videlicet grauantur corda crapula & ebrietate, vt gulosi ac ebrij ventri suo seruiant, non Deo. De veteri populo in deserto scripsit Moyses: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* id est, post epulas vitulum suum aureum adorauerunt. Vox enim *ludere*, hoc loco idolum adorare, apud Hebræos significat. Sed & hoc aliàs futurum prædixit: *Cum comederint, & saturati crassique fuerint, auertentur ad deos alienos, & seruient eis.* Quod ita accidisse Oseas commemorat: *Iuxta pascua sua adimpleti sunt. Saturati sunt, & eleuauerunt cornu suum, & obliui sunt mei.* Sodoma & Gomorrhæ incendia ex hac gulæ fornace accensa sunt. *Hæc fuit iniquitas tua Sodoma, otium, & saturitas panis.* Propter hanc gulæ vim & certā corruptelā, orat in Scripturis vir sanctus: *Aufer à me concupiscentias ventris, & animo irreuerenti & infunito ne tradas me.* Et sic quidè Scriptura de facto se re habere docet. Sed nūc causas breuiter aperiā. Neminè latet ex duplici natura hominem constare, corpore, & anima rationali, vna mortali, altera immortalis; vna ad præsentis vitæ officia cõstituta, altera ad sempiternā beatitudinem consequendam ordinata; vna denique post peccati corruptionem ad sensibilia procliui, altera sursum ferri, & Deum appetere nata. Inter hæc duo, etiam in homine necdum in Christo regenerato, quedam pugna, vt ratio superior inferiori ho-

minis

Exemplum.

Laert. lib. 4.
Apophteg.Exemplum.
Laert. lib. 1.
cap. 5.
Apophteg.

Matth. 11.

Exemplum.
Laert. lib. 4.

Act. 24.

S. milia.

Osea 4.

Rom. 13.

Philip. 3.

Exodi 32.

Deut. 32.

Osea 13.

Ezech. 16.

Eccli. 23.

De crapula & ebrietate, voluptatum fontibus.
Luca 21.

Gal. 5.

Rom. 8.

Simile.

1. Cor. 7.
1. Cor. 9.Rom. 1.
Simile.In ser. cõt. luxũ
& crapulam.

minis parti contraria appetenti contradicat, & hæc vicif-
sim illi repugnet. Sed, Spiritu diuinæ gratiæ accedente, for-
tius est humani spiritus contra carnem, & superioris ratio-
nis contra appetitum inferiorum certamen: carnis tamen
non minùs quàm antea contentio pertinax. De qua Apo-
stolus: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus
carnem. Hæc enim sibi inuicem aduersantur, ut non quacunque
vultis, illa faciatis.* Et iterum: *Abstinete à carnalibus deside-
rijs, quæ militant aduersus animam.* Et rursus: *Qui secundum
carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt. Sapientia autem carnis,
inimica est Deo. Legi enim Dei subiecta non est: nec enim potest.
Qui autem in carne sunt, placere Deo non possunt.* Hæc omnia
Apostolus, docens, eos qui carnis & sensuum desideria se-
quuntur, secundum spiritum ambulare, & Deo placere nõ
posse. Hinc sequitur, eos qui carnem immodicè fouent, qui
crapulæ & ebrietati vacantes, & voluptatibus huius vitæ
operam dantes, carnis curam faciunt in desideriis, habere
corda grauata, secundum spiritum sapere non posse; deni-
que verbum Dei in eis suffocari. Quemadmodum enim, si
duo æquales viribus in singulare certamen descendunt, il-
le haud dubiè victor euadet cui subsidia afferuntur: sic, si
corpori subsidium adfers, delicatè nutris, cibo potuque af-
fiduè repleas, vires ei & impetum auges; non dubium, quin
animam, eiusque motus facillimè superabit. Quare Apo-
stolus, qui Spiritum Dei habuit (ait enim non vanè, *Puto
quòd & ego Spiritum Dei habeam*) castigat tamen corpus suum,
macerat, mortificat, *ne reprobus efficiatur*, ne contra Spiritum
præualeat. Si castigatur corpus, ne reprobus quis fiat, id est,
ne tradatur in reprobum sensum, faciens ea quæ non conueniunt;
profectò corpus adeò non castigatum, vt etiam crapula re-
pleatur, animam haud dubiè reprobam efficiet. Sicut nauis
oneraria (ait Chrysostomus) quæ supra suam magnitudinem
vehèda capit, oneris magnitudine grauata submergitur; ita ani-
ma & corporis nostri natura, si plures acceperit cibos, quàm fe-
rat sua vis, superimpletur; & iniectorum gravitatem non ferens,
in perditionis pelagus demergitur, & nauas, & gubernatores, &
eos qui in prora, & alios nauigantes, & ipsum onus cum homini-
bus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non scientia gu-
bernatoris, non nauarum multitudo, non preparationis studium,
non anni pars tempestiua, non aliud quicquam nauis, quæ sic one-
re grauatur, prodest; ita & crapula distentis, ac delicatis, & vo-
racibus accidit. Neque cogitationum multitudo, neque eruditio

& admonitio, neque consilia, neque aliud quicquam, neque ti-
mor futurorum, neque pudor, neque accusatio presentium, neque
aliud quid saluare potest sic periclitantem animam; sed inuale-
cit luxus & amentia per omnia; & sub aquas, nolens, volens,
eum qui agrotat defert, & graue facit naufragium. Hæc ille
Rursum alibi: *Quemadmodum seruus, quando supra vires
quicquam impositum est, domino suo impudentius maledicit; sic
& venter nimium plenus, mentem & cogitationem plerunque
corrumpit.* Sanè quia hostis spiritui caro est, magna demen-
tia est hostem tuum alere, eique arma, quibus te feriat, at-
que adeò occidat, subministrare. Subtrahere ligna si vis, vt
non ardeat focus. Ignis carnalis ligna sunt potus & cibus.
Arma quibus hostis te inuadit, carnis tuæ membra sunt. Il-
la igitur mortificare, non roborare debebas. Daniel primò
destruxit idolum Bel, cui epulæ quotidie apponebantur, &
postea draconem in eo latentem facillè expulit. Periculo-
sum est, pullo indomito sine chamo & freno insidere. So-
brietas & abstinentia, carnis frenum sunt. Deinde suffocat
Dei verbum, & cor aggrauat crapula, quia lumen cordis
offuscat ventris repletio. Vnde S. Augustinus: *Cùm anima
ab esu & potu fuerit liberata, tunc se meliùs cognoscit. Sicut enim
in speculo sordido non se talem homo aspicit qualis est; ita & es-
ca & crapula si quis fuerit grauatus, alterum se sentit quàm est.*
Ita bonas omnes cogitationes, quas ieiunus & sobrius ani-
mus facillè concipit, conceptas retinet, retentas in opus e-
ducit; vna crapula obruit, suffocat, extinguit. *Quemadmo-
dum enim famelici animus (ait S. Maximus) panem imagina-
tur; & sitientis, aquam: sic hominis crapulosi, & ventri seruien-
tis animus non nisi ciborum varias cupedias cogitat.* Gnathonis
animus non nisi in patinis est, & culinæ vestibulum non e-
greditur. Eleganter Tertullianus de huiusmodi: *Tota eorum
charitas in cacabis feruet, tota fides in culinis calet, tota spes in
ferculis iacet.* Appositè etiam Nilus, author Græcus: *Sicut mi-
les ignauus ad sonitum buccinæ, prælium indicantis, exhorrescit;
sic homo gulosus ad omnem sermonem pietatis contremiscit.* Nul-
lus ei de Deo, aut rebus diuinis; aut mortificatione corpo-
ris, sermo gratus est. Oportet, inquit, vt quocumque tempo-
re viuatur: & in officiis istis Ecclesiasticis, quanto minùs fi-
eri potest, obstringi debemus. Hæc est vox inimicorũ cru-
cis Christi, quorum Deus venter est, pulmo templum, aquali-
culus altare, sacerdos coquus, vt loco citato scribit Tertullia-
nus. Quod Apostolus de viduis dixit, *Vidua in delicijs
uiuens,*

Hom. 4. s. in
Matth.

Similia.

Stella de contēp.
mũdi, pa. 3. c. 13.

Allegoria.

Lib. 99. ver. &
nou. test. q. 110.

Simile.

Lib. 2. de Charit.

Lib. contra
Psychicos.Orat. 1. aduersus
vitia.

Simile.

Hom. 13. in 1. ad
Tim.
Similia.

uens, mortua est; hoc de quouis ventriculo & guloso verum est. *Ventri enim solummodo* (ait S. Chrysostomus, hæc verba Apostoli exponēs) *viuit cateris sensibus mortuus. Neque aspicit aspicienda, neque audit quæ necessariò audire cõuenit, neque loquitur quæ loqui oportet. Quemadmodum mortuus quispiam, in lecto iacens, complois palpebris: clausisque luminibus, nullum omnino sensum habet, ita & hic. Imò longè deterius hic, quàm ille affectus est. Ille enim bona aquè atque mala nõ sentit: hic autem malorum tantum admittit sensum, nihilque boni penitus sentit. Nihil illum, ex his quæ in futura vita seruantur, monet; sed ad omnia perstat immobilis, & quasi in tenebris instar mortuorum degit.* Et paulo post: *Sicuti in oculorum pupilla, si interius positas tuniculas crassiores effeceris, eernendi vim ex se emittere nequit, & clarius intueri; cum radius ille oculorum ex ea pinguedine obtundatur, ac tenebris plena sint omnia: ita & corpus quum fuerit obesum, animam quoque obtusiores euadere necesse est.* Hæc ille, Sic in deliciis viuens, mortuus est, & suffocatur in eo verbum Dei, Deum & diuina cogitare, appetere, comprehendere non potest. *Sicut accipiter bene satur (ait S. Bonauentura) non venit ad manum domini, ut cunquē ostēsis illi carnibus vocetur: sic impinguatus, incrassatus, dilatatus derelinquit factore suum, ne quicquam ei ostensa rubicunda eius passione.* Hæc ille. *Quare quod eleganter de castitate dixit Climacus, hoc de omni virtute intelligendum, Ille, inquit, qui saturo corpore castitatem se putat seruaturum, similis illi est, qui proiecto pane, canem à se abigere conatur.* Necessè enim est, vt obiecta moueant potentiam, & carni naturaliter deditus, carni indulgens, carnem vt equum ferocientem nimium impingans, totus in cogitationes carnis feratur; sitque totus & animo & carne carnalis, non carne tantum appetens, sed & mente consentiens peccato. *In toto enim isto animi & corporis nostri commercio id accidit (vt scripsit Clarus) quod in stateris, vt, quod vni additur, alterius fiat detrimentum: vt quo magis corpus alitur, hoc totum ad animi infirmitatem redundet. Si quum is, qui foris noster homo est, corrumptur; is, qui intus est, renouatur de die in diem, vt Apostolus scripsit: nihil dubium quin è diuerso quum is, qui fortis est noster homo, impinguatur & roboratur, is qui intus est, maceratur & infirmatur.* Sic videlicet voluptates huius vitæ, quarum vel maxima est gula carnisque cura, verbum Dei, & salutis æternæ doctrinam suffocant, grauem nobis & insipidam reddunt.

3.
In Dieta sal.
Cap. 8.

Isidorus Cla.
rorat. 12.

7. Quad

7. *Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent.*

Locvs moralis de corde bono & optimo. Cor bonum, verbum Dei retinet: cor optimum, fructum affert. Stomachus bonus cibum retinet. Stomachus optimus retentum digerit, & in singulas venas distribuit. Cor bonum debet habere tres virtutes, tribus aliis vitiis iam explicatis contrarias. 1. Cor fide ac fortitudine plenum, ideoque benè custoditum & collectum: fide, vt verbum retineat, ne diabolus id rapiat: fortitudine, vt natum non arefcatur, nec suffocetur, sed fructum in patientia referat. 2. Cor charitate radicatum, ideoque molle, & ad verbi doctrinam flexibile. 3. Cor cupiditate vacuum, & rerum diuinarum amore succensum. In tali corde verbum Dei retinetur. Sicut cibum nec prodest, nec accedit corpori, qui statim emittitur; sic verbum cordi quod non retinetur, non masticatur, non comeditur, non seruatur. Vnde ille; *In corde meo abscondi eloquia tua.* id est, diligenter, tanquam thesaurum reconditum, custodiui. Ad Prophetam Deus dicit: *Fili hominis, quodcunque inueneris comede. Comede volumen hoc.* Quod Propheta quum exequutus esset, dixit: *Comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.* Nullum est alimentum dulcius verbo Dei. Id intelligens Dauid, qui erat *vir secundum cor Dei*, id est, corde bono & optimo præditus, dixit: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo.* Et iterum: *Iudicia Domini iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & fauum.* Et adhuc semel: *Videte & gustate quàm suavis est Dominus.* Et Paulus de Verbo Dei ait: *Omnis Scriptura diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.* Sed illis demum sunt Dei verba dulcia, & tot modis vtilia, qui ea retinent, qui gustant, qui comedunt, id est, diligenter meditantur & ruminant. Alimenta corporea, quàm diu in sua qualitate perdurant, & solida innatant stomacho, onera sunt. At ex eo quod erant murata, in vires & sanguinem transeunt. Verba Dei sola fide accepta, nec per intellectum ruminata & expensa, nec per voluntatem affectu intimo comprehensa, & in praxim deducta, onera sunt, & ad

Verbum Dei
retinendum &
ruminandum,

Si mile.

Psal. 118.

Ezech. 3.

Psal. 118.

Psal. 118.

Psal. 33.

2. Tim. 3.

Si mile.

maius

Ezech. 3.
Hecor Pintus
in com. ibid.

Simile.

Agai 1.

Cant. 5.

Psal. 22.

Ioan. 4.

Dom. inf. Off.

Nat. Dom. rex. 1.

Dom. 1. post Epi.

rex. 5. Dom. 6.

post Epi. rex. 2.

maius iudicium: sed operatione animi exercita, nouas illi vires addunt, & varias virtutes proferunt. Quare Ezechieli dixit Deus, dato illi volumine prophético: *Veter tuis comedet, & viscera tua implebuntur volumine isto.* Id est, Non solū hæc ore comedes, sed etiam in stomacho retinebis. Non solū verba mea intelliges (quod auari & voluptuarij faciunt) sed ea scrutaberis, in animo versabis, & in stomacho intellectus coquenda & digerenda seruabis. Quemadmodum nihil prodest plantam inserere, si, priusquā fructum ferat, turbine aut procella euellatur; sic parum nobis vtilitatis adfert verbum Dei auditum, & in animo insertum & plantatum, si, priusquam fructum producat, fuerit tentationum vento conuulsus. De quibus Deus per Prophetam dicit: *Seminastis multum, & intulistis parum: comedistis, & non estis saturati: bibistis, & non estis inebriati operuistis vos, & non estis calefacti: & qui mercedes congregauit, misit eas in sacculū pertusum.* Ostendit omnes nostros inanes Auditores, de quibus in hoc Euangelio Christus. Verbum Dei est *Manna* caeleste, quod interpretatur, *Quid est hoc?* vt, quotiescunque illud audimus, quaramus, *Quid est hoc?* Quare de illis, qui corde bono & optimo verbum retinent, longè aliter Scriptura loquitur: *Veni in horum meum, soror mea sponsa: melli myrrhā meam cum aromatibus meis: comedi fauam cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.* Describit delicias verbi Dei, quibus corda bona & optima vbertim pascuntur & inebriantur. De quo & Dauid: *Calix Domini inebrians, quā praeclarus est!* & apertius in Euāgelio Christus: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum.* quod de Spiritu sancto in credentes effundendo abūdè dixit. At per verbi Dei prædicationem hic Spiritus gratiæ datur, vt supra est explicatū. Admirabiles igitur fructus percipit, & varias diuinæ gratiæ benedictiones accipit cor bonum & optimum, Dei verbum retinens, comedens, & bibens, quod auditu accepit. De qua verbi Dei ruminacione & meditatione, eiusque fructu vario & amplissimo, iam semel atque iterum diximus. Laudat Romanos Apostolus: *Obediistis ex corde in eam formam doctrinae, in qua traditi estis.* Laudat Galatas, quod sicut Angelū Dei exceperunt eum, idēq; adeo, vt dicat: *Testimoniū perhibeo vobis, quia, si fieri posset oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi.* Laudat Thessalonicēses, dicens: *Gratias agimus Deo sine intermissione, quoniā, quā accepisse-*

accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non vt verbum hominum, sed sicut verè est) verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidistis. Isti auditores in corde bono & optimo acceperunt verbum Dei. Et ne quis excipiat Paulum fuisse qui tunc prædicabat, sed similem verbi operationem, aut auditorum conuersionem, ad cuiusvis hodie Prædicatoris verbum non esse expectandum; proferā alia exempla. Audito hoc verbo Euangelico in Ecclesia, *Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me;* Antonius fit eremita. Audito illo verbo, *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, & c.* Apronianus primum in Christum credit, baptizatur, fit martyr. Audita illa voce, *Tolle lege, tolle lege;* moxque lectis illis verbis Apostoli, *Non in comessationibus & ebrietatibus, non in contentione & emulatione, non in cubilibus & impudicijs, sed induimini Iesum Christum;* Augustinus plenè ad Christum conuertitur. Isti corde bono & optimo audierunt. Cor bonum quod bonæ indolis est, nullòque flagitio, aut scelere corruptum. Cor optimum quod gratia Dei illustratur. *Omnia Ecclesia magisteria forinsecus sonant Cathedram habet in celo qui intus docet,* ait S. Augustinus: *Neque enim qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat, Deus.* Quare, vt sanctus Gregorius scripsit, *Mutum est os omne quod loquitur, si Deus interius in corde non clamet: qui etiam aspirat verba quæ audiuntur. Nisi Dominus edificauerit domum, in vanū laborauerunt qui edificauerunt eam. Vanum est vobis ante lucem surgere. Surgite postquam sederitis:* id est, à peccato liberabimini, postquam lucem Dei verbi, aut diuinæ inspiracionis, in corde retinueritis, meditando & recolendo illam, vt sedentes solent: *vos qui manducatis panem doloris.* id est, quorum tota voluptas carnalis est, conuertenda postea in dolores acerbissimos. Cain Dei ipsius voce admonit⁹ fuit. nec hilo tamen melior factus est. Simon Magus ab ipso diuo Petro ad poenitentiam inuitatur: sed quia cor habuit *felle amaritudinis repletum*, auaricia scilicet & ambitione, nihil profecit.

8. Et fructum afferant cum patientia.

Locvs moralis de patientia ad omnes virtutes exequendas necessaria. Neque enim temerè, sed significantissimè adiecit Christus, *cum patientia.* Quemadmodum enim

Pars Hyemalis.

Y

agricola

Roman. 6.
Exempla.
Galat. 4.
1. Thessal. 2.

Exempla.

In vita eius per
S. Athana.
In gestis sancti
Marcelli Papæ
Confess. lib. 3.
cap. 12.

Roman. 13.

Tract. 3. in epist.
Ioan.

1. Corint. 3.

Moral. in Iob
Lib. 11. cap. 5.

Psal. 126.

Genes. 3.
Ahor. 7.

Patientia ad
virtutes exequendas ne-
cessaria.

agricola de semine suo in terram iacto nunquam fructum refert, nisi magna usus fuerit patientia, nisi multos labores perferat, multum diuque messem expectet; unde Dauid, *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua*: sic cor bonum, adeoque optimum, ex verbo Dei accepto nunquam fructum refert, nisi magna cum patientia, & animi fortitudine, qua negligentiam excutiat, consuetudini prauæ resistat, tentationes, vel ex cupiditate; vel ex voluptate naras, repellat; operi virtutis, quod verbum docet, incumbat, Nempe quum virtus quælibet, utcunque res per se iucunda & amabilis, ardua tamen sit, multisque difficultatibus circumsepta; siue propter naturæ nostræ prauitatem, quæ ad malum procliuis fertur, siue propter tot virtutis hostes; diabolus, mundum, carnem; siue denique propter ignauiam mentis: nisi tota hæc, & tam varia difficultas patientia superetur, prorsus inaccessa erit. Unde appositè dictum est: *Virtus sine patientia vidua est*. Et Apostolus virtutis præmium describens, dixit: *Iis qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem quarunt, &c.* Non dixit, per bonum opus; sed, per patientiam boni operis: quia sine illa patientia vix multum boni operis præstari posse sciebat. Ideo alio in loco: *Exhibeamus nos tanquam Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis*. Et ad Hebræos dicit: *Patientia vobis necessaria est; ut voluntatem Dei facientes, reportetis repromissionem*. Denique Christus, vbi multas & acerbis suorum calamitates prædixisset, subiicit, sermonem concludens: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*, quasi dicens, absque patientia vestra seruare animas vestras non poteritis. Quare patientia id esse videtur ad animi virtutem, quod panis est ad corporis vitam. Nam ut absque pane nullo cibo vesci potes, seu carne, seu pisce, seu oleribus, seu etiam pomis, ut salubriter vescaris; sed cum pane hæc omnia & optimè palato sapiunt, & alendo corpori salutaria fiunt: sic omnino absque patientia actiones suas nulla virtus explicare potest propter difficultates adiunctas; adhibita verò patientia, labores superantur, imò etiam delectant, ipsaque virtus ut iucundissima, sic facillima efficitur. Sed & hac de causa sanctus Iacobus dixit: *Patientia perfectum opus habet, vel, ut Græci legunt, habeat, id est, curare ut patientia præsto vobis sit, quæ omne opus bonum perficiat*. Ideo subiungit: *Et sitis perfecti & integri, in nullo deficientes*. id est, ut

Psal. 125.

Roman. 2.

2. Corinth. 5.

Hebr. 10.

Iacob. 21.

Simile.

Iacobi 2.

nulla vobis virtus desit. Absque patientia enim in multis deficientis.

Porro virtutem nobilitat patientia, unde Apostolus dixit (*Vnusquisque mercedem accipiet secundum proprium laborem*, Quorum verborum vim attendens D. Chrysostomus, sic scribit; *Dicam aliquid quod opinionem multorum videatur excedere, non tamen veritatem. Etsi bonum quis operatus fuerit magnificum vel virile; non autem cum labore atque periculo, non aliquam multam recipiet mercedem. Vnusquisque enim propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem; non secundum magnitudinem facti, sed prout fuerit qualitas passionis*. Hæc ille, quæ mox exemplis, è Scripturis probat. Paulus enim non gloriatur nisi *de infirmitatibus suis, & variis tribulationibus*. Iob ante calamitates quas tolerauit vir erat *iustus, & rectus, & timens Deum*; atque adeo admirandæ virtutis, *in tota vita sua cor suum non reprehenderat eum*. Sed totum hoc diabolus calumniabatur, dicens, *Nunquid frustra colit Iob Deum? Nonne vallaſti eum, & totam substantiam eius?* Atqui quum omnibus exutus, & vlcere pessimo percussus, patientiam perpetuam seruaret, terga dat diabolus, nec amplius quod calumniaretur habuit. Denique Christus Dominus non animam ob causam solius passionis & vulnerum suorum signa & cicatrices in corpore gloriosissimo tulit, atque in cælum vexit, quam ut doceret, passionis opus omnia alia miraculorum opera, & doctrinæ munera, nobilitate & laude longo interuallo superasse. Nempe ut odores solent tum demum latius spargi, quum commouentur; sic sanctorum virtutes quæ nobili patientia illustrantur, odorem reddunt & Deo gratiorem, & hominibus illustriorem. Magna patientiæ virtus; quæ nouit contumelias mutare in gaudium, infirmitates in gloriam, tribulationes in lætitiā: ut de singulis docet Scriptura. *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilij, quod digni habiti essent, pro nomine Iesu contumeliam pati*. Paulus ait: *Gloriabor in infirmitatibus meis*. Et Iacobus dicit: *Omne gaudium existimate fratres, quum in varias tentationes incideritis*. Præterea, quia *iustus ex fide vivit*, fides autem est rerum sperandarum basis & fundamentum, spes verò patientia sustentatur; fit ut patientia sit vita iusti. Hinc Apostolus: *Si quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus*. Quare ut aceto oleum permiscemus, quod acrimoniam eius mitiget; & oculis nimio fulgore percussis, ad viridia eos defle-

Patientia virtutem nobilitat. 1. Corinth. 3.

In Episto. ad Olympiam.

2. Corinth. 12.

Iob 1.

Iob 27.

Iob 1.

Passio Christi, opus eius nobilissimum.

Simile.

Patientia mutat mala in bona.

Act. 4.

2. Corinth.

Iacobi 1.

Hebr. 11.

Patientia, vita iusti.

Roman. 8.

Similia.

stimus, ut recreentur: sic ad virtutum labores alacriter capeffendos, patientiæ virtutem, & futurorum bonorum expectationem adhibemus.

EVANGELIUM DOMINICÆ

QUINQUAGESIMÆ.

Lucæ 18.

ASSUMPSIT Iesus duodecim discipulos suos secretò, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Et postquam flagellauerint, occident eum; & die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Erat autem verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. Factum est autem, cum appropinquaret Ierico, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans. Et cum audiret turbam prætereuntem; interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret. Et clamavit, dicens: Iesu fili David, miserere mei. Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipse verò multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogabat illum, dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam. Et dixit illi Iesus: Respice. Fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit: & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis. De memoria passionis Dominicæ, & contra Bacchanalia ante caput ieiunii Quadragesimalis.
2. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. De Christi erga nos amore, & horrore peccati causis passionis.
3. Ipse verò multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Non cendum tentationi, aut difficultatibus obiectis circa bonum opus.
4. Stans

4. Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. De præsentis Dei auxilio, & Christi clementia erga fortes in fide, & constantes in bono opere.

5. Quid tibi vis faciam? Domine, ut videam. De omnium peccatorum cæcitate humiliter agnoscenda.

1. Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.

LOCVS moralis de passione Redemptoris nostri, & ab ipso prædicta, & ab Ecclesia in hac præsentis Dominica repræsentata. Vtrumque enim ad mores plurimum facit. Nam ad prius quod attinet, etsi alias ob causas ex parte doctrinæ Christus passionem suam & nunc & * alias prædixerit; primùm, ad fidem discipulorum confirmandam, * *Matth. 20.* *A modo iam dixi vobis, priusquam fiat, ut, quum factum fuerit, credatis, quia ego sum: secundo, ut ostenderet se sponte passurum, Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam: tertio, ut certissimam suam præscientiam monstraret, Sciens Iesus quia venit hora eius, &c. quam etiã ob causam, ipsas futuræ passionis circumstantias in hoc Evangelio prædixit: tamen & ideo quoque prædixit, ut & amorem suum erga nos maximum ostenderet, & tantæ rei memoriam mentibus nostris altissimè infingeret: quorum illud nostrum erga Christum amorem mutuum, plurimum accendit; istud multis rationibus mores informat. Amorem suum erga nos, suam passionem prædicendo, expressit; quia de illa prius loquens & tractans cum Apostolis, planè docet, quanto cum pariendi desiderio ad eam accesserit, id est, quantum nos dilexerit, quum non nisi propter nos, & propter nostram salutem, passus fuerit. Hinc illæ Christi voces: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiam!* Hic erat baptismus sanguinis, quo Christus sanctificavit seipsum, ut nos sancti essemus, ut apud Ioannem loquitur: id est, sacrificium sese Deo Patri obtulit, ut nos ei sacrificaremus sacrificium iustitiæ. Rursum: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar.* Et iterum D. Ioannes Christus, *quum dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Puella quæ ad nuptias aspirat, appetente nuptiarum tempore, non nisi de illis libenter loquitur, propter ardentem sponsi sui amorem, quem diligit. Christus de sua passione, tanquam de nuptiis Agni, libenter præloquitur, ad illas, tanquam ad concupitæ nuptias, anhelat; idque propter amorem sponsæ suæ,*

Passio Christi.

* *Matth. 20.**Ioan. 13.**Ioan. 18.**Ioan. 13.*

Christus ardenti in nos amore ad suam passionem accessit.

*Luca 12.**Ioan. 17.**Luca 12.**Ioan. 13.**Apocal. 19.*

quæ est Ecclesia, & anima quæque fidelis. Alioqui mortis expectatio, ipsa morte grauior esse solet. Imo in morte nullus esset penitus dolor nisi animi internuncio excitarentur sensus ad dolendum. Malunt ferè omnes semel & simpliciter mori, quàm tormenta, mortem præcedentia, abique ipsa morte sustinere. Abraham filium suum Isaac immolaturus, hanc eum rem prorsus celauit, imò nec roganti in via, vbi esset victima holocausti, aliud respondere voluit, quàm: *Deus providebit sibi victimam, fili mi.* Sciebat horrorem & expectationem mortis, ipsa morte & immolatione, filio futuram fuisse acerbiorum. At Christus Iesus, verus Isaac, quem sua mors latere non potuit, etiam de illa sæpius cogitare & loqui voluit: atque aded ab ipso conceptionis tempore vniuersam semper ante oculos gessit passionis suæ figuram: *Ideo ingrediens mundum, dicit, Hosiam & oblationem noluitis;* pecorum videlicet & brutorum animalium; *corpus autem aptasti mihi:* vel, vt in Psalmo legimus, *Aures autem perfecisti mihi:* id est, me hominẽ, & intelligentem, & obedientem tuæ voluntati fecisti. *Holocausto mata & pro peccato non tibi placuerunt.* Illa pro hominũ peccatis satisfacere diuinæ iustitiæ non potuerunt. *Tunc dixit: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciã Deus voluntatẽ tuã.* Ego igitur, homo factus, in mundũ venio, & in ipso capite, & exordio libri, seu causæ aduentus mei, video scriptum de me, vt faciam voluntatem tuam, id est, vt, quia cætera sacrificia non placuerunt, ego sacrificium fierem, & per oblationem corporis mei consummarem in sempiternum sanctificatos. Ergo Christus ab initio conceptionis suæ, hanc Patris voluntatem, vt pro humano genere mortem acerbam pateretur, in mente habuit, ante oculos tulit: frequenter & libenter pro incredibili erga nos, & vnũquemque nostrum, amore prædixit. Dico, in vnumquemque nostrum. Debet enim vnusquisque fidelis cum Paulo dicere: *In fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Hic locus nostrum erga Christum amorem vehementissimè debet perurgere, vt cum Paulo ex corde dicamus: *Charitas Christi urget nos:* id est, amor, quo nos dilexit, cogit & premit nos: *astimantes hoc,* id est, multũ ponderantes, *quoniam si vnus pro omnibus mortuus est;* innocens pro impijs, amicus pro inimicis, Deus pro homine; *ergo omnes mortui sunt;* vel peccato scilicet, pro quo abolẽdo ille mortuus est (& hoc minimũ est:) vel spontanea mortificatione

corpo

corporis nostri (& hoc adhuc parum est:) vel denique moriendo etiam & sanguinem fundendo pro Christo: & hoc aliquid erit. Quare Paulus adiunxit: *Et pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Verũm hæc Pauli diuina verba alio in loco, si Deus voluerit, latius tractabimus. Sic ergo amorem suum erga nos Christus, passionem suam prædicendo, significare; nostrumque pariter erga illum amorem debitum excitare voluit.

Alia causa (ad mores quod attinet) cur passionem suam prædixerit, illa est, vt hac ratione *magis illam nostrã commendarer memoria,* vt annotauit D. Hieronymus. Quam etiam causam satis expressit Christus ipse alio in loco apud Lucam: *Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum.* Est autem memoria passionis Dominicæ multas ob causas utilis & necessaria, perque totam vitam retinenda, non tantum in die Parasceues, vel in solo mortis articulo. Insanus haberetur, qui, accepto à Rege literarum fasciculo, in quo certo sciret inclusum deferri Regium chirographum de iugenti aliquo reditu, differret illum resignare & legere vsque ad mortem. Semetipsum mirabiliter fallunt, qui circa mortis articulum de Domini pro ipsis suscepta passione, deuotè se cogituros existimant. Satis enim tunc habebunt, quòd de suis proprijs doloribus, quos morbus, & dira mortis expectatio adferet, cogitabunt. Quod Apostolus dixit, *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes;* hoc de perpetua memoria passionis Christi sapienter exponit Origenes. *Certum est,* inquit, *quia vbi mors Christi animo circumfertur, non potest regnare peccatum. Est enim tanta vis crucis Christi, vt, si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita vt in ipsam mortem Christi intentionis mentis oculis inspiciatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit inuidia: sed continuè ad eius presentiam totus ille peccati & carnis fugatur exercitus.* Ratio autem huius hæc est. Duobus cõtrarijs simul appositis, verbi gratia, igne & aqua; quod imbecillius est; cedit necesse est fortiori. Maximè autem contraria sunt Christi passio & peccatum. Nam *de peccato* (id per hostiam & sacrificium corporis sui) *damnauit peccatum in carne* Christus. Et præterea tot in passione Christi virtutes elucet, tot charitatis erga nos indicia, tantũ & tale Redemptionis beneficium,

Dom. 2. post.
Pascha, text. 6.In com. in
Matth. 20.
Luca 9.Passionis Do-
minicæ me-
moriam utilissi-
ma.

Simile.

2. Cor. 4.

In com. in ca. 8.
ad Rom.
Memoria pas-
sion. Domini
expellit pec-
catum.

Rom. 8.

vt cum eius attenta consideratione peccatum consistere nequeat. Solet mater fastidienti filio cibos, ei nihilominus salutare, sed vel ex morbo, vel ex prauitate animi fastidienti, vt ad gustandum inuitent, suos illi labores, quibus in illis preparandis vsa fuerat, diligenter commemorare. Sic Christi passio, per quam salutis & redemptionis beneficium accepimus, ante oculos illorum posita, qui malè viuendo hoc beneficium negligunt, plurimum mouet. Veteranus quidam Cæsaris Augusti miles, quum vocatus in ius periclitaretur, adiit Cæsarem, rogans vt sibi vellet adesse. Cæsar è comitatu suo selectum ilico dedit; eiq̄ue litigatorum commendauit. Hic miles vociferans, ait: At non ego Cæsar periclitante te Actiaco bello vicarium quæsiui, sed pro te ipse pugnaui: simulque aperta veste detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atque ipse descendit in aduocationem. Si sic vnus militis ostensæ cicatrices Imperatorem orbis mouere potuerunt; quem, quæso, verè Christianum, Christi vulnera inspecta, passio considerata; mors ante oculos posita, non permouebunt? Sed hoc quidem ratione exempli & accepti beneficij. Verùm ipsa in se passio Christi tot ac tantas in se virtutes habet, vt in memoria perpetuò habita, à peccato conferuet. Sicut enim aromata tactu quidè ipso calida nō sunt, ab occulta tamen proprietate calorem magnum agris adhibita generant: sic passio Dominica ad vitæ institutionem, & vitiorum fugam, si diligenter introspectas, & causas eius euoluas, plurimum facit; etsi expressè nec virtutem docere, nec à vitiis deterrere videatur. Qui hoc in particulari scire, ac pro concione docere desiderat, legat Meditationes Passionis dominicæ (opus egregiè piū & salutare) à Francisco Costerio, Societatis Iesu Theologo, editas. Porrò ad omnes in tentationibus & tribulationibus difficultates fortiter superandas, maximum stimulum adfert passionis Dominicæ memoria. Docet hoc disertè Apostolus: *Recogitate illum qui talem sustinuit aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes.* Sicut enim onus graue imponit, & digito suo non vult id leuare, qui, quod iubet, non facit ipse (vt Christus Phariseis exprobrauit:) sic ecōtrà onus quasi subleuat, & portat ipse ex parte, qui exemplo præit. Nam & febricitans, videns cibos, quos ipse fastidit, ab aliis auidè deuorari, ad edendum quoque prouocatur. Certè Christus in sua passione calicem passionum nobis propinauit, vt solet

Simile.

Exemplum.

Suetonius in Augusto.

Simile.

Memoria passionis Dom. reficit laborantes.

Hebr. 12.

Similia.

bonus medicus pharmacum gustare quod æger fastidit. Vrias, bonus Israëlita, monitus à Rege ipso vt lauaret pedes, & in domum suam se reciperet, respondit: *Arca Dei, & Israel, & Iuda habitant in papilionibus, & dominus meus Ioab, & serui domini mei super faciem terra manent; & ego ingrediar domum meam, vt comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam, & per salutem anime tue. non faciam rem hanc.* Quanto magis bonus Christianus, recolens Christum pro se tot & tanta passum, à superfluis deliciis, maximè à peccato, cauebit? Rebecca noluit camelo suo insidere, quum videret Isaac, virum futurum, pedibus venientem. Et sic quidem contra peccata, omnemque animi elationem & vanitatem, passionis Dominicæ memoria valet. Sed & contra hostiles tentationes singulare munimentum est, & protectio. Angelus exterminator neminem læsit in Ægypto, vbi postes sanguine agni tincti cernebantur. Neminem diabolus lædere potest, cuius præcordia sanguine Christi tincta, id est, perpetua passionis eius recordatione imbuta sunt. In Ezechiele iubentur omnes occidi, qui non habebant signum T. in frontibus suis expressum. quo docuit Propheta, eos omnes perire, qui in cordibus suis, & ante oculos suos, passionis Dominicæ memoriam non circumferunt. Has igitur ob causas utilis & necessaria est passionis Dominicæ frequens memoria, atque ad eò assidua & perpetua recordatio: quæ vt fieret, illam Christus suis semel atque iterum, antequam fieret, prædixit: & vt, postquã facta est, in memoria quotidie haberetur, Sacrificium in Ecclesia sua quotidianum instituit, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quod Paulus apertius exponens, dixit: *Hoc quotiescunque feceritis; annuntiabitis mortem Domini, donec veniat.* Tanti ergo fecit, tam nobis vtilem & necessariam iudicauit Christus passionis suæ memoriam perpetuam, vt eam quotidie sollempni ritu repræsentari, diuinissimo sacrificio applicari voluerit.

Ecclesia verò hanc passionis Dominicæ prædictionem hodierno die recitari voluit, tempore, vt videtur, satis alieno, quum non ieiunij aut mortificationis, sed epularum & recreationis hoc tempus sit; sed reuera tempore accommodatissimo, & hora maximè oportuna. Quemadmodum enim militares duces, imminente iam pralio quo cum hostibus cominus decertandum est, aduocatis militibus, & vexillo regio in medio constituto, accurata concione

Y 5 suos

Exempla. 2. Reg. 11.

Gen. 24.

Memoria passionis Dom. contra tentationes valet.

Exod. 12.

Ezech. 9.

Lucæ 22.

1. Cor. 10.

Passio Dominica cur hodie proponatur.

Simile.

suos milites ad pugnam adhortantur: sic Ecclesia hodie ad spiritualem pugnam, quam tempore Quadragesimali iam instante profiteamur, strenuè capeendam, hac passionis Dominicæ prædicatione historica, quasi vexillo quodam proposito, & hac veluti concione facta, suos omnes adhortatur. Dicit enim nobis Dux noster cælestis: *Ecce ascendumus Hierosolymam*. Videte qua lætitia vado. Non ascendo timidus. Non recuso mori. Nempe videt Ecclesia, nos hac Dominica, & biduo sequenti, velle insanire, luxuriari, bacchari; vnde Bacchanalia, pudenda vox, & Christianis auribus indigna. Sicut ergo mulier, videns filios suos cum occisoribus patris ipsorum, viri sui, fœdera pepigisse, ludere, conuiuari, subuculam tunicam viri sui, vulneribus iniqui homicidæ trans fossam, & eius sanguine aspersam profert, vt, ea conspectu, filios suos ab iniquorum hominum cōsortio auellat: sic Ecclesia hodie, videns nos vitiis ac voluptatibus hoc tempore indulgere, propter quæ abolenda sponsus eius, & pater noster crucifixus est, eius hodie flagella, sputa, opprobria nobis conspicienda proponit, vt, illis inspectis & consideratis, huic insanix nuntium remittamus. Videndum diligenter, ne eadem opera & Deo Patri maximam iniuriam, & Matris Ecclesiæ diligentix summam ignominiam inferamus. Semei, vir Belial, Dauidi Regi suo flenti, & nudis pedibus ac aperto capite montem Oliuarum ascendenti, maledixit maledictione pessima, & lapides in eum proiecit. Qui hodie Bacchanalia exercent, Christo ascendenti Hierosolymam, vt omni illic pro illis ignominia afficiatur, insultant, & improbis factis maledicunt. Nempe proponitur in hodierno Euangelio Christus nō gloriosus, iucundus, letabundus; sed *flagellandus, illudendus, cōspuendus, crucifigendus*. Quum ergo Sponsus tuus lugubri & atro colore vestiatur, nisi maui dicere, rubeo & sanguineo; tu contra, qui sponsam te eius profiteris, candido & fulgenti veste indutus procedis, totus hilaris, iucundus, fortè etiam crapula distentus & ebrius? An non hoc est quod Iob dixit: *Noctem verterunt in diem?* Tempus luctus & pœnitentiæ, in risum & delicias? Aut quod Christus ipse dixit: *Lamentauimus vobis, & non plorastis?* Ego dico me pro vobis ad mortem ire, & vos rideris. Clamat ad nos Christus sicut Gedeon: *Quod me videritis facere, hoc facite*. Vnam cōfregit Gedeon. Idem fecerunt milites. Ascendit hodie Christus passurus multa acerba. Dicamus cum S. Thoma: *Eamus*

Luca 18.
Contra Bacchanalia, ante caput ieiunij.
Simile.

2. Reg. 15.

Simile.

Iob 17.

Luca 7.

Iud. 7.

3. Iud. 11.

& nos, & moriamur cum illo. Scribitur in historia sacra, quod milites Antiochi Regis, pugnaturi contra Iudæos, elephantibus suis ostenderunt sanguinem vna & mori, ad acuendos eos in prælium. Simili artificio vititur hodie Ecclesia, sanguinem Christi fundendum nobis proponens, vt ad spiritualem quam dixi, pugnam nos accendat & animet. Nos contra, Quadragesimale ieiunium iam iam incepturi, nos interea, totos ingurgitamus, ventrique & abdomini seruiamus, quasi post hoc triduum non Christo, sed Veneri sacra facturi. Est autem hæc intemperantia præpostera, intempestiua, incongrua, insana, noxia. Præpostera est, quia tam proximè præcedens crapula, subsequens ieiunium facit triste, id est, hypocriticum. Qui enim nunc libenter epulatur, lugebit postea ventris inedia. *At hilarem datorem diligit Deus.* *Cum ieiunatis, nolite fieri tristes*. Deinde tam præposterum est hoc, ac si quis retrocedendo progredi vellet. Nō est enim (vt scribit hac de re Basilius) *per temulentiam aditus ad ieiunium, nec ad iustitiam iter per fraudem nec ad sobrietatem per lasciuiam, nec per malitiam ad virtutem*. Crapula & ebrietas ad lasciuiam inducunt; ad ieiunium frugalitas. Intempestiua est hæc intemperantia, quia difficile ac laboriosum facit ieiunium subsequens. Difficulus enim ab vno extremo in alterum transitur. Cras dimicaturus, hodie te mutilas. Appositè hac ipsa de re Chrysostomus: *Si medici pharmaca dare volentes, iubent interea temperate agere, ne minus pharmaca operetur; multo magis ieiunium suscepturos tenuitate victus mentem expurgare, & leniorem reddere oportet*. Sed vide absurditatē. Quia Christianos vocat Deus ad pœnitentiā, volunt prius tradi diabolo, ne postea eā possint facere prout deberent. Ineptus esset musicus, qui coram Rege caturus, aut instrumentum musicum pulsaturus, à quo (si præclare se gesserit) magnam mercedem recepturus est, antea pila luderet, ita vt manus concitatae & nimis agitatae, commodè pulsare non possent, vox quoque raucedinem contraheret. Equites periti, cum publicum aliquod equorum certamen instituitur, quo in stadio curritur, iuxta parietem aliquem prius equos suos agitare consuecunt, & prope illum rectè decurrere docent, ne postea in certamine terminos prætereant. Qui enim equi non nisi in plano ac spatioso campo currere consuecunt, ad certam lineam decurrere non poterunt. Eodem modo quorum corpora effrenata sunt, & ad libitum per vitia vagari sinuntur, illa certè strictam ieiuniorum

1. Præpostera.

2. Cor. 9.

Math. 6.

Hom. 1. de laud.

ieiun.

2. Intempestiua.

Hom. 1. in Gen.

Similia.

- niorum regulam vt obseruent, difficillimè induci poterūt.
3. Incongrua. Incongrua & absurda est huius temporis intemperantia, quia totum subsequens ieiunium euacuat, & inutile reddit. Non enim est ieiunium, sed medicamentum quod crapula præcessit: nec hoc est in ieiunio meritum, sed in abstinentia sanitatem querere; nec animæ; sed corporis salutem agere; nec denique Deo, sed naturæ seruire. Vnde D. Hieronymus: *Crapula distentus, ventris ingluuiem ieiunando decoquit, vt in cochlearum morem succo victitet suo, & futuris dæpibus ac sagina aqualiculum paret.* Deinde crapulæ & ebrietati succedit ieiunium, vt pœna peccati, non vt præmium virtutis. Vnde D. Basilius: *Athleta ante certamen exercetur: Ieiunator ad ieiunandum temperantia preparatur; ne velut ulciscens veniat dies ieiunij.* Porrò insana & impia est hæc intemperantia, quia fucum & fraudem facit legi. Non enim ideo præcipitur cras ieiunare, vt hodie crapula diffumparis. Nec quia cras splendide vestiri oportet, ideo hodie pannosum esse ac lutosum decet. Nemo sic vellet sibi cras obsequium singulare ab aliquo fieri, vt hodie ab eodem mille iniuriis oneretur. Appositè D. Basilius: *Quis cras pudicam uxorem legitime ducturus, hodie scorta & concubinas inducat in ades? Aut qua uxor legitima tale pateretur contubernium? At hoc facit qui cras aut perendie cum tota Ecclesia ieiunaturus, hodie sic viuit, vt Deus illi venter sit, & (vt Terrullianus falsè adiecit) pulmo templum, aqualiculum altare, sacerdos coquus: cuius tota charitas in cacabis feruet, tota fides in culinis calet, tota spes in ferculis iacet.* Hæc ille. Noxia postremo & multum damnosa hæc huius temporis intemperantia est, quia magno se crimine obstringit, & laqueum sibi nequit, qui in sacri Ieiunij quasi vestibulo gulosum agit. Hæc enim crapula Christi gratia priuat penitus, sine qua tamen tam prolixum ieiunij spatium nemo etiam sobrius decurrere poterit. Imò hæc crapula quasi inuitato hospiti Christo, & iam iam aduentanti, fores tum rusticè, tum impiè occludit. Neque enim ille huius crapulæ ructus, & frustra redolentia ferre poterit. Hinc D. Basilius: *Nullus seruu, hero suo reconciliari cupiens, hostem illum patronum adhibet. Ebrietas inimica est Deo. Itaque si cupis per confessionem reuerti ad Deum, fuge temulentiam, ne magis etiam abs te Deum alienet.* Solent aliquando homines malè feriati, equos conductitios, quando conductionis finis appropinquat, ita improbè agitare, onerare, vexare, vt postri-

die aut perendie domino suo reddendi, ad longum tempus inutiles ei fiant: sic diabolus homines improbos, mancipia sua, quum videt tempus Quadragesimale accedere, in quo per pœnitentiam Domino Deo verisimiliter reconciliari volent, ita eos diebus proximè præcedentibus, & hoc maximè triduo, per intemperantiam agit, ita gulæ & ebrietatis peccatis onerat, ita animos eorum inquietos & perturbatos reddit, vt, quomodocumque Deo suo reconciliantur, vix longo post tempore, ad Deo seruiendum sicut oportet, idonei & vtilis futuri sint. Talis est huius tridui intemperantia, à qua sancta Mater Ecclesia hoc proposito Euangelio, filios suos piè & studiosè auocare & retrahere voluit.

2. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur.

Locvs moralis de incredibili Christi erga nos amore, qui non simplici morte, sed cum tot ignominiiis & pœnis coniuncta, nos redemit: & de peccati horrore ac turpitudine, quod tantis suppliciis in tali persona expiari debuit. Has enim duas ob causas & tanta passus Christus est, & singulas circumstantias in hoc Euangelio suis discipulis prædixit. Vnaquæque enim circumstantia magnum habet & doloris pondus, & ignominia dedecus: quæ nos ad Christi amorem atque imitationem, pariterque ad peccati detestationem, excitare debent. Singulas igitur breuiter tractabimus, quia, quanto pro nobis Christus vilior factus est, tanto nobis charior esse debet. Vulnera sponsi, quæ ex amore sponsæ suscepta sunt, quo illum deformiorem, eo amabiliorem reddunt. Prima circumstantia est: *Tradetur Gentibus.* Hoc enim ad doloris magnitudinem accessit, quòd, ex Iudæis oriundus quum esset, in manus Gentium, Romanorum scilicet, tradendus, & ab eis omni ignominia ac pœna afficiendus erat. Nihil apud Iudæos Gentilismo vilius, aut magis abominabile. Quare Iudæi Christum per summum contemptum Samaritanum vocant. Et alibi, quum dixisset, *Quòd ego vado, vos non potestis venire;* dixerunt Iudæi, *Numquid in dispersionem Gentium iturus est?* quo vno nihil abominabilius habebant. Nam & ideo boni illi Iudæi, qui Christum Gentibus tradere crucifigendum non

Christi erga nos amor.

Simile.

Christus traditus.

Ioan. 8.
Ioan. 7.

vere

Isa. 53.

2. Reg. 12.

Genes. 40.

1. Reg. 20.

Psal. 54.

Luc. 22.

Matth. 26.

Matth. 24.

Vide Cœcertationes Cant. & Anglo-Calum. Treveris, anno 1588.

Christus illus.

Matth. 26.

Luc. 23.

10. 11. 19.

verebantur, tamen *Prætorium Pilati*, hominis Gentilis, ingredi volebant, ne contaminarentur. Christus ergo in sensu & ad captum Iudæorum loquens, hanc etiam circumstantiam adiecit. Sic Nathan Propheta, quum Davidi adultèrium & homicidium exprobraret in occidendo Uria, adiecit; *Et occidisti eum gladio filiorum Ammon*: quod grauius & turpius erat, quàm si per manus contribulium suorum extinctus fuisset. Sic vendito Ioseph in Ægyptum, duplex erat scelus. Primū, quod à fratribus videretur: alterū, quod Ismaëlitis, hominibus alienigenis, traderetur. Sic David Ionathæ dixit: *Si est iniquitas aliqua in me, tu me interfice; & ad patrem tuum ne introducas me*. Acerbius duxit ab inimico interfici, quàm morienti illuderet, quàm ab amico. Maluit quoque ab amico interfici, quàm tradi & prodi. Proditoris enim ingratitude ipsa morte durior est. Sic Christus non solum traditus est Gentibus, sed & à Iudæis, atque adeo à discipulo suo. De quo sic per Spiritum conqueritur: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: tu verò homo unanimes, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos; in domo Dei ambulauimus cum consensu*; hoc scilicet tantum facinus committes? Est enim grauissima apostrope; quam sic Christus postea expressit: *Iuda, osculo Filium hominis tradis?* Docet hæc circumstantia, qua patientia ferendum sit, quum id nobis accidit, quod Christus suis prædixit: *Cauete ab hominibus. Tradent enim vos in Concilijs. & paulo post: Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filij in parentes*. Et alio in loco. *Tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem*. Quod totum nunc in afflictissima nostra Anglia per hæreticos quotidie fieri cernimus. Sed Christus traditus, & Gentibus traditus, & à proprio discipulo traditus, vt Apostolos tunc, omnesque postea Christi martyres mirabiliter animauit ad similia perferenda; sic ad Dei gloriam in nostra Anglia quàm plurimos animauit, & vel ad exilium voluntarium compulit, vel in vinculis extinxit, vel ad eculeos & cruces, & acerbissimum mortis genus pro fide Catholica fortiter suscipiendum, feliciter perduxit.

Alterâ circumstantia est, *Illudetur*. Illusio Christi varia & multiplex erat. Primū in domo Caiphæ velata facie illudetur à Iudæis. Postea ab Herode, & toto exercitu eius illudetur, alba veste indutus. Rursum à Romanis militibus in prætorio Pilati illudetur clamantibus, *Aue rex Iudæorum*

Sed

Sed in ipsa cruce pendens, & in ligno vitæ nostræ constitutus, in signum & vexillum salutis erectus, multum & à multis illuditur. 1. à Iudæis, clamantibus: *Vah qui destruis templum Dei, & triduo reedificas illud, descende nunc de cruce, & salua temetipsum*. 2. à Sacerdotibus. Principes sacerdotum illudentes eum, cum Scribis & senioribus, dicebant: *Si Rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei*. 3. à latronibus, qui crucifixi erant cum eo. Isti enim id ipsum improperabant illi. 4. à militibus Romanis. Illudebant autem ei & milites, accedentes, & acetum offerentes ei. *Situ es Rex Iudæorum, saluum te fac*. Sic Christi verbum in hoc Evangelio, sic veteres prophetiæ completæ sunt. *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me: quia zelus domus tua comedit me*. Et iterum: *Contumelia & tormento interrogemus eum, ut sciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam illius*. Et rursum: *Factus sum illis in parabolam*. Hæc omnia docere nos debent contumelias verborum cum Christo, & pro Christo sustinere. Alia circumstantia est, *Et flagellabitur*, scilicet à Gentibus, & militibus prætorianis Pilati. Sic veteres prophetiæ. *Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus*. Et rursum: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus*. Hæc fœda dilaceratio tanta fuit, vt obstupescens Propheta dixerit: *Vidimus eum, & non erat aspectus: unde nec reputauimus eum*.

Quarta circumstantia, *Et conspuetur*: nempe tum à Iudæis in domo Caiphæ, tum à Gentibus in prætorio Pilati. *Et ceperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius. Percutiebant caput eius arundine, & conspuebant eum*. Quam etiam ignominiam veteres Prophetæ non tacuerunt: *Faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus me*. Sed & Iob, siue de se, siue de Christo, siue de utroque (quia & eius patientia, Christi patientiæ typus esse poterat) dixit: *Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conspuere non verentur*. Christus ergo pro nobis omnem ignominiam sustinuit. Venditur vt seruus, illuditur vt stultus, conspuitur vt insanus, flagellatur vt fur, occiditur vt maleficus. Hæc omnia nos comeruimus; sed, nobis saluis, imago nostra suspeditur. Christus enim etiam verus homo, tamē non verus peccator, sed imago illius fuit. *Deus Filium suum mittēs in similitudinē carnis peccati, id est, homini peccatori simile, & inter iniquos deputatū; de peccato damnauit peccatū in carne: per illam similitudinem peccati crucifixam liberauit à peccato, & à pœna eius, hominem peccatorem*. Hæc nos

Math. 27.

Psal. 68.

Sap. 2.

Psal. 26.

Christus flagellatus.

Isaia 53. & 50.

Christus conspuitus.

Matth. 14. & 15.

Isaia 50.

Iob 30.

Rom. 8.

Isaia 53.

ad Christi amorem mirabiliter commouere, hæc ad peccati detestationem, ad quod redimendum tot & tanta sustinuit, vehementer excitare debet. Si amicus aliquis tuus, te pro meritis ad supplicium quæsito, tuas vestes indueret, seipsum pro te capi, damnari, & in crucem agi sineret (quale quid de Damone & Pythia narratur, & de Alexandro martyre, qui ad Antoninam virginem Christianam ad lupanar condemnatam ingrediens, vestes suas illi dedit, ut illis induta, liberè exiret: quod cum factum esset, remansit ille in lupanari virginis loco, & martyrii palmam pariter cum virgine postea obtinuit, scribit Simeon Metaphrastes) tu verò vicem eius non doleres; sed contra, post illum vociferareris, imò ipsos carnifices in eum concitares, quin & temetipsum carnificem præberes, nonne mille mortibus dignus esses? At hoc facit omnis Christianus, quoties mortale peccatum committit. *Crucifigit enim subimetipsum Filium Dei, & ostentui habet*, ait Paulus. Quomodo crucifigit, quomodo ostentui habet, & (ut alio in loco dicit) *Filium Dei conculcat, & sanguinem testamenti*, in cruce effusum, pollutum ducit, in quo sanctificatus est, nisi quia perinde peccat, ac si frustra Christus mortuus esset, & totam passionis eius fructum, quantum in se est, euacuat, & totam Christi pro se crucifixionem, totam passionem, mortem, sanguinem effusum nihil ducit, despicit, contemnit, conculcat, ostentui habet? Etsi enim formaliter & expressè hoc non facit, tacitè tamen, & virtute, & consequenter hoc facit. Etsi tantum nefas non intendit facere, tamen facto committit. Hoc Pauli verba dicere volunt, quæ certè cor veri Christiani plurimum mouere debent. Bonus Tobias iunior à Raphaële Angelo ad domum paternam sanus ac saluus, rebus omnibus ex animi sententia confectis, quum reductus esset, sic ad patrem loquitur: *Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficijs eius? Me duxit & reduxit sanum. Pecuniam à Gabelo ipse recepit. Vxorē ipse me habere fecit; & demonium ab ea ipse compefcuit. Gaudium parentibus eius fecit. Me ipsum à deuoratione piscis eripuit. Te quoque videre fecit lumen cali, & bonis omnibus per ipsum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare? Sed peto à te pater mi, ut roges eum, si fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.* Sequamur ut minimū hoc gratitudinis exemplū. Plura nobis & maiora bona cōtulit Christus, quàm ille Raphaël Tobia. Maiori fidei

Simile.

Apud Surium
3. M. i.

Hebr. 6.

Hebr. 10.

Exemplum.

Tob. 12.

fidei lumine illustrati sumus nos Christiani, quàm ille fuit Tobias. Christus pro nostra salute *& homo factus est, & homo pauper esse voluit, & prædicandi laborem suscepit, & transit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo, & traditus est gentibus, & illusus, & flagellatus, & consputus, & corona spinea indutus, & cum lacronibus crucifixus, & occisus fuit. Tulit chirographum quod contra nos erat, & affixit illud cruci: soluit inimicitias in carne sua: eripuit nos de potestate tenebrarum: vocauit nos in admirabile lumen suum: dedit nobis potestatem filios Dei fieri.* Denique omnibus bonis per eum repleti sumus. *Qui enim Filium suum nobis donauit, quomodo non cum eo omnia donauit? Quid ergo retribuemus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis?* Rogemus eum, si fortè dignabitur medietatem vitæ nostræ in eius obsequium accipere, postquam totum ei dare, mundo penitus relicto & abdicato, plerique non possumus. *Non enim omnes capiunt verbum hoc.* Et qui totum se Deo dare profitentur, aliquid tamen suis necessitatibus & infirmitatibus reseruant: utinam non nisi dimidium vitæ suæ. Sed & totum Deo dat, qui Dei mandata seruat omnia, & ad Dei gloriam omnes suas actiones dirigit.

3. *Ipse verò multo magis clamabat: Fili David, miserere mei.*

Lo c v s moralis de impedimentis orationis, aut cuiusvis boni operis, fortiter repellendis, nec cedere tentationi. Cæcus iste, fortis in fide, quo magis alij eum increpabant ut taceret, vel hominem contemnentes, vel eius bono inuidentes, eo magis post Christum clamabat. Qui fortes in fide sunt, nec propter hominum irrisiones, quibus deuotæ personæ sapius afficiuntur; nec propter dæmonum infestationes, qui in bono opere occupatos, multis & miris modis diuexant; nec propter aliquas vitæ difficultates & infortunia, vel ab orando, vel ab alio quoniam bono opere, bona intentione suscepto, desistunt. Paruus certè ignis, ut qui in lucerna est, minimo quoque flatu extinguitur. Magnus autem ignis, quo magis insufflatur, eo magis accrescit, & contrariis augetur. Sic parua charitas, debilis intentio, circa opus bonum minimo quoque impedimento extinguitur, aut certè deficit & refrigerat. Magna verò charitas & feruens, ex contrariis recipit augmentum; &

Pars Hyemalis.

Z

quo

Ioan. 1.

A. Flor. 2.

Luca 18. & 27.

Coloss. 2.

Ephes. 2.

1. Petr. 2.

Ioan. 1.

Roman. 5.

Psalm. 115.

Matth. 19.

Tentationi non cedendum.

Simile.

Exempla.

1.
2. Reg. 6.
2.

Actor. 2.

3.
Genes. 15.
Allegoria.

Ejalm. 10.

Simile.
Philip. Dicit in
hac Dominica.Virtus habet
impedimenta.
Exempla.

quo magis exagitur, eo feruescit & incalescit magis. David à Michol derisus & reprehensus, quò coram Domino discoopertus saltasset; quia ex feruido Dei amore id fecerat, nihil animum remisit, sed respondit: *Ludam, & vi-
lior sum plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis.* Quum in prima conuersione sua Paulus Damasci Christum prædicaret, multiq̄ue hanc eius mutationem stupefacti mirarentur, & impedire conarentur; *ille multo magis conualefcebat, & confundebat Iudeos qui habitabant Damasci.* Non destitit Abraham à sacrificio quod offerebat, etsi videbat aues descendentes vt eum impedirent, sed eas diligenter abigebat, & in suo sancto opere perseuerabat, donec sol occumberet. Non est à bono opere desistendum, quàm diu vires suppetunt id perficiendi, quantæcunque aues descendant, quantæcunque per hominum malitiam aut fraudem difficultates obiiciantur. Contra huiusmodi impedimenta, dicendum cum Dauide: *In Domino confido: quomodo dicitis anima mea, transmigra in montem sicut passer* id est, desere sanctum propositum & institutū tuum, in quo iam diu velut in nido habitasti, & auola per montes, discurrendo & yagando per incerta. Hæc est enim vox clamantium in via, & increpantium eos qui bonum opus aggre-
diantur: quorum econtrà vox esse debet: *In Domino confido; quomodo tam vana mihi loquimini? Quoniam ecce peccatores intenderūt arcū, parauerūt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro, id est, clanculum, & indirectè, & per media obliqua, rectos corde, & qui bona opera intendunt.* Sed in huiusmodi remoris & obstaculis iniectis, tu contrà audentior ito. Canis pecuarius, siluis assuefactus, vbi nec luporum vlulatibus, nec leonum rugitibus, nec siluestrium animalium clamoribus deterretur, quum in urbem venit, exeuntque illi obuiam catuli latrantes, securus & tranquillus in via procedit, ipsiq̄ue catuli allatrando fatigantur. Idem facit canis generosus, etiam in vrbe, & summa pace nutritus. Sic qui vel appetitibus suis refrenandis assuevit, vel alioqui forti & generoso pectore est, magna in Deum fide, ingenti charitate præditus, omnes obiectas difficultates tanquam latratus catulorum despiciet, & in bono opere, quod aggressus est, fortiter progredietur. Non est semper expectandum vt in bono opere perficiendo faciles perpetuo & secundos progressus inuenias. Filiis Israël profectis in desertum, iuxta sermonem Domini, sapè

sapè defecit aqua, multi obiecti hoites, multa occurrerunt aduersa. Vndecim tribus ex Dei mandato suscipiunt bellum aduersus Benjamin, & duobus tamen præliis maximam cladem acceperunt; sed tertio prælio eos penitus debellarunt. Tales igitur difficultates etiam ex Dei voluntate interdum obiiciuntur; ad maiorem suorum fidem & fortitudinem comprobendam. Sed plerunque diaboli fraude, & ministrorum eius malis artibus hoc fit. Ille enim est *coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, vt cadat ascensor eius retrò* Quemadmodum enim venator, qui ferã spontè in retia incurrentem tacitus obseruat, neque vlla vitur vociferatione; si verò diuersam abire videt, sese illi in via opponit, cogitque terroribus & minis in laqueos redire: sic diabolus, quos sponte videt aut perire, aut otiosè & ignauè vitam ducere, non molestat; illos verò qui salutem suam diligenter procurant, aut opus aliquod virtutis egregium ac laudabile conantur, omnibus modis infestat vt à proposito deterreat, & ad laqueos ipsius, peccatum & ignauiam, redeant. Sed boni fideles, qui *diaboli cogitatione norunt*, (vt Paulus loquitur) & eius studia perspecta habent, nihilo secius in bono opere pergunt. Audiens David Goliam blasphemasse populum Dei, & tractans apud seipsum de illo expugnando, ideòque dicens: *Quid dabitur viro qui percusserit Philistæum hunc? Quis est enim hic Philistæus incircuncisus qui exprobrauit acies Dei viuentis?* à fratre suo maiore natu Eliab, grauitè increpatur. Ait enim illi: *Quare venisti, & quare dereliquisti paruulas oves illas in deserto? Ego noui superbiam tuam, & nequitiam cordis tui, quia vt videres prælium descendisti.* Vides quàm acerba increpatio, quàm acre impedimentum obiicitur; vides qualis coluber in via, qualis cerastes, id est, cornutus vel cornupeta serpens in semita. At David mitissimè respondens dixit: *Quid feci? Nunquid non verbum est?* id est, nonne quod interrogo, est res publicè proclamata, & omnibus proposita? *Et declinauit paululum ab eo ad alium, dixitque eundem sermonem.* Perseuerat in sua bona intentione: obiectam tentationem diuertit: moxque ad Regem perductus, Goliam gloriosè interficit, & immortalem laudem apud Deum & homines consequutus est. Quum ex Babylone reuerli filij Israël, templum Domini reedificare cœperunt, populus terræ, qui infidelis & alienigena erat, cœpit eos omnibus

Exod. 17.
Typus.
Iudic. 11.Genes. 49.
Similia.
Stella in Luca.
cap. 18.Perseuerandū
in bono.

Exempla.

1. Reg. 17.

2. Esdr. 4.

Genes. 32.
Allegoria.Fides perfe-
cutione robo-
ratur.Homil. 26. in
Matth. operis
imperfecti.
Sermo, de lapsis.De Trinit. 17. 7.
Simile.

Lib. 9. in Luc.

Joan. 12.

omnibus modis impedire. Sed illi *una manu facientes opus, altera gladium tenentes*, id est, in animo fortitudinem, in opere perseverantiam habentes, sancto operi usque ad finem insistebant. Iacob, postquam cum Angelo Dei luctatus est, & Deum vidit, & vocatus est Israël; *cepit uno pede claudicare*. Qui semel aliquod opus heroicum Deo insigniter gratum aggrediuntur, quasi videntes, & familiares Deo, statim mundo claudicant, displicent, stulti & infani videntur.

Præterea cæcus iste, propter aliorum increpationem magis post Christum clamans, ostendit naturam & proprietatem fidei persecutionis tempore. Nam & ad fidem eius exercendam, Christus ad primum clamorem, quem ignorare non potuit, non substitit; & disertè Christus fidei suæ hoc beneficium collatum fuisse profiteretur, dicens; *Respice, Fides tua te saluum fecit*. Talis nempe est natura fidei, ut, quanto magis increpatur, & tacere iubetur, tanto clariùs eloquatur, altiùs clamat, & sese per confessionem audaciùs exerat. *Virtus fidei*, (ait Chrysostomus) *in periculis securam est, & in securitate periclitatur*. Quid enim aliud sic vigorem fidei in hominibus laxat, ac longa tranquillitas? Hæc ille. Sic & D. Cyprianus: *Traditam nobis diuinitus disciplinam pax longa corruerat, iacentem fidem, & penè dixerim dormientem, censura celestis*, (id est, persecutio) *erexit*. In quam etiam sententiam sic scribit D. Hilarius: *Proprium hoc Ecclesie est* (hoc est, fidelibus in Ecclesia) *ut tum vincat, cum laeditur; tum intelligat, cum arguitur; tum obtineat, cum deseritur*. Sic quædam herbæ, ut gramen ipsum campestre camomelum, raphanus, & quædam aliæ, quo magis calcantur & premuntur, eo magis crescunt, & vberius proueniunt. Sed & hæc de causa vineæ in Scripturis frequenter comparatur Ecclesia, vel animæ fidelium. Vnde D. Ambrosius: *Ut vinea, dum ligatur, erigitur; & recisa non minuitur, sed augetur: ita sancta plebs dum ligatur, erigitur; dum humiliatur, attollitur; dum reciditur, coronatur*. Nempe fides est illud granum, quod, *quum cadens in terram mortuum fuerit, multum fructum affert*. Quare ut per omnes ætates, quo grauior & acerbior persecutio fuit, eo vberior & illustrior Martyrum seges existit, fidèlesque ipsa fortiùs enituit: sic hodie in afflictissima Anglia nobilissima fidei exempla extiterunt; & post triginta annorum dominantem illic hæresim, post leges sanguinarias, post tyrannidem acerbissimam, quæ vel minima Catho-

Catholicæ fidei testimonia (ut crucem gestare, vel præculatum rosario uti) tanquam læsæ Maiestatis crimen plebit; suos tamen habet illa insula maximo numero domi forisq; Catholicæ fidei assertores.

4. Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se.

Locvs moralis de præsentia Dei auxilio, & maxima Christi redemptoris clementia erga eos qui fortes in fide, & constantes in bono opere se præbent. *Propè est Dominus omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in veritate*, hoc est, in vera, sincera, & forti fide. Sicut medicus diligens & beneuolus nunquam longè ab infirmo recedit; quinimo prope illum cubat, comedit; & versatur nocte dièque; sic Deus inuocantibus eum propè est. Quod expertus Moyse cecinit: *Non est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster*. Hanc suam perpetuam præsentiam in forma tabernaculi, quò ad orationem confugere populus debuit, Deus expressit, quum iuberet, *Propitiatorium fieri iuxta Arcam testamenti, in qua legis tabula seruabantur*. Ideo enim hoc factum est, ut haberent legis transgressores paratum propitiatio- nis remedium. Diuus Stephanus, quum contra obstinatissimam Iudæorum pertinaciam, in Christi Iesu confessione fortis persisteret: *Vidit apertos caelos, & Iesum stantem* (ad auxiliù eius) *à dextris virtutis Dei*. Nempe sic Deus ad auxiliù gratiæ semper præsto est, ut ad benefaciendù promptior sit, quàm nos ad accipiendù. Quemadmodum enim in naturalibus forma magis appetit materiã, quàm materia formã; quia illa necessitate naturali, hæc bonitate naturali appetit: sic Dei amor erga nos est fortior, qui ex bonitate nascitur, quàm noster erga eum, qui ex necessitate oritur. Nos enim ad Deum accurrimus, quia cogit necessitas: Deus nostri miseretur, quia impellit bonitas. Acrior autem est virtutis impetus, quàm necessitatis. Quare sicut naucleri solent in cælum aspicerè interdum in solem, noctu in Arctò, vel aliud semper apparens astrum, ac per hoc rectam in pelago viam commentari: sic in omni difficultate ac necessitate ad Deum mens eleuanda; quia *qui habitat in adiutorio Altissimi*, id est, qui eum posuit spem suã, *in protectione Dei cæli comorabitur*. *Dicet Domino, Susceptor meus es tu*, & quæ sequuntur. Vide plura de hac materia in Domin. 4. post Epiphaniã.

Constantes
Deus adiu-
uat.
Psalm. 144.

Simile.

Deut. 4.

Exodi 25.
Typus.Exemplum.
Act. 7.

Simile.

Simile.
Basilii homil. in
princip. Prouer.

Psalm. 90.

Text. 2. & 3.

5. *Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine ut videam.*

Peccatorum cæcitas. Locus moralis de omnium peccatorum cæcitate humiliter agnoscenda. Nam & hic cæcus secus viam sedens, peccatores omnes in huius vitæ cursu significat; & Christus eum rogat quid velit, non desiderium cæci ignorans, sed ad cæcitatæ suæ agnitionem, & desiderij sui humilem manifestationem inuitans. Omnis peccans est ignorans, ut decernunt Philosophi; non quia ex ignorantia omnes peccant, sed quia ex peccato omnes fiunt ignorantes & cæci. Vnde Propheta: *Ambulabunt cæci, quia Domino peccauerunt.* Prima peccati pœna, est cæcitas mentis; & primum quod operatur circa peccatorem diabolus, est mentem obcæcare. Qui enim perpetrato peccato quietus est, & dicit, *Peccaui, & quid mihi accidit triste?* ideo quietus est, quia cæcus est, & non videt quod animam mortuam in corpore sano circumfert: non videt quem offenderit, nec magis mouetur, quàm si contra deum aliquem ligneum aut marmoreum peccasset. *Si quis furtum faciens* (ait S. Augustinus) *statim oculum perdidisset, omnes dicerent Deum presentem vindicasse. Oculum cordis amisit, & ei pepercisse putatur Deus?* Hæc ille. Fratres Ioseph, postquam eum in cisternam posuissent, animo eum illic relinquendi, *sederunt ut comederent panem*: nihil compuncti, ad solitas mensas accumbunt. Esau accepto pane & lentis edulio, comedit, parvipendens quod primogenita vendidisset. Quod si quanto in periculo anima versatur, perpetrato mortali peccato, cerneret peccator, ne vno quidem momento à misericordia Dei imploranda cessaret. Sed ut Sampson non potuit ad molam adduci, nisi prius oculis illi erutis, sic diabolus ad pistinum & seruitutem peccati miseros peccatores nunquam adduceret, nisi prius mentis oculos illis eruisset. Non sufficerent vlli compedes ad retinendum accipitrem in peritica cui alligatur, nisi caputio quodam caput obuolueretur; sed videns se illic alligari, omni modo, etiam cum periculo sese lacerandi, auolare conaretur. Nulli voluptatum compedes hominem in peccato retinerent, si quanto in periculo per peccatum versetur, perspicuè videret, quin quocunque malo suo ad pœnitentiam conuolaret: sed diabolus cæca cupiditate, & falsis cõsiliis, ita peccatorem excæcauit, ut quietissimè cum suis cõpedibus ligatus stet, nec se vllò profus in periculo constitutum putet. Malis quippe

Diabolus excæcat fallaciis suis.

quippe & corruptis cogitationibus ac desiderijs sic mentem peccatoris occupatam tenet (sic enim *ab eo captiui tenentur ad voluntatem eius*) ut aliud præterea nihil videre queat. Aquila, ut ceruum occidat, dicitur in arenam se conferre, in eaque se ita obuolueret, ut alas puluere onustas repleat, moxque super cerui caput volitans, illudque tenacissimis unguibus apprehendens, collectum illum puluerem astu quodam super cerui oculos ita affatim congerit, ut eum excæcet; excæcatum verò, & nescientem quò vadit, facillè deiiciat, mactet, comedat. Sic omnino diabolus cogitationum vel carnalium, vel odij, inuidiæ, superbiæ puluerem ac nubem potius ita cordi immittit, ut penitus quoad cælestia & sana desideria hominem excæcet, & excæcatum captiuè ad suam voluntatem. Nonne profus eos excæcat, quibus virtutem, ut rem horridam, difficilem, ingratham, rem futilem, vanam, & ad nihil vtilem proponit; res verò maximè caducas, tanquam perpetuò duraturas; res vilissimas, tanquam pretiosissimas; res pestilentes, tanquam vtilis & fructuosas menti exhibet, ut diuitias, honores, voluptates: sicuti pictores rem vnamquamque pro suo arbitratu, non iuxta proprias naturas, depingunt? Sic filiis Israël in deserto ollas tantum & carnes Aegyptiacas in memoriam reuocauit; seruitutem acerbissimam tacuit: ut eos Deo rebelles, & reuertendi in Aegyptum cupidos redderet. Ita semper si quid in peccato dulce est, utcumque modicum & momentaneum, mirabiliter amplificat; sed infinitos dolores peccatum consequentes improbus tacet. Sicut cæcus amor deformem profus ut formosissimam oculis repræsentat; sic diabolus res turpissimas, ut longè elegantissimas, animis suorum offert. Nempe sicut venator insequens feram, non illam manibusprehendere, sed vel in retia trahere, vel sagittis eminus configere conatur: sic diabolus, callidus animarum venator, aut crassa facinora non proponit, non adulterium, non homicidium, non rapinam; sed horum omnium principia, ut concupiscentiam, odium, auaritiam seu cupiditatem, quibus, veluti à longè, cor letaliter ferit; aut, si maxima flagitia persuadet, solam in illis voluptatem quasi escam ostendit, nec Dei offensionem, nec proximi iniuriam, nec proprii honoris maculam, aut conscientiæ labem vllò modo attingit, & veluti improbi mercatores mercium, si qua est, bonitatem mirificè amplificat, vitia & defectus tacent;

2. Tim. 2.

Simile.

Petrus Berchorius lib. 7. cap. 3. Reductoriij moralis.

Simile.

Exemplum.

Exod. 10.

Similia.

1.

2.

3.

fic ille peccatores fallit & excæcat. Hinc fit vt omnis peccator ignorans peccet; & cæcus fit. Hanc ob causam Christus venit vt *lux quæ illuminet omnem hominem venientem in hunc mundum*, & vt eriperet nos à potestate tenebrarum, id est, vel diaboli, qui est princeps tenebrarum harum; vel peccati, quod est opus tenebrarum.

Sed & amor creaturarum hominem excæcat, vt, relicto Sole iustitiæ, qui vocauit nos in admirabile lumen suum, feruiamus potiùs creaturæ quàm creatori, *ambulantes in vanitate sensus nostri*, & tenebris obscuratum intellectum habentes propter cæcitatē cordis quæ in nobis est. De hac cæcitatē nostræ causa dixit Sapiens: *Creatura Dei in odium facta sunt, & in tentationem animabus hominum, & in musculam pedibus insipientium*. Omnium ergo peccatorum oratio esse debet: *Domine, vt videam*. Sic orauit Dauid: *Illumina oculos meos, ne quando obdormiam in morte*. Ad hanc orationem, & cæcitatē suæ confessionem, hunc cæcum Christus inuitauit, dicens: *Quid tibi vis faciam?* Quia agens vniuersale determinatur ad vnum ex subiecti dispositione; hominis autem dispositio, est voluntas petentis: ideo, Deus aliquid nobis daturus, priùs affectum nostrum sua gratia excitat, vt sic ad dona eius recipienda, per eius prauenientem gratiam, nostramque, quæ mox operatur; liberam voluntatem, idonei & dispositi simus. Gratia enim voluntatem excitat, vt excitata voluntas, gratiæ beneficium petat. Nisi enim cum desiderio petatur, cum fructu accipi non potest. Vnde D. Augustinus: *Deus non voluntatem nostram sibi vult innotescere, quam ignorare non potest; sed exerceri vult in orationibus desiderium nostrum, quo possimus capere quod preparat dare. Illud enim valde magnum est; sed nos ad accipiendum parui & angusti sumus*. Ideo nobis dicitur: *Dilatamini & vos*. Et alio in loco: *Ipsa orationis intentio cor nostrum serenat & purgat, capaciùsque efficit ad excipienda diuina munera. Non enim semper sumus parati accipere, cum inclinamur in alia, & rerum temporalium cupiditate obtenebramur*. Hæc igitur vna causa est, quòd Dei beneficia non nisi orando & petendo obtinemus: quæ nobis ipsis utilis est, quia facit nos diuinæ gratiæ capaciùs, vt alibi explicimus. Alia causa est, vt ipsi cæcitatē, ignorantiam, & paupertatem nostram humiliter agnoscamus & confiteamur: quo fiet, vt Deum nobis placatiorem simus habituri. Ad hoc Christus cæcum excitauit, dicens: *Quid tibi vis faciam?*

Sic

Sic languidum, qui triginta annos in infirmitate habuit, interrogauit: *Vis sanus fieri?* Sic Agar in deserto eiectam à facie dominæ suæ, consolaturus Angelus, primùm interrogat: *Quid agis Agar?* Idem in omnibus quos sanauit, fecit in Euangelio Christus, vt in altero Promptuario ostendimus. *Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit ea misericordiam consequetur*. Ideo Dauid in persona peccatoris necdum ad confessionem excitati, inquit: *Corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ*, id est, quia insipienter tacui, & cicatrices peccatorum meorum non agnoui, addidi præteritis noua peccata, ideòque putruerunt & corruptæ sunt cicatrices peccatorum meorum, factæque propemodum incurabiles. Sic & Dominus fleuit super Ierusalem, quia non cognouit tempus visitationis suæ. Sic Deus excitauit Cain ad confessionem delicti, dicens: *Vbi est Abel frater tuus?* Sed quia nec iste suum fratricidium, nec illa ciuitas suam visitationem, id est, peccata sua, quæ Christi prædicatio illis reuelauit, agnoscere voluerunt, in peccatis suis perierunt. Sed contra Petrus, qui cognouit & fleuit crimen abiuratæ veritatis, Pastor Ecclesiæ instituitur. Paulus agnoscit crimen blasphemiæ, & fit vas electionis. Magdalena, præ verecundia peccati, stat retrò secus pedes Iesu, & præ dolore lachrymatur, & præ amore lauat pedes Christi; moxque audit: *Remittuntur tibi peccata tua*. Latro bonus in cruce dixit: *Nos quidem digna factis suscipimus, & veniam obtinuit*. Nempe, vt sapienter scripsit Cyprianus, *Primus ad indulgentiam gradus est, agnoscere delictum*. In mundi quidem iudicio (quod ferè in omnibus Dei iudicio contrarium est) vbi primùm quis crimen confitetur, damnatur: in Dei iudicio, vbi primùm confitetur, absoluitur. Quare Dauid, postquam Dei misericordiam flagitasset, dicens: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam: & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam*: subiungit quasi causam cur hoc Deus facere debeat; *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra me est semper*, id est, semper me accusat, semper in memoria habeo: non post tergum reiicio, moxque confitetur: *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci. Sicut fumus præcedit incendium, sic flammam fidei & charitatis præcedit peccatorum confessio*, vt scripsit Primasius. Docetur igitur in hoc Euangelio peccator, clamare post Christum, in clamore persistere, cæcitatē suam confiteri, lu-

Z s men

Ioan. 1.
Coloss. 1.
Ephess. 6.
Rom. 13.

Creaturarum
amor excæ-
cat.
Ephes. 4.

Sap. 14.

Psal. 12.

Epist. 121.

2. Cor. 6.
De serm. Domini
in monte, lib.
1. cap. 7.

Orando hu-
miliamur co-
ram Deo.

Ioan. 5.

Gen. 21.

Prouer. 28.

Psal. 37.

Luca 19.

Gen. 4.

Ioan. 21.

2. Tim. 1.

Luca 7.

Luca 23.

Lib. 1. Epist. 3.

Psal. 50.

Simile.

Lib. 4. in
Apocal. p. 1.

Psalm. 33.

Ephes. 5.

men expetere. Dicit enim Scriptura: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Sed accedere oportet fide, oratione, perseverantia, confessione. Sic enim *surgit qui dormit, & illuminabit eum Christus.* Bene surgit, qui sic excitatus surgit.

EVANGELIUM DOMINICÆ I.
QVADRAGESIMÆ.

Matth. 4.

NUNC ductus est Iesus à Spiritu in desertum, ut tentaretur à diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens tentator, dixit ei: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Qui respondens dixit: *Scriptum est; Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, & statuit eum supra pinnaculum templi, & dixit ei: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* Scriptum est enim, *Quia Angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Ait illi Iesus rursum: *Scriptum est; Non tentabis Dominum Deum tuum.* Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam illorum. Et dixit illi: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Tunc dixit ei Iesus: *Vade Satana. scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Tunc reliquit eum diabolus: & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, ut tentaretur à diabolo. Tentationes omnibus iustis esse necessarias, non quærendas tamen.
2. Et cum ieiunasset 40. diebus & 40. noctibus. De ieiunij Quadragesimalis recto ac legitimo usu.
3. Accedens tentator dixit ad eum. De tentatore diabolo, salutis nostræ hoste perpetuo.
4. Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. De varia tentatoris diaboli astutia & calliditate.
5. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. De perpetua & infallibili Dei providentia circa suorum necessitates.
6. Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim suis mandavit de te, ut

custo

custodiant te in omnibus viis tuis. De fine & scopo omnium tentationum diaboli, ut sub spe protectionis diuinæ, peccatorum periculis se obiciat homo.

7. *Non tentabis Dominum Deum tuum.* De certa victoria tentationis diabolicæ.

8. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Contra avaritiæ & gloriæ mundanæ idolum, deque eius vanitate.

9. *Vade Satana.* De horrendis tentationibus hoc verbo fidei celeriter repellendis.

10. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* De generali solutione omnium tentationum, & de amando Deo super omnia.

1. Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, ut tentaretur à diabolo.

LOCUS moralis de tentationibus diaboli non quidem quærendis, sed tamen necessariò ferendis. Tentationes enim hic Christus à diabolo; sed ut tentaretur, non se metipsum exposuit, verum ducitur à Spiritu Dei. Non dicitur, Christus ibat in desertum, sicut circa alias Christi actiones ferè semper in Euangelio dicitur: *Ibat Iesus in civitatem Naim.* Egressus ibat in desertum locum, ibique orabat. *Transibat per mediam Samariam.* Adeoque de ipsa sua passione dicit ipse: *Ecce ascendimus Hierosolymam, &c. & Exiit, baiulans sibiipse crucem.* In his omnibus actuè legitur iuisse Christus. At hic passivè loquuntur tres Euangelistæ. *Ductus est à Spiritu,* ait Matthæus. *Agebatur à Spiritu in desertum,* ait Lucas. *Spiritus expulit eum in desertum,* ait Marcus. Docet ergo hic locus, non esse quærendas & captandas à nobis tentationes. *Ideo oramus, ne intremus in tentationem, quia eas quærere non debemus,* ait Chrysostomus. Nam, ut ait Sapiens, *Qui amat periculum, peribit in illo, & qui tangit picem, inquinabitur ab ea.* Quare David orat: *Averte oculos meos ne videant vanitatem.* Non dicit, ne diligant, ne sequantur, sed ne videant quidem. Appositè Seneca: *Quantum possumus, à lubrico recedamus. In sicco quoque parum firmiter stamus.* Cotys rex Thraciæ, quum naturâ esset celer ad iram, & suorum castigationem, deferente ad illum hospite quodam vascula fragilia tenuiaque, sed scitè & curiosè fabricata, hospiti quidem munera dedit, sed vascula omnia confregit. Rogatus quare, Ne, inquit, saniam in eos qui fracturi erant. Tentationis ad malum, cui se obnoxium agnovit, causam & radicem præcidit. Augusto Cæsare ad cœenam ab Asinio Pollione invitato, accidit, unum ex servis

vas

vas Crystallinum frangere. Mox iubente Pollione in vinarium demergendus, & muranulis pascendis cibis futurus ducitur: sed à ducentium manibus elapsus, ad Augustum currens, eius se pedibus prouoluit, vitæ salutem petens Augustus, cognita causa, vasa omnia Crystallina Asinij. Pollionis educi iussa, virgula confregit, ad Pollionem dicens: Ne tibi iracundiæ & temeritatis causa sint. Discamus saltem ethnicorum exemplo tentationes peccati declinare. Vide etiam apud Cassianum elegans exemplum cuiusdam eremitæ, qui missum ad se ex patria fasciculum literarum ne resignare quidem voluit, sed in ignem coniecit, dicens: *Ite cogitationes patriæ pariter concremami, nec me ulterius ad illa qua fugi, reuocare tentetis.* Interim tamen tentationibus, Dei permissione & diaboli operatione immisissis, nemo iustus carere potest, postquam Christus eis non caruit. Imò Dei Spiritus Christum in desertum expulit, vt hunc locum Patres exponunt, ^a Ambrosius, ^b Gregorius, ^c Euthymius & ^d Theophylactus. Dei prouidentia & voluntate hoc factum est, fitque quotidie, vt iusti tententur à diabolo. *Qui non est tentatus, quid scit?* ait Scriptura. Certè neque se, neque Deum, neque alios. Seipsum nescit, quia vires suas non probauit; & multo fortè imbecillior est, quàm sibi videtur esse. *Nam vt aurum fornax, sic iustos tentatio probat.* Et (vt scribit S. Gregorius) *qui adipisci virtutes quarunt, sed labores virtutum fugiunt* (id est, tentationibus carere volunt) *quid aliud, quàm exhibere belli certamina in campo nesciunt, & triumphare in urbibus de bello concupiscunt?* Deum nescit, quia eius auxilio minùs sibi indigere videtur. Alios nescit, quia aliorum infirmitatibus, quas ipse non est expertus, compati & indulgere non nouit. Cuius rei perelegans exemplum refert in suis collationibus Cassianus, quod hic in compendium redigemus. Iuuenis quidam monachus, fornicationis spiritu vehementer tentatus, quum id seni monacho consilij gratia exposuisset, vehementissimè à sene obiurgatur, & monachi nomine indignus arguitur, qui tales cogitationes vel leuissimè in animum admiserit: quia ille obiurgatione fractus penitus, & ad seculum redire meditans, in alium, Deo disponente, senem prudentiorem incidit; qui, vt iuuenem solaretur, se huiusmodi etiam stimulis agitari affirmat, &, vt ad vnum atque alterum diem expectaret, obtinuit: moxque Deum rogat, vt senem illum alterum imprudentem simili malo

Mon. inst. lib. 5. ca. 32.

Apophteg. Tentatio necessaria.

a Li. 4. in Lucã. b Hom. 16. in Euang. c d In comm. Eccli. 34.

Sap. 3. Mor. 7. c. 14. Simile.

Collat. 2. c. 13. Exemplum.

affligi

affligi atque tentari permittat: quod vbi factum esset, senexque ille inhumanus, eodem spiritu nequam agitatus, per eremum discurrens, suum quoque morbum eidem seni prudenti (is Apollo dicebatur) aperuisset, his eum verbis senex Apollo obiurgat: Reuertere ad cellam, tandemque intellige, vel ignoratum te hactenus à diabolo, vel despectum, nec in eorum numero reputatum, quibus ille quotidie configere & colluctari ex profectibus eorum ac studiis instigatur. Et hoc te stimulo, quem nec ad vnum diem ferre quiuisti, ideo sauciatum agnosce, vt saltem in senectate discas compari infirmitatibus alienis. Moxque oratione facta, senex imprudens à graui tentatione liberatur, &, vt aliorum infirmitatibus melius ac mitius condescendat, suo malo & periculo docetur. Nempe tentatio, perpetuum est iustorum exercitium, pugna videlicet militia Christiana. Dicit Apostolus: *Qui Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt: Rom. 8. & si Spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Quæ verba sic exponit Augustinus: Qui Spiritu Dei aguntur, pugnant: Serm. 43. de facta enim carnis Spiritu mortificant. Ibi concupiscit caro aduersus Spiritum, ubi est Spiritus. Certè si caro semper concupiscit aduersus Spiritum (habemus enim semper legem membro Gal. 5. rum, repugnantem legi mentis nostræ) in quo talis concupiscentia repugnans non apparet (concupiscentiæ autem nomine tota sensualitas, & quodlibet prauum desiderium intelligitur, non sola carnis libido) in eo caro dominatur penitus, & totus in diaboli potestate positus acquiescit. Cum Simile. *ianua domus aperta fuerit, & exit atque intrat quicumque velit: non auditur sonitus pulsantis, sed solum quum clausa fuerit: sic omnino si aditus cordis patet vitiorum affectibus, nullas eorum percipis suggestiones, nullas tentationes aduersas: non pulsant animum, non vexant, non colaphizant (vt Paulus de se conquerebatur) sed vt in suum habitaculum liberè veniunt, quia locum sibi semper paratum inueniunt. Carnis libido luxuriosum non molestat, sed delectat. Pecuniæ cupiditas auaro non est ingrata, sed iucunda. Vana laus superbum non turbat, sed titillat. Prouocari ad æquales haustus, ebrioso non est graue, sed delectabile. Atqui castitatis amatori colaphizatio est stimulus carnis. Paucis contento molesta est cupiditatis tentatio. Humili cordi triste & durum est, coràm laudari. Sobrio mors est, inter pocula bachari. Sed & ipse diabolus, quos vno aut altero graui peccato irretitos tenet, vix in aliis tentat. Canis non domesticos,**

Gerar. Zutphan. de reformatione animæ c. 8.

2. Cor. 12. Impij tentiones nõ sertiunt

Similia. I.

2. cos, sed extraneos mordet. Auceps non tendit laqueos perdicibus quas in custodia sua in agrum desert: imò eis vtitur, vt ad eorum cantum aliæ appropinquent. Sic (ait B. Gregorius) *Demon eos tentare negligit, quos iure perpetuo se possidere sentit: imò eis vtitur ad iustos aucupandos & euertendos.* Latro non ingreditur domum vbi nihil sunt nisi paleæ, sed in officinas mercatorum, aut ædes diuitum locupletissimas. Tentantur ergo potissimum iusti: & raro aut nunquam à dæmone tentari, pessimum indicium est. *Circuit quasi leo rugiens, quærens quem deuoret.* Si caterua leonum rugientium in hoc auditorium irrueret, quantus hic terror, quantus tumultus fieret! At caterua dæmonum & hic, & vbi cunque fideles ac boni Christiani sunt, perpetuo grassatur, quærens quem deuoret. Neque enim tentationis eius aut finis aut modus est. Tentat nos literis, ingenio, nobilitate, vestibus, statu, rerum copia, vniuersis Deidonis, nostrisque peccatis. Nam vt Dei Spiritus omnia ad eius gloriam conuertit, vt in omnibus honorificetur Deus, & electis Dei omnia cooperantur in bonum, etiam ipsa peccata per pœnitentiam sanata: sic è diuerso malignus spiritus ex omnibus tentandi materiam accipit, etiam ex ipsis virtutibus, quibus superbia maximè infidiatur. Draco in Apocalypsi, videns se nec matrem nec filium deuorare potuisse, nec mulierem, nec masculum quem peperit, iratus abiit facere prælium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata Dei. Cùm nec Christum, caput Ecclesiæ, in deserto, (sicut hoc Euangelium refert) nec totum Ecclesiæ corpus, quæ per mulierem significatur, diabolus tentando perdere potuit, ad singulos Ecclesiæ filios, eosque meliores, tentandos & affligendos se conuertit. Sicut enim qui cum altero digladiatur, animaduertens se eum in capite ferire non posse, in corpus eius reliquum ictus infligit, vt vel manum vel tibiam vulneret: sic diabolus, quia contra Christum non præualuit, membra eius, singulos fideles, aggreditur. Sed & quemadmodum Christum statim à baptismo tentauit; sic contra eius membra tunc maximè læuit, quum vel pœnitentiæ, vel emendationis, vel sanctioris instituti propositum animo agitatur. Pharaon tunc maximè filios Israël duplicato labore oppressit, quando ex Aegypto commigrandi consilium ceperunt. Nascentem virtutis sobolem interficere studet, vt Herodes Christum paruulum. Sed & necesse est, vt qui nouam virtutem ag-

Mer. lib. 4. c. 24.

1. Petri 5.
Simile.1. Pet. 4.
Rom. 8.

Apoc. 12.

Simile.

Conuersio tē-
tationib. ple-
na.

Typus.

greditur, vetustatis pugnam sentiat: & mori pristinis vitiis prauæque consuetudini absque dolore non potes. *Similia.* Noua ædificia, & humorem adhuc suum, ac teneritudinem retinentia, minimo negotio diruuntur. Planta adhuc recens & nouella, leui impulsu è terra excutitur. Lucerna recens extincta leui flatu reaccenditur. Quare vt semper, totaque vita; ita tunc maximè diaboli tentationes cauendæ & obseruandæ sunt, quando vitæ emendatio instituitur, aut ad sinceriores Dei cultum obseruantia Ecclesiastica (vt hoc Quadragesimæ tempore) nos vocat. Propter quam fortè causam, hoc de tentationibus Christi Euangelium Mater Ecclesia in ipso Quadragesimæ exordio legendum, & pro concione explicandum proposuit. iuxta illud Scripturæ: *Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & prepara animam tuam ad tentationes.* Tunc enim vel maximè rerum suarum satagit satanas; tum ne veterem prædam animo deuoratam, quasi que ex faucibus ereptam, perdat; tum ex innata illi contra profectus nostros inuidia.

2. Et cùm ieiunasset 40. diebus, & 40. noctibus.

Locvs moralis de ieiunij, & nominatim Quadragesimalis, vel necessitate, vel recto ac legitimo vtu, vel etiam fructu. Hunc locum contra hæreticos in altero Promptuario magna ex parte tractauimus. Hic tamen pauca magis ad mores propria adiciemus. Atque ibi quidem de causis instituti ieiunij Quadragesimalis, de ratione præcepti eius, de fructu quadruplici disputauimus. Hoc nunc loco de recto ac legitimo ieiunandi modo quædam proferemus, & de vtilitate ac fructu aliqua addemus. Est ieiunium multiplex: gulosi, auari, Manichæum, Pharisæicum, Philosophicum, ecclesiasticum, perfectum seu generale. Gulosi ieiunium est, quod gula vel præcessit vel sequuta est. Ac ne præcedat gula ieiunium, iam multas causas attulimus in Dominica Quinquagesimæ, quibus adde ex Chrysostomo & Basilio. *Quamprimum mens vniuersa obruta fuerit (ait Chrysostomus) statim & in ipso initio vtilitas qua ex ieiunio fit, repellitur. Quid enim insanius, quàm vsque ad mediã noctē meracū sorbere, sub aurorã deinde vini quasi*

Ieiunium Qua-
dragesimale.Ieiunium
multiplex.

1. Gulosi ieiunium.

Rom. 1. in Gen.

quasi recens ingestum, adhuc spirare? Qui castam & ingenuam sponsam ducturi sunt, thalamis undique tapetibus ornatis, domoque tota purgata, & ingressis omnibus inhonestis ancillis interdito, in cubiculum illam introducunt. Sic omnino purificata prius mente, valéque deliciis & voracitati dicto, ieiunium, pudicitia matrem, omniumque virtutum magistram, expansis & obuiis vuluis suscipite. Hæc ille. Nec aliter D. Basilius. Satietas, inquit, lasciuia initium est. Protinus enim una cum deliciis, ebrietate, & conditis bellariis, irrumptit omnis forma intemperantia. Ad temperantiam, modestiam, pietatem mores suos componere non potest (quæ veri ieiunij partes sunt) deliciis corruptus & præoccupatus. Qui longinquam profectio- nem adornant, componunt sarcinas, commeatum parant. At gulosus ante ieiunium hostem permittit omnia animi munimenta præoccupare. Sicut enim fumus abigit apes, ita dona spiritualia fugat luxus. Hæc ille contra gulam ante ieiunium, id est, contra eos qui ieiunaturi, prius se ingurgitant. Sed nec minus cauendum est ne ieiunium gula sequatur; ne in diebus ieiunij, post inediam longam fastidiosa succedat saturitas. Monet hoc diligenter Augustinus: Nihil prodest tota die longum duxisse ieiunium, si postea ciborum vel suauitate vel nimietate anima obruatur, & corpori suo magis commutasse quam subtraxisse ciborum abundantiam videatur. Illico enim mens repleta torpescit; & irrigata corporis nostri terra, spinas libidinum germinabit. Quare fructum ieiunij talis ieiunator statim amittit. Auari ieiunium reprobatur & scriptura sacra, & doctrina Ecclesiastica, quia eleemosynam ei semper adiungit. Auari quippe ieiunium est, in quo id agitur, ut sumptibus parcat, non ut vel Deus colatur, vel anima vegetetur, vel proximus iuuetur. Sed Esaias ieiunium Deo gratum describens, ait: *Frangere esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam.* Sic Saluator noster, quum ieiunium Pharisæicum reprobasset, addit: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, ubi neque arugo, neque tinea demolitur, &c.* Ecclesiasticam hæc in parte doctrinam sic tradit S. Leo: *Ieiunium sine eleemosyna non tam purgatio animæ, quam carnis afflictio est; magisque ad auaritiam quam ad continentiam referendum est, quando aliquis sic à cibo abstinet, ut etiam à pietate absterneat.* Idem docet antiquissimus Ignatius: *Quartam & sextam feriam ieiunantes superflua pauperibus erogate.* Nempe, ut alia in Dominica ostendimus, duas alas habet oratio, quibus in cælum volet, ieiunium

Homil. 7. de laud. ieiun.

Serm. 56. de temp.

2. Auari ieiunium.

Esaias 58.

Matth. 6.

Serm. 4. de ieiunio 10. mensis.

Epist. ad Philip.

& eleemosynam: quorum illud puriorem; hæc leuiorem & expeditiorem eam facit, Deoque gratiorem. Manichæum ieiunium, quod ita à certis cibis abstinet, ut cibos immundos doceret, studiosissime semper execrata est, & damnauit Ecclesia Catholica, ut in altero Promptuario ostendimus, contra hæreticos, qui furorem Manichæum ieiunij Catholicorum, ipsi magis furiosi, impingunt. Pharisæicum ieiunium reprobatur Saluator, eorum qui *tristes ieiunant, & exterminant facies suas, ut videantur ab hominibus ieiunantes.* Nos ieiunium animo hilari & fronte læta suscipimus. Materialiter est triste, sed in modo & fine lætum ac iucundum est. Augustinus Manichæorum ieiunia ex fine reprobatur, *Quæro, inquit, à vobis, quo sine faciatis, quod non vescimini caribus, & vinum non bibitis. Finis enim si laudabilis fuerit, facta quoque laude digna erunt. De Catilina memoria proditum est, quod frigus, sicim, famem ferre poterat. Hæc erant illi spurco sacrilegoque etiam cum Apostolis nostris communia; sed sine discernuntur. Ille enim ista tolerabat, ut immanissimas expleret cupiditates: hi vero, ut eas premerent, & dominantis rationi seruire cogerent. Si ergo & vos parsimonia, & coercenda libidinis causa facitis, laudo & probo. Sed non ita est.* Hæc ille. Sic Pharisæorum ieiunium reprobatur ex fine, quia laudis humanæ gratia id faciunt, & ideo hypocriticum est, non verum. Alioqui ieiunium ex se & triste est, & triste esse debet. Pœna enim est, & per modum pœnæ tolerari oportet. Sed aptè distinguit Augustinus: *Nemo quod tolerat amat, licet tolerare propter Deum amet. Tolerare tristia iubes Domine, non amare.* Ut ergo Pharisæicum ieiunium vitetur, *Dies ieiunij* (ut monet S. Basilius) *tanquam veteres nutricios ventris in ediam lugere, sed menti gratulari spiritualibus deliciis repleta.* Causam quoque in primis idoneam affert Augustinus: *Illi, inquit, longum sit ieiunij tempus & fastidiosum, qui recorat de culpa, nec sperat de venia.* Debet ergo remedij, quod secum adfert, vel necessitas vel opportunitas iucundum reddere ieiunium. Sed & valet in ieiunio, quod in omnibus alijs virtutum operibus locum habet: *Fides libenter accipit quicquid arduum videtur incredulis.* quod de ieiunio hoc Quadragesimali scripsit Augustinus. De philosophico ieiunio, & gentium sapientibus vsitato, qui propter *extremam* quandam & modestiam, magnas & frequentes abstinentias faciebant, dicentes; *Virtus est placis*

3. Manichæum ieiunium.

4. Pharisæicum, seu hypocriticum ieiunium.

Lib. de morib. Manichæorum, cap. 13.

Confess. lib. 10. cap. 28.

Hom. 1. de Lau. ieiunij.

Serm. 56. de temp.

Serm. 68. de temp.

5. Philosophi cum ieiunio.

Pars Hyemalis.

A a

abstinuisse

Lib. 2.

In Cyri padagogia.

In vita eius cap. 12.

Anglocaluinarum novum ieiunium.

Epist. ad Demetriadem. 6. Ecclesiasticum ieiunium.

a Sermo. 1. de ieiun.

b In epitome diuinorum decret. cap. ult.

c Lib. 3. Paschali.

d Hom. 1. de laud. ieiunij.

e Sermo. 56. de temp.

f Lib. 2. cont. Iouin.

g Sermo. 9. de Quadrage.

abstinuisse bonis: vide multa apud D. Hieronymum contra Iouinianum. Tale est hæreticorum hodie ieiunium, qui politicè, non religiosè ieiunare volunt: & Perfarum institutum, Lacedæmoniorum & Ægyptiorum sacerdotum sequi malunt, vt ea Xenophon, Theophrastus, & Cheræmon Stoicus descriperunt, quàm Catholicæ Ecclesiæ, & sanctorum Patrum. Tunc (inquiunt) ieiunabimus, quando id carni edomandæ expedire videbimus, quocunque id die accidat, quibus non minùs sapienter quàm faceret respondit Thomas Mòrus: *Hoc sp̄ita est, nec coniugatos vnquã facile ieiunaturos, qui aliud & facilius remedium in promptu habent: nec virgines ieiunare ausuras, ne impudici iuuenes aduertant à carnis illecebris eas titillari: denique hoc nihil aliud esse, quàm vt suam quisq; libidinem prodat.* Hoc est hæreticorum hodie Politicum ieiunium & Philosophicū. Attramen Anglocaluinarum hodie Politicum quidem, sed minimè Philosophicum, & adhuc minùs religiosum ieiunium est, publico edicto præscriptum, vt feriis etiam quartis, præter sextam feriam & Sabbatum, piscibus vescantur omnes, ne piscium & nauigationis vsus pereat, aut detrimenti aliquid accipiat. Superest duplex ieiunium, quorum vnum præcepit & indicit Ecclesia; ad alterum hortatur & manuducit. Per Ecclesiasticum enim ieiunium ad perfectum deuenitur, sine quo prioris fructus aut nullus, aut exiguus admodum est: quo sensu dixit sanctus Hieronymus, *Ieiunium non perfecta virtus est, sed ceterarum virtutum fundamentum.* Ecclesiasticum ieiunium in tribus consistit. In delectu ciborum, in vnica refectione diurna, & in eius refectionis hora. Ad primum quod attinet, à carnibus & vino antiquissima Ecclesia toto Quadragesimali tempore abstinebat, vt ex Patribus tam Græcis, a Chrysofomo, b Theodoro, c Theophilo, d Basilio; quàm Latinis, e Augustino, f Hieronymo, g Leone Magno, euidenter constat. A lacticiiniis quoque, vt ouis & caseo, abstinuisse veteres diu ante Gregorij Magni tempora, testis locupletissimus est Epiphanius in compendiaria doctrina de fide. Vnica autem refectione omnes contentos esse oportere, eaque vsque in vesperam dilata, Basilius & Augustinus locis citatis, D. Ambrosius sermo. 33. D. Chrysofomus hom. 10. in Genesim aperte testantur. Diuus quoque Bernardus suo tempore omnes etiam laicos vsque ad vesperam in Quadragesima ieiunasse scribit serm. 3. de Quadragesima, Postea

Postea ad horam nonam, quam nos tertiam pomeridianam vocamus ieiunium solui cœpit, vt D. Thomæ Aquinatis 2. 2. quæst. 147. art. 7. tempore factum fuisse ipse restatur in Summa sua Theologica: quod & tempore D. Epiphaniij obseruatum fuisse, ipse meminit loco citato. Processu temporis ad meridiem solui cœpit ieiunium. Ecclesia porrò ita ieiunium indicit, vt à nemine plus exigat, quàm corporis valetudo ferat, vt in altero Promptuario ostensum est; &, quoad cibi quantitatem, relinquit vnumquemque in iure naturæ. Et in his ferè Ecclesiastici ieiunij præceptum consistit. Sed verò Ecclesiæ in hoc præcepto intentio, altius quid & amplius postulat; & ad ieiunium omnibus suis numeris perfectum suos adhortatur: nempe, vt ab omni profus peccato non secus abstinatur, quàm à cibis interdictis: vtque pietati & diuino cultui sanctius ac religiosius vnusquisque vacet. Hanc eius sanctissimam intentionem omnes ferè Ecclesiastici scriptores attestantur sacra Scripturæ conformem. Sic enim Deus per Prophetam loquitur: *Ecce in diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Nolite ieiunare sicut vsque in hunc diem, vt audiatur in excelso clamor vester.* Iuxta hanc sacra Scripturæ doctrinam ieiunare docet Ecclesia. Sic D. Basilius: *Verum ieiunium est, ab omnibus vitiis alienum esse.* Sic post eum sanctus Leo: *Non in sola abstinentia nostri stat summa ieiunij, aut fructuosè corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate reuocetur.* In eandem sententiam sic scribit S. Augustinus: *Ieiunium magnum & generale est, abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus seculi: quod est perfectum ieiunium: vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè, & pie viuamus in hoc seculo.* Cuius rei causam, vel certè conuenientiam, alio in loco his verbis exponit: *Illa est in Quadragesima diebus grandis utilitas, quòd, dum etiam à licitis abstinemus, magis ac magis admonemur illicita vitare. Qui enim abstinemus à carnibus, quibus aliis diebus vti licet; qui abstinemus à vino, quo moderatè vti licet; qui ista vitamus, quæ aliquando licent; quomodo peccata admittemus, quæ omnino nunquam licent? Verè enim, vt scribit S. Leo, parum religiosus aliis diebus probatur, qui tempore Quadragesimali religiosior nō inuenitur.* Sed huius generalis ieiunij necessitatem, & vt totus homo ieiunet, non venter tantum, eleganter ostendit S. Bernardus. *Si sola, inquit, gula peccat, sola quoque ieiunet. Si verò peccauerunt*

7. Ieiunium perfectum.

Esaia 58.

Hom. 1. de laud. ieiun.

Sermo. 4. de Quadrage.

Tracta. 17. in Ioan.

Sermo. 64. de temp.

Sermo. 3. de Quadrage.

Sermo. 3. de Quadrage.

*& cetera membra, cur non ieiunent & ipsa? Ieiunet oculus à curiosis aspectibus. Ieiunet auris à fabulis & rumoribus. Ieiunet lingua à detractioe. Ieiunet manus ab operibus illicitis. Ieiunet anima à vitiis. Hoc est perfectum & generale ieiuniū, quale intendit Ecclesia, & ad quale per externam abstinentiā, quasi per medium idoneum, ad finem saluberrimum suos manu ducit. Alioqui, sicut qui fidens thoraci, quo pectus munitur, certamen aggreditur, magno se periculo exponit, nisi cacide quoque, & reliqua armatura muniatur: sic à solis cibis abstinens, & reliquas virtutes non exercens, Nam, vt appositè scribit Eusebius Emiffenus, *Ieiunare, & vigilare, & mores non corrigere, sic est, quomodo si aliquis extra vineam, aut circa vineam extirpet & colat, vineam autem ipsam desertam etque incultam relinquat, vt spinas ac tribulos germinet.* Anima quippe vinea nostra est, quā excolere debemus; corpus extra vineā est, cuius exercitatio (ait Apostolus) *ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia.* Hoc igitur & tale ieiunium illud est, cuius amplissimas laudes Patres decantant, cuius virtutem multis exemplis Scriptura commemorat, de cuius fructu quadruplici in altero Prōptuario differuimus. Quibus ex Ambrosio adicimus: *Castra nobis sunt nostra ieiunia, qua nos à diabolica impugnatione defendunt. Denique & stationes vocantur, quod stantes & commorantes in eis, inimicos insidiantes repellimus. Castra plane sunt ieiunia Christianis; à quibus si quis aberrauerit, à spiritali Pharaone inuaditur, aut peccatorum solitudine deuoratur. Murus igitur quidam est Christiano ieiunium, inexpugnabilis diabolo, intransgressibilis inimico.* Hæc ille. Christus ipse tentandus (ductus est enim in desertum vt tentaretur) ieiunio prius se armavit: non quod ille tali armatura opus habuit, sed vt nos talem armaturam nobis pugnaturis necessariam esse doceret; sicut dux viæ in transitu angusto, & ignaris periculoso, sed sibi notissimo, baculo viam tentat, non quia ipse baculo indiget, sed vt aliis eum comitaturis, quomodo baculo vti debeant, ostendat. Neque verò contra inimicum diabolum ieiunium nos defendit tantum, verum etiam ad ipsum quoque diabolum expugnandum, egregiè subseruit. Nam vt nullum castrum ita est inexpugnabile, quin possit expugnari, si victualia ei subtrahendi modus aliquis reperiri queat; sic diaboli castrum, quo fortis armatus custodit arrium suum, & peccatores possidet, quodcunque illud castrum sit, & cuiuscunque peccati*

Simile.

Hier. 3. de Quadrag.

Simile.

1. Timot. 2.

Sermo. 25.

Christus cur ieiunauerit. Simile.

S. Bonaventura. in Diata. fol. 6. 15. Simile.

peccati genus, per ieiunium vincitur; subtractis peccati fomētis, & ferociētis equi pabulo imminuto. Nec enim libidinem tantum, sed & iram, inuidiam, superbiam ieiunium domat, vt multi sancti Patres docent. D. Basilius homil. 1. de laudibus ieiunij, Chrysofomus serm. 1. de ieiunio, S. Leo sermo. 8. de ieiunio 10. mensis, & S. Ambrosius sermo. 34.

3. *Accedens tentator, dixit ad eum.*

LOCVS moralis de tentatore diabolo, salutis nostræ incessanter insidiante. Hic enim tentator vocatur antonomasticè, seu per excellentiam, eo quod assidue & acriter tentare homines soleat, Sic Apostolus: *Ne forte tentet vos is qui tentat.* Et de eo ab initio lapsus humani prædixit Deus: *Ponam inimicitias inter te & mulierem, & semen eius: Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo illius.* Ecce bellum proclamatum ab initio orbis conditi, inter diabolum & genus humanum. De quo bello dicitur in Apocalypsi: *Va terra & mari, quia descendit ad vos diabolus, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.* Hic est ille hostis capitalis & aduersarius, de quo Christus nos monet, dicens: *Esto consentiens aduersario tuo citò dum es in via cum eo: ne forte tradat te aduersarius iudici.* Quæ verba meritò expendi debent. Iubet Saluator consentire aduersario, quum tamen aliæ Scripturæ iubeant nos ei resistere, vt alio loco ostendimus. Sed exponit D. Hieronymus: *Quia iniisti pactum cum aduersario tuo, dicens ei, Renuncio tibi diabole, & omnibus pompis tuis (quæ sunt verba nostra omnium in Baptismo) serua fœdus quod pepigisti, & esto consentiens, pactumque custodiens cum aduersario tuo, dum es in via huius seculi ne forte tradat te iudici, & te de suo aliquid usurpasse conuincat, tradarique ministro, qui ipse est & inimicus & vindex.* Hæc ille. Hic enim aduersarius talis est, vt & tentator sit per fallaciam, & accusator per malitiam, & carnifex noster ac vindex per iustitiam. Hic est qui in iudicio extremo contra impios, & sectatores eius ad Deum clamaturus est, vt scribit S. Augustinus: *Aequissime Iudex, iudica quod æquum est. Iudica meum esse, qui tuus esse noluit. Post renunciationem vt quid inuasit pannos meos? Quid apud eum lasciuia, impudicitia, incontinentia faciebat, quibus ipse renunciauerat? quid intemperantia, quid gula, quid auaritia, quid ira, quid superbia, quid fastus, quid cetera mea? Hæc omnia mea post renunciationem inuasit. Meus esse voluit, mea concupiuit.*

Diabolus hostis noster.

1. Corinth. 9.

Genes. 3.

Apo. 12.

Matth. 5.

In epist. ad Demetriam de uirginitate seruanda.

In sermo. contra Iudæos, Paganos, & Arianos, tom. 6.

Iudica iudica, æquissime iudex; quoniam, quam tu non dedignatus es tanto precio liberare, ipse mihi se postmodum voluit obligare. Hæc erit aduersarij huius iusta & seuera accusatio contra impios Christianos. Sic ille tradet eos iudici, vt postea per sententiam receptos, tradat in carcerem & tenebras exteriores. Nec accusabit modò hostis malignus, sed & insultabit hostis superbus, & hunc in modum ex iudicio D. Cypriani loquetur Christo in extremo iudicio: *Ego pro istis, quos tecum vides* (suos voluptuarios, superbos, auaros demonstrans) *nec alapas accepi, nec flagella sustinui, nec crucem pertuli, nec sanguinem fudi; sed nec regnum illis caeleste promitto, nec ad paradysum reuoco, & tamen se mihi totos suad, omnia consecraverunt.* Sic insultabit miseris ipse miserissimus; vt qui fuit tentator ad culpam, sit etiã tortor ad poenam. Sic & D. Basilius accusantem & insultantem tum nobis, tum Christo ipsi, aduersarium hunc nostrum introducit: *Qui assidue nunc suis nos artificijs circumuenire, & mundialis istius vitæ illecebris inescans, omni conatu efficere studet, vt datorum nobis à Deo beneficiorum, Deiq; ipsius memoriam ex animis nostris reuellat; is, vbi hinc migrauerimus, cum animarum nostrarum exitio nobis insultans, vehementissimè que insectans, contumeliosè Dominum nostram contumeliosè exprobrabit, contumaciãq; ac defectione ab ipso nostra gloriandi materia aduersus illum vtetur: quòd videlicet, quum nos ipse neque crearet, neque pro nobis mortem subierit, sibi tamen, spretis contemptisque Dei præceptis, obsequentes habuerit. Equidem istam ego futuram aduersus Dominum gloriationem hostis insolentem, grauius longè esse statuo, quàm gehenna supplicia.* Hæc Sanctus ille, & verus Christi amator. Sed de hoc tentatore, inimico, & aduersario nostro; de eius multiplici tentatione; de causa tam frequentis victoria eius; de viis & modis quibus non cauere tantum, sed & gloriose repelli ac superari tantus hostis possit, in superioribus per occasionem diximus: & infra plura dicemus in Dominica tertia Quadragesimæ.

4. Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.

Tentatoris
diaboli astu-
tia.

Locvs moralis de varia tentatoris diaboli astutia & calliditate. In hac enim prima Christi tentatione sub paucis verbis ad multa tentat, & quàm sit diligens ad tentandum docet. Vna enim & eadem opera vult explorare an Filius Dei sit; & si non sit, à iustitiæ rectitudine eum prorsus,

prorsus, si potest, dimouere. Explorat ergo primùm per conuersionem solo imperio faciendam: *Dic vt lapides isti panes fiant.* Iube hoc miraculum fieri. Dei enim phrasis est dicere. *Dixit Deus, Fiat lux, & facta est.* Deinde vult in peccatum gulæ pertrahere, suggerens vt per viam inordinatam famem compescat. Ideo enim non lapidem, sed *lapides* iubet in panem vertere. Ad famem præsentem reprimendam sufficiebat vnus panis ex vno lapide conuertendus. Et Elias in deserto graui fame oppressus, non accepit ab Angelo nisi vnum subcinericium panem, & vas aquæ. Deus parsimoniam, diabolus abundantiam & superfluitatem docet. Nam quamuis apud Lucam legimus, *Dic lapidi huic vt panis fiat;* tamen, iuxta phrasim Scripturæ, significat multos lapides, sicuti expressè posuit Matthæus. Sic in Genesi dicit Iacob: *En tumulus hic, & lapis quem erexi, testis erit.* Lapidem vocat acerum lapidum, vnde tumulus fiebat. Sic in Exodo: *Venit musca grauissima in domos Pharaonis, & seruorum eius.* Tamen vt tentationem suam vaser hostis occultet, panis tantum mentionem facit; non ad delicias, aut manifestè superflua virum sanctum inuitat. Sicut enim auceps, quum retia tendit, nihil nisi cibum, eumque necessarium, ostendit: sic diabolus laborat, vt eius tentatio non tentatio, sed ratio videatur. Quare occasionem tentandi obseruauit, famem Christi. Dicitur enim: *Et postea esuriit, & accedens tentator, dixit.* Quia esurientem Christum vidit, tentandi occasionem captat. Diabolus ex quauis re minima, ex quouis aut indicio inclinationis prauæ, aut infirmitatis signo, tentandi ansam arripit. Si te videt saturatum, luxuria tentat: si famelicum, gula te oppugnat: si laboribus oppressum, ad impatientiam sollicitat: si rebus secundis vtentem, ad superbiam vocat. Sed maxima & frequentissima tentandi occasio illi est, quum rerum secularium appetentes & esurientes nos videt. Abutitur enim necessitatibus nostris, seu veris, seu prætensis. Sicut auceps rete suum præparat brumali potissimum tempore, quando non est quod aues comedant, quæ mox cibum videntes aduolant, & cum ventriculis plenis capiuntur, & moriuntur: sic diabolus hominem vel cupiditate vel necessitate laborantem aggreditur, vt honoris, vel pecuniæ, vel voluptatis cupidum, vbi ad peccatum illexerit, & ad concupita obtinenda, ad flagitium vel scelus induxerit, iam saturatum occidat, sibi que perpetuò obnoxium reddat.

Aa 4 Multis

Serm. de elec-
mosyna.

In regulis fustis
disputatis Inter-
rogat. 2.

Domin. 5. post
Epiph. & Do-
min. Sexages.

1.

2.

3. Reg. 19.

Luca 4.

Gen. 31.

Exod. 8.

3.
Tentationem
occultat.

4.
Occasionem
tentandi ca-
pat.

5.
Necessitati-
bus nostris
abutitur.
Simile.

Diaboli hodie tentationes: Multis persuadet, propter rerum temporalium quam putant necessitatem, à Deo recedere. Quàm multi hæreticis hodie reluctante conscientia cesserunt, hac diaboli voce decepti: Oportet vt viuas, vt vxorem ac liberos alas: non teneris propter fidem hæc omnia deserere, & teipsum in extremam necessitatem conicere. Eadem astutia mercatori mendacia, & fraudes, latroni rapinas & furta, aduocato dolos malos persuasit; quia necesse est lucrari, & habere vnde viuant. Sed oratio nostra esse debet cōtra has tentationes: *Tribulationes cordis mei multiplicatae sunt: de necessitatibus meis erue me Domine.* Deinde diligenter à cupiditate distinguenda necessitas. Nam vt alia est vera sitis sitientis, alia falsa febricitantis; sic alia est necessitas, alia cupiditas. Necessitati pauca, cupiditati nulla satisfaciunt. Et sicut sitini esse febrilem, non naturalem, tunc euidenter cognoscitur, quando moderato potu non exstinguitur, sed quo magis bibitur, eo magis accenditur sitis: sic omnino non necessitatem, sed cupiditatē esse qua laboramus, tunc perspicue scitur, quando moderatis contenti non sumus, sed quo abundamus magis, eo plura appetimus. Diabolus autem ex vtraque tentandi causam arripit, quia modum in vtraque tenere nescimus. Deinde in hac tentatione obserua, quòd, quàm potest minimo, suos conducere diabolus vult. Ecce enim in solo pane voluit Christum perdere. Ad vnum aliquando nummum lucrandum hominem perdit. *Quantulum erat colligere ligna in sabbato, propter quod lapidatus fuit inobediens legi Iudæus? Sed ad hanc paruam inobedientiā sub necessitatis specie eum diabolus induxit, vt sic perderet. Quantulum erat Ananiæ & Sapphiræ fraudare de pretio agri quem dederant? At in hoc paruo sic tentauit cor eorum Satanas (vt Petrus dixit) vt repentina morte extincti fuerint. Sic suavit misero Esau, vt pro lenticula olei venderet sua primogenita, & benedictione Dei atque paternæ excideret. In tanta igitur tam seui hostis ad tentandum pertinacia, ad decipiendum astutia, ad captandas occasiones diligentia, ad perdendum, etiam pro re minima, acrimonia, danda est opera, *Ne circumueniamur à Satana. Cogitationes enim eius non ignoramus,* ait Apostolus, de zelo disciplinae Ecclesiasticæ loquens. Quia sub pietatis prætextu, & necessitatis intuitu fallere conatur, vt hic Christū. *Si Filius Dei es,* pietatis prætextus fuit, quasi scire cupiens an ille Messias esset, vt adoraret eum; sicut Herodes simili*

prætextu

prætextu Magis dixit; *Vbi adoraueritis, renuntiate mihi, vt Matth. 2. & ego veniens adorem eum:* quem occidere volebat. Dicens, *Vt lapides panes fiant,* necessitati consulere videbatur, quum ad gulam & inanem gloriam reuera alliciebāt, suadens vt per viam miraculi, & plus quàm necesse erat, cibum quæreret. Si ita cum Christo, quanto astutius nobiscum!

5. *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.*

Locvs moralis, de perpetua & infallibili Dei prouidentia circa suorum necessitates. Christus enim hoc vno omnem & variam illam Satanæ tentationem sic vicit atque dissipauit, vt nec se Filium Dei esse declararet, nec esse necessarium quod diabolus suadebat, doceat: quia non ex solo pane fames compefcitur & natura sustentatur, sed ex omni etiam alia quacunque re (*verbum enim hoc loco, vt aliàs sapè, rem significat*) quam diuina sapientia subministrat. Deus per quadraginta annos infinitam penè multitudinem filiorum Israël in deserto absque pane hoc vulgari, aut alio cibo humano, solo Manna de celo paut. de quo Moyses ait: *Dedit tibi cibum, Manna, quod ignorabas tu & patres tui; vt ostenderet tibi quòd non in solo pane viuat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Domini.* id est, ex omni re quam Dei sapientia (quæ os Dei est) subministrat: vel, ex omni promissione quam Deus ore suo fecit. Promisit autem quòd *inquirentes Dominum, non minuentur omni bono:* *Psal. 33.* & similia multa. Docet ergo hic locus diuinæ se prouidentia committere, nec de illa vnquam in rebus difficillimis spem deponere, iuxta illud: *lacta super Dominū curam tuam, & ipse te enutriet.* Et Christus in Euangelio: *Primum querite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis.* quem locum in alia Dominica a tractare oportebit. Sed & hanc materiam b superius delibauimus. Deus in deserto *de petra eduxit aquas, & mare conuertit in aquas dulces:* illud, virga percutiens; hoc, ligno iniecto quod ostendit Moyse Deus. Vtrumque crucis virtutem, & lignum salutis nostræ præfigurauit. Crux enim crucifixi Iesu, lapidea corda liquefecit, liquefacta conuertit. Lignum crucis Dominicæ, fide creditum & ruminatum, *conuertit praua in directa, & aspera in vias planas,* vt superius explicatum est. Nempe hominis per Christum renouati tanta debet esse fides & fortitudo, vt nec in deserto, nec in fame, nec post longum

Aa 5 icia

Psal. 24.

Simile.

Necessitas à cupiditate quomodo distinguenda.

6. Minimo suos conducit diabolus.

Num. 15.

Exempla.

Act. 5.

Gen. 25.

2. Cor. 7.

De fiducia in Dei prouidentiam.

Deut. 8.

Psal. 33.

Psal. 54.

Math. 6.

a Inf. Dom. 4.

Quadrages. 6.

Dom. 17. post

Pent.

b Suprà Dom.

4. post Epiph.

Num. 20.

Exod. 15.

Ephes. 5.

Dom. 14. post
Pent. tex. 4.
Exempla.
Lib. 3. cap. 4.Frat. spirit.
cap. 113.De rebus Tur-
carum lib. 2.Contra pec-
candi præ-
sumptionem.

ieiunium, etiam de necessario pane extra ordinem tenta-
tus, succumbat tamen, sed Dei se prouidentia committat:
vt, quantum veterem Adam excellat, hac ratione demon-
stret. Ille enim in mediis paradisi deliciis, in vno tantum
verito ligno de gula tentatus, statim succubuit. Nouus
Adam, & qui eius imagini conformantur, in horrido deserto,
propter necessarium panem, ad gulam, ad inanem gloriam,
ad diffidētiam tentatus, in nullo succumbet. Hoc Christus
nos in Euangelio docuit, dicens, *Nolite esse solliciti de crasti-
no*: quod suo loco explicabitur. Huius fiducia in Deum,
quoad victum & alimenta necessaria, vt in antiquis Patri-
bus religiosorum plurima leguntur exempla, maximè in
vita S. Dominici: sic hodie quotidianum exemplū est Ca-
puccinorum, qui vocantur, ordo sanctissimus; qui non nisi
in diem viuunt: & quicquid vesperi superest, erogant, ex
Dei prouidentia quotidie victitantes; nec tamen aliquan-
do fame pereuntes, aut alimentis necessariis indigentes.
De vetustissimis cœnobitis memoria proditur, quum in
Sciti quatuor essent monasteria, in quibus ter mille &
quingenti fratres Deo seruirent, & pro quodam senum, ex
splene laborante, modicum aceti quæsitum esset, inueniri
non potuit. Tanta erat apud eos paupertas; ita ex sola Dei
prouidentia & benignitate victitabant. Quid, quod de
Turcarum votariis scribit Christophorus Richerius, quos-
dam paupertatem sequi ex voto, quibus in diem viuere
fatis est. Surgent isti in iudicio, & damnabunt sollicitudi-
nem & incredulitatem nostram, qui ad primam necessita-
tem vellemus Deum lapides in panes conuertere; id est,
quocumque tandem modo, & per quascumque difficulta-
tes, nostræ seu necessitati seu cupiditati seruire.

6. Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim
suis mandauit de te, &c.

Locvs moralis de fine & scopo omnium tentationum
diaboli, vt sub spe protectionis diuinæ, peccatorum peri-
culis se obiciat peccator. In omni enim tentatione dicit,
Mitte te deorsum: vt à spiritu ad carnem, à Deo ad mundi
vanitates, à virtute ad vitium descendas, factus ex filio Dei
filius gehennæ. In omni occasione & periculo peccati ho-
mo mittit se deorsum, suadente diabolo, & promittente
quod Deus eum seruabit. *ne offendat pedem suum*; id est, vt
vel non consentiat peccato, vel non multum peccet, vel
citò

citò surgat, & relinquat peccatum, vel certè quod veniam
omnium in fine impetrabit. Hæc enim duo simul proponit
diabolus, dulcedinem culpæ, & spem seu potius præsum-
ptionem veniæ. Sic in prima tentatione obtulit Euzæ po-
mum pulchrum visis; & addidit, *Nequaquam moriemini*.
In tentatione quoque ad malum sub specie boni, vt
hoc in loco (nam quia fiduciam in Deum Christus suo
responso ad primam tentationem docuerat, ex eadem fi-
ducia suadet ei præcipationem) proponit exempla diui-
næ misericordiæ, vt ex eis homo præsumat. *Angelis suis
mandauit de te*. Non est quod timeas. Tam multis Deus pe-
percit. Latroni in cruce, Magdalena, Petro, & aliis innu-
meris. Parcet quoque & tibi, & dabit pœnitentiæ locum.
Mitte te deorsum. Fac periculum bonitatis diuinæ. Qua in
re sic peccatores decipit diabolus, sicut simiam venatores.
Accipiunt multos calceos seu caligas cum multis laqueis
& fibulis, & calceant se illos, ac lentissimè illos astringunt,
spectante in arbore simia; quod postquam fecerint, abeunt
relictis calceis, quibus abeuntibus, simia, quæ imitari
solet quicquid hominem facientem vidit, eisdem cal-
ceos & ipsa induit, ac lentissimè se astringit: quod cum fe-
cerit, accurrunt venatores, & implicatam calceis, nec se
citò excalceare valentem, capiunt. Sic enim diabolus, pro-
positis aliorum peccatis, veniam à Deo citò consecutis,
homines ad eadem prouocat, spe similis veniæ: sed quum
eos implicatos tenet, nec illam pœnitentiæ gratiam ha-
bent vt se à peccatis eximant, captiuos secum abducit, in
barathrum retrudendos. Qui pignus aliquod in caupo-
nam mittit, vt vinum inde accipiat, proponit quidem pi-
gnus suum citò redimere, & inde extrahere; victus tamen
dulcedine vini, & combibonum improbitate, vsque adeò
bibit, vt pignus amittat: sic peccator in quolibet peccato
mortali animam suam diabolo & inferno oppignerat,
intendens semper à peccato suo surgere, nec nisi hac vice
peccare: ceterum peccati dulcedine, & mala peccantium
societate captus, toties peccata sua reperit, vt animam iam
pœnitere nescientem, diabolo in æternum relinquat. Qui
de misericordia Dei confidens peccat, tentat Deum: ad
quod hic diabolus Christum tentauit, vt ex Christi re-
sponsione, *Non tentabis Dominum Deum tuum*, manifestum
est. Deus enim auxilia sua, & misericordiam suam, nō pec-
cantibus aut præsumptibus, sed timentibus eum pro-
misit,

Gen. 3.

Similia.

Psal. 102. & 33.

misit, iuxta illud: *Corroborauit misericordiam suam super omnes timentes se. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se.* Et rursus: *Non est inopia timentibus eum.* At peccantibus & præsumptibus nihil nisi iram & vindictam Dei scriptura promittit: *Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die ira.* Cor quod præsumit de misericordia, manens in peccato, impœnitens cor est. Ad hoc hortatur diabolus, dicens, *Mitte te deorsum, & addens, Angelis enim suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Quo loco, vt in tentando Christo, sic in aliis omnibus abutitur diabolus. Angelorum quidem custodiam Deus suis promittit, (quæ maxima dignitas & consolatio est) sed in omnibus viis nostris. *Non dixit in precipitiis,* ait D. Bernardus. *Qualis via hæc, de pinnaculo templi mittere se deorsum? Hæc est via Luciferi cadentis in celo.* Viæ nostræ, in quibus nos Deus per Angelos suos bonos custodire dignatur, sunt opera quæ tanquam viatores facimus, quibus in cælum conscendamus. Sunt viæ nec nimis publicæ & tritæ, ne fortè *per latam & spatiosam peccatorum viam ambulemus*; nec nimis desertæ & obliquæ, & *lapidibus complanata*, qualem esse peccatorum viam affirmat Sapiens; nec ita angustæ, vt ad præcipitia ducant ex nimia singularitate sua: sed sunt viæ ordinariæ, Sanctorum pedibus tritæ, & actiones moderatæ iuxta Dei prouidentiam ordinariam: & in talibus Dei auxilium non deest, *qui est adiutor in oportunitatibus & tribulatione*, non in vanitatibus & temeritate. Sed diabolus extra has vias ducit eos quos tentare vult, *ad pinnaculum templi, & statuit eos supra illud.* Pinnaculum hoc alam illam ex leui ferro confectam significat, quæ supra turres templorum, aut magnorum ædificiorum, ornamentum causa locari solet, cuius etiam motu differentia ventorum discernuntur. Hoc pinnaculum excelsam vanitatem significat, siue honorum, siue diuitiarum, siue etiam voluptatum. Huc nos diabolus deducit, vt inde nos ipsos præcipitemus, hac confidentia & fiducia freti, quod nihil illa nobis nocebunt: quia honoratos & diuites, & seculi bonis fruentes, æquè Deus saluabit, atque obscuros & pauperes, & parè ac tenuiter vitam agentes. Hæc est diaboli hoc loco tentatio. Omne peccatum mortale est voluntarius supra pinnaculum conscensus; quia in omni tali contra obedientiam Dei te ipsum erigis, & in aliqua sublimi & periculosa vanitate subsistis, vnde

Rom. 2.

Serm. 15. in Psal. Qui habitat.

Viæ peccatorum atque iustorum. Matth. 7. Eccli. 21.

Psal. 9.

Pinnaculum templi quid.

vnde deorsum celerrimè cades, si diaboli consiliis acquiescis. *Verè diabolica vox est, Mitte te deorsum* (ait S. Ambrosius) *Li. 4. c. 4. in Luca qua mentem hominis de gradu altiori meritorum precipitare cam. contendit. Simul etiam infirmitatem suam diabolus cum malitia designat, quia nemini potest nocere, nisi ipse se miserit.* Sic Chrylóstomus: *Dicit, Mitte te; quia diabolus hortari potest, cogere non potest.* Docet ergo hæc secunda tētatio, diaboli finem & scopum perpetuum hunc esse, vt nos à virtutis altitudine deiiciat, non opere suo, sed consensu nostro; simulque vana spe impunitatis eludat, & timorem iustitiæ diuinæ animo eximat. quod & hodie profitentur hæretici, per suam solam fidem & certitudinem gratiæ.

Hom. 5. in Mat. op. imp.

7. Non tentabis Dominum Deum tuum.

LoCVS moralis de certa victoria tentationis diabolicæ. Quum enim in omni tentatione diabolus hoc agat, vt deorsum nos ipsos deiiciamus spe futuræ impunitatis, vt iam explicatum est; promptissimum & certum remedium est, id animo fixum perpetuò habere: *Non tentabis Dominum Deum tuum*: non sic de eo præsumes, non ita temere & arroganter miraculum à Deo exiges. Miraculum enim est, vt qui malè vixit, bene moriatur. Miraculum est, post multa scelera & flagitia scienter & prudenter perpetrata, in numerum filiorum Dei cooptari. Miraculum est, à praua & longa peccati consuetudine emergere; vt avarum pecuniam contemnere, luxuriosum castè viuere, ambitiosum humili loco contentum esse, ebriosum & gulosum parsimoniam studere. de quo miraculo dixit Propheta: *Nunquid potest Aethiops mutare pellem suam, aut pardus varietates suas?* Qui ergo sceleratè viuit, hanc à Deo conuersionem expectans, miraculum à Deo exigit. Vult mittere se deorsum sine læsione. Sed Christus ex veteri Scriptura respondet: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Et vide quàm multi sunt qui tentant Deum, sicut hic diabolus Christum tentauit. Tentant Dei clemenciam qui negligenter orant, & sine deuotione, iuxta illud Ecclesiastici: *Ante orationem prepara animam tuam, & noli esse quasi qui tentat Deum.* Tentant Dei patientiam, qui perseuerant in peccatis. *Tentauerunt & exacerbauerunt Deum excelsum, & testamentum eius non custodierunt.* Tentant Dei bonitatem, qui emendationem vitæ procrastinant & differunt de die in diem:

Dei bonitas nō tentanda.

1.
2.
3.

Ierem. 13.

Quot modis tētur Deus.

1.
Eccli. 18.
2.
Psal. 77.
3.

Psal. 91.

diem: *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in die tentationis in deserto, ubi tentauerunt me Patres vestri, probauerunt & viderunt opera mea.* Tentant Dei

4.

iustitiam deprecantes vel optantes vindictam alicuius. Unde duo Apostoli dixerunt: *Vis dicimus ut descendat ignis de caelo?* Quibus Christus respondit: *Nescitis cuius spiritus estis; tacite insinuas hanc cogitationem a maligno tentatoris spiritu profectam esse.* Tentant Dei potentiam qui

Lucas 9.

5.

temerarij sunt in adeundis periculis, & praesentem opem a Deo flagitant, morae impatientes. Ideo Iudith quibuldam, qui Deo assignabant tempus, dixit: *Qui estis vos, qui tentatis Dominum?* Tentant Dei sapientiam, qui volunt sine studio & lectione librorum, sine doctrina maiorum, vel alios docere, vel per seipos sapere, in quo genere excellunt haeretic.

Eccl. 8.

6.

Dei enim sapientia voluit vt nos homines ab hominibus disceremus, vel charitatis mutuae, vel humilitatis propriae conseruandae causa, vt docet S. Augustinus. Tentant Dei misericordiam qui alios a bono opere impediunt, aut suam ipsi perfectionem remorantur. Quo in genere quum peccaret Petrus, reuocans Christum a crucis suae cogitatione, acerrime eum Christus obiurgat, dicens: *Vade post me Satana, id est, tentator, quia non sapis ea quae Dei sunt.* Denique tentant omnes Deum, qui volunt tentationibus care- re, vel sine puluere & sudore vitia debellare, virtutem colere, Deo seruire. De quibus Iob dixit, *Inuoluta sunt semita gressuum eorum*, vt illa verba B. Gregorius exponit: *Omne (inquit) quod inuoluitur, in semetipsum replicatur. Inuoluta igitur sunt semita gressuum eorum, qui recta quidem deliberando appetunt, sed ad consueta semper mala replicantur, & quasi extra se tensi, ad semetipos per circuitum redeunt: quia bona quidem cupiunt, sed a malis non recedunt. Esse quippe humiles, sed sine despectu; esse contenti propriis, sed sine vlla indigentia; esse casti, sed sine maceratione corporis; esse patientes sed sine contumeliis volunt: denique adipisci virtutes quarunt, sed labores virtutum fugiunt.* Tot, & multis aliis modis tentatur Deus, dum in illis singulis suadet diabolus, *Mitte te deorsum.* Qui enim oraturus animam non praeparat, mittit se deorsum; quia cor non eleuat sursum. Qui perseuerat in peccatis, mittit se deorsum; quia descendit, & festinat in barathrum. Qui emendationem procrastinat, mittit se deorsum; quia non se erigit sursum, vt resurgat a peccato. Qui vindictam alterius cupit, mittit se deorsum; quia Deo

In Prologo lib. de doct. Christ.

7.

vindictam non relinquit, nec cogitat esse in caelis qui facit iustitiam. Qui temerarius est in periculis, mittit se deorsum; quia praecipitat se in foueam quam fecit. Qui per seipsum vult sapere, mittit se deorsum; quia in semetipso se demergit. Qui vel suam, vel aliorum perfectionem impedit, mittit se deorsum; quia ad ima se dimittit, vel alium impellit. Qui sine labore vult esse sanctus, mittit se deorsum; quia iacet ignauus in terra, vel in fossa potius pigritiae & otiositatis: quae ad nullam virtutem valet, sed multam malitiam docet. Ne Deum igitur tentemus vquam, pia illa Thomae Mori oratio vsurpari commodissime potest: *Domine Deus; fac me in illis consequendis operam collocare, pro quibus obtinendis soleo ad te orare.*

Matth. 16.

8.

8. *Hac omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.*

Iob 6.

Matth. 7. ca. 14.

1.

2.

3.

4.

Locvs moralis contra auaritia & gloriae mundanae idolum. Docet enim hic locus adorari diabolus ab auaritia & ambitiosis. Promittit diabolus Christo *omnia regna mundi, & gloriam illorum*, hoc est, diuitias maximas, cum maxima gloria, ea conditione, vt cadens adoret eum: quia videlicet, qui ea diaboli opera conquirunt, per cupiditatem, per fraudes, per mendacia, per iniuriam proximi, per adulationem, per munerum corruptionem, per detractio- nem aliorum, per quodcunque nefas illi omnes, vt ea conquirerent, cadentes diabolus adorauerunt: cadentes de statu gratiae, deserentes Deum & iustitiam eius, diabolo, qui haec illis omnia suggessit, obsequium praestiterunt. Quod ergo alij facere solent, auari & ambitiosi, ad hoc Christum hic tentat diabolus. Est quippe diabolus non iusta potestate, sed falsa opinione mortalium, & superba vsurpatione sua (vt in Scripturis vocatur) *Princeps huius mundi*; id est, eorum qui mundum sequuntur. *Est rex super vniuersos filios superbia, quia omne sublime videt*, ait Iob. *Est deus huius seculi, ex cecis corda secularium*, id est, qui *secularia desideria non abnegarunt*; propter quod apparuit gratia Christi. *Est princeps tenebrarum harum*: id est author omnium ferè peccatorum, quae sunt *opera tenebrarum*. *Est fortis armatus, custodit atrium suum*: quod est hoc seculum. Illi ergo seruiunt, & obsequium praestant, qui seculi cupiditates sequuntur. Quae seruitus quam sit impia, ex Christi responsione pa-

rebis

5.

6.

7.

8.

In vita eius

c. 12.

Auaritia & ambitio, diaboli cultus.

Ioan. 14.

Iob 41.

1. Cor. 4.

Tir. 2.

Ephes. 6.

Rom. 13.

Lucas 21.

tebit: sed quàm sit præterea fallax & vana, ex ipsa diaboli tentatione patere potest. Primum fallit diabolus, quum auaris pecunias, ambitiosis honorem, pro obsequio illi præstito, id est, pro iniquitatis mercede promittit. Neque enim eius est dare, aut etiam auferre, sed solius Dei. *Volens Deus ostendere terrenam felicitatem suum donum esse* (ait Augustinus) *superioribus seculi temporibus dispensauit testamentum vetus, ubi bona temporalia largitus est.* Vt autem intelligamus solius Dei esse, data auferre; prodit nobis Scriptura sacra, diabolum beato Iob non prius terrenam substantiam auferre potuisse, quàm id à Deo permissum illi fuerat. Sic enim diabolus sanctum virum apud Deum calumniatur: *Nunquid Iob frustra timet Deum? Nonne tu uallasti eum, ac domum eius, uniuersamque substantiam per circuitum? operibus manuum eius benedixisti? & possessio eius creuit in terra?* Ecce hic fatetur diabolus beatum Iob non à se, sed à Deo bona huius mundi accepisse. Moxque facultatem à Deo petit eisdem bonis eum spoliandi, dicens: *Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta qua possidet, nisi in faciem benedixerit tibi, Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce, uniuersa qua habet, in manu tua sunt; tantum in eum ne extendas manum tuam.* Diabolus igitur dicens hoc loco Christo, *Dabo tibi omnia regna mundi, & ut diuus Lucas habet, Quia mihi tradita sunt, & cui uolo, do illa;* splendide mentitur. *Diabolus enim est mendax, & pater mendacij.* Sic primum fallit huius seculi auaros & ambitiosos. Illi enim, relicto Deo, neglecta conscientia, Dei præcepta non curantes, diuitias & honores sibi conquirunt. Quæ si dona Dei esse arbitrarentur ad illa consequenda Deum non offenderent, sed colerent. Cæterum quasi non Deus, sed diabolus largitor eorum esset, diaboli voluntatem faciunt, Dei contemnunt. *Sed Domini est terra, & plenitudo eius; orbis terrarum, & uniuersi qui habitant in eo.* Dei vox est, *Per me reges regnant.* Dei vox est, *Mæa sunt omnes fera siluarum, iumenta in montibus & boues.* Ad Salomonem Dei vox est, *Quia non petisti tibi dies multos, nec diuitias, &c. etiam qua non postulasti, dedi tibi, diuitias & gloriam; ut nemo fuerit tibi similis in Regibus, cunctis retrò diebus.* Dei ergo dona sunt, non diaboli; & à Deo petenda, quatenus peti possunt. Hæc prima diaboli fraus & fallacia regna mundi promittentis.

Ait

Ait D. Lucas, quòd in hac tentatione diabolus ostendit Christo *omnia regna orbis terræ in momento temporis.* Nempè citò ostensum fuit, quod parui pretij erat. *Bene in momento temporis* (ait D. Ambrosius) *ostendit illi omnia regna mundi. Non enim tam conspectus celeritas indicatur, quàm caduca fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & saepe honor seculi abiit, antequam uenerit. Quid enim seculi potest esse diuturnum, cum ipsa diuturna non sint secula?* Hæc ille. Vnde sapiens; *Tanquam momentum statera, sic est ante te orbis terrarum.* Et Propheta Esaias; *Ecce Gentes quasi stilla situle, & quasi momentum statera reputatae sunt. Omnes caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Exiccatum est fœnum, & cecidit flos. Moritur homo, & extincta est gloria. Mundus transit, & concupiscentia eius. Vapor est ad modicum parens. In vno momento totum ostenditur, & totum præterit. Vidi impium superexaltatū sicut cedros Libani. Trāsiui, & ecce non erat quasi uisum eum, & non est inuentus locus eius.* Pulchrè Seneca: *Quid miraris, quid stupes omnes huius mundi diuitias? Pompa est. Ostenduntur ista res, non possidentur; & dum placent, transeunt. Vidistine quàm int ra paucas horas ille ordo pompaticus quamuis lentus dispositusque transferit? Pulchrè quoque Heraclitus: In idem flumen bis non descendimus, Manet idem fluminis nomen, aqua trāsmissa est. Hoc in anne manifestius est, quàm in bonis huius mundi. Sed illa quoque non minùs velox cursus præteruehit. Si in vna ciuitate quot dominos vnaquaque domus memoria nostra habuerit, inquirere libet, videbis huius fluminis cursum. Viderunt hanc fluxam mundi gloriam etiam illi, qui ea maximè potiti sunt. Augustus Cæsariam morti proximus, quòd uix per annos 50. & ampliùs toti orbi imperasset, familiaribus suis dixit: *An non personam meam in hac mundi fabula satis commodè egisse uideor? Valete ergo, & plaudite.* Saladinus Asiæ, Syriæ, atque Ægypti Sultanus, iussit moriens, ut interior lineus amictus, quo indui solebat, hastæ prælōge impositus, per castra portaretur, clamitate eo, qui ferret, magna voce, Saladinum Asiæ domitorem, ex totius Asiæ, Syriæ, atque Ægypti opibus, hoc solum linteum secum deferre. Vidit moriens illam vanitatē, quàm uiuens reputabat esse maiestatem. Gelimer Rex Vandalorum in Africa per Belisarium captus, & ad Iustinianum perductus, quum in Hippodromum peruenisset, & tam Imperatorē supra tribunal sedentē, quàm ex vtraque parte vulgus astans vidisset, non quiescebat,*

Pars Hyemalis.

B b

ridens

Bona terrena non dantur à diabolo.

De ciuita. Dei, lib. 10. cap. 19.

Iob 1.

Ioan. 8.

Psal. 23.
Prou. 8.
Psal. 49.
3. Reg. 3.Luca 4.
Bona terræ momentanea.

Lib. 4. in Luc. cap. 4.

Sap. 11.

Esaiæ 40.

1. Ioan. 2.
Iacobi 4.
Psal. 36.
Epist. 111.

Apophtegma.

Apud Senecam epist. 59.

Exempla.

Suetonius in Augusto.

Apophtegma.

Bapt. Fulgosi. lib. 7. cap. 2.

Paulus Diac. lib. 6. histor.

ridens ac acclamans: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Aperuit eius oculos afflicta fortuna, quos arridens & prospera excæcauerat. In momento igitur temporis ostendit diabolus Christo omnia regna mundi, tanquam rem verè momentaneam, fluxam, & caducam. Nec momentaneam tantum, sed vt rem exigui momenti, valoris, ac pretij. *Punctum est hoc totum (ait Seneca) in quo navigatur, bellatur, & regna disponuntur. Si quis formicis daret intellectum hominis, nonne & illa vnã aream in multas prouincias diuiderent.* Formicarum discursus est in angusto laborantium, tota ista pro rebus terrenis acquirendis contentio. *Iter angustū rixas transeuntium concitat: latè patens via, ne populos quidem collidit.* Ista quæ à cupidis & ambitiosis appetuntur, quia exigua sunt, nec possunt ad alterum, nisi alteri erepta, trãfferri, eadem affectantibus pugnas & iurgia excitant.

In præfat. lib. 1.
Natu. quæst.

Similia.
Apophtheg-
ma.
Idem lib. 3. de
Ira. cap. 35.

Diabolus ostēdit gloriã, sed non molestias diuitiarum & honorum.

Plutarch. in
Apoph. Græc.
Macrob. Satur.
lib. 2. cap. 4.
Apophtheg-
ma.

Cur labor circa diuitias voluptas videtur, nõ labor.
Simile.
Seneca de trãquil. vita, lib. 1. cap. 2.

Sed vt diaboli fraudes in hac tentatione magis aperiantur, ipsaque propterea tentatio quàm sit vana & fallax (qua tamen nulla magis vulgaris) vt ostendatur, illud obseruandum est, diabolum ostendisse quidem Christo *omnia regna mundi, & gloriam illorum*; sed non ostendit omnia regna mundi, & molestias eorum, curas, difficultates, & anxietates adiunctas. Hac perpetua diaboli fraus est, & hac perpetua peccatorum deceptio est, quòd voluptates peccato coniunctæ clarissimè cernuntur, tristitiæ & dolores non cogitantur. Certè Antigonus, Macedonia Rex, vocauit regnum, *Splendidam seruitutem.* Augustus Cæsar, equite quodam Romano defuncto, qui æs alienum ingens contraxerat, ideòque res eius auctioni subiicerentur, iussit sibi emi culcitram eius cubicularem; ac mirantibus hoc præceptum. Habenda est, inquit, ad somnum conciliandum, in qua ille tanto ære alieno obstrictus, somnum capere potuit. Nam Augustus, ob ingentes curas, sæpe maximam noctis partem ducebat insomnem. Quòd si verò regna mundi, diuitiæ, honores, multis videntur nihil huiusmodi habere difficultatis, sed contrà omnia in illis esse voluptate plena, curasque coniunctas honestissimas esse adeoque delectabiles animi exercitationes; hoc prauum iudicium ex animi morbo ortum habet. Nam vt vlcera quædam nocituras manus appetunt, & tactu gaudent, & fœdam corporum scabiem delectat quicquid exasperat: sic quibusdam mentibus, in quas cupiditates, maximè ambitio, velut mala vlcera erumpunt, voluptati est labor, & vexatio,

xatio, & inanis occupatio, à quibus tamen magis augentur animi morbi, magis accenduntur cupiditates, altiùs terrenis desideriis mens immergitur & tenaciùs adhærescit. Sed vt curas ac molestias præsentis, diuitiis terrenis annexas (de quibus aliàs diximus) missas faciamus, multam vanitatem, peccandi materiam multam, illis proximè coniunctam esse, per se manifestum est: cupiditatem verò rerum harum, & Deum grauius offendere, & semen verbi Dei suffocare, & corda aggrauare, & *radicem omnium malorum esse*, tum in præcedentibus per occasionem ostensum est, tum Apostolus perspicuè affirmat. Hoc totum diabolus, nec hinc Christo, nec iis quos quotidie ad auaritiã & ambitionem tentat, ostendit; sed externam tantum gloriam. Iubet Deus in veteri Lege, animalia, quæ ei offerebantur, omnia excoriari, & detracta pelle offerri. Pellem voluptatis vitio inductam detrahere oportet. Angelus Tobia: dixit: *Exentera piscem, & cor eius, & fel: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta.* Sic exentera voluptatē carnis, diuitias, honores; fel videbis cæcis oculis medicinam. Multum enim confert, vt malitiam peccati agnoscas, & mundi vanitatem. Statua quam in somnis vidit Nabuchodonosor, habuit caput aureum, sed pedes terreos. Mundi principia iucunda sunt, sed exitus tristes. Mulier illa in Apocalypsi, quæ Babylon magna vocatur, habuit *poculum aureum in manu sua plenum abominatione & immunditiis.* Poculum aureum ostendit diabolus; latentes abominationes non ostendit. Sunt nempe mundi honores, diuitiæ, voluptates, sicut vix acerbæ, & poma viridia atque immatura, quibus dentes comedentium obstupescunt. Sed speciem tantum & viriditatem diabolus ostendit, acerbicatem tacet. De hac eius deceptio aliàs diximus.

Domin. Sexag.

1. Ti not. 6.

Leuit. 1.
Allegoria.

Tob. 6.

Daniel. 2.

Apoc. 17.

Simile.

Peccatores diabolo seruiunt.

Ioan. 8.
1. Ioan. 3.

Ioan. 9.

Maxima postremò tentatoris deceptio & importunitas est, quòd tantos dolos nectens, adorari tamen vult. *Si cadens adoraueris me: hoc est, si te mihi totum subieceris, & meo imperio parueris.* Hoc facit omnis auarus & ambitiosus. Seruit ille mammonæ, iste superbix. Vtriusque princeps diabolus est. *Qui facit peccatum, seruus est peccati.* At opus diaboli peccatum est. *Venit enim Christus vt dissoluat opera diaboli, quæ sunt peccata.* Et superbis Iudæis, de genere Abrahæ gloriantibus, dixit Christus: *Vos opera facitis patris vestri diaboli.* Cadens ergo adorat diabolum,

qui peccato seruit, qui gloriam & pompam huius mundi affectat, quæ etiam in Baptismi nostri mysteriis pompa diaboli vocatur. Sacrificia Gentilium non nisi ex superbia diabolus affectauit: *Non enim cadauerinis nidoribus, sed diuinis gaudebat honoribus: nec cuiuslibet corporis fumo, sed supplicantis animo delectabatur*, ait Augustinus. Eadem ex causa, ad sui obsequium, hominum mentes varia cupiditate peruertit.

9. *Vade Satana.*

Diabolū vin-
cendi modus.

Locvs moralis de horrendis tentationibus hoc verbo fidei celeriter repellendis: *Vade Satana*. Nam vt Christus hoc dixit tanquam homo diuino Spiritu plenus, non quidem ex fide, quia comprehensor erat, Dei que visione eius anima fruebatur; sed tamen ex ea fortitudine Spiritus, quam in illo quidem visio diuina generabat, in nobis verò fides & visio in speculo atque ænigmate generat: sic nos eiusdem diuini Spiritus participes (*misit enim Deus Spiritum Filij sui in corda nostra*) & ex fortitudine fidei dicere possumus & debemus tentatori, repellere possumus & debemus, dicendo, *Vade Satana*. Sic enim facimus quod Petrus dixit: *Cui resistite fortes in fide*. Resistere, est à se repellere: fortitudo fidei est in illa voce, *Vade Satana*. Fortitudo in quâ fidei quæ est *similis grano sinapis*, acris, & mordens, & feruens. Hæc enim etiam imperat dæmoni, sicut imperat aliis creaturis. *Dicetis monti huic, Transi, & transibit*, sed magis dæmoni, quàm creaturis. Hunc enim tanquam aduersarium proprium & principalem Christus pro nobis vicit, & nos in illo vincimus. De qua victoria dixit, *Confidite ego vici mundum*. Eadem enim est virtus qua Christus vicit, & qua nos vincimus; eadem Spiritus sancti operatio. Nam sit vt Deus tantum mundum vicisset, aut hoc dixisset; quæ esset nostra confidentia, qui non sumus dii? Sed ideo iubet nos confidere, quia eadem virtus operatur in membris quæ operata est in capite. De hac victoria Paulus: *Deus pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter*. Magna virtus Spiritus sancti in cordibus fidelium, quæ Satanam non repellit tantum, sed & cõterit sub pedibus, idque velociter, quia, vt Iacobus ait, *Resistite diabolo, & fugiet à vobis*. Nam & in hoc Euangelio post hoc Christi verbum, *Vade Satana*, recessit ab eo diabolus, nec vltra tentauit. De hac re plura diximus in alio Euangelio.

Sed

Sed & docet hic locus, horrendas tentationes, & quæ diuinæ Maiestati apertam iniuriam faciunt (qualis hæc erat, *Si cadens adoraueris me*) confestim & in ipsis principiis, tanquam scintilla ignis infernalis violenter excutiendas; siue tacita diaboli suggestione, horrendæ cogitationes in animo exoriantur; siue per ministros eius, homines impios, verbo vel facto tentatio fiat. Vtunque enim in nostra iniuria patientiam & mansuetudinem exercere possumus & debemus, tamen Dei iniuria nullo modo ferenda est, siue contra sanam doctrinam & religionem orthodoxam, siue contra regulam pietatis & bonos mores scandalosè proferatur: sed in huiusmodi dicendum, *Vade Satana*. Non est magni animi qui de alieno liberalis est; sed qui, quod alteri donat, sibi ipsi detrahit; & qui in sua iniuria vindicanda mollis, in aliena vehemens & acer est. Moyses in suis iniuriis ferendis, *mitissimus hominum super terrâ*, in Scriptura prædicatur; vt apparet in fratris sui Aaronis, & sororis Mariæ contumeliis. At in Dei iniuria vindicanda vehementissimus fuit. Quum populus eo absente vitulum aureum fabricasset, & pro Deo suo adorasset, descendens de monte, & illam insaniam cernens; primum *tabulas legis*, quas à Deo acceperat, *ad radicem montis con-* fregit. Deinde *arripiens vitulum quem fecerant, combussit, & contriuit vsque ad puluerem, quem sparsit in aquam*: Sed & ex illo puluere *dedit postea potum filis Israel*, vt maiori horrore & contemptui suum vitulum haberent. Aaron quoque fratrem suum vehementer obiurgauit. Nec his contentus, conuocato populo, clamat: *Si quis est Domini, iungatur mecum*. Moxque ait: *Occidat vnusquisque fratrem suum, & amicum, & proximū suum*. Quo facto, dixit: *Consecrasti manus vestras hodie Domino, vnusquisque in filio & in fratre suo, vt detur vobis benedictio*. Vides vt hic mitissimus hominum super terram, in Dei vindicanda iniuria fuerit planè acerrimus. Sic in omni tentatione ad peccatum (in quo Dei honor violatur, amor deseritur) acriter & vehementer agendum, non remissè & molliter. *Vade Satana*, impetum ostendit animi fidelis, Dei que amantis. Sic Paulus ad Elymam magum: *O plene dolo & omni fallacia, vsquequo non desinis pervertere vias Domini rectas?* Moxque eum cæcitate percudit. Multorum experimento probatum est, hac voce fidei, *Vade Satana*, graues & horrendas tentationes repulsas & deuictas fuisse.

Dei iniuria
feruenter vin-
dicanda.

Simile.
Seneca de cle-
mentia, lib. 1.
cap. 20.

Exemplum.
Numer. 14.

1.
Exod. 32.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Exemplum.
Act. 17.

Bb 3

10. Dominum

August. de Ciu.
Dei, lib. 10.
cap. 19.

Galat. 4.

1. Petr. 5.

Math. 11.

Ioan. 16.

Roman. 16.

Iacobi 4.

Domin. 5. post
Ephram. text. 5.

10. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.

De amando
Deo super
omnia.
Iniquitas om-
nis idololatria
est.

Coloss. 3.
Philipp. 3.

Ezech. 28.

Eccli. 10.
Philipp. 2.

4. Reg. 17.
Soplion. 1.

3. Reg. 18.
1. Reg. 15.
Iosue 24.

Esai. 41.

Exod. 16.
Matth. 6.

Amor Dei su-
per omnia.

Locvs moralis de generali solutione omnium tenta-
tionum. In omni quippe peccato, Dei cultu & honore ab-
dicato, seruiimus diis alienis, & idololatriam perpetramus.
Auaritia idolorum seruitus est, ait Paulus. Verè enim auarus
pecuniam suam colit & adorat, qui ea vti non audet, sed
tanquam statuam in arca fixam veneratur. Gulosi & ebriosi
ventrem suum colunt: *Quorum Deus venter est*. Superbus
sui ipsius amorem tanquam Deum colit, quia Deum lar-
gitorem non agnoscit, ceteris omnibus se anteponeit, suam
voluntatem in omnibus fieri atque expleri (quod soli
Deo conuenit) omnino vult. Hanc idololatriam expressit
Propheta his verbis: *Dixisti, Deus ego sum: dedisti cor tuum
quasi cor Dei*. Hoc facit omnis inordinatus amor sui. Id-
circo *initium omnis peccati superbia*. Pestis totius pietatis est,
quia *omnes quae sua sunt querunt, non quae Iesu Christi*. Om-
nes peccatores idololatræ sunt, habent sua idola quae col-
lunt: id est, in quorum gratiam omnes suas cogitationes,
occupationes, studia, negotia impendunt. Similes sunt Sa-
maritanis, de quibus dicit Scriptura, *quod timebant Deum,
sed habebant idola quae adorabant*. Sed maledicit illis Pro-
pheta, *qui iurant in Domino, & iurant in Melchom*. Clamat
Elias: *Vsquequo claudicatis in utramque partem? Non potestis
Domino seruire & Baal*. Clamat Samuel: *Auferte Deos alie-
nos de medio vestri, & seruite Domino soli*. Iosue protestatur
filiis Israel: *Non poteritis seruire Domino. Deus enim sanctus
& fortis amulator est. Si dimiseritis Dominum, & serueritis
diis alienis, conuertet se, atque affliget vos, atque subuertet,
postquam vobis prastiterit bona*. Clamat per Esaiam: *Ego Do-
minus: gloriam meam alteri non dabo*. Denique in capite li-
bri scriptum est, in principio legis: *Non habebis deos alienos
præter me*. Ac postremo Christus in alio Euangelio aper-
tissimè dixit: *Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim
unum odio habebit, & alterum diligit; aut unum sustinebit, &
alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & Mammona*.
Hoc totum Christus hic replicat, tanquam totius pietatis
fundamentum, tanquam omnium tentationum reme-
dium. *Qui Dominum Deum adorat, & illi soli seruit, id
est, eum solum præcipuo amore colit, (colitur enim Deus
amore) ille nulli tentationi succumbit, ille nec auaritia,
nec ambitione, nec vlla voluptate terrena, vtcunque in-*
stigan

stigante & sollicitante diabolo, capietur. Quod hic, loco
proprio, breuiter explicandum est.

Manifestum est nihil prorsus nostrum esse, & proprium
nobis, & in potestate nostra, quod alteri demus, præter
amorem, & voluntatis nostræ affectum. Hic solus in nostra
potestate est; à nobis, nisi volentibus nobis, auferri non
potest. Aequè manifestum est, cuicumque amorem & vo-
luntatis affectum damus, rei amatae nos penitus confor-
mari, & tales nos esse, quale id quod amamus. Nam & ideo
amor omnis à re amata nomen suum accipit: & terrenus
vocatur si terrena, caelestis si caelestia amat: quumque li-
berrimè quicquid amatur, amamus, necesse est, vt quod
principaliter amamus, totos nos possideat, quia totos nos
ei concessimus. Nec minùs manifestum est voluntatem no-
stram, animam, & id totum quod sumus, ex rei amatae vel
dignitate nobilitari, & bonitate beatam reddi, vel turpitu-
dine dehonestari, & malitia ac miseria miseram & infeli-
cem effici. Vnde sequitur, de nulla re sollicitius nobis pro-
spiciendum esse, quàm quid amemus, & cui principaliter
rei amorem nostrum affigamus. Porro quum amor volun-
tatem immutat, videndum vt non nisi in melius hæc mu-
tatio fiat, ne præter omnium rerum naturam circa nos
iplos agamus. Omnia enim naturæ ductu non nisi in me-
lius mutantur. Aqua, terra, & aër, prima rerum elemen-
ta, mutantur in plantas & arbores, res natura nobilio-
res, quia animatae sunt. Arbores & plantæ, mediantibus
eorum fructibus, in naturam animantium transeunt, qui-
bus cibus sunt. Animalia plantis nobiliora sunt, quia vita
viuunt etiam sensitiua. Animalia postea in nostra corpo-
ra mutantur longè digniora. Iam verò, vt mutatio per
amorem in melius fiat, solus Deus principaliter aman-
dus. Omnes enim ceteræ creaturæ vel inferiores nobis
sunt, vt quicquid hoc vniuerso aspectabili comprehendit-
tur, quod propter hominem creatum fuit; vel certè æqua-
les nobis, in quantum voluntatem creatam habent sicut
nos, vt Angelica omnis creatura. Est autem indignum in-
feriori seruire, iniustum æquali. Præterea quum amor do-
num quoddam sit, idque primarium & excellens, dari non
debet nisi redamanti. Amor enim amore cõpensandus est:
& quum totum atque vnicum quod dare voluntas potest,
amando dat, meretur certè, vt ab eo quod amat, par recipiat.
Quare amari nõ debet, nisi quod amoris vim recognoscat,

1.
Remundus Se-
bon. natural.
theol. cap. 129.
& sequent.

2.

3.

4.

5.

6.

Amari nõ de-
bet, nisi quod
nos redamat,

7. & agnitum redamare & compensare tum velit liberaliter, tum possit affluenter. At nulla res liberi arbitrij expers redamare potest, non mundus, non diuitiæ, non honores, non voluptas, non aliquid Angelo minus; & solus Deus superabundanter hoc potest & vult. Nihil igitur creatum nostro amore principaliter & propter se dignum est. Hinc autem sequitur, quod, quum ea amamus quæ redamare non possunt, vt aurum, honores, voluptates, equos, eanes, & similia; triplici nos ipsos iniuria afficimus. 1. quia degeneri amore rebus vilioribus afficimur, & toto genere à nobis alienis; quibus per amorem vniti, & *facti sicut ea quæ dileximus* (vt Propheta ait) naturæ nostræ dignitati magnam labem inferimus. 2. Quod pretiosissimum habet voluntas nostra, id perit nobis prorsus, quando ibi collocatur, vnde mutui amoris nullum beneficium recipiet. 3. Naturæ suæ domicilium deserit, vt in terra aliena, eaque bonorum omnium sterili, vaga, ieiuna, & inops vitam traducat miseram. Nam in mundi huius amore alij aère & vento pascuntur, vt superbi, quasi chamæleontes essent; alij metallo, vt auari, quasi vultures essent; alij luto, vt carnales, quasi porci essent; alij veneno, vt inuidi, quasi bufones essent. At animus humanus nihil horum est, nec his rebus pasci potest: vnde & delectari non debuit. Iam verò quum amor non excedat rem amatam, nec latius se extendere possit quàm quò se diffundit id quod principaliter amat, & tanquam finem, propter quem cætera; si res principaliter amata angusta est, amor quoque angustus erit, & ad paucissima se diffundet. At quanto res amata bonum quoddam est generalius, & à quo alia multa dependent amore digna, tanto erit amor noster in se vberior, nobis fructuosior, aliis communior, seu magis communicabilis: sic auarus, quia non nisi aurum amat, & hoc pro summo bono habet, non vt vtatur, sed vt possideat; propterea nec Deum amat, nec proximum, nec seipsum. Nam nec in suos vsus expendere audeat, ne cunulū minuat; nec recogitat, dicens: *Cui laboro, & fraudo animam meam bonis?* Vides quàm angustus hic amor est. At qui Deum amat propter se & principaliter, non propter aliud & secundariò; quia omnia creata ad Deum pertinent, & à Deo dependent atque amantur (*Diligit enim omnia quæ creauit*) ideo omnes res creatas in ordine ad Deum amat. Hic amor est in se vberissimus & purissimus; amanti vtilissimus;

Osea 2.

De contemp:
mundi, par. 3.
cap. 3.

8.

Amor pecu-
niae angustus:

Eccles. 4.

9. mus; quia nihil sic redamare potest & solet sicut Deus: ad alia effusissimus; omnes enim mortales tanquã proximos suos amat: omnes bonos tanquam Deo coniunctiores, artiori amore cõplectitur. Hæc quæ de amore Dei & creaturarum hætenus diximus, in amore coniugali considerato clariùs elucescent. Voluntas amans sponsæ & vxoris locum tenet: quod principaliter, & propter se amatur, viri & sponsi rationem habet. Nam vt vir caput est mulieris, & mulier subiecta viro; sic res principaliter amata, quicquid illud sit, imperat voluntati, & voluntas ei subiicitur. Rursum sicut mulier liberè acceptauit virum; sic voluntas liberè elegit suum summum bonum. Sicut mulier vnum virum, sic voluntas vnum habet quod principaliter amat, non plura. Denique sicut mulier viuente viro alium amare non potest, & nisi per mortem amor ille non dissoluitur: sic voluntatis amor erga rem principaliter amatam, nisi per mortem spiritualem voluntatis, dissolui non potest. Nam & mori mundo debes, vt Deum principaliter ames; & mori Deo necesse est, si mundum amas principaliter. De priori Apostolus dixit: *Qui mortui sumus peccato, quomodo viuemus in illo?* De posteriori Iacobus: *Qui vult amicus esse huius seculi, inimicus Dei constituitur.* Ex his apparet, voluntatis amorem erga ea quæ principaliter amat, seu Deum seu creaturas, amoris coniugalis veram similitudinem & rationem habere. Quare & in Scripturis anima Deum amans, sponsa eius dicitur: *Despondi vos vni viro, virginem castã exhibere Christo: & huius copulæ Sacramentũ magnum est in Christo & Ecclesia.* Animæ verò creaturarum amore corruptæ dicitur: *Tu fornicata es cum amatoribus multis.* Da nunc infimæ cõditionis hominem qui octo filias habuerit, quarum prima rustico nupsit, suæ cõditionis viro; secunda mercatori, tertia militi, quarta nobili, quinta Comiti, sexta Duci, septima Regi, octaua Imperatori. Per has diuersas nuptias, sororum istarum status & cõditio multum diuersa facta est. Prima enim in sui generis conditione manet, nec meliori loco nec deteriori. Secunda primam excedit, tertia secundam, & sic vsque ad octauam, quæ in summo gradu nobilitatur. Quemadmodum autem hæc nobilitas diuersa non ex feminarum parte, sed virorum causam accepit, & viri est vxorem nobilitare, non contrà; sic omnino voluntatem humanã res amata vel nobilem vel ignobilem reddit. Si terrena amat, ignobilior redditur quàm erat; si non

Rom. 6.
Iacobi 4.2. Cor. 11.
Ephes. 5.
Ierem. 3.10.
Simile.

Bb 5 nisi

Amor Dei animam nobilitat.

II.
Simile.

12.
Simile.

Amor Dei, animam omnibus bonis dicitur.

Sap. 7.

13.
Amare terrena monstrum naturam.

nisi homines sui similes, nullam nouam nobilitatem acquirit; si Angelos tantum, vnum quidem habet nobilitatis gradum, sed non summum: at si Deum amat, & principaliter amat, sicut vxor virum, iam in summo gradu nobilitatis & felicitatis consistit. Hac de causa dicit hic Christus contra diaboli tentationes, qui ad infimarum rerum amorem voluntatem trahit: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.* Illum per amorem coles, quia ex illius amore magnam nobilitatem, veram felicitatem acquies. Præterea quemadmodum Imperatori coniugata, eumque perfectissimè amans, innumeros homines seu sanguine ei coniunctos, seu beneficiis deuinctos, seu officiis obstrictos amat quoque: sic anima Deum purè amans, propter Deum innumera amat alia, amore non principali, sed secundo, & in ordine ad Deum; sicut Imperatori coniugata non hostes, sed amicos & subditos viri sui amat. Rursum sicut mulier viro locupleti nupta, viro bono, honorato, & omnibus rebus affluentem, beatas nuptias consecuta dicitur, & nulla re indigebit, in summa pace & affluentia vitam agere; viro autem improbo, indigenti & vili nupta, infeliciter nupta dicitur, duram, miseram, afflictam ætatem ducet: eodem planè modo anima quæ Deum sponsum elegit, & Deum vt summum suum bonum super omnia amat, beato amore amat, & cum Scriptura dicit: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & letatus sum in omnibus:* quæ autem voluntas in rebus terrenis amorem fixit, & hunc sibi sponsum delegit, miseram seruitutem seruiet, & ex libera, ac per creationem nobili mancipio nupta, serua erit & ipsa, multis cupiditatibus captiua, innumeris peccatis obnoxia, sempiternis pœnis affligenda. Denique sicut monstrum esset vt mulier pecudi nubat: sic planè monstrum est, & contra naturam, vt voluntas humana rebus terrenis, sicut principali & summo bono suo, per amorem copuletur. Atque hæc quidem ex parte ipsius animæ, & voluntatis humanæ satis ostendunt, quàm sit creaturarum amor indignus. Nunc autem ex parte Dei, quem solum principaliter anima humana amare debet, paucis ostendetur quàm sit creaturarum amor iniustus.

Voluntas humana quum non nisi vnum aliquid principaliter, & sub ratione finis vltimi amare possit, sicut vxor nisi virum vnum coniugali fœdere iunctum: hinc sequitur, vnum

vnum tantum esse summum hominis bonum, & ab eo principaliter dilectum. Porro illud vnum aut Deus est, aut creatura aliqua. Qui ergo Deum pro summo bono non habet, aliquam creaturam vt summum bonum necessariò colit. Inter creaturas verò necesse est vt illud voluntas præcipuè amet, quod illi est coniunctissimum. Quum ergo nihil sit voluntati humanæ seipsa coniunctius, voluntatem autem homo sic habeat, vt ea vti possit quasi re distincta, quum sit intima; necesse est, si Deum principaliter voluntas non amet, vt seipsam principaliter amet. Si Deus illi summum bonum non est, propria voluntas erit. Quòd si propria voluntas primum locum tenet, certè non nisi secundum tenebit Deus. Si ante omnia propriæ voluntati in omnibus satisfacere homo vult, certè Deo non volet obedire, nisi quatenus propriæ voluntati satisfaciat. Arque hæc est summa impietas. Hæc omnis peccati radix. Hæc vera est idololatria. Se ipsum enim, suamque voluntatem vt Deum colit. Ei placere, morem gerere, satisfacere, eius desideria explere, mandata exequi, vota præstare in omnibus studebit. Vide autem quanta iniquitas hæc est, vt intelligas quàm sit tibi necessarium, *Dominum Deum tuum adorare, & illi soli seruire.* Primum Deum amore & obsequio illi debito nefariè spoliast: *Si Pater ego sum, vbi est honor meus? Si Dominus ego sum, vbi est timor meus? Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit & creauit te?* Titulo creationis, gubernationis, redemptionis, omnis illi & supremus amor debetur, vt mandatum taceam. Deinde quo Deum spoliast, id tibi ipsi nefariè tribuis, & cui id tribuere te libet. Non est crimen læsæ Maiestatis grauius, quàm sceptrum sibi & solium regium vendicare. At tu hoc facis, qui te ipsum supra omnia amas, & in tua, non Dei voluntate, summum imperium ponis. Præterea tibi arrogas quod soli Deo proprium est. Solus Deus propriam voluntatem habet omnium rerum causam & regulam. Sola Dei voluntas nullam superiorem habet quam sequatur, cui pareat. Solius Dei est, iuxta suam sanctissimam voluntatem actiones suas omnes dirigere, & omnia *facere quacunque voluit.* At tu, qui te ipsum supra omnia amas, & tuam voluntatem in omnibus sequeris, totâ hanc solius Dei optimi maximi prærogatiuam maiori quàm dici potest impietate, tibi arrogas. Vis tuam voluntatem esse regulam rerum omnium, vt omnia fiant pro tuo beneplacito.

Summum bonum aut Deus est, aut quicquid sibi.

Amor sui, idololatriæ species.

1.
Malach. 1.
Deut. 32.

2.
Simile.

3.

Psal. 137.

neplacito. Non vis tuam voluntatem vlli alteri subiici, nec Dei, nec hominum legibus parere. Vis iuxta tuam voluntatem teipsum, & alia omnia cursum suum tenere. Atqui sicut scepra & diademata Regum sunt propria; sic solius Dei est, suam propriam voluntatem amare. Quare qui tuam voluntatem vt tuam amas, eam Deo iniuriam facis, quam qui Regi sceprum è manibus extorquet. Hinc porro fit, vt amor nostri ipsorum perpetuum cum Deo bellum gerat: & quemadmodum qui sceprum & solium regale affectat, ad ea pariter omnia aspirat, quæ Regi debentur obsequia; sic omnino, qui seipsum supra omnia amando, Dei solium inuadit, omnem pariter diuinitatem affectat, suis desideriis & cupiditatibus omnia seruire vult. Atque hinc fit, vt seipsum amans, Deum odio habeat, omnia eius mandata contemnat, simulque diuinam indignationem acerrimè prouocet. Denique, vt finem faciamus, & vtriusque amoris, Dei supra omnia, vt Christus hic docet; atque nostri supra Deum, vt diabolus tentando hic suggestit; varios ac contrarios effectus ostendamus: ille amor est totius virtutis ac pietatis fundamentum, hic totius impietatis & peccati origo. Amor Dei voluntatem nostram latissimè patere, & ad quam plurima se per amorem diffundere facit: amor nostri singularis est, angustus, nec nisi proprius. Amor Dei reddit voluntatem iustam, sanctam, humilem, ad omne bonum opus paratam; amor nostri prauam, impiam, arrogantem, ad omne nefas procliuem. Amor Dei volenti pacem, tranquillitatem, suauitatem adfert: amor nostri molestias, inquietudinem, iurgia procurat. *In domo enim superbiorum non desunt iurgia. At melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum iurgio.* Amor Dei voluntatem dilatat, ditat, amplificat: amor nostri minuit, coarctat, premit. Amor Dei voluntatem nostram summa libertate donat, ab omni creaturarum subiectione liberat, & in alias omnes creaturas imperium concedit. Sic Paulus: *Scio abundare, scio & penuriam pati.* & rursus: *Quis nos separabit à charitate que est in Christo: tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos.* Amor nostri omnibus nos creaturis captiuos ac subiectos reddit. Auarus enim suo auro, superbus honori; carnalis voluptati, gulosus ventri, cæteri que peccatores omnes suis insanis cupiditatibus seruiunt.

Rursum

Rursum amor Dei animum stabilem & constantem facit, firmoque loco ponit, vnde nulla eum violentia depellat. *Valida enim est vt mors, dilectio. & hunc ignem nulla aqua poterit extinguere. Aedificauit supra petram,* quæ nullo vento aut turbine mouetur: amor nostri voluntatem facit perpetuò mutabilem, & nullo certo loco consistentem. Nam quemadmodum qui nauigat, velit nolit, vnà cum nauis mouetur; sic res fluxas & mobiles qui amat, ipse fixus & constans manere non potest, sed pariter cum illis huc illucque impellatur necesse est. Amor Dei, voluntatem Deo maximè vnit, maximeque vnã & collectam tenet, quum Deus quem amat maximè sit vnus & inuariabilis, indeque fortitudinem consequitur inuictam. Omnis enim virtus vnita fortior. Amor nostri in multa nos diuidit & dispergit, ideoque debilem necessariò & infirmam facit; quia pluribus intentus, minor est ad singula sensus. Amor Dei, voluntatem quasi in domo natiuitatis suæ florentem tenet. Ad imaginem enim Dei creata fuit, & ei assimilata, vt eum suauius diligeret; sicut puppas paruuli diligunt, quia sui ipsius similitudinem gerunt, & Deum Gentiles in humana effigie repræsentant, quia nihil homine, hoc est, seipsis pulchrius aut excellentius putabant. Amor sui in terram quasi alienam, exulem pellit, vt creaturis seruiat, quibus imperare debebat. Amor Dei, animam satiat, & omnibus replet bonis. Nam & ideo triangularis facta est, ex tribus potentiis consistens, vt solius indiuiduæ Trinitatis amor eam compleret. Triangulum enim circularis figura (qualis mundus est) replere non potest. Amor sui nunquam satiat, quia cupiditatibus nunquam fit satis. Qui rectam viam tenet; exitum inuenit: aberranti de via nullus est exitus. Necessitas suum terminum habet, cupiditas nullum. Amor Dei, voluntatem speciosam reddit Deo, & Angelis & hominibus gratissimam. *Lucent enim opera eius, & glorificatur in illis Deus.* Amor sui, turpem, ingrãtam, & odiosam facit. Nemini enim bene vult, præterquam sibi. Sic à nemine amari potest. Ex his ergo aliqua ex parte explicari poterit, quàm sit hoc salutare, necessarium, & contra omnes tentationes præsentissimum remedium: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias:* id est, eum supra omnia coles, diliges, concupisces.

EVAN

Amor sui bellum gerit cum Deo. *Simile.*

Amoris Dei & sui effectus diuersi.

1. 2. 3. 4. *Prou. 13. & 17.*

5. 6. *Philip. 4. Rom. 8.*

7. *Cant. 8. Matth. 7.*

Simile.

8.

9. *Simile.*

10.

Simile.

11.

Matth. 5.

Matth. 17.

SSVMP SIT Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol. Vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce, apparuerunt illis Moyses & Elias cum illo loquentes. Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula: tibi vnum, Moyse vnum, & Elie vnum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Ipsum audite. Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Et accessit Iesus, & tetigit eos; dixitque eis: Surgite, & nolite timere. Levantes autem oculos suos, neminem viderunt nisi solum Iesum. Et descendit illis de monte, praecepit eis Iesus, dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis à mortuis resurgat.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Duxit eos in montem excelsum seorsum. De via virtutis & veræ gloriæ.
2. Et transfiguratus est ante illos. De glorioso præmio laborum qui in hac vita pro pietate suscipiuntur.
3. Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula. De amore rerum præsentium inordinato.
4. Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula. De amore rerum caelestium.
5. Ipsum audite. De perfecta obedientia erga Christum.

1. Duxit illos in montem excelsum seorsum.

Via virtutis & gloriæ ardua.

LOCVS moralis de ardua via virtutis & verè gloriæ. Christus enim, volens partem suæ gloriæ charissimis suis discipulis in Transfiguratione ostendere, ascendit in montem, eosque in montem ducit, vt doceat viam ad gloriam esse arduam virtutis viam, qua ascenditur; non planam & facilem voluptatis viam, qua in barathrum descenditur. Moyses Legem accepturus, in montem Sina ad Deum

Deum ascendit; carnalis populus inferius manet: & prædicat Moyses: Bestia qua tetigerit montem, morte morietur. Qui brutalem vitam agunt, ascendere ad Deum non possunt. Sic Christus in monte docet discipulos & turbas; fatiatur turbas ex paucis panibus & piscibus, subiit in montem. In monte Oreb, qui & Sina, Moyses accipit tabulas Legis, & Elias colloquio Dei fruitur. In monte Moria, qui & Siō, Spiritus sanctus datus est. In monte Oliueti Christus cælum ascendit. In monte Caluarie exaltatus à terra in crucem, omnia traxit ad seipsum. Vides omnia Dei opera excelsa & gloriosa, non nisi in monte patrii. Docent hæc, animo nos ad excelsa conscendere oportere, terrena despiciere. *Conuersatio nostra in cælis est*, ait Apostolus. Et rursum: *Quæ sursum sunt querite, quæ sursum sunt sapite, ubi Christus est in dextera Dei sedens, non quæ sunt super terram.* Hæc ad gloriam & veræ virtutis via est. At virtutem quod attinet, diaboli insidias, quas incessanter virtuti struit, hac sola ratione euadis. Quod sic appositè docet Chrysostronus: *Diabolus formam serpentis gerit, deorsum traditur, ab inferiore loco depugnat: id est, à rebus quæ infra nos sunt, à voluptate, diuitiis, rerum terrenarum amore. Si quem viderit volatu ad cælum ferri, primò eò usque pertingere non potest. Deinde id aggressus celeriter labetur. Neque enim pedes habet, ne formides; non alas, ne terreare: super terram trahitur: nihil tibi sit cum illa commune. Veluti serpens spinis occultatur, intra diuitiarum imposturas assiduè latitans. Quòd si spinas incenderit, diuitiarum amorem excusseris, aufugiet timidus: si incantationes diuinas noueris, caelestium amore tactus, statim vulnerabitur.* Hæc ille. Via ergo virtutis, & immunem esse à diaboli laqueis, hæc est, vt animo ad excelsa conscendas: nec esse de numero eorum, de quibus Dauid dicit, *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Hæc te via ducit ad montem excelsum gloriæ sempiternæ. Ascendere aduerso itinere, laboriosum est, quia *per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei.* In Canticis legitur, quòd Salomon *fecit sibi ferculum de lignis Libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum; sed ascensum eius fecit purpureum, & media charitate constravit.* Ascensus purpureus est, quia per sanguinem ascendere oportet ad montis verticem, mediante & instigante charitatis diuinæ flamma, hoc est, amore rerum caelestium, contemptu terrenarum, aut certè solo usu earum absque cupiditate illicita. Apertiùs hoc Dauid expressit: *Quis*

Exodi 19.
Allegoria.
Matth. 5.
Ioan. 6.

Cælestia appetenda.

Philip. 3.
Coloss. 3.

Hom. 8. in epist.
ad Rom.

Psal. 116.

Act. 14.

Can. 3.

Psalm. 32.

Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius. Respondet. Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vanum animam suam. Innocentia manuum, opera bona significat; sed ex mundo corde, ne vana gloria, aut malo sine sordidentur, quæ in eo inveniuntur, qui non accepit in vanum animam suam, id est, qui non ad aliud animam suam applicat, aut aliis addicit, quam ad quæ instituta & creata fuit. *Creatus autem est homo* (ait sanctus Augustinus) *ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, possidendo frueretur.* Hæc est via ad montem gloriæ cœlestis. Quod & ethnicus videre potuit: *O quàm ridiculi sunt mortalium termini! Punctum est, quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur. Sursum ingētia spacia sunt, in quarum possessionem animus admittitur. At ita si minimum secum ex corpore tulit, si sordidum omne deterfit, & expeditus leuisque ac contentus modico emicuit. Cùm illa tetigit, aliuur, crescit, ac velut vinculis liberatus, in originem redit. Et hoc habet argumentum diuinitatis suæ, quòd illum diuina delectant, nec ut alienis interest, sed ut suis.* Hæc Seneca. Taurus in circulo agitatus, ad eum locum se semper vertit, per quem intravit. Nouit instinctu naturali ea via sibi redeundum qua intravit, si saluus exire velit. Cur idem naturæ instinctus, aut saltem fidei lumen, nos non docet, per cœlestium rerum amorem ad Deum esse redeundum, à quo exiimus, vitæque & gratiæ principium accepimus? Terra hæc tabernaculum est peregrinationis nostræ, & quasi diuersorium transeuntis. Ridiculus esset, qui in diuersorio positus, totum suum tempus in cubiculo sibi designato componendo & ornando infumeret, à quo cras abeundum illi est. Satius esset vires reficere ad reliquum itineris peragendum. Ascendere ergo in montem per cœlestium rerum curam & appetitionem, non terrenis affigi oportet, ut eò peruenias. Dicit Esaias: *Qui sperant in Domino, assument pennas sicut aquila.* Aquila quum in terram descendit cibum captura, statim in sublime iterum auolat. Locustæ vix volatum vnum faciunt, & statim in terram incidunt. Sic iusti in cœlestibus contemplandis diutius commorantur, & libentiùs: necessitati corporali obiter satisfaciunt, sicut canes de Nilo labentes metu crocodili faciunt. Peccatores autem, si aliquando spiritum ad cœlestem aliquam cogitationem erigunt, statim iterum in terram recidunt, quasi pondere terrenorum aggrauati. Quare iusti illa vox est:

De diligē. Deo. cap. 3.

Seneca in præfatione lib. 1. Natur. quest. cap. 49.

Similia.

Esaias 26. Similia.

est: *Anima mea desideravit te in nocte: sed & spiritu meo Esaias 26. in precordiis meis, de mane vigilabo ad te.*

2. Et transfiguratus est ante illos.

Locvs moralis de glorioso præmio laborum in hac vita, qui pro pietate suscepti sunt. Christus enim, inter ceteras causas, etiam ideo transfigurari voluit coram discipulis suis ut hoc gustu gloriæ illis exhibito, ex eo conicerent, quanta illa cœlestis futura esset, quam Christus illis sæpe verbo promiserat; & hoc scopo ac fine laborum proposito, ut ingenti ad virtutē stimulo vterentur. Hæc enim gloria tanta fuit, ut eius dulcedine raptus D. Petrus, quasiq; extra se positus, & omnium rerum terrenarum oblitus, etiam condiscipulorum, & germani fratris Andreæ, quos in pede montis reliquerat, diceret Christo: *Domine, bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula. &c.* Hanc quoque suam gloriam illis potissimum discipulis Christus ostendit, quos cruciatum eius in horto testes ac spectatores habiturus erat, quiq; pro eo grauissima passuri fuerant. Petrus enim Ecclesiæ princeps, maximos in prædicatione labores, ac demum crucem sustinuit. Iacobus omnium primus gladio percutiendus fuit. Ioannes longissimo in tempore huius vitæ ærumnas, & doctrinæ atque persecutionū certamina subiturus erat: quippe qui 60. annis Christo passo superuixit. Transfiguratur ergo Christus ante passionem, & coram discipulis transfiguratur, ut hoc gustu gloriæ eorum animos, & omnium nostros, ad labores pro pietate suscipiendos, mirabiliter extimularret. Sagittarius, nisi scopum acutissimè cernat, in incertum iaculatur. *Ego autem* (ait Apostolus) *non sic curro, quasi in incertum; non sic pugno, quasi aerem verberans: sed (ut alibi dicit) ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis Dei.* Christus ergo sicut in circuncisione principium pretij redemptionis nostræ contulit, sanguinem fundens; sic in hac Transfiguratione principium præmij & gloriæ nobis elargitus est. Sicut filiis Israël per speculatores ostendit magnum illum vuarum racemum, quem supra lignum tranuersum duobaiulabant, ut ad desiderium terræ eis promissæ, eorum animos accenderet, tædiumque & laborem eam debellandi, aut tolleret, aut minueret, regressum quoque in Ægyptum penitus eximeret; sic in hoc Euangelio per quandam futuræ gloriæ effigiem, animos suorum ad huius deserti

Gloria iustorum.

2. Corinth. 9.

Philip. 3.

Stella in Luc.

cap. 9.

Typus.

Numer. 13.

Pars Hyemalis.

C c

fasti-

1. Corinth. 9.

1. Reg. 17.

Exemplum.

Matth. 6.

Luc. 9.

Matth. 10.

Ioan. 5.

Matth. 19.

Simile.

Matth. 6.

Exemplum.

Iudith. 10.

Exemplum.

Philip. 3.

fastidium, & ad subeundorum certaminum fortitudinem Christus excitat. *Debet in spe, qui arat, arare; & qui triturat, spe fructus percipiendi.* Sic Dauid, antequam certamen iniret cum Goliath gigante, dixit: *Quid dabitur viro qui percusserit Philisthaum hunc?* Et responderunt: *Dabitur ei Rex magnis diuitiis, & filiam suam dabit ei, & domum suam faciet absque tributo in Israel.* Nempe Christus in verbis hoc Euangelium paulo praecedentibus, tum apud Matthaeum, tum apud Lucam, multa aduersa pro fide & pietate toleranda suis praedixerat: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam, & sequatur me.* Et iterum: *In synagogis suis flagellabunt vos: ante Reges & Praesides ducemini propter me.* Et rursum: *Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Post tot labores & cruces praedictas, merito cogitare & rogare poterant: *Quid ergo mercedis post tot labores? Quid dabitur viro qui percusserit Philisthaum hunc?* qui in funda & lapide simplicis praedicationis tot gigantes vicerit & subuerterit? Et de facto Petrus rogat: *Ecce nos reliquimus omnia: quid ergo fiet nobis?* Christus ergo non quidem totam mercedem ostendit: quia illam *nec oculus vidit, nec auris audiuit, sed partem mercedis: eo sane modo quo solent prudentes patres patres paruulis filiis, quos tenerrime diligunt, facere.* Hortatur pater filium, ut pergat in scholam, & metu virgarum reluctanti ac formidanti dicit: *Vade mi fili, & dabo tibi gemmam.* Rogante porro filio ut gemmam videat, clausa manu, non totam, sed partem ostendit, dicens, *Ecce illam, cuius cupiditate allectus, pergit alacer ad scholam paruulus.* Praedixerat Christus Apostolis: *Merces vestra copiosa est in caelis.* Sed nunc tanquam paruulis, partem illius mercedis ostendit. Assyrij milites, sub Holopherne duce, videntes pulchritudinem Iudith, dixerunt: *Quis non pugnabit contra Israel, qui tam decoras habent mulieres?* Quanto magis pugnare debemus contra mundi illecebras, & diaboli tentamenta, pro pulchritudine caelestis gloriae, cuius tam illustre specimen hoc Euangelium dedit! Haec consideratio D. Paulo in omnibus angustiis ac tribulationibus, quas maximas & plurimas sustinuit, animum dedit, stimulos iniecit, & calcar apposuit. Ideo quum dixisset, *Nostra conuersatio in caelis est,* adiecit: *Vnde etiam Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostra, configuratum corpori claritatis suae.* Haec videlicet expectatio futurae glorificationis etiam in corpore

corpore nostro (cuius in hoc Euangelio speciem Christus exhibuit) animauit Paulum, ut animo conuerfaretur in caelis, corpore vero humiliaretur in terris. *Reformabit (inquit) corpus humilitatis nostra, id est, corpora nostra humiliata, mortificata, ieiuniis attenuata, vigiliis macerata, flagellis castigata, & in seruitutem redacta, ut Paulus in suo corpore fecit: non corpora delicata, & omni voluptatu genere affluentia. Omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur:* a corruptibilitate videlicet in incorruptibilitate & in gloria. Non nitet ferrum, nisi multo usu confectum. Non spirant aromata, nisi pistillo contrita. Non fructificat arbor, nisi sapientius putata, & frondibus luxuriantibus spoliata. Quosdam videre licet, qui per sterquilina & loca immunda diuagantur, obsoletos, sordidos, & veteres pannos colligentes; quos aspiceret tantummodo, nauseam & vomitum excitat. At qui deferunt eos postea in molendinum, coniciunt in aquam, conterunt & contendunt egregie: tandem optimam & candidissimam ex iis conficiunt papyrum. Qui papyrum videt, rem ita candidam politam, humidi capacem, scriptioni in tot aetates duraturae idoneam; vix credat, ex tam vili, & sordida, & abiecta materia confectam. At hoc facit humani ingenij industria, labore & varia attritione mediante. Qui vitrum cernit rem ita pelucidam, & multis praecclaris vtilibus aptam; quomodo cogitabat ex filicum radicibus, herba alioqui vilissima, ad nullius animalis pabulum idonea, & telluris inutili pondere illud esse confectum? Sed illae tamen arefactae, contritae, & igne vehementissimo liquefactae, huiusmodi praecclararum materiam producunt, humanae artis industria. Sicut diuina sapientia corpus humanum natura crassum, ponderosum, densum, facit tamen agilitate aquilas luce ac splendore solem ipsum superare. *Fulgebunt enim iusti sicut sol in conspectu Dei: & ambulabunt, & sequentur Agnum quocumque ierit.* Sed hoc facit in corporibus humilitatis: de quibus Paulus dicit: *Alij ludibria & verbera experti sunt insuper & vincula, & carceres; lapidati sunt, sediti sunt, tentati sunt, in occasione gladij mortui sunt: circueverunt in pelotis in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. Quis hos tales ad tantam gloriam peruenturos sine oculo fidei existimaret? Nam & hoc videntes impij (ait Scriptura) turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis, dicentes: Hi sunt, quos habui-*

1. Corinth. 15.

Similium congeries.

Matth. 13.

Apoc. 14.

Hebr. 11.

Sapient. 3.

mus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij. Hi sunt laceri illi & sordidi panni quos in sterquilinio vidimus, vel videre potius præ fastidio nolimus. Nos *insensati vitam eorum estimabamus insaniam, & finem illorum sine honore.* absque quo fine videretur verè infania. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est. Hanc gloriæ sortem Christus in hoc Euangelio quadamtenus adumbravit. Ut linum tela, & lana pannus fiat tenuis & elegans, quantas mutationes subire, quam variè tonderi, texi, pecci, tundi, tingi, ac retingi debeat, norunt textores & textrices, fullones, tinctorum, & polinctores. Sic ad gloriæ cœlestem non nisi per variam mortificationem membrorum nostrorum, quæ sunt super terram, pervenitur. In molendino papyraceo, parva & modica mutatione facta, exit papyrus nigra, rudis, & bibula: sed ut exeat candida, firma, polita, multam & variam mutationem subire debet: *Corpus igitur humilitatis nostra reformabit Christus, configuratum corpori claritatis suæ: id est, eodem claritatis genere, etsi non in eodem gradu, glorificandum: eamque ob causam semetipsum in terris vivens coram discipulis suis transfiguravit, ut speculatores facti gloriæ ipsius (ait Petrus, qui cum cæteris hoc speculabatur) notam nobis facerent Christi virtutem, & repositam in cœlis immarcescibilem coronam.* Nam & ideo Christus hanc gloriæ oculis suorum subiecit, inferni pœnas non subiecit: quia fortior est ad pietatē stimulus (viris maximè, & novi Testamenti filiis) expectatio gloriæ, quàm timor inferni. Vnde illius mentionem sæpius iniecit: *Nisi quis renatus fuerit, non intrabit in regnum cœlorum. Nisi abundauerit iustitia vestra, &c. non intrabitis in regnum cœlorum. Nisi fueritis sicut parvuli isti, non intrabitis in regnum cœlorum.* Sic Petro: *Nisi lavero te, non habebis partem mecum.* Quum dives epulo in inferno rogaret, ut quinque fratribus viventibus pœnæ inferni demonstrarentur, responsum ei est: *Habent Moysen & Prophetas,* Hoc est, ex Scripturis eas satis intelligent; ocularis demonstratio non est conueniens. At gloriæ cœlestis ocularem demonstrationem in hoc Euangelio Christus facit. Eandem ob causam cœlum nobis aspectabile fecit, & elementum interiaccens transparentes dedit, ut aërem. Infernum aspectabile non dedit; sed terram interposuit corpus crassum & densum.

Ad hanc gloriæ Christi considerationem, cuius & nos participes

Similia.

1.

Coloss. 3.

2.

2. Petr. 1.

Cur gloriæ,
non pœnam
Christus ostēdit.

Ioan. 3.

Matth. 5.

et 18.

Ioan. 13.

Luca 10.

participes erimus, sæpe hortatur Scriptura, tanquam ad medium amplectendæ pietatis validissimum. Sic David: *Filij hominum. usquequo gravi corde? ut qui diligitis vanitatem, & quaritis mendaciam?* Cur terrena appetitis vanitate plenissima, & fallaci voluptate? *Scitote quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum.* Christum glorificatum cernitis, à quo vestra gloria pendet, & tanquam à capite mēbra, deriuatur. Sic Paulus, cū dixisset: *Vita vestra abscondita est cum Christo in Deo;* quasi explicans, ait. *Cum autem Christus apparuerit, vita vestra; tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria:* statimque concludens, infert: *Mortificate ergo membra vestra quæ sunt super terram.* quasi diceret: Non videatur vobis durum, si corpus in hac vita multis modis mortificetur; quia idem corpus postmodum erit in gloria; quæ etsi nunc later, quia Christus ipse later, & oculis corporeis non cernitur; tamen & Christus ipse in extremo iudicio apparebit, *Veniens in maiestate sua,* & vos cum Christo in gloria apparebitis. Sic alibi: *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei* moxque addit: *Non solum autem, sed & gloria-mur in tribulationibus.* Quare verò in illis? Quia hac spe illæ leuiore sunt. Sequitur enim: *Scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem. Spes autem non confundit.* Vides catenam vitæ iustorum. Primus catenæ circulus est tribulatio, mortificatio, humiliatio; postremus circulus est spes gloriæ filiorum Dei. Illam igitur Christus ad oculum ostendere voluit, sicut agonothetæ interdum faciunt, qui brauium victoribus in certamine dandum, loco excelsio figunt, ut ab athletis videatur; eoque viso, alacrius ad decertandum incitentur. Vnde iterum Paulus: *Nos omnes (nam omnium Christianorum hoc est) reuelata facie gloriæ Domini speculantes, id est, oculis fidei, non affectionibus creaturarum, quasi cataractis plenis, sed ab amore creaturarum liberis & putis, in eandem imaginem transformamur, id est, in illam Domini gloriæ tota spe & affectione penetramus, eamque quasi nostram induimus? à claritate in claritatem; à claritate iustitiæ & bonorum operum, ad claritatem spei gloriæ; tanquam à Domini Spiritu edocti & instituti.* Hic transfigurationis Christi, quoad nos, finis ac scopus fuit. Nam idcirco non solus Christus in hac transfiguratione sua gloriosus apparuit, verum etiam Moyses & Elias, qui (ut narrat diuus Lucas) *viserant*

Gloriæ expectatio, virtutis stimulus.
Psalm. 4.

Coloss. 3.

Luca 21.
Roman. 5.

Catena vitæ
iustorum.

Simile.

2. Corin. 1.

Hebr. 9. & 11.

Psal. 26.

1. Cor. 5.

Consolatio
iustorum.Tract. ad Deme-
trianum.

Abac. 3.

cum eo in maiestate, id est, gloriosi. Sanctos illos viros, et si necdum visione Dei fruente (quia nondum erat propalata via Sanctorum, Christo adhuc in aeterna tabernacula non recepto; sed non acceptis repromissionibus, defuncti sunt, ut ceteri veteris Testamenti Patres) tamen gloriosos apparere Christus voluit, ad nostram consolationem, & ut nos fideliter ei seruientes, cum Moysse legem mandatorum seruantes, cum Elia zelum fidei & iustitiae habentes, simili gloria donandos doceret. Hanc consolationem in suis angustiis sibi proposuit Dauid. Quum enim dixisset, Si exurgant aduersum me castra, non timebo; subiunxit causam, Vnam petij à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, & videam voluntatem Domini: vel, ut alia lectio habet, cui Hebraeus & Graecus textus fauet, voluptatem Domini: seu, ut Euangelium loquitur, Gaudium Domini tui. Quare paulo inferius dixit: Credo videre bonum Domini in terra viventium: quod de caelesti gloria dictum nemo dubitat. Eodem modo & Apostolus adhuc semel: Scimus (inquit) quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod adificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, sed aeternam in caelis. Hac se spe consolatur, quaecunque illi fortuna obuenerit. Haec est omnium verè in Christo fidelium vera, & solida, & efficacissima consolatio contra omnia huius mundi aduersa. Ascendere in aduersum oportet, terrena despicere, caelestibus inhiare, labore contendere, difficultates pati. Sed in vertice montis gloria nos manet. De hac consolatione Cyprianus: Viget apud nos spei robur, & firmitas fidei, & inter ipsas seculi labentis ruinas erecta mens est, & immobilis virtus, & nunquam non lata patientia, & de Deo suo semper anima secunda; sicut per Prophetam Spiritus sanctus loquitur: Ficus non florebit, & non erit germen in vineis: mentietur opus oliuae, & arua non afferent cibum. Mentietur de ouili pecus, & non erit armentum in praesepibus. Ego autem in Domino gaudebo, exultabo in Iesu Deo meo. Dei hominem, & cultorem Dei, subnixum spei veritate, & fidei stabilitate fundatum, negat mundi huius & seculi infestationibus commoueri. Vineam licet fallat, & oleam decipiat, & herbis siticitate morientibus, astuans campus arescat; quid hoc ad Christianos, quid ad Dei seruos, quos paradus inuitat, quos gratia omnis, & copia regni caelestis expectat? Exultant semper in Domino, & latantur, & gaudent in Deo suo, & mala atque aduersa mundi fortiter tolerant, dum dona & prospera futura expectant.

expectant. Hæc Cyprianus contra infideles ethnicos. Hanc perpetuam fidelium consolationem, totus ille Psalmus canit, cuius initium est, Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cali commorabitur: sed ille maximè verficulus, Cum ipso sum in tribulatione, quasi dicens: Ego Deus indiuiduus comes sum tribulationis seruorum meorum, ego adsum, ego cum illis iugum traho, ut sic leuius fiat. moxque addit: Eripiam eum, & glorificabo eum: id est, non solum curabo ne absorbeat à tristitia, aut tentetur supra id quod potest; non solum eripiam eum; sed & post labores gloria caelesti donabo. Nam idcirco adiecit, quasi explicans quo demum modo eum glorificaret: Longitudine dierum replebo eum: hæc est aeternitas & ostendam illi salutare meum: hæc est Dei visio atque fruitio. Sampsoni in via occurrit catulus leonis sauis & rugiens. At ille irruente in eum Spiritu Domini, dilacerauit eum, quasi hœdum in frustra decerpens, nihil omnino habens in manu. Post aliquot dies reuertens, declinauit ut videret cadauer leonis, & ecce examen apum erat in ore leonis, & fauus mellis. In vita & via Christiana leones sæpè nobis occurrunt rugientes & saui: aliqua semper contradictio, aliqua tentatio, aliqua tribulatio. Sed si in Spiritu Dei, quem omnes accepimus, & fortes in fide tentationem superamus, ex ipso labore exhibit postea mellis dulcedo, & ineffabilis consolatio, dum aspicimus in remuneratorem Iesum, qui in monte Thabor gloriam suam ostendere voluit, ut ad similem ipsi assequendam, & certa fide expectandam, contenderemus.

3. Bonum est nos hinc esse. Faciamus tria tabernacula.

Locvs moralis de amore presentium inordinato. Petrus enim hæc verba dicens, tum gloriae huius caelestis, quam in monte vidit, intempestiuo amore rapiebatur; tum suum presentis bonum inordinate querebat. Bonum est nos hinc esse. Quare D. Lucas addit illum ex ignorantia hoc dixisse: Nesciens quid diceret. Ignorantia autè eius in eo erat, quod ante labores frui pace & gloria volebat; & esse habitator, quum adhuc esset viator: denique presentibus frui. Unde D. Augustinus hæc verba tractans ait: Quid dicis Petre? Mundus perit, & tu secretum petis? Vides tot gentes in unum conuenisse, & tu requiem quaris? Vides tenebras mundi, & tu lumen abscondis? Sic & Damascenus: Quid tu Petre de tabernaculis prapropere cogitas? Calicem Domini te prius bibere.

In orat. de trans-figur. Domini. *bibere oportet, & uniuersam per mundum Ecclesiam moderari.* Est igitur hic Petrus humanæ infirmitatis imago, quæ leui hic aliqua voluptate affecta, altiora non respicit Sicuti absurdè agit qui longa peregrinatione instituta, hospitium commodum fortè nactus, ibi se oblectat & immoratur, reliquam profectioem negligens; sic qui præsentibus infistit, oblitus cælestium, vel negligens illa ad quæ uocatur. *Omnia huius mundi gaudia* (ait S. Augustinus) *sunt solatia miserorum, non gaudia beatorum.* Nunc autem cæci peccatores in qualibet voluptate tabernaculum figunt, & morari uolunt. Auarus dicit: *Requiesce anima mea, comede, & bibe, & epulare. Habes multa bona in annos plurimos reposita.* Sed Deus respondet: *Stulte, hac nocte animam tuam à te repetent.* Stultum uocat auarum, quia summa stultitia est in diuitiis huius mundi uelle conuiescere, & dicere, *Bonum est nos hic esse.* Hinc Nabal ille, qui ob auaritiam negabat Dauidi alimoniam, stultus interpretatur, & ut uxor eius Abigail dixit, *secundum nomen eius stultus est, & stultitia est cum eo.* Superbus dicit: *Sedeo Regina, & uida non sum, & luctum non uidebo.* Sed Deus respondet: *Quantum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum; quia dixit in corde suo, Sedeo Regina, &c.* id est, quia de diuitiis superbiuit, & securitatem sibi, ac pacem in illis promisit. Quum Cræsus Lydorum Rex, in diuitiis suis spem ponens, à Solone rogaret, an quisquam eo felicior esset? pauperes quosdam Athenienses eo multo feliciores asseruit, ut qui paucis contenti essent, & minus expositi periculis & inuidiæ. Gulosus in suis epulis & patinis gaudens, ait: *Edamus & bibamus, cras moriemur.* Bonum est nos hic esse. *Venite fruamur bonis quæ sunt, & utamur creatura tanquam in iuuentute celeriter; uino precioso & unguentis nos impleamus, & non prætereant nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant.* Nullum præteritum sit quod non pertranseat luxuria nostra. *Nemo uestrum exors sit luxuria nostra. Ubique relinquamus signa letitiæ: quoniam hac est pars nostra, & hac est fors.* Sed infans istis uentricolis respondet Spiritus sanctus: *Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, & ad caluitium, & ad cingulum sacci: & ecce gaudium* (scilicet uestrum) *& letitia occidere vitulos, & iugulare arietes; comedere carnes, & bibere uinum.* Potentes & florentes in seculo dicunt: *Quomodo potui? & quis me subiiciet propter facta mea? Peccauit,*

caui, & quid mihi accidit triste? Et hi quoque quasi in bonis ducunt dies suos. Sed Spiritus sanctus respondet: *Altissimus patiens est redditor, & in die vindictæ disperdet te.* Et rursum: *Va qui pradaris, nonne & tu pradaberis? Va qui spernis, nonne & tu sperneris? Cum consummaueris, depradationem, depradaueris. Cum fatigatus desieris contemnere, contemneris.* Nulla ergo in præsentibus (quæ dicuntur) bonis stabilitas. Generaliter de omnibus huius seculi pace fruentibus dicit Apostolus: *Cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis ueniet interitus, sicut dolor in utero habentis, & non effugient.* Quis securior de uita esse potest quam fuit Heli Sacerdos, sedens in cathedra in domo sua? Tamen in cathedra sedens, mortem obiit repentinam. Herodes Rex, quum *uestitus ueste regia, sedensque pro tribunali, concionaretur ad Tyrios & Sidonios, populis que acclamaret, Dei uoces, & non hominis: felix sibi & beatus, optimoque loco esse uidebatur. Sed confestim percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à uermibus, expirauit.* Sed huius rei memorabile exemplum est Leo Armenius Imperator. Ille Michaellem Balbum, de affectato imperio conuictum, igne comburendum decreuerat. Itum est ad supplicij locum, Imperatore ipso comitante. Sed quia uigilia natalis Domini erat, uxore intercedente Imperatoris, dilatatum supplicium est. Sed Leo Michaellem ita compedibus uinctum carceri mancipauit, ut ipse clauem feræ ferreæ seruaret: ipsaque nocte insequenti carcerem ingressus, & Michaellem alte dormientem uidens, recessit iratus, iramque agitatione manus declarauit: quod totum unus ex uigilibus somnum simulans cõspicatus, Michaeli abeunte Imperatore nunciauit. Ille literas statim ad consocios socios scribit, minitans se eos omnes delaturum, nisi quod suggererat, exquerentur Socij igitur cõsiliu eius sequuti, in matutinis horis Natalis Domini cantantem Leonem interficiunt, & eodem die in ipso diluculo, Michael heri comburendus. Imperator acclamatur, & in Ecclesia diademate coronatur. Vide cætera apud Zonaram. Cræsus Rex, quum se felicem prædicaret, Soloni contradicenti non credidit, donec ad rogam uentum esset, quo à Cyro Rege, qui eum bello ceperat, comburendus ducebatur. Tunc enim exclamauit, O Solon, Solon, Cuius clamoris causam sciscitatus Cyrus, & intelligens ei prospera fortuna uenti Solonem dixisse, neminem ante obitum be-

tum dici posse, agnoscens & ipse rerum humanarum incertitudinem, captiuo pepercit. Sapientis igitur illud dictum est: *In die bonorum ne immemor sis malorum.* Iob, quum filij eius facerent conuiuia per domos, *mittebat ad eos, & sanctificabat eos, consurgensque diluculo offerebat holocausta per singulos.* Dicebat enim: *Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis:* id est, blasphemauerint Deum, dicentes: Bonum est nos hic esse. *Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est?* Dauid, post magnam victoriam in Siceleg, quum iam diuidere spolia, & agere triumphum vellet, derepentè tristissima noua accepit, de toto exercitu Israëlitico fuso, Regèque occiso, & amico Ionatha interfecto: vnde in maximum luctum omnia conuersa sunt. Sic in bonis huius mundi, quum iam te putas diuidere posse spolia, & frui opibus collectis, amara mors te rapit. Non est igitur in præsentibus bonis fiducia ponenda, non in illis gloriandum. Sicut homo morbo & annis grauis, si debili baculo innitatur, nunquam ita illi fidit, vt toto corporis pondere in illum incumbat, ne oneris magnitudine fractus, innitentem deludat atque deiiciat: ita rebus humanis toto pectore incumbendum non est, nec in eis felicitatis pars vlla ponenda, aut vnquam dicendum, *Bonum est nos hic esse.* Ethnicorum sapientes prosperam fortunam suspectam habuerunt, vt virtuti inimicam. Epaminondas posttridie eius diei quo feliciter pugnatum erat in Leuctris, processit squalidus ac submissus. Amicis sciscitantibus, ecquid illi molesti accidisset, *Nihil,* inquit: *Sed heri sensi me plus a quo mihi placuisse. Eius gaudij intemperantiam hodie castigo.* Talis moderatio quemuis etiam optimum Christianum docere poterit, ne vnquam vano gaudio elatus dicat, *Bonum est nos hic esse:* ne in quacunque fortuna sibi placeat. Plato rogatus à Cyrenensibus vt ipsis leges inscriberet, ac Reipub. statum componeret, recusauit, dicens, *Perdifficile esse condere leges tam felicibus.* Censuit præsentium bonorum vanam delectationem & fruitionem maximum esse ad virtutem capeffendam impedimentum.

4. Bonum est nos hinc esse. Faciamus tria tabernacula.

**Cælestium re-
rum amor.** Locus moralis alius de amore cælestium. Potuit enim D. Petrus hæc verba dixisse, non humano affectu, vt supra exposuimus; sed sancto, diuina videlicet dulcedine captus, & rerum omnium terrenarum oblitus, & fastidio ductus. Nam

*Eccli. 11.
Iob cap. 2.*

*Psal. 12.
Exemplum.
2. Reg. 1.*

Simile.

*Exemplum.
Plutarchus in
Græc. apophtheg-
mat.*

Laert. lib. 3.

Apophtheg.

Nam & sic hæc verba exponit D. Chrysostomus: & quod Marcus ac Lucas dicunt Petrum nesciuisse quid dixerat, cum hoc etiam sensu quadrat, quia etiam hoc desiderium adhuc incongruum erat, non absolutè, sed per accidens, quia intempestiuum, vt in altero loco ex Augustino & Damasceno ostendimus. Si quis ergo hæc verba Petri in hunc sensum malit accipere, locus erit idoneus de rerum cælestium amore differendi, & quantam ad pietatem vim ille amor habeat explicandi. Paulus amore rerum cælestium captus, vt supra ex multis eius sententiis ostendimus, sic omnia terrena contempsit, vt diceret: *Omnia abitratus sum vt stercora.* Parit ergo amor cælestium contemptum terrenorum. Quando seruus ille Abrahæ, iussu domini sui, iuit in Mesopotamiam, quæsitum vxorem Isaac, cum ei obuiam veniret Rebecca, fecit periculum quo cognouit Dei voluntatem esse, vt illa vxor Isaac existeret: factoque periculo, *dedit illi in aures aureas, & armillas in manu eius.* Postea eam à parentibus exposcit in vxorem filij domini sui, qui mentem adolescentula cognoscere cupientes, *interrogauerunt eam: Vis ire cum homine isto?* Respondit illa, *Vadam.* Magnū hoc fuit mysteriū, quo docetur, mox vt Deus alicui obfides gloriæ cælestis præbet, seseque illi aperit & manifestat per fidem (dicit enim Scriptura: *Sponsabo te mihi in fide:* quæ est in auris aurea, quia *fides ex auditu*) & per charitatem (nam armilla in manibus, est illa *charitas desponsationis*, de qua apud Ieremiam Deus loquitur) extemplo terrena despicit: *obliuiscitur domū patris sui, veteris Adæ, quia concupiuit Rex speciem decoris eius.* Cum Elias Propheta Domini Dei gloriam & maiestatem coram se prætereuntem vidit, pallio suo oculos texit; quia mox vt quis Dei fruitur deliciis, omnibus terrenis claudit oculos. Vnde Dauid: *Quid mihi est in cælo, & à te (id est, præter te) quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Cuius enim animum amor cælestium semel occupauit atque possedit, sordent ei postea terrena, non secus quàm qui, inuentis frugibus, contemnit glandes. Hinc D. Basilius: *Anima quæ semel se modis omnibus desiderio astrinxit sui conditoris, iamque insuevit oblectare se tantæ illius pulchritudinis contemplatione; prorsus non sine vehemens illud gaudium animique sui iucundissimā effusionem intercipi, aut immutari per multiplicē & succedaneā carnaliū affectionum mutationē: quin ea potius quæ aliis*

Tex. 2. huius D. d.

Philip. 3.

*Gen. 24.
Allegoria.*

Osee 2.

Rom. 10.

Ierem. 2.

Psal. 45.

Allegoria.

3. Reg. 19.

Psal. 70.

*H. 4. de gratia
actione.*

incero

2. Cor. 12. *mœrorem afferunt & tristitiam, in cumulum sibi vertet, & accessionem lætitiæ. quod Apostolus fecit quum diceret: Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cùm enim infirmor, tunc potens sum.* Sic David: *Renuit consolari anima mea in externis & terrenis omnibus. Memor fui Dei, & delectatus sum.* Sapienter in hanc sententiam scripsit Seneca: *Vt absurdum est, Sole non esse contentum quo videas, nisi aliquis alicunde igniculus alluxerit; quasi in claritate Solis haberet scintilla momentum: sic absurdum est, in solo Deo non quiescere & voluptatem capere, nisi terrenarum etiam rerum delectatio accedat; quasi in eo qui Deo se oblectat, talis voluptatula haberet momentum.* Hæc ille. *Qui auream monetam habet, quæ instar multorum est, paruas æris & argenti monetas, etiam æquivalentes, non desideraret. At in Deo omnium simul creaturarum & pulchritudo & excellentia est: multoque perfectius quàm in ipsis creaturis: quia modo quodam infinitè perfectiori se habent in Deo, quàm in seipsis.*

1. *Quemadmodum vas plenum non potest alium liquorem recipere: sic anima Dei amore imbuta, alios inferiorum rerum amores non capit.* Sicut *casta mulier* (ait Chrysostomus) *quæ virum suum amat, nullum alium amat: si autè aliū amauerit, iam non amat virum: ita & homo si Deum amat, mundum non amat: si autem mundum amauerit, iam Deum ex toto corde non amat.* Sunt nempe amor Dei, & amor creaturæ veluti balances, in quibus, quo magis vna deprimitur, hoc magis altera eleuatur & attollitur. Et sicut acus qua nauigationis cursum nauæ dirigunt, ex magnetis tactu, in solum mundi polum rectà semper tendit, quocunque flectatur; sic amor Dei purus hoc menti tribuit humana, vt, terrenis omnibus spretis, sola cælestia desideret Meritò igitur D. Petrus, cælestis gloriæ gustu & dulcedine captus, sic terrenorum omnium oblitus fuit, vt Christo diceret, *Bonum est nos hic esse.* Huc referri possunt quæ in textu 2. huius Dominicæ dicta sunt, quòd stimulus virtutis est gloriæ expectatio. De quo etiam vide Dom. Septuagesimæ.

Text. 7.

5. *Ipsum audite.*

Christo per omnia obediendum.

Locvs moralis de perfecta obedientia erga Christi Redemptoris mandata omnia. Vox enim de cælo delapsa ideo

ideo Christum glorificatum coram discipulis esse docuit, non vt illa nunc gloria fruerentur, seu humano affectu, seu sancto; sed vt Christum Iesum verum esse Dei Filium, ac mundi Redemptorem intelligerent, eique per omnia, tam in doctrina (quam partem in altero Promptuario tractauimus) quàm in moribus obedirent. Dicit ergo vox diuina è cælo delapsa: *Non audiatis mundum, qui docet delicias & diuitias appetendas: sed ipsum audite, qui præcepit contemptum diuitiarum, dicens: Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, detrimentum autem anima sua patiatur? Non audiatis mundum, qui docet dignitates & honores quarendos: sed ipsum audite, qui dicit: Nisi quis humiliauerit se sicut paruulus iste, non intrabit in regnum cælorum.* Matth. 10. Matth. 18. Non audiatis mundum, qui docet vindictam appetere, par pari reddere, & pro qualibet iniuria litigare: sed ipsum audite qui dixit: *Diligite inimicos vestros, & Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram.* Matth. 5. Deus in veteri Typo lege locutus est cum Moyse in monte, audiente vniuerso populo; & postea crediderunt omnibus quæ dixit eis Moyses. Sic in monte transfiguratur Christus, vt ipsum audiamus in omnibus. Si in deserto maxima multitudo periit, eo quòd non obedirent Moyse seruo Dei; maior & terribilis erit eorum ruina qui Christo non obediunt. Si qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis prauaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus si tantà neglexerimus salutem: quæ quum initiū accepisset enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata est? Et Moyses quidè fidelis erat in tota domo eius tanquàm famulus, in testimonium eorum quæ dicenda erant, Christus verò tanquam filius in domo sua, quæ sumus nos. Quapropter hodie se vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, &c. quæ sequuntur. Sic & Petrus hanc vocem è cælo auditam vregit, vt ad Christi obedientiam penitus exactissimam fides adhortetur. *Ipsam audite* (ait S. Cyprianus) *sive cum irascitur, sive cum parcit. Inirate supplico; in clementia gratias ago.* Non audit Christum, qui non diligit. Non diligit, qui peccato seruit. De hac perfecta obedientia erga Christum, in alio Euangelio diximus.

Exemplum.

Hebr. 2.

Hebr. 3.

2. Petri.

Serm. de Bapt. Christi.

Dom. 2. post Epiph. text. 4.

EVAN

Lucæ 11.

ERAT Iesus eiiciens demonium, & illud erat mutum. Et cum eiecisset demonium, locutus est mutus; & admirata sunt turba. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe demoniorum eiicit demonia. Alii tentantes, signum de caelo querebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum, dixit: Omne regnum in se diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum ipsius, quia dicitis in Beelzebub eiicere me demonia? Si autem ego in Beelzebub eiicio demonia, filij vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito Dei eiicio demonia, profecto peruenit in vos regnum Dei. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia que possidet. Si autem fortior illo superueniens, vicerit eum, & vniversa arma eius auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. Qui non est mecum, aduersum me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Cum immundus spiritus exierit ab homine, perambulat per loca inaquosa, quarens requiem. Et non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui. Et cum venerit, inuenit eam scopis mundatam & ornatam. Et tunc vadit, & assumit secum septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Et sunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum hac diceret, extollens vocem quadam mulier de turba, dixit ei: Beatus venter qui te portauit, & vbera que suxisti. At ille dixit: Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Erat Iesus eiiciens demonium, & illud erat mutum. De potestate demonis super corpora humana.
2. Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub principe demoniorum eiicit demonia. De perverso hominum iudicio, & virtutis odio atque inuidia.
3. Omne

3. Omne regnum in se diuisum desolabitur. De pace seruanda cum Deo & proximo.
4. Cum fortis armatus custodit atrium suum, omnia, que possidet, sunt in pace. De falsa pace & securitate impiorum, quam diabolus procurat.
5. Si autem fortior eo superueniens, vicerit eum, vniversa arma eius auferet in quibus confidebat. De perfecto peccati exterminio.
6. Et sunt nouissima hominis illius peiora prioribus. De recidiua peccati.
7. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Locus duplex.
1. Contra auditores verbi infructuosos.
2. Contra non audientes verbum.

1. Erat Iesus eiiciens demonium, & illud erat mutum.

LOCVS moralis de potestate demonis super corpora & animas peccatorum. Quum enim frequenter in Euangelio legamus Christum eiecisse demonia e corporibus hominum; & quum iste demoniacus, quem in hoc Euangelio Christus sanauit, non solum mutus, sed & surdus, & cæcus fuerit; quumque in hoc Euangelio circa potestatem eiiciendi demonia cauillati fuerint Iudæi, & accuratè responderit Christus; ac postremò, quum ideo hominū corpora à demone vexari Deus permittat, ut, quam violenter & hostiliter ad animas perdēdas operetur, nos doceret & cōmonefaceret; propterea ut de demonū in corpora & animas potestate à Deo illis permessa aliquid dicatur, hic locus admonet; & ad tantū aduersarij odiū & cautelā salubriter informat. Demoniacus iste apud Marcum dicitur surdus & mutus, quod & vox Græca apud Lucam *νάφθ* significat. Apud Matthæum verò additur, etiam cæcus. Dicitur autem demoniū habuisse mutū, surdū, & cecū, quia nō à natiuitate, sed vi & operatione diaboli talis factus fuerat. Propterea dicit Euangelicū, *quod admirata sunt turba*. Propterea inuidi Iudæi cauillabantur: *In principe demoniorum eiicit demonia*. Totum hoc autem non nisi Dei permissione fiebat. Nō potuit diabolus Iob in bonis aut corpore tangere, nisi Deo permittente. In deceptione Achab potestatem accipit à Deo spiritus mendax. In Euangelio petunt à Christo demones facultatem ingrediendi porcos. Multo magis ingrediendi homines potestatem accipiunt. Illustre est huius rei exemplū de Nerone, Christianorū persecutore. Plurimis enim vocatis magis, & toto orbe conquisitis, nullum poterat ab eis respōsum ad sua quesita, ope demonū, extorquere; Deo illud nō permittente, ut refert Plinius. Permittit autem hoc Deus alias quidē ob causas, quæ ad doctrinam pertinent, ut propter infideles, qui negant esse demones, quales erāt

Diaboli potestas super corpora & animas hominum.

Marci 7.
Matth. 12.

Potestas diaboli ex Dei permissione.
Exempla.
Iob 1. & 2.
3. Reg. 12.
Matth. 8.

Narr. hist. li. 310.

Saddu

Sadducæi; propter magos ipsos, ut à diabolo ad Deum conuertantur, ut in Cypriano mago factum est; propter Dei potentiam ostendendam, ut docet Augustinus; sed ad mores quod attinet, duabus potissimum de causis. 1. ad tentationem iustorum. Sic dæmonum opera in ariolis & magis Deus permittit, quia, ut ait Scriptura, *Tentat nos Deus, ut palam fiat utrum diligamus eum ex toto corde, an non.* Qui enim non sincerè diligunt Deum, sed sua magis commoda, confugient ad magos, & ad diabolum, ut latè profequitur diuus Augustinus, disputans contra incantatores suorum temporum. Secundò, & frequentius ad punitionem peccatorum. Sunt enim ministri iustitiæ diuinæ, qui mittit indignationem iræ suæ per Angelos malos. Sunt enim quædam peccata grauiora, propter quæ dæmon in corpus ipsum potestatem accipit. Vnum est infidelitas positia, seu agnitæ veritati resistere, aut ab ea recedere. Sic Cyprianus docet, suo tempore multos fuisse à diabolo possessos, quòd à fide recessissent: & exemplum adfert de quadam femina re lapsa, à diabolo interfecta. Alterum est abusus Sacramentorum, cuius rei exempla adfert ibidem Cyprianus, narrans viros & mulieres à malis spiritibus possessos, eo quòd sine confessione & pœnitentia peccatorum, ad venerabilem Eucharistiam accedere præsumpsissent. Ex his quoque erant, de quibus Apostolus dixit: *Propter hoc infirmi inter vos multi sunt, & dormiunt multi.* Huius etiam generis est blasphemia in Deum. Sic Apostolus *Hymenam & Alexandrum tradidit Satana, ut dicant non blasphemare.* Nonnunquam propter vehementem animi perturbationem, ex ira & iurgio ortam, diabolus corpus ingreditur: cuius rei tria recentia exempla refert Alexander ab Alexandro, scriptor modernus. Sæpius verò in tenera ætate, propter imprecationem parentum temerariam, sed satis vsitatam, à diabolo possidentur paruuli & paruulæ. Exempla sunt frequentia. In vita sancti Zenobij martyris sic legitur: Mater quum filio febribus laboranti, quadragies vna nocte poculum porrexisset, pueroque adhuc potum petenti irata dixisset, Vnà cum hoc diabolus bibe; puer statim à dæmone possidetur. Celebris illa dæmoniaca Laudunensis in Gallia, anno 1566. liberata, itémque Montensis in Hannonia, anno 1584. ex hac parentum suorum imprecatione in potestatem dæmonis venerunt. Interdum ex inuidia & liuore à dæmone quis possidetur.

De Trin. li. 3. c. 9.

Deut. 13.

Tract. 7. super 10.

Psal. 70.

Peccata dæmoniacorum.

I.

Lib. 4. epist. 7. Ser. de lapsis.

2.

1. Cor. 12.

3.

1. Tim. 1.

4.

Genial. dierum lib. 4. cap. 19.

5.

Exempla. apud Surium, 25. Maij.

6.

Sic Saul agitated fuit à spiritu malo propter inuidiam qua in Dauid flagrabat. Interdum propter effrenem libidinē. Sic septem mariti Saræ, quæ iuniori postea Tobia nupsit, à dæmone interfecti sunt. Prosper quoque refert de femina à dæmone possessa, eo quòd impudicè aspexisset Veneris quoddam idolum in balneo positum. Sed & propter superbiam. Sic enim Nabuchodonosor, supra modum superbiens, punitus est. Dixit enim: *Nonne hæc est Babylon ciuitas magna, quam ego edificauit in domum regni, in robore fortitudinis mee, & in gloria decoris mei? Cùmque sermo adhuc esset in ore Regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex: Regnum transibit à te, & ab hominibus euicent te, & cum bestiis feris erit habitatio tua: fenum quasi bos comedes, &c.* Nempe per diabolum sic dementatus fuit, ut putaret se esse bestiam, sicuti hunc locum exponunt S. Hieronymus, Epiphanius, & alij; & latè doctèque defendit Petrus Loyerius in libris de Spectris. Frequentissimè verò propter nimiam curiositatem ex hominum corporibus loquitur dæmon, & decipit stultos: & hæc ferè sola causa est, quòd tot magos & maleficos etiam hodie passim videmus. De qua re sic Augustinus in Sententiis: *Per dæmonum fallaciam illuditur curiositas humana, quando id impudenter appetunt scire, quod nulla ratione eis competit inuestigare.*

At verò per peccatum omne mortale grauius circa animam operatur dæmon, & magis dæmoniaci sumus. Animam quidem ille sicut corpus possidere & inhabitare non potest (soli Deo hoc posse proprium est, quia ipse habet intrinsecam operationem essentiæ) tamen circa illam fœdos effectus operatur. Idcirco enim vocatur, *Princeps potestatis aeris huius qui operatur in filiis diffidentia.* Et olim vocabantur Energumini, in quibus diabolus operabatur: qua voce Paulus hoc loco vsus est, τῶν ἐνεργυμένων. Hoc etiã sensu vocatur *Princeps huius mundi. Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi euicetur foras.* Videlicet, ut non operetur in hominum animis sicut prius, quia filij diffidentia per fidem fient filij Dei, ut sic non regnet amplius peccatum in mortali corpore ipsorum. *Vocatur Princeps mundi (ait Augustinus) quia dominatur ei qui diligit temporalia bona, qua in hoc mundo continentur: & quia princeps est cupiditatum earum, quibus concupiscitur omne quod transit. Quando enim dictum est peccatori, Terra es, & in terram ibis, eodem tempore dictum est diabolo, Terram māducabis. Datus est ergo Pars Hyemalis. D d in cibum*

6.

2. Reg. 16.

7.

Tobia 6.

In dimidio rēp. cap. 6.

8.

Daniel. 4.

In comment.

In vita Daniel.

Lib. 1. cap. 11.

9.

Caus. 26. quæst. 5. can. sin.

Dæmoniaci quoad animam.

Ephes. 2.

Ioan. 12.

De agens Christiano, cap. 1.

Genes. 2.

in cibum diabolo peccator. Non sumus terra, si nolumus manducari à serpente, Sicut quod manducamus, in nostrum corpus conuertimus; sic per malos mores hoc efficitur quod diabolus est, ei similes, eique subiecti. Hæc ille. Hæc etiam ratione vocatur in hoc Euangelio, *Fortis armatus, custodiens atrium suum.* Per peccati enim dominium, atrium & ingressum cordis nostri ita custodit & tenet, ut nihil diuinum, salutare nihil eò possit ingredi. *Tollit verbum de corde nostro: suffocat illud per fallaces diuitias, sollicitudines, & voluptates huius vite:* ut in alia Dominica explicatum est. Docent hoc Scriptura, tam in genere quàm in particulari, de quolibet ferè peccato. *Qui facit peccatum, ex diabolo est: & Christus venit ut dissoluat opera diaboli,* id est, peccata. Vnde & Iudæis dixit: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere.* Porro in anima operatur diabolus per odium fraternum: *Qui odit fratrem, homicida est. Diabolus autem fuit homicida ab initio.* Per mendacium: *Diabolus enim mendax est & pater mendacij.* Per libidinē, quia ille est *incundus spiritus,* ut in hoc Euangelio vocatur. Per superbiam, quia ille est *Rex super omnes filios superbia.* Et suadet Apostolus non promoueri neophytum; *ne elatus incidat in iudicium diaboli.* Per auaritiam, propter quam de Iuda auaro dictum est, *Vnus ex vobis diabolus est.* Per dolum & fallaciam, & circumuentionem proximi. Sic Elymas magus, *plenus omni dolo & fallacia,* vocatur à Paulo *filius diaboli.* Per iracundiam. *Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo.* Porro quanto grauius & infelicius sit hoc modo demoniacum esse, quàm corpus à diabolo possideri, argumento esse potest ipsa Ecclesiastica disciplina. Ab Apostolo enim *corpus traditur satanae, ut spiritus saluus fiat.* Tunc enim Apostoli (ait sanctus Chrysostomus) ut à dæmonibus oblectos liberare, ita potestati dæmonis peccatores tradere poterant. Huius etiam rei argumentum est, quòd etiam propter venialia interdum peccata, corpora possidere dæmon permittitur: ut propter impatientiam, vel durius verbum prolatum, Abbas Moyses possessus fuit, teste Cassiano: ut propter gulam leuiorem, & auidam de fonte potationem monachus alius, teste sancto Gregorio in dialogis: ut denique propter distractionem inter orandum, ut in vita sancti Bernardi legitur. Refert Seuerus Sulpitius, sanctum quendam Eremitam à Deo petiisse, & impetrasse, ut per aliquot menses à dæmone quoad corpus

Luca 8.

Domin. Sexag.

1. Ioan. 3.

Ioan. 8.

1. Ioan. 3.

Ioan. 8.

Luca 21.

Iob 41.

Ioan. 6.

Actor. 13.

Ephes. 4.

1. Corinth. 5.

Homil. 5. in

1. Corinth.

Dæmoniaci corpore propter leuia peccata.

Exempla.

Collat. 7. cap. 27.

Lib. 1. cap. 4.

Lib. 2. cap. 11.

In vita S. Mar-
tini, dial. 1.

corpus agigaretur, propter superbiæ periculum. Stagyrites ille monachus, ad quem libros de Prouidentia Dei diuus Chrysostomus scripsit, arreptus à dæmone fuit non quum in seculi deliciis vir nobilis versaretur, sed quum in vita monastica vitam sanctissimè institueret. Hæc omnia argumento sunt, dæmoniacos corporaliter non esse semper deteriori loco, sed sæpe multo meliori & feliciori, quàm qui animo tenus dæmoniaci sunt. Qui aliter iudicant, ideo sic iudicant, quia oculos habent in carne non in corde. Quanquam & oculi carnis docere hoc possunt, ut obseruauit sanctus Chrysostomus. *Peccatum, inquit, grauius est dæmone. Nam ille quidem humiles facit. An non videtis dæmoniacos, quando respuerint à morbo, quàm sint submissi, quomodo intueri non audent? Nos contra iniustitia afficientes non erubescimus.* Hæc ille. Dæmoniacus què Christus in hoc Euangelio sanauit, pessimo loco fuisse videtur, quia & mutus, & surdus, & secus fuit. Sed plerique hodie peccatores (res dolenda) tales dæmoniaci sunt, muti, surdi, & cæci; non corpore, sed animo: quod infinitè deterius & periculosius est, eoque periculosius, quo minus videtur & agnoscitur periculum. Dæmoniacos corpore fugiunt omnes, & illis exorcista quæritur omni cum diligentia. Dæmoniacos animo fugit nemo, & exorcistas omnes ipsi fugiunt, quia nec videre eos possunt, nec audire volunt. Mutum dæmonium habent, qui nec Deum laudare, nec peccata sua confiteri possunt. Quàm multi ad deliberandum in causis humanis facundissimi, ad peccatorum suorum confessionem, sacerdoti Dei faciendam, penitus elingues sunt, & tanquam paruuli, non valentes loqui, aiunt: Interroga me pater, quia confiteri nescio! Hos diabolus mutos fecit, non natura. Diaboli enim hæc grauis astutia est, & dolus pessimus, ut nobis tacentibus peccata nostra, ipse postea nos accuset. Quæ de re sic D. Chrysostomus: *Pudorem & verecundiam Deus dedit peccato, confessioni fiduciam. Inuertit rem diabolus, & peccato fiduciam præbet, confessioni pudorem & verecundiam.* Non pudet peccare, pudet confiteri. Sic ferè & D. Ambrosius: *Nonit omnia Deus, sed expectat vocem tuam, Non vult ut insultet tibi diabolus, & celantem peccata tua arguat. Præueni accusatorem tuum.* Nempe diabolus vocatur in Apocalypsi, *Accusator fratrum, qui accusat nos in conspectu Dei die ac nocte.* Sed illa peccata, quæ hic confessi fuerimus Deo & sacerdoti eius, accusare non

Homil. 41. in
Actib. Apost.Dæmonium
mutum qui
habeant.

Homil. 3. de penitent.

De penitent.
lib. 2. cap. 7.

Apocal. 12.

Confessionis
peccat. necessitas.

Lib. 3. in Levit.

potest: cetera omnia accusabit. Sic Origenes: *Cuncta peccata necesse est publicari necesse proferri. Proferri autem aut à nobis, aut ab illo, qui est accusator peccati est, & incētor. Si praueniamus eum in hac vita nequitiam diaboli prauenimus.* Hoc ergo agit, ne peccata in hac vita confiteamur. Quod qui non faciūt, secretarij diaboli sunt, eiusque arcana seruant.

Exemplum.

Histor. Eccles.
gentis Angl. lib.
5. cap. 14.

Narrat venerabilis Beba, de viro quodam militari & aulico, Regi suo percharo, qui ex graui infirmitate decumbēs, à Rege ipso semel atque iterum monitus, peccata vt sua ac scelera confiteretur, pœnitentiãque ageret, respōdit, *Non se tunc velle confiteri peccata sua, sed cum ab infirmitate resurget, ne fortè exprobrarent sibi sodales, quòd timore mortis faceret ea, quæ sospes facere noluerat: fortiter quidem, vt sibi videbatur, locutus, sed miserabiliter, vt postea patuit, demoniaca fraude seductus.* Moritur enim paulo post absque pœnitentia, & venia desperata. Hic miser dæmonium mutum habuit. Obseruatū est in exorcismis nostri temporis, diabolium peccata astantium reuelasse, quæ nondum confessi fuerant; eosdēq; post confessionem redeuntes, nullius peccati arguere potuisse. Cuius etiã rei in vita sancti Dunstani Archiepiscopi Cantuariensis exemplum legere licet.

In histor. Lau-
dunensi, cap. 39.

Qui in fluuium cadit, etiam si aqua vsque ad barbam accedat, viuere tamen & euadere potest, donec os ipsum aqua intret & cooperiat; tunc enim nullum vitæ remedium, quem mutum diabolus fecit, quem à peccati confessione abduxit, de eius salute nulla spes reliqua est. Deus inter ceteras grauiſſimas comminationes apud Prophetam dicit: *Adhære faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus.* In palato residet gustus. Linguam adhære palato, est voluptatem sic capere in peccatis, vt propter voluptatem lingua taceat. Lupus, quum ouem rapit, primū & ante omnia guttur ore comprehendit, ne possit balare, & pastoris opem inclamare. Sic diabolus os nostrum pudore vel ignauia claudit, vt peccatum vero Pastori Christo, & alijs ab eo pastoribus Ecclesiæ datis, aperire nequeat. Nouit contraria contrariis curari, ideòque peccatum, quod semper secretum petit, & occultari vult, sui propalatione & manifestatione sanari. Impudicus, qui virginem sollicitat, id ante omnia suadet, ne parentibus aut amicis aliquid eorum quæ dicuntur effutiat. Sic dæmon, animam stupraturus, silentium indicit. Qui natura muti sunt, quia loqui nequeunt, per signa, per digitos, per gestus corporis ostendunt

Apud Surium,
tomo 3, pag. 334.
Simile.

1. Quem mutum diabolus fecit, quem à peccati confessione abduxit, de eius salute nulla spes reliqua est. Deus inter ceteras grauiſſimas comminationes apud Prophetam dicit: *Adhære faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus.* In palato residet gustus. Linguam adhære palato, est voluptatem sic capere in peccatis, vt propter voluptatem lingua taceat. Lupus, quum ouem rapit, primū & ante omnia guttur ore comprehendit, ne possit balare, & pastoris opem inclamare. Sic diabolus os nostrum pudore vel ignauia claudit, vt peccatum vero Pastori Christo, & alijs ab eo pastoribus Ecclesiæ datis, aperire nequeat. Nouit contraria contrariis curari, ideòque peccatum, quod semper secretum petit, & occultari vult, sui propalatione & manifestatione sanari. Impudicus, qui virginem sollicitat, id ante omnia suadet, ne parentibus aut amicis aliquid eorum quæ dicuntur effutiat. Sic dæmon, animam stupraturus, silentium indicit. Qui natura muti sunt, quia loqui nequeunt, per signa, per digitos, per gestus corporis ostendunt

Ezech. 3.

Similia.

1.
Stella in Luc.
cap. 11.

2.

3.

ostēdunt quid velint. Sic Christiani, qui mutum dæmoniū habent, signis quidē vtuntur cōmunibus; cruce frontem signant, Ecclesiã ingrediūtur, genibus flexis orare se velle ostēdunt; sed nihil præter signa habēt: nec orant, nec laudāt, nec confitentur; fari nequeunt quæ ad Dei gloriam, vel salutem propriam faciunt. Hi habent dæmonium mutum.

Sed qui mutus est, idem surdus est; imò Deo mutus, dæmonium quia surdus. Dæmonium surdum habet, qui Dei verbum surdum. non audit, aut, si audit, non attendit, quia diabolus rapit verbum de corde eius, de quo aliqua diximus in alia Do-

Domin. Sexag.
Similia.

minica. Si hominem videres in via ambulātem, post quem multi clamarent, monentes vt ab illa deflectat, quia nec recta via est, & præterea latronum insidiis plena, & ille nihilominus pergeret porrò semper; nõne eum surdum omnes existimarent? Talis est, quem nulla verbi Dei prædicatio, nulla Ecclesiæ doctrina, nulla sana consilia ad viam virtutis aberrantem reducere possunt. Qui arcem

2.

obsidione præmit, curat, vt nullum alimentorum genus ad obsessos ingrediatur: diabolus quos possidere vult, obsidet primū, & ab ombi spiritali cibo capiēdo diligenter abarcat. Custos carceris non multum impedit, vt, qui carcere detinentur, intra carcerem solutis pedibus ac manibus incedant; hoc autem diligentissimè curat, vt ostium carceris perpetuò sit clausum, ne exeant: sic diabolus, quos in peccato captiuos tenet, non adeò multum curat, si liberas habeant manus ad faciendas eleemosynas, & liberos pedes quibus Ecclesiam frequentent; sed id sum-

3.

mopere curat, ne ostium cordis ad verbi Dei auditum pateat, ne semen bonum intrò recipiatur, & fructificet. Dicit Propheta: *Solve vinculum colli tui captiua filia Sion. Gratis venundati estis, & sine argento redimemini.* Inter omnia vincula, colli vinculum maximè est & periculosum & durum. Latro, pedibus manibúsque ligatus spem adhuc habet euadendi mortem: cum verò collum fune alligatur, nouit se suspensio esse proximum. Peccator etsi manibus ac pedibus à diabolo vinctus teneatur, vt vix vllum bonum opus facere valeat, tamen adhuc spes salutis esse potest, quam diu collum & caput liberum habet, vt ad verbum salutis audiendum aures arrigat suas: sed si ita à diabolo ad terrena incuruatur, vt collo colligato, capitis liberum vsum non habeat, nouerit se damnationi proximum. Dæmonū enim peccatori insultantiū illa in scripturis vox est. *Dixerūt*

Esaiã 57.
4.

Esaia 31.

anima tua, incuruare, ut transeamus: & posuisti ut terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus. Qui se à diabolo collo ligari permittit, & quasi suffocari in se omne salutis verbum, incuruatur in omnem terrenam cupiditatem, vt super eum diabolus transeat, omnemque suam in eo voluntatem faciat, iuxta verbū Pauli de huiusmodi: *Qui captiui tenentur ad voluntatem eius.* Sed & præterea exæcat suos

2. Tim. 2.

Dæmonium cæcum.

Domin. Quinquag. rex. 5.

Simile.

Exemplum.

Valer. Max. lib. 8. cap. 7.

Psal. 7.

Exemplum.

Num. 22.

Ioa. 1.

Simile.

diabolus, & sunt qui habent dæmonium cæcum; quales planè omnes sunt mortaliter peccantes, vt in alio Euangelio offendimus. Si te opus aliquod aggrediētem, nudo ense aliquis adoriretur, mortem præsentem minitans, tu verò nihilominus in opere patrando pergeres, opusque completes, nonne te omnes meritò cæcum ducerent, ac nihil videre? aut certè sic operi intentum tuo, vt ad aliquid aliud videndum oculos non haberēs? Quum Metellus Syracusas post longam obsidionem cepisset, iubet per edictum toti exercitui, ne quis Archimedes Geometram admirabilem læderet, sed ad se saluum perduceret. Ingressus inter prædandum urbem miles in hōspitium Archimedis, sed eum ignorans, videt eum in puluere lineas ducentem: rogat, stricto gladio, quis esset; Archimedes operi intentus, iubet, ne lineas à se ductas pedibus perturbet. Noli (inquit) obsecro, istum circulum disturbare. Iratus miles, hominem interficit. Peccatores, ita peccatis suis intenti & addicti sunt, vt, quasi nulla esset Dei iustitia, in opere securi pergant. Et tamen dicit Scriptura: *Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit, & parauit illum.* Non dicit, vibrabit, tendet, parabit; sed omnia iam facta & parata affirmat. Non nisi mera cæcitas, qua diabolus eorum corda tenet, hunc diuini iudicij contemptum parit. Balam impius Propheta, & ad maledicendum Dei populum pergens, non videt in via Angelum Dei stantem, gladio euaginato. Afina Angelum vidit, & declinat è via quantum potest. Simples, & timentes Deum, vident Dei iudicia, & timent, & à peccato sibi cauent. Superbi, & pecuniæ cupidi, vt iste Balam, lucrum suum & honorem quærentes, non vident quicquam in via. Nullum Dei iudicium formidant. De hac cæcitate dixit Ioannes: *Mundus Christum non cognouit, & tenebra eum non comprehenderunt.* Sicut ergo qui somnum prorsus tranquillum capere vult, primum iubet, vt tota familia silentium seruet; secundò fenestras claudit; tertio ianitori præcipit, vt neminem intromittat: sic diabolus,

bolus, vt suos peccati somno oppressos teneat, primum furdos facit, vt voces prædicatorum non audiant; deinde mutos, vt peccatum nunquam confiteantur; ac postremo cæcos, vt peccatum tandem ipsum non agnoscant, iuxta illud: *Impius, quum in profundum venerit, contemnet.*

Prou. 18.

2. *Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub, principe dæmoniorum, eiicit demonia.*

Locvs moralis de peruerso & iniquo hominum iudicio, & de virtutis odio seu inuidia. Tam stupendum miraculum, tam illustre beneficium, hominis muti, surdi, & cæci, idque dæmoniaci, liberati, quod turbæ & simpliciores homines admirati sunt, digna laude prædicantes; alij tamen, quos Phariseos fuisse Matthæus dicit, *Scribas populi,* Marcus scribit; totum pessimè calumniantur, & dæmoniaci, adeoque dæmoniorum principi attribuunt. Quemadmodum lignum, cuius dimidia pars submersa est in aqua, altera verò extra aquas libero aëri subiecta, fractum & obliquum esse intuentibus videtur, quum tamen reuera integrum & rectum sit: sic ea virtus, quæ recta ratione præditis perfecta, & omnibus suis numeris absoluta videtur, ab improbis iniqua iudicatur, propter iudicium inuidiæ & malitiæ crasso humore deprauatum. Nullum est opus tam bonum, quod improbi non vituperēt. Si humilis es, abiectum te & vilem reputant: si patiens, pusillanimum & ignauum te dicent: si studiosus, deuotus, pius, hypocritam te vocabunt: si abstinens, avarum: si taces, stultum: si loqueris, garrulum: si iustus, crudelem: si misericors, inertem: si grauitatem indueris, superbum: si affabilem te præbes, leuem: si liberalis in pauperes, prodigum: si minus dederis, avarum appellabunt. Cùm Dauid misisset nuncios, vt consolarentur Anon Regem Amon, de morte patris sui Naas, charitate motus; impij id factum sic interpretantur, quasi speculandi causa, & animo hostili id fecisset, vnde & maxima ignominia nuncios affecerunt. Sic diabolus ipse, quum Iob virum sanctū Deus laudaret: *Nunquid (inquit) gratis Iob timet Deum?* accusat vt hypocritam & avarum. Fluius magnus, & alueus latè patens, omnes riuulos ad se venientes, sinu suo excipit & complectitur. Ignis omnia comburit, & in seipsum cōuertit. Charitas dilatata, omnes aliorum actiones in bonam partem accipit: & vbi factum non potest, saltem intentionem excusat. Inuidiæ flamma,

Iudicia peruersa.

Matth. 23.

Marc. 3.

Simile.

Exempla.

2. Reg. 10.

Iob. 1.

Similia.

1.

superbia ignis, malitiæ & iræ feruor omnia bona consumit, & nihili facit, sibi que assimilatur. Serpens florem comedit, & in venenum conuertit, ex quo apes mel colligit. **2.** Edificium perpendiculo mensuratum, quo plura habet superposita, eo validius est. Si regula errauit, & mensura defecit, quicquid superextruis, corruet. Cor nostrum, quod veluti **3.** basis est & fundamentum omnium quæ vel agimus ipsi, vel ab aliis acta iudicamus, si rectæ rationis perpendiculo mensuratur, ex omnibus aliorum bonis operibus ædificatur; & quâto plura videt, tanto ædificatur magis & corroboratur, suum in omnibus profectum faciens: at si malitia, odio, inuidia, superbia infectum & corruptum fuerit, omnia in suam perniciem conuertit, ex omnibus calumniandi, rixandi, vituperandi ansam capit. **Quare cur Caiphas, & Pharisei, & Scribæ, & Seniores populi cõtra Christum consilium inierunt. Respondebunt. Quia hic homo multa signa facit.** **Quare cur multi hodie pij, religiosi, sancti, & docti viri odio habentur. Respondebitur, Quia isti homines multa signa faciunt: præter & supra vulgus hominum vitam piè ac sanctè instituunt. De huiusmodi dicit Propheta: Frater fui draconum, & socius strutionum.** Draco insidiatur elephantis partui, vt postea pungat vel mordeat. Inuidus bono operi alterius, prauæ suspicionis iudicio insidiatur, aculeo murmurationis pungit, & veneno detractionis mordet. Sicut ignis Græcus in aquis magis inardescit, & noctua media luce magis caligat: sic inuidus in aquis gratiarum fortius exardescit, vnde deberet extinguiri, & luce bonorum operum magis excæcatur, vnde deberet illuminari. Huiusmodi scarabæo similem esse scribit Epiphanius; vel quia non nisi hominum vitia notat, vt in stercore semper versatur scarabæus; vel quia solis aliorum virtutibus vexatur, sicut vnguentum succi balsami, aut nardi, aut alium quemuis odorem scarabæus non sustinet. Sicut ægritudo oculorũ (ait Plutarchus) ad omnem splendorem turbatur; sic inuidia ad omnem virtutem: & sicut cantharides lætioribus frumentis, & viridioribus rosis maximè innaſcuntur; ita inuidia & maleuolentia optimis quibusque insidiatur. Cùm Athenienses Aristidem ostracismo, id est, datis testulis, damnare vellent; & rusticus quidam testulam ad eum deferens, iussisset, vt Aristidis nomen inscriberet; Nostine, inquit Aristides, Aristidem? Cùm ille negasset se nosse, molestè tamen ferre quòd Iustus

Iustus cognomine diceretur; siluit Aristides, & nomen suum inscripsit testulæ, & reddidit. Aristoteles postea ex Athenis aliò cùm commigrasset domicilium fixurus, causam rogatus, respondit; *Ne bis in philosophiam Athena peccarent*: coniciens id sibi euenturum, quod paulo antè Socrati, qui æmulorum inuidia veneno interire coactus est. Si in puteum luto & cœno plenum aquam puram & claram infuderis, nihil aliud efficies, nisi vt aquam perdas, & cœnum turbes. Sic bona quæ Christus confert impiis, ipsi in deterius conuertunt, & ex illis deteriores fiunt. Nam quòd ex sola inuidia Pharisei & Scribæ hoc Christi miraculum principi dæmoniorum attribuerunt, ex vna Christi responsione manifestè patet, qua dixit: *Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt?* Filiorum nomine, Chrysoſtomus, Hieronymus, & Hilarius in hunc locum, discipulos Christi intelligunt, qui iuxta potestatem illis antea datam, dæmonia eiiciebant. Dicebant enim ad Christum redeuntes: *Domine, etiã dæmonia subiiciuntur nobis.* Qui opus alienum condemnat, transferat illud in alterum, qui eum nunquam offendit. Videbit vtrum ex iudicio, an ex affectu condemnet. Iudex qui alteri parti infensus, alteri amicus est, ipso iure repudiatur. Sic de aliorum factis non est idoneus iudex, quibus infensus est. In languido stomacho cibus omnis, quantumcunque pretiosus, perit, & in malos conuertitur humores. Sic cor inuidum, omnia rectè facta conuertit in vitia, & de illis contristatur, non pascitur. Acutè Bion Borysthenites, inuido cuidam subtristi, *Nescio, inquit, vtrum tibi malum, an alteri alicui bonum contigerit.* Ad istos applicari potest quod Propheta dicit: *Occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terrã in die luminis.* Nam in bonis operibus, quæ natura sua sic lucent, vt glorificetur Deus; inuidus nihil nisi meras tenebras videt: ideòque (vt sapienter scripsit sanctus Gregorius) *Ex alienis bonis, quæ si diligenter, sua faceret bona, non diligendo sed inuidendo, sua facit mala.* Quam etiã ob causam Christus apud Matthæum, post tantam hanc Phariseorũ blasphemiam, ex inuidia natam, terribilissimum in eos fulmen vibrat: *Qui dixerit verbum contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.* Omnis quippè inuidus & maleuolus, qui bona opera, quæ sunt opera Spiritus sancti, ac si essent peccata & diaboli opera, traducit (sicut hic Pharisei fecerunt) quum talis maleuolentia cor durũ & impœnitens reddat, **peccat**

Simile.

Hom. 29. & 42.

Matth. & Luc. 10.

Similia.

Apophtheg. Laert. lib. 4.

Amos 8.

Matth. 5.

Cura Pastor. par. 3. admonit. 11.

Matth. 12.

Peccatum in Spiritu sanctum.

peccat in Spiritum sanctum peccato blasphemiae, quod non remittetur. *Mala cetera* (ait Cyprianus) *habent terminum: & quodcumque delinquitur, delicti consummatione finitur.*
In latrone conquisit scelus homicidio admissis, & pradoni rapacitatem statuit prada possessa. Invidia terminum non habet: permanens iugiter malum, & sine fine peccatum. Quod exemplo illustrat Chrysoctomus: *Corinthius fornicator accusatus fuit, & breui correctus. Abeli Cain invidit, sed sanatus non est. Quin & Deo ulcus eius sanatur magis intumescebat, & fluctuabatur, & ad eadem properabat.* Nepe (vt ait Prosper) vnde pos-
plat. lib. 3. cap. 9. sunt fieri boni, qui sunt in bono mali? Aut quomodo eos punient mala sua, quos etiam bona puniunt aliena?

3. Omne regnum in se diuisum desolabitur.

De pace cum Deo & proximo.
 Locus moralis de pace seruanda cum Deo & proximo. Nam vt in regno, sic in corde humano se res habet, vt omnis diuisio ac separatio, siue à Deo, siue à proximo (quorum vnum sine altero non fit) pestem ei atque perniciem adferat. Primus noster parens è paradiso voluptatis expul-
 Exempla. *Genes. 3.*
Genes. 6.
3. Reg. 11.
4. Reg. 25.
Psal. 48.
Galat. 5.
Simile.
Rom. 4. & 5.
Philip. 4.
 sus est, quia non seruauit pacem cum Deo; sed serpentis & vxoris consilium sequutus, diuisit se ab eo, violans mandatum. Mundus diluuiò perit propter discordiam, & vitæ dissimilitudinem, quæ erat inter filios Seth, timètes Deum; & filios Cain, qui corruerant viam suam. Antequam filij Israel in captiuitatem ab Assyriis ducerentur, decem illa tribus ab aliis duabus Iuda & Benjamin separatae, diuersum regnum constituerunt. In naturalibus, quando elementa in mixto debiram proportionem seruant & conformitatem, mixtum diu perseuerat: vbi illa analogia & pax dissoluitur, mixtum corrumpitur. Vnde iuxta Christi verba dicit Psalmista: *Conturbata sunt Gentes, & inclinata sunt regna.* Paulus verò ad pacem singulos inuitans, *Si inuicem, inquit, mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini.* In exercitu nulla præsentior clades quàm quando acies dissipata est, aut inter milites dissensio coorta: at tota vita nostra militia quædam est super terram. Si cum Deo & proximo pax seruatur, ab hostibus non timendum. Sed ideo debellamur à carne, à mundo, à diabolo, quia hæc pax non seruatur. Originalis peccati pœna est rebellio & rixa carnis contra spiritum. Sed renati & iustificati in Christo, *pacem habent apud Deum vt non regnet peccatum in mortali corpore nostro. Hæc est pax Dei, quæ exuperat omnem sensum;*
 custo

custodiens corda nostra (id est, voluntates) & *intelligentias nostras in Christo Iesu.* Vt videlicet, quod per fidem faciendum intelligimus, per voluntatis consensum faciamus. Hanc pacem Christus dedit, quum diceret: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis.* *Feat. 14. Mundi pax. Matth. 27.*
 Mundi enim pax est consensus improborum inter se contra Deum, & ea quæ Dei sunt. Herodes & Pilatus facti sunt amici, vt Christus interficeretur. Pharisei & Sadducei in Christo tollendo consenserunt. Omnes filij Iacob, contra vnum Ioseph conspirantes, ira concordiam tenuerunt, vt totis viginti annis, quum interea sæpe, vt fit, inter se dissenserint, venditionem tamen fratris patri non aperuerint. Sed pax Christi talis non est. Illa enim sic facit vtraque vnum, vt non sit pax cum Deo, nisi eadem teneatur cum proximo; nec cum proximo, nisi etiam cum Deo. Cuius rei hæc est euidens demonstratio. Omnes lineæ quæ à circumferentia in centrum ducuntur, & in centro desinunt, mutuo se in ipso centro contingunt. Quare nulla linea vel ab aliis lineis se separat circumferentiam egressa, quin eadem opera centrum deserat; vel à centro se seiungit & diuidit, quin eadem opera à coniunctis lineis se seiungat. Omnes in Deo, omnium authore & principio, coniungimur, & ab illo in hanc vniuersi circumferentiam omnes ortum accepimus, ideoque omnes verè proximi sumus, quasi que eiusdem circumferentiæ cognatæ lineæ. Nam & Deo eiuit. *Dei, lib. 12. c. 21.*
 ideo (vt sapienter notauit sanctus Augustinus) *unum ac singulum Deus creauit hominem, vt eo modo vehementius commendaretur ipsius societatis vnitas, vinculumque concordia; se non tantum inter se natura similitudine, verum etiam cognitionis affectu homines necerentur.* Nullus itaque vel Dei amorem deponit, quin statim amorem cum proximo verum (qui est amare proximum in ordine ad Deum) amittat; vel à proximi amore recedit, quin eadem opera omnem in Deum veram charitatem amittat. Hac de causa dixit Christus, *Mandatum de diligendo proximo, simile esse mandato de diligendo Deo:* quia videlicet vnum sine altero non impletur: atque adeò (vt ait Apostolus) *Qui diligit proximum, legem impleuit.* Sed & idem Christus docuit, quum diceret: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te, vade prius reconciliare fratri tuo; & sic Veni, & offer munus tuum.* Idcirco Deus munus ad altare non accipit nisi prius facta pace cū fratre, quia nõ est

est pax inter nos & illum, quam diu non est pax inter nos & proximum. Hac stante pace, stabit regnum nostrum, regnum Dei in nobis, regnum gratiæ, quia gratia regnat per Christum, ut peccatum non regnet per diabolum. Propter hanc pacem stabiendam. *Christus in mundum venit: ut dissoluat opera diaboli, & duos condat in semetipso, in unum nouum hominem, faciens pacem, ut reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso.* Sic Patrē orat: *Volo Pater, ut, quos dedisti mihi, omnes unum sint, sicut & nos unum sumus.* Et post longam prædicationem. *Hæc, inquit, dixi vobis, ut habeatis pacem in me.* Si Princeps aliquis in longinquam profectiōem abiturus, sponsæ suæ munus aliquod pretiosum in amoris pignus relinqueret; magna esset ingratitude, & fœdum facinus, si, eo terga vertente, munus illud confestim sponsa proiiceret in sterquilinum. At hoc facit, qui, neglecta pace cum Deo & cum proximo, vel per carnis voluptates fouet bellum contra spiritum; vel per iram, inuidiam, superbiam, violat pacem cum proximo. Monet Apostolus: *Pacem habete, & Deus pacis erit vobiscum.* Alioqui, ut prædixit Psalmista, *Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.* Et, *Non est pax impiis, dicit Dominus.* Et rursus: *Contritio & infelicitas in viis eorum, & viæ pacis non cognouerunt.* Accidit quippe in hac pace spirituali, quod in temporali contingere solet. Scipio Africanus, cum Numantinos sæpe victores iam fregisset, obsessosque tandem expugnasset; Tyresium eorum Principem rogauit, *Qua de causa Numantia, aut prius inuicta, aut post euersa fuisset?* Respondit Tyresius: *Concordia victoriam, discordia exitium præbuit.* Hinc merito laudatur Themistocles, qui cum Aristide, cum quo illi simultas erat, ad peragendam legationem collega delectus, Vis, inquit, ut in his montibus similitatem deponamus? Nam, si videbitur, reuersi illa resumemus. Si enim ille priuatos affectus publicæ posthabuit utilitati magna cum laude; quanto studiosius priuatos nostros affectus, vel nostræ salutis, vel Ecclesiæ utilitati, vel Dei gloriæ postponere debemus! Memorabile est quod de Sciluro quodam, qui moriens octoginta masculos reliquit liberos, memoriæ proditum est. Moriturus, fasciculum iaculorum singulis porrexit, iussitque rumpere. Id cum singuli recusassent, eo quod videretur impossibile, ipse singula iacula exemit, ac ita facile confregit omnia, filios admonens his verbis: *Si concordēs eritis, validi inuictique*

1. Ioan. 4.
Ephes. 2.

Ioan. 17.

Ioan. 16.
Simile.

1. Cor. 13.

Psal. 108.
Esaia 48.
Psal. 12.

Brusonius lib. 2.
c. 4.
Exempla.

1.

Plutarch in Gra.
Apoph.

2.

3.
Stob. serm. 82.

etique permanebitis: contra, si dissidiis & seditione distrahemini, imbecilles eritis, & expugnati faciles. Sic floruit Ecclesia quam diu, sicut in exordio, *credentium erat cor unum, & anima una.* Sed postquam cœperunt Christiani non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt, querere; nec omnes idem sapere sed peregrinis & variis doctrinis abduci, ab unitate fidei in sectas & hæreses, ab hæresibus ad atheismum itum est. Leo Byzantinus apud Athenienses legatione fungens, quum, altercante populo, suggestum conscendisset, eo quod valde obesus & crassus esset, à toto populo sublati cachinnis irridetur. At ille, Viri, inquit, Athenienses, ego crassus & obesus vxorem quoque habeo pinguiissimam: tamen concordēs vnus capit lectulus; discordēs, nec tota domus. Huc etiam pertinere potest Sertorij Ducis Romani commentum de cauda equina. Duos constituit equos, alterum validissimum, alterum infirmissimum: & huius caudam à valido iuvene vniuersam conuelli, illius ab infirmo sene paulatim carpi iussit. Sed dum adolescentis dextera irritò se labore fatigat, senio confecta manus ministerium executa est. Docere voluit, Romanum exercitum per partes conuelli posse; eo aliqua arte disiuncto, vniuersum & concordem atque coniunctum non posse. De hac pace in aliis Domin. plura.

Act. 4.
Philip. 2.

2. Cor. 13.
Hebr. 13.

4.
Philostatus.

Valex. Max. li.
7. c. 3.

4. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet.

Locvs moralis de falsa pace & securitate impiorum, quam diabolus in eorum cordibus operatur, aut certè omnibus modis operari satagit. Fortis armatus est Satan, quem Christus deuicit. Ille atrium suum, id est, cor peccatoris, ita custodire dicitur, ut *in pace sint omnia quæ possidet*: ut absque vlla contradictione spiritus, sine vilo conscientiæ scrupulo, totum hominem possideat. Hoc certè agit diabolus, ut omnem diuini iudicij metum hominum animis eximat, ut in summa pace ac tranquillitate peccent, quos irretitos peccatis tenet; imò ut in peccatis suauiter ludant, canant, triumphant: sicut illi Babylonij filios Israel captiuos hortabantur ad cantum & voluptatem, dicentes: *Cantate nobis canticum de canticis Sion.* Sed veri Israelitæ in captiuitate positi, cantare nolebant, dicentes: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?*

Pax falsa impiorum.

Allegoria.
Psal. 136.

-Veri

Veri fideles à diabolo in peccatum protracti, non latabuntur quum malè fecerint, nec exultabunt in rebus pessimis; sed se captos esse videntes, de pœnitentiâ & luctu cogitabunt, vt Deo suo reconcilientur. Non cantabunt canticum Domini, canticum lætitiæ spiritualis, in terra aliena, in peccato & ira Dei constituti. Musica in luctu importuna narratio. Hoc acerbè redarguit Corinthios Paulus circa fornicarium eorum. *Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis.* Vox peccatoris, sed ad pœnitentiâ aspirantis, est illa: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Tu autem eruisi animam meam vt non periret.* Ministri Satanæ sunt qui homini impio pacem sine pœnitentiâ vel suadent, vel promittunt, vel dare audent. De quibus per Ieremiam Deus dicit: *Curabunt contritionem filia populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax, & non est pax.* Quum Theodosius Imperator à sancto Ambrosio Episcopo Mediolanensi excommunicatus staret, festumque Natalis Domini appropinquaret, sedebat in palatio tristis. Causam à Ruffino præfecto prætorij rogatus, meritò se dolere dixit, quum, quod cuius plebeio Christiano liberum esset, hoc illi non liceret, ad ecclesiam videlicet accedere, & sacris participare. Hic Ruffinus monet vt hanc mœstitiâ deponat, curaturum se pollicitus vt vincula imposta Episcopus relaxet. Egit per hunc diabolus, vt in pace possideret huius peccatoris animam. Sed pius & fidelis Imperator, Ruffini successum non expectans, ad ecclesiam perrexit, & occurrenti ei in via Ruffino, dicenti que Episcopum in sententiæ suæ rigore persistere, ideoque hortanti vt in palatium redeat, respondit: *Pergam, & iustus suscipiam contumelias.* Quod & fecit: acceptaque ab Episcopo iniuncta pœnitentiâ, templum ingreditur, & pacem diaboli feliciter à se reiiciens (qua magis hodie potentes peccatores gaudere volunt) pace Christi & Ecclesiæ fruitur. Nulla maior aut perniciosior deceptio est, quàm in statu peccati, pacem vel sibi, vel aliis promittere. Qui aliis hoc faciunt, vt molles animarum curatores, & loquentes placentia, facere solent: horum adulationem prorsus muliebrem, satis apta hypotyposi Thomas Morus expressit. Sicut (inquit) astuta matèr tenerum paruulum, qui nimium diu in lecto stertuit, & iturus ad scholam plorat, virgam metuens, blandis verbis & promissis emittit, omnia ei salua pollicens, vel quia tam seruum non est, vel

Ezech. 2.

Ezech. 22.

2. Cor. 5.

Ezech. 38.

Jerem. 6.

Hist. Ezech. trip.

lib. 5. c. 39.

Exemplum.

In vita eius

c. 12.

Simile.

quia præceptor hac vice indulgebit, nec quam pœnam in schola luat, penâ quicquam habet, modò hilari vultu, cum suo butyracco eum à se dimittat: sic multi animarum curatores, diuitibus & voluptariis placentia loquuntur: ad mortem properantes, & à pœnis infernalibus sibi metuentes, vana spe lactant, omniaque salua promittunt; vel quia non ita grauitè Deum offenderunt, vel quia misericors Deus facilè indulgebit; nec quas postea in inferno pœnas luant, quicquam curant, modò eos in hac vita non contristent, sed beneficos & liberales erga se sentiant. Contra istos, qui in peccatis suis pacem quærunt, clamat Christus: *Vae vobis qui nunc ridetis, quia lugebitis.* Et iterum alia Scriptura: *Quando venerit super vos tribulatio & angustia, tunc inuocabunt me, & non exaudiam: manè consurgent, & non inuenient me: eo quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint, nec acquiescuerint consilio meo, & detraxerint vniuersa correptioni meæ. Comedent igitur fructus via sua, suisque consiliis saturabuntur. Auersio paruulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos.* Latè describit eorum miseriam, quos in pace diabolus possidet. Admiratione dignum est, eos qui are alieno grauantur, & à creditoribus interpellantur, vix gratum cibum ac somnum, hac cura stimulante, capere posse (vnde culcitram defuncti equitis Romani, qui maximè obætatus, suauem tamen vitam duxisse videbatur, emit sibi Augustus Cæsar ad somnum, vt aiebat, conciliandum) mortali tamen peccato obnoxios & debitis illis oneratos, pro quibus quotidie oramus, *Dimitte nobis debita nostra*, in vtramque aurem dormire posse. Sed causas huius somni, quo suos oppressos tenet diabolus, paulo superiùs diximus, de dæmonio cæco, muto, & surdo tractantes. De hac impiorum pace, quam per suos ministros Satanæ operatur, grauitè apud Prophetâ conqueritur Deus: *Erit manus mea super Prophetas qui vident vana, & diuinant mendacium; eo quòd deceperint populum meum, dicentes, Pax, & non est pax. Et ipse edificabat parietem, illi autè liniebant eum luto absque paleis*, id est, populus peccabat. Peccatum enim est paries & maceria, diuidens nos à Deo. *Peccata vestra diuiserunt inter me & vos.* Hæc peccata, hūc macerię parietem, hanc diuisionem, has inimicitias inter Deum & hominem Christus sua morte & gratia dissoluit. *Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem*

Luca 6.
Prou. 2.

Simile.

Suetonius in
Augusto.

Dom. 2.

Quadrages.

Ezech. 13.

Esaia 58.

Ephes. 2.

mace

Psalm. 10.

Moral. lib. 18.
cap. 3.

Matth. 23.

Ezech. 13.

Vni supra.

Locus contra
hæreticos.

maceria soluens, inimicitias in carne sua. Sed ante eius aduētum, *fortis armatus cūstodiebat in pace omnia sua;* quia parietem peccatorum ministri eius pseudoprophetae, & falsi toto orbe magistri non in sola Iudæa) *linebāt luto absque paleis,* id est, *laudabant peccatores in desiderijs suis, & iniquos benedicebant.* Lutum molle, est fœda adulatio: quæ & mollis est, quia placet; & fœda est, quia multipliciter turpis est; tum in re ipsa, quia falsum dicit adulator; tum in origine sua & mente adulantis, quia non id sentit adulator quod dicit; tum ex fine quoque, quia proprium commodum, & alterius deceptionem intendit; tum denique quia circa materiam peccati, quæ fœda est, versatur. *Parietis nomine* (ait D. Gregorius) *peccati duritia designatur, Aedificare parietem est contra se quenquam obstacula peccati construere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, ut, quod illi peruersè agentes adificent, ipsi adulantes quasi nitidum reddant.* Per hos quippe Satanae ministros omnia alba fiunt; quum tamen non alba, sed *sepulchra dealbata, plena ossibus mortuorum,* reatibus & reliquijs peccatorum, impiorum corda sint. De his adhuc dicit Propheta: *Va ijs qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersa ætatis ad capiendas animas. Et cūm capiebant animas populi mei, viuificabant animas eorum,* id est, postquam molli prædicatione & adulatione animas deceperunt, adhuc salua illis omnia promittebant. *Ad hoc puluillus ponitur* (ait S. Gregorius) *ut mollius quiescat.* Quisquis ergo malè agentibus adulatur, puluillum sub capite vel cubito iacentis ponit, ut qui corripitur ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quiescat. Sed & hæretici hodie, per solam fidem, per certitudinem gratiæ, per fiduciam fidemque specialem, & alia nefaria dogmata quæ docent, puluillos consuerunt sub capite & brachio vniuersæ ætatis; timorem iustitiæ diuinæ animis hominum exemerunt, (ut in altero Promptuario ostensum est) & per hoc, ut egregij Satanae ministri, plurimum illi cooperati sunt, ut in pace omnia sua possideat, sine conscientiæ scrupulo (quam carnificinam vocant) sine timore aut dubitatione salutis vlla, quantumlibet in peccatis manent.

§. *Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.*

Peccatū peni-
tus extirpādū.

Locus moralis de perfecto peccati exterminio. Christi Spiritus, siue in persona sua, siue in corpore suo, quod est

est Ecclesia, est fortior superueniens, qui vincit diabolum. De quo Ioannes: *Vos ex Deo estis filij, & viciistis eum,* id est *diabolum.* *Maiores enim est* (Spiritus Christi) *Qui enim Spiritum Christi non accepit, hic non est eius) qui in vobis est, quam qui in mundo;* id est, Princeps mundi, diabolus. Sed Spiritus Christi in quolibet verè Christiano ita vincit diabolum, *ut vniuersa eius arma auferat, in quibus confidebat:* id est, ut omnia prorsus peccata, omnes cupiditates & occasiones peccati; quæ sunt arma peccati, vel ad peccandum, penitus à se longissimè remoueat. Si septem latrones domum tuam ingressi essent, & sex quidem fortiter eiecisses, septimum verò negligeres, quomodo securus in domo quiesceres? Moyses contriuit vitulum aureum in puluerem minutissimum, & dedit populo ex eo bibere, docens nihil prorsus peccati remanere in pectore debere. Auis in laqueum, aut mus in muscipulam cadens, si vel illa minimo vngue, vel hæc extremitate caudæ teneatur, perinde actum de vita est, ac si toto corpore teneretur. Pharaon multis plagis percussus, tandem Dei populum ita dimittere voluit, *ut oves tantum & armenta in Aegypto remanerent.* At Moyses respondit: *Cuncti greges pergunt nobiscum: non remanebit ex eis vngula, qua necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri.* Voluit astutus Rex, ut saltem illis pignoribus relictis, occasionem redeundi necessariam haberet. Vult serpens callidissimus, ut, etsi peccata deserimus, occasiones tamen peccatorum domi relinquamus. Ludum (ait) relinque, sed aleas, & raxillos, & mensam non est opus comburere. Fornicari desine, sed concubinam tuam non potes honeste eiicere. Non quidem odio habebis inimicum, sed quid necesse est eum diligere? Hæ sunt Pharaonis nostri & diaboli voces. At Moyses noster Christus Propheta noster, vniuersa arma peccati auferri iubet. *Non remanebit vngula.* Ne minima quidem pars affectus nostri peccato seruiet. *Omnia sunt ad cultum Dei nostri necessaria.* Totum cor, tota anima totius intellectus, tota voluntas, totus homo. Nullum diaboli pignus apud nos remanebit. Quicquid præter Deum, & non in ordine ad Deum diligim⁹, pignus diaboli est: quod à nobis dum repetit, & eius occasione aditū in cor nostrū habet, per illud vnum ad alia peccata nos trahit, vel certè à Deo nostro satis distrahit. Appositè ad hanc rem sanctus Basilius: *Sicut prado aliquis domum pradaturus, à toto quidem*

1. Ioan. 4.
Roman. 8.

Simile.

Allegoria.

Exodi 10.
Allegoria.

Pign⁹ diaboli.

Lib. de vera
virginitate.

Simile.

Pars Hyemalis.

E e
ingressis

ingressu prohibitus, sed primo tamen limine aliqua fraude occupato, arma ibi aliqua clanculum deponit, aut lanceam, aut clypeum, aut galeam, etsi sociorum gratia egressus tantisper foris videatur, potestate tamen intus est, obque id, quod ex armis suis ibidem posuit, propriam, sui que irris ac sociorum, quos paulo post secum introducturus est, iam fecit domum: ita profecto voluptatis ac peccati miles atrox, domum sibi per circuitum quarens, etsi in mentis adyta non intronissus excludi videatur, tamen aliquid armorum suorum, vel aspectus lanceam eminens per oculos vulnerantem, vel sermonis impudici galeam per aures penetrantem, vel manuum tactum instar clypei cuiusdam in anima virginis ponens, foris adhuc esse videatur, peccati perpetratoe nondum inquinato corpore, potestate tamen intus est, per arma ibi deposita vitians mentem. Obstruendus igitur primus satelliti carnis ingressus, ut nullus illi corporis sensus pateat. Hoc est videlicet vniuersa diaboli arma deripere. Qui adulteram vel concubinam e domo eiicere vult, neque monile, neque annulum, neque calceum, nec aliquid quod ipsius est, apud se retinere debet, ne sint vel redeunti pignora, vel noui desiderij incitamenta. In Leuitico precipit Deus carnem iuueni & pellem eius comburi extra castra, quia sacrificium est pro peccato. Non solum carnes, sed & faeces sacrificij pro peccato in locum immundum proiici vult, ut nullae peccati reliquiae, vestigium nullum remaneat. Sic de subuersione Gentium, quae idola colebant, loquens Deus, Aras, inquit, eorum subuertite, & confringite statuas, lucosque succendite, & sculptilia comburite. Nullam vult peccati memoriam remanere. Hoc significantissime expressit Propheta, dicens: Effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini. Nam si alium quemuis liquorem praeter aquam effuderis ex vase, siue mel, siue oleum, siue vinum, manebit postea vas ipsum, vel liquore aliquo madefactum & oblitum, vel odore infectum, aut saltem colore tinctum. Nihil horum reperies in aqua, nec, illa effusa, quicquam aut saporis, aut coloris, aut odoris in vase reperies. Qui amorem seculi, & peccati reliquias apud se retinent, quasi mel & oleum aut vinum cor suum effuderunt. Templum quod a Gentibus prophanatum fuerat. Iudas Machabaeus mundari praecipit, & altare construere recens, & noua vasa fieri. Nos sic templa Dei, & Spiritus sancti esse debemus, ut nulla diabolica vetustas remaneat, dicente Christo: Ecce, noua facio omnia. Sic videlicet docet Christus, dicens: Nemo immittit commissuram

Leuit. 8.

Allegoria.

Deut. 7.
Typus.Thren. 1.
Simile.Machab. 10.
Exemplum.Apocal. 21.
Lucas 5.

commissuram a nouo vestimento in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura a nouo. Et nemo immittit vinum nouum in utres veteres: alioquin rumpet vinum nouum utres, & ipsum effundetur, & utres peribunt: sed vinum nouum in utres novos mittendum est, & utraque conseruantur. Docet Christus oportere expoliari veterem hominem penitus, ut induatur nouus. Non debet esse doctrina noua, & vita verus. Nouum gratiae vinum non nisi in noua vasa, & in nouas creaturas per Christum factas, infundi debet. Creatio fit ex nihilo. Nihil vetustatis manere oportet, ut sit creatura noua. Nihil sane vetustatis (ut cum scholis loquamur) formaliter, nullus consensus in peccatum vetus; etsi materialiter, quoad exercitium manere, non est inconueniens, sed causa virtutis. Sic alibi docet Redemptor noster: Bonum est tibi debilem, vel claudum, ad vitam ingredi, quam duas manus vel pedes habentem mitti in gehennam ignis. Itaque si oculus tuus, vel pes tuus scandalizat te, proiice eum abs te. Docet, quae nobis sunt coniunctissima, ut parentes, familiares, amicos, statum vitae, si arma peccati sunt, & occasiones vehementes ad malum, esse a nobis penitus abiicienda. Deus praecipit Sauli, ut destrueret Amalec. Percute (inquit) Amalec, & demolire vniuersa eius; non parcas ei, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid; sed interfice a viro usque ad mulierem, & paruulum atque lactentem, bouem & ouem, camelum & asinum. Quid paruuli meruerunt? quid oues & boues? Sed paruuli initia peccatorum notant; futuri enim impij fuerant, & hostes populi Dei, sicuti caeteri Amalecitarum, si adulescere permitterentur: oues & boues materiam peccati significant; nam ex illis suis idolis sacrificabant. Quia Saul huic praepcepto non obediuit exacte, sed tum Regem ipsum solum captiuum tenuit, tum gregibus pepercit, regno excidit. Non est captiuandum tantum, sed & occidendum peccatum. Captiuatur negato consensu: occiditur sublato ipso desiderio. Non est parcendum gregibus Rescindendae penitus omnes peccati materiae & occasiones. Demolire vniuersa eius, ait Deus. Alioqui regno caelorum excidemus, ut suo temporali regno excidit Saul. Hinc orauit Dauid, exemplo Saulis edoctus, quo cadente, ipse regnauit: Viam iniquitatis amoue a me. Non solum iniquitatem, sed viam & occasionem quae ducit ad eam, a se tolli precatur Salomon filius eius, quia aliter fecit, a Deo ap-

Math. 18.

1. Reg. 15.
Allegoria.

Exemplum.

Psal. 118.

Vide Ambros.

sermo. 4. in eum.

dem.

Ecce 2 statuit.

Deut. 12.
3. Reg. 11.

statauit. Iusserat Deus de alienigenis vxoribus: *Non ingrediemini ad eas; certissimè enim auertent corda vestra, ut sequantur deos earum.* Cautelam datam neglexit. Ingressus est ad eas; sequutus est deos earum.

6. *Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.*

Recidua peccati.

Ex parte diaboli periculosa.

Simile.

Locvs moralis de recidua peccati. Christus enim postquam calumniis Phariseorum respondens, de diabolo ab eo superando multa dixisset, nunc ipsum à dæmonio liberatum alloquens docet, quanto ille in periculo versatur, si à tantis malis liberatus, iterum per suam negligentiam in diaboli potestatem veniat: & consilium sanctissimum his verbis concludit, talis hominis, in quem eiectus semel diabolus denuo reuertitur, *nouissima esse peiora prioribus.* In qua conclusione, tota reliqua moralis doctrina continetur. Sunt ergo hominis in peccatum relapsi nouissima peiora prioribus, tribus potissimum modis. Primum ex parte diaboli, qui hominem à graui peccato liberatum, in quo eum captiuum antea tenuerat, tanto crudelius infestat, tanto vigilantius attendit, tanto acrius inuadit, tanquam prædam è manibus, vel bolum è faucibus eripit. Sic in Euangelio dicitur: *Non inueniens requiem dicit, Reuertar in domum meam, unde exiui.* Diabolus ab homine eiectus, quem seu corporaliter, seu spiritualiter (vt antea explicatum est) possederat, dicitur non inuenire requiem, donec in domum pristinam reuertatur, non quia nusquam alibi consistere potest, sed quia nusquam alibi consistere cupit: & quia ardenti desiderio tenetur eum iterum possidendi, quem semel possederat. Si ex carcere aliquis negligentia aut indulgentia custodis euasit, quia paulo laxius; & humanius tenebatur, & elapsus iterum captus, ad eundem carcerem reducatur, custos haud dubie si simplici cathena antea vnxit, nunc duplici vincire volet. Et si antea per noctis silentium & requiem eum non visitabant, nunc nõ secus de nocte, quàm in die iterum atque iterum inuiset. Et si antea vno ostio aut sera clausum tenebat, nunc sub duplici ostio & sera claudet. Sic diabolus quasi è carcere suo per Dei indulgentiam elapsus, si sua negligentia redeat, vbi prius vnã aut alteram suggererat tentatione; modò quinquaginta subministrabit, omnèsque porticus & aditus claudet, quibus iterum sanari, & Deo recõciliari posset. Hoc est quod in Euangelio dicitur:

Ducit

Ducit secum septem spiritus nequiores se, id est, maiori nequitia & fraude quàm prius ei perdendo aduigilabit. Sic ex parte diaboli multo peiori loco est, quàm prius fuit. Secundo ex parte Dei, quia magis à Deo derelinquitur talis peccator, qui velut canis ad vomitum, vel sus ad volutabrum redit. Nam *vt languor prolixior grauat medicum, & semel atque iterum à medico sanatum, sua ratione negligentia reciduantem, medicus tandem fastidit, & irritò labore fatigatus, deserit; ita Dei indulgentia & misericordia sapius abutentem, iustitia Dei deserit.* Hinc illæ in Scriptura voces: *Curauimus Babylonem, & non est sanata: Ecce relinquamus eam.* Et ad Ierusalem ait Deus: *Quis miserebitur tui Ierusalem, aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu enim me dereliquisti, dicit Dominus. Retrorsum abiisti.* Et apud Esaiam: *In quo percutiã vos ultra, addentes prauaricationem? Et alia Scriptura: Iterum eadem peccans, qui proficit humiliando se? Orationem eius quis exaudiet?* Denique Christus ipse in Euangelio, sanato paralytico, hoc expressè comminatur, dicens: *Ecce iam sanus factus es. Iam noli amplius peccare, ne tibi aliquid deterius contingat.* Hoc autem rotum propter ingratitudinem fit, quæ aggrauat eorum peccata, qui post multa peccata condonata, adhuc eadem peccare non desinant. Quum enim iuxta Christi verbum, *Cui plus dimittitur, plus diligit?* profecto cui plus dimittitur, si adhuc offendat, plus ingratus est, & contra dilectionem Dei plus peccat. Quod & illa parabola docet, qua conseruus, cui Dominus roganti decem talenta remisit, statim conseruum propter duo talenta in carcerem mittit. Cui Dominus dicit: *Serue nequam, omne debitum dimisti tibi, quoniam rogasti me; nõne ergo oportuit te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum.* Hæc ira propter ingratitudinem avari conserui processit. De hac Dei ira in frequenter reciduantibus, scripsit Apostolus: *Terra sape superuenientem bibens imbrẽ (diuinæ scilicet misericordiæ) proferens autem spinas ac tribulos, maledictioni proxima est.* Quam Dei iram erga reciduantibus, exẽplis Scriptura confirmat. Dauid in vxore Vriæ peccantem sola morte pueri nati puniuit Deus. Eundem paulo post numerantem populum peste & multorum millium nec nece percussit. Achab de sublata vinea Naboth ab Elia increpatus, & pœnitentiã agens, veniam cõsequitur.

E c 3 Postea

2. Ex parte Dei.

Eccles. 10.
Simile.

Ierem. 51.

Ibidem 15.

Esaias 1.

Eccles. 34.

Ioan. 5.

Luca 7.

Matth. 18.

Hebr. 6.

Exempla.

3. Reg. 12. &

24.

3. Reg. 16. &

22.

Exodi 15.

In vita sancti
Francisci, per
S. Bonavent.
cap. 11.Psal. 90.
Esaia 1.Hom. 6. de pe-
nit.
Matth. 18.

Psal. 144.

Eccli. 3.

Simile.

3. Ex parte
peccatoris.

Postea ad impietatem rediens, & Michæam Prophetam carceri mancipans; in bello occiditur. Pharaon cum toto suo exercitu in mari rubro submersus, horrendum illum exitum, post tam multas acceptas plagas, & tot promissa de populo dimittendo violata, sortitus est. Vnum extra Scripturas subiiciam exemplum. Canonicus quidam lubricus graui infirmitate correptus, à S. Francisco, factus super eum signo crucis, mirabiliter sanatus est, admonitus ab eodem diligenter ne ad vomitum rediret. Ille postea corpus impudicitiae reddens, quum in domo cuiusdam Canonici coenasset, domo tota corruente, cæteris omnibus illæsis & euadentibus, solus repentina morte extinctus est. Hæc est ingratitude poena; hoc recidivæ, ex parte iræ diuinæ, periculum. Nunquam sanè de misericordia Dei desperandum, nec vnquam sera est ad bonos mores via, & misericordia Dei non est numerus; & si fuerint peccata nostra sicut coccinum, veluti nix dealbantur; & si fuerint rubra ut vermiculus, velut lana alba erunt, si per poenitentiam ad Deum reuertimur: ac denique, vt verissimè S. Chrysostomus scripsit, *Tamet si millies quis peccauerit, millies perstet confiteri: quia si fratribus nostris remittere non septies tantum, sed & septuagies septies iubemur, multo sæpius parcat poenitenti Deus, cuius miserationes sunt super omnia opera eius.* Hæc sanè vera sunt. Recidiva tamen peccati frequens, periculum hoc habet, vt oblitus misericordiae Deus, iustitiam exercent, fiântque nouissima peiora prioribus. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Non dicit, qui incurrit periculum; sed, qui amat periculum, id est, qui studiosè & affectatè exponit se periculis peccandi: & qui præsumit de venia. Peribit quoque in periculo non infallibiliter, sed probabiliter. Cæterum, si quis medicus diceret, & cum authoritate infallibili diceret, si post morbum recidivas, peribis in illo; intelligens tamen quòd non infallibiliter perires, sed valde probabiliter: profectò sic corporis sanitati studeremus omnes; vt à recidiva nihilominus diligentissimè cauere-mus. Idem & in animæ salute fieret, si tam chara hæc esset quàm corporis: hoc est, si Christiani essemus, non homines tantum; imò si homines essemus, & aliquid, plus quàm bruta, saperemus.

Tertiò, & potissimum ex parte peccatoris ipsius, hominis in peccata frequenter relapsi, nouissima sunt peiora prioribus, idque variis ex causis. Primum, quia quum in omni

omni peccato mortali sit auersio à Deo per transgressionem mandati, & conuersio ad creaturas per voluptatem peccati; ex hac posteriori parte per consuetudinem peccandi generantur prauis habitus, qui difficilem reddunt conuersionem ad Deum. Qui sæpius vel per creditores, vel causa furti, aut alterius criminis in carcerem coniciitur, ille tandem verecundiam & pudorem carceris deponit, nec catenas erubescit, nec detentionem magnopere sentit. Sic peccatori sæpius recidivanti dicit in Scriptura Deus: *Frons meretricis facta est tibi. Nescis erubescere.* Vestis aliquando sic ex nimio vsu, nimiaque vetustate atteritur, vt rupturæ eius refarciri nequeant; eo quòd ita debilis ac tenuis factus est longo vsu pannus, vt nec filum sustentare possit, nec acum. Sic peccata repetita, & longa consuetudine inolita, ita animam debilem & languidam reddunt, vt nec Dei inspirationes, nec prædicatorum verbi admonitiones, admittere aut sustinere valeat: vt nec acum timoris Domini intrmittere, nec charitatis filum, quod timor introducit, suscipere queat. Nempe (vt appositè scripsit S. Augustinus) *Ex voluntate peruersa fit libido: & dum seruitur libidini, fit consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, fit necessitas*, id est, dura seruitus peccati. Vnde pulchrè S. Ambrosius: *Facilius inueni qui innocentiam seruarent, quàm qui congruè poenitentiam agerent.* Febris recidiva difficillimè curatur, non propter morbi magnitudinem, sed propter subiecti debilitatem. Corpus enim priori morbo eiusque cura multum exhaustum, faciliora illa & fortiora remedia, vt venæ sectionem, superflue materiæ educationem, humoris peccantis debitam correctionem, non iam patitur, idèoque per quædam extraordinaria sanari debet. Sic in primis peccatis nec vires gratiæ exhaustæ sunt, nec animæ vires attritæ quasi & attenuatæ adhuc. Sanari possumus per Ecclesiasticam disciplinam, quasi venæ sectionem: per inflictas diuinitus poenas, quasi per superflue materiæ educationem: per salutares admonitiones, quasi per peccantis humoris correctionem. At in iteratis peccatis hæc omnia deficiunt, vel quia contemnuntur, vt dictum est de sæpius incarcerato, & vt alia Scriptura dicit, *Impius, quum in profundum venerit contemnit*: vel quia anima contrariis cupiditatibus assueta (quæ illi quasi in naturam versæ sunt) noua hæc remedia sustinere & capere non potest. Nam quem-

E c 4 capere

Simile.

Jerem. 3.
Simile.Confess. lib. 8.
cap. 5.De poeniten.
lib. 2. cap. 103.
Simile.

Prou. 18.

Matth. 13.

capere nequeunt, vt seipfos propter regnum Dei castrare (de quo Christus dixit, *Non omnes capiunt verbum hoc*) ita impij verbum salutis necessariæ capere non possunt: id est, capere nolunt propter voluntatem habitibus peccatorum deprauatam. Quare S. David in persona peccatorum, qui

Psal. 50.

longa peccandi consuetudine aggrauantur, sic orat: *Cor mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innoua in visceribus meis.* Quasi dicens: Cor meum ita nunc vetustate peccati attritum est, vt planè noua creatione, nouo Spiritu mihi opus sit. Fac mihi aliã vestem, & indumētum nouum, & stolam primam, qualem filius prodigus, ad patrem per

Luca 15.

Recidians 4. hostes habet.

pœnitentiam reuertens, accepit. Hic ergo obseruet diligenter peccator recidians, quod quum cæteri peccatores contra tres tantum hostes bellum gerant, dæmonem, mundum, & carnem; ille etiam contra quartum pugnare debet, eumque infestissimum, *Consuetudinem*: De qua in alio Euangelio, circa cor durum, aliqua diximus.

Doin. Sexag.

Text. 4.

Reciduationis causæ tres. *Simile.*

Causæ verò ex parte peccatoris recidiantis, cur citò recidiuet, & locum iterum diabolo faciat, atque ita nouissima eius fiant peiora prioribus, tres assignari possunt. Nempe sicut ex graui infirmitate conualefcens, facilè in morbum relabitur, nisi diligenter sibi caueat, & quædam adhuc medici præcepta seruet; sic è graui peccato liberati (qui, quum prius muti, surdi, ac cæci essent, nunc singulari Dei beneficio vident virtutis viam, & delectantur in ea, audiunt monita salutis, & amplectuntur ea; confitentur peccata sua, & detestantur ea) facilè in peccatum relabuntur, nisi magnam salutis suæ curam gerant. Primum, quia recenter Deo reconciliati, iam se sanos & valentes esse putant: sicut qui recens conualuit, videtur sibi statim ita validus, vt quiduis comedere ac bibere, quiduis agere liceat; vnde diætæ ratione non seruata, quæ corporis vires paulatim reficiat, facilè in febrem recidit. At recenter ad Deum conuersus, debilitatas animæ suæ vires (vt prius diximus) attendere debet, ideòque non se adhuc valentem & fortem, sed infirmum ac debilem contra occasiones peccatorum existimare. Nam & animæ sanitas paulatim incrementum capit. Vnde Scriptura: *De propitiato peccato noli esse sine metu.* Imò (vt alibi ostendimus) tunc maximum cadendi periculum est, quum recenter ad Deum conuersi, recenter è diaboli faucibus erepti sumus. Secundò, sicut qui è graui morbo recens conualuit, non nisi optimis & saluber

1. Causa.

Ecli. 5.

2. Causa.

saluberrimis cibus nutrirī debet, vt deperditas morbo vires corpus recuperet: sic recens à peccato resurgens, optimis & delicatis alimentis spiritum refocillare & corroborare debet, vt precibus attentius incumbere, verbo Dei audiendo diligentius vacare, piis libris legendis operam dare. Vnde in Canticis noua & tenera sponsa dicit: *Fulcite Cant. 2. me floribus, stipate me malis, quia amore languo.*

Tertiò, qui recens conualuit, certis exercitiis corporis 3. Causa. vti debet. Multi enim relabuntur in morbum, quia nullum exercitium faciunt. Sic Deo recens reconciliatus, & à dæmonis iugo ereptus, bonis operibus se exercere debet. Nam quia hoc non fiebat, quia otiosam & vagam sanati peccatoris animam diabolus repperit, in eam rursus ingreditur, vt in hoc Euangelio dicitur: *Et inuenit eam scopis mundatam & ornatam*; addit D. Matthæus, *vacantiem.* Vnde a Patres exponunt, otiosam, & diabolo accommodatam, propter negligentiam & ignauiam cordis. De qua negli-

Matth. 12.
a Ambrosius,
Hier. Chrysof.
& Beda in hunc locum.

gentia, & quomodo multorum peccatorum, & frequentis recidiuæ sit causa, in alio Euangelio diximus. Sanè quòd vacuam animam opprimit diabolus, in illis verbis expressit Iob, de diabolo loquens: *Ante faciem eius præcedit egestas.* id est, otiositas, & boni operis vacuitas viam diabolo præparat. Vnde & Apostolus quum dixisset, *Nolite locum dare diabolo*, adiecit: *Laboret vnusquisque, manibus suis operando quod bonum est.* Nam vt Cato eleganter dixit: *Hominibus nihil agendo, male agere discunt.* Sanè domus scopis mundata, puluere tantum suo purgatur; lutum & cespites scopa non mouet; grauiore peccatorum sordes, & quæ tenacius adhærent, ferro acrioris pœnitentiæ rescindendæ sunt, & multis lachrymis ablundæ, multisque postea bonis operibus expurgandæ: quod totum vocat D. Baptista, *Fructus dignos pœnitentiæ.* Sed ideo recidiamus, quia per bonorum operum exercitia, huiusmodi fructus dignos nō proferimus. Atque hæc quidem reciduationis causæ sunt.

Iob 41.

Ephes. 4.

Apotheg.

Scopis mundata.

Matth. 21.

Nunc de eius grauitate & turpitudine pauca. Sicut libertus libertate donatus, patronum offendens, grauius peccat quàm seruus: sic Deo per Christum reconciliati, è potestate diaboli & tenebrarum erepti, vera libertate Spiritus donati, multo atrocius recidiuando offendunt, quàm qui *natura filij iræ & serui peccati* viuunt, fide & gratia Christi nunquam accepta. Vnde D. Petrus: *Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum*

Reciduationis quàm graue peccatum. *Simile.*

2. Petr. 2.

Ec 5 conuerti

conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Dicebat S. Arsenius: Qui peccata peccatis addit, quum ea refecare deberet poenitentia & diligentia, similis est ligna scindenti & humeris suis imponenti, quumque iam satis onustus est, vt portare non valeat, noua tamen ligna humeris superaddit, & onus auget. Recidiuantes post peccatorum confessionem & absolutionem Sacerdotalem, similes viperis sunt quas ferunt in littore maris positas, sibilo ad se ex profundo gurgite murenulam euocare, vt eius opera foetus concipiant: quæ cum ad hoc venenum deponant, vbi à confortate recesserunt, venenum iterum resumunt, quo solito more noceant. Vipera quoque (vt scribit Plinius) adueniente hyeme, venenum euomit, & in terra se occultat; sed vere adueniente, exit, ac venenum in ea nouum generatur, multo perniciosius veteri. Idem enim facere videtur qui ad horam, dum Sacerdotes adeunt, vel dum Deum in Ecclesia precantur, vel aliqua aduersitate turbati, peccati virus quodammodo deponunt, & magnam emendationem statuunt ac promittunt; peracta verò confessione vel oratione, & cessante tribulatione, virus iterum, quod euomuerant, resorbent, ad vetera peccata prolapsi. Certè quum peccatum porta inferi sit, & ianua inferni, sicut qui ad fores palatij Principis frequenter & continuis diebus residet, ostendit se palatium ingredi velle, & eius rei magno desiderio teneri: sic planè qui frequenter peccat, ostendit facto velle se infernum intrare. Sanè sicut illi qui iuxta rapidissima flumina commorantur, auribus vsu obsurdulentibus, molestissimum aquarum fragorem sine vlla molestia perferunt, sic consuetudo delinquendi minuit admirationem delicti. Et sicut qui vicinum habet fabrum ferrarium, cuius malleus nocte dièque incudem ferit, principio quidem molestissimè hoc fert, & somnum inquietum ducit; tandem tamen diu assuefactus, nihil molestiæ percipit, sed inter crebros & sonoros ictus altum stertit: sic omnino ad prima peccata acres remorsus & ingentes animo clamores peccator sentit, & vix præ dolore somnum capit; at vsu & consuetudine peccati ita in peius mutatur, vt nullo conscientiae clamore, quantumuis valido, excite- tur, aut euigilet à peccato. Imò fabrorum huiusmodi canibus similes isti sunt, qui continuis malleorum ictibus assueti, etiam altiùs indormiunt. Tantam vim in animam habet, non tam peccatum ipsum, quàm peccandi consue- tudo.

In vita eius a-
pud Surium,
tom. 4. p. 257.
Simile.

Ambrosius in
Exameron.
lib. 5. cap. 7.
Simile.

Natur. hist. lib.
8. cap. 39.

S. Iordanes
apud Surium,
tom. 7.

Similia.

1.

2.

tudo. Appositè D. Basilius: *Quemadmodum in pestilentibus locis sensim attractus aer latentem corporibus morbum inicit, sic in praua consuetudine, maxima nobis mala hauriuntur, etiam si statim incommodum non sentiatur.* Docet hoc Propheta, dicens: *De radice colubri egredietur regulus.* Si serpentem negligis, basiliscus fiet. Si parua nauis foramina non obturas, aqua paulatim accrescens submerget nauem. Denique de recidiuante propriè intelligitur quod Sapiens dicit: *Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.* Quemadmodum enim qui funes nectunt, alterum semper alteri funem attexunt & interserunt, vt longior fiat; sic qui in profundo malorum festinant, priusquam priori peccato finem imposuerint, adoriuntur secundum. De hac recidua peccati, maxime hæresis, grauissimi peccati, in oratione quadam nostra, De recidua hæresis, quæ cum altero Promptuario excuditur, plura diximus. Vt autem ex Scriptura exemplum, proferamus artis & industriæ diabolicæ, qua de peccato in peccatum hominem trahit, vt faciat semper nouissima peiora prioribus, vnus Sampson hoc suo malo docuit. Ille enim primùm duobus funibus lineis, deinde neruiceis, postea verò septem nouis funibus fuit alligatus, & quanto magis in Dalilæ suæ consuetudine perseuerabat, tanto fortioribus eum vinculis alligabat. Postea ipsa eius crines dormienti abscidit. Deinde Philistæi oculos eruerunt, vinctumque per vias, plateas, & tabernas illudentes, deduxerunt: postremò ad molam eum pertraxerunt. Sic peccator Dalilæ suæ, id est, carnis blanditiis obsequens, ex paruis malis in maiora, ab aspectu ad sermones, à sermone ad contactum, à contactu ad oscula, ab osculis ad peccati consummationem procedit, quousque diaboli eius crines, quibus caput operitur, abscindunt; per quos verecundia significatur; qua deperdita, eum quocunque volunt, deducunt. Oculos euellunt, hoc est, cœli atque inferni considerationem ei adimunt. Postea per plateas deridendum, infamem reddunt. Postremò ad molam & pistrinum doloris sempiterni miserum perducunt. Sic de malo in peius, de peiore in pessimum pertrahit suos aduersarius noster diabolus. Hanc succrescentem semper in deterius peccatorum herbam his verbis explicat D. Basilius: *Vt gramen præ ceteris herbis prolis est numerosa, nec unquam intermoritur, aut desinit gignere ex se, sed semper extremitas primitiua genitura origo sit succedanea sobolis; sic pecca-*

In c. 9. Esai.
Simile.

pecca

2. Par. 28.

peccatum, aliud sibi simile semper progignit, ut fornicatio fornicationem, qua repetita ardescit magis non restringitur; & assuetudo mendacij mater fit mendacij: & sic in aliis peccatis. Qui post ieiunia, confessiones, pœnitentias pro peccatis susceptas, in eadem recidunt, similes sunt pueris qui in pugna sua ludicra alter alterum quasi hostem capit, & acerrimè, ne capiantur, currunt ac decertant; finito autem ludo, amicissimè se mutuo complectuntur, & corrient. Sic enim isti, quasi ludicram ad tempus cum diabolo pugnam instituere videntur pœnitendo, lachrymando, ieiunando; sed mox ad pristina peccata redeunt, amicitiam renouant. Principes filiorum Ephraim malum hoc magnum cognouerunt, quum fratribus suis, post multam filiorum Iuda occisionem, ingentem quoque prædam mulierum & filiorum Iuda ducentibus, dicerent: *Non introducetis huc captiuos, ne peccemus Domino. Quare vultis adiuere super peccata nostra, & vetera cumulare delicta?* Satis illis erat in occisione semel peccasse. Noluerunt in abducendis captiuis rursus peccare. Huc etiam referri possunt quæ de consuetudine peccati in alio Euangelio protulimus. Reciduiantes verò post pœnitentiam, similes illis sunt, qui ambulantes de nocte per plateas, audito tympano, post cuius pulsus arma gerere non licet, enses apud amicum reponunt, sed postridie eum resumunt. Sic enim isti, finita Quadragesima, aut peracta pœnitentia, ad pristinas peccatorum sordes, quas ad momentum propter indictum pœnitentiæ tempus deposuerant, redeunt.

Dō. Sexa. tex. 4.
Simile.7. *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.*De audiendo
verbo Dei.

LOCUS moralis duplex: Vnus contra auditores verbi infructuosos: alter contra non audientes. Beatos enim illos Christus hinc pronuntiat, non qui audiunt tantum, sed qui audiunt, & custodiunt verbum Dei: id est, in quos semen verbi Dei, vt in terram bonam cadit; & qui corde bono & optimo verbum retinent, & fructum afferunt cum patientia. Super quæ verba præsentem locum in alia Dominica tractauimus. Sed hinc iuuante Christo, pauca adiiciemus. Christus vtrumque hinc commendat, audire verbum, & custodire verbum: & vt frustra auditur, quod non custoditur, ita difficilè custoditur, quod non auditur. Duplex igitur erit locus. Vnus contra auditores infructuosos, alter contra

non

non audientes, & hoc salutis medium negligentes. At prius quod attinet, custoditur verbum Dei à nobis bonis operibus, quemadmodum ignis seruetur in fomine. Vnde in Apocalypsi, quum dixisset beatus Ioannes; *Beatus qui audit, & qui legit verba prophetia huius, protinus adiecit, & seruat ea, qua in ea scripta sunt.* Iacobus quoque scripsit: *Estote factores verbi, non auditores tantum, fallentes vosmetipsos.* Quomodo autem seipsum fallat, Christus docuit, dicens: *Seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, vapulabit plagis multis.* Et alio in loco: *Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui adificauit domum suam super arenam, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti (id est, variæ, seu tribulationes, seu tentationes, post verbum auditum exortæ sunt) & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Magna enim est ruina credentis, & non facientis voluntatem Dei. Vnde & hic locus contra nefarios nostri temporis hæreticos valet, qui sola fide hominem iustificari, bona autem opera ad salutem necessaria non esse, impiè dogmatizant. Christus enim beatos, id est, iustos & Deo gratos pronuntiat, non qui audiunt tantum, aut audiendo credunt, sed qui operando custodiunt. Sanè tantum in hac parte differt hæreticus à Catholico, quantum sophista à Philosopho, vel pharmacopola à medico, vel ostentator à practico; virtutem qui verba putant vt lucum ligna. Sed illis omissis, quos in altero Promptuario subinde (ad hoc quod attinet) refutauimus; ad nostra veniamus. Dicit Dominus: *Beati qui audiunt & custodiunt.* non dicit, qui audierunt & custodierunt; vt intelligamus, in vtroque tota vita perseverandum esse. Istud autem quo modo assequi possimus, docet Sapiens sub mysterio his verbis: *Quando sederis cum Principe, diligenter attende qua sunt posita ante faciem tuam, & statue culcrum in gutture tuo, si tamen habet in potestate animam tuam.* Audire prædicationem verbi Dei, est sedere ad mensam Iesu Christi. Hæc est enim mensa, quæ Sapiëntia parauit, & ad quæ vocat paruulos spiritu, dicens: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod misui vobis.* In hac est panis cælestis doctrinæ, quæ confirmat cor hominis. In hac est vinum gratiæ & misericordiæ Dei, quæ latificat cor hominis. Ad hæc mensam qui sedet, diligenter attendere debet, qua sunt posita ante faciem suam. Et vide quântum hæc valeat attentio, etiam vbi semper non adest bona intentio. Principes sacerdotum, & Pharisei miserunt

Contra audi-
tores infru-
ctuosos.

Simile.

Apoc. 1.

Iacobi 1.

Luca 6.

Marci 7.

Locus contra
hæreticos.

Prou. 23.

Ibidem 9.

Psal. 103.

Exempla.

mini

7. ministros suos, ut comprehenderent Iesum turbis prædicantem. At illi expectantes prædicationis finem, & attentè cum turba audientes, non ut discerent, sed ut caperent in verbo; ita compuncti & mutati fuerunt, ut re infecta redierint. Illis ergo reuersis, dixerunt Pharisei: *Quare non adduxistis illum? Responderunt ministri: Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo. Responderunt ergo eis Pharisei: Nunquid & vos seducti estis?* Accipe aliud exemplū. Sanctus Augustinus adhuc Manichæus quū esset, audiens per occasionem sanctum Ambrosium prædicantem, ad fidem Catholicam inducitur. Qua de re sic ipse scribit: *Ambrosium seruum tuum, non ut doctorem veri, sed ut hominem benignum in me dilexi: & studiosè audiebam disputantem in populo, non intentione qua debui, sed quasi explorās eius facundiam, utrum conueniret fama sua, & verbis eius suspendebatur intentus. Rerum autem incuriosus & contemptor astabam, & delectabar suauitate sermonis. Sed veniebant in animum meum simul cum verbis qua diligebam, res etiam quas negligebam. Et dum cor aperirem ad excipiendum quàm disertè disceret, pariter intrabat & quàm verè diceret; gradatim quidem.* Sunt hæc duo illustria exempla quantum valeat sedula attentio, etiam vbi non adest semper bona intentio. Sed & ille legis doctor, qui interrogauit Christum de maximo mandato, *tentans eum*, ut Matthæus refert, ex Christi responso sic conuersus & mutatus est, ut, laudata Christi responsione, addiderit, dilectionem Dei & proximi, maius esse omnibus holocaustibus & sacrificiis. Vnde Christus dixit illi: *Non longè es à regno Dei*, ut est apud Marcum. Ad eum qui tentator accessit & superbus, abiit instructus & humilis, atque æternæ salutis proximus. Sequitur in Salomone: *Et statue cultrum in gutture tuo.* Culter iste verbum Dei est, quod auditur in mensa Christi: iuxta illud Apostoli, *Assumite gladium Spiritus, quod est verbum Dei.* Hic culter in gutture statuendus est, quia verbum Dei comedendum, hoc est, in corde reponendum, iuxta illud ad Ezechielem, *Comede volumen hoc*, ut alibi exposuimus; & ruminandum in memoria, & repetendum in voce est, ut de eo finita concione mutuo loquamur. Sed hoc demum ille præstat, qui habet in potestate animam suam: id est, qui audiens verbum, non habet animam suam in negotiis, in pecunia, in patinis, sed in potestate sua, ut rei præsentem eam applicet: qui habet animum à prauis affe-

ctibus

ctibus liberum, ne suffocetur Dei verbum. Dicit enim Scriptura: *Audit luxuriosus verbum sapiens, & displicet illi, Eccl. 28. & proiciet illud post dorsum suum.* Item qui habet animum non in via distractum & vagantem, sed attentum & collectum, & discendi cupidum. Quando epistola aliqua obfigurata nobis offertur, statim illam aperite, eiusque subscriptionem scire cupimus, quidque in ea scriptum sit, intelligere. Epistola & nuncia voluntatis Dei, est verbi Dei prædicatio; quam obfigurata in multis parabolis, mysteriis, & altis principiis, resignat, exponit, & deducit pastor Evangelicus. Si illa resignatio non delectat, non mouet, non operatur in nobis, nostra id culpa fit, qui malè dispositi accedimus. Quemadmodum enim fax madida, licet igni applicetur, lumen tamen non accipit; sic passionibus tumidi & humidi, ab ignito Dei verbo non inflammantur. Quare Dauid, quum dixisset; *Ignitum eloquium tuum vehementer.* Psal. 118. statim subiecit: *& seruus tuus dilexit illud.* Ideo quippe ignitum est, quia diligitur. Alioqui sicut otiosi pueri ex filice interdum ferro ignem excutiunt, non ut ignem accendant, sed ut videant, quomodo euolent scintillæ, & modò has, modò illas euolantes scintillas laudant & admirantur, sed escam non admouent, ut lumen, vel ignis accendatur: sic multi, imò innumeri auditores, curiosi magis quàm Christiani, ad prædicatoris vocem, tanquam ferrum percutiens, intellectum suum quasi filicem admouent, ut attentè audiant quàm aptè & eleganter dicat, sed escam voluntatis non apponunt, ut ea ad virtutem accendatur. Quum varios concionatores audiuerint, plus (inquiunt) volat hic quàm ille, elegantius iste, copiosius ille, doctius alter perorauit. Fit ergo illis sacra concio sicut carmen quoddam musicum, vbi cætoris vox laudatur; quod autem cætauit, non aduertitur. Et quæadmodum accidit aliquando, ut de nocte in plateis musica sonante, è lecto quis surgat, ut audiat; ea verò finita, lectum repetat, & sono, sicut prius, indulgeat; sic planè fit, ut audita concione, qui carnales, auari, superbi eò accesserunt, tales etiã domum redeant, & peccati sonum repetant: nihilo vel meliores, vel saniores, vel prudentiores contra peccatum effecti, quàm bonus ille minister qui rogatus ab herode, quid è concione reportauerat, galerum tuum, domine, & pallium respondit. Tam crassa & lupina negligentia pariter tandem etiam contemptum verbi Dei, qualem Iudæorum describit Propheta: qui verba Prophetarum, Deus hoc

man

Similia.

1.

2.

Psal. 118.

3.

4.

5.

Exemplum.

Esaiæ 26.

mandat, Expecta iudicium Dei, modicum & non tardabit; his verbis vulgaribus irridebant. *Manda remanda, expecta re expecta, modicum ibi, modicum ibi*, id est: Mandet Deus, & remandet vt volet, nos viuemus, prout liber. Quibus Deus responderet: *Propter hoc audite verbum Domini, viri illusores. Ego ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura; & delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundans cum transierit eritis in conculcationem.* Solet simia, si quando se in speculo videt, propter nimiam suam deformitatem, speculum statim abiicere, & si potest, in multas partes confringere. Tales simiæ fiunt tandem negligentes verbi Dei auditores, vt verbum ipsum Dei, eiusque prædicationem, in qua veluti in speculo omnia sua peccata, vanitates, & ineptias omnes ad viuum representari vident, penitus contemnant & abiiciant, eiusque cursum & officium, si qua poterunt, vel tollant, vel impediunt.

Auditorum profectus non pendet à sanctitate prædicantis.

Hebr. 1.

Rom. 10.

1. Cor. 16.

Act. 17.

Ioan. 5.

Ioan. 6.

Neque est quod prædicatoribus imputent, qui minus ex verbi Dei prædicatione proficiunt, quia spiritum hodie & sanctitatem Apostolicam non habent. Nam & ipso Apostolorum tempore, quo confirmata fuit doctrina, *contestante Deo signis, & portetis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem*, dicit tamen Paulus: *Non omnes obediunt Euangelio.* & ex Esaiæ prolarum de se, suisque coapostolis affirmat: *Domine, quis credidit auitui nostro?* id est, prædicationi nostræ. Non est igitur cur prædicatoribus hodie parum fortè Apostolicis imputetur prædicatio verbi infructuosa, quum & ipsi Apostoli multis in locis absque fructu, imò cum contradictione multa, & (vt ait Paulus) *aduersarijs multis*, prædicauerint. Sed accidit hodie plerisque auditoribus, quod Iudæis Apostolorum tempore, quibus Paulus dixit: *Quoniam repellitis verbum Dei, & indignos vos iudicatis aeternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes;* imò & Christo ipso prædicante; qui etiam Iudæis dixit: *Quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.* Omnes enim audientes verbum Dei, & non custodientes illud, hoc ipso maximè ostendunt se indignos aeternæ vitæ; & in illis omnibus, Christi sermo non capit: vel quia reuera non credunt ea quæ de contemptu mundi, de pœnis impiorum, de mercede iustitiæ, in prædicatione verbi dicuntur: vel credentes scandalizantur, & abeunt retrò, dicentes, *Durum est verbum hoc, quis potest capere illud?* Contingit enim hodie

in

in doctrina morum, quod Iudæis contigit in doctrina fidei. Sicut illi in Christum credere noluerunt, sic nos hodie obedire Christo nolumus. Vtrumque autem æquè ad interitum ducit. *Beati enim, id est, iusti & grati Deo sunt qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Miseri ergo & impij, qui audientes, non custodiunt. Terræ aliqua perhibentur adeò esse steriles, vt si in eis tritici purissimum semen sparseris, non triticum, sed typham, au solas paleas referant. Tales sunt qui ex audito verbo Dei, non fructum pietatis, sed vanitatis aut curiositatis paleas proferunt. Sed talis terra est maledicto proxima. Remedium huius mali est, vt corde cupiditatibus vacuo, simulque attento & collecto, verbum Dei audiatur. Cor enim vagum & incustoditum, & quod communes cogitationes indifferenter admittit, simile est publico diuersorio quod omnes hospites accipit, & proprio domino vix locum quiescendi relinquit: est simile cymbæ quassatæ, quæ per omnes rimulas bibit aquam, & merces impositas naufragio exponit: est simile vrbi parenti absque murorum ambitu, quam æquè hostes ingrediuntur atque amici; est simile vineæ sepe & maceria destitutæ, quæ ab omnibus vel feris depascitur, vel latronibus spoliatur, & modicum aut nullum domino suo fructum refert: est simile domui sine feris & valuis, in qua omnes liberè habitant, conuersantur, pernoscant. Denique est simile meretrici in publico lupanari prostitutæ, quæ, quum omnes mares admittat, semper infœcunda manet. Quemadmodum vno eodèque vento decem naues æquora secant, aliæ velocius, aliæ tardiùs, quod non ex parte venti, qui idem est, sed ex parte nauis provenit; quia quædam rimosæ, quædam integræ sunt: quædam magis, quædam minus oneratæ; ideòque hæ in portum, illæ in scopulos deferuntur: sic ad vnã & eandem prædicationem, ad vnũ & eundem diuini Spiritus afflatum alij prosperè nauigant, & paradisi portum tenent, alij in purgatorio hyemant, alij pessimis cupiditatibus onusti, in profundo barathri naufragium faciunt.

Nunc de audiendi verbum Dei necessitate pauca dicamus: nam difficile custoditur quod non auditur. Certè quum Apostolus dixit, *Quomodo credent quem non audierunt?* & iterum, *Fides ergo ex auditu, auditus autem per verbum Christi*, prædicatum scilicet: haud dubiè non solam doctrinam fidei, & materiam credendorum intellexit, sed

Pars Hyemalis.

Ff

etiam

Similia.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Verbum Dei necessarium audiendum, Roman. 10.

etiam quæ ad mores pertinent, & mandatorum Dei obseruationem. Nisi fortè ea quæ credenda sunt, à voce Ecclesiæ & prædicatorum verbi discere debemus; ea autem quæ facienda sunt à nemine discere; sed per nos ipsos cognoscere, eligere, præscribere fas est. Quo nihil absurdius, & ad totam pietatis regulam confundendam aptius, cogitari potest. Deinde quum ideo fides ex auditu est, vt Deum inuocemus; ait enim, *Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? quomodo credent quem non audierunt? quomodo audient sine predicante?* inuocatio autem Dei Deo grata, nobis salutaris, ea omnia complectitur quæ ad vitæ puritatem pertinent, (inuocamus enim Deum, vel colendo eum debito amore & cultu, vel ea omnia petendo quæ ad nostram pertinent salutem) manifestum est à prædicatione & auditu verbi non secus pendere vniuersam morum & pietatis doctrinam, quam ipsius fidei. Quare Christus potestatem docendi Ecclesiæ quum daret, disertè expressit: *Docentes eos seruare & facere omnia quacunque præcepi vobis.* Hoc ergo ordinarium medium tam bene viuendi, quàm rectè credendi, à Deo in Ecclesia sua constitutum, contemnere impium negligere periculosum est, & contra illud, *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Hæc est enim vna & primaria salutis via, in qua *Angelis suis mandauit de nobis, vt custodiant nos in omnibus viis nostris.* Si omnes alicuius vrbs ciues Regem grauiter offendissent, ideòque ad mortem omnes condemnati essent. Rex verò pro sua clementia non ministros carnifices, qui pœnas debitas exposcant, sed legatos suos mittat, qui nomine Regis, non tantum veniam omnibus proclamarent, sed & multa alia ac magnifica beneficia proponerent, certòque pollicerentur, modò ciues illi criminum præditorum pœnitentes, nouam vitæ rationem instituerent, iuxta eam formam quam ab ipsius legatis audirent; quis, quæso, illic ciuis esset, vel tam impius, qui tantæ beneficentiæ tam paratum medium contemneret; vel tam salutis suæ prodigus, vt negligeret; vel tam ingratus & rusticus, vt non humiliter & gratanter acceptaret; vel denique tam superbus & fastuosus, vt ambabus vlnis non amplecteretur, & legatos illos diligenter audire grauaretur? Atqui quum omnes essemus sub peccato & *natura filij iræ, Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*, posteaque in Apostolis suis, eorumque suc-

Matth. ult.

Matth. 4.

Simile.

Ephes. 2.
2. Corinth. 5.

cessoribus, posuit verbum reconciliationis; qui quotidie nos obsecrant pro Christo (id est, loco & persona Christi) vt reconciliemur Deo; & adiuuantes exhortantur, vt gratiam Dei non in vacuum recipiamus; idque faciunt tanquam ministri Christi, & pro Christo legatione fungentes. Videat nunc quilibet Christianus quomodo tales legatos reconciliationis suæ cum Deo audire contemnat aut negligat. Si in aliqua vrbe, maxima fame oppressa, vnum tantum alterum horreum esset frumento plenum: qua sollicitudine, cura & festinatione omnes ad illud, quærendi triticum causa, confluerent? At in singulis vrbeb. plura, in parochiis vnum tale horreum Deus constituit, vnde triticum verbi diuini petatur. Quare eò non confluitur; nisi quia *fames verbi Dei*, desiderium salutis nullum est? At hæc maxima plaga est, & maximum reprobationis signum: sicut desperata valetudinis maximum argumentum est, cibos omnes fastidire. Si cõstaret hoc in loco dirissimum esse thesaurum, ex quo, quantum cuique liberet, liceat depromere, quanto omnes impetu huc currerent, & alter alterum præ cupiditate præueniret! Atqui vel mentitur Scriptura, vel Dei verbum quouis auro pretiosius est. *Iudicia Domini desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum.* Hòc autem aurum iudiciorum Dei pro concione audiendum est. *Quomodo enim credent (Deum videlicet vel iustum vel misericordem esse) quem non audierunt?* Videmus quanta auiditate milites ad diripiendam vrbe, quæ præda data est, & ad diuidenda spolia accurrunt, vix vsquam aliàs maior alacritas ostenditur. Vnde Scriptura: *Latabuntur coram te sicut qui latantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia.* At de verbo Dei dixit sanctus Propheta: *Labor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa.* Et quæ est hæc latitia? Planè sicut milites ita auidi circa spolia sunt, vt sinus ac manus exuniis impleant, imò asinos ac iumenta onerent, aliquando & currus quoque, nihil interim comedentes vel bibentes, vel salutantes, vel socios alloquentes, sed toti in prædam attenti, toti in spoliis colligendis occupati: sic verus fidelis, verè amans Deum & salutem suam, ad sanctissima Dei verba audienda, tota auiditate currit, ad cor, & ad oculos, ad omnes animæ suæ potentias illa colligit, totusque illis audiendis immersus, omnium tantisper rerum corporalium

Simile.

Amos 6.

Simile.

Psal. 118.

Roman. 10.

Simile.

Esai. 9.

Psal. 118.

Simile.

& temporalium obliuiscitur. Vix dici potest quanta cura & sollicitudine apes omnia prata circumuolant, omnibus floribus insident, omnes naturæ suæ vires impendunt, scilicet & pedibus & aliis totas onerant, ut mel copiosum in aluearia reportent. At iudicia Dei (ait S. David) *dulciora super mel & fauam*. Et iterum; *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo*. Et in Canticis sponsa dicit: *Meliora sunt uerba tua uino, fragrantia unguentis optimis. Curremus in odorem unguentorum tuorum*. Sed fortasse ad illam sponsam non pertinemus, quibus verbum Dei non sapit. Hyemis tempore, quando frigus urget, videre est quo impetu & desiderio ad ignem omnes properant, ut caleant. At de verbo suo Deus apud Prophetam dicit: *Nunquid non uerba mea quasi ignis?* Et idem David dixit: *Ignitum eloquium tuum uehementer*. Sed adiunxit: *Et seruus tuus dilexit illud*. Ideo nobis non videtur ignitum, quia non diligimus. Ideo ad hunc ignem non accurrimus, quia nimio frigore sensum doloris amisimus, & toti obriguimus. Sanè ex hoc iudicio Deus suos cognoscit & deprehendit. Si vis cognoscere an piscis sanus sit vel corruptus; ad auriculam eius oportet olfacere. Si enim ibi foetet, signum corruptionis est: si ibi bene olet, signum sanitatis & incorruptionis est. Sic suos pisces Deus per auriculam deprehendit. *Qui ex Deo est, uerba Dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex Deo non estis*. Sic & diuus Ioannes: *Qui audit nos, ex Deo est; qui non audit nos, ex Deo non est. In hac cognoscimus spiritum ueritatis, & spiritum erroris*. Quasi diceret: Per auriculam deprehendimus qualis piscis est qui in sagena nostra capitur; uerus ne, an erroneus, bonusne an malus. Viueria, quæ id cuniculis est quod lepori canis, cum in foueas cuniculorum ingreditur, ipsos plerumque per aures inde extrahit. Sic ex quinquaginta peccatoribus qui ad Deum conuertuntur, quadraginta ex speluncis peccatorum per aures, id est, quia uerba Dei audiunt, educit Deus. Nempe uoluit Deus hoc instrumento salutis nostræ uti, ut per predicationem saluos faceret credentes; ut uerbum suum per uocem operaretur, uocem Ecclesiæ suæ. Quare sic vni Prophetæ loquitur: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta uocem tuam: annuncia populo meo scelera eorum*. Cæci sumus ad nostra peccata cognoscenda, quibus tamen nemo caret. Uoluit ergo Deus ut illa nobis per alium annuntiarentur. Si audire nolumus, manemus in peccatis nostris.

Ideo

Ideo non dicit, quasi organum aut quasi cymbalus, ut solum delectaret concionator; sed *quasi tuba*, ut commoueret pigros, ut excitaret dormientes, ut animaret ad pugnam spirituales ignauos & formidolosos. Pessimè sibi consulunt, qui suæ prudentiæ & doctrinæ fidentes, conciones non audiunt. In illis enim uox Dei sonat, non in libris quos legunt. *Vox autem Domini confringentis cedros: uox Domini intercidentis flammam ignis: uox Domini concutientis desertum*. In prædicatione sonat hæc uox Dei efficacissima. Herba sagittariorum, qua, ut hostes perimant, sagittas suas inficiunt, sagittæ quidem adhærens interimit; sed extra impetum sagittæ si manibus contrectes, nihil officit. Solum ubi est uulnus, ubi sagittæ penetrantis, ibi sanguinem inficit, & animal occidit. Hoc uulnus infligit Deus per concionatorem, qui sua reprehensione te vulnerat, ut herba cælestis doctrinæ cum illa reprehensione coniuncta, tua uicia interficiat. Sæpè accidit, ut quæ sententia lecta nullam fecit animo impressionem, eadem pro concione dicta aut tractata uehementer commouerit: & quod inter legendum, etsi cognitum, tamen obseruatum non fuit, inter audiendum non sine admiratione obseruetur; & mirificè placeat, quod prius sine ullo gustu transiisti. *Eloquia enim Domini, eloquia casta sunt, argentum igne examinatum, purgatum septuplum*. Maximam puritatem habent, mirabiliter relucet ac splendent, multamque uoluptatem consideranti adferunt. Sed ab artifice perpoliri debent, non in massa haberi. Sicut enim gemma tunc magis fulget, quando auro inferitur; & aurum ipsum arte cælatum, maiorem multo splendorem habet & oblectationem adfert: sic cælestis doctrina uoce prædicatoris à Deo uocati & missi, diuino Spiritu tam in loquente quam in audiente cooperante, multo fortius lucet ac mouet, quam per se simpliciter lecta. Sed & habent uerba diuina nescio quid diuini & paterni amoris; quod audientes ueri Dei filij, qui ad æternam beatitudinem destinati sunt, in ipsis agnoscunt, & gaudent, & exultant. *Quod enim natum est ex Spiritu, Spiritus est*, id est, Spiritus uocem, sicut filius paternam, agnoscit. In omni animantium genere, pulli & paruuli matrum suarum uoces agnoscunt. Sic Dei filius, Dei uerbis audiendis delectatur; e contra reprobi, ubi concionandi tempus aduenit, è templo se festinanter proripiunt, non secus quam si aliqua pars tēpli statim ruitura foret. In Christi genealogia apud

Ff 3 Matthæum,

Psal. 118.
& 118.

Cant. 1.

Simile.

Jerem. 25.
Psal. 118.Audire uerbum,
signum homi-
nis Christia-
ni.

Ioan. 8.

1. Ioan. 4.

Simile.

1. Corin. 1.

Esaia 58.

Docti ab audiendo uerbo non excusantur.

Psal. 28.

Simile.

Psal. 118.

Simile.

Ioan. 3.

Simile.

*Exempla.**4. Reg. 1.**2. Paralip. 24.**et 25.**2. Paral. 36.**Matth. 10.**Psal. 44.**Hebr. 4.*

Matthæum, tres Reges penitus omittuntur, ex quorum stirpe recta linea Christus descendit, Ochozias, Ioas, & Amafias: non quia simpliciter peccatores erant, aut etiam idololatæ (nam & Salomon talis fuit, & Manasses, & Ammon) sed quia hi tres diuino verbo specialiter restiterunt, & eius ministros immaniter tractarunt. Nam Ochozias mittit quinquagenarios ad capiendū Eliam. Ioas occidit Zachariam inter templū & altare, quia ei vera dicebat. Amafias Prophetæ cuidam, ipsum Dei nomine reprehendenti, dixit: *Nunquid consiliarius Regis es? Quiesce, ne interficiam te.* Quando Ierusalem ab Assyriis destructa fuit, causam vastationis Scriptura assignans, ait: *Quia subsannabant nuntios Dei, & paruipendebant sermones eius, illudebantque Prophetis, donec ascenderet furor Domini in populū eius, & esset nulla curatio.* Hoc quippe extremū malorum est, quando verbū Dei contemnitur, & amplius non auditur. Et vide quo modo in Euangelio verbi sui contemptores Christus coarguit: *Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terra Sodomorū & Gomorrha in die iudicij, quàm illi ciuitati.* Nihil acrius contra Dei verbi contemptores, id est, qui non audierint sermones prædicatorū quos Christus misit, dici potuit. De verbo Dei prædicato dicitur: *Sagitta tua acuta: populi sub te cadēt* (id est, euerterentur à vitiis) *in corda inimicorum Regis.* Sagittæ, inquam, seu tela verborum è superiori loco sonantium, immixtæ in corda inimicorum Dei, in corda peccatorum, acutæ sunt, & penetrant: *Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni ancipiti gladio, & pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum, & intentionū cordis.* Sed audiri debet, vt sic penetret. Plura habes suprâ, quæ huc pertinent, in textu 1. circa dæmoniū surdū. Vide etiâ infrâ Dominica Passionis, textu 2.

EVANGELIUM DOMINICÆ III.

QVADRAGESIMÆ.

BIT Iesus trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis, & sequebatur eum multitudo magna quia videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur. Subijt ergo in montem Iesus,

Iesus, & ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudaorum. Cùm subleuasset ergo oculos Iesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum: *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* Hoc autem dicebat tentās eum. Ipse enim sciebat quid esset factururus. Respondit ei Philippus: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat.* Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas, frater Simonis Petri: *Est puer vnus hęc qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed quid hæc sunt inter tantos?* Dicit ergo Iesus: *Facite homines discumbere.* Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia. Accepit ergo Iesus panes, & cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus. Similiter & ex piscibus quantum volebant. Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis: *Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.* Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ superfuerunt his qui manducauerant. Illi ergo homines, cum vidissent quod fecerat Iesus signum, dicebant: *Quia hic est verè Propheta qui venturus est in mundum.* Iesus ergo cùm cognouisset quia venturi esset vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* De prouidentia Dei erga suos circa necessaria.
2. *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, vt vnusquisque modicum quid accipiat.* Contra diffidentiam humanam circa Dei auxilium.
3. *Cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.* De benedictione cibi ante refectionem.
4. *Colligite fragmenta quæ superauerunt, ne pereant.* Contra prodigaliteriam.
5. *Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.* De fructu beneficentiæ & liberalitatis erga egenos.
6. *Cum cognouisset quod venturi essent vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.* De fuga gloriæ & laudis humanæ, peracto bono opere.

I. Vnde ememus panes, vt manducent hi?

LOcus moralis, quærentibus regnum Dei & iustitiam
 Leius, necessaria non defutura. Christus de turba eum
 sequente, & vsque in desertum sequente, & tota die vsque
 ad vesperam eum comitante, curam agit, ne alimento ca-
 reat necessario. *Vnde, inquit, ememus panes?* Non defuerunt
 carnes Eliæ in spelunca, quem coruo paut; nec Danieli ci-
 bus in lacu leonũ, quem Abacuc illi attulit; nec filiis Israel
 alimenta in deserto, quos Manna de cælo, & aqua de petra
 nutriuit; nec viduæ Sareptanæ, quæ paut Eliam, cuius le-
 cythus olei non defecit. Sic in Psalmis se facturum promit-
 tit: *Non est inopia timentibus eum.* Et iterum: *lacta super*
Dominum curam tuam, & ipse enutriet te. Et rursum: *Nun-*
quam vidi iustum derelictum, nec semen eius quarens panem.
 Quum laboras aliqua necessitate, & absque culpa tua, & in
 Dei vinea iuxta vocationem tuam & talentum laborans,
 existima Christum tibi dicere: *Vnde ememus panes, vt*
manduces tu? Tentat te Dominus, sicut Moyfes tentatus
 fuit in deserto propter penuriam aquarum, dicens: *Quid*
faciam populo huic? Adhuc paululum, & lapidabit me. Vnde
 dixit Dominus ad Moyfen & Aaron: *Quia non credidistis*
mibi, vt sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos
populos ad terram quam dabo eis. Vult Deus, vt in rebus de-
 speratissimis confidentiam in eum non amittamus. Sic
 enim Philippi fideni his verbis tentauit, vt notat Chryso-
 stomus. *Ipse enim sciebat quid esset factururus, vt adiecit diuus*
Ioannes. Peccauit Moyfes, dicens Deo: Sexcenta millia sunt,
& tu dicis, Dabo eis mense vno carnes ad saturitatem? Inciui-
 le & indignum ducimus, si æger optimo & amanti medico
 exponat, quo sit ordine ac ratione curandus: & tamen ille
 sæpe fallitur, ac falli potest. Quanto magis Dei prouiden-
 tiæ nos totos committere oportet! Iudith sacerdotes po-
 puli merito reprehendit, dicens: *Qui estis vos qui tentatis*
Dominum, quod tradetis ciuitatem Assyrijs, si intra quinque
dies non venerit vobis adiutorium? Non est iste sermo qui mise-
ricordiam prouocet, sed potius qui iram excitet, & furorem ac-
cendat. Pone ob oculos Ioseph in cisterna, in lactu, in exilio,
 in carcere; & memineris scriptum de Deo esse: *Descendit*
eum illo in foueam. Non deest igitur vnquam aut vsquam
 Dei erga suos prouidentia: de qua alias plura diximus.
 Cæterum hæc prouidentia Dei necessitati seruit, non cu-
 piditati.

Prouidentia
Dei erga suos.3. Reg. 17.
Dan. 14.
Exodi 16.

3. Reg. 17.

Psal. 33. 34. &
36.Exodi 7.
Confidentia
in Deum.

Num. 20.

Ioan. 6.
Num. 11.
Simile.

Iudith 8.

Sap. 10.

piditati. Ait quidem: *Vnde ememus panes?* Non ait, *Vnde* Ioan. 6.
 ememus capones, perdices, gallinas, phasianos, arragines,
 pauones, ceruas, & huiusmodi delicia? Necessitati no-
 stræ Deus consulit, non cupiditati. Quod multum est ne-
 cessitati, cupiditati nihil est. Cyrus senior, quum apud ho-
 spitem diuertisset, rogareturque quid sibi cœnæ vellet ap-
 poni, respondit, panem tantum, & sperare se prope fluen-
 tem aquæ riuulum cœnaturum. Tale ferè erat Christi con-
 uuium in hoc Euangelio. Pulchrè Seneca de Dei prouiden-
 tia obseruauit: *Necessaria tibi occurrent. Superuacanea &* Epist. 111.
semper, & toto animo quærenda sunt. Carnes humano victui
 necessariae & salubres, vt bouinæ, vitulinæ, ouinæ, vt vul-
 gares sint, prospexit Deus. Non sic in cæteris delicatiori-
 bus, magisque ad voluptatem quàm necessitatem compa-
 ratis. Sed, vt idem Seneca sapienter obseruauit, *Inter causas*
malorum nostrorum est, quod viuimus ad exempla: nec ratione Epist. 124.
componimur, sed consuetudine abducimur. Quæ sanè consue-
 tudo, vel potius voluptas cuiusque propria in infinitum ab-
 duxit: vt etiam hodie verum sit, quod de suo tempore alio-
 qui deploratissimo scripsit idem Seneca. *Non sunt* (inquit)
ad popinam dentibus, & ventre, & ore contenti: oculis quoque gu-
losi sunt. Nihil (aiunt) est melius saxatili mullo ante oculos mo-
riente. Da mihi in manus vas vitreum, in quo exultet, in quo tre-
pidet. Porro vt error in via immensus est, nec exitum inuenit;
 sic & huius generis luxus. *Caius Casar Caligula centies sestertio*
(id est, centies centenis millibus nummorum) cœnauit vno
die, & in hoc omnium ingenio adiutus, vix tamen inuenit quomodo Sen. de consol.
provinciarum tributum vna cœna fieret. Sed in totius orbis do-
 mino ferendum hoc fortasse aliquis existimet, & summa
 vitia in summa fortuna æquius toleranda. Atqui de Apicio,
 homine priuato, tantumdem ferè memorat Seneca. *Cum* (in-
 quit) *sestertium millies in culinam congesisset, are alieno oppres-*
sus, rationes suas tunc primum coactus inspexit. Superfuturum sibi
sestertium centies computauit, & velut in vltima fame victu-
rus, si sestertio centies vixisset, veneno vitam finivit. Quanta lu-
xuria fuit, cui sestertium centies egestas fuit? id est, cui centies
centena millia nummorum ad victum sufficere non pote-
rant. Sed hoc illis accidit, qui parsimoniam fines egressi, non
necessitati, sed cupiditati; non naturæ, sed voluptati; non
rationi, sed consuetudini seruiunt. Naturalia desideria finita
sunt; ex falsa opinione nascentia, ubi desinant non habent. Nul-
lus enim terminus falso est, vt sapienter scripsit Seneca. Epist. 16.

Exemplum
temperantiæ.

Epist. 111.

Epist. 124.

Luxus modum
non tenet.Natural.
quæst. lib. 3.
cap. 18.Sen. de consol.
ad Albinam
cap. 2.De consolat. ad
Heluiam, cap. 10.

2. Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, vt vnusquisque modicum quid accipiat.

Diffidentia peccatum.

Luca 9.

Psal. 132.

Simile.

Locvs moralis contra diffidentiam humanam circa Dei auxilium. Christus enim, antequam miraculum exhibeat, & panes frangat, ac famentes pascat, discipulorum suorum fidem tentat, fiduciam probat, constantiam explorat: dicens enim Philippo, *Vnde ememus panes; hac dicebat, tentans eum*, ait nostrum Euangelium. Philippus autem respondens, suam diffidentiam his verbis ostendit: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, &c.* Expectabat Christus, vt, sicut discipulum veteranum decuit, agnosceret eius potentiam, quam in multis aliis miraculis viderat; totamque rem ad eius voluntatem referret. Nunc autem ille humano more oblitus potentiae Magistri respondet. Idem quoque fecit Andreas alter ex discipulis, dicens: *Est vnus puer hic, qui habet quinque panes, & duos pisces. Sed quid haec sunt inter tantos?* Dubitat ergo & ille. Imò omnes duodecim dubitasse videntur, quum, vt est apud Lucam, *accedentes duodecim, dixerunt illi, Dimitte turbas, vt euntes in castella, villasque qua circa sunt, diuertant & inueniant escas: quia hic in loco deserto sumus.* Christus autem volens eorum omnium fidem tentare, dixit ad illos: *Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam quinque panes, & duo pisces: nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas, erant autem ferè viri quinque millia.* Dubitauerunt ergo omnes, & tanquam rem absurdam, illisque impossibilem, Christi verbum reiecerunt: *Vos date illis manducare.* Sed hoc totum fecit Redemptor noster, hanc suorum tentationem promisit bonus Magister, vt eos postea doceret, nosque in illis, in rebus difficilibus, necessariis tamen (quale istud erat) quando humana media deficiunt, non esse nimia & anxia sollicitudine animum vexandum (sicut hic discipuli venientes ad Christum, & dicentes, *Dimitte turbas, &c.*) sed de Dei auxilio bene fidendum, eiusque opem & benignitatem largissimam inuocandam. Vult nempe, vt potius ad manus eius, quam ad manus nostras oculos coniciamus. *Sicut oculi ancilla in manibus dominae suae, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.* Ancilla, quia non accipit panem nisi de manibus dominae suae, in eius manus semper oculos intentos habet quum pane indiget, vt videat an ei velit dare. Certè sicuti matres, quae multos

multos habent filios domi suae paruulos, semper habent panem iuxta se, quem petentibus porrigant; sic Deus noster omnibus bonis affluit, & paratus est semper dare petentibus se. Vtus est ipse Christus hac comparatione: *Si vos, quum sitis mali, nostris bona data dare filiis vestris; quanto magis Pater vester caelestis dabit spiritum bonum petentibus se!* Si quis horrea tritico plena haberet, famulumque suum rogaret, tentans eum, *Vnde manducabimus? ille autem responderet, Non sunt pecuniae: nunquid non ineptè responderet, & domini sui opulentiae iniuriam faceret? Petere clauim ad aperiendum horreum deberet, & hoc solum sufficeret. Clauis horrei & abundantiae diuinæ, est eius sancta voluntas. Omnia enim, quaecunque voluit, fecit.* Hec petenda est, vt ille leprosus sapienter petiit: *Domine, si vis, potes me mundare.* Quare eius fidem Christus laudauit & confestim respondit: *Volo mundare.* Vult nempe Deus suam à nobis benignitatem plena fide recognosci, vult vt ex præteritis eius beneficiis ad noua expetenda animemur. Sic Christus ad suos, instante iam sacrosancta eius passione: *Quando misistis vos sine sacculo, & sine pera, nunquid aliquid vobis defuit?* Cõqueritur Deus apud Ieremiam, quòd Iudei ad eum in tempore necessitatis non confugerent, considerantes quòt quantaque patribus suis beneficia contulerat. Ait enim: *Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt? & non dixerunt, Vbi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terra Aegypti, qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem & inuiam, per terram sitis, & imaginem mortis, per terram in qua non ambulauit vir, neque habitauit homo? Et induxit vos in terram Carmeli, vt comederetis fructus eius, & optima illius.* Exaggeratur præteritum beneficium liberationis ex Aegypto: & diffidentiae arguuntur, quòd illud in memoriam non reuocauerint, ex eoque fiduciam in Deum suum non conceperint, sed aliunde, ab idolis videlicet & idololatriis, auxilium petierint. Hanc eorum diffidentiam perstringit Dauid, dicens: *Malè locuti sunt de Deo. Dixerunt, Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? nēpe quum prius alia Dei miracula & beneficia experti fuissent; ideoque causam huius iustae reprehensionis subiungit: Quoniam (prius videlicet quàm de hoc cibo ageretur) percussit petram, & fluxerunt aqua, & torrentes inundauerunt.* Boni igitur & fideles Dei serui, ex præteritis Dei beneficiis, noua petendi

Matth. 6.

Simile.

Psal. 113.

Matth. 8.

Dei beneficia priora fiduciam presentibus.

Luca 21.

Exempla.

Ierem. 2.

Psal. 77.

fidu

Genes. 32.

fiduciam capiunt. Sic Iacob: *Domine, qui dixisti mihi, Revertere in terram tuam; minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua quam explesti seruo tuo. In baculo meo transiui Iordanem istum; & nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Esau.* Hæc vltima petitio nititur fiducia prioris liberalitatis diuinæ. Sic sancta Iudith orabat: *Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, &c. subueni, quaeso te Domine Deus, mihi vidua. Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitasti, & hoc factum est quod ipse voluisti. Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Aegyptiorum videre dignatus es.* Priora Dei, & in genere, & erga familiam ac stirpem eius beneficia commemorat, & ex illis fiduciam capit, Deumque interpellat.

Iudith 9.

Idem fecit vir fortissimus Iudas Machabæus, in Dei auxilio, non in sua fortitudine, spem ponens. Sic enim milites suos adhortatur: *Ne imueritis multitudinem eorum. Mementote qualiter salui facti sunt patres nostri in mari rubro: & nunc clamemus in cælum, & miserebitur nostri Dominus.* Quum Abraham seruum suum ad quærendam filio suo uxorem mitteret, cumque famulus angeretur, nimiumque sollicitus esset, vtrum negotium illud prosperum finem habiturum foret; vir sanctus famulum suum, præteritis Dei beneficiis fultus, confortauit, dicens: *Dominus cæli & terra, qui eduxit me de domo patris mei, & dixit mihi, Semini tuo dabo terram hanc; ipse mittet Angelum suum tecum, & accipies inde uxorem filio meo.* Sed & Dauid, quum Absalonem fugiens, Deum oraret, cum magna fiducia hæc verba dixit; *Ego dormivi & soporatus sum, & exurrexi, quia Dominus suscepit me.* causamque fiduciæ statim subiungit: *Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorum contriuisisti.* Denique in alio Psalmo, in quo maxima Dei beneficia priscis Patribus præstita commemorat, cur id faciat, his verbis explicat: *Quanta mandauit patribus nostris, nota facere ea filiis suis, ut cognoscat generatio altera; filij qui nascentur & exurgent, & narrabunt filiis suis.* Hanc videlicet ob causam, *Vt ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei.* Postremò Christus in Evangelio, quum discipuli eius aliquantulum diffiderent, & cogitarent ad alterutrum dicentes, *Quia panes non habemus; dicit eis: Quid cogitatis, quia panes non habetis? Nondum cognoscitis, neque intelligitis? nec recordamini, quomodo quinque panes fregi in quinque millia? id est, non intelligitis, miracula*

2. Machab. 4.

quæ feci, non solum necessitati præsentis seruiisse, sed illud etiam docuisse, vt in futuris quoque necessitatibus, præteritorum beneficiorum memores, perpetuam auxilij mei fiduciam habeatis? Est enim hac in re duplex virtus, & vtraque Deo gratissima. Vna est, beneficij accepti grata recordatio, & animi gratitudo atque submissio. Altera est, pia & fideli digna fiducia, & de Dei bonitate ac benignitate amplissima, digna cogitatio, opinio honesta, fides recta. Quum à populo Romano auxilia petitori Rhodij & Megarenfes ingressi in Senatum essent, & illi quidem sua in Romanos socios beneficia commemorassent diligenter, hi verò Romanorum ipsorum in se beneficia longa oratione explicassent; priorum postulato reiecto, quod factum magis quam supplicantis animum præfererat, horum petitioni acquieuit Senatus, & auxilia decreuit. Est ergo hæc vna confidentiæ in Deum nunquam deponendæ causa, præteritorum eius beneficiorum, & potentiæ ac bonitatis infinitæ debita consideratio, & grata recordatio.

Genes. 24.

Aliæ eius causæ sunt; tum ipsa necessitas nostra, cui subuenire, Deo proprium est; tum pietas ipsa seruatorum Dei, quibus ipse seruientibus Deus semper inferuit. Nam extra necessitatem soli Deo confidere, tentatio est, non fiducia: & hominem impium, in sua impietate persistentem, à Deo omnia expectare, præsumptio est, non confidentia. Ad prius horum quod attinet, Christus Dominus eam ferè ob causam in solitudine & deserto sua miracula faciebat, vt in hoc Evangelio, & aliàs sæpe, vbi raræ & difficiles sunt sustentationes humanæ; quia illic Dei prouidentia subuenire consuevit, vbi humana desunt auxilia; & suos vult Deus non nisi à se pendere. Permisit Deus ad extrema deduci Ioseph, adeò vt pincerna quoque, *succedentibus rebus prosperis, oblitus fuerit interpretis sui: solusque ab omnibus desertus, à nemine notus, in carcere iaceret.* Sed in eo articulo eum exaltauit. Huius rei alia exempla aliàs produxi-

Psal. 3.

mus. Ad posterius quod attinet, Abraham de prælio reuersus cum ampla victoria, nullam ab incircunciso Rege prædæ partem accipere voluit. *Leuo, inquit, manum meam ad Dominum Deum excelsum, possessorem cæli & terra: quia à filio subtegmis usque ad corrigiam calceamenti non accipiam ex omnibus quæ tuæ sunt; ne dicas, Ego ditavi Abraham.* Sic Eliæus à Naaman Syro nihil voluit accipere: & Daniel dicit Regi Balthasar: *Munera tuæ sint tibi, & dona domus tuæ alteri da.*

Psal. 77.

quæ

Matth. 8.

quæ

quæ feci, non solum necessitati præsentis seruiisse, sed illud etiam docuisse, vt in futuris quoque necessitatibus, præteritorum beneficiorum memores, perpetuam auxilij mei fiduciam habeatis? Est enim hac in re duplex virtus, & vtraque Deo gratissima. Vna est, beneficij accepti grata recordatio, & animi gratitudo atque submissio. Altera est, pia & fideli digna fiducia, & de Dei bonitate ac benignitate amplissima, digna cogitatio, opinio honesta, fides recta. Quum à populo Romano auxilia petitori Rhodij & Megarenfes ingressi in Senatum essent, & illi quidem sua in Romanos socios beneficia commemorassent diligenter, hi verò Romanorum ipsorum in se beneficia longa oratione explicassent; priorum postulato reiecto, quod factum magis quam supplicantis animum præfererat, horum petitioni acquieuit Senatus, & auxilia decreuit. Est ergo hæc vna confidentiæ in Deum nunquam deponendæ causa, præteritorum eius beneficiorum, & potentiæ ac bonitatis infinitæ debita consideratio, & grata recordatio.

Aliæ eius causæ sunt; tum ipsa necessitas nostra, cui subuenire, Deo proprium est; tum pietas ipsa seruatorum Dei, quibus ipse seruientibus Deus semper inferuit. Nam extra necessitatem soli Deo confidere, tentatio est, non fiducia: & hominem impium, in sua impietate persistentem, à Deo omnia expectare, præsumptio est, non confidentia. Ad prius horum quod attinet, Christus Dominus eam ferè ob causam in solitudine & deserto sua miracula faciebat, vt in hoc Evangelio, & aliàs sæpe, vbi raræ & difficiles sunt sustentationes humanæ; quia illic Dei prouidentia subuenire consuevit, vbi humana desunt auxilia; & suos vult Deus non nisi à se pendere. Permisit Deus ad extrema deduci Ioseph, adeò vt pincerna quoque, *succedentibus rebus prosperis, oblitus fuerit interpretis sui: solusque ab omnibus desertus, à nemine notus, in carcere iaceret.* Sed in eo articulo eum exaltauit. Huius rei alia exempla aliàs produxi-

mus. Ad posterius quod attinet, Abraham de prælio reuersus cum ampla victoria, nullam ab incircunciso Rege prædæ partem accipere voluit. *Leuo, inquit, manum meam ad Dominum Deum excelsum, possessorem cæli & terra: quia à filio subtegmis usque ad corrigiam calceamenti non accipiam ex omnibus quæ tuæ sunt; ne dicas, Ego ditavi Abraham.* Sic Eliæus à Naaman Syro nihil voluit accipere: & Daniel dicit Regi Balthasar: *Munera tuæ sint tibi, & dona domus tuæ alteri da.*

quæ

quæ

quæ

quæ

quæ

Fiduciæ duplex virtus.

Exemplum.

Fiducia à tentatione & præsumptione discernitur.

Fiducia in necessitate.

Gen. 40.

Fiducia piorum propria.

Gen. 14.

4. Reg. 5.

Dan. 5.

da.

Psal. 122.

Simile.

Psal. 130.

Matth. 4.

Num. 4.

da. Horum omnium vox illa erat; *Ad te leuavi oculos meos, qui habitas in caelis. Sicut oculi seruatorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum.* Debemus ergo fiduciam nostram, & spei anchoram neque in terram, neque in mare, sed in caelum mittere. Paruuli, ubi primum aliquid aut latum, aut triste illis offertur, statim in genitricis suae sinu absconduntur. Sic iusti in vniuersis euentibus ad Deum confugiunt; in prosperis, ut gratias agant, in aduersis, ut auxilium & consolationem petant. Hinc Dauid: *Sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea.* id est, quemadmodum infans in matris suae sinu proiectus, cessat plorare, cessat timere, neque alicuius rei curam habet, quia aetas eius non patitur eum de aliqua re sollicitudinem gerere; sic iustus omnes suas curas in Deo deposuit, quia fides eius non patitur eum sollicitum & anxium esse: meminit enim quid Redemptor eius dixit, *Hac omnia adiucentur vobis.* Meminit quoque quam acerba infidelitatis nota hanc sollicitudinem perstrinxit, dicens: *Hac enim omnia Gentes inquirunt.* In veteri templo panes propositionis semper stabant super mensam ante faciem Dei, die ac nocte, sine intermissione. Quo significatum est, sustentationem nostram semper esse coram Deo. De hoc argumento aliis in locis plura diximus, dicturi etiam postea.

3. Cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.

Ciborum benedictio.

Matth. 14.
Lucas 9.

Benedictio mensae.

Locvs moralis de benedictione cibi ante refectionem. Quod enim hic breuiter Ioannes dicit, *Cum gratias egisset,* hoc alij Euangelistae paulo vberius & plenius referunt. Matthaeus sic: *Aspiciens in caelum, benedixit, & fregit.* Lucas ita: *Acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, respexit in caelum, & benedixit illis, & fregit.* Vt iam non sit dubium, quin haec gratiarum actio, ut diuus Ioannes loquitur, fuerit benedictio ipsorum panum & piscium per modum precationis, propter quam dicitur, quod *aspexit in caelum* ad largitorem omnium Deum; vel saltem cum benedictione creaturarum coniuncta. Lucas enim disertè dicit, *Benedixit illis;* scilicet panibus in manus acceptis. Docuit igitur hoc exemplum fideles omnes & pios, non prius mensae accumbere, quam benedictio creaturarum Dei fuerit praemissa: Benedictio, inquam, creaturarum, panis, potus, reliquique cibi appo-

siti,

siti, & apponendi: à qua benedictione maledicti haeretici abhorrent, ut in altero Promptuario ostendimus. Hanc *Dō. 6. post Pētec.* creaturarum Dei benedictionem Paulus apertè docet: *Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem. Sanctificatur autem* (ait sanctus Chrysostomus) *facta benedictione in nomine Dei, per signum crucis impressum.* Creaturam ergo natura sua bonam, benedictionis vi etiam sanctificamus, & ut non solum in naturae usum, sed in Creatoris laudem seruiat, efficimus. Nam ideo benedictio & gratiarum actio apud Euangelistas pro eadem sumitur, quia in ipsa benedictione & sanctificatione creaturae, Deo Creatori gratiae aguntur. Christus ergo gratias agit ante distributionem, ut nos doceat gratias Deo agere, & benedictione ac sanctificatione, seu, quod idem valet, consecratione ciborum vti ante refectionem. Sic in hunc locum *Hō. 41. in Ioan.* Chrysostomus: *Cur tādē (inquit) quū sanaturus esset paralyticū, quū suscitaturus mortuū, cum maris sedaturus tempestatem, nō agit gratias Christus, hic autē agit? Vt ostendat ante cibū gratias Deo agendas.* Huius autem gratiarum actionis quanta vis sit, alio in loco doctissimus ille Pater docet: *Mensa (inquit) ab oratione sumens initium, & in orationem desinens, nunquam deficiet, sed fonte largius omnia nobis afferet bona, ne tantum itaque praetermittamus emolumentum. Absurdum est enim, seruos quidem nostros, si quam appositorum partem à nobis accipiant, nobisque gratias agere, & cum benedictione recedere; nos autem tot bonis potientes, nec tantum honoris Deo rependere. Propterea namque multa tam in communibus, quam in priuatis rebus praeter sententiam nobis eueniunt, quoniam non circa spiritualia primum, tum verò circa secularia curā exhibemus.* Hec ille. Qui hoc pietatis officium, quod ipse Christus non neglexit, vel negligenter praetermittunt, vel oscitanter & perfunctorie, magis ex consuetudine quam ex animo, exercent; illo Prophetae verbo arguuntur: *Leuate in caelum oculos vestros, & videte quis creauit hac.* Certè ex hac gratiarum actione emolumentum illud ad nos peruenire, quod D. Chrysostomus designauit, Propheta Regius perspicuè docuit his verbis: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meū.* Vbi posterius est causa prioris, ut alia lectio Hieronymiana habet his verbis: *Tanquā adipe & pinguedine satiabitur anima mea, quū labiis exultationis laudabit os meū.* Praeceptum accepit vetus populus, ut, cum comederit, &

*Hom. 79. ad pop. Ant.**Esaiā 40.**Psal. 62.**Deut. 8.*

satis

Homil. 56. in
Matth.

satiatus fuerit, benedicat Domino Deo suo. Diuus Chryso-
stomus benedictionis mensæ formulam ab Eremitis sui tem-
poris recitari solitam commemorat, & eorum studium his
verbis commendat: *Si illi qui ieiunando, humi dormiendo, vi-
gilando, cilicium induendo, milleque aliis seipos castigant, hæc
etiam admonitione indigent: quando nos moderatè probèque
vivemus, quibus mensa mille naufragiis referta proponuntur,
qui nec in principio manducandi, nec in fine, ad orationem nos
cõuertimus. Eleganter Tertullianus de hac veterum Chri-
stianorum solenni pietate scribit: Non prius discumbitur,
quàm oratio ad Deum prægustetur. Aequè oratio conuiuium
dirimit. Ita saturantur, ut meminerint etiam per noctem adorã-
dum Deum. Denique illud Apostoli hîc locum habet: *Sive
manducatis, sive bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam
Dei facite. hoc est, ut alibi dicit, Omnia in nomine Domini
nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo.**

In Apolog.
cap. 39.

1. Corinth. 20.

Coloss. 3.

4. Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.

Prodigalitas
cauenda.

Apophteg.

Exodi 16.

Ælianus var.
hist. lib. 12. Li. de
breuitate vita.

Locvs moralis contra prodigalitatē, & de Dei donis
frugaliter administrandis. Christus enim vt circa necessi-
tates suorum iuuandas liberalis fuit, sic in superuacaneis
prodigus esse noluit. Nam hæc fragmentorum collectio,
vt ad miraculi maiorem illustrationem faciebat, sic haud
dubiè hanc quam dicimus frugalitatem docuit, Christo
expressè hanc causam addente, *Ne pereant*. Sic de Manna
noluit Deus vt colligerent filij Israel plus quàm necessa-
rium erat. Quid enim stultius, quàm quod libenter facis,
id ita imprudenter facere, vt diu facere non possis? Rectè
& sapienter Plato, conspicatus iuuenem, qui amplum pa-
trimonium abligurierat, frustum panis in media platea
sub vesperam comedentem, ait illi: *Si moderatè prandisses,
melius cœnasses*. Idem Agrigentinorum luxum, qui magnis
impensis ædificabant, eodemque modo cœnabant, taxauit,
dicens: *Agrigentini adificant quasi semper victuri, & comedunt
quasi semper morituri*. Cui simile est quod Seneca de auaris
dixit: *Omnia tanquam mortales timetis, omnia tanquam im-
mortales concupiscitis*. Hæc enim duo extrema simili vani-
tate in dissimili morbo laborant. Nam vt auarus sic cumu-
lum semper auget, quasi semper indigeret; & auctum sic
tenaciter seruat, quasi semper eo fruiturus: sic prodigus
in vno luxus genere immortalitatem affectare, in altero
mortem sibi præsentem statuere videtur; iuxta illud, *Come-
damus*

damus & bibamus, cras moriemur. Phœcion, Atheniensium
princeps, oblatam ei à quodam pecuniam remittens, ro-
gatus cur saltem filio sumendam non relinqueret, respon-
dit: *Si filius vitam morèsq; composuerit, viuet paterna
hæreditate contentus: si prodigus fuerit, nec hoc argen-
tum sufficiet. Cui affine est, quod Crates Thebanus fecisse
legitur. Magnam pecuniæ vim apud nummularios depo-
nens, mandauit, vt si quidem eo mortuo, filij frugalem &
sobriam vitam agerent, illis rota cederet; sin prodigè &
luxuriosè viuerent, nisi inde prorsus acciperent. Nempè
diuirias comitatur luxus, luxus erit in tyrannidem, dum
fœnum migrat in cornua. Hoc vnum habet prodigalitas,
vt nūquam sit sola, sed aliis vitiis innumeris comitata pro-
cedat, superbia, ambitione, gula, ebrietate, luxuria, rapi-
nis, furto: quibus partim alitur & fouetur, partim exer-
cetur. Non est arbor liberalis, cui omnes fructus ventus
rapit; nec homo liberalis, cui vanitas omnia aufert.*

Laert. lib. 3.

Simile.

5. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim co-
phinos fragmentorum.

Locvs moralis de fructu beneficentiæ & liberalitatis
erga egenos. Sicut enim inter Christi manus frangentis
panes, multiplicati illi sunt, miraculo quidem, & opera-
tione diuina; sic, dum frangimus esurienti panem nostrū,
dum abundantia nostræ particulas egētibus propter Deum
& pias causas elargimur, operatione quadam & munificē-
tia diuina fit, vt nihil nobis ea in re pereat aut deterratur,
sed accrescat magis. Vnde in hunc locum D. Cyrillus Ale-
xandrinus: *Liberalitas nobis hoc miraculo commendatur, &
quasi magna voce dicitur, Quanto plura dabis liberaliter ac mi-
sericorditer, tanto tibi plura largius confluent*. Sic & D. Pau-
lus docet: *Qui administrat semen seminanti, & panem ad mā-
ducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & auge-
bit incrementa frugum iustitiæ vestræ; ut in omnibus locupleta-
ti abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gra-
tiarum actionem Deo*. Multa dicit Apostolus. 1. quòd Deus
dat semen seminanti, id est, dat diuiti facultatem largiendi:
diuitiæ enim semen sunt beneficentiæ; & qui largitur, se-
minat. Vnde ibidem: *Qui parcè seminat, parcè & metet; &
qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*.
2. quòd *panem ad manducandum præstabit*, id est, homini
Pars Hyemalis. G g erga

Liberalitatis
fructus.In Ioan. lib. 3.
cap. 18.

1. Corinth. 9.

Psal. 112.

erga egenos liberali (*dispersit, dedit pauperibus*) semper necessaria suppeditabit, ne fortè largiendo dubitet, quispiam fore quòd ipsemet egeat. 3. quòd non hoc tantum, sed *& multiplicabit semen vestrum*: id est, præterea, ipse diuitias vestras augebit, vt plura semper largiendi facultatem habeatis. 4. *& augebit incrementa frugum iustitia vestra*. id est, in spiritualibus quoque vos ditabit, siue vt pròpto benefaciendi animo semper sitis, siue vt mercedem à Deo gratiæ spiritualis recipiatis. 5. *vt in omnibus locupletati*, id est, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus, *abundetis in omnem simplicitatem*, id est, sine iactantia & vanitate: *qua scilicet largitio simplex, prompta, humilis, pia, operatur per nos*, id est, mediantibus nobis, quibus hæc largitio præstatur; *gratiarum actionem apud Deum*: quæ certè gratiarum actio eorum, quibus liberaliter propter Deum, tanquam egentibus, bene fit, tantam apud Deum vim habet, vt suos beneficos *in aeterna tabernacula recipiât*, id est, viam illis faciliorem ad cælum parent. Hæc est multiplicatio pannum frangentibus eos esurientibus. *Quemadmodum enim frumentum in terram cadens* (ait S. Basilus) *lucrum proicienti parit: sic & panis in esurientem proiectus multam in posterum tibi reddet utilitatem*. Et quemadmodum quicumque putei scaturiunt (ait Clemens Alexandrinus) *exhausti in pristinam mensuram reuertuntur*; & quo magis hauriuntur, eo citius replentur, aqua quoque puriori: *sic largitio, qua est bonus fons benignitatis potum sitientibus communicans, rursus augetur, & repletur; quemadmodum ad vbera, qua surguntur, lac solet accedere*. In his naturæ operib⁹ voluit Deus ostendere hanc huius virtutis propriam quandam energiã & operationem. Hinc in Canticis dicit sponsus sponsæ: *Duo vbera tua sicut duo hinnuli caprea gemelli*. Cõfert Spiritus sanctus vbera lac proferentia, hædis illud lac sugentibus, quia videlicet misericordiam facere, liberalitatem erga pauperes exercere (hoc est enim verba lacte manantia habere) est potiùs quiddam accipere quàm dare; sane quia dando lucrantur. Hoc eleemosynæ & sanctæ liberalitatis lucrum, Receptor noster verbis significantissimis expressit: *Date, & dabitur vobis, Mensuram bonam, & conferatam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Ea quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Quæ verba alio in loco tractabuntur*. Sic & Salomon docuit: *De primitiis frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea*

Luca 16.

Homil. in diuites auaros. Similia. Pedagogi lib. 5. cap. 7.

Cant. 4.

Luca 6.

Proverb. 3.

horrea tua satietate. Et iterum: *Fœneratur Domino qui misere-* Proverb. 25.
atur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei. Quare S. Frã-
scus eleemosynam vocauit nobilem prodigalitatem, Diuus In vita cap. 9.
Chrysostomus, *artem omnium artium quæstuosissimã*, quod Homil. 33. ad
Homilia de hoc argumento studiosè probat. Vnde pop. Antioche.
italibi verissimè scripsit: *Nescis quòd non tam propter pau-* Homil. 37. ad
eres, quàm propter impendentes eleemosynas Deus instituit? pop. Antioch.
hoc certè D. Cyprianus ex multis Scripturis probat, ad re- in sermo. de
medium peccatorum, & in maximum commodum ipso- eleemosy.
rum diuitum, eleemosynæ mercedem à Christo repromis-
sam fuisse. Sed quia multi spiritu quodam Pharisæico (Phar-
isæi enim de contemptu pecuniarum disputantem Chri-
stum audirent, *quia erant auari, deridebant illum*;) has Scri-
pturæ promissiones si non derident, certè parum credunt; Luca 16.
sed suæ prudentiæ magis confidunt; exemplis poterit eo-
rum seu tarditas, seu infirmitas, seu incredulitas iuuari. Beneficentiæ
Vidua Sareptana, quæ in summa rerum omnium necessi- mercedes.
tate palsebat Eliam Prophetam, adeoque *illi prius, postea* Exempla.
illis panem parauit, hoc à Deo munus ac præmium accepit; I.
vt hydria farina non deficeret, nec lecythus olei minueretur, 3. Reg. 17.
usque ad diem qua Dominus daret pluiam super faciem ter-
re. Et tamen illa (ait B. Cyprianus) *nondum Christum scie-* vbi supra.
rat, nondum præcepta eius audierat. S. Ioannes Eleemosyna- 2.
rius, Patriarcha Alexandrinus, iussit dari pauperi cuidam In vita eius
quindecim aureos; & conomus id nimium esse arbitratus, apud Surium.
dedit tantum quinque aureos. Eodem die venit nobilis
quædam matrona, & Episcopo obtulit in vsum Ecclesiæ
quingentos aureos. Quos ille accipiens, dixit: Dic mihi
nomina, an solos quingentos voluisti dare? Respondit
illa: Verè, mi domine, volebam mille quingentos dare, &
ita me in charta scripisse putabam. Aperiens autem char-
tam hodie, vt iuxta illam pecunias acciperem; inueni tan-
tum quingentos scriptos, & ideo nec plus attuli, nesciens
qua Dei prouidentia numerus imminutus fuerit. Conuer-
sus tunc ille ad conomum suum dixit: Ecce tua auaritia
ille nobis aureos perdidit. Occurrunt in via S. Germano,
Episcopo Antisiodorensi in Gallia, pauperes petentes elec-
tosynam. Consulit ille diaconum quantum esset in sum-
mibus. Tres tantum aureos esse respondit, quos statim
accipit Episcopus erogari. Ad hæc diaconus: Vnde vi-
turi hodie sumus? Respondet ille: Pascet Deus pauperes
uos. Tu quod habes præsta pauperibus. Diaconus, quasi
prouidus;

providus, duos erogat, referuat unum. Dumque agitur iter ceptum, veniunt post eos equites concitati, à Leporio spectabili viro missi, qui ducentorum solidorum munus obrulerunt. Deinde conuersus ad diaconum, ait: Accipe quæ traduntur, & intellige te fraudem fecisse pauperibus. Nam si totum quod dedi, indigentibus contulisses, remunerator noster trecentos hodie reddidisset. S. Marcellus non dormientium ἀνομιῶν Abbas iussit œconomio suo, dare tribus Episcopis à captiuitate redeuntibus, quicquid auri habebat. Ille ex decem aureis nouem dedit, uno retento: volens fungi officio boni œconomi. Venit paulo post ad Marcellum quidam, donans eum nonaginta talentis. Quibus acceptis, ait ad œconomum Abbas; Ecce, o auare, quis sit exitus tuæ parsimoniae. Fecit ut uno talento minus acceperimus: decem utique accepturi, si decem aureos dedisses. Hæc est mensura bona, conferta, cogitata, supereffluens, quæ Christus promisit. Quod non semper illa mensura retribuitur, defectus fidei in Deum, hilaritatis in dādo, misericordiae erga proximos, & puri amoris Dei, in causa est; sed maxime hoc bonum impedit prauentia huius seculi, contra quam sic Chrysostomus disputat: *Si agricola penu sinum euacuant, & semina terra conuertunt, idque cum voluptate faciunt, spe maiora recipiendi se iulantes; & quamuis sciant quod aëris intemperies, nonnunquam & terra sterilitas, & alia multa accidentia, ut locustarum exercitus, & rubiginis insidia spe excidere faciant, attamen bona se se alentes, ea quæ in promptuariis collecta sunt, terra conuertunt, multo magis nos, quæ absque usu recondita sunt, dissipare in pauperum usus conuenit.* Nam, ut alibi dicit, eleemosynas faciens in cœlo operatur, vbi nulla aëris inæqualitas, corruptio nulla ventorum est, vbi perire non potest quod seminatur. Hic est ergo vnus liberalitatis erga egenos admirabilis fructus (nam alios quoque habet, de quibus est alius dicendi locus) ut magno cum fœnore ac lucro exerceatur.

6. *Cum cognouisset quod venturi essent ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.*

Locus moralis de fuga gloriæ, & de humana laude, Gloriæ fuga. peracto bono opere, statim fugienda. Christus enim hoc

facto suo exemplum se sequentibus prabens (ait S. Gregorius) *Curæ pastorali. part. 1. cap. 3. Exempla.*
*Res fieri noluit, ad crucis vero patibulum sponte peruenit. Gloriam cupido semper quidem animæ periculosa est, sed opere bono peracto maxime cauenda, quia tunc maxime insidiatur. Magni illi Sancti, Benedictus, Antonius, Ægidius, Iudocus, Eulalius, Hilarion, & alij, vbi clarescere alicubi ceperunt, & sanctitatis opinionem habere, statim summa contentione fugientes, ignota loca petebant. S. Dominicus rogarus cur in Carcaffona diœcesi libentius morareretur quàm in Tolosana, vbi tot hæreticos conuerterat, sapienter respondit: In Tolosana multos inuenio qui me honore afficiunt, in Carcaffona omnes me impugnant. Animalia quædam, ne inueniri possint, vestigia sua circa cubile confundunt; & vulpes saltibus, non gressibus, suum antrum ingreditur. Sic virtutem, ne pateat ad vanam gloriam, dissimulare & tegere oportet. Acrius quippe honores debitos boni fugiunt, quàm indebitos improbi ambiunt. quod alio in loco tractauimus, sed hîc plura, prout Deus dabit, proferemus. S. Ioannes Canonicus regularis in Anglia ante annos ducentos, inclusam quandam, ut spiritalibus eius colloquiis fruëretur, visitauit. Illa post prima verba visionis se illa nocte vidisse affirmavit, de aquila circumuolante cum chartula in rostro, cui inscriptum esset, *Jesus est amor meus.* Tu verò Pater, inquit illa, hæc aquila es, pro excellentia tuorum meritorum. Quod ille audiens, Nos quidem, inquit, eo animo huc accessimus, ut mutuis colloquiis Dei gratiam nobis conciliaremus: at nunc, ut video, malus dæmon, vitiorum nostrorum sagax explorator, per hos inanes sermones in animos nostros aditum sibi parat. Atque his dictis, statim abscessit. Verè enim sicuturina ex veste nascitur, & eandem corrumpit atque exedit; ita vana gloria ex virtutis materia nascitur, & virtutem corrumpit, & omni vera laude ac fructu priuat. Sicut enim dementissimum esset, pretiosis gemmis atque lapillis ruinosi alicuius parietis rimulas implere atque fulcire; sic pro virtute humanos fauores desiderare, & rem cœlo dignam, vili pretio venalem exponere. Quare vanam gloriam, *spiritualium opum latronem* rectè vocauit S. Basiliius. Quantum autem hominū fauor virtuti noceat, hinc aduertes: quod qui ab omnibus laudatur, nescit seipsum, quàm ab omnibus cognoscatur; qui autem ab omnibus contemnitur, nouit seipsum, etsi à nemine cognoscatur.*

Gg 3 Abbas

4.
*In vita eius
 apud Surium,
 tom. 6. pa. 1024.*

Merces beneficentiæ cur non semper retribuitur.

Homil. 5. in
 Genesim.
 Simile.

Homil. 5. in
 Matthe.

*In vita eius
 lib. 4. cap. 10.*

Simile.

Domin. 3. Ad
 uent. text. 2. &
 Domin. 3. post
 Epiphan. text. 3.
 Exemplum.
*In vita eius
 apud Surium.
 tom. 5. pag. 682.*

Similia.

Constitut. monach.
 cap. 11.
 De contempt.
 mundi, part. 1.
 cap. 30.
 Exemplum.

Cassianus insti-
tut. monast. lib.
4. cap. 30.

In vita eius per
Ioan. Diac. lib.
3. cap. 44.

Lib. 1. cap. 6.

Simile.

Simile.

Erasmi lib. 8.
Apophth.
Volaterran. lib.
26. & Aelianus
lib. 4.

Honores quā-
to maiores, eo
maiora men-
dacia.

Abbas Pinusius, celebris in Ægypto Pater, in partes The-
baidæ clam fugit ad cœnobium Tabennesiotarum, ubi
post multas preces, & magnam difficultatem, ut nouitius
secularis recipitur, & hortu curando sub iuvene prefecto
addicitur; ibique triennio in maxima humilitate vixit, do-
nec tandem agnitus, ad monasterium suum reduceretur.
Vnde iterum in Palæstinam fugiens, & ut nouitius infer-
uiens, iterum agnitus, secundo reducitur. Tanta erat in hoc
sancto viro fugiendæ gloriæ cupido, exēplo Redemptoris
nostri, qui fugit in montem solus, rapiendus à populo in
Regem. S. Gregorius Rom. Pontifex, antea monachus Be-
nedictinus, quum in Summum Pontificē eligeretur, quia
palam repudiare integrum non erat, nec ab vrbe recedere
tuto potuit, in dolio se condi & exportari fecit. Tum pro-
ximi montis vastam solitudinem penetrans, antrum quod-
dam adiit, satis ibi se latere sperans. Ceterum quum qua-
reretur, lucida nubes loco incumbens prodidit latentem.
Inuentus ergo, in sedem quam fugerat, inuitus euehitur.
Vide plura huius rei exempla apud Marcum Marulū. Ho-
norem autem fugiunt boni, & vertè timentes Deum, pro-
pter multa ex eo peccatorum pericula. Sicut qui in excelsa
aliqua turri positus, homines humi ambulantes desuper
intuens, videtur sibi coruos, non homines videre, oculis ex
longa distantia obiecti debilitatis; sic in honore sublimi
constitutis accidit, ut ordinis inferioris homines contuen-
tes, sibi ipsis præ illis magni, & ut loco sic merito excelsi vi-
deantur, alios verò, ut loco, sic virtute & prudentia inferio-
res existiment, atque contemnant: quæ ut est magna vani-
tas & ineptia, sic maxima corā Deo impietas. Christus er-
go hic fugit honores, non ut sibi, sed ut aliis (quos exēplo
docere vult) periculosos. Est quippe in illis magna deceptio
visus, non secus quam in præstigiis accidit. Quemadmo-
dum enim imago, quanto artificiosius depicta, rem, cuius
est imago, magis ad viuum repræsentat, tanto mendacior
& fallacior est, quia tanto magis intuiti persuadet non
imaginem, sed rem ipsam esse quam videt; sicuti Apellis
Bucephalus alium equum ad hinnitum concitauit, & ad
Zeuxis depictas vuas aues aduolarunt, ipsūque Zeuxan
Parrhasij alterius pictoris linteum decepit (depictū enim
in tabella linteum, verum esse existimans linteum, detrahi
iussit, ut, quid in tabella pingeretur, cerneret.) sic omnino
honores huius mundi quāto maiores sunt, eo maiora sunt
mendacia.

mendacia, & deceptio maior; quia eo magis videntur veri
esse, quum non veri, sed verorū imago sint, & illius solidi
honoris repræsentatio quædam, quam vera virtus mere-
tur: quæ certè non est huius vitæ, utpote fluxa & caduca,
malis ac bonis cōmunis, apparens tantum & externa; sed
alterius vitæ, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in
cor hominis ascendit. Sic enim omnem huius mundi gloriam
Scriptura Dei baptizauit: *Vmbra est & vapor ad modicum
parens.* Nam ut vmbra corpus, sic virtutem honor sequitur,
idq; fugientem, sicut fugit ambientem. Et ut vmbra cuius-
cunque corporis vmbra sit, seu cædidi, seu nigri, seu viridis,
seu flauis; ipsa semper non nisi nigra est, & quædā vacuitas,
non subsistens aliquid: sic omnis huius seculi gloria, qua-
cunque tandem ex re nascatur, seu vera virtute, seu mundi
bonis, non nisi vmbra est, & inane quid, sola opinione con-
sistens, siue eius qui honoratur, siue eius qui honorat. Qui
famens putat se comedere, nō satiatur, quia cibus substan-
tia est. Qui cupit & putat se honorari, quum non honore-
tur; perinde gaudet ac si honoraretur, quia honor non nisi
opinio est.

EVANGELIUM DOMINICÆ PASSIONIS.

DICEBAT Iesus turbis Iudeorum & princi-
pibus Sacerdotum: *Quis ex vobis arguet me de
peccato? Si veritatem dico, quare non creditis
mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit. Pro-
pterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt
igitur Iudæi, & dixerunt ei: Nōne benedicimus nos, quia
Samaritanus es tu, & demonium habes? Respondit Iesus:
Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum,
& vos inhonorastis me. Ego autem non quero gloriam
meam. Est qui quarat, & iudicet. Amen amen dico vobis:
Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit
in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia
demonium habes. Abraham mortuus est, & Propheta: &
tu dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non
gustabit in æternum. Nunquid tu maior es patre nostro*

Gg 4 Abra

Abraham, qui mortuus est? Et Prophetae mortui sunt. Quem te ipsum facis? Respondit Iesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est: & non cognovistis eum, ego autem novi eum. Et si dixerero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo. Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum. Vidit, & gavisus est. Dixerunt ergo Iudaei ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti? Dixit eis Iesus: Amen amen dico vobis, quia antequam Abraham fieret, ego sum. Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiit de templo.

PERICOPAE moralis huius Euangelij.

1. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* De peccati turpitudine, infamia, gravitate.
2. *Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. De audiendo verbo Dei.
3. *Nomen benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes?* Respondit Iesus: Ego demonium non habeo. De contumeliis & maledictis patienter ferendis.
4. *Ego non quero gloriam meam, Est qui quarat, & iudicet.* De debito honore Christi & ministrorum eius in hac vita, & de Dei iudicio aduersus contemptores.
5. *Si ego gloriam meam quero, gloria mea nihil est.* Contra propriae laudis appetitum.
6. *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in aeternum.* Dixerunt ergo Iudaei: Nunc cognouimus quia demonium habet, &c. Contra maleuolum & temerarium iudicium, quod omnia in pessimam partem interpretatur.
7. *Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum.* Contra iram.
8. *Iesus autem abscondit se, & exiit de templo.* Documentum quadruplex. 1. De verae charitatis officio. 2. De moderatione seruanda in potestate. 3. De non vlciscendo proprias iniurias. 4. Declinari posse persecutiones personales.

1. *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Peccati turpitudine & enormitas.

Ioan. 7.

Locus moralis de peccati turpitudine, infamia, gravitate. Christus Dominus, qui infirmitates humanas tulit, paupertatem professus est; ignorantiae opinionem non excusauit, quum obiiceretur, quod literas non didicisset; solum peccatum, aut peccati suspicionem exhorruit. Prouocat aduersarios, inuidos, atque maleuolos, id est,

est, oculatissimos: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Nec minimam peccati notam, aut maculam, aut labem sibi aspergi patitur. *Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior calis factus.* Sed sanctus hic Pontifex suo sacrificio nos sanctificauit, ut & nos essemus sancti, innocentes, impolluti. *Vna oblatione consummauit in aeternum sanctificatos. Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes.* *Dedit enim semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Denique quos praedestinavit conformes fieri imagini Filij sui, hos vocauit, iustificauit, & glorificauit. Debemus ergo & nos, ut à Christo Redemptore nostro sanctificati, ut tanti capitis membra, ut tam excellenti imagini conformes, peccatum exhorrere, execrari, abominari. *Tanquam à facie colubri fuge peccatum,* ait Sapiens. Et vide quid sit peccatum, quanta pestis, quantus horror, qualis turpitudine. Peccatum omnino bono opponitur, utili, honesto, delectabili, ideoque summum malum est. Utili opponitur, quia maxime damnosum, ut quod summo bono nos priuat, qui Deus est. *Peccata vestra diuiserunt inter me & vos.* Hoc autem quale, quam inexplicabile damnum est! Sicut aduersus viduam omnes ferè insurgunt, quia neminem habet qui eam defendat; sic omnes daemones, & omnes creaturae insurgunt aduersus animam Deo destitutam. *Qui quarebant animam meam, concilium fecerunt in unum, dicentes, Deus dereliquit eum: persequimini, & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.* Sicut nauis quae clauo, malo, ac gubernatore sublatis, validissima tempestate iactatur, fluctibus ac flatibus cedens, huc illucque agitata, tandem scopulo illisa frangitur: Sicut ciuitas à truculentissimis hostibus obsessa, nulloque auxilio militum, aut murorum praesidio cincta, in qua etiam intus ciues ipsi hostilibus inter se odiis dimicant, direptioni est proxima: Sicut excellens virginis pulchritudo, quae inter multorum adolescentum greges vitam agit, cuius etiam lateri indiuiduus comes germanus frater adheret, sed ita improbus, ut eam semper ad turpitudinem prouocet, in summo versatur violandi discrimine: Eodem plane modo misera anima, Dei amicitia & gratia per peccatum destituta, innumeris tentationum fluctibus exponitur, naufragio proxima; ab hostibus suis, daemone, mundo, carne diripienda, in praedam datur; infestis daemonibus,

germana etiam carne sollicitante, violanda prostituitur, quemadmodum discedete Rege, omnes qui in curia verfantur, omnes domestici Regis pariter discedunt, & curia transfertur; ita cum Deus discedit ab anima, omnes Angeli custodes, omnes amici curiae caelestis eam deserunt, imò & bona opera omnia, tam quae olim in statu gratiae fecit, quam quae tunc moraliter bona facit, omnia apud Deum mercede carent, omni merito euacuantur. Sic Propheta: *Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem; omnes iustitia eius, quas fecit, non recordabuntur.* De curia caelesti quod diximus, docet sanctus Basilius: *Veluti fumus abigit apes, & foedus odor columbas expellit; sic Angelum vita nostra custodem abigit graecolens peccatum.* Certè quum Hierosolyma à Romanis obsidenda erat (in qua obsidione euerfa est) paulo antè quàm Vespasianus cum exercitu veniret, audita vox Angelorum est: *Migremus hinc.* Porro vno peccato omnia alia bona opera nobis perire, & nullum emolumentum adferre, docet Apostolus his verbis: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam (quae duo maxima sunt virtutum opera) charitatem autem non habuero (quae excidit omnis qui lethaliter peccat) nihil mihi prodest.* Quemadmodum mancipium, quicquid operatur, non sibi, sed domino suo operatur, in domini commodum, non suum, laborat: sic peccator, si qua bona facit, totum in diaboli obsequium cedit, cuius per peccatum seruus est, vt alio in loco ostendimus. *Omnis enim qui facit peccatum, seruus est peccati.* Peccatum autem opus diaboli est. Huic damno vix vllum comparari potest. Si mercator quispiam post longinquam & periculosam nauigationem ex ipsis fortasse Indiis, multis reportatis mercibus, auro argentoque multo, statim vno post reditum die ludo alicui totum exponat, & vnica sponfione, aut aleae iactu, totius lucri iacturam faciat; nonne hunc hominem omnes & demētissimum & miserimum pariter pronuntiarent? At eo loco, multoque peiori est, qui post multas virtutes magno labore cōfectas, multaque in caelo congesta merita, propter vnus lethiferi peccati voluptatem breuem, omnium iacturam facit. *Sicut enim miles (ait S. Chrysostomus) si toto corpore fuerit armis vestitus, & vnā partem habuerit nudam, nihil ei prodest quod totus fuerit vestitus, si per illam vnā partem eum sagitta percusserit sed sic cadit, ac si totus fuisset nudus: sic Christianus, si iustitiam fecerit, & si*

Ezech. 18.

6.
Homil. in
Psal. 33.
Iosephus de bello
Iudaico, lib. 7.
cap. 12.

1. Cor. 13.

Simile.

Ioan. 8.

Simile.

Simile.
Hom. 15. op.
in pers.

in vno peccauerit, similiter peccator statuitur, ac si semper peccasset. Hæc ille, quo ad damnū scilicet vitæ æternæ, & ad reatum mortis æternæ, iuxta illud diui Iacobi: *Qui offendit in vno, factus est omnium reus.* De hac re superius plura diximus. Nihil ergo peccato damnosius. Merito sanctus Cyprianus scripsit: *Hoc sunt peccata lapsis, quod grandis frugibus, quod turbidum sidus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod nauigiis sua tempestas.* Omnes scilicet bonorum operum fructus destruit, animi facultates corrumpit, totum hominem ad interitum ducit. *Quasi rhōphea bis acuta omnis iniquitas: plaga illius non est sanitas,* ait sacra Scriptura. Omnes quippe corporis morbos (de quibus tamen curandis ita solliciti fumus, vt nihil magis) hic animi morbus, peccatum, multis modis superat. Quemadmodum enim periculosior est tempestas quæ vetat in portum appellere, quàm ea quæ cohibet à nauigando; & leuius malum est, aliquo impedimento retardari in via, quàm in fine itineris excludi à ciuitate clausis ianuis: sic peccatum mortale, quod prohibet ab ingressu cœli, infinitè maius malum est, quàm corporis morbus, qui impedit tantum actionem virtutis. Nec quispiam miretur, si ex vno aliquo mortali peccato tanta calamitas accedat, quum ad beatitudinem comparandam non vna virtus, sed multorum mandatorum obseruatio sit necessaria. Virtus enim ex tota causa est, vitium autem ex quolibet defectu. Vt scopum attingas, punctum tibi ferendum est: vt à scopo aberres, lara patet via, ad dexteram, ad sinistram; procul, tardè. Exiguum absynthium amaritudinem suam multo melli citò impartit: mel duplo maius, absynthio dulcedinem non infundit. Paruo lapide submoto, flumen totum in proum trahitur: eiusdem imperus fortissimo etiam aggere cohiberi vix potest. Sic vnum peccatum totum hominem perdit, vt alias latius est dictum. Accedit ad hæc maxima damna, quòd ipsa anima per peccatum ita vel debilitatur, vel corrumpitur, vt vires ac facultates non gratiæ tantum diuinæ auferat, sed naturales quoque vehementer imminuat. *Quemadmodum enim per morbum (ait sanctus Basilius) in corpore appetitus deiectio, & ciborum in sua fastidium: sic in animo, circa explenda madata Dei, pigritia ac lētudo ex peccato generatur.* Hinc & D. Gregorius scripsit: *Peccatū suo pondere in aliud trahit, nisi poenitentia deleatur.* Hæc ob causā vocatur à Propheta, *Talentum plumbi:* ita hominem deorsum tendere

Iacobi 2.

Ser. 5. de lapsis.

Eccli. 21.

Simile.

Peccatum vnum cur perdat, quum non nisi ex multis virtutibus sit salus.

Similia.

1.

2.

3.

Simile.

In Reg. susè disput. ad q. 174.
In Ezech. hō. 18.
Zach. 5.

fa

Simile. facit, & in terrena depressum tenet. Hinc quoque sanctus Bonaventura, peccatum putredini in fructibus aut carnibus comparat. *Sicut putredo, inquit, aufer pomum decorem, colorem, odorem, & saporem; sic peccatum auferit animam decorem vitæ, odorem famæ, valorem gratiæ, & saporem gloriæ.* Ad quæ singula explicanda latissimus patet concionatori campus. De primo & quarto aliquid annotabimus. Secundum per se patet, & in secundo puncto tangetur. De tertio iam diximus. Peccatum decorem vitæ perdit, quia efficit, ut qui antea Dei filius, Dei amicus, Deo coniunctus, ideoque honorabilis erat, nunc contra diaboli filius, & mancipium, ideoque abiectissimus fiat. Barba in facie hominem honorat; sed si barbæ tonsor eam absciderit, conculcatur & despicitur. Sic anima Deo coniuncta, honorabilis Dei spōsa est; ab eo per peccatum separata, despiciabilis est ut barba resecta, ad nihil utilis, nisi fortè ad ignem. Hanc maximam infelicitatem expressit Propheta: *Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna silvarum? Nunquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus; aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas? Ecce igni datum est in escam.* Vineæ in Scripturis anima comparatur, & Christus nos vocat *palmites suos*. Sola autem vitis ex omnibus lignis, nisi fructum adferat, prorsus inutilis est, nisi ut mittatur in ignem. Et ut vitis fructum ferens, omnium est arborum fructuosissima; non ferens; omnium ineptissima: sic anima humana virtutem colens, & Deo coniuncta, res est speciosissima; peccatis dedita, res est turpissima, & quavis creatura deformior. Sicut vinum est quidem remedium efficax contra cicutam; sed si pariter utrumque commisceatur, vis veneni fit immedicabilis, eo quod ex vini calore citius cor penetrat: sic fides accepta, & gratia Christi, est contra peccatum remedium proprium & efficacissimum; sed si nostra ingratitude & negligentia, cum accepta gratia peccatum miscemus, vis peccati est immedicabilis: & ut Apostolus loquitur, *Impossibile est renouari per poenitentiam*, id est, valde difficile; sicut venenum vino mixtum difficillimè curatur. Hinc fit, ut nulli sceleratius viuunt, quàm impij Christiani. Sic decorem vitæ tollit peccatum: saporem gloriæ tollit, quia gloria cælesti nos penitus priuat. Quod ineffabile damnum ut intelligi facias à populo, hoc exemplum propono. Lysimachus, Macedonia Rex, inter Scythas bellum gerens, quum siti grauissi-

ma constrictus, sese pariter atque exercitum hostibus dedit, ac deinde frigidam bibisset aquam, *Dij boni, inquit, quàm breuis voluptatis gratia quantum regnum amisi!* Sic dicat omnis peccator, peccati voluptate transacta: O quàm breuis voluptatis gratia regnum cæleste amisi! Dicat & resipiscat, ac per poenitentiam resurgat, nec rursus tali se periculo exponat. *Quemadmodum enim* (ait sanctus Chrysostomus) *qui grauitate capitis ebrietatè que tenentur stultè simpliciterque feruntur quamuis precipitium, & aliud aliquid simile subit, infra concidunt incauè; sic qui corruunt in peccatum, veluti praua ebrietate, actionis desiderio detenti, nesciunt quid faciunt, non presentia, non futura prouidentes.* Porro quàm sit res damnosa peccatum, docet illa Scriptura quæ dicit: *Omnes qui comederit vnam acerbam, obstupescunt dentes eius.* Peccata sunt vna acerba. Peccatorum dentes sic obstupescunt, ut non possint eius suauitatem sentire, de quo dicitur: *Gustate & videte quàm suavis est Dominus. Cuius dentes ex vna acerba manducata obstupescunt, videt alios panem manducantes. Laudare potest quod videt, manducare non potest.* Sic qui suis se diu pauit peccatis, laudat verbum Dei, & non facit. Qui ex absynthio est ebrius, amaritudinem eius non sentit. Sic quos peccati cupiditas ac voluptas inebriauit, amaritudinem eius non sentiunt. Venenum in vase aureo, ipsum vas non corrumpit: at peccatum tale venenum est, ut vas suum pretiosissimum animam perdat. Vipera non interficitur suo proprio veneno, nec basiliscus, nec aliquis alius serpens. Solum peccatum subiectum suum ad interitum ducit. Arque hæc de peccato, quatenus damnosa res est, & bono vtili contraria.

Nunc aliquid dicendum est, quatenus peccatum bono honesto contrarium est, quàm sit res per se turpis & vitiosa. Turpitude peccati ex eo solo se ad oculum manifestat, digitoque palpandam præbet, quod semper latere vult, & latebras quærit, iuxta illud Saluatoris: *Qui malè agit, odit lucem; & non venit ad lucem, ne arguantur opera eius.* Adam vbi primum peccauit, abscondit se à facie Dei, & cooperuit se foliis ficis, & fecit sibi perizomata. Quum Dauid vxorem Vriæ violasset, eaque concepisset, vide quot modis tegere conatur peccatum. Vriam ab exercitu ad se vocat; ut in domum suam eat, iubetur; cibo regio alitur & inebriatur, ut vxoris desiderio incalescat: quumque nihil horum succederet, bonus Vriam præcepto Regis interficitur. Quid necesse

tuenda bona vana
letudine.Hom. 1. de panis.
Simile.

Ier. 17. 31.

August. in
Psal. 48.

Simile.

Greg. Moral. in
Iob. li. 30. c. 15.

Dissimilia.

Peccatum, res
turpis & vitio-
sa.Ioan. 3.
Exempla.
Gen. 3.

2. Reg. 11.

cessu erat, Regem circa priuati & gregarij militis iniuriam tam esse sollicitum, nisi quia rem infamem sciebat peccatum esse: Vt qui laborant, non affectant haberi vlcerosi, sed magis fugiunt videri quam esse; sic peccatores omnes: nec adeo quilibet impius est, vt, etsi in facto impio fortè non erubescat, de ipsa tamen impietate non pudeat, aut in ea sibi placeat. Diogenes videns adolescentulum quendam in popina, ex pudore intrò fugientem, *Quo interius*, inquit, *fugeris, hoc magis eris in popina*: Ita vitiosi, quo magis abdunt sese intra seipos, hoc magis sunt id quod sunt. Turpitudinem peccati, seruitus ipsa cupiditatum peccato intrinseca demonstrat. Qui enim suis cupiditatibus & peccato seruiunt, sunt serui seruorum omnium iustorum & bonorum. Iusti enim & boni omnes secundum rationis & veræ pietatis regulam, cæcam suam voluntatem dirigunt, & vt rectæ rationi ac pietati obsequatur, faciunt. At qui improbi omnes suæ voluntati seruiunt. Eius igitur serui sunt, qui à iustis seruituti subiicitur. Singulorum ferè peccatorum turpitudinem his verbis diuus Augustinus describit: *Coarctat auaritia, distendit superbia, consumit inuidia, inflammat concupiscentia, infestat luxuria, dehonestat gula, ebrietas confundit, detractio lacerat, ambitio supplantat, rapacitas obiurgat, discordia dissipat, ira perturbat, leuitas dissoluit, torpor opprimit, hypocrisis fallit, adulatio frangit, fauor attollit, calumnia pungit*. Hæ sunt vitiorum deformitates, quibus anima peccatrix, in varias cupiditatum laruas miserè distracta, foedatur.

Peccatum, res tristis & acerbissima. *Conf. lib. 1. c. 12.* Iam verò bono delectabili sic omne lethale peccatum contrarium est, vt, quum non nisi voluptatis causa peccent homines, in ipso tamen peccato omnia tristissima inueniant. *Voluisti Domine, & ira est* (ait sanctus Augustinus *vt omnis animus inordinatus sibi ipsi sit poena*. Vnde sic per Ieremiam Deus loquitur: *Scito & vide quàm malum & amarum est dereliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus*. Huius amaritudinis vna & maxima pars est remorsus conscientie, qui etiam deploratè impios non finit conuincere. *Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius; & cum pax sit, ille insidias suspicatur*. In omnibus ærumnis quas passus est Iob, nunquam defuit qui malum nuntium ei afferret. In omni peccato malum nuntium adest, quod conscientiam mordet. Sicuti

Simile.

qui

qui malum vinum bibit, cuius malus gustus nisi in fine sentitur, interim dum bibit, bene se habere videtur, sed scorpionem in cauda agnoscit. *Fauus distillat labia meretricis, sed nouissima eius amara quasi absinthium*. In Aegypto filij Israël vix allia & cepas degustarunt, quum statim lachrymæ per oculos defluerunt. *Adhuc cibus erat in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos*. Ibi quidem externa vindicta, sed typus internæ, quæ nulli peccato deest. Amon, stuprata sorore Thamar, ita eam statim horrore habuit, vt conspectum eius ferre nequiverit. Est quippe peccatum instar vlcis prurientis, quod, dum scalpitur, delectat, postea cruciat: instar febri æstuantis, qui frigidam bibens, statim releuari videtur, sed mox maiorem multo molestiam ex noxij humoris cruditate incurrit: denique instar ebrii, qui in ebrietate multa mala perpetrat, quorum, ad se quum redierit, vehementer eum pudet ac poenitet. Fratres Ioseph, in Aegyptum descendentes, quàm primùm vexari cœperant, recordantur peccati ante annos viginti perpetrati, dicentes: *Merito hac patimur, quia peccauimus in puerum*. Rursum quum secunda vice descenderet, & Ioseph ad primum eorum conspectum viso fratre Benjamin, eos introduci in domum iussisset, de quo aliqui gauisi essent; illi, adhuc malè sibi conscij, vehementer timuerunt: *Exterriti dixerunt mutuo: Propter pecuniam quam retulimus prius in saccis nostris, introducti sumus, vt deuoluat in nos calumniam, &c.* Sic ait Scriptura: *Vermis impiorum non moritur*. Et iterum: *Iudicium Dei comprehendit eos*. *Non erit fuga eis*. & rursus: *Fugit impius nemine persequente*. & adhuc semel: *Cor impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum*. Ac denique: *Contritio & infelicitas in viis eorum: Viam pacis non cognouerunt*. Postremò hæc est *Vua acerba, quam qui comedit, dentes eius obstupescunt*, vt supra dictum est. *Qui per obscuram noctem iter faciunt, etsi nihil meruèdum occurrat, meru tamè perpetuo concutiuntur; sic qui scelus aliquod admittunt, etsi nemo id videat, nemo reprehendat, omnia tamè formidant, omnia suspicantur, perpetuis conscientie stimulis agitati*. Peccatū sanies est, poena ferrum est medicinale. Sicut igitur sanies habes, etsi secatur, malè habet, & cum non secatur, tunc est in maioribus malis: ita peccas, etiam si puniatur, est miser; & tunc maximè miser, cum non punitur. Et sicut splene & intercute laborantes, cum larga fruuntur mæsa, & frigida potione, & delicatis ferculis & saporibus, tunc præcipue omnium

Simile.

Plutarch. in Moral. Apophtheg.

Peccati seruitus.

Med. c. 4.

Peccatum, res tristis & acerbissima.

Conf. lib. 1. c. 12.

Ierem. 2.

Iob 15.

Simile.

Prou. 5. Exempla.

Num. 11.

2. Reg. 13.

Similia.

1.

2.

3.

Exemplum.

Gen. 42.

Gen. 43.

Esai. 66.

Amos 9.

Esai. 57.

Psal. 13.

Simile.

Chrys. hō. 4. in Io

Simile.

Idem hom. 4. ad

Pop. Ant.

Simile.

Psalm. 7.
Simile.

Fr. uerb. 15.

Leuit. 26.

Exemplum.
Gen. 4.

Simile.

Simile.

Plutarch. in
Paulo AEmilio.

Simile.
Plut. li. de tran-
quil. animi.

Apophtheg.

omnium sunt miserimi, deliciis morbum augentes: sic qui cum iniquitate deliciis fruuntur. Dicit Propheta: *Par-
turit iniustitiam, concepit dolorem, peperit iniquitatem.* In quæ
verba Chrysostomus: Non est hic partus, qualis in mulie-
ribus, sed potius qualis in viperis, quæ vterum disrumpit,
& latera dilaniantes fœtus procedunt. Ita enim in fraudi-
bus & iniustitia inexplicabilis est, quem improbi sustinet,
dolor & molestia. *Omnes dies pauperis* (ait Sapiens) id est,
peccatoris, *mali*, id est, laboriosi; *secura mens quasi iuge con-
uiuium.* Homini in peccato mortali existenti, etiam car-
dii lictores videntur. Si fulgurat, statim arbitratur se ful-
mine feriendum. dicit Deus impiis: *Ponam faciem meam
contra vos, & fugietis nemine persequente.* Et rursus: *Dabo
pauorem in cordibus eorum. Terrebit eos sonitus folij volantis.*
Non potuit significantius terror conscientie impiorum
exprimi. Exemplum de Cain. *Ecce* (inquit) *eiicis me hodie
à facie terra: omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.* Et ta-
men solus pater eius Adam tunc superuixerat. Tanta est
timoris & stimuli conscientie vis. Porcus quam primum
tangitur, immaniter clamat; quod cætera animalia non
faciunt. Ratio est, quia quum nihil habeat vsui humano
utile nisi carnem, non lanam, non pellem, non plumas; ad
necem se peti instinctu nature formidat. Sic impius ad
omnem mortis suspicionem immaniter trepidat, quia ni-
hil nisi cadauer habet, anima iam dudum mortua. Qui
uxorem domi verbosam & molestam, perpetuoque rixan-
tem patitur, obambulat sæpe in foro ita lætus ac hilaris
vultu, ac si nihil pateretur, quum domi vitam agat quavis
morte molestiorem. Sic impius vtcunque in mundo trium-
phans, domesticum suum malum circumfert, conscientie
carnificinam, quam ipse solus sentit; sicut Paulus AEmi-
lius, qui facta cum uxore diuortio, amicis factum admi-
rantibus, ostensis etiam nouis quos ferebat calceis, res-
pondit: *Qua me parte premit calceus, nemo vestrum no-
uit, ego sentio.* Certè nullum huic malum magnitudine
comparari potest. Quemadmodum enim, qui rigente fe-
bri perfrigescunt, aut æstuante exuruntur, acrius infestius-
que afficiuntur, quam qui externum aut frigus aut calo-
rem patiuntur; sic obtusiores tristitias habent fortuita &
temeraria, vt pote aduentitias; quam praua conscientia,
quæ animum intus vrit, sicut vlcus in corpore. Chilon La-
cedæmonius sæpe in ore habebat, *Dammum turpi lucro
semper*

semper præferendum esse. Illud enim semel dolere, hoc semper. Py-
thagoricus quidam, emens à sutore calceos, quum in prom-
ptu pecuniam non haberet solutionem in crastinum dif-
fert: quò cum venisset satisfactum, audit sutorem esse
defunctum. Domum lætus redit propter lucrum inexpectatum.
Verum cum sceleris conscientia subinde torque-
retur, arreptam pecuniam in sutoris domum proiciens,
ait: *Mihi soli viuus, qui aliis omnibus defunctus es.* Hoc ergo
solum malum, si solum esset, facile ostendit, quam sit res
tristis & amara, peccatum. Aliis etiam nominibus triste
est, quia poenam adfert æternam, quia animi vires debili-
tat, sensualitates auget (vnde Iob, *Factus sum mihi metipso
grauis*) quia non sine magnis curis & laboribus cupiditates
explentur. de quibus alias. Propter tam variam peccati
malitiam, qua omnis generis bono contraria est, ideoque
summum quoddam & completum malum; & propter alias
adhuc eius enormitates, quæ ex aliis capitibus demonstra-
ri poterunt; vt quòd poenis æternis hominem subiiciat,
quòd sit Dei optimi maximi offensa, quòd capitalis hostis
sit maiestatis diuinæ, quòd propter illud solum inimicitie
inter Deum & hominem oriuntur, quòd hoc solum Deum
è cælo deuocauit, hominem fieri, & crucem subire fecit,
quòd huius grauitas & enormitas non nisi vnigeniti Filij
Dei sanguine expiari potuit, quòd ad huius remedium &
victoriam tota Christi doctrina, noui Testamenti gratia,
omnia Sacramenta data & ordinata sunt; à piis & iustis
omnibus maximo semper in horrore habitum fuit. Eudo-
xia Imperatrice, Arcadij coniuge, per suos nuntios ad le-
gatos minas & terrores sancto Chrysostomo Archiepis-
copo Constantinopolitano, intentante, eo quòd eius cu-
piditatibus iniquis se opposuit, responsum est ei à suis,
quas miserat, legatis: *Frustra illum hominem terres. Nihil
ille nisi peccatū timet.* Quum Theodosium Imperatorem de
sua excommunicatione tristem ac sollicitum valde, vt bo-
no animo esset, hortaretur Rufinus magister militum, cu-
raturum se dicens, vt Episcopus Ambrosius etiam sua spõ-
te vincula ei laxaret, respondit Theodosius: *Noni ego con-
stantiam Ambrosij, & quòd nullo regia Maiestatis terrore di-
uinam legem transgredietur.* Sanctus Ludouicus, Rex Gal-
lorum, ab ineunte ætate hoc persuasum habebat, *potius mo-
ri, quam peccare.* Sancti Edmundi Archiepiscopi Cantua-
riensis vox erat: *Malo insilire in rogam ardentissimum, quam
Pars Hyemalis. H h peccatum*

Laert. lib. 1.
cap. 4.
Exemplum.
Erasmi. lib. 6.
Apophth.

1.
2.
3.
Iob 7.
4.
Alia adhuc
peccati mala.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Exempla de-
testantium pec-
cata.
In vita per Si-
meon. Metapha.

Theodoret. lib.
5. cap. 18. histor.
Eccles.

In vita eius
apud Surium.

In vita eius
cap. 19.

peccatum vllum sciens admittere in Deum meum. S. Anselmus, Archiepiscopus quoque Cantuariensis, dicere solebat: Si ~~hunc~~ peccati horrorem, inde inferni dolorem corporaliter cernerem & necessario uni eorum immergi deberem, prius infernæ quàm peccatum appetere. Cui simile est quod in epusculis eius eodem auctore legitur: Mallet purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm peccati sordibus pollutus cœlorum regna tenere. Sic & bonus ille senex Eleazarus dixit, prætermitti se velle in infernum potius quàm leges Dei sui transgredi. Nempe sic & Apostolus Paulus sensit, quum scripsit: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Certus sum quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, qua est in Christo Iesu Domino nostro. Separatur autem à charitate Dei, qui consentit peccato. Et ne quis perfectionem Apostolicam & Sanctorum hoc loco excipiat, quasi non sit necesse tam esse perfectum; ipsi ethnici, apud quos peccatum non nisi regulæ rationis aduersabatur, & legi naturæ in cordibus scriptæ, hunc tamen peccati horrorem habuerunt. Aristotelis dictum est: Melius est mori, quàm facere aliquid contra bonum virtutis. Socrates ab Atheniensibus, Seneca ab impio Nerone veneno sublatis sunt, tanquam rigidi virtutis cultores. Papinianus iureconsultus mori maluit, quàm, iubente Antonino Caracalla Imperatore, parricidium eius de occiso fratre Geta defendere: respondens ei, non tam facile parricidium excusari posse, quàm fieri. Denique Timon ille *μωάνθωπ* & rogatus cur ita omnes homines odisset: Quia, inquit, merito improbos odi, reliquos autem, quia improbos non oderunt. Sed & Publij Mimi dictum fuit: Tolerabilior est qui mori iubet, quàm qui malè viuere. Peccati ergo horrorem etiam ethnici videre & docere potuerunt. Surgent illi in iudicio, & condemnabunt nos non naturæ tantum, sed & gratiæ lumine signatos. Potuit Demosthenes dicere quum à Laide meretrice, Corinthia, quam sollicitauerat, nimis ampla merces posceretur (poposcerat enim decem millia denariorum nugni Romani.) Non tanti emam pœnitere. Plutarchus de peccati malitia sic scribit: Quemamodum facinorosus quisque ultimo a filigendus supplicio corpori suo propria fert

In vita eius
tom. 2.

Lib. de beatitud.
cap. 190.
2. Machab. 6.
Roman. 8.

Lib. 3. Ethic.
Exempla
ethnica.

Ael. Spart. in
Ant. Caracal.
Apophthegmata.

Maximus ser. 6.

Aulus Gell.
Noct. Att. lib. 1.
cap. 8.
Lib. de sera Numin. vind.
Simila.

fert crucem, passiones videlicet, timores, expectationes, & pœnitentias; sic improbitas ex seipsa supplicium sibi struit ipsi, calamitates ingentes, formidines innumeras, passionesque molestissimas, pœnitentias, ac indefinenter continens perturbationes. Ex his ergo monendus diligenter populus, vt peccatum detestentur & abominentur, & odio habeant.

2. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

Locvs moralis de audiendo verbo Dei. Quem locum Verbum Dei etiam modò in alia Dominica tractauimus, nunc tamen, audiendum. paucis adiectis, explicabimus magis. Dicit Christus Dominus notam quandam, & certum signum esse verè filij Dei, audire verbū Dei; hoc est, sic audire, vt credatur & custodiatur. Nam & hic præmisit, Quare non creditis mihi? & in alio Euangelio subiunxit, Et custodiunt illud. Alioqui sicut quum terra post longam siccitatem valde est arida, pluuiarum guttæ desuper cadentes, terram non irrigant, sed in ranas & bufones vertuntur: sic verbum Dei prædicatū incidēs in cor aridum erga diuina, & solis terrenis, aut curis, aut voluptatibus deditū, non irrigat, non penetrat, nō mouet, sed bufones rantū, id est, murmura, querelas, iurgia & maledicta contra verbi prædicatores excitat: sicut in hoc Euangelio accidit, dicentibus Christo Iudæis, audita eius prædicatione: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Serpentina hæc verba fuerunt, ex imbre eloquij diuini ortum capientia. Pessimum hoc signum est, vel ex verbo Dei audito, calumniandi ansam arripere; vel ad verbum Dei audiendum, nullo affectu aut desiderio duci. Non censeretur bonus maritus qui mercaturæ aut militiæ causa peregre proficiscēs, diūque absens; nec vxoris; nec liberorum quos domi reliquit, nec oppidi sui memor sit, non libenter de illis inquirat & audiat. Merito iudicaretur nouo aliquo & illicito amore maritus ille implicari. In peregrinatione hic omnes à cœlesti patria constituimur. In ea Sponsus noster & Redemptor Christus est: in ea patrimonium & hæreditas; in ea fratres nostri & conciuces cœlorū. Qui de hac sua patria, de que iis que in ea sunt, de via ad patriam & eò pertinentibus nihil cupit audire; sed si qua horum audit, fastidium & nauseam patitur: certum est, & infallibile argumentum, cum nouo aliquo

Simile.

Simile.

Allegoria.

Psalm. 138.

Simile.

Sap. 7.

Similia.

484 PROMPTVARIUM MORALE
 & illicito rerum terrenarum amore implicari. Filij Israël in captiuitate Babylonica constituti, quotquot Deum Israël amabant, fecerunt quod illos facturos Propheta Dauid prædixit: *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, & suspendimus organa nostra, dum recordaremur tui Sion.* Sic iusti in hoc mundo, dum patriæ cœlestis recordantur, ad illam vehementer suspirant & plorant, de eius gaudiis magnam consolationem capiunt, ad illam tendere & festinare omnibus modis contendunt: ideoque verbi Dei prædicatione, in qua talia docentur & audiuntur, mirificè oblectantur. Qui patria sua exulant, si quando in contreraneum, inde recenter venientem, incidunt, illum amplectuntur, & de patria sua minutissima quæque ab eo exquirunt. Vbi tantus est amor cœli, quantus in exule amor patriæ, nihil est verbo Dei delectabilius, in quo de patria cœlesti minutissima quæque narrantur. De illo enim Scriptura dicit: *Infinitus est thesaurus hominibus; quo qui vti sunt, participes facti sunt amicitia Dei, propter disciplina dona commendati.* Si Gallo res præclare gestas Germanorum, aut Germano Gallorum referas; oscitanter plerunque & negligenter audiet: sed si Gallo Gallorum; Germano Germanorum, Anglo Anglorum virtutes, præclara facinora, res laudabiliter gestas narres; attentissimè quisque audiet quod ad se & suos pertinere iudicat. Idem faceremus nos audiendo cœlestem doctrinam, si cœlum patriam nostram esse omnes agnosceremus. Sed qualis quisque est, talis sibi finis videtur, dixit Philosophus: & ex affectibus homo cognoscitur. Si asino carnes optimas apponis, non gustabit: hordeum, far, & herbas appone, deuorabit. Amatori huius seculi si quid de animæ salute narras, vel stultum te, vel molestum aduersarium existimabit: de seculi gloria lucro, voluptate si disputas, attentissimum habebis auditorem. Ingrediuntur aliquando boni mercatoris officinam viri illusores; fingunt se pannum empturos, mercator omnes suos pannos explicat, omnes sarcinas euoluit, de pretio diligenter tractat. Illusores, fatigato mercatore, nihil horum sibi placere aiunt, & absque emptione discedunt. Idem accidit in verbi prædicatione. Veniunt ad concionem audiendam viri illusores, id est, otiosi & vagi, curiosi & improbi, voluptatum amatores & seculi. Prædicator omnia euoluit quæ habet, sacræ Scripturæ textus explicat, sanctorum Patrum sententias adfert, exemplis rem confirmat, compara-

comparationibus illustrat, ethnicorum pulchrè dictis aspergit, audiunt illusores & contemnunt; à concione discedunt absque vlllo fructu. Sed huiusmodi illusoribus quid Deus dicat, in alia Dominica protulimus. Quum Prophetas suos in templo & synagoga audire vetus populus nollet, vide quo artificio, quantaque diligentia Deus vsus fuerit, vt eos ad verbum eius audiendum quouis modo pertraheret. Dicit Ieremiæ: *Vade & sta in porta filiorum populi mei, per quam ingrediuntur Reges Iuda, & egrediantur, & in cunctis portis Ierusalem, & dices ad eos: Audite Verbum Domini Reges Iuda, & omnis Iuda, cunctique habitatores Ierusalem.* Quia reges & populus ad Deum audiendum venire noluerunt, Deus ad eos venit: adeò rem hanc saluti ipsorum necessariam iudicauit. Quum autem nec sic quicquam proficeret Propheta, vide quot verbis rem vnam, imò non rem, sed rei negotiationem inculcat. Sequitur in textu: *Et non audierunt, neque inclinauerunt aurem suam, sed indurauerunt cervicem suam, ne audirent me, & ne acciperent disciplinam.* Hoc vnum, non audire, multis verbis tanquam facinus indignissimum, amplificauit. Sed ideo homines non audiunt Verbum Dei, quia ex Deo non sunt. Vnde Augustinus: *Amant homines veritatem lucentem, oderunt eam redarguentem.* Maledictus Rex Achab non est veritus apertè dicere de sancto Propheta Michæa: *Ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum.* Volebat eum placencia loqui. Est hæc diaboli asturia, ab audiendo Dei verbo homines auertere, ne conuertantur & sanentur. Cum possideret Ieroboam regnum Israël, dixit in corde suo: *Exemplum.* *Si ascenderit populus iste vt faciat sacrificia in domo Domini conuertetur cor populi huius ad Roboam Regem Iuda; interficiantque me, & reuertentur ad eum: & ita excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite ascendere in Ierusalem: ecce dii tui Israël.* Sic omnino diabolus, ne reuertantur peccatores ad Dominum, à quo per rebellionem peccati discesserunt, & illum deserant cui per peccatum seruiunt, ludis, comœdiis, negotiis, & aliis huiusmodi, detinet occupatos, ne verbum Dei audiant: qui autem audiunt, cupiditatibus ira implicat, vt verbum Dei in illis fructum facere nequeat. Vide plura supra Dominica 3. Quadragesimæ, textu vlt. & textu primo, circa dæmonium surdum.

Hh 3 3. Responde-

3. *Responderunt ergo Iudæi & dixerunt: Nōne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Respondit Iesus: Ego demonium non habeo.*

Contumeliæ
& maledicta
æquanimitè
ferenda.

Dom. 1. Quæ-
drag. text. 9.

Simile.

Aristot. apud
Stob. serm. 18.

Exempla.

Gen. 37.

Brusonius lib.
1. cap. 26.

Causæ feren-
dæ contume-
liæ.

1. Correctio
proximi.

Rom. 12.

Prou. 25. & 25.

Rom. 12.

Exemplum.

In vita eius a-
pud Surin, co. 7.

Locvs moralis de contumeliis & maledictis æquani-
miter ferendis, quando personales tantum sunt, & Dei
gloriam non attingunt. Iudæi ex nimia animi maleuolen-
tia duplex maledictum in Christum proferunt. Samarita-
num vocant, per contemptum personæ; demoniacum,
per calumniam doctrinæ. Ad personalem contumeliam,
ne verbo quidem respondet. Doctrinæ conuictum refutat,
dicens. *Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum.*
De contumelia contra Dei gloriam prolata, diligenter re-
pellenda, in alia Dominica diximus. Nunc de contumelia
personali, aut qualibet etiam iniuria æquo animo toleran-
da, vt dicatur, hic locus admonet. Maledictum ex ira, inui-
dia, maleuolentia ortum suum capit. Iudæi ex Christi do-
ctrina offensi, maledicunt, & maledicendo putant se re-
ctissime dicere. *Nōne benedicimus nos, quia Samaritanus es
tu?* Suam turpitudinem maleuolentia non videt. Sicut fu-
mus oculorū aciem ita perturbat, vt quæ ante pedes sunt,
videri nequeant; sic oborta inuidia aut maleuolentia, eam
rationi caliginem offundit, vt se delinquere, nulla cogita-
tione deprehendere queat. Fratres Ioseph, odio & inuidia
concitati, *Non poterant ei quicquam pacifice loqui.* Ideo cum
somniauorem vocantes, & postea vendentes, nihil se pec-
care existimabant. Zoilus ille, canis Rhetoricus dictus,
quum in Platonem, Socratem, & optimum quemque Phi-
losophum ac virtutis magistrum debaccharetur, rogatus
cur sic bonos ac doctos omnes lacesseret, *Quoniam in-
quit, malefacere quum velim non possum.* Hæc eius origo,
hæc natura, Sed de ea toleranda dicendum. Id verò multas
ob causas fieri à quouis bono Christiano non par est mo-
dò, sed & necessarium. Primum, vt nostra patientia male-
dici corrigantur. Vnde Apostolus: *Vince in bono malum.* Et
Sapiens: *Mollis responsio frangit iram, & lingua mollis confrin-
git duritiam.* Sicut enim ignis subtracta materia extingui-
tur; sic maledicentis ira, alterius patientia compescitur.
Vnde Apostolus: *Hoc enim faciens, carbones ignis congeres su-
per caput eius.* hoc est, charitatis ignem in eo excitabis, &
ex inimico amicum facies. Caupo quidam ciuitatis Alexan-
driæ, multis iniuriis & contumeliis affecerat iuuenem
quen

quendam, Ioanni eleemosynario Patriarchæ Alexandrino
sanguine coniunctum. Iuuenis apud Episcopum grauius
conqueritur. Episcopus, fingens se etiam commoueri, vt
iuuenis animum mitigaret; Itane, inquit, ausus te fuit vel
verbo violare? Faciam in eo rem quam tota Alexandria
mirabitur. Moxque vocato ad se vectigalium magistro, iu-
bet vt nihil amplius vectigalis, aut aliquid aliud ecclesiæ
debitum ab illo caupone exigat; sed vt immunem illum
ab omni solutione, quæ quidam ipsi vel ecclesiæ eius debe-
retur, relinquat. Hoc videlicet eius factum tota Alexan-
dria mirata est, caupoque non solum à maledictis cessauit,
sed omni officio Episcopum & iuuenem cognatum coluit.
Alia causa esse potest, ne maioris furoris & perturbationis
materia maledicenti præbeat. Hoc enim est oleum ca-
mino addere. Vnde S. Ambrosius: *Si respondeas maledico, su-
periorum se arbitrabitur, quia parem inuenit.* Demosthenes à
quodam conuictis lacessitus dixit: *Nolim tecum in hoc ge-
nus certaminis descendere, in quo qui vincitur, ipso victore
melior est.* S. Ioannes, Canonicus regularis in Anglia, &
cœnobij sui Prior, cum à quodam monasterij sui fratre ver-
bis valde contumeliosis diu impetitus, nihil moueretur, &
vnus ex astantibus rogaret cur eius petulantiam non re-
primeret, quum vno verbo illud facere posset, iubens vt ad
cubiculum suum redeat, respondit: *Si flama vorax ædificij
recta lambens, in sublime feratur, num tu consultò factu-
rum putabis eum, qui plus etiã materiæ iniicere in flam-
mam velit? Frater iste ad præsens magno ardet furoris
æstu. Cui si ego comminationum faculas admouere velim,
furor eius magis magisque inflammabitur. Sed vbi hæc
flamma defuerit, tum demum ad oportuna remedia
animo placato accedimus.* Atque his dictis nihil commo-
rus, abscessit. Porro & idcirco contumelias & maledicta
æquo animo, ad exemplum Christi in hoc Euangelio, ferre
conuenit, vt virtutis exemplum præbeamus iis quos eo in-
digere Dominus nouit. Nam, vt omne virtutis exemplum,
ita maximè iniuriarum patientia ædificat, atque in sui ad-
mirationem ipsos etiam maledicos pertrahit. In Prato
Spirituali, egregio & magnæ authoritatis libro, vtpote qui
in Concilio Nicæno secundo ante annos 800. à Patribus
citatur, huius rei exemplum legitur: Duo senes monachi
cum vno fratre iter agentes, & errantes de via, inter fata
inuenti sunt, & aliqua de fatis volentes nolentèq; pedibus

2. Ne lædas
proximum.
Offic. lib. 1. c. 5.
Exemplum.
In vita eius
apud Surin,
co. 5. pag. 687.

3. Ædificatio
proximi.

Exemplum.
Cap. 218.

conculcabant. Quod cum vidisset agricola (erat enim in agro operans) cepit contra illos multa maledicta proferre, cum iracundia dicens: Vos monachi estis? Vos Deum timetis? Si timorem Dei ante oculos vestros habuissetis, profecto hoc non fecissetis. Tunc ait vnus senior sociis suis: Per Dominum, nullus ei respondeat. Conuersusque ad illum, dixit: Recte dixisti, fili mi. Ille rursus furens, contumeliis impetebat eos. Rursumque dixit senior ad illum: Vera prosequeris fili. Nam si veri monachi essemus, istud non egissemus. Sed per Dominum indulge nobis, quoniam peccauimus. Stupefactus ergo ille ad tantam senis humilitatem, accessit propius, prostravitque se ad pedes senis, dicens: Peccaui, indulge mihi, & per Dominum assume me vobiscum. Rusticus ergo, sequutus illos, accepit habitum. Atque hac quidem ratione & respectu proximi patientiam in maledictis seruandam docent. Nunc autem respectu nostri ipsorum, seruanda necessario patientia, ne per impatientiam nos ipsos laedamus, & conuitianti aduersario rem gratam faciamus. Vnde D. Augustinus; *Passus es malum? Ignosce ne duo mali sitis.* Sic & S. Ambrosius: *Peccator est qui nos conuitiando prouocat, & similes sui fieri desiderat.* Venit aliquando ad Lydvinam, magne sanctitatis virginem, mulier quaedam fremens & furens, innumeris eam iniuriis, contumeliis, & conuitiis proscindens, vt posset eius commouere animum. Sed cum hac ratione nihil efficeret, in faciem mitissimae virginis foedissimè exspuit. At verò nec sic eam quicquam permoueri sentiens, clamoribus & maledictis, tanquam vim passa, vicinos concitare cepit. Sed sancta virgo in patientia animam possidens, adeò mansit immota, vt mirarentur vniuersi. Maleficium verò beneficio compensare volens, clam ei munusculum transmisit, dicebatque suis: Illis ego debere me fateor, qui viam mandatorum Dei, quorum plenitudo dilectio est, me currere compellunt. Rursum tenenda patientia est in maledictis & iniuriis illatis, ne nostram ipsi turpitudinem prodamus, & illis maledictis dignos nos fuisse, per animi impatientiam ostendamus. Est quippe muliebris animi & impotentis indicium, maledictum ferre non posse. Quemadmodum exulcerata & agra corpora sunt, quae ad leuissimos tactus gemunt; ita ira muliebre maximè & puerile vitium est. Non est illa animi magnitudo, sed tumor. Appositè D. Ambrosius: *Qui uirò mouetur iniuria, facit se dignum uideri*

4. Ne te ipsum laedas.

Enar. in Psal. 54. Offic. li. 1. cap. 5. Exemplum. In vita eius, apud Surium, tom. 7. par. 2. cap.

3. Ne te prodas.

Simile. Seneca de ira. lib. 1. cap. 16. Offic. li. 1. cap. 6.

videri contumelia, dum uult indignus uideri. Aristoteles Alexandro, natura iracundo, hoc consilium dedit, vt omnibus se superiorem & meliorem existimans, maledicta contemneret. Sed hoc erat vno vitio aliud curare, & iracundiae superbiam substituere. Christianus maledicta contemnet, non vt maledicente melior, sed vt ipso maledicto fortior atque superior. Conuitia enim per se nullam vim habent; sed quemadmodum tela, si in corpus durum ac robustum incidunt, repercussa cadunt, non penetrant; sic ad animum solidum obiecta conuitia intereunt. Socrates, quum in comœdia ab Aristophane vehementer taxaretur, ridebat. Polyagrus verò eadem audiens, seipsum strangulabat. Patientia nouit contumelias & verbera mutare in aurum, argentum, & lapides pretiosos; sicut vrsus qui verberibus impinguatur; instar Salamandræ, igne tribulationis fouetur; ad modum asini pungitiuis pascitur; sicut struthio comedit ferrum; sicut piscis marinus crecit in aqua salua & amara. Socrates, quum in via quidam illi per lasciuiam calcem impigisset, admirantibus quod id pateretur; Quid facerem, inquit: Illis hortantibus vt vocaret hominem in ius: Ridelicium, inquit. *Si quis asinus me calce percussit, diceretis mihi; Voca illum in ius?* Animi fortitudo hac erat. Sed & ideo in maledictis illatis seruanda patientia est; quia maledicus homo commiseratione magis indiget quam talione. Vnde sapienter Socrates, quum quidam ab eo comiter in via salutatus, non resalutasset, illòque nequaquam hoc molestè ferente, amici tamen qui aderant indignè ferrent, dixit: *Si quis nos prateriret, peius affectus corpore quam nos sumus, nequaquam illi succenserimus. Cur igitur illi succensem, qui peius affectus est animo quam nos sumus?* Abbas Stephanus (vt refert S. Gregorius) quum totus eius ager iam ad messem paratus, ab improbo quodam vicino succensus esset, & alius, vt hoc nunciaret, ad eum accurrens, diceret: *Væ, væ, Pater Stephane, quid tibi contigit?* Totus enim tuus ager incendio absumptus est: euestigio respondit; *Inò væ, væ frater, quid illi contigit qui hoc fecit?* me enim certè paruo, seipsum maximo damno multauit. Alia adhuc ratio est æquanimiter ferendi conuitia, vt præstantissimam charitatis virtutem exerceamus, nec bene merendi tam præclaram occasionem nobis excidere patiamur. D. Basilius rogatus cur maledici diligendi essent, respondit: *Quia corum opera beatitudinem illam consequimur, de qua Christus dixit: Beati*

Exemplum. Aelianus lib. 12.

Simile.

Alian. lib. 5. Exemplum. S. Bonavent in Diet. fol. ca. 42. Similia.

Exemplum. Laert. lib. 2. cap. 1. Apophtheg. 6. Commiseratio maledici.

Eras. lib. 8. Apoph. Apophtheg. muta.

Exemplum. Dial. lib. 4. cap. 19.

7. Meritum virtutis.

In regul. sup. disput. q. 176. Beati Matth. 6.

estis cum maledixerint vobis homines, mentientes, propter me. Hæc consideratio Lydvvinam virginem ad patientiam mouit, vt est modò dictum. Quid, quòd ex conuitiis & maledictis aduersarij ingentem profectum spiritualement colligere licet? Inimicus enim maledicus, optimus interdum est vitæ nostræ pædagogus, & medicus gratuitus ac salutaris, vt, si fortè vlcus nostrum tangit, corrigamus illud. S. Monica, mater S. Augustini, *quum à suis coætaneis, adhuc paruula, meribibula vocaretur, hoc cõuitio excitata, illud vitium tota postea atate correxit.* Philippus Macedonum Rex gaudere se dicebat. Athenienses habere infensos, quia ex eorum maledictis vitia sua cognouit, & vt eos mendaces faceret, correxit. Sicut igitur qui morbum suspicantur, diligenter cauent ne quid valetudinem offendat, ita propter inimicos atque maledicos cautè & circumspectè ambulandi occasio datur. Sic ciuitates propter finitimum hostem, & continens bellum, tum leges obseruant diligentius, tum Rempub. administrant rectius. Quemadmodum is qui Prometheus Thessalum cogitabat occidere, casu tuber ita percussit atque dissecuit, vt seruaret hominem; ruptoque tubere, periculo liberaret: ita non rarò fit vt conuictum per simultatem & odium impactum medeatur animi morbo, vel neglecto vel ignorato. Quum ergo iustis omnia cooperentur in bonum, vir bonus ex maledicti iaculo non vulnus, sed vulneris sanitatem & profectum spiritualement consequetur. Sed ob hanc potissimum causam maledictum patienter ferendum, vt Christo Redemptori ac Capiti nostro conformemur: *Qui, vt ait D. Petrus, & in hoc Euangelio luculenter apparet, quum malediceretur, non maledicebat; quum pateretur, non comminabatur: tradebat autem iniuste iudicanti se.* Hoc argumento, ad seruandam patientiam, Christus ipse nos hortatur: *Non est, inquit, discipulus super magistrum, nec seruus super dominum. Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius!* Eodem argumento vtitur Paulus, dicens: *Donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.* Vt ergo circa alia multa, sic circa maledicta ferenda Christum imitari, & in patientia nostra animas nostras possidere debemus. His adiungi potest laus ipsa, & commendatio virtutis, quæ ex huiusmodi patientia oritur. Dum enim erga alios mansueti sumus, & aliorum honori parcendo consulimus, nostrum quoque mirificè conseruamus. Cum Iulius Cæsar Pompeij

§. Profectus
spiritualis.

Exempla.
Confess. lib. 2.
c. 17. 8.

Plutar. lib. de
utilit. capiendâ
ab inimicis.
Similia.

9. Vt Christo
cõformemur.
2. Petri 2.

Matth. 10.

Ephes. 4.

10. Laus vir-
tutis.
Exemplum.
Plutarchus ubi
suprà.

Pompeij statuas à populo deiectas, reponi iussisset, tum Marcus Tullius, *Cum statuas, inquit, Pompeij collocasti, tuas constabilisti.* Sed & illud quoque ex hac patientia bonum accedit neutiquam contemnendum, quòd assuefacti iuste rectèque agere cum inimicis, haud vnquam iniuste dolòve cum amicis & familiaribus agemus. Sic Pythagoras ab aucupio dehortabatur, & empto retium iactu, pisces captos iubebat in aquas iterum dimitti: vt sic ab animalium cæde abstinento, ad mansuetudinem cum hominibus seruandam assuefaceret. Quemadmodum primis hominibus satis erat, si non læderentur à bestiis; posteriores vero, rationes inuenerunt, multas ab illis vtilitates capiendi, dum carnibus vescerentur, pilis vestiuntur, fel & lac ad morbum adhibent remedia: sic in prima naturæ lege satis honestum videbatur inimicos non odisse, non vlcisci; at nunc Christi gratia nos docuit etiam illos amare, & beneficiis prosequi, quia talis eorum amor ad multa nobis est perutilis, vt ex antedictis constare potest.

4. *Ego non quero gloriam meam: est qui querat, & iudicet.*

Loquens moralis de gloria & honore Christi, & ministrorum eius, etiam in hac vita, & de Dei iudicio aduersus contemptores. Debetur virtuti, & potestati à Deo ordinate, honor, iuxta illud Apostoli: *Cui honorem, honorem, cui uectigal, uectigal.* Equè vtrunque debetur. Christus hoc loco, etsi calumnias & maledicta Iudæorum patitur, tamen eos grauissimè in illis peccasse ostendit: *Vos, inquit, inhonorastis me. Ego non quero gloriam meam: sed quia illi nihilominus debetur, Pater meus quærit eam, vt omnes honorificent Filium: & ita quærit, vt eam mihi negantes, seuerè iudicet.* Ideo alibi discipulos eum honorantes commendat: *Vos vocatis me, Magister & Domine: & bene dicitis: sum etenim.* Sic Paulus, quum à suis se non eo quo par erat honore habitum cerneret, *Etsi, inquit, mille pædagogos habeatis in Christo, tamen non multos Patres. Per Euangelium enim ego vos genui.* De hoc honore, Christi ministris & vicariis exhibendo, in alia quadam Dominica aliqua diximus, quæ huc referri possunt. Quâtopere hic honor Christi ministris exhibitus, Christo placeat, illa eius verba declarant: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Quâtopere contumelia illis

Exemplum.

Simile.

Sacerdotes
honorandi.

Rom. 13.

Ioan. 5.

Ioan. 13.

1. Cor. 4.

Matth. 10.

illis illata Deo displiceat, multæ Scripturæ demonstrant. *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.* Pueri 42. illudentes Eliseo Propheta, & maledicentes ei, *Ascende calue, ascende calue*, statim ab vris omnes discerpti ac lacerati sunt. Quis Prophetam concionantem improbi irrideret, dicit eis Deus: *Va vobis viri illusores, flagellum inundans quem transierit, eritis ei in conculsationem.* D. Cyprianus sibi reuelatum à Deo scripsit: *Qui Christo non credit sacerdotem facienti postea credere incipiet sacerdotem vindicanti*, quantusque sacerdotibus Christi honor exhibendus sit, exemplo honoris synagoga sacrificis præstiti docet. Dominus (inquit) in Euangelio, quum ei dictum esset, *Sic respondes Pontifici: custodiens & docens sacerdotalem honorem seruari, contra Pontificem nihil dixit, sed innocentiam suam tantummodo purgans respondit: Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: sin autem benè, cur me cadis? Item beatus Apostolus, cum ei dictum esset, Summum sacerdotem Dei maledicis? nihil contumeliosè locutus est aduersus sacerdotem, quando & potuerit se constanter exerere aduersus eos qui Dominum crucifixissent, & qui iam Deum, & Christum, & templum, & sacerdotium perdidissent. Sed quamuis in falsis & spoliatis sacerdotibus, umbram tamen ipsam inanem sacerdotalis nominis cogitans, dixerit: Nesciebam fratres, quia Pontifex esset. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices.* Hæc Cyprianus, quæ duo exempla, Christi & Pauli, aliis in locis profert, vt ex honore veteri sacerdotio præstito, sacerdotibus Christi honorem debitum asserat, contumelias illatas graue crimen esse ostendat, & à Deo certissimè vindicari. Certè sacerdotibus (ait Cyprianus) tantus honor Dei dignatione conceditur, vt quisquis sacerdoti eius, & ad tempus hic iudicanti non obtemperaret, statim necaretur. Sic enim Lex habet: *Qui non audierit sacerdotem, qui pro tempore fuerit, morietur homo ille.* Sunt autem huius diuinæ vltionis contra sacerdotum Dei contemptores in sacris Scripturis crebra exempla, quorum hinc quædam proferemus; vt intelligatur quanti sit ponderis, quod Christus hinc dicit: *Est qui quarat, & iudicet.* Cum aduersus Moysen & Aaron sacerdotes Dei tres ministri, Chore, Dathan, & Abiron, per superbiam insurrexissent, inusitato supplicio, & ipsi, & eorum omnia terræ hiatu absorpta sunt. Maria ipsa soror Moysi, quia contra eum murmurauerat, lepra percutitur. Quia Samuelem Iudæi spreuerant, vel Deum potius in illo (ait enim Deus: *Non te spreuerunt, sed me*) vt hoc vltisceretur (ait Cyprianus)

Zachar. 2.
4. Reg. 2.

Esaia 28.
Lib. 4. epist. 9.

Act. 23.

Lib. 3. epist. 9.
Lib. 1. ep. 3.

Deut. 17.

Exempla
contra con-
temptores ve-
terum sacer-
dorum.
Num. 16.

Num. 12.

1. Reg. 9.
Lib. 3. epist. 9.

excitauit eis Saul Regem, qui eos iniuriis grauibus affligeret, & per omnes contumelias & pœnas superbum populum calcaret & premeret, vt contemptus sacerdos de superbo populo vltione diuina vindicaretur. Sed & Saul ipse, quia Samueli Propheta non obtemperauit, regno excidit. Achab propter contemptum, & in vincula coniectum Micheam Prophetam, in bello occisus est. Sed & Ioram, filius Achab, totaque progenies à Iehu gladio percussi sunt: *Vt vltiscar* (ait Propheta Dei ad Iehu) *sanguinem seruorum meorum Prophetarum, & sanguinem omnium seruorum Domini de manu Iesabel.* Quum Zacharias sacerdos & Propheta, ex imperio Regis Ioas, in atrio dom^o Domini interficeretur, Propheta qui moretetur, ait: *Videat Dominus, & requirat.* Cūq; euolutus esset annus, ascēdit cōtra Ioas exercitus Syria, venitq; in Iudā & Ierusalē, & interfecit cūctos Principes populi, atq; vniuersā prædā miserūt Regi Syria in Damascum. Et certè quum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem. In Ioas quoque ignominiosa exercere iudicia. Et abeuntes, dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem contra eum serui sui in vltionem sanguinis filij Ioiadæ sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est. Amasias Rex Iuda, quia Prophetam Dei contemnens, dixit, *Num consiliarius Regis es? tace, ne interficiam te;* traditus fuit in manus Ioas Regis Israel, omnibus rebus spoliatus, posteaque à suis interfectus. Ozias quoque filius eius, ius sibi sacerdotale arrogans, lepra percussus est. Denique quod Christus in Euangelio Iudæis dixit; *Sanguis omnium Prophetarum, à sanguine Abel iusti vsque ad sanguinem Zachariae Propheta, quem occidistis inter templum & altare, de manu vestra requiretur;* hanc Dei vindictam terribiliter expressit. Nam & tota illa gentis Iudæorum per omnes mundi partes in hodiernum vsque diem dispersio, nihil est aliud, quam iusta Dei vindicta in sanguinem Christi ipsius, omniumque Prophetarum Dei. Cladem & internecionem extremam Hierosolymorum sub Tito & Vespasiano, Iosephus quidem Iudæus refert in crudelem diui Iacobi Apostoli necem: sed propter Christum ab illis occisum, factam illam fuisse, dubitari non debet, dicente & prædicente in Euangelio Christo: *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui* Luca 19.

4.

1. Reg. 31.

5.

1. Reg. 22.

6.

4. Reg. 9.

7.

2. Paral. 24.

8.

2. Paral. 25.

9.

2. Paral. 26.

10.

Luca 11.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

in vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt: & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae. Nec Iudæi tantum, sed & Pilatus, gentilis iudex, effusi sanguinis Christi, acerbas pœnas dedit. Nam & à Tiberio maximis affectus fuit contumeliis, & postea Caij temporibus extrema calamitate oppressus, sicuti id tradunt, qui Græcorum Olympiadas scripserunt. Ad eas enim angustias aduersis casibus est redactus, ut manus sibi ipse attulerit, diuina eum ultione prosequente. Idem de Anna & Caïpha, aliisque Pharisæis & Scribis, qui Christi necem procurarunt, scribunt Eusebius & Nicephorus. Sic videlicet, etsi Christus non quæsiuit gloriam suam ut homo; Deus tamen, Dei que iustitia eam quæsiuit, & contra violatores iudicauit. Nec de Christo tantum hoc verum est, sed & de omnibus Christi Sacerdotibus, atque in terra ministris, quorum iniurias & contumelias etiam in hac vita acerbè Deus vindicauit. Ecclesia quidem, Ecclesiæque Præpositi & Prælati, *non querunt gloriam suam*, memores illius quod Christus dixit; *Qui maior est vestrum, fiat sicut minor: sed est qui querat, & iudicet.* Deus illam quærit, ut à subditis exhibeatur: & non exhibitam acerbè iudicat. Exempla hinc aliquot huius iudicij diuini subiiciam, quia huiusmodi ministrorum Dei contemptoribus plenus est hodie mundus. Ex historiis tam Ecclesiasticis quam prophanis animaduerrere licet, Imperatores, Reges, ac Principes, qui Ecclesiæ gloriam suam non dederunt, qui Ecclesiæ ministros persecuti sunt, malo semper & acerbò fine vitam terminasse, Dei que iudicium, & ultionem grauem in hac vita pertulisse. Constantius, Arrianis fauens, postquam Liberum Romanum Pontificem, Athanasium Alexandrinum, plurimosque aliarum Ecclesiarum Episcopos orthodoxos in exilium compulisset, sibi que cognitionem causarum Ecclesiasticarum arrogasset (ut latè ostendit Sanctus Athanasius) dum Iulianum cognatum Imperij æmulum persequeretur, obscuro loco, & maximo animi cum mœnore, quem latè describit Ammianus Marcellinus, scriptor ethnicus, vitam finiuit. Valens Imperator, qui multo adhuc maiorem in Episcopos crudelitatem exercuit, & ad bellum con-

11.
Euseb. hist. Eccl.
li. 2. c. 7.

Niceph. lib. 2. c. 10.

12.

Matth. 20.

Exempla vindictæ diuinæ contra contemptores Episcoporum & Sacerdotum.

I.

Epist. ad Solitar.
vit. agen.

Lib. 21. hist.

2.

contra Gothos proficiscens, Isaacium monachum, qui, ut alter Michæas, eum impietatis suæ admonuerat, & in bello moriturum prædixerat, nisi bellum cum Ecclesia gerere desisteret, ut alter Achab, in vincula coniecerat usque ad reditum suum, eodem in bello ab hostibus conclusus, in casula quadam cum nobilibus, & Principibus suis à barbaris incensus, incendioque consumptus est: quo infami & acerbò necis genere, nullum unquam Imperatorem aut Regem Christianum sublatum fuisse aliàs legitur. Valentinianus iunior diuum Ambrosiū Episcopum Mediolanensem multis modis vexauit: ut basilicam hæreticis traderet, imperauit: ut in palatio suo coram ipso de fide disputaret, iussit: exilium, ni obsequeretur, comminatus est. Mox verò à propriis ministris infami suspendio necatus est. Anastasius Imperator à Gelasio Papa excommunicatus, & tam Episcoporum quam monachorum grauis persecutor, fulmine de cælo ictus interiit. Mauritius Imperator, in diuum Gregorium, Romanum Pontificem, tam durus & acerbus Princeps, ut sic ad eum aliquando Gregorius scripserit, *Et si peccata Gregorij tanta sunt, ut pati talia debeat; Petri Apostoli peccata nulla sunt, ut vestris temporibus pati ista mereatur.* à gregario milite Phoca, uxore prius, & liberis omnibus ante oculos eius interfecit, ipse quoque interficitur, exclamans: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Constans, Heraclij nepos, Martinum Papam in exilium ablegauit. Sed subditis suis omnibus hoc nomine exosus (ait Zonaras) deserta Constantinopoli, in Sicilia vixit, ibique in balneo à suis occiditur. Michaël Imperator, Theophili filius, qui in Nicolaum I. Romanum Pontificem, superbus fuit, & Ignatium Patriarcham Constantinopolitanam summa iniuria deposuit, quum ebrius cubitum iret, stans iuxta lectum, à suis domesticis occiditur. Constantinus Pogonatus, Leonis Isaurici filius, Catholici Cleri persecutor maximus, incendio diuinitus percussus, blasphemans moritur. Atque hæc quidem in Oriente maximis Principibus, Christum in suis vicariis persecuentibus, illustria Dei iudicia acciderunt. Nec minus in Occidente fuerunt luculenta. Henricus quartus, Occidentalium Imperatorum primus, qui con-

Ammianus Marcellinus lib. 31.

Amb. li. 5. ep. 32.

Eutrop. lib. 3.

Lib. 4. epif. 34.

Blondus lib. 3. Decad. 1.

Paulus Diac. lib. 18.

Zon. ann. tom. 3. in Constante & Michaele.

Sigebertus ad ann. 778.

8.

era

9. tra Ecclesiam ceruicem erexit, post multas Ecclesiae illatas iniurias, à Gregorio 7. Romano Pontifice excommunicatus, à proprio suo filio Imperio priuatur, tandemque ab omnibus desertus, extra Imperij fines exul, in summa calamitate moritur. Fridericus Barbarossa, qui multis annis Ecclesiam Dei persecutus est, in Sedem Apostolicam superbus ac rebellis valde, quum in fluuio se se animi causa in Cilicia ablueret, repente submersus, interiit. Philippus repugnante Sede Apostolica ad Imperium euectus, ideòque eiusdem perpetuus hostis, in oppido Bromberga, dum à prandio quiesceret, à Comite Palatino occiditur. Otho 4. post maximas iniurias tota passim Italia Ecclesiae illatas, à Philippo Francorum Rege in inferiori hac Germania bello petitus & fugatus, paulo post in Saxonia priuatus moritur. Fridericus 2. Imperator, non tantum Sedis Apostolicae, sed & vniuersi Cleri per totum Imperium hostis & persecutor acerrimus, ab Innocentio 4. excommunicatus, à spurio suo Manfredò in Apulia occisus est, ut aliqui scribunt, veneno sublatus; ut alij referunt, suspendio necatus. Sed & rota stirps eius, impij patris vestigijs insistentis, cuius facta imitata, eius exitum consecuta est. Conradus enim primogenitus eius ab Innocentio 4. simili ex causa excommunicatus, ab eodem Manfredò in Apulia interficitur. Sed & idem Manfredus, Apuliae & Siciliae regna occupans, Ecclesiaeque persecutor ferus, ab Alexandro 4. excommunicatus, à Carolo Regis Gallorum fratre, quem Urbanus 4. Siciliae & Apuliae Regem declarauit, debellatur, & in acie occiditur. Conradus denique, Conradi antedicti filius, ab eodem Carolo victus, extremo afficitur supplicio. Sed & Eutius, alter Friderici 2. filius, post multa bella Ecclesiae illata, à Bononiensibus captus, perpetuis carceribus addicitur. Ita tota sacrilegi Imperatoris stirps, & numerosa & potens, breui momento extincta, exemplum posteris reliquit impiae contra Deum & Ecclesiam eius rebellionis. Ludouicus 4. Imperator, à Sede Apostolica bis excommunicatus, primum à Ioanne 22. postea à Clemente 6. in cuius defensionem contra Ecclesiam Romanae immunitates & iurisdictionem temporalem, Poetae illi & Rhetores hoc nomine infames, Petrarcha, Dantes, Marsilius, & Ioan. Ockam Scholasticus, tam multa scripserunt, Deo hanc causam iudicante, quum in venatione esset, subita
9. *Naucler. volum. 3. Gener. 37.*
10. *Naucler. Gener. 40. Sabell. Enead. 9. lib. 5.*
11. *Naucler. Gener. 41. pag. 271.*
- 12.
13. *Naucler. Gener. 42. Sab. Enead. 9. lib. 6.*
14. *Naucler. ubi supra p. 313.*
15. *Idem. pag. 320.*
16. *Sab. En. 9. li. 7. Natic. Gen. 42.*
17. *Naucler. Gen. 45.*

subita paralyfi omnium membrorum correptus, ex equo decidens moritur. Memorabile est, quod de sancto Narcisso, Hierosolymorum Episcopo, scribit Nicephorus. Huic sancto Episcopo tres maleuoli homines calumniam intenterant, diris se, si fallerent, deuouentes. Primus, ut igne conflagraret; secundus, ut fontico detestabilique morbo periret; tertius, ut oculis priuaretur. Sed diuina vindicta non dormiente, primus scintilla vnica à lucerna proficiente, domo succensa, cum propinquis fortunisque omnibus comburitur. Secundus, morbo grauissimo, qui totum corpus inuasit, corripitur. Tertius dolum & malitiam statim est professus; neque lachrymarum prius modum fecit, quam vna cum illis oculorum vim & aciem diffuere sensit. Tormenta paucorum, exempla sunt omnium.

5. *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.*

Lo c v s moralis contra propriae laudis & honoris appetitum. Seipsum glorificat, & suam gloriam quaerit, qui laudem aucupatur, seu de recte factis, ut vanus; seu absque illis, ut hypocrita. Vtriusque gloria nihil est, quia Deo non placet, quia boni operis meritum perdit, quia multorum malorum causa est. *Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Qui existimat se aliquid scire, nondum cognouit quomodo oporteat scire.* Modus optimus sciendi est, suam in plurimis ignorantiam agnoscere. Qui plurima quae ignorat, atterdit, is, etsi multa sciat, se nihil scire arbitrat. Tale erat Socratis dictum: *Hoc vnum scio, me nihil ma-* *scire.* Quodcumque vas aquae teneas, si fontem aut puteum attendas, te nihil aquae habere cogitabis. Nihil est, quod in comparatione alterius parum est. Rursum de iis, qui suam gloriam quaerunt, ait Christus: *Receperunt mercedem suam.* Sicut ventus tollit puluerem de terra, & in aërem dispergit; sic vana gloria tollit meritum boni operis, & totum aëris daemonibus dispergit, ut illis superbis spiritibus in voluptatem vertatur, quod apud iustum Deum mercedem alioqui habiturum erat. Sicut peregrini mutant vestem in hostili terra, ne cognoscantur: sic recte facta occultare, non ad laudem captandam publicare debemus; ne, captata laude, in hostium daemonum potestatem veniant. Sapienter Gregorius: *Depradari desiderat, qui thesaurum*

Vana gloria.

1. Corinth. 1.

1. Corinth. 8.

Sciendi modus optimus, Apophtheg-

Simile.

Simile.

Simile.

Li publicè

Exemplum
4. Reg. 20.

Allegoria.

Simile.

1. Corinth. 4.

2. Timot. 1.
Iacobi 1.

Simile.

Exemplum.

publicè portat in via. Ostendit Ezechias Rex nunciis Baby-
loniis domum aromatum, & aurum, & argentum, & om-
nia quæ habere poterat in thesauris suis. Sed ex eo factum
est, vt paulo post Sennacherib, Rex Assyriorum, numero-
sissimo cum exercitu ascenderet ad ea deprædanda. Sicut
manus Moyfi, extra signum educta, lepra statim infecta
est: sed in sinu reposita, sana erat: sic opus manuum boni
& laudabile, intra conscientiam manens, sanum & inte-
grum est; foras prodiens, lepra vanitatis inficitur. Non
est carbo sic ignitus, qui non moriatur, nisi cineribus co-
operiatur. Nulla virtus tanta est, cuius tota gloria non pe-
reat, nisi humilitate regatur. Mira res. Christus ipse suam
gloriam quærere non potuit, qui tamen, quæcunque ac-
cepit gratiarum munera vt homo, habuit illa in se vt Deus:
cuius etiam actiones & virtutes omnes, nec imperfectione
vlla, nec labe laborarunt, perfectæ fuerunt, tam quoad
operis substantiam, quàm quoad modum agendi. Absur-
dissimum ergo, non solum impium est, quenquam homi-
nem suam gloriam quærere, qui nihil habet nisi quod ac-
cepit, cuiusque virtutes & multis peccatis mixtæ sunt,
quasi que contaminatæ, & vix vnquam perfectæ sunt. *Quid
enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloria-
ris, quasi non acceperis? Qui* quærit gloriam suam, sic gloria-
tur, quasi ex se, non ex Deo aliquid gloria dignum face-
ret. *Qui* bene intelligit, se nihil laude dignum ex se, aut
suis viribus, sed ex mera Dei gratia, eaque indebita, ideò
que ex sola Dei misericordia & benignitate operari & fa-
cere, ille certè non in se, sed in Domino solo gloriabitur.
Hoc enim sensu, *Soli Deo honor & gloria*, quia solus Deus
omnium bonorum fons & author est. *Omne donum optimū,
desursum est, descendens à patre luminum.* *Qui* ergo sibi, non
Deo aliquid tribuit, ideòque suam, non Dei gloriam in
omnibus quærît; eius gloria nihil est, sed eius peccatum
magnum est. Sicut materia prima, quanto magis infima,
& omni forma denudata est, tanto magis plurium forma-
rum est susceptiua: sic animus, quanto humilior, tanto
gratiarum capacior; ipsaque virtus, quâto se abiectiorem
facit, tanto est laude dignior, Lucifer quærens gloriam
suam, non Creatoris sui, omni sua gloria spoliatus est, &
terribimus dæmon effectus. Huius rei exempla alia in alia
Dominica protulimus. Ne quis propriam suam gloriam
quærat, magnum documentum Christus dedit, dicens:

Cum

*Cum feceritis omnia quacunque præcepi vobis, dicite, quia ser- Luca 17.
ui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.* Vult nos
hoc dicere, & haud dubiè idem sentire. Nunquam autem
gloriabitur, qui se seruum inutilem verè iudicat. Sicut *Simile.*
splendor solis vmbra in corpore generat; sic actio virtutis
gloriam agenti parit. Sed vt vmbra suam quanto magis
corpus persequitur, tanto magis illa fugit à corpore:
sic gloriam quanto magis actio virtutis captat, eo magis
illa virtus caret. Idcirco hoc animis omnium hominum in-
generatum est, vt nullos minùs honorent, quam quos ho-
noris cupidos vident. *Quum* Alexander, superato Dario, *Exempla.*
ad Græcos scriberet, vt eum pro Deo haberent; Lacedæ- *Asian. var.*
monij decretum eiusmodi fecerunt: *Quoniam Alexander hist. lib. 2.*
Deus esse vult, Deus esto. Hominis vanitatem scitè refuta-
runt. Menecrates medicus adeò superbia turgebat, vt se- *1.*
ipsum Iouem appellaret. Hunc ad splendidum conuiuium *2.*
Philippus Macedonum Rex inuitauit, seorsumque mensam *Idem lib. 19.*
ei iussit apparari, & apponi acerram, suffitumque fieri: quo
ille primùm delectatus, sed fame tandem urgente, quum
cæteris epulantibus, nihil ei aliud apponeretur, delusus &
confusus à mensa surrexit. Socrates, quum videret Anti- *Idem lib. 9.*
sthenem attritam partem vestis semper in conspectu pro- *3.*
tendere; *Quin* desinas, inquit, arrogantiam tuam nobis
prodere? Adeò viderunt isti ethnici, eos, qui gloriam suam
quærunt, omni prorsus gloria merito carere, & eorum glo-
riam nihil esse. Vnde & Antisthenes, quia Platonem mirè
fastuosum nouerat, eum aliquando agrum inuisens, & vas *4.*
in quo vomuerat, conspiciens; *Bilem* hic, inquit, video; *Brusson. lib. 6.*
fastum non video: vtile ei fore iudicans, si æquè fastum *cap. 5.*
euomere potuisset, quàm bilem. *Columbæ* in aère ex vo- *Brusson. lib. 3.*
latu plaudunt, varièque sulcant, pennarum suarum varie- *cap. 36.*
tate oblectatæ: sed interim ex hac ostentatione strepitumque *Simile.*
alarum quem affectant, accipitri prædæ sunt, alioqui sub-
ito volatui multò accipitre velociore. Idem illis contingit,
qui ex ostentatione virtutum gloriam affectantes, diabo-
lo prædæ, hominibus oblectamento sunt: quod vtrumque
vitarent, si celeri obliuione *ea qua retro sunt obliuiscetes,*
ad ea qua ante sunt sese semper extendarent, vt docet Aposto- *Philip. 3.*
lus. Dum enim peracto bono operi per vanam gloriam in-
moramur, progressum in virtute penitus retardamus. Vn-
de fit, vt & præteritarum virtutum iusta laus nobis pereat,
& virtutis actio in posterum frigescat. De hac propriè lau-
dis

Cofeſſ. lib. 10.
cap. 26.

dis vana & impia cupiditate præclare in hæc verba ſcripſit ſanctus Auguſtinus: *Nunquid, Domine, qui ſolus ſine typho dominaris, hoc tentationis genus ceſſauit à me, aut ceſſare in hæc tota vita poteſt, timeri & amari velle ab hominibus, non propter aliud, ſed vt inde ſit gaudium quod non eſt gaudium? Miſera vita eſt, & foeda iactantia. Hinc ſit vel maximè non amari te, nec caſtè timeri te, ideòq; tu ſuperbis reſiſtis, & humilibus das gratiam, & intonas ſuper ambitiones ſeculi, & contremiſcunt fundamenta montium. Itaque nobis, quoniam propter quadam humana ſocietatis officia neceſſarium eſt amari & timeri ab hominibus, inſtat aduerſarius vera beatitudinis noſtra, ubique ſpargens in laqueis, Euge, Euge: vt dum avidè colligimus, incauè capiamur, & à veritate tua gaudium noſtrum deponamus, atque in hominum fallacia ponamus, libeâtque nos amari & timeri non propter te, ſed præ te; atque iſto modo ſui ſimiles factos, ad ſupplicij ſui conſortium nos trahat. Nos autem, Domine, puſillus grex tuus ſumus. Tu nos poſſide. Gloria noſtra tu eſt, propter te amemur. Et paulo poſt: *Qui plus gaudet laudari ſe, quam donum tuum habere, unde laudatur, iſte te vituperâte laudatur ab hominibus, ſed te iudicâte nõ defendetur ab hominibus. Et melior iam eſt ille qui laudauit, quã iſte qui laudatus eſt. Illi enim placuit in homine donum Dei, huic ampliùs placuit donum hominis quàm Dei.* Hæc Auguſtinus. Nempe charitas omnia facit & patitur pro veritate; ambitio omnia facit & patitur pro vanitate. Adeò & tot modis verum eſt, quod Redemptor noſter dixit: *Si gloriam meam quero, gloria mea nihil eſt.* De hoc argumento in aliis Euangeliiſ plura diximus.*

6. *Si quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia demonium habes. Abraham mortuus eſt, & Propheta: & tu dicis, Si quis ſermonem, &c.*

Iudicium maleuolum & temerarium.
Ioan. 4.

Locvs moralis contra maleuolum & temerarium iudicium, quod omnia in peſſimam partem interpretatur. Quum enim ſimilia verba Chriſtus mulieri Samaritana dixiſſet; *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei non ſitiet in æternum*: nec calumniatur, nec irridet, eſſi non intelligeret, quid Chriſtus diceret; ſed vt diſcendi cupida, non carpendi auida, reſpondit: *Domine, da mihi hanc aquam, vt non ſitiam, neque veniam huc aurire.* Tanto plus valet indocta ſimplicitas, quàm proterua calliditas. Ex eodem flore aranea venenum, apis mel colligit. Eadem pluuiam in cicuta venenum,

Similia.

nenum, in vitæ vinum producit. Eadem margarita à porcis conculcatur, à peritis in admiratione habetur. In eodem prato bos herbam, canis leporem, ciconia lacertam, apis florem, inſidiator prædam, æger ſanitatem, ſanus voluptatem quærit. Sic ſapientum dicta & facta maleuolis hominibus malè ſonant, peiùs olent, peſſimum guſtum præbent. Iudæorum circa Chriſti verba & facta, vt maleuolentia inſignis, ſic cauillatio frequens fuit. Aliquas eorum cauillationes hic commemorabimus; vt eorum exemplo diſcant fideles, quanta ſit maleuolentiæ vis in dictis ac factis proximorum in peſſimam ſemper partem iudicandis. Si enim ipſa Dei Sapientia loquente, inuenire toties maleuolentia potuit quod carperet; in cæteris hominibus (quum cogitationes timida, & prouidentia incerta ſunt) quid non inueniet maleuolentia, ſi ſemel cor poſſidet, vnde reprehendat? Quum Chriſtus Iudæis diceret, *Ego ſum panis qui deſcendit de cælo: murmurabant dicentes; Nonne hic eſt Ieſus filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem & matrem?* Sed cauſam murmuris Chriſtus ſtatim docet, quia carnales erant. Reſpondit enim: *Nolite murmurare ad inuicem. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus, qui miſit me, traxerit eum.* Nempe incredulitatem eorum poſt tot viſa miracula, & maximè heſternum illud de panibus multiplicatis, ex animi ſuperbia & maleuolentia profectam, his verbis arguit, & murmuratiõis cauſam fuiſſe docet. Rurſum quum Chriſtus diceret, *Panis quem ego dabo, caro mea eſt, quem ego dabo pro mundi vita: Iudæi litigabant ad inuicem, dicentes; Quomodo hic poteſt nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Sonat hic iterum (vt in hæreticis hodie) incredulitatis vox, omnia carnaliter intelligentis, & craſſe ac peſſimè omnia interpretantis. Quum Chriſtus in templo doceret, Iudæi mirabantur, dicentes: *Quomodo hic literas ſcit, quum non didicerit?* Nempe quum doctrinam ipſam reprehendere non poſſent, perſonam doctoris examinant, & ſicut ingrati ac malè curioſi hoſpites cibos appoſitos non ſumunt, ſed vnde apponuntur inquirunt. Dicente Chriſto, *Quid me queritis interficere?* reſpondit turba, & dixit, *Demonium habes; qui te querit interficere?* Quum veritas vlcus digito tangeret, vt ſanaret; in maledictum proripiunt, ne ſanentur: & quod ad medelam prolatum eſt, in extremam perniciem vertunt, dum vulnus tacendo & negando, inmedicabile illud faciunt. Quum Chriſti con-

Iudæorū cauillationes contra Chriſtum.

Sapient. 9.

Ioan. 6.
1. Cauill.Ioan. 6.
2. Cauill.Ioan. 7.
3. Cauill.Ibidem.
4. Cauill.Ibidem.
5. Cauill.

stantiam in docendo, & publicè ac palàm loquendo, videret turba, adeò vt suspicaretur ipsos synagogæ suæ principes doctrinam eius approbare, quam sic tolerabant, inuenit maleuolentia quod adhuc in Christo carperet. Dicebat enim: *Nōne hic est quem quarunt interficere? Et ecce palàm loquitur, & nihil illi dicunt. Nunquid verè cognouerunt principes quia hic est Christus? Sed hunc scimus vnde sit: Christus autem quum venerit, nemo scit vnde sit.* Cauillantur contra conscientiam. Sciebant enim Messiam esse de semine Dauid, & aduentum Christi in carnem non debuisse illos latere, sed iuxta veteres prophetias quæ quotidie in synagogis legebantur, & ex miraculis quæ videbant, toti populo debuisse innotescere. Nam & ideo, visis miraculis, dicebant: *Christus quum venerit, nunquid plura signa faciet quàm quæ hic facit?* Sed maleuolentia atque inuidia ipsam lucem in tenebras vertit. Paulo post, quum auditis Christi verbis quidam dicerent, *Hic est verè Propheta; alij verò, Hic est Christus:* turba maleuola dicebat; *Nunquid à Galilæa venit Christus? Nōne Scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehem castello, ubi erat Dauid, venit Christus?* Magna maleuolentiæ cæcitas. Paulo antè dixerunt, *Christus quum venerit, nemo scit vnde sit:* & hic confitentur rum genus ac familiam, tum natiuitatis locum. Neque ignorare poterant, etsi in Galilæa educatus esset Christus, tamen in Bethlehem natum eum fuisse: quod ne ignorarent, sola illa innocentum paruulorum tam infamis occisio sufficiebat. Sed maleuolentia ad apertam lucem oculos claudit. Quum ministri ad capiendum Christum missi, & vacui redeuntes, dicerent, *Nunquam sic locutus est homo sicut hic homo: responderunt eis Pharisei, Nunquid & vos seducti estis? Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum? aut ex Pharisæis? Sed turba hac quæ non nouit legem, maledicti sunt.* Vide rursus quid faciat inuidia & malitia. Turba non vult credere, etsi principes credant; quia quum Christus venerit, nemo scit vnde sit. Principes nolunt credere, etsi turba credat; quia turba ignara est, & nescit legem. Ita ad non credendum Christo apud homines maleuolos, tam scientia quàm ignorantia argumentum facit. Quum Christus diceret, *Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris:* Pharisei dicunt ei; *Tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est verum.* Et tamen iidem Pharisei, tum ipsi Christo antea dixerant,

6. Cauill.
Ibidem.

7. Cauill.
Ibidem.

8. Cauill.
Ioan. 8.

rant, *Quousq; tollis animam nostram? Dic nobis palam si tu es Christus:* tum ad Ioannem miserunt, dicentes: *Tu quis es? vt ipse de seipso testimoniū acciperent & crederet. Sed malitia, siue taceas siue dicas veritatem, semper habet quod reprehendat. Quum Christus diceret, Quò ego vado, vos non potestis venire: Iudæi dixerunt, Nunquid interficiet semetipsum? Candida sanè interpretatio, & maleuolorum hominū temeritate digna. Dicente ad Iudæos Christo, Cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos: responderunt ei; Semen Abraham sumus, Nemini seruiimus unquā. Quomodo tu dicis, liberi eritis? Homines carnales & inflati, nō nisi carnalē libertatem somniant; quam non veritas, sed vanitas operatur. Nec Christus dixit, *Liberi eritis,* quasi omni modo serui essent; sed, *Veritas liberavit vos,* nempe à vanitate & seruiture peccati. Quū iterū diceret Iudæis, *Vos quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis: responderunt ei, Pater noster Abraham est.* & paulo post: *Nos ex fornicatione nō sumus. Vnū patrem habemus Deū.* Quia maleuolentiæ & inuidiæ radix superbia est, ideo Christi verba intelligere nolunt, quæ de patre per imitationem, non per naturā aut per electionē loquuntur. Ideo Christus illis dixit: *Sermo meus non capit in vobis.* Et iterum: *Quare loquelā meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonē meum. Vos ex patre diaboli estis, & desideria patris vestri vultis facere.* Nempe superbia, odiū, maleuolentia, inuidia, Iudæorū animos sic in transfuersum egerunt, vt nulla Christi verba vel intelligere, vel æquo animo capere poterint. Sic in hoc nostro Euāgelio maleuolentiæ suæ fructus varios protulerunt. Dicente Christo; *Si quis sermonem meum seruauerit, mortē non gustabit in æternū;* quod de morte non tēporali, sed æterna; nec corporis, sed animæ, eum dixisse, etiā si simplex tantum Propheta esset loquens in persona Dei, Iudæi in lege Dei edocti, ignorare non poterant, nisi animorū ægritudo caliginē illis offudisset: statim cauillatur, quasi de morte tēporali loquutus fuisset, dicentes: *Nunc scimus quia demoniū habes. Abraham mortuus est, & Propheta.* Rursus dicente in hoc Euāgelio Christo; *Abraham exultauit vt videret diem meū; vidit, & gāuisus est:* cauillatur illi statim, non sensum tantum, sed & verba Christi peruercentes; *Quinquaginta annos nondū habes, & Abraham vidisti?* Neque enim dixerat Christus quod ipse Abraham viderat, sed quod Abraham illum. Potuit autem Abraham fide aut spiritu Prophetico Christum præuidisse, etsi Christus vt*

9. Cauill.
Ibidem.

10. Cauill.
Ibidem.

11. Cauill.
Ibidem.

12. Cauill.
Ibidem.

13. Cauill.
Ibidem.

Filius Dei ab æterno non esset. Deinde non dicit Christus quòd Abraham ipsum viderit, sed quòd *diem eius vidit*, id est, aduentum eius in carnem prævidit: quòd certè Iudæi ignorare non debebant, in quorum lege vni Abraham de Christo ex semine eius oriundo, in quo omnes gentes benedicerentur, tam claræ & tam crebræ promissiones factæ fuerant. Sed malitia excæcati, in media luce palpant, legem suam ignorant, & Christi verba bis peruertunt. Iam verò quum Christus cæcum à natiuitate sanaret in sabbato, oculos illi aperiens, cauillantur Pharisei: *Non potest hic homo à Deo esse, qui Sabbatum non seruat*. Scilicet maximum miraculum, & magnam Christi misericordiam non vident, non aduertunt, non probant: ex circumstantia temporis ansam cauillandi arripiunt. In qua etiam circumstantia crasse & turpiter errarunt, vt Christus illis in Euangelio sæpius exposuit. Rursum ex nimia malitia increduli dicunt cæco restituto: *Da gloriã Deo. Nouimus quia hic homo peccator est*. Quum maximã tanti miraculi virtutè arguere, euidentiã confutare non possent; iterum personã carpunt, & impotenter calūniantur. Antea coram & in facie à Christo prouocati, dicete, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* magis muti quàm pisces, nihil inueniunt quod arguant. Hic absente Christo mussitant: *Nouimus quia peccator est*. Sic soler in angulis maleuolètia traducere, quos coram & in facie vix audet aspicere. Christo dicente; *Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam*: multi Iudæorū dixerūt; *Demoniū habet, & insanit: vt quid auditis eum?* Nulla esse potest magis expressa malitia: vnde alij Iudæi eam statim cōfutarunt, dicentes; *Non sunt hæc verba hominis demoniū habentis. Nunquid demoniū potest aperire oculos cæcorū?* Duplici modo maleuolentiã confutant: primùm à sapientia doctrinæ; deinde ab operum virtute. Sed facilius maleuolentia refutatur quàm sanatur. Hæc exempla sufficiant.

7. Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum.

Ira vitium.

Locvs moralis, contra iram. Iudæi, maleuolentia & odio pleni, quum nihil se contra Christum cauillando proficere posse cernerent, ira & furore pleni ad lapides conuolant. Quemadmodum si fera aliqua interiores machinas laxatas conturbatâsque habeat, nec aperiri, nec claudi potest; ira si præ iracundia interiùs animus conturbetur, neque ad ea quæ rationi sunt consentanea percipienda, neque

14. Cauill.
Ioan. 9.

15. Cauill.
Ibidem.

Ioan. 8.

Ioan. 10.
16. Cauill.

Similia.

1.

neque ad verum ipsum discernendum aptus est. Et sicuti arboris trunco commoto & agitato, frondes & rami mirâ statim celeritate agitantur; sic corde per iracundiam perturbato, ilico omnia corporis membra agitationem celeritatem patiuntur: lingua garrit, oculi inflammantur, crura tremunt, brachia & manus ad vltionem armantur, vt in hoc Euangelio. Saxa volant, furor arma ministrat. Hac animi passione vtitur diabolus ad multa peccata perpetranda. Quemadmodum enim fur ad furandum, noctem quandam obscurissimam, ac densissimis offusam tenebris deligit; sicut lupus turbulentum expectat tempus quo gregem inuadat; veluti piscator fluuium quærit turbidum ad rete tendendum: ita dæmon rapacissimus prædo, vorax lupus, & piscator astutus, iracundiæ imperus obseruat, ipseque interdum ad iracundiam per obiecta mouet, vt eius occasione in mille mala hominem præcipiret. Hinc enim maledicta, blasphemix, iniuriæ, verbera, cædes nascuntur. Memorabile iracundiæ exemplum refert Seneca. *Exemplum.* Cn. Piso, memoria nostra, quum iratus duci iussisset eum qui ex comite sine commilitone redierat, quasi interfecisset quem non exhibebat, roganti tempus aliquod ad cõquirendum non dedit. Damnatus, extra vallum ductus est, & iam ceruicem porrigebat, quum subito apparuit ille qui occisus videbatur. Tunc Centurio, supplicio præpositus, condere gladium spiculatorem iubet. Damnatum, ad Pisonem reducit. Conscendit tribunal furens Piso, ac duci iubet vtrunque, & eum militem qui non occiderat, & eum qui non perierat. Adiecit & tertium. Nam ipsum Centurionem, qui damnatum reduxerat, duci iussit. O quàm solers est iracundia ad fingendas causas furoris! Te, inquit Piso, duci iubeo, quia damnatus es: te, quia causa damnationis commilitoni fuisti: te, quia iussus occidere, Imperatori non paruisti. Excogitauit iracundia quomodo tria crimina faceret, quia nullum inuenerat. Hæc ille. Huius impotentis iracundiæ exempla alia multa commemorat Seneca. Alexander magnus, iræ impatiens, intimum amicum suū Clitum sua manu interfecit. Lucius Sylla C. Mario perfringi crura, erui oculos, amputari manus iussit, & quasi toties occideret quoties vulnerabat, paulatim & per singulos artus lacerauit. Caius Caligula, multis occisus Senatoribus, quum nec adhuc ira eius placari posset, optabat populum Romanum vnam ceruicem habere, 2.

Exempla.
De Ira lib. 1.
cap. 17.

Cap. 18.

Cap. 20.

vt scelera sua tot locis ac temporibus diducta, in vnum locum, & in vnum diem cogeret. Rex Persarum, iratus, totius populi nares recidit in Syria, nouo genere pœnæ delectatus. Cyrus Rex, flumini Gynde iratus, quod vnus ex albis equis, qui regium currum trahebat, in eo abreptus periret, totum belli apparatus in flumen transtulit, & tam diu assedit operi, donec centum & octoginta cuniculis diuisum alueum, in trecentos & sexaginta riuos dispergeret, & siccum relinqueret, in diuersum fluentibus aquis. Non est iræ modus, vbi frena ei semel laxantur. Ruinis simillima est, quæ super id quod oppressere pariter franguntur. Sic enim ira non tam eum qui per iram læditur, quàm qui lædit, præcipitem dedit.

Ira vitium infame.

Seneca de Ira, lib. 2. cap. 25.

Similia.

Exemplum.

Deinde infame vitium est, & animi prorsus ægerrimi argumentum. Sicut ægræ & infelicis valerudinis est, quem leuis aura contraxit; affecti oculi, quos candida vestis obturbat; dissolutus deliciis, cuius latus alieno labore condoluit; sic ad leuia concitari, mentis ægritudo est. Myndridem aiunt fuisse ex Sybaritarum ciuitate, qui cum vidisset fodientem, & altius rastrum alleuantem, lapsum se fieri questus, vetuit illum opus in conspectu suo facere. Idem se bilem habere sapius questus est, quod foliis rosæ duplicatis incubisset. Nempe vbi animum simul & corpus voluptates corrumpere, nihil tolerabile videtur; non quia dura sunt quæ patimur, sed quia nos molles sumus qui patimur. Nunquam sine querela, ægra tanguntur. Nunquam sine bile iracundus offenditur. Omnia quæ natura fera ac rabida sunt, commouentur ad minima. Taurum color rubicundus excitat; ad umbram aspis exurgit; vrsos ac leones irritat mappa. Idem inquietis & stolidis ingeniis euenit. Rerum suspicione feriuntur. Ira non est animi magnitudo, sed tumor inanis; tantumque abest à magnitudine animi, quantum à fortitudine audacia, à fiducia insolentia, ab austeritate tristitia, à seueritate crudelitas. Multum interest inter animum sublimem & superbum. Sublimis omnia aduersa despicit: Superbus minimis turbatur. Vnde S. Scriptura: *In domo superborum nunquam desunt iurgia.* Vt tela à duro resiliunt, ita nulla magnum animi iniuria ad sensum sui adducit. Neque vllum argumentum magni animi certius quàm nulla iniuria, nulla contumelia, nulla aduersitate è statu suo dimoueri. Pars superior mundi, & ordinatior ac propinqua sideribus,

nec

nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinem, omni tumultu caret. Sola inferiora & sublunaria fulmine feriuntur, ventis agitantur, frigore & æstu affliguntur. Sic sublimis animus quietus semper, & in statione tranquilla collocatus, modestus, & venerabilis, & dispositus est: at imbellis, & ignobilis, & ignauus animus quouis aduersi flatus momento quasi inane folium huc illucque rapitur. Cæcam iræ impotentiam tyrannus ille Hippas suo magno malo docuit. Tyrannicida imperfecto opere comprehensus, & ab Hippia tortus vt consocios indicaret, circumstantes amicos tyranni nominavit. Et cum ille singulos, vt nominati fuerant, occidi iussisset, interrogauit ecquis superesset. Tu, inquit, solus. Neminem enim alium, cui charus esses, reliqui. Effecit ira vt tyrannus tyrannicidæ manus accommodaret, & præsidia sua gladio suo cæderet. Sicut vespa semel irritata, ipsa saxa ac ligna proxima, non homines tantum cum stridore impetit; sed saxa quidem non lædit, homini etsi modicum dolorem inducit, aculeum tamen amittens, ipsa perit: sic iratus cæco iudicio furit, verba fundit inania, & quemuis obuium temere petit, multos & fortiores nihil ladens; quos autem lædit, toto charitatis stimulo amisso, cum maximo suo detrimento lædit. Et huius quidem mali remedia, ac patientiæ documenta multa sanè sapientia naturalis docuit: quæ vt penitus contemnenda non sunt; quia rationis lumen homini rationali viam aliquando monstrare mirandum non est; ita infirma & inualida sunt præ illis quæ Christi gratia & doctrina cælestis nos docuit, quæ nos paulo antè in hoc ipso Euangelio recensimus. Exempla modestiæ in Socrate, in quo iræ signum erat vocem submittere, loqui parcius: in Platone, qui iratus seruo ab alio eum percuti iubet, ipse eum percutere non vult: in Philippo Macedone, qui Democharis petulantiam equo animo sustinuit, quum Atheniensium legatus existens, ab eoque rogatus qua in re Atheniensibus gratificari posset, respondit, Si te ipsum suspendas. in Antigono Rege, qui milites quosdam audiens de se pessimè loquentes, nihil alioqui commotus, Longius, inquit illis, discedite, ne vos Rex audiat. in Augusto Casare, qui Timaginem historicum, in ipsum, in uxorem, in totam domum eius multa blaterantem, Romæ tamen viuere & florere permittit; non tam nos ad similem modestiam mouere, quàm

de

Seneca lib. 2. c. 23. de Ira.

Seneca lib. 2. c. 23. de Ira.

Exemplum.

Similia.

Modestæ ethicorum exempla.

de immodestia confundere debent. Nos Christi Spiritu imbutos, ipsum maximè Redemptoris nostri infinitæ patientiæ & modestiæ exemplum, posteaque Sanctorum, qui eius imitatores fuerunt, exempla mouere debent. Sanctus Elzearius Comes, quum vxor eius nimiam eius, vt videbatur, patientiam miraretur, quòd in tam ampla familia, & tam multis negotiis toties offensus, nullum offensionis signum daret. Ecquid verò, inquit, prodest irasci? Nihil profectò. Attamen explicabo tibi arcanum pectoris mei: *Noueris me interdum sentire aliquam in animo aduersus infestantes me indignationem. Sed ilico me conuerto ad cogitandas iniurias Christo illatas, dicòque mihi ipsi, eum imitari cupiens: Etiam si famuli tui barbam tuam conuellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil hoc totum esset præ illis quæ Dominus tuus & plura & maiora perpeffus est: certòque habeas (coniunx mea) me nunquam cessare à commemorandis iniuriis Saluatoris mei, donec animus meus planè sit tranquillus.* Plus in hoc vno exemplo succi, & virtutis, & documenti est, apud animum Christi Spiritu imbutum, quàm in quibuscunque ethnicorum & Philosophorum seu factis, seu dictis. Nullum enim ad omnem patientiam efficacius remedium, quàm Christi Redemptoris vel exemplum, vel gratia, vel doctrina.

8. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

Locum morales varij. Primùm docet Christus hoc suo exemplo, quòd vera charitas quæ aliorum sunt magis curat, quàm quæ sua. Christus enim in aliorum periculis propulsandis, in sanandis ægris, in reddendo visum, auditum, gressum, loquelam, cæcis, surdis, claudis, & mutis, in pacendis aliquot hominum millibus, potentem se & mirabilem ostendit. In suis autem periculis, per modum infirmi hominis, latebras quærit, & fuga sibi consulit. Hoc exemplo edocti pij, in seipfos rigidi, erga alios benigni sunt. Secundò docet non esse semper accepta potestate vtendum, sed in tempore eam dissimulandam, tolerando multa in quæ statim animaduertere non expedit. Sic Paulus: *Omnia mihi licent, sed non omnia adificant.* Et Christus discipulis suis, eius potestatem in coercendis malis importunè flagitantibus, trespondit: *Nescitis cuius spiritus estis,* Appositè Cato senior dicebat: *Parcè vtendum potestate, quo semper ea uti possis.* Sic Petrus reprehensionem Pauli sustinuit, non

Exemplum sanctum. In vita eius c. 23. apud Suriu to. 5.

1. Charitas, quæ aliorum sunt querit, nõ sua.

2. Potestate non est semper vtendum. 1. Cor. 10.

Luce 9. Plutarch. in Rõ. apophthec.

vsus potestate qua potuit: quod his verbis D. Cyprianus annotauit. *Nec Petrus quem primum Dominus elegit, & super In epis. ad Quinquem adificauit Ecclesiam suam, cum Paulus de circumcissione tum fratrem. postmodum disceptaret, se vindicauit, seu aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, vt diceret se primatum tenere, & à posteris ac nouellis obtemperari sibi potius debere.* Notat quoque hoc & laudat D. Gregorius Magnus his verbis: *Petrus, qui primus erat in Apostolatus culmine, erat primus & in humilitate: quia à minori suo reprehenditur, nec reprehendi dedignatur.* Hæc ille. Eandem in D. Petro moderationem laudat S. Augustinus variis in locis. De Baptism. contra Donatistas lib. 2. c. 1. in commentariis in epist. ad Galatas, & epist. 19. ad Hieronymum. *Est, inquit, laus iustæ libertatis in Paulo, & sanctæ humilitatis in Petro.* Tertio docet immodicum fui amorem præscindere, nec proprias iniurias in potestate vlcersci. Sapienter Basilius: *Multo grauius Superiori ferenda aliorum iniuria, quàm sua sunt. Hoc enim si fecerit, & suspicionem à se illam hominis seipsum immodicè amantis submouebit, & plenissimè se non peccantem odisse, sed peccatum auersari ac prosequi, declarabit.* Sic enim hoc loco Christus Iudæorum lapides, quum in illos reflectere potenter potuisset, humiliter eos declinare maluit. Quarto docet declinare & fugere nos posse iniustam & violentam persecutionem, maximè personalem, qualis hæc erat. Sic alibi de eo scriptum legimus. *Non volebat in Iudæa ambulare, quia querebant eum Iudæi interficere.* Rursum post edictum Phariseorum de eo capiendo: *Non ambulabat palàm apud Iudæos, sed abiit in desertum, iuxta regionem Ephrem.* Hæc nos omnia suo, vt carnali lectori videri potest, ignominioso discessu, altissima Dei Sapiencia docuit. Quæ singula latiùs explicare, quia huius Euangelij tractatio multum excreuit, & hæc loca iterum possunt occurrere, in præsentia desistimus.

E V A N G E L I V M D O M I N I C Æ
IN RAMIS PALMARVM, ANTE
benedictionem earum.

V M appropinquasset Iesus Hierosolymis, & venisset Bethphage, ad montem Oliueti, tunc misit duos discipulos suos, dicens eis: *Ite in castellum quod contra vos est; & statim inuenietis asinam*

Hom. 18. in Ezech.

In reg. breuior. ad q. 50. Propriæ iniuriæ condonanda.

4. Persecutione fugere licet.

Ioan. 7.

Ioan. 11.

Matth. 21.

510 PROMPTVARIUM MORALE
 asinam alligatam, & pullum cum ea. Soluite, & adducite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet; & confestim dimittet eos. Hoc autem totum factum est, ut impleretur quod dictum est per Prophetam, dicentem: Dicite filia Sion; Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. Euntes autem discipuli, fecerunt sicut praeceperat illis Iesus. Et adduxerunt asinam & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij autem cadebant ramos de arboribus, & sternebant in via. Turba autem qua praecedebant, & qua sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio David. Benedictus qui venit in nomine Domini.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Dicite, quia Dominus his opus habet, & confestim dimittet eos. De operibus misericordiae in pauperes Christi.
2. Venit Rex tuus tibi mansuetus. De charitate erga Christum Regem nostrum, nobis datum, &c.
3. Sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. De humilitate, & paupertatis studio etiam in medijs honoribus seruando.
4. Et imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij autem cadebant ramos de arboribus & sternebant in via. De feruore colendi Deum.
5. Turba autem qua praecedebant, & qua sequebantur, clamabant, dicentes Hosanna filio David. Deum ab omnibus laudandum, ab omni statu, sexu, & aetate.
6. Hosanna filio David. Benedictus qui venit in nomine Domini. De honorum & affectionum humanarum insigni mutabilitate.

1. Dicite, quia Dominus his opus habet; & confestim dimittet eos.

De operibus misericordiae. **L**OCVS moralis de operibus misericordiae in pauperes Christi. Nam Christus hoc loco in usum suum asinam & pullum per discipulos suos petens, non alia vel prece, vel persuasione utitur, quam hac sola voce: Dominus his opus habet. Qua etiam voce audita, confestim dimittuntur. Christi ergo verbum, & eius obedientia ac promptitudo, qui asinae & pulli Dominus erat, docet, in iuandis proximis satis superque causae esse, quod nostro subsidio atque adiutorio proximus indigeat: qui videlicet quoties indiget, Dominus indiget: ut hoc solo audito & intellecto, Dominus his opus habet; confestim ad opus misericordiae,

tan

tāquā Domini amatores, & serui obedientes accingamur. Qui asinam & pullum hunc alligatos possidebat, auditis illis verbis, Dominus his opus habet; de Christo hoc dici intellexerat, tum quia discipuli Christi erant iam circa Hierosolymam notissimi, qui hoc dixerant, tum quia hoc, quasi honoris titulo Christus ab omnibus, qui eum norant, vocabatur. Non solum enim à suis vocabatur Magister & Dominus, ut ipsemet ad eos aliquando dixit, Vos vocatis me Magister, & Domine; & bene dicitis: sum etenim. Et rursus Martha ad Mariam dicit, Magister adest, & vocat te: & ipsa Martha ad Christum, Domine, si fuisses hic: & Centurio ad Christum, Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum: & Ioannes videns Christum in littore stantem, dixit Petro, Dominus est: verum etiam ab iis, qui Christum minus diligebant, eo nomine vocabatur. Quos enim tentandi ergo ad Christum Pharisei miserant; Dicunt ei, Magister, scimus quia verax es, &c. & Simō Phariseus ad Christum ait: Magister dic. Legislator quoque tentans Christum, ait illi: Magister bone, quid faciens, vitam aeternam possidebo? Denique qui missi à Christo erant, ut coenaculum ei pararent, ubi manducaret Pascha, dixerunt hospiti domus: Magister dicit, Tempus meum propè est: apud te facio pascha. Postremò propter multos incredulos, qui Christum etiam in terris voce, non corde praedicabant, & hoc titulo honorabant, dixit Saluator: Nō omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnū caelorum. Asinae igitur & pulli dominus, audito discipulorum verbo, Dominus his opus habet, non nisi Christum intellexit, ideoque ob eius reuerentiam confestim eos dimisit. Nam (ut scribit diuus Lucas) soluentibus illis pullum, dixerunt domini eius ad illos. Quid soluitis pullum? Merito enim mirantur factum insolitum, & hominibus ad rem suam intentis manifestè iniuriosum. Cæterum audito discipulorum responso, Dominus his opus habet; in Christi gratiam, absque vlla difficultate, confestim dimiserunt. Docet tam prompta horum hominum obedientia, Christi que ratio proposita, ad omne misericordiae opus promptissimos nos esse debere. Notior nobis est Christus, quam illis hominibus fuit. Plura à Christo beneficia accepimus, plura nos accipuros speramus, quam illi aut acceperant, aut tunc sperare potuerant. Omnes autem pauperes fideles, maxime pro Christo & fide eius indigentes, verè Christi pauperes esse, satis manifestè Christus docuit, quum de huiusmodi

mini

Matth. 23.
Astor. 9.

Simile.

Eccl. 17.

Exemplum.
Serm. in hanc
Dom. tom. 2.
par. 4.

Exemplum.
In epitaphio
Paula.

Ioan. 12.

Hö. 67. in Ioan.

minimis suis, id est, pauperibus & abiectis Christianis diceret: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* & Saulo Christianos persequenti, clamat è cælo Christus: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Quoties ergo pauper in Christo, & maximè pro Christo indiget, toties Dominus indiget. Christus in suis pauperibus cibo, potu, vestitu, pecunia indiget. Quoties pauper elemosynam pro Christo petit, toties cogita tibi dici, *Dominus his opus habet.* Noli de equis, canibus, & auibus pais alendis magis esse sollicitus, quàm de Christi pauperibus. Non toleratur in familia minister, cui paruulorum cura committitur, si neglectis illorum alimoniis, auiculas tantùm suas, aut catellos pascat. *Vnicuique dedit Deus curam de proximo suo.* Omnes Christi pauperes, tui sunt, si tu ad Christum pertines. Nullum eius corporis membrum, cuius tu ipse pars es, alienum à te esse potest. Sapienter quidam Archiepiscopus (vt refert Philippus Diez) ad suum œconomum dixit. Conquerente enim illo, & dicente Archiepiscopo domino suo, quòd plures domus suæ aleret, quàm necessitas postularet; iubet Archiepiscopus, vt vtrorumque nomina, tam eorum qui necessarij, quàm eorum qui inutiles viderentur, separatim scriberet. Quæ quum legeret Archiepiscopus, *Hos, inquit, dicit esse necessarios, illos verò inutiles. Alantur igitur hi, quia horum indigeo; illi verò, quia mei indigent.* Sapienter iudicauit, pauperes, etiam nobis inutiles, esse in ampla familia alendos, hoc ipso nomine, quia nostri indigent, id est, *quia Dominus his opus habet:* & hoc esse discrimen inter equos & homines. Similis sapientia vsa Paula, femina nobilissima, cuius encomia scribit sanctus Hieronymus, quum in elemosynis largiendis esset largissima, dicere solebat: *Iste mendicus si à me non acceperit (tam nobili & diuite) à quo accipiet? ego verò si indigens petiero, multos inueniam qui mihi tribuant.* Cauendum ne quando existimemus (quod de apostata Iuda refert Euangelium) *nihil ad nos pertinere de egenis.* Tantum ad nos pertinent, quantum Christus ipse, quia in Christo illi sunt; & quod illis datur, Christo datur. Eleganter de hac re tota Chrysostomus; *Accedit ad te Dominus indigens. Tu ne supplicantem quidem audire poteris, sed accusas & increpas. Quòd si ad paululum argenti offerendum, & frustra panis præbenda ad eò tenax, auarus, & piger es, quid faceres, si vniuersa tibi essent euacuanda? Non vides quot quantaque hi, qui se munificos vulgo appellant, scortis in theatro largiuntur?* Illo

Illorum tu nec centesimam quidem partem dare sustines. At quando diabolus quibuscunque obuijs dare iubet (vt voluptatum nostrarum ministris, vanitatum fociis, gulæ & superbie causa) *et si huic rei gehenna imminet, iucundè tamen illi obtemperas.* Cum verò Christus regnum, si indigentibus obuijeris, tibi retribuatur; non modò nihil proestas, sed insuper etiam petentes contumelia afficis. Sic apertè manus obedire diabolo, vt puniaris; quàm Christo, vt salueris. *Qua in re ita sit, ac si cum diadema & purpura Rex offerret, sperneretur, latro autem, qui acutum, quo te interficias, mucronem largiatur, facile persuadeat.* Hæc Chrysostomus. Qui in pace Ecclesiæ pauperibus non largiuntur, illi maximè sunt, qui in persecutione fidei, fidem abnegant, ne bonis huius mundi excidant. Si enim in parua elemosyna Dominum indigentem non respicis, quomodo eum respicies & audies, omnia quæ habes postulantem, vt fidei tuæ professione eum honores? Catholicorum exiliis, rapinis bonorum, sanguine effuso, Dominus opus habet, ad maiorem sui nominis gloriam. Quis illi totum dabit, qui partem negauit? Hanc abnegatæ fidei causam suo tempore annotauit D. Cyprianus: *Dissimulanda, fratres, veritas non est, nec vulneris nostri causa & materia reticenda. Decepit multos patrimonij sui amor cecus; nec ad recedendum parati aut expediti esse potuerunt, quos facultates suæ velut compedes ligauerunt.* At nostris elemosynis Dominum pasci, & Dominum opus habere, vno aut altero exemplo à Deo miraculis confirmato ostendetur. Venerant ad Langrauium Turingiæ Ludouicum comites aliquot, procerumque non pauci. Iamque conuiuij tempus aduenerat, cum, residentibus cunctis, aberat Elizabeth vxor eius, filia Regis Hungariæ. It iussu Principis statorem vnus accitum illam. Cui quum obuiam factæ nunciasset, cunctos ad ipsius aduentum pendere conuiuas, illa maturius accedens, vbi cœpit gradus, qui ad triclinium ducebant, ascendere, subito mendicus quidam importunis clamoribus elemosynam deprecari auditur. Quem illa desuper videns (neque enim antea sub gradibus iacentem præ festinatione viderat) paulisper expectare monet, pollicita missuram se breui quod peteret. Illo nihilominus importuniùs clamante, & instantissimè precante figit gradum Elizabeth, ei que pallium magni pretij, quo vestita erat, transmittit. Quod ille alacriter suscipiens, arcem statim excessit. Id quum reuersus stator, non sine indignatione,

Simile.

Duri ad misericordie opera, faciles ad fidei naufragium.

In sermo. 5. de lapsis.

In sancta Elizabetha apud Surium, tom. 6. pag. 428. Exemplum.

tione, propalam retulisset; subridens Princeps, illam iam ingressam rogat ubi pallium reliquerit. Illa porrecto indice, En, inquit, de pertica propendet. Videt ille, accedit, atrectat, euoluit, illudque ipsum esse, quod pauperi donatū audierat, cognoscit: multum attonitus & dubitans, tantane rei miraculum, an egregiam vxoris fidem prius collaudet. Sic pallium pauperi donatum, Christus illico, quasi mutuò acceptum, restituit. Nota est historia de S. Martino, Turonensi postea Archiepiscopo; qui cum in porta Ambianensi mendico nudo mediam pallij sui partem dedisset, ei proxima nocte Christus apparuit eadem vestitus, ac dicens: *Martinus adhuc Catechumenus hac me veste contexit.* Memorabile etiam est, quod de Osvaldo Anglorum Rege scribit Venerabilis Beda. Rex ille quum die S. Pasche ad prandium confedisset, assidente ei Aidano Episcopo, positusque esset in mensa coram eo discussus argenteus, regalibus epulis refertus, iamque essent manus ad panem benedicendum missuri, & ingrediens minister, cui suscipiendorum inopum erat cura delegata, indicaret Regi magnam pauperum multitudinem per plateas sedere, quæ eleemosynam à Rege postularer; mox dapes sibimet appositas deferri pauperibus, & discum confringi, atque eidem minutatim diuidi præcepit. Quo viso, Pontifex, qui assidebat, delectatus facto, apprehendit dexteram eius: & ait: *Nunquam inueterascat hæc manus.* Quod & ita iuxta votum benedictionis eius euenit. Nam cum postea interfecto illo in pugna manus cum brachio à cætero esse corpore refecata, contigit vt hætenus incorruptæ perdurent. Denique in vrbe regia, quæ Bebbæ cognominatur, loculo inclusæ argenteo, in Ecclesia sancti Petri seruantur, ac digno à cunctis honore venerantur. Hæc venerabilis Beda. Hæc diuinæ gratiæ miracula apertè docent, ita Deo acceptam & gratam esse eleemosynam, aut quodcunque misericordiæ opus, ac si ipsimet tanquam indigenti ea conferrentur. Hinc nempe fit id quod Sapiens scribit: *Fœneratur Deo qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei.* hoc est, vt exponit D. Basilius: *Quum pauperi dare voles propter Dominum, idem & donum est, & mutuum. Donum quidem, quia non speras receptionem; mutuum verò propter Domini magnificentiam, qui pro ipso persoluit, qui paucis per pauperem acceptis, magna pro ipsis reddet.* Adeò nempe Deo datur, quod pauperi datur, vt eius quod datur, debitorem se Deus constituat,

Aliud.
Seuerus Sulpitius in vita S. Martini.

Hist. gent.
Aug. lib. 3.
cap. 6.
Aliud.

Proverb. 19.

Conc. 2. in Psal.
24.

constituat, atque ad reddendum obliget. De qua re iam in alia Dominica quædam diximus.

Domin. 4. Quædrage. text. 5.

3. Venit Rex tuus tibi mansuetus.

Locvs moralis de charitate erga Christum Regem nostrum nobis datum, eumque mansuetum, id est, humilem, benignum, beneuolum; non vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Hoc maximum charitatis Dei erga nos argumentum admirans tanto antè tempore Propheta, in hæc verba erupit: *Dicite filia Sion.* Hæc fausta noua annunciate: *Ecce, venit Rex tuus tibi mansuetus.* Omnia & singula verba admirabilem Dei charitatem loquuntur. *Ecce*, admirationis vox est; attentionem excitans, & rei dicendæ magnitudinem declarans. *Venit*, sua videlicet sponte non coactus. *Venit*, non triumphaturus, sed post breuem triumphum immolandus. *Oblatus est* autem; quia ipse voluit. *Venit* tamen in triumphis specie, vt suum pro nobis patienti desiderium ostendat. Hoc desiderium aliis quoque verbis expressit, dicens: *Baptismo habeo baptizari* (hic fuit baptismus sanguinis, quo nostra leuaret sordes) *& quomodo coarctor donec perficiam!* Rursum: *Desiderio desiderauit hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar.* Et iterum magna alacritate discipulis suis prædixit: *Ecce ascendimus Hierosolymam, ubi Filius hominis tradetur in manus peccatorum.* quæ verba alibi tractauimus. Vide autem quanto mysterio venit hodie in Hierusalem cum tanta pompa Christus. *Præceptum legis erat* (ait D. Cyrillus Alexandr. *vt decima luna primi mensis, agnus siue hædus in domo occluderetur, vsque ad lunam decimam quartam eiusdem mensis, quando ad vespèram immolabatur.* Vnde *& verus agnus ex omni grege sine macula electus, pro populi sanctificatione immolandus, ante quinque dies, id est, decima luna, Hierosolymæ, ascendit. Et appropinquante hora passionis, appropinquare voluit & loco passionis; vt etiam per hoc claresceret, quia non inuitus, sed sponte pro humani generis salute mortem pateretur.* Ideo D. Ioannes, diem huius solennitatis notans dixit: *Ante sex dies Pascha venit Iesus Bethaniam. In crastinum autem turba multa quum audisset quia venit Iesus Hierosolymæ, acceperunt ramos palmarum, &c.* Venit ergo hodie, & sua sponte venit, & gaudens atque exultans venit, & in specie triumphi venit, & nobis venit, & mansuetus venit, super asinam & pullum sedens, Rex noster Christus. Si duæ

Christi in nos benignitas.
Ioan. 3.

Esaias 53.

Luca 22.

Luca 18.
Dom. Quinquages. text. 1.

In Ioan. lib. 8.
cap. 9.

Typus
vetus.

Ioan. 12.

Simile.

pariter citharę ponantur, eodem tono intentę ac tēperatę, ad vnus tactum altera per seipsam respōdet propter illam vtriusque consensionem & harmoniam similem. Ita se habet vetus & nouum Testamentum, quę eodē Spiritu scripta, in eodem quasi tono consentiunt; vt, si vnus chordam tangis, alterum mox resonet; si figuram & typum veteris intelligis, veritatem noui statim percipis, & econtrā. Sic in hoc Christi ingressu, quinto die ante passionem, causa ingressus cognita, vet⁹ apparet & elucescit figura de agno, decima luna ex agris domum ducendo, vt luna decima quarta immoletur. Hęc quoque figura intellecta, veritas Christi hoc die ingredientis percipitur. Ac si quidem venit Christus. Venit autem vt Rex. In regis aduentu omnia fausta ac læta sunt, qualiscunque ille Rex sit, quando mansuetus venit. Sed Rex iste Rex regum est, & Dominus dominantium, vt in eius femore scriptum est. Est Rex per quem Reges regnant, & legum conditores iusta decernūt. Est Rex gloria, Dominus fortis & potens, Dominus potens in pralio, Dominus virtutum, ipse est Rex gloria: Huius regnum vt adueniat, quotidie oramus. Nec Rex tantum talis ac tantus est, sed & noster Rex est. *Ecce venit Rex tuus.* Non enim perinde in extranei Regis aduentu, atque in nostri, latamur. At Christus Rex noster est non potestate tantum & dominio: sic enim totius orbis, etiam impiorum, Rex est, quia *omnis potestas data est ei in caelo & in terra*) sed multo magis redemptionis beneficio, vocationis gratia, electionis munere, varia denique virtute, fide, spe, charitate. Hoc sensu dixit Angelus de Christo, *Regnabit in domo Iacob*; non in domo Abraham, vel Isaac, eo quod vterque istorum reprobos habuit filios, ille Ismael, iste Esau, qui postea idola coluerūt, In domo autem Iacob omnes filij Patriarchę fuerunt, & vnū verum Deum omnes coluerunt. Sic in credentibus, in iustis, in electis regnat Christus Rex noster est, si fidem eius, si charitatem tenemus, si pręcepta seruamus. Maxima ergo quędam iubilandi causa, quod Rex noster venit, a quo tot beneficia naturę & gratię accepimus. Atqui non noster tantum, sed & nobis hodie venit. In nostrum commodum & emolumentum, ad nostram salutem pretio sui sanguinis procurandam venit. Quia naturale est, vt quę sua sunt, sibi que commoda, ea quisque amet & chara habeat, propterea Christus, vt ad sui amorem nos prouocaret, & noster esse, & nobis venire voluit. Hodie ostendit, quod

Apocal. 19.
Proverb. 8.
Psalm. 23.

Rex noster.

Matth. 28.

Luca 1.

Venit nobis.

quod tam diu antę prędictum est. *Puer natus est nobis, & filius datus est nobis.* Denique venit mansuetus, humilis, pauper; non in maiestate, sed in bonitate. Alioqui quid commune habet Deus cum mansueto, humili, paupere, quod totum apud Prophetam vox illa, mansuetus, significat? An non Deus est *Deus Sabaoth, Deus exercituum & potentissimus*? An non *Dominus, quasi vir pugnator, Omnipotens nomen eius*? An non *Deus zelotes, vindicans peccata parentum, &c.* An non Deus est, *qui inebriat sagittas suas sanguine, cuius gladius deuorabit carnes? Qui regit gentes in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringit eas? Qui terribilis est iis qui sunt in circuitu eius?* Sed nunc mansuetus venit. noua quadam facie assumpta, quia *ecce noua facit omnia, vt & nos in nouitate vitę ambulemus.* Venit mansuetus, vt *ouis ad occisionem ductus.* Mansuetus, vt *agnus, qui coram tondente se non aperuit os suum.* Mansuetus denique, vt ad eum intrepidę accedamus, clamantem: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: quia per eum accessum habemus ad gratiam istam in qua stamus.* Hęc ergo omnia charitatem nostram in Christum & Regem supremum, & Regem nostrum, & nobis hodie venientem, & tam benignum ac mansuetum, mirificę excitare & inflāmare debent. Pueri qui regio cubiculo seruiunt, & ad ostium cubiculi pręstolantur, quamuis suauissimos interim sermones mīceant, aut aliquo alio se negotio, seu serio, seu iucundo, occupent; tamen vbi primum vocem regiam eos vocantem audiunt, protinus omnia summa cum voluptate ac celeritate relinquētes accurrunt. Quid ni sic ad Christum mandata obeunda prompti & expediti sumus? Nec maiora pręmia promittit, nec grauiores penas comminatur vllus toto orbe Rex, quam Christus sua mandata vel obseruantibus, vel negligentibus. Atqui si Rex terrenus ministris suis diceret: At tres annos mihi fideliter seruite; postea que amplissimas possessiones, & honores per totam vitam a me accipietis; quo autem primum die mea pręcepta transgrediemini, ad tritemes perpetuas vos condemnabo: nihil haud dubiē illis ministris diligentius esset. Porro quanto se discrimini obiciunt, qui Christo Regi fidem & obedientiam, iurati, eam quotidie violant, illud veteris populi admirabile exemplum docere nos debet. Decem tribubus in Assyriam abductis, ab ipsis Assiriis terra filiorum Israël habitabatur. Quum

Venit mansuetus.

Esaiā 6.

Exod. 15. & 20.

Deut. 32.

Psalm. 7.

Jerem. 23.

Esaiā 65.

Esaiā 53.

Matth. 11.

Amor Christi ad nos venientis.

Simile.

Simile.

Exemplum.

4. Reg. 17.

autem illa idola colerent, ritu gentis suae, egressi de montibus leones interficiebant eos; nec prius illa cessavit inter necio, quam, misso Leuita Israëlitæ, verus Deus cultu legitimo ibi denuo coleretur. Cur tanta plaga in homines Deum prorsus ignorantes? Quia in terra sancta idola coli Deus noluit. Quia infra limites populi Deum colētis, non nisi Dei leges seruari patitur. Quanto magis in populo Christiano, in Ecclesia suo sanguine redempta, in cordibus fidelium, idola peccatorum non feret Christus, legem suam impunè violari non patietur Deus? Regem Christum professi sumus. Regi Christo nisi Christianus obtemperes, expecta leones de montibus, qui te interficiant. Veniet ille *leo rugiens, qui circuit, quærens quem deuoret*, cum multis aliis leunculis & catulis suis, imò cum alijs spiritibus nequioribus se, ut fiant nouissima tua peiora prioribus, quod alio loco explicatum dedimus. Venit nunc Rex noster mansuetus. Sed si rebelles ei sumus, idem venit iratus. *Speculum sine macula*, appellat Scriptura Deum. Si speculo mitem & mansuetum vultum ostendas, talem tibi reddet speculum: si iracundum vultum præbes, similem tibi reddet. Sic omnino, si Deo humilem te, mitem, ac misericordem erga proximum ostendis, erit tibi Deus mansuetus, mitis, misericors: si ferocem, superbum crudelem te præbes, huiusmodi erga te Deum inuenies. *Qua enim mensura mensi fueritis, remanietur & vobis. Ego (ait Deus) diligentes me diligo.* Ad hanc Dei dilectionem meritò nos excitare debet, quòd Rex noster fieri, nobis venire, & mansuetus voluerit.

3. *Sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.*

Locvs moralis de humilitate, & paupertatis studio etiam in medijs honoribus seruando. Christus hodie cum certa pompa & gloria Hierosolymam ingredi volens, non vt gloriæ huius mundi studiosus (quam semper contemni docuit, & acerrimè fugit, vt aliàs explicatum est) sed vt ingentem pro humana salute patiendi alacritatem ostenderet, vt iam diximus, & de qua Regius Propheta prædixit; *Exultauit vt gigas ad currendam viam suam*; vt omnibus etiam constaret quam de Christo existimationem celestis eius doctrina, & diuina miracula iam meritò apud omnium animos excitassent (quam rationem adfert sanctus Augustinus) ac denique vt circa finem prædicationis suae clariùs se manifestans, ipsis Iudæis in maius testimonium

1. Petri 5.
Luca 11.

Sap. 7.
Simile.

Luca 6.
Prou. 8.

Humilitatis
studium.

Psal. 12.

Tract. 51. in
Ioannem.

nium foret, vt notauit sanctus Chrysoftomus; volens, inquam, Christus ex his causis, cum quadam pompa & gloria humana Iudææ metropolim ingredi, hanc ipsam tamen ea humilitate temperat, vt non nisi super asinam & pullum (animalia pauperum & vilia) inequitans, ingressum tam solennem faceret. Humilitas nempe, perpetua & necessaria Christiani hominis virtus, quia maximè inter honores periclitatur, ideo in ipsis maximè honoribus magno studio seruanda est. Sic monet Sapiens: *In die honoris tui non extollaris.* Et iterum: *In die bonorum ne immemor sis malorum.* Segetem nimia sternit vbertas. Rami onere franguntur. Vinum merum sapientes infatuat, fatuos ad insaniam redigit. *Prosperitas stultorum occidit illos.* Christus igitur, vt honores semper fugit, non propter se, cui & maximè debebantur, & nocere non poterant; sed propter nos, quibus illos maximè periculosos esse sciret: sic in ipso honore, quem breuè, & post tot labores, & tam grauibus ex causis iam commemoratis, acceptare voluit, paupertatis tamen studium non deseruit. Præclare Chrysoftomus hunc locum tractans: *Mihi etiam idcirco in asina sedisse videtur, vt viuendi philosophia nos eraderet. Regulas enim nobis præbet, ne maiora, quam necessarius usus exigit, requiramus. Itaque quando etiam nascebatur, non magnificas ades, non locupletem matrem, sed pauperrimam, & fabro desponsatam, elegit: & in tugurio nascitur; & in præsepio ponitur. Sic discipulos non oratores aut Prophetas, nec genere aut fortuna claros voluit, sed inopes valde atque ignotos. Mensa sua hordeaceis nonnunquam panibus, nonnunquam quos discipuli è foro emerant, referta erat. Recumbebat in feno, vestes viles, nec conditionem vulgi excedentes, induebatur. Domum nullam habebat; quòque de loco in locum transseundum erat, pedibus iter faciebat, & quidem ita, vt labore plerunque conficeretur. Nunquam in sede, nec in puluinari, sed in ipsa superficie terre, modò in montibus, modò apud fontes sedet & docet.* Hac ille. Sic tota Christi vita paupertatem & humilitatem docet, vt tandem vehi quasi in pompa volens, non tamen nisi asinæ insideret. Vnde de hoc Christi facto ita diuus Bernardus: *Licet multos frangat aduersitas, tamen multo plures extollit prosperitas, sicut scriptum est: Cadent à latere tuo mille, sinistro scilicet, per quod signatur aduersitas: & decem millia, id est, multo plures, à dexteris tuis, in quibus prosperitas designatur. Denique quia utrobique periculum est, orat*

Hamil. 67.
in Ioann.

Humilitas in
ipsis honori-
bus maximè
seruanda,
Eccli. 12.

Prou. 1.

Hom. 67. in
Matth.

Christi tota
vita pauper-
tatem docuit,

Serm. 2. in hanc
Dom.

Psal. 90.

Prou. 10.

Sapiens, & dicit: Diuitias & paupertatem ne dederis mihi: ne forsè aut diuitia extollerent in superbiam, aut paupertas deiceret in impatientiam. Vnde & Dominus, sicut in passione patientiam, ita in hodierna processione humilitatem exhibere curauit: non in curribus, & in equis, nec in frenis argenteis, aut sellis auro tectis, sed humilis aselli tergo sedens. Hæc ille. Rara certè virtus humilitas honorata. Sicut enim arbores in montis cacumine posita procellis ac ventorum flatibus sunt subiectæ; ita homines in dignitate constituti, à superbia & insolentiæ ventis concutiuntur. Ioseph tamen in summa apud Pharaonem dignitate positus, fratres suos ad eum introducens, voluit vt statum humilem non dissimularent, sed de eo rogati responderent: *Viri pastores sumus, serui tui, & patres nostri.* Asinus animal contemptibile est, tum quia nullum eo magis insipiens, tum quia nullum eo vilius pacitur, tum quia nullum eo ad labores & onera aptius. At Christus Iesus, quum summa esset Dei sapientia, quum eius cibus delicatissimus esset, *facere voluntatem Dei Patris qui misit eum*, docere cælestia, operari diuina; quum ille sit omnium laborantium merces vnica, refectio, consolatio; voluit tamen asinæ insidere, vt omnem asinæ humilitatem, vilitatem, laborem ac patientiam nos doceret. Hoc est quod Propheta iubet nos *exultare, quia venit nobis Rex noster mansuetus*, seu humilis, *sedens super asinam.* Certè secundum homines loquendo, magis exultandum videretur, si veniret sedens in curru triumphali. Nunc autem iubet, nos gaudere, quia venit sedens super asinam. Sed ideo hoc iubet, quia sedens super asinam, summam nos docet sapientiam. Docet in honore seruare humilitatem. Docet, *quod stultum est hominibus, Dei esse sapientiam, & Dei virtutem.* Docet nos tunc demum sapientes esse, quum nobis stulti videmur, & nos ipsos abnegamus. Gentium sapientes, *docentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Sed Christi sapientes dicentes se esse stultos, *non alta sapientes, sed humilibus consentientes*, sapientes facti sunt. Docet nos ex fidei & obedientiæ simplicitate asinos esse debere, in quibus Christus sedeat: qualis ille sapientissimus Rex & Propheta erat, dicens: *Vt iumentum factus sum apud te; & ego semper tecum.* Cui enim humili & obedienti Christus insidet, ille semper cum Christo est, & Christus cum illo. Docet nos denique laboriosâ animalia esse debere, vt semper cum Christo simus. Sic Esaias hunc ipsum Christi ingressum prædicens:

Simile.

Gen. 47.

Cur exultandum sedentem Christo super asinam.

1. Cor. 1.

Rom. 7.
Rom. 12.

Psal. 73.

Dicite

Dicite filia Sion; *Ecce Saluator tuus venit: ecce merces eius cum eo, & opus eius coram illo.* Cum vidēs Christum sedentem super asellum, intellige duo, mercedem & opus. In Christo merces significatur. Est enim ipse *Merces nostra magna nimis.* In asino est significatio laboris. De hoc iubet gaudere Propheta. Sic & David: *Expecta Dominum, viriliter age, sustine (velut asellus) Dominum, & confortetur cor tuum,* spe mercedis reposita. Hoc totum nos docet Christus, sedens super asinam. Nempe Dei sapientia sic factis & signis docet, sicut homines verbis, quando sanè insigne aliquod documentum præbere, aut facinus memorabile designare vult. Christus alibi humilitatem suos docturus, accipit in vlnas suas paruulū, dicens: *Nisi efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum calorum.* Legem veteri populo daturus, quia lex timoris erat, non amoris, omnia signa terrore plena dedit; *montem Sinai fumantem, ardentem, fulgurantem.* Moysen in Ægyptum missurus, apparet in rubo ardenti, sed non combusto: significans se esse in populo afflicto, sed non destruendo. Spiritus sanctus Apostolis quum daretur, apparuerunt illis linguæ igneæ: quibus significabatur ardens charitas, proprium & primum Spiritus sancti donum, illorum cordibus infusa. Sic & Prophetæ veteres aliquod singulare Dei opus aut beneficium prædicaturi, signis quibaldam exterioribus illud significabant, idque ex Dei præcepto. Prophetauit Samuel, quod regnum à Saule in David transferendum erat, quando pallium Saulis abscidit per medium, dicens: *Scidit Dominus regnum Israel à te hodie.* Prophetabat Abias Propheta ad Ieroboam, diuidens pallium in duodecim partes, & dans illi decem partes, quod daturus esset ei Dominus decem tribus filiorum Israel, dicens: *Ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus.* Prophetauit Eliseus, quod Rex Ioas ter regnum Syriæ vastaret, præcipiens illi, vt sagittas ad Orientem coniceret. Sanctus Propheta Esaias exiit se, *vt nudus & discalceatus ambularet;* prædicās sic Ægyptios & Æthiopes ab Assyriis nudandos & expoliandos fore. Ieremias Propheta iubetur à Deo confringere lagunculam testeam in conspectu populi, & dicere: *Sic conteram populum istum, & civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari.* Ezechiel Propheta, iubente Deo, protulit *vasa sua, quasi vasa transmigrationis per diem, & vespere perfudit, sibi parietè manu, & in caligine egressus est, & in humeris*

Esaias 62.

Genes. 15.

Psalm. 26.

Deus factis docet.

Matth. 18.

Exod. 20.

Exod. 3.

Act. 2.

1. Reg. 15.

3. Reg. 11.

4. Reg. 13.

Esaias 20.

Ierem. 19.

Ezech. 2.

Kk 5 p. 23. 15

portatus in conspectu populi: ut hoc facto prædiceret, fore ut
dux populi eodem modo ex ciuitate fugeret, prementibus
Assyriis, ab illis nihilominus capiendus. Sic Oseas iubetur
accipere uxorem fornicariam, & ex ea facere filios forni-
cationis, ut sic populi fornicationem à Deo suo expressius
prædicaret. Ad hunc modum Christus hodie solenni pom-
pa ab asina vehitur, & Hierosolymam ingreditur sedens
super asinā; ut hoc illustri & spectabili signo ea nos doce-
ret, quæ iam diximus. Hæc Dei sapientia illustrem hunc
Christi triumphum facit. Imperatores seculi, in eo trium-
phi sui gloriam ponebant, ut curru veherentur, quem vel
elephanti ducerent, ut Cæsar & Pompeius triumphabant;
vel leones traherent, ut in Marci Antonij triumpho; vel
etiam cerui veherent, ut Aureliani. Nempe illi, ut defor-
mes feminæ, hoc fūco indigebant. Aurum purum non de-
auratur. Christi maiestas, sedens super asinam, gloriosior
erat; quia illum, non asinam, populus totus tunc spectabat,
& hæc ipsa asina magnam nos postea sapientiam docuit,
ut iam dictum est.

4. *Et imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij
autem cadebant ramos de arboribus, &c.*

Locvs moralis de feruore colendi Deum. Discipuli
Christi iussi quidem erant asinam & pullum eius soluere
atque adducere; sed non iussit eos Christus vestimenta sua
asinæ & pullo imponere, aut in via sternere. Nec etiam tur-
ba iubetur ramos de arboribus præscindere, & sternere
in via. Sed & qui ex Hierosolymis *obuiam Christo proces-
serunt cum ramis palmarum* (ut diuus Ioannes refert) nul-
lum hac de re præceptum acceperunt: sicut nec illi, qui
vocales Christo laudes cecinerunt, tam in via, quàm in
plena ciuitate. Hæc omnia ex feruido Christi amore pro-
cesserunt; quæ tum Christus libenter acceptauit, adeo-
que clamantium voces contra Phariseos defendit; tum
sancti Euangelistæ ad vnum omnes, tanquam celebre pie-
tatis documentum, commemorare voluerunt. Dignus est
hominibus Christianis huiusmodi in Christo colendo fer-
uor. Abraham viatores hospitio excipiens, *currit in occur-
sum eorum, adorat in terram*, multis verbis, ut apud eum
diuertant, precatur; *festinat in tabernaculum ad Saram*; il-
lam quoque iubet *accelerare* circa panes parandos; ipse
interea *ad armentum cucurrit*, tulitque inde *vitulum tener-
rimum*

Osea 7.

Simile.

Feruor colen-
di Deum.

Ioan. 7.

Exemplum.

Gen. 18.

rimum & optimum; denique *puer festinauit, & coxit illum*. Vi-
des ut omnes Abraham actiones feruorem spirant. Hic est
pater noster Abraham, non solum *ut sequamur vestigia fi-* Rom. 4.
dei eius, ut Paulus docuit, sed etiam *ut faciamus opera eius*, Ioan. 3.
ut Christus Iudæis dixit: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ
facite*. Hic feruor colendi Deum, quo non solum mandata
seruantur, & declinantur flagitia, sed acri quodam & ve-
hementi studio, tum ipsa mandata facimus, tum alia mi-
sericordiæ & pietatis opera exercemus (qualis erat illa
hospitalitatis virtus, quam Abraham exercuit) est veri
Christiani signum, certumque indicium. Quam Abraham
seruum suum mitteret, ut uxorem filio suo Isaac, ex cogna-
tione sua, quæreret; seruus, quum ad urbem Nachor per-
uenisset (terram cognationis Abraham) hoc signum à Do-
mino rogauit, ut illam puellam filio domini sui uxorem
postularet, quæ plura faceret quàm iuberetur, quæ seruien-
di feruorem ostenderet. *Puella*, inquit, *cui ego dixero, Inclina* Gen. 24.
*hydriam tuam, & bibam, & illa responderit, Bibe, quin & ca-
melis tuis dabo potum; ipsa est quam preparasti seruo tuo Isaac*.
Vides quale signum à Deo petiit seruus Abraham, ut filio
domini sui uxorem eligeret, Deusque illi statim concessit.
Vix dum enim sermonem compleuerat, quum ecce Re-
becca egrediebatur, quæ rogata ut pauillum aquæ de hy-
dria sua ad bibendum daret, respondit, *Bibe domine, ce-
leriterque* (vide promptitudinem) *deposuit hydriam super
vlnam suam, & dedit ei potum. Cùmque ille bibisset, adiecit*
(vide feruorem, quæ plus quàm rogaretur facit) *Quin &
camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant*. quod & fecit.
Hæc videlicet erat digna sponsa filio Abraham. Hæc digna
erat, ex qua nasceretur, *in quo benedicerentur omnes gentes*.
Hoc signum est animæ fidelis, & de semine Abraham, quæ cum
spiritus feruore opus charitatis facit (quale hoc Rebecca
erat) & plus facit, quàm aut rogatur, aut ex præcepto iu-
betur, sicuti discipuli Christi, & turba Iudæorum creden-
tium in hoc Euangelio fecerunt. Ad hunc feruorem hor-
tatur nos Spiritus sanctus, dicens: *Non ventiles te in omnem
ventum, & non eas in omnem viam. Esto firmus in via Domi-* Eccli. 5.
ni & prosequatur te nomen pacis & iustitiæ. Ventilat se in om-
nem ventum, qui ex qualibet tentatione, aut quauis occa-
sione oblata, recedit à seruitio Dei, & distrahitur: quem
in varias cupiditates sua concupiscentia abstrahit, qua-
si ad quoduis peccatum procliuem. Stat firmus in via
Domi

Feruor spiri-
tus signum fi-
lij Dei.

Domini, & pacem in corde, ac iustitiam in opere retinet, qui à nullo se distrahi passus feruet in cultu Dei. Sed & ipsa deuotionis forma, quàm hîc discipuli, & reliqua turba erga Christum exercuerunt, hunc nos feruorem docet. Sternunt vestimenta sua, cædunt ramos de arboribus, gestant palmas in manibus, clamant, Hosanna in excelsis. *Vestimenta*, ait Chrysostomus, *sunt præcepta diuina, & gratia spiritualis. Sicut enim turpitudine nuditatis vestimento tegitur; sic naturalia mala carnis nostræ, præceptis & gratia diuina teguntur.* Vnde & Adam ideo se vidit nudum, id est, peccatorem, quia præceptum Dei violauerat, & gratia exciderat. His ergo Christus honorandus est: præceptorum eius obseruatione, & gratiæ diuinæ recto vsu, fructuque vberi. Rursum sternit vestimenta sua ante Christum in via, parui faciens si sordidentur, qui carnem suam (animæ quasi indumentum) mortificat, & Christi voluntati in vniuersum subiugatur, adeoque propter Christum, etiam aliorum Patrum voluntati, & Prælatorum pedibus subiicit, quod monachi faciunt; sicut horum hominum vestimenta non à Christi asina tantum, sed & ab omnium cum Christo transeuntium pedibus calcabantur. Neque enim alicui Prælato se quicquam vtiliter subiicit, nisi qui in Christi comitatu Hierosolymam ingreditur, nisi qui in Ecclesia Christi præficitur. Ramos de arbore cædit, qui affectus suos mortificat, & à pessima cupiditatis terrenæ radice resecat, vt Christo seruiant, ac sancti Spiritus dictum sequantur. Alterum horum necessariò faciendum. Aut alterius iudicio calcanda voluntas (quod Apostolicum est, & Apostoli sua sic vestimenta Christo in hoc Euangelio substrauerunt) aut certe ex arbore terræ defixa, id est, ex terrena hac nostra & carnali voluntate, rami præcidendi, affectus prauis resecandi sunt. Ideo qui ramos præcidebant, de promiscua turba erant. Hoc enim generale præceptum est: *Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.* Sunt autem rami præcidendi, non folia, aut fructus tantum, non verbo tantum & lingua, sed opere & veritate diligendus Deus, seruiendum Christo. Non folia tantum verborum, quibus virtutem laudes, & Deum prædices; nec fructus tantum quorumlibet operum, quibus Dei madata exequaris, sed rami ipsi ac frondes arboris, omnes videlicet voluntatis tuæ vires, omnes animi tui dotes & ornamenta, diuino cultui, & Christi obsequio mancipanda sunt.

Ho. 38. in Matth.
Sternere vestimenta Christi.

Ramos de arbore cædere.

Rom. 8.

1. Ioan. 3.

sunt, vt Christum honorifices, & glorifices Patrem tuum qui in cælis est. Hic est feruor cultus diuini, vt glorificemus & portemus Deum in corpore nostro, non animo tantum obsequentes, sed & omni externo opere gestuque corporis, in omnibus externis donis, Dei gloriam quærentes, cultum exequentes. Discipuli & turba, vt Christum honorarent, nullum officij genus prætermiserunt.

Ad hunc feruorem in bono, impiorum feruor ad malum vehementer incitare debet, nisi quis fortè existimet, plus deberi diabolo quàm Christo. At impiorum feruorem sic Propheta graphicè depingit: *Nonne vides quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem? Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas reginae cæli, & libent diis alienis, & me ad iracundiam prouocent.* Iubet Deus Prophetam obseruare maximam impiorum diligentiam vt idolis sacrificent: in quo nefario opere vir, vxor, liberi, tota familia concurrit, omnes manum apponunt. Vt autem Deus colatur, aut nemo manum mouet, aut pauci, & ij satis tepidè ac negligenter. Sic solet Dei causa & iustitiæ, frigidè, oscitanter, & perfunctoriè tractari; dum ad occidendum nascentem Christum, omnem operam Herodes ponit, ad prodendum Iudas non dormit, ad capiendum & condemnandum Scribæ, Sacerdotes, Seniores populi conuentus vocant, coryceos submitunt, falsos testes subornant, pecunia corrumpunt, satellites mittunt, alta nocte, & summo mane conueniunt, apud Pilatum, apud Herodem studiosè accusant, populum concitant, Cæsaris salutem interponunt, denique omnem lapidem mouent, nihil intentatum relinquunt. Ita in salute cuiusque propria procuranda, in Ecclesiæ causis, in Dei honore & cultu prosequendis, se res habet. Feruet impius, friget iustus. Ardet hæreticus, torpet Catholicus. Vigilat filius sæculi, dormitat filius lucis. Causa iustior succumbit, quia maiori animo, impetu, feruore causa iniusta procuratur. Quæ tandem est huius infelicitatis ratio? Illa sanè, quòd in causis honestis & iustis Deum protectorem attendimus, nec fore vt ille causam suam deserat, honorem suum negligat, omnino existimamus. Impij contrà in causa mala, sua diligentia malitiam corrigunt: & quòd à Deo, cui mala causa displicet, sperare non possunt, hoc sua industria compensant. At maximus hic error est. Pulchrè Scipio dux fortissimus, quum ei scutum dili

Matth. 5.
1. Cor. 6.

Feruor impiorum in malo.

Jerem. 7.

Exempla.

Alia res et
hist. l. 10. c. 11.

Apophteg.

Prou. 13.

Psal. 119.

Dom. 2. post E-

piph. text. 5.

Psal. 115.

1. Cor. 4.

Exemplum.

Luca 7.

Exemplum.

Matth. 26.

diligenter apparatus quidam ostenderet, hortando vt e-
meret, respondit: *Atqui ciuem Romanum decet in dextera
spem ponere, non in sinistra.* in suo videlicet Marte & labore,
non in aliena detensionem. Diuina quidem protectio est
scutum validissimum, & turris fortissima nomen Domini, & hi
in curribus, hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri
inuocabimus; sed tota hæc spes & inuocatio, nostros cona-
tus, studia, labores, nostrum impetum, feruorem, certamen
necessariò requirit, vt in alia Dominica explicauimus. Pla-
cent summopere Christo nostri conatus, placet feruor, pla-
cet deuotio, etsi *honorum nostrorum non indigeat*; etsi inutilia
sunt quæ vel facimus, vel patimur pro gloria eius, quod le-
ue & momentaneum Apostolus vocat. Magdalene curio-
sam pietatem vehementer Christus laudauit, & Simonem
hospitem de non exhibito honore admonuit. *Intraui in do-
mum tuam. Aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachry-
mis rigauit pedes meos, & capillis tersit, Osculum mihi non dedi-
sti: hæc autem, ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. O-
leo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes
meos.* Vides vt singula feruoris testimonia Christus laudat,
negligentiam alterius in singulis culpat. Sed vide quid Re-
demptor concludit: *Propter quod dico tibi; Remittuntur ei pec-
cata multa, quoniam dilexit multum.* Multa Dei dilectio mul-
tum habet feruorem, deuotionem, & studium colendi
Deum multum. Si feruor spiritus remittit peccata, quanto
magis in iusto augebit coronas! Sic iterum mulierem il-
lam quæ effudit unguentum pretiosum super caput eius,
murmurante Iuda, & post eum aliis, studiosè Christus de-
fendit, accuratè laudat: *Quid molesti estis huic mulieri? Bo-
num opus operata est in me. Vbiunque prædicatum fuerit euang-
elium, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.* In quàm
paucis verbis quanta laus! Redarguit facti culpatores. O-
peris bonitatem asseuerat. Prædicationem operis, qua qua-
patet Euangelium, prædicat. Memoriam & commendatio-
nem mulieris perpetuam denuntiat. Tanti apud Christum
pretij ac valoris est feruor spiritus circa cultum eius. Illa
enim mulier ex feruore dilectionis qua Christum prose-
quebatur, mysterij ignara quod Christus expressit, unguen-
tum illud valde pretiosum in caput eius effudit. Sic populi
& puerorum in hoc Euangelio acclamationes, increpanti-
bus illos Phariseis (vt solet piorum feruor impiis & frigi-
dis Dei cultoribus vehementer displicere) Christus dilige-

ter

ter defendit. *Indignati Pharisei contra pueros clamantes in templo, Hosanna in excelsis, dixerunt Christo: Audis quid isti
dicunt? Iesus autem dixit eis: Vtique. Nunquam legistis, quia ex
ore infantium & lactentium perfecisti laudem tuam?* Rursum Luca 19.
quum quidam ex Phariseis dicerent Christo; *Magister, in-
crepa discipulos tuos (eodem videlicet modo clamantes) res-
pondit ille: Dico vobis, quia, si hi tacuerint, lapides clamabunt.* Ibidem.
Vide feruorem Zachæi. In arborem sycomorum ascendit
vt Christum transeuntem videret. Mox Christo dicente ei;
*Oportet me hodie in domo tua manere, festinans descendit, & ex-
cepit illum gaudens.* Vides celeritatem, vides lætitiã circa
hospitalitatis virtutem, qualem in Abraham modò ex Scri-
pturis ostendimus. Quam etiam ob causam Christus po-
stea hunc Zachæum vocat *filium Abrahæ.* Ex hoc autem
feruore excipiendi Christum, vide quantum bonum Za-
chæo collatum fuit. In nouum hominem mutatus, dixit:
*Domine, dimidium bonorum meorum do pauperibus; & si quem
defraudauit, reddo quadruplum.* Moxque Christus concludit; Exodi 17.
Salus huic domui facta est. Præcepit Dominus Moyse vt face- Allegoria.
ret duos Cherubinos aureos & productiles ex vtraque
parte oraculi. Cur ita? Delectatur nempe Dominus Cheru-
bim figuris, quæ sunt maximæ velocitatis, vt ostendat
quantum celeritate & feruore nostro circa bonum dele-
ctetur. Hortatur ad hunc feruorem Apostolus: *Sollicitudine Rom. 12. 1
non pigri, spiritu feruentes, Domino seruietes, spe gaudentes.* Vt
Domino seruiamus, ista tria coniunxit; celeritatem actio-
nis, feruorem spiritus, lætitiã spei. Hoc enim vltimum
calcar est duobus aliis, quæ semper sunt indiuisa. Cuius
enim spiritus feruet, actio festinat. Pastores, accepto nun-
tio de nato Salvatore, *festinantes venerunt in Bethlehẽm.* Vi- Luca 2.
de plura huc persinentia, in Dominica 1. post Epiphaniã,
textu 1.

5. *Turba autem quæ precedebant & quæ sequebantur,
clamabant dicentes: Hosanna filio David.*

Locvs moralis, Deum ab omnibus laudandum, ab
omni statu, sexu, ætate. Qui præcedunt & qui sequuntur
Christum, in vitæ genere seu seculari, seu ecclesiastico,
seu monastico, omnes ad Dei laudes, ad fidei confessio-
nem, ad præceptorum obseruationem, ad feruorem &
studium colendi Deum (de quo iam diximus) tenentur.
Omnis turba quæ Christum comitabatur, seu antè, seu
retro, in Christi laudibus occupata fuit. Omnes clama-
bant,

Omnes Deum
laudare & co-
lere oportet.

bant, & Apostoli, & reliqui discipuli, & turba popularis, & pueri Hebræorum. Omnium vna vox erat, *Hosanna filio David*: & vt alius Euāgelista refert, *Hosanna in excelsis*, siue per illa verba Messiaæ præsentis gratulabantur, siue illi salutem precabantur: siue sibi ipsis misericordiam flagitabāt. Huc omnes vocat Propheta Regius: *Reges terra, & omnes populi, Principes, & omnes Iudices terra, iuvenes & virgines, senes cum iunioribus laudent nomen Domini*. Et rationem alio loco addit: *Laudate Dominum, quoniam bonus est Psalmus, Deo nostro sit incunda decoraque laudatio*: id est, animo puro, hilari, libenti Dei laudes resonemus. Huc hortatur & Paulus: *Implemini Spiritu, loquentes vobismetipsis in psalmis & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper pro omnibus*. Dicit in cordibus, non quia vocales laudes excludit, sed quia cordis attentionem includit. Hoc ad Dei gloriam pertinet. *Te decet hymnus Deus in Sion*. Hoc ad nostram consolationem facit. Nam quum dixisset Apostolus: *Pax Christi exultet in cordibus vestris*: paulo post adiunxit; *In gratia cantantes in cordibus vestris Deo*. Hoc est exercitium caeleste, & beatorum spirituum tota occupatio. *Beati qui habitant in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te*. Quatuor animalia, quæ vidit Ioannes, clamabant iugiter die ac nocte: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, &c.* Hoc imitatur Ecclesia Catholica in quotidiano Dei obsequio. Quod autem de Dei laude, hoc de fidei confessione, de præceptorum Dei obseruatione, de toto studio colendi Deum, verum est, ad omnes omnino harum rerum curam æquè pertinere. *Hoc planè est* (ait S. Chrysostomus) *quod evertit orbem vniuersum, quod summam vitam bene agenda diligentiam monachis solum necessariam arbitremur, cæteris negligenter viuere licere. Non ita sanè, non ita est, sed eadem ab omnibus philosophia ratio requiritur. Fallis te ipsum prorsus ac decipis, si putas aliud à secularibus viris, aliud à monachis requiri. Hac enim ferè sola est in vtroque vitæ genere differentia, quod illi quidem matrimonij se vinculis constringunt, hi verò hic liberi perdurant. In reliquis verò communis atque eadem ab vtrisque vita totius ratio requiritur, eisdem pro culpis pœna vna debetur omnib.* Quod & paulo post his verbis confirmat, cum Christus dicit, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiè animabus vestris* non

Psal. 148.

Psal. 148.

Ephes. 5.

Psal. 64.
Coloss. 3.

Apocal. 4.

Omnes ad pietatem æquè tenentur.

Contra vituperatores vitam monach. lib. 3.

Matth. 12.

non monachos tantum alloquitur, sed & omne prorsus hominum genus. Itèmq; cum iubet per angustam viam ingredi, non istos modo, sed omnes omnino homines hoc imperio conuenit. Cumque odisse animam suam in hoc mundo, atque cætera eiusmodi iuberet, nullum hominum genus excepit. Hæc Chrysostomus. Rursum alio in loco: *Neque domus gubernationem, neque uxoris curam, neque filiorum sollicitudinem, neque aliud quiddam prætexamus, quod putemus satis esse ad excusandam nostram negligentem desidèmq; vitam. Neque frigida illa verba proferamus, Mundanus sum, & mulierem habeo, & puerorum curam gero: qui multis mos est, vt ita dicant, si quando eos rogamus, vt ad virtutum labores ingrediantur, vel studium adhibeant in sacris literis legendis. Non est hoc meum, dicit. Nunquid renuntiaui seculo? Nunquid monachus sum? Quid dicis homo? An hoc ad solos monachos pertinet, vt bene Deo placeant? Omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; nullumque virtutem negligere. Hæc ille. In eundem errorem inuehitur Augustinus. Agens enim de iis qui Rempub. administrant, ac de militibus, *Illud, inquit, quale est, cum ob errorem aliquem à senioribus arguuntur, & imputatur alicui de illis cur ebrius fuerit, cur res alienas peruasit, eadem cur turbulentus admisit, statim respondeat; Quid habebam facere, homo secularis aut miles! Nunquid monachus sum professus, aut clericum? quasi omnis qui clericus non est aut monachus, possit ei licere quod non licet. Cunctis igitur officiis in sacris literis præscribitur norma viuendi. Omnis ad bene viuendum prouocatur ætas, sexus, & dignitas. Apud omnem Christianum prima honestatis debet esse militia. Hæc ille. Nempe ad omnes in vniuersum sonat illa vox Christi. *Primum querite regnum Dei, & hæc omnia adiciuntur vobis*. Apud omnes prima ac potissima cura debet esse diuinæ gloriæ, ac salutis propriæ. Sicut enim in sponsa (vt appositè scribit B. Chrysostomus) licet thalami sint velis aureis operti, licet mulierum adsint pulcherrimarum chori, licet rosa, licet corona, licet ancilla, licet amici, licet sponsus, licet omnes decus & ordinem pulcherrimum seruent: tamen illa sola si deformis sit & turpis, perit totum nuptiarum decus, non honoratur sponsus; non delectantur amici: ita quidem & in anima quæ sola Dei sponsa est, si illa sola decus & dignitatem suam non seruet, si illa sola à rationis & pietatis regula turpiter exorbitet, etsi diuitia affluent, honores abundant, cæteraque omnia suppetant, quæ apud homines in pretio habentur, rotus tamen homo**

Homil. 21. in
Genesim.Sermo. 19. de
verb. Domi.

Matth. 6.

Homil. 47. ad
popu. Ant.
Simile.

Deo displicet, & coram Angelis Dei despicitur. Hæc ille. Sed & vt hoc in qualibet sponsa verum est, siue pauperis siue diuitis; sic in qualibet anima ornamenta eius necessario requiruntur. Vt omnes ad vitam & gloriam à Christo vocantur; ita omnium est eò contendere. *Non enim est apud eum acceptio personarum; sed qui facit iustitiam, acceptus est illi:* non solum in omni gente, sed & in omni ætate, sexu, dignitate, Turba quæ præcedit, turba quæ sequitur, Christum laudat, confitetur, honorat. Nemo est qui salute per Christum non indigeat. Nemo sit qui eum non laudet. Si peccator es, Christo egres vt iustificeris: si iustus es, Christo egres vt glorificeris. Si peccator es, Christo egres ne in peccato perdures: si iustus es, vt in iustitia perseueres. Si peccator es, vt cum publicano iustus fias: si iustus es, ne cum Pharisæo damneris.

6. *Hosanna filio David. Benedictus qui venit in nomine Domini.*

Honorum huius mundi instabilitas. LOCUS moralis de honorum & affectionum humanarum insigni mutabilitate & inconstantia. Iudæi enim qui hodie Christum certatim laudabant, qui omnibus honorum officiis eum prosequabantur, qui omnia illi prospera & fausta clamabant, qui Messiam prædicabant, qui ceteros suis acclamationibus ita excitabant, vt, cum intraret Hierosolimam, commota sit vniuersa ciuitas, dicens, *Quis est hic? ipsique responderent, Hic est Iesus Propheta à Nazareth Galilea,* qui (vt scribit S. Lucas) *gaudentes laudabant Deum voce magna super omnibus quas viderant virtutibus;* qui eum Regem prædicabant; dicebant enim, *Benedictus qui venit Rex in nomine Domini;* qui audientes eum venire, *exierunt illi obviam cum ramis palmarum, clamantes, Hosanna, Benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israël;* qui ad maximam in Christum inuidiam Pharisæos & Scribas concitabant; quinto die post in necem eius omnes conspirant, Pharisæorum & Scribarum libidini subseruiunt, ad capiendum, accusandum, condemnandum Christum cooperantur, & alia longè voce clamant: *Nolumus hunc regnare super nos. Non habemus Regem, nisi Casarem. Tolle, tolle, crucifige, crucifige. Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Non est inuentus ex toto populo vnus qui de Christo bene loqueretur, qui eius innocentiam vel verbo defenderet; adeoque & discipuli fugerunt omnes, eo solo relicto. Hæc est rerum humanarum vicissitudo, hæc honorum huius seculi instabilitas, hæc

Act. 10.

Matth. 21.

Luca 19.

Ioan. 12.

Sic B. Hieron. in
Matth. cap. 21.
& D. Bernard.
sermo 1. in hanc
Dominicam.

Ioan. 13.

hæc animorum & affectionum hominum inconstantia, qua docemur huiusmodi omnia despiciere, *Transit mundus,* Iacobi 1. *& concupiscentia eius,* ait Spiritus sanctus. Si ab artifice perito domus tuæ ruina imminens tibi assereretur, nonne citò exires? At mundi opifex de tota mundi gloria hæc nos monuit, & hoc suo exemplo docere nos voluit. In torneamentis, quæ dicuntur, & certaminibus publicis seu duellis, omnis amicorum turba ducem & inuasorem tubis, aliisque musicorum instrumentis comitari assuevit. Sed postea dux idem ab hoste superatus & vulneratus, mærens & tristis, nemine comitate reuertitur. Amā apud Assuerum Regem in tāta fuit gloria, vt ille solus à Regina Hester cū Rege ad conuiuium inuitaretur: de quo etiam apud suos magnificè gloriabatur. Sed quo die exceptus in conuiuium fuit, eodem strangulatus periit; etiam iubente Rege, cui intimus erat; etiam in gratiam Reginae, quæ inuitauerat; etiam in eodem patibulo quod alteri parauerat. Holofernes, Assyriorum dux fortissimus, qua se nocte batissimum putabat, & post iucundissimas epulas concupitis amoribus frui sperabat, & Bethuliae ciuitatem, quam diu obsederat, iam iam in manus suas dedendam non dubitabat, ea nocte ab ineremi muliere capite abscisso interiit; totumque cum vita exercitum amisit. Prophanæ historiae his exemplis plenæ sunt, qualia in alia Dominica protulimus. Antiochus Rex Syriæ, ex summa quadam felicitate in extremam repente redactus miseriam, quum, vt ait Scriptura, *qui paulo ante sidera cæli se contingere arbitrabatur, eum iam nemo poterat, propter intolerantiam fœtoris, portare;* hanc fortunæ suæ mutabilitatem his ipsemet verbis deplorat: *In quantum tribulationem deueni, & in quos fluctus tristitia in quantum sum, qui iucundus eram & dilectus in potestate mea! Et ecce perego tristitia magna in terra aliena.* Memorabile est quod de Dionysio Syracusano scribit Alianus. Dionysius secundus naues possidebat quadringentas; pedestres copias ad centum millia hominum, equitum nouem millia. Ciuitas verò Syracusiorum maximis portibus erat instructa, & mœnibus altissimis munita. Reconditum etiam habebat frumentum ad centum modiorum miriadas, & armamentarium scutis, gladiis, hastis, tibialibus innumeris, thoracibus & catapultis plenum: præterea sociis infinitis vigeat. His rebus confidens Dionysius, adamante colligatum imperium obtinere se putabat. Sed ipse primus

Exemplum.

Hester. 17.

Aliud.

Iudith 13.

Domin. 2. Qua-
drage. lxxi. 3.

Aliud.

2. Machab. 9.

1. Machab. 6.

Aliud.

Var. histo. lib. 9.

fratres suos morte affecit. Vidit etiam filios suos crudelissimè mactari, & virgineum pudorem filiabus eripi, atque deinde nudas trucidari. Affines reliqui alij viui combusti sunt, alij dissecti, & in mare proiecti. Ipse in extrema medicitate vitam senex transegit: sedensque in constrictis, risum hominibus commouit; atque in media Græcia turpiter versatus, miseriam vitam traduxit. Hæc Ælianus. An non vno die, penèque vna hora, Ioram Rex Israël, & Ochozias Rex Iuda, & impia Iezabel. in summa pace & securitate quum essent, ab vno Iehu interfecti sunt? Tale fortunæ ludibrium fuit Alexander ille magnus, qui, quum tot victorias, & tam amplas breui tempore adeptus esset, vt Iouis filius, non Philippi, sibi videretur, in flore ætatis extinctus, totis triginta diebus sepultura caruit, Ducibus eius de imperio diuidendo contendentibus: moxque de ipso cadauere inter Ptolomæum & Perdiccam ingens prælium exortum est. Demetrius quoque Phalereus, Atheniensium tyrannus, simile ludibrium fuit, cui cum populus Atheniensis trecentas statuas honoris causa erexisset, idem populus, eo adhuc viuente, omnes subuertit. Quare, vt eleganter scribit Plutarchus, nullam earum ærugo attingit, nullam squalor sordidauit, nullam vetustas attriuit. Infinita huiusmodi fortunæ leguntur ludibria. Valerianus Imperator, à Persarum Rege captus, eidem Regi, quoties equum conscenderet, subiecta ceruice, scabelli loco fuit, vt scribit Eutropius, donec tandem excoriatus; & sale conditus, sempiternum fieret sui infortunij trophæum, vt apud Eusebium loquitur Constantinus. Baiazetes quoque Turcarum Imperator, à Tamerlano captus, eandem propè fortunam subiit. Sed & Adonibesech, Chananæorum Rex à Iuda captus dicebat: Septuaginta Reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. Sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Darius ab Alexandro cum tota familia & prole captus, totoque exercitu fuso, amplissimo regno vnus prælij casu amisso; Xerxes, qui numero nauium mare sic repleuit, vt terra firma videretur, ab Atheniensibus profligatus, Iulius Cæsar in summo imperio viginti vulneribus in pleno Senatu confossus; alique innumeri tyranni vno momento sublari, & ex amplissima fortuna in extremas calamitates subito redacti, documento esse debent, quanta sit rerum humanarum mutabilitas. Qui tot exempla vides, ne dicas tibi

Aliud.
4. Reg. 9.

Aliud
Ælian. lib. 23.

Aliud.
Plutarch. in
Polit.

Aliud.
Histor. lib. 10.

In orat. Const.
cap. 24.
Aliud.
Judic. 1.
Alia.

tibi non prædictum caue. Tot tam magnis viris tam citò fluentibus, ne te putes, si magnus es, solidè consistere. Curris & tu, rapidòque rerum humanarum cursu ad exitum repentinum raperis. Noli ergo eam quasi rem fixam & solidam amplecti. Vide quid Scriptura dicat: *Substantia inuistorum sicut fluius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluuia personabunt.* Vanissimam mundi pompam emphaticè describit. Nam sicut in tonitruo nubes conspiciuntur imbribus onusta, magnus terror auditur, fugiunt ex agris omnes; sed mox vbi pluuia ad modicam tempus decidit, redit plena serenitas, & ex illo tonitruo, eiusque tanto apparatu, nihil remanet nisi parum luti ex imbre confectum, quod omnium pedibus conculcatur: eodem modo potentes huius seculi ad tempus quidem magnum strepitum in mundo faciunt famulorum caterua, & stipantium multitudine, & vario imperio sic tonant, quasi totum mundum confunderent; sed breui momento accedens mors, omnem illum strepitum in lutum conuertit, terra in terram, & cinere in cinerem redactis. Dixit eleganter Isocrates, *Atheniensium urbem scortis simillimam esse. Etenim qui illarum venustate caperentur, velle quidem omnes rem cum ipsis habere, neminem tamen esse tam sui ipsius contemptorem, qui matrimonium cum illis iungere dignetur.* Hoc autem ideo dixit, quia, quos illa ad summos honores euexerat, eosdem semper ignominiosè deicere solebat, vt Aristidis, Themistoclis, Demosthenis exilia; Periclis, Socratis, & aliorum venena documenta fuerunt. Scortum hic mundus est. Omnes volunt cum eo rem habere, sed nemo sapiens cum eo matrimonium iniunget; ita semper perfidus & mutabilis est. Dicebat idem, *Atheniensium ciuitatem ad peregrinandum in ea iucundissimam esse, ad inhabitandum verò nõ ita securam ac tutam esse.* Idem plane de mundo eiusque gloria & amplitudine cogitandum. Ad peregrinandum in ea satis commodus est, ideòque ad peregrinationem tantum à summo Deo datus est: quia *non habemus hinc ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus.* Athabitare in hoc mundo velle, suam in eo felicitatem ponere, quum nihil sit eo mutabilius, securum ac tutum non est. Nec ineptè Socrates notauit, has rerum humanarum mutabilitates Tragediarum argumenta esse, & in eis describi Atreos illos, & Thyestas, & Agamemnones, & Egisthos. *Nemo verò, inquit, Poetarum eo progressus est impudentia:*

Eccles. 40.

Simile.

Ælian. lib. 12.
Apophtheg-
ma.

Simile.

Apophtheg-
ma.

Hebr. 13.

Ælian. lib. 2.
Apophtheg-
ma.

pudentia, ut porcum mactatum in drama introducat. Porcum quippe mactari, humanis visibus res apta est. At potentes huius seculi miserè perire, humanæ gloriæ ludibrium est.

EVANGELIUM DOMINICÆ

PASCHÆ.

Marc. 16.

MARIA Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum. Et valde manè, vna sabbatorum, veniunt ad monumentum, orto iam sole. Et dicebant ad invicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt. Qui dixit illis: Nolite expauescere. Iesum queritis Nazarenum, crucifixum. Surrexit, non est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro; quia pracedet vos in Galileam. Ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome. De deuoto femineo sexu.
2. Emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum. De pietate ac liberalitate circa Dei cultum.
3. Et valde manè, vna sabbatorum, veniunt ad monumentum. De feruore & deuotione circa opera pietatis atque virtutis.
4. Dixerunt ad invicem. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem. De fortitudine animi, & fiducia contra impedimenta virtutum, & difficultates obiectas.
5. Surrexit, non est hic. De resurrectionis Dominicæ beneficio, fructu, & effectu.
6. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro. De vi & efficacia pœnitentiæ.

1. Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome.

Feminarum deuotio.

Locvs moralis de deuoto femineo sexu. Neque enim sine causa sic canit Ecclesia: & iuandus interdum infirmior sexus, ne se negligi putet, in generali exhortatione ad pietatem; nec vix alius commodior locus ad id præstandum. Hic enim solæ mulieres, & numero tres, & valde manè,

manè, & cum aromatibus, ut ungerent Iesum, ad Christi monumentum pergunt. Latitant Apostoli, negligunt discipuli, vel timore percussi, vel ignauia remissi, vel etiam incredulitate auersi, de Christo iam sepulto minùs solliciti. Solæ mulieres in officio persistunt, labori non parcunt, offensionem non timent. Laudanda hæc feminea pietas, & aliarum in S. Scripturis feminarum proponenda exempla, ut ad similem hodie nostræ extimulentur. Commendat Apostolus fidem Raab, quæ non periit cum incredulis, cum excepisset hospitio exploratores pacificè. Magna fuit pietas Ruth, quæ, relicta terra cognationis suæ, adhæsit Noëmi socru suæ, dicens: *Populus tuus, populus meus; & Deus tuus, Deus meus.* Vnde dixit illi Noëmi: *Reddat tibi Dominus plenam mercedem ad quem venisti, & sub cuius confugisti alas.* Quod & factum est, quum viro principi ex tribu Iuda postea nuberet. Mater septem Machabæorum, quæ vno die septem filios immaniter trucidari vidit, & ad moriendum pro Dei legibus fortiter animauit, vix in nouo Testamèro nisi vnâ S. Felicitatem parem inuenit. Mulier Sunamitis habitaculū domi suæ extruxit, in quo Prophetam Elizeum transeuntem hospitio reciperet: egregium femineæ pietatis circa Dei seruos refocillâdos exemplum. Fortitudo & pietas Iudith, vt toti Israël saluti fuit, ita non feminis tantum, sed & viris illustre fortitudinis exemplum reliquit. Admirabilis fuit zelus & pietas Reginae Hester, quæ pro salute populi sui, non solum ieiuniis & precibus diu vacauit; sed etiam seipsam mortis periculo exposuit, Regem, non vocata, adiens, & potentissimum eius Principem Aman in facie accusans. In nouo Testamento, Elizabethæ innocentia, Mulieris Chananæ fides, Hemorrhoißæ humilitas, Magdalene pœnitentiæ, Marthæ sollicitudo, sed supra omnes mulieres benedictæ B. Mariæ matris Christi innumeræ virtutes, immaculata virginitas, profundissima humilitas, fides promptissima, in obseruandis, quæ de Christo viderat, summa diligentia, in aliis iuandis charitas, in filij sui spectanda passione fortitudo, ac demum harum trium mulierum insignis deuotio ac feruor, ad corda feminea vehementer ad pietatem extimulanda, plurimum mouere debent. Sed & Apostolicæ mulieres insignes fuerunt Dorcas seu Tabitha, propter frequētes elemosynas: Lydia quoq; hospitalitatis nomine in Actis. Post Apostolorū tempora illustres admodū,

Exempla.

1.

Hebr. 11.

2.

Ruth. 1. & 2.

3.

2. Mach. 16. 7.

4.

4. Reg. 4.

5.

Iudith.

6.

Hester.

Alia.

Act. 9. & 18.

Lucina Romana.

S. Paula Eustochium.
Melana, Blefilla, Marcella,
Lata, Fabiola.

SS. Patrū sorores sanctimoniales.
Macrina.

Gorgonia.
Marcellina.
Scholastica.

SS. Antonij,
Benedicti,
Augustini,
Gregorij,
Bernardi,
Thomæ Cantuarien.

Peccatrices conuersæ.

& pietate præstantes feminæ claruerunt. Vna Lucina, matrona Romana nobilissima, suam domum in Ecclesiam, suum prædium in cœmeterium sanctorum Martyrum conferens, frequenter in Martyrologio celebratur. Celebres sunt apud D. Hieronymum Paula & Eustochium, Blefilla, Melana, Marcella, Lata, Fabiola, quæ Romanæ vrbs splendore, opibus, & honoribus relictis, ad Christi præsepe, & sepulchrum visitanda, in Palestinam concesserunt, ibique consenuerunt. Melana verò etiam omnes per Aegyptum & Thebaida eremitas religiosè visitauit, suasque eleemosynas per deserta dispersit. Quid, quòd omnes ferè sancti, & Patres pietate illustres, sorores quoque habuerunt pietate excellentes, & sanctimoniales? Talis quippe fuit S. Macrina, D. Basilij & Gregorij Nysseni soror, cuius adeò vitam frater Episcopus scripsit. Talis erat Gorgonia, soror Gregorij Nazianzeni, in cuius laudem orationem funebrem idem S. Episcopus scripsit. Talis erat Marcellina, soror D. Ambrosij, ad quam varias epistolas scripsit. S. Benedictus S. Scholasticam sororem habuit, non secus multarum virginum matrem, quàm ille monachorum pater fuit; hodièque eius amplissimum monasterium extat, non longè ab illa spelunca in qua per triennium S. Benedictus latuit, sicuti oculis nostris olim perspeximus. S. Antonius, maximus ille Eremita, sororem quoque habuit multarum virginum matrem. Similiter S. Augustinus, S. Gregorius Magnus, Diuus Bernardus, & S. Thomas Cantuariensis, cuius sororem Mariam sanctimoniam, post fratris martyrium, Henricus secundus Rex Angliæ Abbatissam Berchingensem renunciauit. Porrò etiam nobilissimæ feminæ pietatem non secus amplexæ sunt, quod attestantur sancta Elizabetha, Regis Hùgariæ filia; S. Hedviga, Ducissa Polonia; S. Richtrudis, Ducis Adalbaldi vxor; aliæque multæ, quarum vitæ apud Surium extant. Sed & peccatrices conuersæ, alteræque Magdalena non defuerunt præstantissimæ, vt S. Maria Aegyptiaca, quæ post meretricias sordes, annis septemdecim in eremo solitaria, nullo mortalium cõspecto, vixit: S. Pelagia, quæ aliquamdiu Antiochiæ fornicata, inclusa postea prope Hierosolyman, sanctissimè vitam finiuit: & S. Theodora, quæ post vnicum adulterij actum, sexum mentira, monasticam vitam admirabili sanctitate traduxit. Sanctarum Virginum & Martyrum, quas celebrat Ecclesia, exempla sunt innumera,

mera, quæ vide apud Marcum Marulum lib. 5. cap. 6. Dicebat S. Hugo Lincolniensis Episcopus: *Satis à femineo In vita eius, sexus Deus diligere promeruit, cum nasci de femina dignatus est. cap. 13. apud Nam quum viro concessum non sit ut vel dicatur vel sit pater Dei, hoc tamen præstitum est femina, ut sit mater Dei. Sur. tom. 6.* Hæc ille. Certè maximam quandam & intimam cum piis feminis familiaritatem Deum inire, multarum exemplis animaduerti potest, vt in vitis S. Lutgardis, S. Catharinæ Senensis, S. Mariæ Oegniacensis, S. Brigittæ, S. Hildegardis, apud Surium legere licet. In hodierno Euangelio tres mulieres de Christi resurrectione primum nuncium Angelico ministerio accipiunt: eadem prima Resurrectionis Dominicæ noua Apostolis attulerunt: eisdem Christus in via redeuntibus à monumento apparuit, seque ab illis tangi permisit. Dixit enim illis, *Auete. Illæ autem tenuerunt pedes eius. Sed & antea hærenti prope monumentum Magdalena in orto familiariter apparuit, seque ipsum rediuuium ostendit. Maxima hæc diuini amoris testimonia fuerunt. Sed & mulierum opera ac ministerio conuersionem hominum operari interdum Deus dignatus est. Puella paruula in Syriam captiua ducta, Elisei virtutes prædicans, fecit vt Naaman Syrus, princeps militiae Regis Syriæ, ad Eliseum veniret, non solum à lepra liberandus, sed & ad veri Dei cultum conuertendus. Dixit enim: Non faciet ultra seruus tuus holocaustum aut victimam diis alienis, nisi Domino. Mulier Christiana ab Iberis captiua, quum vitam inter eos sanctissimè traduceret, & per fidem in Christum aliquos sanasset, ita in sui admirationem barbarum populum comouit, vt, ea hortante, Rex eorum missis ad Constantinum legatis, ac Christianæ fidei magistros petens, cum toto suo populo baptizaretur. Quot Philosophos S. Catharina disserendo refutauerit, quantosque in carcere Christo lucrata fuerit, Reginam ipsam, Regisque Tribunalium, & alios plurimos, in eius vita legi potest. Quæ omnia vt ad pietatis muliebris commendationem faciunt, ita grauius ex huius Euangelij occasione tractata, sexum illum commouere poterunt, vt, omni luxu & lubricitate abdicata, ad puriorem Dei cultum animos conuertant. Muliebris castitatis insignia exempla videre licet in Prato Spirituali, cap. 39. 60. 204. & 205.*

Tres Mariæ.

1.

2.

3.

Mulierum opera facta ad fidem conuersione.

4. Reg. 5.

Socrat. lib. 1.

cap. 16. &

Theodor. lib. 1.

cap. 24.

In Bibliotheca

Patrum, tom. 1.

2. Emerunt aromata, vt venientes ungerent Iesum.

Locvs moralis de pietate ac liberalitate circa Dei cultum.

Mortuorum cura.

23

Ruth. 2. cultum. Ista[m] mulieres sicut Christo viuenti seruiant, & de substantia sua ministraverant ei; sic enim mortuum omn[is] obsequio colere non desinunt. Dixit Ruth de Booz: *Benedictus sit à Domino, quoniam eandem gratiam, quam prabuerat uiuis, seruanit & mortuis.* Hanc benedictione[m] ut ista[m] facta consecuta[m] sunt, sic suo exemplo docent. Pietas circa mortuos in Scripturis laudatur. Abraham, ut mortuam suam sepeliret uxorem Saram, emit speluncam duplicem in agro Ephron; nec datam voluit accipere, sed appensis quadringentis siclis pretio agri, emit eam in sepulchrū uxori suae, & sibi, posterisque suis. Mulieres in hoc Euangelio non ex suis superfluis, sed *ementes aromata* unguere Iesum parant. Tobias cum vitae discrimine sepeliebat fratres suos mortuos; quam eius pietatem vis verbis laudat Raphaël Angelus Dei: *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.* Dauid quoque laudat diligenter filios Iabes Galaad, quod corpora Saulis, & filiorum eius, quae hostes in muro Bethsam suspenderant, de nocte furati, sepulturae tradiderant. *Misit enim ad eos nuntios, dicens: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, & sepelistis eum. Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum hoc.* Ioseph praecipit medicis ut aromatibus condirent patrem, moxque eum maxima cum celebritate in sepulchro paterno, in terra Chanaan, sepeliendum curat. Plura hac de re vide in altero Promptuario, in hanc eandem Dominicam. Porro non ignorabant haec mulieres, quod corpus Christi antea à Ioseph & Nicodemo datum sepulturae esset, & cum aromatibus conditum. Nam, ut Lucas de eisdem scribit, *Viderunt monumentum, & quemadmodum erat positum corpus eius, & reuertentes, parauerunt aromata & unguenta, &c.* Hac tamen aliena pietate non contentae, volunt & ipsae aliquid praestare. Non quiescit vera pietas, nisi ipsamet dilecto inseruiat. Martha non caruit ancillis; sed voluit ipsa Christo ministrare: & ad hoc tam pium opus voluit sororem suam à Christo aduocari, ut quem dignū putabat cui ab omnibus ministraretur. Sic istae mulieres, volunt & ipsae Christi corpus unguere, etsi à Nicodemo prius copiose id factum non ignorabant. Mater filio aegrotō vult ipsa suis manibus ministrare, etsi multi adfunt

Ruth. 2.

Gen. 23.

Tob. 12.

2. Reg. 2.

Luc. 23.

Cultus voluntarius.

Exempla.

1.

2.

adfunt medicini, ministri, ancillae. Sunamitis illa mortuo filio suo, nec puerum, nec ancillam ad Eliam mittit, sed ipsa, *strata asina, properat ad virum Dei, ut pro filio resuscitando intercedat.* Centurio in Euangelio pro salute pueri sui non contentus intercessores ad Christum mittere, ipsemet occurrit ei, dicens: *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus.* Si sic Dei honorem & cultum, sicuti nostram & nostrorum salutem, cordi haberemus, non essemus aliena pietate contenti: non publicis vel xenodochiis, vel collectis, vel ad sustentandos seu pauperes, seu captiuos mediis iam constitutis, sed ipsi eleemosynam dare, captiuos visitare, Christo seruire omnino studeremus. Temerarium est, aliena pietate niti, aliorum aut precibus confidere, aut piis operibus se pro excusato habere. Sapienter frater Aegidius, petenti cuidam seculari ut pro ipso orare vellet, Imo, ait, tu frater ora pro teipso. Si enim Rex aliquis, largitione facta, pecunias per plateas spargeret, quas qui colligere vellet, possideret, an tu alios rogares ut pro te colligerent, & non potius ipse velociter curreres & colligeres? Fac idem pro Dei gratia, quae omnibus eam expetentibus exposita est, quod pro pecunia colligenda facere velles. Non est quod apponas igni ollam tuam, sperans te à proximo tuo, quod coquas, accepturum. Domi habere debes quod infundas. Melior est paruus ager proprio labore excultus, quam tota vicinia aliena, utcunque locupletissima. Dauid noluit ab Arcuna arcam & boues in holocaustum accipere: *Nequaquam, inquit, ut vis, sed emam pretio à te, & non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita.* Iacob moriens dixit filio suo Ioseph, quem supra omnes dilexerat: *Do tibi partem unam extra fratres tuos. quam tuli de manu Amorrhai in gladio & arcu meo.* Illam partem ceteris pretulit bonus Iacob, quia proprio suo labore & periculo eam comparauerat. Dicit Apostolus: *Vnusquisque secundum proprium laborem accipiet.* Non ex alienis sed ex nostris querenda vera laus, & apud Deum gloria, ut unicuique dicatur: *Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam.* Mises Artaxerxi per Persidem equitanti, malum punicum maximum obtulit in vanno. Rex magnitudinem eius admiratus, interrogauit: E quonam hortodepromptum hoc donum mihi adfers? Illo verò respondente, domo sua, & ex suis agris; gauisus Rex supra modum, missis regiis muneribus, virum ornauit. Et Per Solem, inquit, ille homo tali curatione & diligentia poterit etiam

Aliena pietate niti non tutum. In vita eius apud Suriā. 10. 7. Similia.

1.

2.

3.

Exempla. 2. Reg. ult. Gen. 48.

1. Cor. 2.

Matth. 10. Aelian, var. hist. li. 1.

Exemplum.

etiam ciuitatem, meo quidem iudicio, ex parua ampliotem reddere: moxque eum ciuitati cuidam Praefectum dedit. Non ita munus illud Rex compensasset, si ex alieno agro depromptum, & alieno labore excultum, Regi rusticus obtulisset. Sic istarum mulierum pietatem, quæ post Iosephi & Nicodemi aromata valde pretiosa, ipsæ tamen aromata emunt, vt vngerent Iesum, mirificè compensauit Christus; illis primùm post resurrectionem apparens, &c. vt iam dictum est. Sed & illud in hac muliebri pietate admiratione dignum est, quòd Iudæorum inuidiam nihil veritatis, Principum suorum indignationem nihil moratæ, appositos sepulchro custodes non formidantes, sepulchri horrorem & corporis triduanum nihil metuentes, maxima animi fortitudine opus pium aggrediuntur. Fascinus insigne fuit, quòd fortissimi illi viri designarunt, cum, sitiente Dauide, per hostes medios irrupentes, aquam ex Bethlehemitico fonte suo Regi detulerunt. Sed non minor harum feminarum fortitudo, quæ, vt Christum in monumento vngerent, propriam vitam periculo exposuerunt. Nempe nos docent, vt propria morte, Christi mortem adoremus; vt propria vitæ periculo, vitæ quæ Christus est, securitatem participemus. *Non facio*, inquit Paulus, *animam meam pretiosorem quàm me. Ego paratus sum non solum alligari, sed & mori propter nomen Domini Iesu.* Talis animi promptitudo harum mulierum videri potest, quæ potius quàm charitatem erga Christum etiam mortuum desererent, aut præmitterent, mortis se periculo exponere non dubitarunt.

3. *Et valde mane, vna sabbathorum, veniunt ad monumentum.*

Feruor colendi Deum.

Luca 14.

Marci 10.

LOCVS moralis de feruore & deuotione circa opera pietatis atque virtutis. Istæ enim sanctæ mulieres pro sua erga Christum dilectione, *reuertentes à sepulto Christo* (vt Lucas scribit) quod fuit pridie sabbathi, *parauerunt aromata & unguenta, & sabbatho quidem siluerunt secundum mandatum: Vna autem sabbathi valde diluculo venerunt ad monumentum*; & vt nostrum Euangelium habet, *valde mane, ortu iam sole.* Ex quibus patet, eas nullum intermisisse tempus, eas primam occasionem arripuisse vngendi Christum, & vbi primùm licuit, pietatis opus, quod volebant, compleuisse.

uisse. Debet in opere bono, in Dei cultu, feruor adesse, celeritas adhiberi, nulla oportunitas prætermitti. David quum dixisset; *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo*; causam huius diligentia subiungit: *Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea.* Pulchrè Augustinus: *Amor meus, pondus meum.* Sicut enim pondera horologij efficiunt, vt rotæ incessanter currant; sic amor hominis actiones quocunque trahit, siue ille terrenus sit, rerumque terrenarum, siue cælestis, & rerum cælestium. De hac amoris vi & feruore Ieremias; *Dixi, non recordabor sermonis Domini, neque loquar ultra in nomine illius.* (quia, vt paulo antè dixit, *factus est illi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die.* sed vide quid sequitur) *& factus est in corde meo sicut ignis exstans, claususque in ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens.* Docet sic amore diuino pectus suam flagrasse, vt verbum Dei tacere non potuerit. Hoc igne amoris inflammati Apostoli, dicebant: *Non possumus, quæ audiimus & vidimus, non loqui.* Sic & Paulus: *Non possumus aliquid aduersus veritatem, sed pro veritate.* Sicut hos sanctos feruens Dei amor ad veritatis confessionem, sic alios pios ad operum piorum exhibitionem ita inflamat, vt continere se quodammodo nequeat. Hinc illud Ambrosij: *Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia.* Hinc illæ in Scripturis voces: *Consurget diluculo, qui quæret bona.* Et alibi: *Qui mane vigilant ad me, inuenient me.* Et Esaias sic ad Deum loquitur: *Anima mea desiderauit te in nocte; sed & spiritu meo in precordijs meis de mane vigilabo ad te.* Sic & David: *Mane astabo tibi, & videbo* (id est, considerabo) *quia nõ Deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit in tate malignus.* Rursum: *Mane oratio mea praueniet te.* Docet hæ Scripturæ, primam iustorum curam esse, vt ante omnia alia, idque magno impetu ac feruore, Deo suo seruiant, sicut hæ mulieres fecerunt. Videre interdum licet in magnatum ædibus, Herculem aliquem clauam in manu habentem, & quasi omnibus ingredientibus verbera minantem, vel in tapetibus depictam, vel vt statuam excisam. Et illa quidem semper minatur, sed nunquam ferit; statque tam diu cõminando, donec puluere obsita, vel vetustate consumpta, in nihilum redigatur. Amor plurimorum erga Deum, est quædam imago Herculis; totum est, faciam, faciam; sed interim nihil fit: stantque ad virtutem immoti, donec moram omnem mors abripiat, & ianuam claudat. At vera sponsæ Dei in Scripturis vox est: *Curremus in odorem*

Psal. 62.

De ciu. Dei lib. 11. c. 28.

Simile.

Ier. 20.

Act. 4. 2. Cor. 13.

Prou. 12.

Prou. 8.

Esaias 26.

Psal. 5.

Simile.

Cant. 1.

rem

Simile.

2 Cant. 2.
b Simile.
c Dom. 1. post.
Eph. 1. 1.
Dom. 5. 1. 2.
Dom. Septua.
1. 1. 1.
Dom. Palm.
1. 1. 1.

rem unguentorum tuorum, id est festinabimus ad imitationem operum & gratiarum tuarum. Quemadmodum enim non omnia corpora eodem modo odorem percipiunt, sed alij plus, alij minus: alij enim vel rheumate; vel eo quod rudiores cibos comedunt, impediuntur: sic & in anima fit. Animæ puræ nullo turpium passionum rheumate oppletæ, nullo rerum terrenarum rudiose & crassiore affectu aggravatæ, quas propter spiritus vigorem *Adolescentulas* Salomon vocat, quarum illa vox est, *Curremus, &c.* diuinorum operum fragrantia, & gratiarum odore ita percipiuntur, ut currant post sponsum, & adhuc currendo clament: *Trahere nos post te.* Huiusmodi Christi amore harum mulierum pectora flagrabant. Nam & sic sponsus sponsam suam, Deus animam sibi dilectam compellat: a *Surge prope amica mea, columba mea, formosa mea.* Ad feruorem & diligentiam suos excitat. b Vnus minister in opere feruens, magis suo domino placet, plusque obsequij præstat, quam decem pigri, tardi, & somnolenti. De hac materia in alijs c Euangelis iam aliquoties diximus.

4. *Dixerunt ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem.*

Fortitudo animi contra difficultates virtutis.

Matth. 23.

Locus moralis de fortitudine animi & fiducia, contra impedimenta virtutum, & difficultates obiectas. Sanctæ istæ mulieres, feruore charitatis in Christum abreptæ, pergunt cum suis aromatibus ad monumentum, de maxima hac difficultate remouendi lapidem (*erat quippe magnus valde*) ab ostio monumenti cogitantes, quando vel aromata sua emebant, vel è domo exhibant; sed iam in via positæ, & appropinquantes loco, tunc primum difficultatem vident: nec propterea redeundum statuunt, aut à cœpto bono opere desistendum; sed inter se deliberant: *Quis reuoluet nobis lapidem?* De difficultate obiecta remouenda consultant. Sed vix bene deliberare cœperunt, quum ecce respicientes, viderunt reuolutum lapidem, ministerio haud dubiè Angelico. Nam, ut alius Euangelista apertè scribit, *Angelus autem Domini descendit de caelo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum.* Docet nos hic locus, propter impedimenta virtutum non debere nos ab earum opere & executione desistere, sed gratiæ diuinæ adiutorio ea facile

& semper tolli, quoties Deum circa ea consulimus, & in bono proposito persistimus. Nulla ferè virtus suo lapide caret, vel prauæ consuetudinis, quæ conuersioni multum in mora est, vel tentationis internæ, aut à carne, aut à diabolo, quæ duo maximè militant contra animam; vel tribulationis & aduersitatis externæ, quæ hostes virtutis ipsius, aut nostri, nobis excitant. Sed omnes hos lapides diuina gratia tollit, si Dei gratiam consulimus. *Angelus enim Domini descendit de caelo, id est, magni consilij Angelus, Consiliarius fortis, Princeps pacis;* per cuius gratiam factum est. nō solum ut *praua fiant in directa, sed etiā aspera in vias planas,* ut in alia Dominica explicuimus, vbi & hanc totam materiā, sicut & alijs in locis, iā tractauimus. Nihilominus hic pauca addemus. Sic per Christum lapides difficultatum sublati sunt, sic aspera facta in vias planas, ut verè in Christo renati illa vox sit: *Condelector legi Dei, secundum interiorē hominem.* Rixa carnis exterior ad eò non tollit interioris hominis, id est, voluntatis & rationis consensum in bonum, ut etiam tali consensu delectetur. De hac virtutis delectatione David: *Lux orta est iusto (nēpe Christus, lux mundi) & repletis corde letitia.* Nam & sic mulieribus istis nō solum sublatus est lapis, sed & Angeli eas lætificantes apparent, dicentes: *Nolite expauescere. Qui & ideo albis vestibus induti cōspiciuntur, ut lætitiæ signum essent.* Dicunt interdum peccatores, conuersionis propositū habentes: *Quis similis bestia, aut quis poterit pugnare cū ea?* Quomodo diaboli tentationes, carnis illecebras, mundi obiectamenta vincam? quomodo societates & mores pristinos deseram? *Quis reuoluet nobis hos lapides?* Sunt enim magni valde. Sed respondet illico Spiritus sanctus: *Hic est patientia & fides sanctorū.* Contra huiusmodi cogitationes opus est patientia & fide: patientia circa malum obiectum, & fide circa præsens gratiæ remedium. *Quid enim eo præsentius, qui dixit, Cum ipso sum in tribulatione.* quæ verba alibi tractauimus: aut Redemptore nostro, qui dixit, *Venite ad me omnes qui laboratis, &c. & ego reficiam vos?* Hæc dulcissima promissio, pariterque validissima, ante oculos fide ponenda. Rursum illud, *Ego, ego ipse consolabor vos.* Vide quis, & quomodo, & quid loquatur. Ecclesia in suo exordio multos difficultatum lapides, tam in Iudæa, quam per reliquas Gentes, obiectos vidit. Nihilominus scriptum est *Ecclesia a edificabatur ambulans in timore Dei, & consolatione Spiritus sancti replebatur.*

Nulla virtus suo lapide caret.

Esaiæ 9.

Dom. 4. Aduert. 1. 1. 1. Dom. 5. 1. 1. Quinquag. text. 3. Dom. 4. Quinquag. text. 2. Rom. 7.

Psal. 96.

Apoc. 13.

Psal. 90.

Matth. 11.

Esaiæ 55.

Act. 9.

Hanc

Esaia 6.

Typus.
Exodi 13.1. Cor. 10.
Genes. 44.
Allegoria.

Psal. 82.

Psal. 90.

Esaia 50.

Exemplum.
Dan. 3.

Hanc totam futuram in Christi Ecclesia, tam in genere quam in particulari, consolationem & facilitatem circa pietatis opera, his verbis clarissime prædixit Esaia: *Transite, transite per portas: preparate viam populo, planum facite iter, & eligite lapides, & eleuate signum ad populos.* Diuinæ gratiæ efficaciam significat, quæ offendicula atque impedimenta virtutis tollendo, viam eius facilem ac patentem reddit. In huius rei signum cum dimisisset Pharaeo populum Israëliticum, non eos duxit Dominus per viam Philistinum, qua vicina erat, reputans ne forte poeniteret eum, si vidisset aduersum se bella consurgere, sed circumduxit per viam deserti, qua est iuxta mare rubrum. Sic eos, qui de captiuitate peccati educuntur, non patitur statim Deus grauibus tentationum fluctibus obrui, Imò fidelis est Deus, qui neminem patitur tentari supra id quod potest. Sicut Ioseph venientibus ad se fratribus non solum triticum dedit ad vescendum, sed & pecunias quoque, quibus triticum emerent: sic Deus non solum dat panem gloriæ cælestis, sed & gratiam, qua illa interim comparetur, iuxta illud Dauidis: *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* In hoc ergo gratiæ adiutorio confidit iustus, memor illius quod Propheta cecinit: *Scuto circumdabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris.* In quibus verbis omnia ferè difficultatum genera exprimuntur, ut latè & eleganter deducit diuus Bernardus hunc Psalmum explicans. Sicut enim scutum totum corpus tegit; sic veritas promissorum Dei tegit iustum, & ab omni malo protegit. Vnde Esaia: *Quis ex vobis timens Dominum, & audiens vocem serui sui? id est, Prophetæ. Quis ambulauit in tenebris, & non est lumen ei? Speret in nomine Domini, & innitatur super Dominum Deum suum.* Vide illustre exemplum in tribus illis pueris, quos Nabuchodonosor misit in flammam ignis. Dixit eis Nabuchodonosor: *Prosternite vos, & adorate statuam quam feci. Quòd si non adoraueritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis.* Magna hæc tentatio, magna hæc difficultas, ingens lapis erat. Sed illi confestim responderunt: *Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster, quem colimus, potens est exipere nos de camino ignis ardentis. Quòd si noluerit, notum sit tibi Rex, quia deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adoramus.* Hæc, hæc debet esse omnium fidelium resolutio. Non oportet ad inconuenientia & difficultates, sed ad Dei voluntatem

tatem atque præcepta, circa id quod fieri debet, oculos conicere. Vide mihi sponsam illam in Canticis quærentem sponsum suum: id est, animam iustam, Deo suo placere cupientem. *Inuenerunt, inquit, me custodes, percusserunt me, & tulerunt pallium meum.* Sed quid tum postea? Sequitur: *Adiuuro vos filia Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, ut nuncietis ei, quia amore langueo.* Pergit in quærendo dilecto suo. Non conqueritur de damnis in via acceptis, nec de difficultatibus & impedimentis obiectis. Sic Deum suum sanctus quærebat Dauid, dicens: *Tibi dixit cor meum, exquirit te facies mea: faciem tuam Domine requiram.* Fractas & imperfectas voces amor ardens protulit, & rem eandem subinde repetit, sicut amantes solent. Nimirum, qui pretiosam margaritam, quam perdidit, requirit, non defatigatur quærendo eam, quousque inueniat. *Qui iter facit, nullam sollicitudinem habet, nisi illius conficiendi.* Qui in vena aurea aurum fodit, tanta cupiditate exardescit, ut quilibet globulus terræ ei aurum esse videatur, & singulis ictibus aurum se extracturum arbitretur. *Qui piscatur, semper intendit in corticem super aquam innatantem, & omnis eius cogitatio est de piscibus capiendis.* *Qui redeuntem amicum in via expectat, quicquid eminus videt, seu arbor sit, seu pecus, amicus eius esse videtur.* *Qui aleis & sortibus ludunt, quemlibet iactum id afferre opinantur, quod optant.* Nec quisquam horum, vel longa expectatione, vel laboribus, aut difficultatibus interiectis fatigatur, ut ab opere desistat. Atque hoc totum amor & cupiditas facit. Vbi amor Dei est, tantumdem, & multo plura, multo fortius operatur, obiectas omnes difficultates nihil moratus. Nouit enim, quòd sicut pater filium suum, sicut pastor ouem, sicut aquilla pullos, in brachiis, humeris, & alis portat, sic suos Deus, de quo scriptum sit: *Preparationes cordis eius audiuit auris tua.* id est, Statim à principio boni propositi, adest suis Deus.

✠. Surrexit, non est hic.

Lo c y s moralis de resurrectionis Dominicæ beneficio, fructu, & effectu, iuxta præsentis Dominicæ celebritatem aliquid dicendi. Non enim ideo solum Christus surrexit primogenitus mortuorum, ut carnis nostræ resurrectionem firmissimè crederemus, qui eadem est natura radicis & palmitum eius; ideòque si Christus, qui vitis est & radix

Pars Hyemalis.

M m

nostra

Cant. 5.

Psal. 26.

Philip. Dicit in hanc Dom.

Similium cōgeries.

Psal. 10.

Resurrectionis Dominicæ fructus.

Spiritalis re-
surrectio.

Roman. 4.

Roman. 6.

1. Petr. 4.

Roman. 6.

Simile.

Exemplum.
De penit. lib. 2.
cap. 10.Galat. 2.
1. Corinth. 6.Abrenuncia-
tio in baptif-
mo facta.

nostra, resurrexit, nos quoque, qui palmites sumus, sine dubio resurgemus (qui totus locus ad doctrinam pertinet) verum etiam ideo resurrexit à mortuis, ut spirituales nostram resurrectionem à peccatis, totamque vitæ nouitatem doceret: qui locus ad mores proprie spectat. Hinc Paulus: *Christus mortuus est propter delicta nostra* (abolenda scilicet) & *resurrexit propter iustificationem nostram*; hoc est, nouam iustitiam. Vnde alibi apertius: *Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, uiuentes autem Deo in Christo Iesu. Hoc scientes, quia uetus homo noster simul crucifixus est, ut destruat corpus peccati, ut ultra non seruiamus peccato.* Sic & D. Petrus: *Qui passus est in carne, desit à peccatis; ut iam non desideris hominum, sed uoluntati Dei quod reliquum est uiuat temporis.* Hic est ergo resurrectionis fructus & effectus moralis, ut totius vitæ nouitatem, eamque stabilem & perpetuam doceat. Si enim complantati fuerimus similitudinem mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Si bene mortui sumus peccato, facile resurgemus iustitiæ. Cereus qui iaculo ictus fugit, etsi hostile fragit, quam diu tamen spiculum infixum manet lethale vulnus circumfert. Sic peccator, manente adhuc peccati affectu, etsi actum deposuit, non est plene peccato mortuus, sed vulnus lethale circumfert. Resurgere cum Christo, est prorsus in alium virum mutari, & nihil uerustatis retinere: quale exemplum describit Ambrosius: *Adolescens, inquit, post amores meretricios peregre profectus, & abolito amore domum regressus, occurrens meretricula, sed eam non agnoscens, dicente illa, Non nosti me? Ego sum: respondit, At ego non sum ego. Qui uerè cum Christo resurrexit, qui in nouum hominem mutatus est, dicit cum Paulo: *Iam non uiuo ego, sed uiuit in me Christus.* Agnoscit illud eiusdem Apostoli: *Et hac quidem fuistis* (fornicarij, adulteri, molles, fures, auari, ebriosi, maledici rapaces) *sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi.* Et alibi: *Fuistis quidem tenebra, nunc autem lux in Domino: ut filij lucis ambulate.* Et ne quis hanc nouam regenerationem perfectorum tantum esse, & non omnium prorsus Christianorum existimet, nihil aliud hoc totum est, quod Apostolus uerbis citatis dixit, quam quod singuli in Baptismo professi sumus, & diximus: *Abrenuncio Satana, & omnibus pompis eius. Ibi enim* (ait Ambrosius) *tenetur**

uox nostra, non in tumulto mortuorum, sed in libro uiuentium. Non hominibus, sed Deo & Angelis eius conscribentibus, dixisti, Abrenuncio: ait sanctus Augustinus. Et uide quid D. Basilii scripserit: *Cui uia, cui afflictio, cui angustia, ac tenebra, cui sempiterna damnatio? nonne prauaricatoribus? nonne iis qui fidem abnegarunt? Quomodo abnegarunt? Renuntiantes diabolo, & angelis eius, sicut canes ad uomitum redierunt?* Hæc ille. Sed ideo huius abrenunciationis vim non tenemus, quia eius memoriam non seruamus. Sapienter monet sanctus Chrysostomus: *Sicut sine calceamentis & uerimentis in forum non descendis, ita sine hoc uerbo nunquam foras predeas: sed quum es in ianua vestibulo hoc prius recole uerbum: Abrenuncio tibi Satana, & coniungor tibi Christe. Nec unquam absq; hac uoce exeat. Hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis.* Sic ille. Abrenunciare Satanae, qui princeps est huius mundi, qui Rex est super omnes filios superbiæ, qui operatur in filiis diffidentia, est toti uerustati peccati renunciare, & cum Christo resurgere. Vnde Apostolus: *Si cõsurrexistis cum Christo, qua sursum sunt querite, ubi Christus est ad dexteram Dei sedens, qua sursum sunt sapite, non qua sunt super terram. Mortui enim estis.* (abrenunciantes mundo & Satanae) & *uita uestra abscondita est cum Christo in Deo.* Hæc est omnium Christianorum debita resurrectio. Iam enim sumus non amplius hospites & aduena, sed ciues & domestici Dei: sumus filij & hæredes secundum spem vitæ aternæ, candidati regni cœlestis. Ibi Patrem profiteamur, ibi conuersatio nostra est. Pulchrè Chrysostomus: *Quomodo, inquis, cupiditatem rerum terrenarum repellam? Si Ethnicus esses, & nihil post hanc uitam sperares, difficile forsitan esset. Nunc autem calum expectans, & ea qua in caelo sunt, dicis: Quomodo repellam? Si contrarium tibi dicerem, Expete diuitias, appetere terrena; potius tu mihi diceres, Et quomodo hoc faciam, si cœlum expecto, à quo ista me retardant? Iniuriam tibi facerem, si proposito tibi auro, & pretiosis lapidibus, plumbum tibi appendendum dicerem.* Hæc ille. Hoc totum nos docet nostra per Christum & cum Christo resurrectio. Quod & Propheta David his uerbis docuit: *Filij hominum, usque quo graui corde? ut quid diligitis, uanitatem, & queritis mendacium?* id est, uanas ac fallaces diuitias, falsas ac mendaces voluptates. Sed quare huic uanitati finem nunc imponi uult? Sequitur: *Scitote quoniam mirificauit Dominus sanctum suum, id est, glorificauit Christum suum. Quasi dicat: Alios mores*

Deiis qui in
myster. cap. 2.
In lib. de rectit.
Cath. conuersat.
Lib. de Spiritu
sancto, cap. 11.Homil. 21. ad
pop. Antioch.

Coloss. 3.

Ephes. 2.

Homi. 7. in
Acta Apost.

Psalm. 4.

2. Timot. 2.

hoc tempus postulat. Sic & Paulus, postquam Timotheo suo dixerat; *Labora sicut bonus miles Christi. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit*, subiungit: *Intellige quæ dico. Memor esto, Dominum Iesum Christum resurrexisse à mortuis*, id est: *Intellige ideo tibi laborandum esse, &c. quia Christus resurrexit, quia quæ sursum sunt, quærenda sunt; ea quæ sursum sunt, sapere, id est, appetere, diligere, & prosequi debes. Quare paulo post adiungit: Fidelis sermo. Nam si commortui sumus, & conuiuemus: si sustinebimus & conregnabimus.* Hoc est resurrectionis Dominicæ documentum. Docet nos ad gloriam cum Christo resurrecturos, si interea mortificatione & patientia ei conformamur. Hæc est spes viua & vera, non fallax & inanis. *Benedictus Pater Domini nostri Iesu Christi, qui regnauerit nos in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis; in hereditatem incorruptibilem & immarcescibilem conseruatam in caelis in vobis, qui in virtute Dei custodimini.* Qui in virtute Dei custoditur, à potestate videlicet diaboli, & à seruitute peccati (ad hoc enim est virtus Dei in nobis) ille regeneratus est in spem viuam & veram, per Christi resurrectionem; non qui adhuc, peccatis suis seruiunt. Hæc est ergo (vt loquitur Augustinus) *Resurrectio congrua futuræ corporum resurrectionis: vt interim resurgentes ab omni peccato, in nouitate vitæ ambulemus; & abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, piè, & iustè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloria magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.*

Spes viua.
1. Petr. 2.

De Spiritu &
lib. cap. 29.
Tit. 2.

6. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro.

Pœnitentiæ
virtus.

Locvs moralis de vi, virtute, & efficacia veræ pœnitentiæ. Petro enim cum cæteris discipulis nominatim iubet Angelus Christi resurrectionem annunciari, vt intelligerent eum, etsi in passione Christi omnium turpissimè lapsus, quia Christum ille solus negauit, abnegauit, & abiurauit, idque terriò, nunc tamen nihilominus Christo gratum esse, in numero discipulorum eius haberi, & resurrectionis Dominicæ nuncio dignum esse, propter veram & cordialem quæ intercesserat pœnitentiam. Christo enim ter abnegato, ad se statim rediens, exiit foras, & fleuit amarè. Hunc exitum à loco & statu peccati, hunc fletum, has amaras lachrymas, ita misericors Deus respexit atque complexus est, vt, perinde ac si non peccasset, in numerum discipu-

Luca 22.

discipulorum Christi, & electorum Dei, iterum ascisceretur. Nam & ideo Christus Petro seorsim apparuit, ipso resurrectionis die. Nam in eius diei vesperæ congregati vndecim, narrauerunt & dixerunt, *Surrexit Dominus verè & apparuit Simoni.* Vnde D. Hieronymus in hunc locum: *Dicit specialiter, Et Petro, quia se indignum iudicauit discipulatu, cum ter negauit Magistrum. Sed peccata præterita non nocent, quando non placent.* Notauit & hoc D. Gregorius: *Si hunc Angelus non nominatim exprimeret, qui magistrum negauerat, venire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione.* Tanta veræ pœnitentiæ vis, sic illa Deo grata est. Filius prodigus in Euangelio, post pœnitentiæ, recipit stolam primam, & magno conuiuio à patre excipitur. Vox pœnitentis est: *Lauabis me, & super niuem dealbabor.* Et apud Esaiam Deus dicit: *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, velut nix dealbabuntur: & si fuerint rubra vt vermiculus, velut lana alba erunt.* His verbis non solum vera peccati condonatio, sed perfecta in integrum restitutio significatur. *Qui per pœnitentiam resurgunt* (ait Chrysostomus) *magna charitate splendent, & nonnunquam maiori, quàm illi qui nunquam ceciderunt.* Sic & Ambrosius: *Sape videmus, qui antè negligentiores fuerunt peccato aliquo commisso fieri diligentiores, & ex illo per pœnitentiam euadere sole re perfectos.* In Scripturis sacris renouatio per pœnitentiam perfectissima describitur, comparatione rerum naturalium, in quibus perfectissima fit mutatio, adhibita. Dauid in persona peccatoris Deo reconciliati ait: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis. Qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu viuam tuam. Qui coronat te in misericordia & miseratione. Qui replet in bonis desiderium tuum. Renouabitur vt aquila iuuentus tua.* Ex omnibus præmissis hanc renouationem concludit Propheta: *Aquilæ in fenestrate superior rostri pars ita accrescit, vt cibum capere nequeat, ideòque debilitata deficere incipiat. Sed naturæ instinctu, rostrum ad petram confringit, atque ita cibum capiens, vires resumit pristinas, ac denuo iuuenescit. Peccator longa peccati consuetudine gustum pietatis amittit: oblitus est comedere panem suum, panem verbi Dei, panem vitæ cœlestis: atque ita totus languet & deficit circa animæ salutem. Sed si rostrum hoc accrescens, prauæ consuetudinis, & duri cordis, ad petram, quæ Christus est, per-*

Luca 24.

In comment. in
Marc. cap. 16.

Homil. 21. in
Euang.

Luca 16.

Psal. 50.
Esai. 1.

Ad Theodorum
lapsus par. 1.
Præfat. in Psal.
37.

Psal. 103.

Simile.

Aquilæ renouatio.

Psal. 101.

Psal. 28.

Matth. 17.

Simile.

Cerui renouatio.

Rom. 16.

Cant. 2.

Iob 39.

Simile.

Accipitris renouatio.

Cant. 1.

2. Cor. 2.

Galat. 6.

Simile.

poenitentiae lamenta, & cordis contritionem confringit, renouabitur vt aquilae iuuentus eius. Dicit iterum David: *Vox Domini preparantis ceruos, confringet Dominus cedros libani.* Cedri libani, sunt superbi impoenitentes: hos Dominus confringit, & iusto iudicio disperdit. Cerui sunt, qui per poenitentiam à Dei voce preparantur & renouantur; ab illa, inquam, voce: *Venite ad me, & ego reficiam vos.* Ceruus enim senio confectus, tam fortiter respirat in ostio speluncae, in qua sentit esse serpentes, vt illos foras prodire compellat: quod statim dentibus conterens, affluenter sudat, tantamque aquae, & prauis humoris copiam sudore egerit, vt prorsus renouatus & velox fiat. Sic qui in peccatis veterascit, per poenitentiae lachrymas, & sudorem, quem peccati confessio & eductio generat, dum peccatorum suorum serpentes bona confessione educit, & conterit *Satanam sub pedibus suis*, nouas ad currendum in via virtutis vires refumit, & penitus renouatur, *saliens sicut ceruus, saliens in montibus, transfiliens colles*; omnes difficultates superans, omnia ardua perficiens. Sed & accipitris renouatio hanc poenitentis admirabilem immutationem docet. Dicit Deus ad Iob: *Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum?* Accipiter enim (quod & de Phoenice scribitur) calidum meridiei ventum quarens, contra eum alas expandit, vt calidissimi venti aestu poris adaperitis, assiduo alarum motu veteres plumae expellantur, nouaeque eodem fonte calore excrecant. Sic peccator diuini Spiritus afflatum feruentem nactus (de quo sponsus ad sponsam dicit, *Vbi pascis? ubi cubas? in meridie?*) expandit peccata sua, vehementi cordis contritione *recogitat in amaritudine annos suos*, & hoc saluberrimo motu, hac sui concussione (*tristitia enim secundum Deum, poenitentiam in salutem stabilem operatur*) in nouum hominem mutatur; & affectibus pristinis, secundum quos prius cucurrit, decussis, nouos induit, factus *noua in Christo creatura*. Sed & coluber renouandi se artem à natura didicit, dum per arctissimum petrae foramen, aut lapidum angustias pertransiens veterem pellem excoriatus deponit, nouoque protinus assumpto reflorescit. Sic autem & peccator, exuto penitus veteri homine, nouum induit. Exuitur autem verus per arctam poenitentiae viam, vt induatur nouus per abundantem Christi gratiam. David gratia commisit peccata; sed per poenitentiam ita renouatus fuit, vt testimonium illi perhibeat

Scriptu

Scriptura: *Inueni David virum secundum cor meum.* Diuus Petrus, abnegato Christo, per poenitentiam sic surrexit, vt plus ceteris Christum diligeret, plus diligens ceteris praeficeretur, factus Ecclesiae Princeps. Maria Magdalena, peccatrix dicta, sic per poenitentiam renouatur, vt de ea dicat Christus: *Remissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum.* Sic postea dilexit, vt cum primis ad monumentum Christi venerit, ceteris recedentibus sola remanserit, ideoque prima Christum post resurrectionem viderit, dicente Marco: *Surgens Iesus mane prima sabbathi, apparuit primò Mariae Magdalene.* Maria Aegyptiaca, Pelagia meretrix Antiochena, Theodora Alexandrina adultera, per poenitentiam renouata, sanctissimam postea vitam duxerunt. Sanctus Bonifacius martyr, post fornicationis peccatum ita poenituit, vt patria relicta, ac martyrum obsequio se totum dans, nobilissimus tandem martyr & ipse fieret. Haec est verae poenitentiae vis admirabilis & efficacia.

EVANGELIVM DOMINICAE

IN ALBIS.

QUOMODO esset serò die illa, vna sabbatorum, & fores essent clausae, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudaeorum: venit Iesus, & stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso Domino. Dixit eis ergo iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Haec cum dixisset, insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Thomas autem vnus de duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis,

M m 4 & ste

Et stetit in medio, & dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomas, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum; & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thomas, credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc. Haec autem scripta sunt, ut credatis quia Iesus est Filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine eius.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Cum esset serò die illa. De spe & fiducia in Deum non deponenda.
2. Stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis. De pace Christi varia ac multiplici. credentibus in eum data.
3. Cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. De gloria Crucis & passionum Christi.
4. Quorum remisistis peccata, remissa sunt, & quorum retinueritis, retenta sunt. De peccatorum confessionis Sacramentalis necessitate, utilitate, & frequentatione.
5. Thomas, unus ex duodecim, non erat cum eis quando venit Iesus. De bonorum consortio diligenter retinendo.

1. Cum esset serò die illa.

Spei & fiducia virtus.

Locus moralis de spe & fiducia in Deum non deponenda. Christus Dominus nec statim post resurrectionem suam discipulis suis apparere voluit, ut eorum spem & fiduciam exerceret; nec apparitionem suam diu distulit, ne spem eorum & fiduciam falleret. Quibusdam certè signis & nunciis eorum spem fouebat, apparens modò Petro, modò Magdalenæ, modò Mariis in via, modò duobus discipulis euntibus in Emmaus: sed omnibus simul congregatis non apparuit, nisi serò, quum iam ianuae essent clausæ, etsi summo mane surrexerat. Sic nobiscum agit Deus. Etsi non statim liberat à malis, interim tamen, si spem in eum non deponimus, quaedam beneficia nobis præstat, quæ quasi nunciij sunt & sponsores futuræ liberationis. Est hæc virtus spei non secus necessaria quàm fides, propter continua ferè aduersa, quibus iusti exercentur. Hac virtute destitutum sic redarguit Propheta: *Et nunc quare mærore contraheris? Nunquid Rex non est tibi, aut*

Mich. 4.

consiliarius tuus perit, quia comprehendit te dolor ut parturientem? Sic nempe diffidentia & pusillanimitas animum perturbat, quasi nec Rex noster Deus esset, nec Consiliarius Christus, nec Consolator Spiritus sanctus. Aliter Dauid, seipsum quasi arguens: *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, id est, nunquam desinam confiteri illi, & dicere: Salutare vultus mei, & Deus meus.* id est, quod ipse saluabit me, & habebit curam mei. Cuius rei vide in ipso Dauide admirabile exemplum. *Saul & viri eius, in modum corona cingebant Dauid & viros eius; idque ita, ut Dauid desperaret (humilitus loquendo) euadere se posse à facie Saul.* Sed ecce auxilium opportunum. *Nuntius venit ad Saul, dicens: Festina, & veni, quoniam infuderunt se Philistim super terram. Reuersus est ergo Saul, desistens persequi Dauid, & perrexit in occursum Philistinorum.* Sic quum Sennacherib, Rex Assyriorum, arctissime obsideret Hierusalem, & Rex Ezechias oraret Dominum, respondit ei per Esaiam Prophetam Deus: *Ecce, ego immittam ei spiritum, & audiet nunciu, & reuertetur in terram suam, & delictiam eum gladio in terra sua.* Quod & factu est. Permisit Deus ad extremum & in summum discrimen adduci Dauidem & Ezechia, & in eo articulo liberat. Quum Deus Abraham præciperet, ut immolaret filium suum Isaac, quem diligebat; etsi tam puerum à morte; quàm senem ab illa graui tentatione liberare decreuerat, tamen nec quum de noctu surgeret Abraham, ut Dei mandatum exequeretur, nec quum ligna in holocaustum concideret, nec quum ea asino imponeret, nec quum in via toto triduo ambulauit, nec quum ad sinum montis iam peruenisset, ubi seruos demisit, nec quum ligna holocausti super filium imposuit, nec quum de victima holocausti Isaac patrem interrogaret, nec quum altare ædificabat, & ligna superposuit, nec quando filium suum ligabat, nec quando illum super struem lignorum iam colligatum ponebat, nec quando gladium in manu accepit; sed in extremo prorsus articulo, cum brachium armatum iam eleuatum, & ad feriendum paratum habebat, vocat illum Deus, & filium à morte, patrem ab occisione liberat. Toto hoc tempore, & per tot actus intermedios spem & fiduciam Abraham Deus exercuit. In omnibus igitur aduersis illud Prophetæ Abacuc memoria tenendum: *Si moram fecerit, expecta illum; quia veniens veniet, & non tardabit.* *Ecce, qui incredulus est, non erit recta anima eius*

Psa. 41.

Exemplum.

2. Reg. 23.

Aliud.

4. Reg. 19.

Aliud.

Gen. 22.

Abac. 2.

M m s in seruet

Hebr. 10.

in semetipso: vel, vt D. Paulus legit, *non placebit anima mea*. Nempe Dei sapientia hac auxiliij sui dilatione desiderium nostrum accendere & augere vult, vt tanto sit beneficium dulcius, nōsque ipsi diuinæ gratiæ capaciores. Nam & desideria dilata crescunt; & Dei dona tanto vberius capiuntur, quanto ardentius desiderantur. Hinc illæ Scripturæ: *Ego sitiienti dabo de fonte aqua viua gratis*. Rursum: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*. Et iterum: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur*. Sitiētes potat Deus, esurientes pascit, desiderantes ditat. *Spiritus meus, ait Deus, super mel dulcis, & hereditas mea super mel & fauū. Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitiēnt*. De hac materia superius plura vide.

Apoc. 21.
Ioan. 7.
Math. 5.

Eccli. 24.

Domin. 4. post
Epiph. tex. 1.2.
& 4.

2. Stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis.

Pax donum
Christi.

Locus moralis de pace Christi, credentibus in eum relicta. Nempe vt præcipuus finis & scopus aduentus Christi erat, vt pacem adferret; sic prima eius vox post gloriosam resurrectionē hæc erat: *Pax vobis*. Illam nunc de facto confert, quam per sacratissimam passionem promeruerat. Christo nato statim Angeli cecinerunt: *Pax hominibus bonæ voluntatis*. Vbi primum Christus discipulos suos ad prædicandum misit, primum mandatum erat, vt, quamcunque domum ingrederentur, dicerent: *Pax huic domui*. Paulo ante mortem dixit: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Denique resurgens à morte, discipulis congregatis, & ipso resurrectionis die, & in hac eius octaua, bis dixit, *Pax vobis*. Sed multiplex est hæc pax Christi, à pace mundi longè diuersa. Prima pax nostra est, amicitia cum Deo, in statu gratiæ, & immunem à peccato, quod à Deo separat, vitam agere. De hac pace dicitur: *Ipse est pax nostra* (effectiuè scilicet) *qui fecit utraq; unum & medium parietem maceris* (id est, peccatum, quod tanquam paries diuisit nos à Deo) *soluens inimicitias* (cum Deo scilicet) *in carne sua*, pro nobis crucifixa. De hac etiam alibi: *Iustificati ex fide* (vt ex principio iustificationis) *pacem habeamus apud Deum, per Dominū nostrum Iesum Christum*. Reconciliatio nostra cum Deo per Christum facta, est hæc pax nostra. Venit enim (vt cecinit Zacharias) *visitare nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris sedent, & in umbra mortis* (id est, in peccatis suis) *ad dirigendos pedes nostros in viam pacis*. De hac pace cum Deo, proprio incarnationis & passionis

Lucæ 2.

Math. 10.
Ioan. 14.

Pax cū Deo.

Ephes. 2.

Rom. 5.

Lucæ 1.

passionis Dominicæ fructu, in alia Dominica diximus. Alia pax etiam per Christum est, conscientiæ quies & pax, quæ est fructus prioris, de qua etiam in præcedentibus diximus. De hac Esaias: *Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium, & securitas usque in sempiternum: & sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta*. Multis verbis rem eandem explicat, pacem iucundissimam in conscientis piorum: quam tribus verbis sic Dauid tradit: *Orietur in diebus eius* (id est, Christi) *iustitia, & abundantia pacis*. Præcedit iustitia per Christum, & sequitur pax copiosa. *Mens enim securus quasi iuge conuiuium*. Hæc vtraque pax summum quoddam est & maximè delectabile huius vitæ bonum, firmum quoque & stabile, quia circa solidum bonum versatur. Sicut enim ignis iuxta materiam subiectam, aut diu & multum, aut parum paruoque tempore ardet; sic pax animi iuxta ea in quibus quiescit, & voluptatem capit, aut firma est & solida, aut fluxa & inanis. Pax mundi, quia non nisi circa res fluxas, & vt plurimum malas, versatur (vt in quadam Dominica explicauimus, super illa verba: *Bonum est nos hic esse*) non est verè pax. Pax conscientiæ, quæ in Dei amore, & iustitiæ ac virtutis actione versatur, non potest non esse, vt Deus ipse ac iustitia Dei est, firmissima & iucundissima. Hæc pax omne illud bellum tollit, quod cum diabolo, cum mundo, & carne, spiritus hominis alioqui incessanter debet prosequi. Quum enim spiritus præualeret aduersus carnem, communis hostis diabolus facillè superatur. Quemadmodum enim aliquando accidit, vt duo canes, qui nunquam inter se conuenire potuerunt, conspecto tamen lupo, communi hoste, & eum pariter adorti, facillè profligantes, firmissima postea amicitia coniuncti fuerint: sic carne & spiritu (quæ sibi inuicem naturaliter aduersantur) per Christi gratiam conciliatis, & communem hostem diabolum, qui carnem ad voluptates, spiritum ad cupiditates sollicitat, pariter impugnantibus, pariter contra eum dimicantibus; tum ille facillè vincitur, tum iste arctiori pacis fœdere coniunguntur. Alia pax Christi est, nihil in hac vita aduersum formidare. Quum enim Apostolis futuras tribulationes prædixisset: *Hæc, inquit, locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite ego vici mundum*. Hæc pax est perpetua & firma fiducia in Christum, de qua in alio Euangelio diximus. Hanc pacem

Dō. 1. Quad. text.
3. Ibid. tex. 4.
Pax cōscientiæ
Esaiæ 32.

Psal. 72.

Prou. 13.

Simile.

Domin. 2. Quad.
tex. 3.

Simile.

Pax cōfidentia.

Ioan. 16.

Apost.

Dom. 4. post
Epiph. 2. ex. 1.
2. & 4.

Ser. 2. ad frat. in
ereme.

Pax cum pro-
ximo.

Ephes. 4.

Hom. 19. ad
Ephes.

Aff. 4.
Similia.

Ioan. 13.

2. Cor. 6.

Apostolis turbatis in hoc Euangelio Christus dat, vt omnem animis eorum perturbationem, quam ex eius acerbissima morte conceperant, penitus depelleret, & noua quadam lætitia suo conspectu eos perfunderet. De hac triplici pace, in Deo, in conscientia, in Christo, sic scribit Augustinus: *Hæc est illa gloriosa pax, qua fructus malarum cogitationum eructat, mentem fluctuantem illam conseruat, conscientiam purgat. Qui pacem cordis, oris, & operis non habet, Christianus dici non debet. Qui in hac non sperat, in lubrico vitæ & pedem ponit, in tempestate nauigat, in precipitio ambulat, in arena seminat.* Hæc ille. Hanc nempe pacem pro testamento Christus Apostolis dereliquit, tanquam summum huius vitæ bonum, quo nullus caret: debet, quo omnes beati esse incipiunt. Porro & ad hanc Christi pacem pertinet pax cum proximo, nec solum in nobis, sed & inter nos ipsos. De qua in eodem sermone sic Augustinus: *Sicut spiritus humanus nunquam viuificat membra, nisi fuerint unita; sic Spiritus sanctus nunquam nos viuificat, nisi pace uniti fuerimus.* Hoc est quod Apostolus dixit: *Solliciti seruare unitatem spiritus in vinculo pacis.* Pax enim cum proximo, seruat unitatem in spiritu nostro, & vinculum quoddam ac firmamentum eius est: sanè huiusmodi, vt, vbi primùm hæc soluta fuerit, altera quoque dissoluatur. *Quemadmodum enim (ait sanctus Chrysostomus) si quando te ipsum alteri cuiquam alligare uolueris, alia ratione illud non potes, nisi illum tibi colligaueris: ita hic Apostolus alligari nos inuicem uult non simpliciter pacificos esse, neque utcumque diligere, sed in omnibus vnã animam esse.* Talis erat primorum Christianorum pax. *Credientium erat cor unum, & anima vna.* Nulla tam suauius musices harmonia, quàm ille concentus animorum. Nulla ædificiorum pulchritudo talis, quanta est fidelium concordia. Totum hoc vniuersum, quod ex elementorum concordia coalescit & stat, non ita Deo gratum est, vt pax & concordia Christianorum. Vnaquæque acies suum habet vexillum; omnis familia nobilis suum habet proprium stemma; cuiusque pastoris grex suum habet characterem: at familia Christi, amoris, pacis, concordia proprium signum habet, dicente Christo: *In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei estis, si dilectionem ad inuicem habueritis.* Hinc Apostolus omnem inter Christianos litigandi formulam pro delicto habet. *Iam quidem, inquit, omnino delictum est in uobis, quod iudicia habetis inter uos. id est, iam ostenditis uos in peccato esse,*

esse, in statu gratiæ, in charitate non esse, eo quod litigatis. & vide vt probet quod dicit: *Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?* Nempe, vt alibi dixit, *Charitas omnia suffert.* Qui ergo nihil suffert, nihil pati iniuriæ vult, charitatem se non habere ostendit. Raræ sunt lites inter patrem & filium, inter virum & vxorẽ. Ratio est, quia vt plurimum talis inter hos dilectio est, vt multa prius pati velint, quàm ad lites descendere. At Christianorum omnium, qui fratres sunt, vnus Dei Patris filij, vnus Christi capitis membra, vnus ecclesiastici corporis partes, vno pane & vno calice participant, non minùs arcta charitas & dilectio esse debet quàm illorum est. An verò sicut canones quidam ecclesiastici exoleuisse dicuntur, ita verba Apostoli iam exoleuerunt, quia aliter se habet consuetudo? Non magis certè, quàm si ad Decalogum ampliùs neminem obligari diceres, quia pauci eum per omnia obseruant & adimplèt. At vim vi repellere licet. Sed violata Christiana pace id non licet. Nihil tale potes litigando consequi, quale amittis Christiana pace violata. Pulchrè D. Gregorius Nazianzenus: *Dicamus fratres, his qui nos odio habent; Parcã tibi in re aliqua parua, vt maius aliquid, nempe concordiam, accipiamus; vincamur, quo vincamus.* Sarius est pecuniam amittere, quàm charitatem, pacem, concordiam cum fratre; qua deperdita, pacem cum Deo, pacem conscientie, pacem & fiduciam in Christo pariter amittis. Vim vi repellere, ius suum prosequi eatenus licet, quatenus illud aut Reipublicæ, aut iniuriam facienti vtile est, ne vel illa detrimentum accipiat, vel iste impunè malè agat. Propriæ iniuriæ aut condonandæ, aut salua charitate (quod difficillimum est) prosequendæ. *Cæsaris mores (ait sanctus Augustinus) extollens Cicero, dicebat: Nihil obliuisci soles, nisi iniurias. Dicebat hoc tam magnus laudator, aut tam magnus adulator. Sed si laudator, talem Cæsarem nouerat. Si autem adulator, talem esse debere ostendebat Principem ciuitatis, qualem illum fallaciter predicabat.* Quod cum laude præstatur ab ethnicis, an vt stultum vituperabitur à Christianis? Sed nunc ad nostra redeamus. Loquens Dominus ad Noë, dixit: *Fac tibi arcam de lignis leuigatis; mansiunculas in arca facies, & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus.* Arca Ecclesiam significat, quæ ædificatur ex credentibus, per pœnitentiam & Sacramenta perpolitus. In hac mansiunculæ, varij credentium status, vocationes variæ sunt. Sed vt hi omnes in vocatione

2. Cor. 13.

Simile.

Vim vi repellere, violata charitate, non licet.

Ser. 3. de pace.

Epist. 5. ad Marcellinum.

Gen. 6. Allegoria.

tione diuersa bene cohæreant, totaque Ecclesia firma sit, vt aquas, vel externæ & peregrinæ doctrinæ, vel tentationum & persecutionum, non intromittant, nec ab eis submergantur, bitumine & glutinæ firmissimæ charitatis, concordia & pacis intus & exterius, & in vnoquoque, tum quoad se, tum quoad proximum, obliniri debent. Alioqui arca diu non subsistet, quia *omne regnum in se diuisum desolabitur*, vt superius explicatum est. *Nisi Dominus adificauerit ciuitatem, in vanum laborauerunt qui adificant eam.* Dominus autem non ædificat, nisi mediante charitate. Nam vt *sciētia inflat*, sic *charitas adificat*, quod etiam supra explicatum est. Sequitur ergo: *Vanum est vobis ante lucem surgere*, id est, ante charitatem & pacem ad opus vos accingere. *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Postquam recogitando in amaritudine annos vestros, in pœnitentia sederitis, vos, qui in peccatis perpetrando cibum omnem & voluptatem ponitis, tunc demum ad ædificandum surgite. Hac de causa volens Salomon templum Domino ædificare, dixit: *Nunc requiem dedit Deus meus mihi per circuitum, & non est Satan, neque occursum malus. Quamobrem cogito adificare templum nomini Domini Dei mei.* Significat hoc totum, spirituale ædificium Deo ædificari non posse, vbi Satan est, vbi dissensio est, vbi pax & requies non est. Dicit D. Ioannes, se equum rufum vidisse: *& qui sedebat*, inquit, *super eum, datum est ei, vtsumeret pacem de terra, & vt inuicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus.* Equus iste rufus, homines discordes, sanguinarios, & furiosos denotat. Qui sedet, in eo, diabolus est, *qui operatur in filiis diffidentia, à quo & captiui tenentur ad voluntatem eius*, sicut equus ad sefforis voluntatem in omnem partem flectitur. Contrà verò pax conglutinat, charitas ædificat, concordia compaginat. Quis in hoc templum ingredi auderet, nisi certus esset, totum ædificium cemento & lapidibus ita bene compaginatum esse, vt nullum sit ruinæ periculum? Eodem modo nec Ecclesia, nec societas vlla, nec anima cuiusquam in tuto est, si in pace non sit. Hinc Apostolus in omnibus suis epistolis, vt Dei gratiam, ita animæ pacem illis optat, ad quos scribit: *Gratia* (inquit) *vobis, & pax à Deo Patre, & Domino nostro Iesu Christo.* Sic ad Romanos, ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenfes, ad Colossenses, ad Thessalonicenses, stylo perpetuo scribit. Duo videlicet

Domin. 3.
Quadrage.
Psal. 126.

1. Cor. 8.
Psal. 129.

Exemplum.
3. Reg. 5.

Apoc. 6.
Allegoria.

Ephes. 2.
2. Tim. 2.

Rom. 1.
1. Cor. 1.
2. Cor. 1.
Gal. 1.

summa bona, radicem & fructum, principium & perfectionem, suis exoptat. Ad Philippenfes verò repetens, dicit: *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum*, id est, cuius fructus, suauitas, & felicitas nullo sensu comprehendi potest, *custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Iesu.* Hanc pacem maximè cum proximo seruandam ipsa natura nos docuit. Vix enim animal præter hominem reperitur, cui natura ad sui defensionem, vel etiam aliorum offensio- nem, arma non dederit. Aliis namque cornua, aliis dentes, aliis vngues, aliis rostra, aut stimulos in hunc finem dedit: at homini nec cornua vt boui, nec vngues vt leoni, nec dentes vt cani, nec rostra vt auibus, nec stimulos vt apibus, quibus proximo sui generis noceat, natura dedit; sed prorsus nudum & inermem in hunc mundum introduxit, vt animal pacificum, à pugna & contentione alienum. At nunc, quum sæuis inter se conuenit vrsis, homo homini lupus est, non solum parum Christianum, sed etiam degenerem contentio & discordia ostendit. *Sax*, inquit Salomon, *sunt quæ odit Dominus, & septima odit anima eius.* Hoc septimum est: *eum qui seminat inter fratres discordias.* Huius causæ multæ sunt. 1. quia odium aduersatur præcipuæ virtuti, quæ est charitas. 2. quia tale odium non vnus, sed vnitatis & pacis odium est. 3. quia hoc totum in aliis procurat. 4. quia primus procurat & seminator est mali. 5. quia non qualemcunque auersionem, sed discordias seminat. 6. quia inter eos qui fratres erant, & prius vniti. Tenendum ergo quod Propheta dixit: *Inquire pacem, & persequere eam.*

3. Cùm hoc dixisset, ostendit eis manus & latus.

Lo c v s moralis de gloria crucis & passionum Christi. Et Christus quidem in hoc Euangelio idcirco manus clauis confixas, & latus perforatum ostendit, vt veritatem corporis crucifixi, discipulis ostenderet, eorumque fidem firmaret. Sed non ob hanc solum causam, has sacratissimorum vulnerum suorum cicatrices, hæc passionum suarum vestigia, hæc factæ redemptionis signa Christus Dominus post resurrectionem suam in corpore glorificato seruauit; verum etiam vt gloriosa ac perpetua essent Christi crucifixi monumenta. Seruauit ea (ait Ferrus) ceu margaritas quasdam victoriae, & splendida pacis, quam attulerat mundo, ornamenta vel testimonia.

Ephes. 2.
Philip. 1.
Coloss. 1. & 4.
1. & 2. Thess. 1.

Pacem cum
proximo na-
tura docet.

Prou. 6.

Psal. 33.

Crucis & Pas-
sionum Chri-
sti gloria.

In Iuan. 1. 20.

Pote

Poterat quidem clauorum & lanceæ penitus extirpare vestigia; sed seruanda erant oculis paternis decencia Filium charitatis & obedientiæ signa, veneranda nostræ causæ patrociniæ, nostrique amoris incitamenta, & horroris impiorum perpetua incendia. Hæc ille. Nempe, vt sapienter annotauit Philippus Diez, quemadmodum Christus Dominus Incarnationis suæ & Passionis memoriale perpetuum in hac militante quidem Ecclesia venerabilem Eucharistiam, corporis & sanguinis sui existentiam Sacramentalem reliquit; sic in Ecclesia triumphante, quæ in æternum duratura est, hac militante cum seculi consummatione desitura, eiusdem Incarnationis & Passionis suæ memoriale æternum, vt recentem tanti beneficii memoriam beati semper haberent, vulnerum suorum signa & cicatrices in carne Filij Dei glorificata in æternum conspicua esse voluit. Beatorum enim in cælo hæc vox, & iubilatio, & perpetua gratiarum actio erit: *Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius; quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum.* Vult Christus per sua humilia cognosci & glorificari, non per sua gloriosa. Idcirco non hic apparuit discipulis gloriosus, vt in Transfiguratione; sed humilis, sicut in Passione. Cum de cælo Saulem vocaret, per humilia sua ab eo cognosci voluit, dicens; *Ego sum Iesus Nazarenus* (ad titulum in cruce positum alludens) *quem tu persequeris.* Non dicit: Ego sum Dei verbum: ego sum, qui ad dexteram Patris sedeo: ego sum, cui omnis potestas data est in cælo & in terra. Sed & Angeli ad monumentum non alio titulo vtuntur. *Iesum*, inquiunt, *quaritis Nazarenum crucifixum.* Paulus quoque de scientia sua in Christo loquens, *Ego*, inquit, *nihil me arbitror scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.* Non quod multa alia non sciret tam de Deo Patre, de Spiritu sancto, de tota reliqua fide præter Christum, quam de ipso Christo præter hoc quod crucifixus esset. Sciebat enim Christum resurrexisse à mortuis, post resurrectionem multis apparuisse, ante passionem & resurrectionem multa docuisse, multa miracula fecisse, natum de Virgine fuisse, & alia. Sed Christi crucifixi scientiam omnibus aliis prætulit, tum ob alia, tum propter duo. Primum, quia in Christo Iesu crucifixo vniuersa continetur sapientia. *Prædicamus*, inquit, *Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus*

autem

autem stultitiam, ipsis autem vocatis Iudæis & Græcis Dei virtutem, & Dei sapientiam: quia, quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. id est, ipsa infirmitas, passio, mors Christi, quia Dei erat, quia non puri hominis, sed Dei & hominis persona passa est, infinitam virtutem habuit. Rursum, quod Dei stultum est, id est, quæ Deus non secundum suæ sapientiæ maiestatem, sed secundum nostræ stultitiæ simplicitatem fecit; *sapientius est hominibus*, id est, omnem humanam sapientiam excedit. Deum miracula operari, cælum & terram creare, diuinæ potestati ac maiestati cõsentaneum est. At Deum hominem fieri, & mortem ignominiosam pati, omnem admirationem superat. Si flamma sursum petens; vastum incendium facit, nihil est mirandum: natura sic comparatum est. At si flamma deorsum sua sponte descenderet, & ima loca teneret, illud verò stupendum videatur. Iesus Christus crucifixus, est flamma deorsum perens, & ignis è cælo descendens, non coactè, sed spontaneè. Secundò, hanc Christi crucifixi scientiam omnibus aliis prætulit Paulus, quia Christum crucifixum maximè dilexit, & in Christo crucifixo maxima & splendidissima dilectionis erga nos argumenta elucet. De qua re sic ad Ephesios scribit: *Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi; vt det vobis secundum diuitias gloria suæ* id est, gratiæ suæ (*virtutem, corroborari per Spiritum eius in interiori homine: habitare Christum*, id est, vt Christus habitet) *in cordibus vestris per fidem: vt sitis in charitate radicati & fundati*, id est, fortiter & acriter Christum diligatis: *vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis*, id est, diligendo frui Christo, sicut sancti fruuntur, & fruendo per experientiam norunt, *quæ sit longitudo, & latitudo, & sublimitas, & profundum*, Christi videlicet crucifixi; quantam videlicet pietatem illa crucis Christi quadruplex ratio & magnitudo nos doceat. Nam latitudo crucis (vt exponit Augustinus) hilaritatem in opere, longitudo longanimitatem in spe, altitudo seu sublimitas excellentiam mercedis repositæ, profundum, ipsius crucis mysterium & secretum significat. Moxque addit Apostolus: *Scit etiam supereminentem scientiam* (id est, quæ omnem scientiam superat) *charitatem Christi*, qua dilexit nos, *vt impleamini in omnem plenitudinem Dei*, id est, vt sitis Deo pleni. Paulus ergo, quia in hac charitate Christi crucifixi, & in toto crucis mysterio, plurimum meditatus fuerat, dicit se nihil scire nisi Christum

Pars Hyemalis.

Nn

crucis

Concil. 1. in hæc
Domin.

Apocal. 5.

Christus per
sua humilia
cognosci vult.

Act. 9.

Marc. 16.

1. Cor. 2.

1. Cor. 1.

Simile.

Ephes. 3.

Epist. 119. c. 14.

Ephes. 3.

crucifixum, & huic scientiæ, tanquam nobilissimæ atque suavissimæ, omnem aliam postponere. Voluit ergo ob has causas Christus in suo glorioso corpore crucifixi stigmata, vulnerum notas, crucis memoriam, indelebiter hære. Si Regum huius seculi autoritas tanta est, ut res infimas & abiectas nobilitare queant, (sic enim subligaculum Reges Angliæ, vellus ouinum Duces Burgundiæ, conchas marinas Reges Franciæ, Equestris sui ordinis notas fecerunt) quanto magis stigmata Christi crucifixi in pretio habenda, ipsaque *crux decorem & pulchritudinem de membris Domini accepit*, ut sanctus Andreas Apostolus martyrij sui tempore professus est! Milites, quos propter res in bello præclare gestas Reges nobilitare volunt, ex iis potissimum rebus stemmata sumunt, in quibus eorum virtus magis eniuit. Itaque alij, Reges bello captos, alij leones, alij aquilas, alij districtos enses pro insignibus gerunt. Sic Christus solius patientiæ & mortis insignia, fixuras clauorum & stigmata in glorioso suo corpore manere, atque in cælum triumpho vehi voluit.

4. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta sunt.*

Confessionis
Sacramentalis
necessitas.

LOCUS moralis de confessionis peccatorum sacramentalis necessitate, utilitate, & frequentatione. Christus in hoc Euangelio, peracta nunc tota salutis nostræ æconomia, & redemptione humani generis per passionem ac resurrectionem completa, fructus eiusdem perpetuo apud nos maneat, postquam pacem Apostolis dedit, potestatem remittendi & retinendi peccata, impartito ad hoc Spiritu sancto, tribuit, & Ecclesiæ suæ pacis medium paratissimum misericordissimè relinquit. Dat Apostolis suis potestatem remittendi peccata, quibus remissis, reconciliamur Deo, & pacem Christi obtinemus. Dat ouibus gregis sui remissionis peccatorum diuinum beneficium; cuius magnitudo tanta est, ut illud in Symbolo fidelis nostræ perpetuo recolamus, dicentes: *Credo remissionem peccatorum*. In Euangelio quoque, quum Christus paralytico remitteret peccata, *magnificauit turba Deum qui dedit talem potestatem hominibus*. Sed hoc beneficium remissionis peccatorum in Ecclesia à Christo relicta, quanto est & sua magnitudine præstantius, & ex diuina gratiâ illustrius, & ex nostra necessitate

rate opportunius, tanto diligentius & accuratius à populo Christiano intelligendum est. Est autem hæc remissio peccatorum Apostolis data, non simplex & nuda prædicatione, aut annunciatio salutis per Christum, ut hæretici hodie seipos, aliosque pestilentissimè fallunt (quos in altero Promptuario refutauimus) sed est (ut hoc Euangelium diserte docet) opus, & operatio quædam Spiritus sancti, est opus diuinum, est opus supremæ & excellentissimæ auctoritatis, quam propterea Christus daturus, prius dat Spiritum sanctum, prius inluat (significans hac cæremonia, diuinæ cuiusdam potestatis communicationem fieri) prius è mortuis resurgit, prius oues suas redimit. Est denique potestas iudiciaria; quod vel ex eo patet; quia non solum remittendi peccata, sed & retinendi, potestas datur. Remittere autem & retinere, soluere & ligare, condonare, & condonationem negare: circa peccata non potest iudex, absque eorum cognitione; cognoscere autem nequit, absque vel spontanea confessione, vel iuridica conuictione. Sed quia tribunal hoc conscientia est, non externæ iustitiæ, & quia omnis hic accusatio non ad pœnam, sed ad veniam destinatur, & apud Deum, non apud homines, hæc causa egitur, propterea iuridicarum formularum hic locus nullus est: sed ea requiruntur, quæ ad veniam & remissionem coram Deo impetrandam valent. Ea sunt, ut in Scripturis reuelatum accepimus: vera animi contritio, dolor verus, pura & sincera delicti confessio; ac demum aliqua pœnalis ex arbitrio iudicis satisfactio. Sed de aliis alibi: nunc de Confessione peccatorum pauca, quæ videlicet ex parte potestatis remittendi peccata maxime necessaria est, & sine qua hæc potestas exerceri non potest: ideoque non tantum ex parte pœnitentis, ut cætera duo, sed etiam ex parte remittentis & retinentis peccata, necessariò requiritur: ac propterea locus de ea aliquid dicendi hic est. In ipsa Lege naturæ confessio peccati fuit necessaria, saltem corde tenus. Adam ubi primum peccauit, ad confessionem à Deo prouocatur, ut docet Chrysostomus, quum Deus illi diceret, *Adam ubi es?* qui respondit: *Audiui vocem tuam, & timui, eo quòd nudus essem, & abscondi me*: mox culpam in uxorem reiecit, & illa in serpentem. Neuter confitetur, vterque è paradiso eiicitur. *Ad hoc requisiti fuerant (ait Gregorius) ut peccatum, quod transgrediendo commiserant, confitendo deleterent. Unde serpens, qui non erat reuo-*

Confessionis
necessitas.

Homil. 7. ad
pop. Antioch.

Moral. lib. 20.
cap. 13.

candus, ad veniam non est de culpa requisitus. Sic & Cain ad peccati sui confessionem à Deo prouocatur, dicente: *Vbi est Abel frater tuus?* In lege Moyfaica, constituta populi Dei Synagoga, datis sacerdotibus & Sacramētis, confessio peccati exigitur, non cordis tantum; sed & operis: quia pro distinctis peccatis distincta sacrificia instituta sunt, vt videre licet in Leuitico. *Sacrificium*, ait Augustinus, *testimonium peccati voluit esse, vt se peccator per oblationem sacrificij confiteretur peccasse. Ideo nunquam pro manifesto delicto sacrificium mandauit, sed pro ignoratis.* Hæc ille. Hinc vetus Scriptura ad confessionem peccati, tanquam remedium maximè necessarium frequenter hortatur. Iob adhuc in lege naturæ dixit: *Si abscondi peccatum meum quasi homo (id est, vt homines inter homines solent) & celauit in sinu meo (id est, in corde meo) iniquitatem meam.* Sic Propheta in lege Moyfaica: *Dixi, ait Dauid, id est, apud me decreui, Pronunciabo aduersum me iniustitiam meam: & tu remisisti iniquitatem peccati mei.* Sic Esaias: *Dic tu prior iniquitates tuas, vt iustificeris.* Sic Sapiens: *Iustus in principio sermonis accusator est sui; Et iterum: Qui abscondit scelera sua, non dirigitur; qui autem confessus fuerit, & dereliquerit ea, misericordiam consequetur.* Sed hæc tota confessio, seu cordis, seu vocis, non nisi Deo facta videtur. Atqui vt in statu gratiæ omnia sunt perfectiora, vt baptismatib⁹ calicum & viceorum, Baptismus verus, & lauacrum regenerationis; sacrificiis ymbraticis & carnalibus, quæ carnem tantum emundabant, sacrificium noui Testameati successit; sic & ipsa pœnitentia perfectior nunc est. Quare Ioannes Baptista, Christi præcursor, & viam parans Domino, sic suos pœnitentiam docuit, vt venientes ad eum, publica peccatorum confessione vterentur. *Baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.* Hinc in pœnitentia Christianorum, confessionem peccatorum ministro Christi faciendam patres docuerunt. Chrysostomus, illa verba explicans, ait: *Tempus confessionis aquæ & lotis baptismate, & illorū prophanisque incumbit; illis quidem, vt post patentium criminum vulnera, pœnitentia interueniente, curentur, & ad sacra mysteria redire mereantur. His verò, vt ablutis in Baptisma maculis, ad Dominicam mensam, munda iam conscientia, accedant.* Idem docet sanctus Basilius. *Quia, inquit, conuersionis modus accommodatus esse debet ei qui peccat, & præterea opus est fructibus dignis pœnitentiæ (vt Ioannes Baptista prædicauit) necessariis*

Cap. 4. 5. & 6.
Quæ. ex vet.
Testam. q. 12.

Iob 37.

Psal. 31.

Esaiæ 43.
Proverb. 18. &
28.

Pœnitentia
nunc perfectior
quàm in
veteri lege.
Matth. 3.

Homil. 10. in
Matth.
Confessio Sa-
cerdoti faciē-
da.

In reg. breuior.
ad quest. 288.

vt aperiri peccata debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei. Sic & Theodoretus: *Qui dignos pœnitentiæ fructus non egerunt, eos nec admittere quidem didicimus, nec diuina eis impartire, Has habet Ecclesia leges de pœnitentiæ.* Sed & his antiquior D. Cyprianus: *Etiã in minoribus peccatis agūt peccatores pœnitentiã iusto tempore, & secundū disciplina ordinem ad exhomologesim (id est, confessionē) veniunt, & per manus impositionem Episcopi & Cleri, ius communicationis accipiunt.* Sed & illo antiquior Origenes hanc confessionis sacerdoti factæ necessitatem his verbis tradidit. *Est, inquit, dura & laboriosa per pœnitentiã remissio peccatorum, quum lauat peccator in lachrymis peccata sua, & cum non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum, & querere medicinam.* D. quoque Cyrillus hanc peccatorum sacerdoti factam confessionem docet. *Remittunt, inquit, aut detinent sacerdotes peccata duobus modis; primū baptismō, deinde pœnitentiã. Nam aut credentes, & vitæ sanctimoniam probatos ad Baptismum inducunt, & indignos repellunt, aut Ecclesiæ filiis peccantibus quidem increpant, pœnitentibus autem indulgent.* Hæc ille. At verò vt in baptismō necessaria est, ex iure diuino, professio fidei in adultis, quia nisi credentes baptizare Ecclesia non potest; sic in pœnitentiã necessaria est confessio peccatorum de iure diuino, quia nisi confitentes vel soluere vel ligare non potest Ecclesia. Vnde Hieronymus: *Episcopus vel presbyter pro officio suo, quum peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, qui que soluendus.* Nec aliter Augustinus: *Cum in se pœnitens peccator protulerit seuerissimam medicinam sententiam (quod ad contritionem pertinet) veniet ad Antistites, per quos illi in Ecclesia clauis ministrantur, & à Præpositis sacrorum accipiat satisfactionis suam modum.* Sufficiat tot Patrum consentiens doctrina. Necessitatem confessionis docet potestas remittendi & retinendi peccata, à Christo Ecclesiæ præpositis commissa, vt Hieronymi verba ostendunt: docet satisfactionis modus à sacerdote accipiendus, vt Augustinus & Basilius docuerunt, quem dignum pœnitentiæ fructum Scriptura vocat, docet medicinæ ratio à Sacerdote Domini capienda, vt scripsit Origenes: docet ius communicandi & participandi Sacramenta, vt Cyprianus testatur. Huius autem rei vtilitas varia & multiplex est. Primum quia humilitatis ille actus ad magnam misericordiam Deum prouocat. Vnde Cyprianus: *Primus ad indulgentiam gradus est, agnoscere delictum.*

In epitome D.
uinorum decret.
Cap. de pœnit.

Lib. 3. epist. 4.

Lib. 2. in Leuiticum.

In Ioan. lib. 1.
cap. 56.

In comment. in
Matth. 16.

Hom. 50. c. 11.

Lib. 1. epist. 3.

Moral. lib. 22.
cap. 13.
Lib. de pœni-
tentia.
In Psal. 37.

Cant. 73. epist. 3.
ad Amphilocho.

Psal. 50.

Lib. de pœnit.

Hom. 2. in
Psal. 37.

Lib. 1. in Leui-
ticam.

In Psal. 37.

Ser. 5. de laps.

Sic Gregorius Magnus: *Exordium illuminationis est humilitas confessionis.* Sic & Tertullianus: *Exhomologesis, inquit, prosternendi & humiliandi hominis disciplina est, conuersationem coniungens misericordia illicem.* Sic D. Basilius: *Vult tui misereri iudex, si post admissa flagitia humilem te & contritum inuenies. Im super si qua clam ceteris & in arcano designasti, prodideris & euulgaris fratri citra ullum pudorem.* Et iterum alibi: *Is cui ligandi & soluendi tradita est potestas, videns summam eius qui peccauit confessionem, sit merito clementior ad diminuendum pœnarum tempus.* Deinde remedium contra peccatum, confessio est. Quod sciens Dauid, ubi orans Deum dixisset; *Amplius laua me ab iniquitate mea;* subiunxit: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.* id est; semper præ oculis habeo. moxque confitetur: *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci.* Ideo veniam à Deo fiducialiter petit, quia peccatum suum non dissimulat, sed agnoscit & confitetur. De hoc remedio Tertullianus: *Cernus sagitta transfixus, ut ferrum de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum.* Hirundo, si excacauerit pullos, nouit illos ocularè rursus de sua chelidonia. Peccator restituendo sibi institutam à Deo exhomologesim sciens præteribit illam? Pulchrè etiam Origenes: *Sicut ij qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho grauiter & molestè imminetia, si vomuerint, releuantur, ita hi qui peccauerunt, si quidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus vngentur, & propemodum suffocantur à phlegmate vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator sit, dum accuset semetipsum & confitetur, simul euomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantummodo circumspecte diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum cui debeas causam languoris exponere.* Sic alibi scribit, per pœnitentiam remissionem peccatorum fieri, quum non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum: ne quis putet eum de alio medico loqui quàm Ecclesiastico, & à Christo instituto. Nec aliter hunc imitatus S. Ambrosius super illa verba, *Dolor meus in conspectu meo semper. Non vult,* inquit, *latere sua delicta.* Nam ut febres in alto sita non queunt mitigari, cum foras eruperint, spem afferunt desinendi: ita peccatorum morbus, dum tegitur, inardescit: si confessione proditur, euaporatur. In hanc sententiam S. Cyprianus de sui temporis fidelibus, *Exhomologesim,* inquit, *peccatorum faciunt, salutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt.* Ergo

propter

propter medelam peccati, quatenus animæ vulnus est, confessio ista sacramentalis, tot Patrum iudicio, necessariò & fructuosè adhibenda est. Est & in confessione peccati sacramentali pudor saluberrimus, & verecundia extinguens peccatum. De qua sic Ambrosius: *Plurimum suffragatur reo verecunda confessio; & pœnam quam defensione euitare non possumus, pudore subleuamus.* Valet quoque ad fugam peccati in posterum verecunda confessio. *Quem commissi pudet* (ait idem alibi Ambrosius) *nescit postea tale aliquid committere, unde similiter erubescat.* De præpostero pudore non confitendi peccatum, in alia quadam Dominica aliqua diximus. Magnum & illud est confessionis sacramentalis beneficium, quod ipsius Ecclesiæ & consilio & precibus plurimum iuuatur, qui Ecclesiæ præposito confitetur. *Agitate pœnitentiam* (ait Augustinus) *qualis agitur in Ecclesiâ, ut oret pro vobis Ecclesiâ.* Sic Gregorius Magnus: *In commotione talem se, qui præest, exhibeat oportet, cui subditi ocula sua pandere non erubescant: ut videlicet eorum sordès exhortationis solatio & lachrymis orationis lauet.* Idem monet Origenes: *Quare medicum qui condolendi & compatiendi nouerit disciplinam; qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente.* Quod Ambrosium fecisse, quum suorum confessiones exciperet, scribit in eius vita Paulinus. Idem de sancto Eustachio, secundo Abbate Luxouienfi, & S. Columbanii discipulo, atque item de S. Hugone, Gratiopolitanò Episcopo, in vitis ipsorum apud Surium memoratur. Hanc confessionis vtilitatem Leo magnus tradit. *Sufficit,* inquit, *illa confessio qua primùm Deo offertur, tunc etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedat.* Denique Ambrosius adhortans ad hanc sacramentalem confessionem, *Fleat,* inquit, *pro te mater Ecclesiâ, & culpam tuam lachrymis lauet.* Porro quum peccatum, inter cetera quæ adfert mala, conscientia quædam sit perpetua carnificina; hoc acerbissimo stimulo confessio sacramentalis propriè liberat. *Quemadmodum enim in tristibus & aduersis rebus humanis, expletur lachrymis, egeriturque dolor; & quod in amici sinum effundimus, eo propemodum liberari videmur: similiter hic facit confessio.* Vnde Cyprianus, *Exhomologesim,* inquit, *conscientia frangunt, animi sui pondus exponunt.* Et vberius Augustinus: *Non contentis conscientia saniem collegerat, apostema tumebat. Cruciabat te, requiescere non sinebat.* Adhibet medicus fomenta

N n 4 vctbo

verborum: tu agnosce medici manum. Confitere. Exeat in confessione & defluat sanies. Medicorum autem nomine intelligit Augustinus cum Origene, totaque antiquitate, Sacerdotes. Sic scribit Origenes: *Christus quidem erat ἀρχιἄτρος, primarius medicus, qui posset curare omnem languorem. Discipuli vero eius, medici sunt, & post Apostolos in Ecclesia positi, quibus curandorum vulnerum disciplina commissa est, quos voluit Deus in Ecclesia sua esse medicos animarum.* Hæc ille. Cæterum, in confessione sacramentali animam pœnitentis mirabiliter exhilarari, quasiq̃ grauissimo pondere alleviari, quo prius premebatur, quotidiana fideiū experientia probat, qui confessionem hanc sacramentalem ea quæ par est pietate frequētant. Est postremò & hæc cōfessionis huius sacramentalis maxima virtus & fructus luculentus, quòd eam confessionem, quæ Deo necessariò facienda est, hæc inuitat, adiuuat, perficit. Tardi naturà sumus ad peccatorum memoriam recolendam. Vocat te Ecclesia ad hanc confessionem sacramentalem. Paras te, & recogitas dies & actus tuos, peccata recolis, recolendo compungeris, compunctus Deo confiteris, quod absque hac occasione facturus non eras. Rursum huius confessionis modus docet, quemadmodum apud Deum tua peccata confiteri debeas. Quem sanè modum didicisses fortè nunquam, nisi Sacramentū hoc esset. Postremò perficit, quia nihil est aliud hæc sacramentalis confessio, quam modus quidam, & determinatio eius quæ ad Deum fit: vt, si hæc rectè instituat, alteram rectissimè fieri necesse sit. Possunt & illa hoc loco ad confessionis sacramentalis admirabilem fructum annotari, quòd huius beneficio innumeræ ablatarum rerum restitutiones fiant, quòd plurimi è statu peccati exeant, alioqui nunquam exituri; quòd alios hæc vna confessionis necessitas à multis peccatis retrahat; quòd subditos & seruos in officio contineat, magnates & principes in saluberrima humilitate exerceat. Has & alias ob causas Dei sapientia Christus Dominus in hoc Euangelio remittendi peccata potestatem, & confessionem peccatorum sacramentalem, sine qua Ecclesia remittere non potest, pro sua infinita misericordia, & nostro incredibili bono instituit. Nunc ad tantum salutis nostræ medium subinde frequentandum, quæ mouere fideles possint, quædã subiiciam. Ac primùm quæcunque in alia Dominica contra dilatores & procrastinatores in causa salutis diximus, hic locum habent.

Confe

Hom. 1. in
Psal. 37.

5. Vtilitas.

1.

2.

3.

Vtilitates
alix.

De frequen-
tanda confes-
sione.

Dom. Septua-
ges. cxx. 40

Confessionem enim peccatorum sacramentalē, data confitendi oportunitate, & bona compunctione ac cōtritione præsentī, differre & procrastinare, aut quasi in annum expectare, grauis est dilatio, periculosa procrastinatio, sæpè etiam perniciofa de qua Apostolus dicit: *Tu secundum cor impœnitens tuum thesaurizas tibi iram in die ira.* Neque satis est dicere te pœnitere, quia cōtritus es, & doles de peccato, emendationē proponens, confiteri autem necesse nō esse. Aut enim illa tua contritio, veri nominis contritio est, iustus & vehemens de peccato dolor; & tunc profectò non solum data oportunitate confessarium adibis, sed etiam non data, diligenter quæres, vt pondus animi tui exponas, vt medici consilio vtaris, vt Ecclesiæ preces obtineas, vt ius communicationis recipias (quæ omnia Patres citati superius loquuntur) aut non est vera contritio, sed leuis aliqua compunctio, quam attritionem scholastici Theologi vocant; & tunc illa tibi ad pacem cum Deo obrinendam non sufficit, nisi sacramentalis confessio accedat, quæ facit ex attrito cōtritum, id est, vel quæ tuo dolori defunt, per clauēs Ecclesiæ, & beneficium redemptionis tibi applicatum, supplet; vel ipso actu sacramentali nouos motus & affectus in te sic excitat, vt contritus, & iusto dolore compunctus recedas, qui non nisi leuiter attritus accessisti. Quòd si verò eadem est ratio confessionis peccatorum, quæ est apertionis morborum corporalium (sic enim ait S. Basilius in hæc verba: *Omnino in peccatorum confessione eadem ratio est, qua etiam in apertione vitiorū corporis: & vt hac nequaquam quibusuis temerè homines aperiunt, sed ijs tantummodo qui rationem ea curandi tenent; sic peccatorum confessio fieri debet apud eos qui ea possunt curare:* quam etiam comparisonem tenent Origenes & Ambrosius supra citati) profectò si ille homicida sui censendus est, qui medico vulnus tempestiuè non aperit; erit quoque & is animicida, qui animæ suæ vulnera quàm primùm aperire & sanare detrectat. Neque verò hos rarò confitentes quicquam excusat, quòd Ecclesia non nisi ad annuam confessionem suos obligat. Nam sicut in veteri Lege præceptū illud, *Oculum pro oculo, dentem pro dente reddet, limes vindictæ & furoris, non fomes erat,* vt sapienter exponit Augustinus: sic hoc præceptum Ecclesiæ, de annua confessione, limes negligentia est, non fomes. Hoc est, non prouocat, non hortatur, vel illa lex Mosaica ad vindictam & talionem; vel hæc lex Ecclesia-

Rom. 2.

1.

2.

3.

4.

In reg. bren.
q. 229.

a Annuæ con-
fessio ab Ec-
clesia præce-
pta, non ex-
cusat à fre-
quentatione.
Contra Fau-
stianum
lib. 19. cap. 25.

Nn 5 stica

stica ad supinam negligentiam confitendi: sed tum illa lex vetus vindictam limitat, ne ultra æqualitatem excedat; tum hæc lex Ecclesiastica negligentiam terminat ne ultra annum se extendat. Non quòd annua confessio simpliciter cuius sufficiat, sed ne quis annuam excedere audeat. Ideo lex dicit: *Saltem semel in anno.* Ideo etiam tantæ negligentia pœnam grauissimam addit: *Vt semel in anno non confessus, viuens ab ingressu Ecclesia arceatur, & moriens Christiana careat sepultura.* Sed audiant isti Christi verba in Euagelio: *Nisi, inquit, pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* Similiter, ait; id est, repentino casu peribitis, sicut illi super quos cecidit turris Siloe, moxque parabolam subiungit de ficu infructuosa, de qua Dominus dicit: *Succide illam, ut quid terram occupat?* Vnde D. Augustinus: *Iudicet se ipsum homo in peccatis suis propria volũtate dum potest, nec detrectet, aut differat, aut dubitet confugere ad clauas Ecclesia.* Sic & D. Ambrosius: *Quid enim est quòd differas? An ut plura peccata committas? Ergo quia Deus bonus est, ideo tu malus? Aut diuitias bonitatis eius & patientia contemnis? Qui pœnitentiam & conuersionẽ differunt, dicuntur in Scripturis in cathedra pestilentia sedere, ut D. Ambrosius illa verba exponit, & addit: Sicut ij qui se in luto versant, quo magis voluntantur, eo amplius inquinantur; ita qui semel se luto improbitatis asperserit, nisi ab eo velociter exiliat, grauius sibi sui dedecoris cœnum per singulos dies lutulenta conuersationis obducit. Noli ergo stare in peccato. Hæc ille. Sic & Augustinus: *Hodie inest scrupulus, hodie fit confessio, hodie renuncietur scrupulo, hodie dimitatur, hodie laxetur. Non est ut dicas, Differt Deus veniam: tu noli differre medicinam tuam. Habes enim aliquid in animo quod te angit & sollicitat. Vtique si in domo esset lapis offensus oculos tuos, iuberet eum auferri de medio; maxime si aliquem paulo maiorem hospitem in domo tua esses recepturus. Cũ ergo Deum inuoces, & in te vocas; quomodo veniet ad te, cui locum, quo recipias, non mundasti?* Hæc ille. Si ergo quotidiana est Dei inuocatio, quotidiana debet esse animæ purgatio. Signanter dixit Sapiens: *Cogitationes iustorum iudicia, consilia impiorum fraudulenta.* Iusti enim seueri sunt sui ipsorum iudices, & circa suos defectus perpetua exercent iudicia, ea dolore, confessione, satisfactione expiando. Impiorum consilia, emendationem die in diem differendo, fallacia sunt, & quæ seipos maxime fallunt. Vnde in hæc verba Gregorius: *Reproborum proprium**

Cap. Omnis
vtriusq. sexus.

Luca 13.

Hom. 50. c. 10.

Lib. 2. cap. ult.
de pœnit.

Enar. in Psal. 7.
Simile.

Lib. de quibus
cap. 6.

Simile.

Exepl. 12.

Ma. ra. in Job lib.
25. c. 6.

proprium est, semper praua agere, & nunquam qua egerint retractare. Sed hac in re quomodo seipos fallunt, ostendit. *Sicut non sentimus quomodo crescunt membra, proficit corpus, mutatur species, &c. (hac quippe omnia nobis nescientibus aguntur in nobis) ita mens nostra, per momenta viuendi, ipso curarum usu à semetipsa permutatur, & non agnoscimus, nisi vigilanti custodia ad interiora nostra residentes, profectus nostros quotidie defectusque pensemus.* Hinc ergo, qui agenda pœnitentiæ tempus prætermittit, se ipsam perditẽ fallit, quòd paulatim crescentibus culpis, nec ea cognoscere, & multo minùs per confessionem illis mederi potest. Et igitur qui salubriter pœnitere & confiteri vult, non est diu differenda confessio. Peccatorum confessio est quasi animæ scopa, iuxta illud Dauidicum: *Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.* Atqui domus quæ frequenter scopis purgatur, raras & modicas fordes habet, facillimeque verritur: sin verò rarò purgetur, innumeras fordes contrahit, nec nisi multo labore fordes auferuntur. nam & aqua multa aspergenda, ne, quo plus veris, eo densiorem puluerem excites, qui & domum ipsam magis commaculet, & in oculos tuos inuolet, & in ipsum pauimentum recidat: & præterea interdum abradenda ferro terra, multaque vis adhibenda. Eodem planè modo qui sæpius peccata confitetur, & pauciora habet quæ confiteatur, & faciliùs multo id præstat; quum & citiùs ea recordetur, & clariùs à Deo illuminetur, & certius in singulis compungatur. At qui in menses aut annum differt, tam ingentem, vt plurimum, peccatorum molem condensat, &, vt loquitur Abacuc, *ita sibi aggrauat densum lutum*, vt nisi difficillimè acerrum illum explicet atque euoluet, nec sine magna lachrymarum copia vtiliter confiteatur. Illis enim maximè tunc opus erit, ne puluis peccatorum sine tali compunctione potius iterum in oculos resiliat, mentemque magis commaculet, quàm purget. Peccata enim sine iusto dolore recordari, est peccati magis fomentum quàm remedium: quia vt tristitia pœnitentiam in salutem stabilem operatur; ita absque tristitia non nisi voluptatem, ad confirmandam iniquitatem, recordatio peccati generat. Nec lachrymis modo vtunque aspersis, sed acti etiam compunctione opus erit, vt vera contritio confessionem integram atque legitimam eliciat. Quemadmodum sunt nonnulli, qui

Simile.

Confessio ani-
mæ scopa.

Psal. 76.

Simile.

Abac. 2.

Pintus in
Ezech. c. 21.

quis

Simile.

Confessio co-
dex rationa-
rius.

Simile.

Simile.

Jerem. 4.
Jerem. 13.

qui cum primum vident gladium rubigine aliqua affectum, illum statim exacuunt & perpoliunt, ut ad omnem usum paratus semper sit; alij semel in anno alij nunquam, nisi sint in extrema necessitate constituti; unde sæpè accidit, ut, quum maximè necesse sit, gladium è vagina educere nequeant; ex quo efficitur, ut vtrumque in sterquilinum proiciatur: sic sunt nonnulli, qui quum intelligunt, animam crimine aliquo esse contaminatam, confestim se conferunt ad expolitorum, hoc est, ad confessarium, ut expurgetur, & expietur, & expoliatur; qui omnium & prudentissimè & saluberrimè faciunt: alij non nisi post annum, aut in extremo mortis periculo id præstant; quorum est acerba & periculosa conditio. Est porro confessio quasi quædam rationum nostrarum supputatio inter nos & Deum, codex-que rationarius de debitis à nobis cum Deo contractis, unde quotidie dicimus: *Dimitte nobis debita nostra*. Atqui ut ille mercator nunquam rem faciet; nec ille œconomus domino suo bonas rationes vnquam reddet, qui non nisi post annum de illis reddendis cogitat; sic profectò Deo non placet, suamque salutem in maximum discrimen adducit, qui non nisi post annum confitetur, data illi interim confitendi oportunitate, & peccatorum grauitate præsentem medelam postulante. Qui semel tantum in anno in Paschate confitetur, & videns alios omnes ad confessionem pergere, vadit & ipse, ut mundetur cum aliis; quum toto anno præcedente dissolutam vitam agens, & creberrimè peccans, nullam eorum rationem subduxerit; similis est carbonario alicui, qui subito in urbem veniens, vidensque lotricem aliquam lintea mundantem, se celeriter tunica sua, cum qua longo tempore carbones coxisset, exuens, eam rogaret, ut; nulla interposita mora, suam quoque tunicam ita mundare velit, sicut cetera lintea candidissimè lota cernit. Nam ut huic carbonario rectè responderet mulier, absurdum illum petere, quum tunica illa carbonaria non ita vnica lotione dealbari possit, sed variam prius operam requirat, quàm ut ad pristinum suum candorem vestis ita diu denigrata redeat: sic superficiali isti pœnitenti responderi possit: *Denigrata est super carbones facies tua. Non potest tam citò Aethiops dealbari, nec varietates suas pardus tam citò immutare*. Magnam prius animi compunctionem, diligentem peccatorum supputationem, meliorem antea vitæ rationem adferri oportuit. Contra istos pœnitentiæ dilato-

res

res pulchrè sic scribit Chrysostronus: *Peccantes non dolere, Hom. 46. ad pop. magis Deum indignari facit & irasci, quàm peccare. Tu quidem Ant. hominem exacerbans, & amicos, & vicinos, & ianitores rogas, Simile. & pecunias impendis, & multos absumis dies accedens & supplicans. Deo autem exacerbato, oscitamus & recedimus, & deliciis ac ebrietati vacamus? Quomodo non inde magis eum irritamus? Dedit igitur Christus Redemptor Ecclesiæ suæ remittendi peccata potestatem; sed dedit & retinendi: ut intelligamus, ad remissionem consequendam, magnam ex parte nostra diligentiam requiri. Neque enim remittit aut retinet Ecclesia prout vult, sed prout pœnitentes suos venia dignos aut indignos animaduertit: quare confessionem delicti necessariò flagitat, & ad frequentem confessionem sedulò hortatur. Vide etiam quædam huc pertinentia in Dominica 3. Quadragesimæ, textu primo circa *damonium mutum*.*

5. *Thomas, vnus de duodecim, non erat cum eis quando venit Iesus.*

Lo c v s moralis de bonorum consortio ac societate diligenter retinenda. Si Apostolus iste Thomas cum cæteris adfuisse; quando Christus, ingrediens ianuis clausis, ostendit illis manus & latus, cum cæteris haud dubiè Christi resurrectionem credidisset. Sed quia cum eis non erat, Christi apparitione & consolatione caruit, ideoque in incredulitatem solus incidit, cæteris credentibus; quia solus abfuit, cæteris in vnum congregatis. Ad eò valet quod Scriptura dicit: *Cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris*. Et iterum: *Qui cum sapientibus graditur, sapiens Psal. 17. erit: amicus stultorum, similis efficietur. Et rursus: Si videris Prou. 13. sensatum, euigila ad eum, & gradus ostiorum illius exteras per Eccli. 6. tuus. Nec huius rei exempla in Scripturis desunt. Benedixit Gen. 32. Dominus domui Aegyptij propter Iosaph, & multiplicauit eam in adibus quàm in agris cunctam eius substantiam. Quid, quòd Saul ipse & impius, & impiè agens, Dauidem persequens, vbi ad locum venit vbi erat cuneus Prophetarum, factus est 3. Reg. 18. etiam super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat cum cæteris coram Samuele. Eliseus Propheta quum à Ioram Rege impio rogaretur ut pro eo contra Moab Deum deprecaretur, respondit illi: *Viuat Dominus 4. Reg. 3. exercituum in cuius conspectu sto, quòd si non vultum Iosaphat Regis**

Regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem. Ita propter Iosaphat Regem iustum, Ioram Rex impius servatus est. Certè & Petrus à discipulis seiunctus, & in atrio Caiphæ solus, Christum negavit. Loth ab Abraham seiunctus, multa pertulit incommoda. 1. à Barbaris captus est. 2. facultates eius in Sodomis accensæ sunt. 3. Inebriatus, stuprum duabus filiabus intulit. Appositè D.

Iosaphat in Gordianis Mart.

Basiliius: *Quemadmodum suavia aromatum odoramenta proprium quiddam per aërem continentem spirant, quibus præsentibus recreantur, ita vir bonus toti sibi commorantium contubernio salutaris & iucundus est.* Extincti carbones, ardentibus admixti, statim ardebunt. Accede ad titionem ardentem, hominem iustum; virtutis ignem citò concipies. *Vbi duo aut tres congregati fuerint in nomine meo (ait Christus) ibi ego sum in medio eorum.* Ergo in societate bonorum inuenitur Christus. Crates, Stilbonis auditor, quum vidisset adolescentem secretò ambulantiem, interrogavit quid illic solus faceret. Cui respondentem, Mecum loquor, dixit Crates: *Cave, rogo, & diligenter attende, ne cum homine maligno loquaris.* Censuit hominem solo nihil periculosius, nisi magna ipse sit virtute præditus. Vnde illud alterius sapientis: *Homo solitarius aut Deus, aut bellua.* Plura huc pertinentia vide in aliis Dominicis.

Matth. 17.

Sen. lib. 1. ep. 10.

Deum. 6. post Epi. text. 3. & Dom. 3. post 1. et. text. 1.

EVANGELIUM DOMINICÆ
II. POST PASCHA.

Ioan. 10.

DIXIT Iesus Phariseis: *Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriae, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Sicut novit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient: & fiet unum ovile, & unus pastor.*

PERI

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ego sum pastor bonus.* De pastoralis Christi Redemptoris dilectione, cura, labore.
2. *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.* De officio boni pastoris, & duplici eius charitate.
3. *Mercenarius videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit.* De mali pastoris vitiis & defectibus.
4. *Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas.* De veris notis & signis, quibus suas oues Christus cognoscit.
5. *Et oues meæ cognoscunt me.* De cognitione Christi, omnibus Christianis necessaria.
6. *Sic it novit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis.* De cumulatissima & longè maxima Christi Redemptoris in nos, & nostra erga illum dilectione.

1. *Ego sum pastor bonus.*

LOCVS moralis de pastoralis Christi Redemptoris dilectione, cura, labore. Hoc enim pastoris vocabulo significat Christus, quantum nos diligit, quam curam nostri habet, quanto labore salutem nostram procuraverit. Quæ tria paucis verbis explicabimus. Primum hoc ipsum dilectionis est, quòd non ab illis quæ dominium, potestatem, iudicium significant, se denominat Christus, non Creatorem cæli & terræ, non iudicem viuorum & mortuorum, non Regem regum, & Dominum dominantium; sed ab eo quod amorem notat, & dilectionem sonat. Sicut alias dixerat; *Ego sum lux mundi; panis vita; vitis vera; via, veritas, & vita;* quæ omnia bonitatem dicunt, & benefica nomina sunt: sic in hoc Euangelio Pastorem se nuncupat, & Pastorem bonum, benignum, amantiem ouium suarum, diligentem, industrium, laboriosum. Deinde dilectionem pastorem sequentia verba declarant: *Ego animam meam pono pro ouibus meis.* De quibus mox aliqua dicentur. Rursum quanta hæc dilectio, quòd in cibum & potum seipsum nobis dederit! De qua re sic appositè Chrysostomus: *Quis pastor oues pascit proprio cruore? Et quid dico pastor? Matres multæ sunt, quæ post partus dolores, filios alijs tradunt nutricibus. Hoc autem ipse non est passus; sed ipse nos proprio sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat.* Et alibi de hac sua in nos pastoralis dilectione Christum loquentem sic introducit:

Christi in nos dilectio.

Ioan. 8. 6. 15. 27.

Ioan. 10.

Hom. 60. ad pop. Antioch.

Mat. 23. in Ioan.

Pater

Regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respicissem. Ita propter Iosaphat Regem iustum, Ioram Rex impius seruatus est. Certè & Petrus à discipulis seiunctus, & in atrio Caiphæ solus, Christum negauit. Loth ab Abraham seiunctus, multa pertulit incommoda. 1. à Barbaris captus est. 2. facultates eius in Sodomis accensæ sunt. 3. Inebriatus, stuprum duabus filiabus intulit. Apposîtè D. Basilius: *Quemadmodum suauia aromatum odoramenta proprium quiddam per ærem continentem spirant, quibus presentes recreantur; ita vir bonus toti sibi commorantium contubernio salutaris & iucundus est.* Exincti carbones, ardentibus admixti, statim ardebunt. Accede ad titionem ardentem, hominem iustum; virtutis ignem citò concipies. *Vbi duo aut tres congregati fuerint in nomine meo* (ait Christus) *ibi ego sum in medio eorum.* Ergo in societate bonorum inuenitur Christus. Crates, Stilbonis auditor, quum vidisset adolescentem secretò ambulantiem, interrogauit quid illic solus faceret. Cui respondentem, Mecum loquor, dixit Crates: *Cave, rogo, & diligenter attende, ne cum homine maligno loquaris.* Censuit hominem solo nihil periculosius, nisi magna ipse sit virtute præditus. Vnde illud alterius sapientis: *Homo solitarius aut Deus, aut bellua.* Plura huc pertinentia vide in aliis Dominicis.

EVANGELIUM DOMINICÆ

II. POST PASCHA.

DIXIT Iesus Phariseis: *Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propria, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocẽ meã audient: & fiet vnũ ouile, & vnus pastor.*

PERI

PERICÔPE moralis huius Euangelij.

1. *Ego sum pastor bonus.* De pastoralis Christi Redemptoris dilectione, cura, labore.
2. *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.* De officio boni pastoris, & duplici eius charitate.
3. *Mercenarius videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit.* De mali pastoris vitiis & defectibus.
4. *Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas.* De veris notis & signis, quibus suas oues Christus cognoscit.
5. *Et oues meæ cognoscunt me.* De cognitione Christi, omnibus Christianis necessaria.
6. *Sic et nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis.* De cumulatissima & longè maxima Christi Redemptoris in nos, & nostra erga illum dilectione.

1. *Ego sum pastor bonus.*

LOCVS moralis de pastoralis Christi Redemptoris dilectione, cura, labore. Hoc enim pastoris vocabulo significat Christus, quantum nos diligit, quam curam nostri habet, quanto labore salutem nostram procurauerit. Quæ tria paucis verbis explicabimus. Primum hoc ipsum dilectionis est, quòd non ab illis quæ dominium, potestatem, iudicium significant, se denominat Christus, non Creatorem cœli & terræ, non iudicem viuorum & mortuorum, non Regem regum, & Dominum dominantium; sed ab eo quod amorem notat, & dilectionem sonat. Sicut alias dixerat; *Ego sum lux mundi; panis vita; vitis vera; via, veritas, & vita;* quæ omnia bonitatem dicunt, & benefica nomina sunt: sic in hoc Euangelio Pastorem se nuncupat, & Pastorem bonum, benignum, amantiem ouium suarum, diligentem, industrium, laboriosum. Deinde dilectionem pastorem sequentia verba declarant: *Ego animam meam pono pro ouibus meis.* De quibus mox aliqua dicentur. Rursum quanta hæc dilectio, quòd in cibum & potum seipsum nobis dederit! De qua re sic apposîtè Chrysostomus: *Quis pastor oues pascit proprio cruore? Et quid dico pastor? Matres multa sunt, quæ post partus dolores, filios alijs tradunt nutricibus. Hoc autem ipse non est passus; sed ipse nos proprio sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat.* Et alibi de hac sua in nos pastoralis dilectione Christum loquentem sic introducit:

Pater

E. in Gordia-
nus Mart.

Matth. 17.

Sen. lib. 1. ep. 10.

Dom. 6. post Epi-
scopi. 3. & Dom.
3. post Pet. 1. 10.

Ioan. 10.

Christi in nos
dilectio.

Ioan. 8. 6. 15. 17.

Ioan. 10.

Hom. 60. ad pop.
Antioch.

Matth. 23. 10. 12.

Parentes saepenumero liberos suos aliis alendos dederunt: ego autem mea carne alo, me vobis exhibeo, omnibus faueo, omnibus optimam de futuris spem praebeo. Qui in hac vita ita se nobis exhibet, multo magis in futura. Vester ergo frater esse volui, & communicavi carnem propter vos & sanguinem: & per qua vobis coniunctus sum, ea rursus vobis exhibui. Haec est in hoc genere Christi dilectio plusquam pastoralis. Porro alij pastores, vt ab ouibus suis magis diligantur, vestes suas humanas interdum deponunt, & vellus ouinum induunt, eoque vestiti per agros incedunt. At Christus pastor sic oues suas dilexit, vt, *quum in forma Dei esset, seipsum exinaniuerit, formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo, cum hominibus conuersatus*, hominum salutem operatus fuerit. Porro Christus est ille bonus pastor, qui cum haberet oues nonaginta nouem, id est, nouem ordines Angelorum, decies multiplicatum; tamen illis relictis, *venit ad vnam ouem qua perierat*, genus humanum, donec inueniret eam: & *quum inuenisset eam, posuit in humeris suis gaudens, &c.* Venit enim *ad oues qua perierunt domus Israel*: & in hoc Euangelio dicit, quod *adhuc alias oues habet, qua non sunt de hoc ouili filiorum Israel secundum carnem, quas etiam oportet illum adducere*. Est hic ergo bonus pastor, qui non solum ouem perditam quaerit, sed & ouile suum, aliis emptis ouibus, (*empti enim sumus pretio magno*) vehementer amplificat: vt tam Gentium quam Iudaeorum illa vox sit: *Ipse Dominus Deus noster: nos autem populus eius, & oues pascua eius*. Haec fuit Christi ergo nos dilectio pastoralis. Sed nunc vide quantam nostri curam hic pastor noster Christus gerat. Hoc vt Christus exprimeret, comparat se gallinae, pullos suos congreganti, qua nullum est sollicitius animal, nec magis tenere suorum amans: quod tribus modis manifestum facit: vno quod sub alis suos illos perpetuo fouet, altero quod voce proprie materna illos assidue congregat, tertio quod aequè vnum pullum ducens, sollicita est, ac si decem duceret. Nec enim illa voce, nisi dum pullos habet, vtitur; nec alia ferè auis, nisi perdix & phasiana, quae siluestres quaedam gallinae sunt, ita pullos suos congregat. *Quoties, inquit, volui vos congregare, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas suas, & noluisistis!* Vox Christi congregantis nos sub umbra alarum suarum est illa: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos*. Item illa, vox quum in templo clamauit: *Si quis sitit, veniat*

Simile.

Ebrilip. 2.

Luca 15.

Matth. 23.

Ioan. 10.

1. Cor. 6.

Psalms. 99.

Christi cura
pastoralis.

Matth. 24.

Matth. 11.

veniet ad me, & bibat. Rursum illa: *Ego sto ad ostium & pulso. Si quis aperuit mihi, intrabo, & cenabo cum illo*. Sed & *Ioan. 7. Apocal. 3.* eius vox est, quum per Prophetas suos olim loquebatur: *Ego quasi nutritus Ephraim portabam eos in brachiis meis, & nescierunt quod curarem eos. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis, & ero eis quasi exaltans iugum super maxillas earum, & declinaui ad eum vt resceretur*. id est: Sicut arator, diurno labore finito, aufert iugum ab ore bouis, vt vescatur; sic ego meorum labores medijs consolationibus refocillo, & perpetuam eorum curam habeo. Christi etiã pastoris nostri vox apud Prophetam est, vbi de populo suo futuro dicit: *Ergo ero ei murus igneus in circuitu, & in gloria ero in medio eius*. Est enim in medio nostri hic bonus pastor noster, sicut Rex in medio apum, vt omnes dirigat; sicut sol in medio caeli, vt caeterae stellae ab eo lumen accipiant; sicut centrum in medio circumferentiae, vt omnes lineae ab eo dependant; sicut magister in medio discipulorum, vt omnes ab eo discant; denique sicut pastor bonus in medio ouium, qui absque acceptione personarum omnes aequaliter amat, omnium salutem procurat, omnibus iustitiam administrat. Porro in modum gallinae aequè de vnoquoque sollicitus est, ac de omnibus, iuxta illud Pauli: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me*. Ex hac cura pastorali Christus in terris quum esset, *pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo*, vt Petrus dixit; nunc autem in gloria Patris, *nobiscum tamen est omnibus diebus, usque ad consummationem seculi*, vt ipsemet profitebatur: nempe per gratiam suam, per sacramenta salutis, per alios pastores & doctores quos Ecclesiae suae dedit, denique per Spiritum sanctum suum, quem misit in corda nostra, *ne relinqueret nos orphanos*, abiens ad Patrem. Sed de hac cura & prouidentia Dei paterna erga nos, iam in aliis * Euangeliiis aliqua diximus. Est praeterea Christus pastor bonus, quia non solum magna dilectione & ingenti cura, sed etiam multo labore salutem nostram procurauit. *Non enim corruptibilibus auro & argento, sed pretioso sanguine suo redemit nos à vana conuersatione nostra*. Vide super Dominicam Quinquagesimae, text. 2. *Perambulabat quoque vicos & castella, predicans Euangelium regni, vt oues errantes salutari cibo pasceret, & dispersa congregaret in vnum*. *Eratis sicut oues errantes, sed conuersi estis ad Episcopum & pastorem animarum vestrarum*. Iacob sic Laban auunculum suum.

Simile.

Zachar. 2.
Similia.Actor. 3.
Matth. 28.Ephes. 4.
Ioan. 17.
* Domin. 4. pass.
Epipha. text. 2.
Dom. Septuage.
text. 1.
Christi labor
pastoralis pro
ouium salute.

: Petr. 2.

Genes. 31.
Simile.

Ioan. 18.

Esai. 53.

Ioan. 16.

Matth. 8.
Luc. 6.

Esai. 63.

Zachar. 12.

suum, cuius oves multis annis pauerat, alloquitur: *Viginti annis fui tecum. Oves tuae & caprae steriles non fuerunt. Arietes gregis tui non comedi. Nec captum à bestia ostendi tibi: ego damnatum omne reddebam. Quicquid furto peribat, à me exigebas, die noctisque aestu urebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.* Boni & laboriosi pastoris hae voces erant. Sed multo veriùs ac fortiùs hęc omnia Christus Dominus Deo Patri, cuius oves pascebat, dicere potest: Triginta tribus annis in summa paupertate & humilitate seruiui tibi. Ne oves tuæ steriles essent, caelesti doctrina eas diligenter paui, *Docens in synagogis & in templo, quò omnes conueniebant:* sed & admirandis operibus atque exemplis, vt fructus bonotum operum facerent, instruxi. Omne damnatum quod infernalis lupus illis intulit, ego in corpore meo persolui, *portans iniquitates eorum, vt liuore meo sanarentur, & disciplina pacis eorum.* id est, disciplina per quam illi pacem apud te consequerentur, tibi reconciliati, teque placato, *super me esset, & super corpus meum. Neque perit ex illis quisquam quos dedisti mihi, nisi filius perditionis,* id est, qui seipsum perdidit. Vt gregem tuum seruarem, aestu & gelu vrgebar, *non habens vbi reclinare caput meum.* Somnus quoque fugiebat ab oculis meis, dum *pernoctarem in montibus in oratione Dei.* Sed & vltra hęc omnia pasco illos in perpetuù meo proprio sanguine; & carnem meam illis manducandam in Sacramento sempiterno reliqui. Quod vt facerem, priùs in cruce sanguinem fudi, & carnem meam crucifigendam dedi: non ferens interim vt quisquam ex meis tangeretur, nec ipse Petrus, etsi vni ex satellitibus, qui ad me capiendum venerant, auriculam gladio abscidisset. *Torcular calcavi solus, nec erat de gentibus vir mecum.* Hęc & alia innumera de suis pro nostra salute laboribus hic bonus pastor dicere poterit, non *lumens iurgio propter ingratum Laban,* vt Iacob; sed plenus zelo, & ardens dilectione propter nos ingratos, qui tanti pastoris dilectionem admirabilem, curam & sollicitudinem ingentem, labores maximos, debito amore & obsequio non prosequimur. Hęc Pastoris Christi consideratio, magnas in nobis mutuæ dilectionis flammis accendere debet. Monet nos Zacharias Propheta; *Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam: & si non, quiescite.* Nempe prædixerat apud Prophetam Deus, quòd Iudæos desereret, dicens: *Non pascam vos. Quod moritur, moriatur, & quod succiditur, succidatur.* Moxque ad Gentes

Gentes sermonem conuertens, quos *pauperes gregis* ibi vocat Propheta, mercedem sui laboris petit. Sed quænam hæc merces est? Non certè illa de qua statim subiūgit Propheta, Iudæorum impietatem sublannans, *Decorum pretiū quo apretiatum sum ab eis: & tuli triginta argenteos, & proieci illos in domum Domini.* quod fuit pretium proditori Iudæ datum. Et sic qui impiè ac flagitiosè viuunt, simili pretio ac mercede Christi labores cõpensant. quod sic alius Propheta expressit: *Si interrogauerit populus iste, Quod est onus Domini? dices: Vos estis onus Domini. Proiciam quippe vos, dicit Dominus.* Nempe onus Domini sunt qui impiè agunt, quos in magna patientia sustinet. Sed merces Domini est, vt eius voluntatem faciamus, vt simus oves obsequentes. *Oves, inquit, mea vocem meam audiunt: alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo.* Interrogat Propheta: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* moxque respondet: *Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.* Hęc est perpetua commemoratio mortis Dominicæ, & laborum Christi pastoralium grata recordatio. Sed sequitur præterea: *Vota mea Domino reddam coram omni populo eius.* Vota videlicet quæ in baptismo omnes emisimus, de Satana abrenunciando, qui alienus ille est, quem sequi non debemus.

2. Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.

Lo c v s moralis de officio boni pastoris. Quum enim se bonum pastorem Christus vocasset, antequam, ipse facturus sit, exponat; ostendit quid sit demù esse bonum pastorem, & quid esse mercenarium, qui non est bonus pastor. Dicit ergo bonum pastorem, & hoc nomine dignum illum esse, qui sic oves ipsi commissas diligit, vt non solum (quod in præcedentibus docuit) *vocet eas nominatim,* id est, singulorum curam habeat, & *agnoscat vultum pecoris sui,* vt alia Scriptura dicit; nec solum *vt educat eas,* scilicet ad pascua idonea, *vt sit potes exhortari in doctrina sana,* quod Paulus pastori præscribit; nec denique tantum *vt ante eas vadat,* bonis exemplis præluceat, factus, *forma gregis ex animo,* vt Petrus loquitur: sed etiam vt, vbi res id postulat, vitam & sanguinem pro salute gregis fundere nõ dubitet. Hęc autem tanta obligatio ex duplici charitate oritur, vnicuique pastori prorsus necessaria, Prima charitas erga Christum est, altera erga proximum, & oves ipsas,

Joan. 21.

Lib. 2. de Sacerdotio.

In Apologet. Simile. De prouidentia Dei sermo.

Joan. 4. Exemplum. 1. Corinth. 15. 2. Corinth. 22.

2. Corinth. 11. Simile.

2. Corinth. 11. Homil. 2. de laudibus Pauli.

Philip. 1.

quarum curam suscepit. De priori Christus ad Petrum dicit: *Diligis me plus his? Pasce oues meas.* Quæ verba considerans D. Chrysoſtomus, *Quum de Eccleſia*, inquit, *profetur, agit, illi soli in medium prodeant, qui ita charitate reliquis excellunt, quantum corporis magnitudine Saul reliquum populum superauit quum in Regem crearetur.* Erat autem ab humero & sursum omnibus excelsior. Fieri enim non potest vt Christi officia bene fungatur, qui Christum præ cæteris non diligit. Christus medicus animarum nostrarum fuit. *Medicina autem, quam Christus attulit, ministri & cooperarij sumus* (ait Gregorius Nazianzenus) *quotquot aliis proponimur.* *Quemadmodum autem familia ac ministri medicorum* (ait S. Chrysoſtomus) *quo erga dominos suos beneuolentia maiore afficiuntur, eo pluribus verbis in solandis agris utuntur, eo sollicitius & curiosius circa agrum satagunt; sic in animarum cura pastores.* Debet ergo pastor, vt Christi personam gerit, sic Christi viscera induere: vt sit *cibus eius*, id est, sola voluptas, *facere voluntatem eius qui misit eum, vt perficiat opus eius*, sicut Christus de seipſo loquitur. Sic Paulus: *Quotidie morior propter gloriam vestram, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.* Et iterum: *Non quero, quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens, minus diligar.* Hic est alius bonus pastor; qui verè potuit dicere: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Reges terræ nõ nisi eos prouinciarum suarum Gubernatores & Proreges constituunt, quos sibi fidelissimos, & honoris regij studiosissimos arbitrantur: ideoque, quantum fieri potest, sanguine sibi coniunctissimos præficiunt. Similem Christus affectum ab eis, qui eius vicem in terris tenent, postulat. Altera huius obligationis radix est charitas, qua erga ouile ipsum præditus esse pastor debet, & habere viscera Pauli sic loquentis: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* Vnde D. Chrysoſtomus: *Nullus sic sum deservit peccata, sicut Paulus aliena. Ideo optat anathema esse pro fratribus suis in carne.* Vnde acerbius tulit illos non saluari, quam seipsum perire. Huius etiam affectus & illa verba sunt: *Quid eligam ignoro, coarctor autem è duobus; desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius. Permanere autem in carne necessarium propter vos.* Et hoc confidens scio, *quia manebo & permanebo ad profectum vestrum, & gaudium fidei.* Ecce in tali conflictu, vbi hinc summum bonum

bonum suum, totaque beatitudo, illinc ouium vtilitas stabat, vicit amor ouium. Sic D. Martinus, Turonensis Episcopus, morti proximus, fletibus circum se suis, & dicens: *Cui nos pater derelinquis? inuadent gregem tuum lupi in vita eius rapaces;* sic orat ad Dominum: *Domine, si populo tuo sum adhuc necessarius, non recuso laborem.* Certè in quibus sunt flagrantis charitatis indicia, eos Deus ad officium pastorale vocare solet; quod de Moyſe, de Petro, & de Paulo his verbis notauit S. Augustinus: *Petrus, post percussum gladio Malchum, factus est pastor Eccleſie. Moyses, post percussum Aegyptium: quem abscondit in sabulo; factus est Rector Synagoga. Pauli sanctia, Eccleſiam persequentis, siluestre erat vitium; sed magnæ fertilitatis indicium.* Hæc ille. Chrysoſtomus amicum suum Basilium fraude quadam ad Episcopatum suscipiendum induerat. Eius rationem hanc postea reddidit, eò quod periclitantem in iudicio amicum vt liberaret, in mediâ pericula vltro se cõiecit, ne quidem ab amico rogatus; aliisque hoc eius factum postea improbantibus, respondit: *Ego aliter amare non didici.* Hinc enim coniecturam accepit Chrysoſtomus; eum non secus oues Christi amatum, quam amicum dilexerat. Hæc igitur gemina dilectio, Dei & proximi, non vulgaris, sed ardēs, & præ cæteris, vt Christus à Petro requisit, fortitudinis pastoralis radix & fundamentum est, quæ facit vt animam ponant pro ouibus suis; quoties vel Dei gloria, vel salus ouium id postulat. Huius fortitudinis pastoralis exempla aliqua in alia Dominica protulimus. Sed excellit in hoc genere sanctus Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, qui mortem minitante sicario, *Ego verò, inquit, pro Domino meo mori paratus sum; vt Eccleſia Anglicana meo sanguine pacem & libertatem assequatur. Quod & factum est.*

3. Mercenarius autem videt lupum venientem, & dimittit oues & fugit, quia mercenarius est: &c.

Locus moralis de mali pastoris vitiis & defectibus. Mercenarius Hunc mercenarium Christus vocat, quia solum presentem mercedem sui laboris respicit, ouium salute non respicit. Quum pastor proprias oues pascit, earum maximam curam habet, quia ad eum pertinent. Qui alienas oues mercede conductus pascit, quia non sunt propriæ oues, frequenter eas ita negligit, vt venienti lupo, aut aliis periculis, obicere se nolit propter salutem ouium. Iacob

O o 3 pascebat

Exemplum: Severus Sulpitius

Contra Faustum; lib. 22. cap. 70.

Exemplum: Chrysoſt. lib. 2. de Sacerdotio.

Joan. 21.

Domini. 2. Aduent. text. 9. Exemplum: In vita eius apud Surium & in nostro Apologet.

pascebat oves auunculi sui Laban, non proprias. David pascebat oves patris sui Isai. Moyses pascebat oves soceri sui Ietro. Et tamen mercenarij in sensu Christi non erant, sed tanquam proprias sic pascebant eas. Omnis pastor Ecclesiasticus pascit oves Christi, non suas: officio quidem, cura, commissione, dilectione suas, adeoque proprias, ut Christus hic loquitur; sed proprietate non suas, at Christi, qui suo sanguine eas acquisiuit, factus propterea *Caput super omnem Ecclesiam*. Mercenarius ergo hic dicitur, qui affectu talis est, qui (ut ait hic Christus) *non est pastor*, affectu scilicet, etsi officio; & cuius oves non sunt propriae. affectu nempe & dilectione, etsi officio sint propriae. quod aliis verbis expressit, dicens: *Quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus*: id est, non curat ouium salutem, sed suum commodum. Est itaque mercenarius hoc loco sicut aduocatus conductitius, sed auarus, qui clientis causam perfunctorie agit; quia non pertinet ad eum de causa, siue cadat, siue obtineat. Bonus pastor est sicut ipsemet reus, suam ipsius causam acerrime agens; ideoque omnem sibi factam iniuriam studiose amplificans, & omnia iuris remedia diligentissime inquirens. Hunc mercenarium describit Ezechiel: *Lac comedebatis, & lanis operiebamini; regem autem meum non pascebatis. Quisquis enim* (ait Augustinus) *ita Prapositus est, ut in eo quod Prapositus sit gaudeat, & honorem suum quarat & commoda sua sola respiciat, se pascit, non oves, & mercenarius est*. Est autem hic mercenarius duplex. Alter ex fine & occultus, alter aperte flagitiosus. Ex fine & occultus est, qui spe lucri aut honoris pascit; sed sine scandalo viuit. De hoc dicit Christus quod *non est pastor*, id est, ait S. Gregorius, *Pastoris nomen non meretur, quia plus terrenam substantiam quam oves diligit*. De istis dicit Apostolus, quod *per occasionem Christum predicant, non propter bonam voluntatem, & ex charitate. Docet autem per occasionem, non caste* (ait Augustinus) *qui propter sua commoda, siue pecunia, siue honoris & laudis humana, id facit*. De istis ait S. Hieronymus: *Ignominia est omnium sacerdotum, proprijs studere diuitijs*. Magna sane ignominia; quia facit eos ex bonis pastoribus turpes mercenarios. Nec ignominia haec tantum est, sed & magna stultitia. Bonus enim pastor & temporale commodum accipit, quia meretur (*Dignus est enim operarius mercede sua*) & mercedem quoque aeternam non amittit, quia ad necessitatem illud accipit, non ad cupidita

Act. 20.
Ephes. 1.

Simile.

Ezech. 34.
Lib. de Pastoribus, cap. 1.

Mercenarius duplex.

Hom. 14. super Euang. Philip. 1.

De verb. Dom. serm. 49.

Epist. ad Neptianum.

Luca 10.

piditatem; nec principaliter illud quaerit, sed illud omne sibi adiici intelligit, & non nisi per accidens dari: ideoque, quum apparuerit Princeps pastorum, percipiet immarcescibilem gloria coronam. Sed mercenarius ita bonum & commodum suum temporale auidè prosequitur, ut propter illud vnū perdat alterū, & propter vilius perdat excellentius, & propter momentaneum perdat aeternū. Duo fratres, quorū maior natus ex legitima vxore, minor ex concubina natus fuerat, mortuo cōmuni parente, hæreditatem ex loci cōsuetudine sic diuiserunt, ut fortibus iactis alter hæreditatem diuideret, facta diuisione eligeret alter. Quū super natu maiore fors diuidendi cecidisset, posuit ex vna parte totam hæreditatem, quoad omnia bona tam immobilia quàm mobilia: ab altera parte posuit concubinā, quæ in partem hæreditatis cesserat. Minor natus, carnali amore ductus, matrem concubinam elegit, hæreditate tota excidit. Sic mercenarius, sic quilibet animalis & carnalis homo, auarus, ambitiosus, luxuriosus, ut carni & carnalibus bonis adhæreat, amittit caelestia. Capo, si in ventre deplumetur, pullos gallinaceos libenter aler; non amore pullorum, sed ut ab illis calefiat. Sic mercenarius pastor, filios spirituales ad se colliget & fouebit; non ex amore ouium, sed ut plumis eorum, & bonis temporalibus calefiat ac foueatur. Alterum genus mercenariorum descripsit Christus, quum de Pharisæis diceret: *Qua dicunt, facite; qua autem faciunt, nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt. Mercenarios enim nostros* (ait Augustinus) *in his verbis designauit*. Vterque iste mercenarius videns lupum venientem, siue ille hæreticus sit, rapiens gregem, & mactans ac perdens, siue malus ac improbus sit, qui aut terrore, ut potentes, impediunt, ne liberè data potestate vtantur; aut blanditijs & muneribus, ut adultores, corrumpunt, ut officium suum negligant; siue denique diabolus sit, qui oves ad peccandum induxit; fugit, & dimittit oves. Nihil profus durum pati, nullam rei familiaris aut honoris iacturam subire vult. Ideo adhuc venientem lupum fugit; non expectat donec venerit, donec vim aliquam intulerit. Stat post principia, primus in fuga, postremus in prælio; nempe hunc lupi videre priores, & magis murum quàm piscem reddidere. *Canis enim mutus est, non valens latrare, sed attrētus ad offam*. De his Ezechiel: *Quasi vulpes in desertis* Prophetæ tui Israel erant. Rectè hypocrisis mercenarij vulpes vocantur. Nam ut vulpes non nisi

Simile.

Matth. 24.
Tract. 40. in Ioan.

Esaie 56.

Ezech. 13.
Simile.

domesticis aibus infidiatur, gallinis, pullis, anseribus, an-
 tibus; sic isti mercenarij hypocrite familiares suos maxime
 decipiunt: & vt in vulpe sola pellis aliquid valet, caro ad
 nihil est utilis; sic hypocrite mercenarij exteriora magni
 aestimantur, interiora nullius sunt pretij. Sequitur in Eze-
 chiele: *Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum
 pro domo Israel, vt staretis in pralio in die Domini.* Sed vberius
 Zacharias Propheta: *Dixit Dominus ad me; Adhuc sume tibi
 vasa pastoris stulti.* De hoc enim docendi genere in alia Do-
 minica diximus. Sunt autem vasa pastoris stulti; vas oleo
 vacuum, pera absque cibo, fistula rauca, quæ vix possit au-
 diri, baculus ferreus, qui vno ictu miseram ouem interfi-
 ciat. Ideo subiungit Propheta: *Quia ecce ego suscitabo* (id
 est, suscitari permittam in poenam peccati) *pastorem in ter-
 ra, qui derelicta non visitabit* (suis videlicet commodis & vo-
 luptati totus deditus) *dispersum non quaret*, quia fistulam
 raucam habet, quam oues audire nequeunt; *& contritum
 non sanabit*, quia oleum secum non tulit; *& id quod stat non
 enutriet*, quia peram vacuum habet; *& carnes pinguium co-
 medet*, suo soli honori studens: *& ungulas eorum dissoluet*,
 baculo ferreo percutiens, omnia faciens potius ad destru-
 ctionem, quam ad edificationem, & cōtra id quod de Christo
 pastore bono Esaias scribit, *clamabit quidem; vt auxiliatur
 foris vox eius; eritq; tristis ac turbulentus; & acceptor persona-
 rum, & calamus quassatum conteret, & lignum fumigans ex-
 tinguet.* Hoc enim facit baculus ferreus pastoris stulti, qui
 non (vt de Christo Principe pastorum dicitur) *in veritate
 educet iudiciū*; sed sine iudicio facit iudiciū, potentioribus
 parcens, tenuiores emungens. Dat veniā coruis, vexat cen-
 sura columbas. Ideo ad hunc pastorem stultum sic adhuc
 loquitur Propheta: *O pastor & idolum, derelinquens gregem!*
 Verè idolum talis stultus pastor est: *Os enim habet, & nō lo-
 quitur; oculos habet, & non videt; aures habet, & non audit;
 pedes habet, & non ambulat*, vt officium faciat. Solū ma-
 nus habet vt munera palpet, vt lac & lanam accipiat. Sed
 nec loquitur sanam doctrinam, nec videt peccata populi
 sui, nec audit querelas innocentium, nec pedem mouet vt
 disciplinam Ecclesiasticam seruet. Quare sic Propheta Za-
 charias concludit: *Gladius super brachium eius, & super ocu-
 lum dexterum eius.* Gladius Dei vindictam significat. Ille su-
 per brachium dexterum & oculum dexterum cadet, quia
 omnia sinistrè & prauè faciet, omnia sinistrè & prauè vide-
 bit,

Zachar. 11.
 Dom. in. ra-
 mis Palm.
 tex. 3.

2. Cor. 13.
 Esai. 42.

Psal. 113.

bit. *Brachium eius ariditate siccabitur*, vt nullum opus fru-
 tuosum exerceat: & *oculus dexter eius*, qui fidei oculus est,
 vt supra explicuimus, rectique iudicij, *tenebrescens obscura-*
bitur. Ita videlicet *cacus cacum ducet, & ambo in foueam ca-*
dent: & (vt alius Propheta dicit) *Erit sicut populus sic Sacerdos.*
 Sicut populus omnium rerum ignarus est, sic erit & stultus
 pastor ac mercenarius. *Ecce enim* (ait ad istos mercenarios
 Augustinus) *lupus omni guttur apprehendit. Diabolus fideli here-*
sim, adulterium, ebrietatem persuasit. Tu taces, non increpas ne
forte offendas. O mercenarie, lupum venientem vidisti, & fugisti.
Respondet foris: Ecce hic sum, non fugi. Fugisti, quia tacuisti: ta-
cuisti, quia timuisti: timuisti, quia tua commoda quaesisti.
 Certè Christus pastoribus Ecclesiæ suæ futuris dixit: *Ecce*
ego mitto vos sicut oues in medio luperum. Quasi diceret: Non
 deerunt lupi qui vobis & gregi vestro infidiabuntur. Hostes
 & infidiatores habebitis. Nec volo tamen vt fugitatis. Pul-
 chrè Chrysostomus: *Quis unquam pastor mittat oues in medio*
luperum, & non magis, si viderit lupos, congregat oues, & abigit
lupos? Sed bene est quod non dixit, Ite in medio luperum; sed di-
xit: Ego mitto vos in medio luperum. Vos infirmi; sed qui mittit
vos potens est. Mittit Christus; & qui misit, non solum pote-
 statem dedit pascendi; sed & robur ac gratiā lupos omnes
 fortiter abigēdi. Sancti Episcopi non verbo tantum & præ-
 dicatione, sed mortē quoque sua ac passione lupos vice-
 runt. De qua re sic Augustinus in concione ad populū:
Locus iste, quando B. Martyris corpus percussum est, plentis lupis
erat. Sed vicit tot lupos vna ouis capta, & impleuit locum ou-
ibus vna ouis occisa. Pastor ergo, ne mercenarius fiat, solam
 missionem suam consideret, quis eum misit, ad quid, & qua
 virtute, & ad quos. Pericles, Atheniensium Princeps, quo-
 ties vestem clauatam & prætextatam magistratui pro-
 priam induebat, eam aspiciens, dixit: *Attende tibi Pericles.*
Liberi sunt quos ipse regis; Graci sunt, ciues Athenienses sunt.
 Pastor quisque, quoties vestem Sacerdotalem, aut stolam
 pastorem induit, dicat & sibi: *Attende tibi N. Regis Ec-*
clesiam, quam Christus suo sanguine acquisiuit; Regis oues
quas Dei Filius liberauit. Christiani sunt, vincti in sacerdotium
regale. Ciues & domestici Dei facti sunt. Hæc te merito mo-
 ueant, ne vel tanto emptos precio, tua culpa perdas; vel ad
 tantam dignitatem vocatos, aliqua vanitate contempnas;
 vel sic tibi coniunctos, aliqua ignauia negligas. Sed & *Habitus Sa-*
cerdotalis.
 O o s immer

Matth. 13.
 Esai. 24.

Tract. 46. in
 Ioan.

Matth. 10.

In serm. de
 Pentecoste.

Enar. in Psal.
 32. conc. 2.

Plutarchus in
 Polit.

Exemplum.
 Act. 20.

1. Pet. 2.
 Ephes. 2.

immerfus, mercenarius fias. Amictus pudorem, Alba conscientiae puritatem, Cingulum castitatem, Stola obedientiam, Manipulus temperantiam, Casula, quae te totum contegit, charitatem significat. His indutus, altari deseruis, pro grege tuo sacrificium offers, & vitae verbum ouibus tuis ministras. Totius hodie calamitatis, quae Ecclesiam penè oppressit, pastores mercenarij causa maxima fuerunt. Quare de illis copiosius dici debuit.

4. *Ego sum pastor bonus, & cognosco oves meas.*

Ouium Christi proprietates.

Locvs moralis de veris notis & signis, quibus suas oves Christus cognoscit. Nam vt Christus tanquam bonus pastor cognoscit oves suas, & vocat eas nominatim, & agnoscit vultum pecoris sui, & nouit qui sunt eius, & curam earum habet, & diligit eas; quae omnia in hoc verbo, *cognosco*, intelligi possunt, & ad boni pastoris officium pertinent, de quo iam diximus, dicturi adhuc in alio textu plura: sic ipsae oves certa aliqua nota, certis signis cognoscuntur. Certè in ouibus naturalibus vna & eadem nota, vnus & idem character est, quo & suas oves dominus ouium, ipseque pastor recognoscit, & quo alij sciunt has esse talis domini oves. Videndum ergo ad nostram instructionem, morèque formandos, quae sit vera nota, quae rubrica, quae signa, quae proprietates ouium Christi, vt & nos sciamus an simus, quod esse pratendimus, de numero ouium Christi, quas ille pro suis agnoscat. Hanc notam ouium suarum Christus expressit: *In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei estis, si dilectionem ad inuicem habueritis.* Hae est nota ouium Christi, & est nota naturalis; quia Dei dilectio nulla esse potest, vbi proximi dilectio non est, vt alio in loco ex ratione centri & circumferentiae ostendimus: ideoque ouis Christi esse, Christum pastorem diligere & audire nemo potest, qui proximum suum non diligit. *Sola charitas discernit filios Dei à filijs diaboli*, vt docet sanctus Augustinus. De hac virtute in alia Dominicalè dicemus. Sed aliae sunt ouis proprietates & signa. Christus enim suos neque leoni, neque tauro, neque cani, neque vlli alteri animali comparat, sed oui tantummodo. Et disertè dicit, *se suos mittere tanquam oves*. Ouis autem animal est mirabiliter suo pastori obediens, quae sola voce aut fistula ad caulas reducit. Quum Dauid obedientiam

populi

populi Israelitici amplificare veller, sic ait: *Qui deducis velut ouem Ioseph.* Obedientiae virtus propria est homini Christiano, siue obedientiam fidei spectes, siue obedientiam mandatorum. Neque enim creditur Christi doctrinae sine magna obedientia, quam Paulus vocat, *captiuare intellectum in obsequium Christi*: neque mandata Christi seruantur sine singulari obedientiae virtute, vnde Petrus nos vocat *filios obedientiae, non configuratos prioribus desiderijs*, etc.

Porro obedientia fidei quam sit propria & necessaria nota veri Christiani Catholici, in altero Promptuario late deduximus. Ouis est animal simplicissimum, pacificum, & maximè innocens. Nec aliis animalibus vilo modo nocet, nec cum sui generis pugnat. Nec minatur cornibus, vt boues; nec dentibus laniat, vt lupi; nec calcibus ferit, vt equi; nec voce terret, vt leo; nec vnguibus rapit, vt felis; nec venenum habet, vt vipera. Haec quoque propria nota est Christianorum, quam Christus his verbis expressit: *Beati pacifici, quoniam hi filij Dei vocabuntur.* Sed & natura ad pacem nos formauit, vt in praecedenti Dominica dictum est. Hanc ouium Christi notam diuus Petrus his verbis tradit: *Deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones; sicut modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis, quoniam dulcis est Dominus.* Hanc notam & proprietatem Paulus sollicitè in suis Corinthiis desiderat. *Timeo, ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & excidat à simplicitate quae est in Christo Iesu.* Ouis porro vt est animal innoxium, ita & simplex est, ac malorum patiens: quae etiam nota Christianis ouibus non secus est propria & necessaria, quam praecedentes. Dicit enim Christus suis ouibus: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Dicit iterum: *Ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* *Estote ergo simplices sicut columba, & prudentes sicut serpentes.* Simples esse oportet in patientia malorum, quae lupi inferunt: Prudentes in confessione & conseruatione verae fidei; sicut serpens totum corpus ictibus exponit, vt caput illaesus seruet. Laudatur Iob in Scripturis quod vir esset *simplex & rectus*. Sola ouis, quum ad occisionem ducitur, non vociferatur, vt porcus; non reluctatur, vt taurus; non recalcitratur, vt equus; sed prorsus obmutescens, nec os aperit,

nec vim ullam facit. Vnde & mansuetissimum animal est, ab omni ferocia & contentione alienissimum. Vna ouis vox est, siue offendatur, siue pascatur, Ba, ba. Siue in aduersis, siue in prosperis, etiam quum iugulo culter apponitur, nihil nisi suum Ba resonat. Talis est verè ouium Christi in qualibet fortuna æquabilitas, *ut nunquam recedat laus Dei, de ore eorum, sed cum beato Iob dicant: Dominus dedit, Dominus abstulit. Sit nomen Domini benedictum.* Sic de martyribus canit Ecclesia: *Caduntur gladiis more bidentium. Non murmur resonat, non querimoniam. Sed corde tacito, mens bene conscia conseruat patientiam.* Hanc animi mansuetudinem suas oues expressè docuit Christus, dicens: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Hanc notam in suis Hebræis agnouit Paulus, dicens: *Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis.* Hanc notam docet suos Christus, dicens: *Si quis vobis aufert tunicam, date ei & pallium: sicut sanè ouis coram tondente se obmutescit.* Nempe perpetuam mansuetudinem animi, absque ira, odio, cupiditate vindictæ, suis ouibus inesse Christus vult. Talis Christi ouicula Paulus erat, Apostolus tam sapiens & eruditus. *Vsque in hanc horam, inquit, & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cadimur, & instabiles sumus, (id est, incertis vagamur sedibus) maledicimur, & benedicimur; persecutionem patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramur.* Quid hac oue Christi mansuetius? Quid eodem Apostolo sapientius? Erat idem ad omnem fortunam paratus. *Scio, inquit, abundare, scio & penuriam pati.* Siue pascebat in bonis pascuis, siue percutiebatur baculo pastorali, semper suum Ba resonabat, vt vera ouis Christi; eundem animi tenorem, eandem tranquillitatem seruabat. Rursum, ouis est animal valde timidum, & lupum vehementer exhorrescit: quem vbi primum à longè viderit, non curiosè contemplatur, non expectat appropinquantem; sed mox, eo longissimè conspecto, ad pastorem suum fugit, sub eius brachiis se tutam sperat. Sic vera ouis Christi, peccatum & peccati authorem diabolum debet perpetuò timere, fugere, exhorrescere, & Christo verò pastori indefinenter adherere, dicens; *Sub umbra alarum tuarum protege nos: quia etiam, vt Propheta prædixit, Sub umbra eius vivemus in Gentibus.* Hic perpetuus & actis timor peccati, & horroꝝ diaboli, alia est verè ouis Christi nota verissima. *Beatus homo qui semper est pauidus.* Sic Iob: *Semper quasi timentes super me fluctus timui Deum.*

3. Nota.

Iob 5.

Matth. 23.
Hebr. 10.
Matth. 5.

1. Cor. 4.

Philip. 4.

6. Nota.

Psal. 16.

Thron. 4.

Prov. 28.
Iob 31.

Deum. Rursum alia Scriptura: *Quasi à facie colubri fuge peccatum.* Quod autem fugimus, exhorrescimus. De hac fuga & horroꝝ peccati in alia Dominica diximus. Iam verò non lupum tantum, & hostem suum capitalem ouis timet, sed (vt refert Aristoteles) quum currunt simul, ad proprium pedum suorum strepitum magis, quam ad aliud quicquam expauescunt. Certè & in Christi ouibus saluberrimus est timor propriarum affectionum, & actionum. Vnde sanctus Iob: *Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti.* Hunc timorem Dauid exoptat, dicens: *Confige timorem tuo carnes meas: à iudiciis enim tuis timui. Iudicia enim Dei abyssus multa. Et quis erit mundus in conspectu eius? Quare* clamat idem Propheta: *Ab occultis meis munda me Domine.* Sed & Apostolus ex hoc timore ait: *Nihil mihi conscius sum; sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me, Dominus est.* Et istæ ergo oues sanctæ Iob, Dauid, Paulus, timebant sonitum pedum suorum, timebant desideria & affectus suos, opera & actiones suas timebant. Fratres Ioseph, quum primò in Ægyptum descenderent nihil timentes, multa mala perpessi sunt; in secundo descensu omnia timentes, (in domum enim introducti, exterriti dixerunt, Propter pecuniam, quam retulimus, subicere nos vult seruituti, &c.) omnia prospera inuenerunt. Nempe timor iste est sicut stimulus infirmorum, excitans ad virtutem. *Qui timent Dominum, preparabunt corda sua.* Et sicut antidotus ægrotum, purgans à peccato. *Timor Domini expellit peccatum.* Est quasi diæta fortium, ne peccent. *Venit Dominus, vt timor illius esset in vobis, & non peccaretis.* Sed timor iste filialis est, non seruilis; ex Dei dilectione, non ex metu pœnarum proficiscens. Iam præter hæc omnia, ouis animal maximè sociale est, à solitudine abhorrens, turmatim semper libenter ambulans, & gregi suo perpetuò adherens. Talis etiam est vera ouis Christi, quæ non secus corpori eius, quod est Ecclesia, adheret, quam capiti Christo; optimè sciens, non posse se habere Deum patrem, nisi habeat Ecclesiam matrem; & frustra se agnoscere Christum pastorem, nisi & alios eius vicarios pastores audiat, dicente ipso Christo de talibus: *Qui vos audit, me audit. & rursum: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* De hac vnitate gregis Christi necessariò retinenda, in altero Promptuario diximus. Sed & illud quoque in ouibus obseruare licet, quòd, quum eas pastor ad propria pascua deducit, vbi

Ecli. 21.

Dō. Pas. tex. 1.
7. Nota.
In li de animal.

Iob 9.
Psal. 118.
Psal. 35.
Iob. 15. 33.
Psal. 18.
1. Cor. 4.

Gen. 43.

Ecli. 2.
Ecli. 1.

Exodi 20.

8. Nota.

Luca 10.
Matth. 18.

9. Nota.

vber

vberrimè pascentur, dum interea per extremos ac signatos agtorum limites transeunt, non patitur eas saturari, sed obiter tantum & carptim herbam carpere. Sic omnino Christus pastor noster in hac peregrinatione nostra non nisi carptim nos pascere permittit, & solis necessariis contentos esse vult, vt terrena ista, quasi canis ad Nilum, non nisi transeunter gustemus, sed in caelesti patria, quò nos ducit, vberrima nobis pascua preparauit, vt in alia Dominica ex parte declarauimus. De quibus Propheta dicit: *In pascuis vberrimis pascam oues meas, in montibus excelsis Israel*, id est, videntium Deum. Postremò oues delectantur salicum frondibus, etsi amaris; maluntque salis vti pascuis, quam dulcibus. Sic oues Christi veritatem mordentem, & mortificationem carnis libentiùs admittunt, quam falsitatem adulantem, & vitæ mollitiem. Sic ergo Christus cognoscit oues suas; & nos inter illas, si tales oues sumus.

5. Et oues mea cognoscunt me.

Lo'c'vs moralis, de cognitione Christi, omnibus Christianis necessaria. Est quidem maxima felicitas à Christo cognosci, sicut summa miseria non cognosci, & tristem illam vocem audire, *Nescio vos*. Sed est maxima necessitas, vt nos quoque Christum cognoscamus. *Qui enim ignorat, ignorabitur*. Quare Christus non contentus dixisse; *Ego cognosco oues meas*; addidit præterea: *& cognoscunt me mea*. Docet non satis esse vt in eum credamus, atque adeò mandata eius seruemus; sed vult præterea vt eum cognoscamus. Certè Regibus huius seculi satis obtemperat populus, etsi eos nunquam viderit, nunquam cognoscat. Imò Persarum Regibus (quod & de Mexicano, ac Peruano Regibus in India occidentali legimus) mos erat, vt à suis subditis nunquam, vel certè rarissimè conspicerentur, maiestatis scilicet regiae tuendæ causa. At Christus Rex noster ac Redemptor vult à nobis singulis cognosci, quotquot oues eius sumus. Ratio est, quia eum imitari debemus, quia *conformes fieri imagini Filij Dei* prorsus necesse est. *Dei Filius factus est filius hominis* (ait Augustinus) *non solum vt omnia patiendò à peccatis nos liberaret, sed etiam vt homo factus, exemplo suo ad virtutum exempla nos accenderet*. Sic & sanctus Leo: *Dominus David factus est filius David, qui ceteris exemplo prodesset & merito*. Quare quum discipulorum pe-

Exch. 24.
ro. Nota.

Christi cogni-
tio omnibus
necessaria.

Matth. 23.

1. Cor. 13.

Rom. 8.
Ser. 3. de Tép.

De Nat. Domini
serm. 8.

des lauaret, dixit: *Exemplum dedi vobis, vt & vos alter alte-* Ioan. 13.
rius lauetis pedes; id est, vt inuicem supportetis. vnde Apo-
stolus: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem* Gal. 5.
Christi; quam videlicet exemplo suo nos docuit, non verbo
tantum. Et iterum: *Supportantes inuicem, & donantes vobis* Coloss. 3.
metipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam; sicut & Do-
minus donauit vobis, ita & vos. Sic suo exemplo Christus ad
charitatem nos hortatur: *Vt diligatis inuicem, sicut & ego di-* Ioan. 13.
lexi vos. Suo exemplo ad mansuetudinem nos hortatur:
Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Suo exemplo ad
patientiam malorum nos instruxit; dicente Petro: *Christus* Matth. 11.
passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt & vos se- 1. Petr. 4.
quamini vestigia eius. Suo exemplo ad tolerandas iniurias
nos hortatur. *Non est seruus maior Domino suo. Si me persecuti*
fuerint, & vos persequentur. Suo exemplo ad maledicta &
contumelias ferendas, nos & præcessit & docuit. *Non est dis-* Ioan. 15.
cipulus super magistrum. Si patrem familias Beelzebub vocaue- Matth. 10.
runt, quanto magis domesticos eius! Suo exemplo docuit nos
perpetuam cum proximis pacem seruare. *Vnusquisque ve-* Rom. 15.
strum (ait Paulus) proximo suo placeat in bonum ad edificatio-
nem. Etenim Christus non sibi placuit. Christum igitur, om-
nemque eius vitam & actiones, non doctrinam tantum co-
gnoscere debemus, vt eius exèpla imitemur. *Hac est enim* Ioan. 17.
vita aeterna (id est, via ad vitã aeternã necessaria) *vt cognos-*
cãt te solũ Deũ, & quẽ misisti Iesũ Christũ. Quũ filij Israël à
serpētibus ignitis in deserto interficerētur, crexit Moyse,
iubete Deo, æneũ serpētẽ, *vt omnis qui aspexerit eũ, sanaretur.* Num. 21.
At sic oportet exaltari Filiũ hominis, ait Christus, id est, sic Ioan. 3.
oportet omnes in Christũ in cruce exaltatum aspicere, in
eius sacratissimã passionẽ, innumerarũ virtutũ codicẽ per-
spicũ & plenũ, oculos cõicere, vt à peccatis serpētinis li-
berētur. Sic Paulus: *Curramus ad propositũ nobis certamẽ, as-*
picientes in authorẽ fidei, & consummatorẽ Iesum: Qui rectè in
stadio currere vult, eos, qui priùs cucurrerunt; diligẽter im-
tuetur, vt meliùs currat. Si de nocte alicui necess' ariò am-
buladũ esset, & vnica esset lucerna, cuius ductũ sequeretur,
nõne eius lucernæ vestigia ante oculos semper haberet?
At dicit Christus: *Ego sum lux mundi. Qui sequitur me, nõ am-* Ioan. 8.
bulat in tenebris. Omnes absque Christo *ambulant in vanita-* Ephes. 4.
te sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectu. Sed Chri-
stus est *lux qua illuminat omnẽ hominẽ venientem in hunc mũ-* Ioan. 1.
dũ. Hanc ergo lucẽ ante oculos perpetuò habere, eã probè
cogna

Hebr. 11.
Simile.

cognoscere, quanti referat, perspicuum est. Non enim omnibus lucet, quia *tenebra eum non comprehenderunt*. Lumine fidei lux illa comprehenditur; sed luce charitatis clarè cognoscitur. *Qui enim dicit se in Christo (per fidem) manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse (per charitatem) ambulare.* At id fieri nequit, nisi prius constet quomodo Christus ambulavit, nisi tota eius vita prius liquidò cognoscatur. Vnde Paulus: *Sicut accepistis Iesum Christum Dominum, id est, sicut eum cognouistis, & de eius vita instructi estis, in ipso ambulate.* Veteri populo dictum fuit: *Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad petram unde excisi estis.* Et Christus ipse Iudæis dixit: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Sed nunc maior nobis ad imitandum & cognoscendum proponitur. *Abraham enim vidit diem Christi, & gavisus est.* Nunc enim *Vnigenitus de sinu Patris, ipse enarrauit nobis.* Non iam amplius filij Abrahæ, sed serui Christi sumus. Hic est petra vnde excisi sumus: nam ex eius latere fluxit ille sanguis quo redempti sumus, Hac de causa gloriatur Paulus *se nihil scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum*, vt in præcedentibus explicatum est. Sed & præter hæc omnia, vt Christo conformemur, ipse Christus sua nos & doctrina exterius, & gratia interius format, atque ad sui imaginem nos effingit. Sicut autem qui à pictore aliquo effingi ad viuum vult, debet intentis oculis ipsum perpetuò pictorem intueri; & si oculos vel minimum ab eo deflectat, pictor eius verum vultum non allequitur, sic omnino vt conformemur imagini Filij Dei, vt ipse Filius Dei nos ad sui similitudinem effingat, formet, atque componat, necessariò ipsum formatorem nostrum Christum perpetuò intueri, & in eius oculos nostros oculos defixos habere oportet. Si enim ab eo semel oculos auertimus, ad rerum terrenarum amorem conuersi, nihil amplius in nobis Christus operabitur. Adeò verum, adeò necessarium est quod Christus hic dicit: *Oues meæ cognoscunt me.* Vita Sanctorum multum ad pietatem iuuant, quatenus imitatores Christi fuerunt. Sed vita Christi ipsius omnibus Christianis debet esse exploratissima. Ille enim Sol iustitiæ, & lux ipsa est, omnes illuminans. Cæteri quasi stellæ & luminaria sunt ab eo illuminata, nec nisi partem luminis habent, certasque virtutes, & in certo gradu, quas de plenitudine Christi acceperunt.

1. Ioan. 2.

Coloss. 2.

Esaiæ 51.
Ioan. 8.

1. Ioan. 1.

2. Cor. 7.
Dom. in
text. 3.

Simile.

6. Sicut

6. *Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.*

L'ocvs moralis de cumulatiflima & longè maxima Christi redemptoris in nos, ouiculas suas, dilectione. Quum enim dixisset Christ⁹, quòd & ipse cognosceret oues suas, ouesque ipsum cognoscerent, vtrique non simplici notitia vtrobique, sed cum charitate & dilectione coniuncta; vt suam erga oues cumulatifsimam, & qua maior esse non potuit, dilectionem ostenderet, hæc verba subiicit; docens, se quidem diligi à Patre, eo quòd Pater eius gloriam quærat, non ipse suam. (*Ego, inquit alibi, non quero gloriam meam: est qui quarat, & iudicet*) & pater ei nomen dabit super omne nomen, in quo omne genua flectatur, &c. seque vicissim Patrem diligere, eo quòd non faciat voluntatem suam, sed Patris, & eius gloriam in omnibus quærat: deinde similem esse & reciprocum amorem inter se & oues suas. Quod vt ex sua parte ostendat, subiunxit: *Et animam meam pono pro ouibus meis.* de reciproco ouium amore nihil dicit, sed necessariò subintelligendum relinquit. Hoc ergo in loco cumulatifsimus hic Christi in nos amor explicandus est, vt quid, & quantum ex parte nostra tanto amori debeat, hoc modo intelligatur. Dicit se *animam suam ponere* (id est, sponte vitam fundere; vnde alibi dixerat: *Ego pono animam meam, & iterum sumo eam, & nemo tollit à me*) pro ouibus suis. Dixerat paulo antè Christus; *Maiorem charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et certè Christus moriens, efficaciter quidem pro solis amicis mortuus est, idque pro futuris amicis, post conuersionem singulorum, non pro iis qui antea amici fuerant. Cæterum Christi charitas in eo adhuc magis commendatur, quòd sufficienter pro omnibus, tam amicis quam inimicis, tam electis quam reprobis, animam suam posuit; fuit enim *propitiatio pro peccatis totius mundi*; & quòd pro ipsis amicis tunc mortuus est, quum adhuc inimici essent. Et hanc charitatem commendat Paulus, etsi inferioris cuiusdam generis charitatem Christus hic exprimat, seu modestiæ admirabilis causa, seu de sola efficaci redemptione loquens, Ait enim Apostolus: *Christus, quum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est. Vix enim pro iusto quis moritur. Nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam*

Christi cumulatiflima in nos dilectio.

Ioan. 10.

1. Ioan. 2.

Roman. 5.

Pars Hyemalis.

Pp

niam,

niam, quum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Expendit Paulus diligenter, quod Christus non solum pro amicis suis (quia tales futuri erant) sed etiam pro inimicis (quia tales tunc erant) animam suam posuit. Nam postea dicit: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo.* Et vide quot nominibus beneficium hoc commendat. Vocat enim nos *inimicos, infirmos, impios, & peccatores,* ut sic intelligeremus, à quot malis Christus nos per suam mortem liberavit. *Infirmi,* eramus, quia debiles & inualidi ad omne bonum opus. *Impij* eramus, quia diuinæ voluntati refractarij & rebelles viximus. *Peccatores* eramus, quia contra rationis regulam, mentisque rectitudinem peccauimus. *Inimici Dei* eramus, quia per peccatum omnis amicitia nostra cum Deo dissoluta fuit. Addit alio in loco, quod etiam *mortui* eramus, Deo scilicet, ita ut Deo frui, vel secundum Deum viuere, nobis ex nobis planè esset impossibile. *Cum,* inquit, *mortui essemus in delictis nostris, conuiuificauit nos in Christo, &c.* Hæc omnia expendens Paulus, reciprocum nostrum in Christum amorem his verbis efficacissimè tradit: *Charitas Christi urget nos; & stimantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus: ut & qui uiuit, iam non sibi uiuat, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Supplet hoc loco Paulus reciprocum illum ouium erga Christum amorem, què Christus in Euangelio tacuit, quia illum sermonem nondum portare poterant discipuli eius. Voluit enim Christus dicere; *Ego animam meam pono pro ouibus meis, & oues mea animam suam ponent pro me:* quem admodum dixerat; *Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem.* At nunc Paulus hoc disertissimè dicit, quia Spiritum sanctum, tum ille, tum ad quos scripsit, acceperant, qui, quæ Christus dicere prætermisit, docuit atque suggessit omnia. Verba Pauli expendemus. *Charitas Christi urget nos.*

1. *Charitas Christi* pro infirmis, pro impiis, pro peccatoribus, pro inimicis, pro mortuis animam suam ponentis, Christi inquam Filij Dei, dilecti à Patre vnigeniti, in quo sibi complacuit, animam quoque suam ponentis non vulgari modo, sed per mortem Crucis, cuius & ignominia maxima, & dolor extremus fuit. *Charitas* quoque & pura dilectio, non aliqua obligatio, non præceptum aut mandatum, non vlla ex sua parte necessitas. Hæc pura, & tâta, & in tali persona, & propter talem causam, & etiam ob talem finem, ut non solum

Mortis Christi beneficium.

1.

2.

3.

4.

5.

Ephes. 2.

2. Corint. 5.

1.

2.

3.

4.

solum nos reconciliaret Deo Patri, sed etiam ut conuiuificaret, & conregnare & consedere faceret in caelestibus; hæc tam admirabilis & tam ineffabilis *charitas Christi urget nos.* id est, urgere premere, compungere, vehemètes mutua charitatis stimulos addere, ardentibus facibus admouere, ingentes flammæ excitare in cordibus nostris debet. Primum, quia amorem amore compensari oportet: & ut inter homines ingratitude nota nihil infamius, nihil benefactori durius gratitudine verò nihil iucundius, nihil splendidius est; sic inter nos & Deum: idque eo magis, quanto est inter nos & Deum inæqualitas infinitè maior. De hac gratitudine erga Dei beneficia, in aliis iam Dominicis diximus. Magna laus apud Romanos fuit *Q. Metelli*, quod non dubitaret, Consul quum esset, pro *Quinto Callidio* prætoris candidato supplicare populo, eo quod olim tribunus plebis legem tulerat, qua pater huius Metelli in ciuitatem restitueretur. Magna laus Augusti Cæsaris, qui pro gregario milite, olim pro salute eius in prælio Actiaco fortiter dimicante, in aduocationem descendisset. Urgebat hos magnos Principes, obscurorum hominum vulgaris quædam charitas. Quid ni nos urgeat in causa æternæ salutis, Filij Dei tam immensa charitas? Deinde urgere nos debet hæc Christi charitas; quia huiusmodi gratitudinis officium Deus à nobis disertè exigit. In veteri lege liberationem à seruitute Ægyptiaca, non solum ceremonia solemnè Agni Paschalis celebrare, sed etiam disertis verbis profiteri populus iubetur: *Observabitis ceremonias istas.* Et cum dixerint vobis filij vestri, *Qua est ista religio? diceris eis: Victimam transitus Domini est, &c.* Similiter iubetur quotannis acceptæ terræ Chanaan beneficium profiteri. *Cum intraueris terram quam Dominus Deus tuus daturus est tibi possidendam, tolles de cunctis frugibus tuis primitias, &c. accedesque ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum in terram, pro qua iurauit patribus nostris ut daret eam nobis.* Hæc ceremonia, hæc recordatio, hæc professio pro temporali illo beneficio, figura est gratitudinis nostræ, pro beneficio multo maiori; illo videlicet, quod hoc significabatur, ut dato Ioanne Baptista, pater eius Zacharias, plenus Spiritu sancto, profitebatur, dicens: *Visitauit plebem suam, &c. sicut locutus est per os sanctorum, &c.*

P p 2 Memorari

Ephes. 2.

Gratitudo debita pass. Christi beneficio.

Domin. infra octa. Nat. Dom. Domin. 3. post Epipha. text. 5. Dom. Quinquages. text. 3. Valer. Maxi. lib. 5. cap. 2.

Exodi 12. Typus.

Deuter. 26.

Luca 1.

Tit. 2.

Simile.

Simile.

Luca 12.

Roman. 8.

In exposit. in-
choata epist. ad
Roman.

Memorari testamenti sui sancti, quod iuravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis (dedit autem semetipsum pro nobis in cruce) ut sine timore, &c. seruiamus illi in sanctitate & iustitia. & ut Paulus ait, ut mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem honorum operum. Hæc est gratitudo ad quam Christi charitas nos vrget, & mox ex sequentibus Pauli verbis magis dicitur. Nunc, in veteri legeliberationis Ægyptiacæ fiebat, sic in noua perpetuam facimus, ritu sollempnissimo & sacratissimo, mortis Dominicæ commemorationem. Vult ergo Christus ut huius charitatis perpetuò simus memores. Certè vrget magis beneficij accepti obligatio, quàm vllius debiti contracti; quia plus vrget amor quàm lex de contractibus: quod videmus in parentibus & filiis, quos amor naturalis centies plus vrget & impellit ad benefaciendum mutuò, quàm vlla lex possit impellere. Leges quidem cogunt: sed charitas vrget, perpetuo quodam & indiuulso, & acri stimulo ad opus impellit. Sed illos demum hæc Christi charitas vrget, qui Christi beneficium & fructum sentiunt. Qui à Rege ad honorem euectus est, quo magis honore delectatur, eo maiorem beneficij regij sensum habet, magis regem redamat, obseruat, colit. Quibus salus æterna cordi est, qui peccatorum suorum grauitatè expèdunt, pœnas timent, veniam desiderant; illos hæc Christi charitas, qua propter delicta nostra mortuus est, ad redamandum vrget. Quare Paulus de se, sui que similibus, dixit: *Charitas Christi vrget nos*. Sed nunc ad quid vrgeat, cum Paulo videamus: *Aestimantes hoc* (ait Paulus) id est, planè iudicantes, certòque inde concludentes, *quia si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*, id est, omnes mori vicissim pro Christo debent. Quia si ille animam suam posuit pro nobis, debemus & nos animam nostram ponere pro illo. Hoc enim amoris vicissitudo postulat, & ad hoc vrget Christi charitas: quoties videlicet Christi gloria, vel salus nostra ac proximi id requirit. *Qui enim abnegabit me coram hominibus, & ego abnegabo eum coram Patre meo*. Rursum: *Si compatimur, conglorificabimur; si commorimur, conuiuemus*. Affectu igitur & voluntate, totaque animi propensione etiam ad corporalem mortem pro Christo subeundam, mors Christi nos vrget. *Hoc enim egit mors Domini, ne mors amplius timeretur*, ait S. Augustinus, iuxta illud Apostoli: *ut per mortem liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti*. Sed vt-

cunque de hoc sit, certè charitas ad hoc nos vrget, vt prorsus moriamur peccato, moriamur prauis affectibus, moriamur huic seculo omnes. Vnde addit Paulus loco citato, explicans quo modo propter Christi mortem omnes mortui sunt: *Vt & qui viuuit, iam non sibi viuat; sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit*. Non sibi viuat, id est, non suam, sed Christi voluntatem faciat, non carnis desideria, sed Spiritus Dei consilia exequatur: non huic seculo nequam sed imagini Filij Dei conformetur. *Vt existimemus nos mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo in Christo*. Vnde Petrus: *Christo in carne passo, vos eadem cogitatione armamini*, id est, vos quoque in carne vestra patimini: *mortificantes membra vestra qua sunt super terram, & tollentes vnusquisque crucem suam post Christum*. Quia qui passus est in carne, sensu iam dicto, desit à peccatis; ut iam non desideris hominum, sed voluntati Dei quod reliquum est viuat temporis. Ad hoc nos Christi charitas, morientis pro omnibus, omnes vrget. In veteri populo, quia ad liberationem Hebræorum omnes primogenitos Ægyptiorum vna nocte Angelus Dei interfecit, voluit Deus vt in eius beneficij gratitudinem omnes postea primogeniti Deo offerrentur, tam in hominibus, quàm in pecoribus, nisi quòd quorundam animalium primogenita redimi poterant. Hinc etiam & Christus à B. Virgine matre sua, iuxta legem, in templo offerebatur. Atqui pro beneficio liberationis nostræ à seruitute peccati, & captiuitate diaboli, percussit Deus vnicum suum primogenitum. *Proprio enim filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*: Ad huius autem beneficij gratitudinem recognoscendam, vult Deus vt nos omnes nosmetipsos Deo offeramus, exhibentes corpora nostra hostiam, viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium nostrum. Ad hoc Christi charitas nos vrget. Sibi viuunt, non Christo, qui omnem suam sollicitudinem in cibum, porum, vestimentum, voluptates, honores & diuitias conferunt. Christo viuunt, non sibi, qui his omnibus vel contemptis, vel parce vtentes, (vtentes hoc mundo tanquam non vtentes) curas suas & cogitationes omnes in Dei gloriam, suam ac proximi salutem, conuertunt. Si peritissimus lapidarius gemmam centum mille aureis emeret, nemo dubitaret maximi valoris esse gemmam illam. Christus nos tanto pretio redemit, vt nostram ipsorum salutem magno in pretio haberemus. *Empi estis pretio magno* (ait Paulus)

Hebr. 2.

Roman. 6.

1. Petr. 4.

Typus.

Roman. 8.

Roman. 12.

Christo vel sibi viuere.

1. Corin. 7.

Simile.

1. Corin. 6.

, Pr 3 Paulus)

Paulus) glorificate ergo & portate Deum in corpore vestro. Non vobis, sed Christo viuite: sicut ille non sibi, sed vobis vixit; pro vobis natus, crucifixus, & mortuus. Ad hoc totum charitas Christi nos vrget. Ad hunc finem animam suam posuit pro omnibus suis.

7. Erit vnus pastor, & vnum ouile.

LOCVS moralis de vnitae Ecclesiastica firmiter à quouis Christiano retinenda: quem in altero Promptuario Catholico, contra hæreticos nostri temporis, in hac ipsa Dominica tractauimus.

EVANGELIUM DOMINICÆ III.

POST PASCHA.

Ioan. 16.

MODICVM & iam non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, quia vado ad Patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicem: Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, & quia vado ad Patrem? Dicebāt ergo: Quid est hoc quod dicit nobis, Modicum? Nescimus quid loquitur. Cognouit autem Iesus quia volebant eum interrogare; & dixit eis: De hoc queritis inter vos, quia dixi; Modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me? Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos verò contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mūdum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habebitis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos. De afflictione & tribulatione iustorum in hac vita.

2. Mundus autem gaudebit. De mundi gaudiis vanis & caducis, & noxiis.

3. Tristitia

3. Tristitia vestra vertetur in gaudium: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. De beato exitu & catastrophe tribulationum, quas ad momentum iusti patiuntur.

1. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos.

LOCVS moralis de afflictione & tribulatione iustorum in hac vita. Christus enim his verbis non solum futuram Apostolorum suorum grauem perturbationem atque tristitiam, tempore passionis ac mortis suæ, prædixit, quia eo tunc tempore ad modicum eum non viderent, visurum tamen post modicum, resurgentem; sed etiam futuram Apostolorum, omniumque iustorum in hac vita variam tribulationem, in qua ad modicum tempus huius transitorie vitæ Christus non videtur, sed post modicum huius temporis in æternum à iustis videtur, his verbis significat, vt exponit sanctus Augustinus: qui sensus ex eo confirmatur, quod addit hic Christus: quia vado ad Patrē. Hoc enim non de mortis tempore, sed de gloriosa Ascensione necessario intelligitur: qua peracta ad Patrem ascendit, suosque interim in terris variis tribulationibus exercendos, corrigendos, expoliendos reliquit. A quibus per mortem corporis iusti liberati, sentiunt suam tristitiam in gaudium verti, illudque impletur, quod Christus hic dicit: Gaudium vestrum nemo tollet à vobis: quod vtique de sempiterno gaudio comodissime intelligitur. De tribulatione iustorum in hac vita, iam in aliis Dominicis quædam diximus. Sed hic loco proprio aliqua necessario addenda sunt, prout Deus dabit. Plorant & flent in hac vita iusti, id est, variè tribulantur: primum ad perpetuum virtutis exercitiū, tanquam electi Dei, & ab eo amplius coronandi. Esau reprobus nihil affligitur. Iacob electus viginti annis seruit Laban, & totidem annis amissi Ioseph luctū tulit, ac tandem in extrema senectute peregrinari in Ægyptum cogitur. De Ioseph, de Dauide, de Tobia idem superius annotatum est. Appositè sanctus Gregorius: Iustus à delectationis transitoria incum-ditate restringitur, quia & vitulus ad laboris usum victurus sub iugum retinetur; mactandus autem, in liberis partibus saginatur. Sic arbores frugiferæ in colligendis fructibus vexantur, lacerantur, spoliatur: sed diutissime viuere permittuntur. In frugiferæ intactæ stant, sed citius exciduntur, vt in ignem mittantur. Ægris, quibus spes conualescendi vlla relicta est, nequaquam à medico, cuncta quæ appetunt, conceduntur. At desperatis ægris, omne quod desiderant, permit

Tribulationes iustorum.

Tract. 95. & 131. in Ioan.

Ioan. 16.

Domin. 2. Aduentus, tex. 1.

Dom. 4. post Epiph. tex. 1.

1. Exercitium virtutis.

Exempla.

Moral. in Iob. lib. 21. cap. 4.

Similium cõgeries.

1.

2.

3.

permittitur. Sic omnino perituri in æternum hic interim bonis huius mundi saginantur, intacti illis fruuntur, & desideriiis suis potiuntur: sed ad labores exercetur, ad fructus bonorum operum carpandos conuellit, & multis quæ desiderat, priuatur, quem ad vitam æternam Deus destinauit. Parentes filios, de quibus spem habent, flagellant, desperatos sibi relinquunt, & ut volunt, viuere permittunt. Sed illis hereditatem seruant, hos ab hereditate repellunt. Tu gaude sub flagellis, quia tibi hereditas seruat. Noli pueriliter contra Deum Patrem murmurare, quia sæpe te flagellat. Sicut medicus corpus attenuat, sanguinem extrahit, vitiosam materiam subtrahit, ut corpus sanet; sic Deus suos affligit, ut animam cælo aptam faciat.

4. *August. in Psal. 93.*

5. Pisces maiores, iidemque meliores, nõ nisi in vasto & salso Oceano inueniuntur: pisciculi minores fluuiatiles sunt, & aqua dulci aluntur. Gramina campi tota hyeme virent, sed in æstate marcescunt, saltem nec flores, nec fructus afferunt. Reliquæ arbores tota hyeme omni decore spoliatae, quasi mortuæ videntur, prorsusque aridae & infrugiferae. At in æstate foliis virescunt, floribus ornantur, fructibus onustæ conspiciuntur. Hæc vita hyemis; futura & beata, iucundissima æstatis figuram habet. Deinde iustorum in hac vita tribulationes, non nisi optimarum virtutum exercitia sunt. Primùm in patientia iniuriarum, & persecurione propter iustitiam, de qua Petrus: *Si benefacientes patienter sustinetis, hæc gratia est apud Deum. In hoc enim vocati estis.* Deinde in pugna contra vitia: *Tentatio est vita hominis super terram.* Ideo enim arma gratiæ accepimus, fidem, spem, charitatem, fortitudinem spiritus, timorem Dei, ut contra diabolum, mundum, & carnem, omniaque desideria eorum fortiter pugnemus. Rursum in corporis castigatione. *Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Hæc mortificatio membrorum est perpetua crux iustorum, quam post Christum ferunt. Præterea in desiderio patriæ cælestis. *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, multum incola fuit anima mea. Lachryma mea panes mihi die ac nocte fuerunt, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? Si enim dulcis est patria, amara est peregrinatio; si amara peregrinatio, tota die tribulatio,* ait Augustinus. Sed & multæ tribulationes iustorum, propter peccata aliorum. *Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitum sunt verba tua inimici mei.* Sic Paulus de fornicatione illius Corinthij: *Ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas,*

Virtutum exercitia, tribulationes iustorum.

1. *1. Petri 2.*

2. *Tob 7.*

3. *Rom. 8.*

4. *Psal. 85.*

Enarrat. in Psal. 85. Psal. 118.

2. Cor. 1.

lachrymas, ut sciatis quam charitatem habeam abundantius in vobis. Sicut enim (ait sanctus Basilius) qui consistunt in littore, eorum indolescent vicem qui marinis fluctibus immerguntur, neque interim ullam aduent iacturam propriæ securitatis, ob anxiam, qua periclitantibus condolent, cogitationem; sic qui ultraneo mœrore se affligunt ob peccata proximorum, haudquaquam per id lætitiæ exinaniunt suam, veriùs auctiorem eam & cumulatorem reddunt. Hæc ferè præcipua sunt tribulationum subiecta & materiæ quas in hac vita iusti perferunt, eademque sunt præclararum virtutum exercitia. Porro ad tribulationes iustorum illud maximum accedit cõmodum, quod variis & maximis solatiis etiam in hac vita permixtæ sunt. Habent Spiritum sanctum consolatorem: qui (ut ait Paulus) *consolatur nos in omni tribulatione nostra; non in vna aut altera, sed prorsus in omni: idque adeo, ait Apostolus, ut possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt.* Sic Iob inter grauissimos cruciatus diuinè philosophatur, & (ut notauit Augustinus) *magis post accepta damna corporis, quam post accepta damna fortuna.* Sic Ioseph in carcere suos captiuos solatur: *Cur tristior solito est facies vestra? Vnde & diuus Petrus: Deus omnis gratia vos modicum passos perficiet, confirmabit, solidabitque.* Sunt verba firmissimæ cõsolationis plena. Pisces primùm sale condiri solent; sed antequam manducentur, in aquam mittuntur. Iusti per tribulationes quasi sale condiuntur, ut peccatorum factores in illis extinguantur, neve putrescant. Sed interim deducit eos Deus ad fontes aquarum, & abstergit omnem lachrymam ab oculis eorum. Faber ferrarius vbi ferrum in fornace molliuit, aqua mox aspergit, ut temperetur. Sic tribulationis ignis aqua semper diuinæ cõsolationis aspergitur. Alia iustorum in omni tribulatione fortissima solatia sunt, conscientiæ pax perpetua, & æternæ retributionis spes firma: de quibus in aliis iam Euãgeliis dictum est. Iustorum ergo in hac vita tribulatio nec tanta est, quanta esse putatur; nec ipsis iustis infructuosa est, nec ex parte Dei iniqua est. Vnde Propheta Regius: *Nunquid adheret tibi sedes iniquitatis, qui singis laborem in precepto?* id est, qui de ipso labore ac dolore præceptum nobis facis, ut ipse dolor præceptum sit nobis? Sic enim exponit Augustinus. Posuit Deus laborem ac dolorem in præcepto omnibus iustis. *Tempus est* (ait Petrus) *ut iudicium incipiat de domo Dei: id est, ut modo*

Homil. 4. de grat. act. Simile.

Solatiis permixtæ tribulationes iustorum. 2. Cor. 1.

Epist. 120. Gen. 40. Exempla. 1. Pet. 5.

Simile.

Apoc. 21. Simile.

Psal. 93.

Enarr. ibid. 1. Pet. 1.

iudicentur, qui pertinent ad domum Domini. Et si iustus vix (id est, non sine labore) saluabitur, peccator & impius (qui in hac vita non tribulantur) ubi parebunt? Quomodo erunt tecum iniqui (ait Augustinus loco citato) quoniam nec tuis fidelibus parcis, ut exerceas & erudias eos? Et paulo post: Voluisti filios tuos erudire, & exercere laboribus, ut non essent sine timore, ne amarent aliquid aliud & obliuiscerentur te verum bonum suum. Bonus est Deus. Si cessaret, & non misceret amaritudines felicitatibus seculi, obliuisceremur eius. Sed ubi angores molestiarum faciunt fluctus animæ, fides, quæ dormiebat, excitatur. Hæc Augustinus. Deus ergo tribulationibus suos exercens, non modò non iniustus, sed etiam bonus hoc ipso ac misericors est. Non sunt ad regnum cælorum idonei, qui dura & mala hic interim perferre recusant. Gedeo ex mandato Dei eos qui prono corpore in terrâ aquis sese ingurgitabant, ab exercitu repellebat, omnibus quoque formidolosis & timidis prius domum remissis: eosque solos ad bellum contra Madianitas elegit, qui caua manu aquam capientes, eam sicut canes lingua lambebant. Voluptatum amatores ad pugnam cõtra vitia idonei nõ sunt. Paucis contenti, & ad ardua perferenda parati, cælo idonei sunt. Præceptores ab illis discipulis plus pensi exigunt, illos sæpius & acrius examinant, de quorum profectu maiorem spem concipiunt. Notanda illa verba Tobia: *Benedictus Deus, qui cum iratus fueris, misericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis.* Si tibi in carcere propter æs alienum posito sacculum pecunia plenum, quo æs exolueretur, in caput tuum aliquis proiiceret, & ad tempus grauius læderet, gauderes nihilominus accepta pecunia vnde posses liberari. Percutit suos Deus; sed percutiendo peccata dimittit, è carcere liberat, & ad futuram gloriam idoneos nos facit. Nam & *fastum cõtrahit* (ait Chrysostomus) & omnem excutit torporem, & ad patientiam vngit, & humanarum rerum vilitatem reuelat tribulatio. Quatuor vtilitates posuit quæ singulæ amplificari poterunt.

2. Mundus autem gaudebit.

Locvs moralis de mundi gaudiis, vanis, caducis, & noxiis. Mundus, seu homines mundani, conformantes se huic seculo nequam, gaudia & voluptates semper, & in omnibus confectantur. Aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius, facientes voluntatem carnis & cogitationum. Hæc est vita, hoc gaudium mundi. Suam facere voluntatem, id est

Iud. 7.
Allegoria.

Simile.
Tob. 3.

Simile.

Hom. 66. ad
pop. Antioch.

Mundi gaudia.
Rom. 12.

Ephes. 2.

est, vt Apostolus loquitur, desideria carnis perficere; carnis curam facere in desideriis, ambulare secundum carnem, id est, secundum ea quæ caro & sensualitas humana (quæ cum brutis nobis communis est) expetit & desiderat. Videlicet, vt vno pariter in loco Apostolus distribuit, in amulatione & contentione honores quærere: in comessionibus & ebrietatibus ventrem pascere, ac genio indulgere: in cubilibus & impudiciis libidinem explere. Rursum in dolo, mendacio, & auaritia diuitias quærere. In detractioe, vindicta, malevolentia, iræ & inuidiæ satisfacere. Hæc sunt mundi studia, hæc eius gaudia. In his puppim & proram felicitatis suæ ponit. At hoc totum nihil aliud est, quàm thesaurizare sibi iram in die iræ. Tales cibi animam non pascunt, sed perducunt. Ne desideres (ait Sapiens) de cibis eius in quo est panis mendacij, id est, panis mendax & fallax, falsa, non vera voluptas. Latantur enim quum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis, quorum via peruersa sunt, & infames gressus eorum. Appositè sanctus Augustinus: *Seculi latitia est impunita nequitia. Luxurientur homines fornicentur, ebriestate ingurgitentur, turpitudine foedentur, nihil mali patiantur, & videte seculi gaudium.* Ista mala, & alia his similia, non castiget fames, non belli timor, non morbus, non aduersitas vlla: sed sint omnia in rerum abundantia, in pace carnis, in securitate mala mentis. Ecce, vides mundi gaudia. Hæc ille. Sed vide iudicium Dei. Laudatur peccator in desideriis anima sua, & iniquus benedicatur. Exacerbauit Dominum peccator: in multitudine ira sua non quæret, id est, Deus præ magnitudine iræ suæ non percutiet peccatorem. Nam quando castigat mundum, non vult damnare mundum. Quàm diu ergo mundus gaudet, tam diu in statu damnationis est. In mundo gaudere, & mundi gaudiis perfrui, est pecudum more voluptate affici, hominem exuere, virtuti nuntium remittere, rationis vsum abdicare, sensuum se, & rerum sensibilibium mancipium profiteri, ex Christiano Epicureum fieri, ac denique sine Deo in hoc mundo viuere. *Beatum dixere populum cui hæc sunt.* Sed contradicit quod sequitur: *Beatus populus, cuius Dominus Deus eius.* Nam vide nunc, quàm sunt hæc mundi gaudia, non solum per se mala & turpia, sed etiam caduca & fluxa, fucata quoque & falsa. Primùm terminantur cum hac vita, nos autem ad sempiternam aspiramus. Huius porrò vitæ breuitas, quæ stultis longa videtur, talis est, vt de gaudiis eius sic ipsimet impij sublata scena, & finit

Rom. 7. & 8. & 13.
Mundi gaudiū
impunita ne-
quitia.

Rom. 13.

Rom. 2.

Præu. 23.

Præu. 24.

Serm. 37. de
verb. Dom.

Psal. 9.

In mudo gau-
dere.

Psal. 143.

Mundi gaudia
caduca & fal-
sa.

Sap. 5.

finita tragœdia loquantur: *Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt illa omnia tanquam umbra, in malignitate autem nostra consumpti sumus.* Et paulo post dicitur. *Spes impij tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus qui à vento diffusus est.* Sunt verba significantissima. Spes impij est spes longæ vitæ, spes diuturnæ voluptatis, spes solidi & stabilis gaudij. Sed tam vana ac falsa hæc spes est, voluptas tam fluxa, gaudium tam breue est, vt eius breuitas vix satis vllis verbis exprimi queat. Lanugo per campos iacens, pulchra est, sed vno flatu venti tollitur. Spuma gracilis, elegans quiddam est & colore, & figura, sed à minima procella dispergitur. Fumus multum turget, altè ascendit, sed vno momento disparet.

Similia.

Jacobi 4.
Inorat. consolat.
Simile.

Alia Scriptura de hac vita dicit: *Vapor est, & ad modicum parens.* Hoc iam fumo minus est. Animalibus illis, quæ (vt scribit Seneca) iuxta Pontum genita, vnum degunt diem, manè orientia, meridiè vigentia, vesperi senescunt atque obeuntia (& apud nos fungus quidam vna nocte crescit, postridie perit) si humanus animus ac ratio singulis daretur, noster hic affectus inesset, vt quæ ante meridiem decessissent, luctum ac lachrymas haberent, quæ verò integrum vixissent diem, penitus longæua & felicia haberentur. Sed vt illa insanire nos diceremus, sic nos insanire Deus, & Angeli, & beati, & sapientes omnes dicunt, qui in æternitatem oculos coniciunt. Vnde sic Sapiens ille Mathathias, Machabæorum pater, ad suos filios concionatur:

1. Machab. 2.

A verbis viri peccatoris ne timueritis, gloriæ enim eius stercus & vermis: hodie extollitur, & cras non inuenietur, quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius perit. Sic alia Scriptura:

Psal. 145.

Nolite confidere in Principibus, & in filiis hominum, in quibus non est salus. Exhibet spiritus illorum, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum: omnes cogitationes de auro & argento, de pulchris ædibus, de honoribus & prælaturis, de vxore & liberis, de comestationibus & conuiujs, de ludis & iocis, de omni gaudio huius mundi. Vno momento omnia disperebunt, quasi non fuissent. *Diues & pauper obuiauerunt sibi, in morte videlicet: vtriusque operator est Dominus, vel potius formator.* vt origo Hebraica habet. Qui amplos habet & certos redditus, potest liberaliter expendere: qui de die in diem viuit, nullo vnquam die facultatis suæ modum excedere potest. Stulti mundani hæc voluptatibus vacant,

Prou. 22.

Similia.

1.

& hæc gaudia sectantur, ac si pro certo haberent fore illa diuturna: at illi de die in diem viuunt, nec de vno crastino certi sunt. Magna igitur dementia, in re tam fluxa solidum bonum quærere. Voluptuarij, & gaudij mundani sectatores, quasi in aqua scribunt, quæ nullum scripturæ vestigium retinet: nam voluptatis cuiuslibet cessante operatione, cessat & sensus. Hinc beatus Iob: *Ad modicum eleuati sunt, & non subsistent, humiliabuntur sicut omnia, & auferentur: & sicut summitates spicarum conterentur.* Quæ vltima verba multo sensu fecunda sunt. Habet spica frumenti præter casulas suas, quibus grana velut in carcere, recto tamen ordine, collocata inferuntur, summitates quasdam, videlicet stipulas & aristas proceras, quæ, à casulis granorum separatae & disiunctæ, alijs eminent, suntque asperæ, & acriter pungunt. Et spica quidem Ecclesiæ benè comparatur, in qua grana, id est, iusti tanquam in carcere conclusi, laboribus & tribulationibus premuntur, inter se tamen recto ordine iuxta vocationem quisque suam, collocati, & charitatis vinculo colligati, optimè conspirant, suauiterque & beneuolè viuunt. Stipulae verò, & aridae aristæ, peccatores sunt, maximè earum summitates, quæ & minus solidae, & magis asperæ sunt, impios homines, crudeles, inordinatos denotant; qui sic in diuino iudicio conterentur, sicut in area aristæ & stipulae ad nihilum rediguntur. Sicut ignis stupæ applicatus statim extinguitur, sic gaudium ex rebus terrenis & fluxis ortum celeriter consumitur.

Porro gaudia mundi non nisi dormientium somnia esse, sacra nos docet Scriptura. Sic enim Esaias: *Sicut somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit expergesfactus, vacua est anima eius; & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergesfactus, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: sic erit multitudo omnium gentium, quæ dimicauerunt contra montem Sion.* Comparat, iuxta literam Romanorum vel Assyriorum victorum gloriam atque potentiam voluptati esurientium & sitientium, quando somniant se comedere & bibere: quæ tota voluptas falsa est & inanis. Tales sunt omnes mundi deliciae; quia ad momentum transeunt. Vnde alio in loco: *Vana spes & mendacium viro insensato, & somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum, & qui attendit ad visa mendacia.* Hoc secundum hoc visio somniorum. id est: Mundi potentia, & gloria

2.
Greg. Nyss. hom.
5. in Eccl.

Iob 24.

3.

V. de plura inf.
Dom. 2. post.
Pët. tex. 1.

Similia.]

Esai 29.

Eccl. 34.

Simile.

Dom. 2.
Psal. 75.

Psal. 72.

Simile.

Job 20.
Hom. 2. ad
pop. Ant.

Psal. 73.

Psal. 4.

Simile.

gloria & gaudia non sunt res solidæ & veræ, sed sunt visio-
nes söniorû: & sicut spectrû ad imaginem alterius rei, nõ
est eius rei substantia, ac neq; vera imago & figura, sed ip-
sius imaginis visio, & secundum imaginem quidem, sed
non ipsa, sic mundi potentia, gloria, gaudium, quasi spectra
sunt, secundum imaginem gloriæ & gaudij. Ideo Nabu-
chodonosor vidit quidem gloriam mundi, sed in somniis.
Ideo luculenter David dixit: *Dormierunt somnum suum
omnes viri diuitiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Et
iterum: *Velut somnium surgentium, Domine, in ciuitate tua
imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* id est: Tu Domine in
tua vera gloria, & vero gaudio, euertes omnem hanc ima-
ginem rerum, quas mortales, opinione decepti, res solidas
esse eximant, quasi que sublata scena ostendens illa omnia
nihil præter somnium surgentium, & imaginem inanem
fuisse. In mappa mundi, quam vocamus, videntur regna,
prouincia, maria, vrbes, variæque regiones. Totum tamen
nihil nisi papyrus & atramentum est, in qua si gutta aquæ
stillauerit, facillè corrumpitur, & deletur totum. Cor homi-
nis, vanis huius mundi gaudiis affectum, est talis quædam
mappa depicta, qui animo suo turres, castella, regna, ho-
nores, thesauros, & nescio quæ alia, vel sibi possidenda fin-
git, vel se possidere putat. Verùm hæc omnia non nisi pa-
pyrus & atramentum sunt, & picta animo tabella, quam
vna febris, accedente morte, dicto citius dissoluit. Vnde
Iob: *Gaudium hypocrite ad instar puncti.* Scribit S. Chryso-
stomus, risisse se aliquando eorum testamenta, in quibus
legerat, agros & tecta quoad vsum quidem illis legari,
quoad dominium verò aliis: quum huiusmodi rerum so-
lus reuera vsus hominibus concedatur, non dominium.
Domini enim est terra, & plenitudo eius. Nos hospites tan-
tùm sumus & peregrini, qui tanquam diuersorio hoc
mundo vtimur. Ita se verè res habet, quicquid mortalium
opinio secus iudicat. Vera est Scriptura, quæ dicit: *Filij ho-
minum, usquequo graui corde? vs quid diligitis vanitatem, &
quæritis mendacium?* Omnia huius mundi quæ putantur
bona, quæ filij hominum diligunt, vocat vanitatem & mē-
daciū: quia non vera, sed falsa; nec solida, sed vana sunt.
Qui rapido cursu per mediam ciuitatem equo vectus cur-
rens, inter currendum diceret, Tota hæc ciuitas mea est,
infanire diceretur. Sic infaniunt qui in huius vitæ cursu de
rerum dominio & possessione quasi de re constanti ac per-
petua

petua gloriatur. De hac re aliàs plura diximus. Sed & il-
lud in mundi gaudiis consideratione dignum est, quòd vt
tribulatio iustorum multa habet adiuncta solaria (vt iam
dictum est) sic gaudia impiorum quàm plurima habent
admixta incommoda. Nam, & variam conscientia carnifi-
cinam perferunt (quia *non est pax impiis, sed contritio & infe-
licitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt*) & duram
seruitutem seruiunt, suis cupiditatibus seruietes, ad quas
explendas mille absurda, & illiberalia committunt; & ma-
xima discrimina frequenter adeunt, labores grauissimos
exantlare coguntur, (vnde aiunt ipsimet, *Lassati sumus in
via iniquitatis*) & labores eorum vt plurimum non succe-
dunt (nam *telas aranea texerunt, tela eorum non erunt in ve-
stimentum*) & successus ipse auget cupiditatem, non minuit;
& difficilius interdum est parra tueri, quàm quæsiuisse; ac
postremò (quod est miserimum) totum hoc gaudium in
sempiternam definit miseriam. Quæ fere singula in aliis
iam Dominicis per occasionem tractauimus. Dom. 1. Qua-
drag. text. 8. Dom. 2. Quadrag. text. 3. & Dominica Palma-
rum, tex. 6.

3. *Tristitia vestra vertetur in gaudium.*

LoCVS moralis de beato exitu & catastrophe tribula-
tionum, quas ad momentum iusti in hac vita patiuntur. Gaudia iusto-
rum.
Hunc locum & in præcedentibus tractauimus: sed hic *D. Sept. text. 7.*
aliqua, donante Deo, addentur. Christus disertè inter va- *par. 3. Dom. 2.*
rias beatitudines hanc vnam posuit: *Beati qui lugent, quo-* *Quad. text. 3.*
niam ipsi consolabuntur. Cuius illustre exemplum est Laza- *Matth. 5.*
rus vlcerosus in sinu Abrahe, & diues epulo in inferno, ma- *Luca 16.*
ximè sic loquente Abraha: *Fili, recepisti bona in vita tua, &*
Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu verò cru-
ciaris. Causam diuersæ vtriusque post hanc vitam condi-
tionis, non aliam adfert Abraham, nisi quia & in præsentem
vita diuersa fuerat conditio. Vnde beatus Gregorius hæc
verba expendens, sic scribit: *Quicumque in hoc seculo bona ha-* *H. 40. in Ench.*
betis, quum vos bona egisse recolimus, valde de ipsis pertimes-
sitis, ne concessa vobis prosperitas eorundem remuneratio sit bo-
norum. Et cum quoslibet pauperes nonnulla reprehensibilia
perpetrare conspiciatis, nolite despiciere, quia fortasse quos super-
fluitas tenuissima prauitatis inquinat, caminus paupertatis pur-
gat. Hanc beatam conuersionem multæ Scripturæ docent.

David

Psal. 125.

Dauid dicit: *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua.* Hæc est tristitia iustorum, quia cum labore seminant, & cum patientia magna fructum boni operis afferunt. Sed sequitur. *Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.* Tales ille portauit, qui dixit: *Domine quinque talenta tradidisti mihi: ecce, alia quinque superlucratum sum.* Tales ille retulit, qui dixit: *Bonum certamen certavi, fidem seruaui, cursum consummaui. Ideo reposita est mihi corona iustitia, quam reddet mihi in illa die iustus Iudex.* De hac beata catastrophe dixit Apostolus Petrus: *Communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in reuelatione gloria eius gaudeatis exultantes.* Accipiter dum viuit, manu aucupis gestatur, delicatè & curiosè nutritur ad prædam exercetur, in summo otio perpetuam voluptatem capit; sed mortuus in sterquilinum proicitur. Gallina viuens in sterquilinio pascitur, & angulos domus perscrutatur; mortua in mensa domini apponitur, & pro ferculo delicato habetur.

Matth. 25.

2. Timoth. 4.

1. Petr. 4.

Simile.

Laboris parui
merces inges.

Rom. 8.

Dom. Septua-
ge. text. 7. loc. 3.

Ioan. 16.

Labor breuis
merces æter-
na.Apoc. 22.
Esaiæ 54.

Ier. 47.

Est autem hæc conuersio, ut aliis multis ex causis, ita ex duabus potissimum, admirabilis. Vna est, quia paruis laboribus tam immensa gaudia retribuentur: de quo Apostolus: *Non sunt condigna passionibus huius temporis ad futuram gloriam, qua reuelabitur in nobis.* Hæc consideratio in alia Dominica iam tractata fuit. Altera est, quia breuis & momentanea tristitia in gaudium sempiternum mutatur, quam considerationem Christus hoc loco expendit. Dixit enim paulo post: *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Sanè quia sempiternum est. Adducit quoque de partu mulieris: *Mulier cum parit, tristitiam habet, quæ certè acris est, sed breuissima & paucarum ut plurimum horarum. Sed quum peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium.* Planè eodem modo breues iustorum dolores, sempiterna parturiunt gaudia, quæ omnem præteritorum laborum memoriam deleant, iuxta illud: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, id est, omnem mali recordationem tollet.* De hac consideratione Esaias. *Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.* Notentur illa verba: *ad punctum, in modico, ad momentum, parumper.* Sic in aliis Scripturis tribulationes huius vitæ, torrens pertransiens, vocantur. Sic Ieremias: *Ecce aqua ascendent ab Aquilone, & erunt quasi torrens inundans.* Sic Dauid: *De torrente in via bibit,*

bibit, propterea exaltabit caput. id est: Ad modicum temporis calicem tribulationum bibit, ideo exaltabitur. Sic de iustis Sapiens: *In paucis vexati, in multis bene disponentur.* *quoniam Deus tentauit eos, & inuenit eos dignos se, tanquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum.* Sicut strenuo militi ipsæ cicatrices, adeoque vulnera in bello capta, materia voluptatis sunt; sic ipsa tristitia iustorum gaudio illis est. De hac admirabili conuersione Esaias: *Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis: ecce serui mei latabuntur, & vos confundemini: ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos præ dolore cordis clamabitis, & præ cordis contritione ululabitis.* In tale gaudium vertetur tristitia iustorum. *Tunc enim flebunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum:* id est, qui olim spreuerunt & contempserunt labores iustorum, iuxta id quod paulo post sequitur: *Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij.* Vel hæc vna consideratio ad omnem huius vitæ tristitiam pro Dei gloria susceptam, vel à Deo inflictam, non æquanimiter tantum, sed & libenter perferendam, satis excitare debet. Ex hac consideratione Dauid dixit: *Omnis consummationis vidi finem, exitum & catastrophe iustorum pariter atque reproborum.* *Latum mandatum tuum nimis.* Id est, idcirco statim omnia tua mandata non ad angustam, sed ad latam viam pertinere, non difficilia, sed iucundissima esse mihi videbantur. Hanc catastrophe Apostolus suis Thessalonicensibus, multa pro Christo passis, ante oculos ponit, *Gloriamur, inquit, in Ecclesiis Dei pro patientia vestra & fide in omnibus persecutionibus vestris, & tribulationibus quas sustinetis in exemplum iusti iudicij Dei: si tamen iustum est (id est, quia iustum est) apud Deum retribuere tribulationem iis qui vos tribulant; & vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in reuelatione Domini.* Sicut vrsi aluearia inuadentes, fauorum dulcedine allecti, facile apum aculeos & vulnera patiuntur; sic sancti viri, cœlestis dulcedinis certa expectatione roborari, nihil non ferendum sibi putant, ut ea potiantur. Sicut in operibus naturæ prouidentiam suam Dominus declarauit, non morborum genera ab humanis corporibus tollendo, sed omnibus morbis appositissima remedia procurando: sic in operibus gratiæ ab electis non ipsas sustulit tribulationes.

Pars Hyemalis.

Q 9

nes.

nes, nec ab omni tristitia vacuos esse voluit, sed contra omnes tribulationes, omnemque iustitiam, fortissimum robur dedit, futuræ gloriæ certam expectationem, dicens: *Tristitia vestra vertetur in gaudium.*

EVANGELIUM DOMINICÆ

IIII. POST PASCHA.

Joan. 16.

VADO ad eum qui misit me; & nemo ex vobis interrogat me, *Quò vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadā. Si enim nō abiero, Paracletus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos. Et quum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. De peccato quidem, quia non crediderunt in me. De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. Adhuc habeo multa vobis dicere; sed non potestis portare modò. Cùm autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à semetipso; sed quæcunque audiet, loquetur: & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis. Ille me clarificabit; quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.* De inutili tristitia a corde excutienda, & animi fortitudine contra aduersa.
2. *Expedi vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos.* De rerum omnium terrenarum affectu exuendo, ut Spiritus sancti habitaculum simus.
3. *De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.* De condemnatione impiorum, propter varium diuinæ gratiæ abusum.
4. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.* Locus duplex. 1. De futuro omnium mortalium extremo iudicio. 2. De potestate diaboli super animas credentium penitus sublatam, & circa res externas vehementer imminuta.

1. *Quia*

1. *Quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.*

LOCVS moralis de inutili tristitia à corde excutienda. *Quia in præcedentibus dixerat Apostolis suis Christus Venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo; simulque adiecerat, Vado ad eum qui misit me, & iterum: Vado parare vobis locum; & rursus, Vado, & venio ad vos: propter hæc omnia maxima tristitia affecti sunt, quam Christus hoc loco ex eorum animis penitus depellere vult. Tristitia quæ secundum seculum est, ait Apostolus, id est, quæ propter res huius seculi, propter rerum præsentium iacturam assumitur, mortem operatur. Vnde & Sapiens: Multos occidit tristitia, & non est utilitas in illa: nempe ex rebus externis, aut aliunde quam propter solum peccatum assumpta: Qui enim in peccatis contristatur (ait S. Chrysostomus) vel suis vel alienis, hic solus utilitatem capit. Absumit enim peccata: & quodnam ad hoc remedium confectum est, ad hoc solum valet. Quod ita se habere, alio in loco demonstrat: Mulieri minatus Deus, dicensque. In dolore paries filios tuos, ostendit dolorem peccati fructum. Sed ô magnum donum! Quod in pœnam dedit, in salutem vertit. Peccatum dolorem peperit. Dolor peccatum contriuit: & quemadmodum vermis in ligno natus id ipsum comminuit; sic dolor de peccato natus peccatum comminuit, per pœnitentiam inductus. Hic ergo, & hac in causa, salutaris est dolor, bona est tristitia. At aliis quibuscunque malis dolorem adhibere, nihil est aliud, quam medicinam oculis comparatam pedi apponere. Vnde iterum S. Chrysostomus: Audisi ego multos ad seipsos dicentes; Quia utilitas quòd doluit? Nec pecunias recuperavi, & me ipsum læsi. Id sanè fit in omni quacunque iactura rerum temporalium, aut accepto quocunq; vel detrimento vel infortunio. Qui de eo tristatur, nec detrimentum refarcit, & seipsum lædit, damnumque damno addit, idemque grauius & acerbius. Plus enim lædit animi tristitia, quam alia quælibet vel iactura vel iniuria. Plato humanam vitam cum alea comparabat, in qua oprimus quisque iactus aleatori maximè expectendus est, adhibenda tamen cura, ut eo, quem casus tulerit, rectè vtatur. Quorum prius in nostra potestate non est, posterius est: ideòque id agendum. Suaue aut amarum seu vitæ institutum, seu aliquod aliud adueniens, non ipsa facit rei natura, sed mentis habitudo: quæ si*

Tristitia cordis excutienda.

2. Corinth. 2.

Eccles. 30. Tristitia propter peccatum. Homil. 16. in 2. ad Corinth.

Hom. 5. de pœn.

Tristitia propter temporalia inanis. Homil. 18. ad popu. Antioche.

Apophtegma.

Plurarc. de vitæ, quilibet animi.

Q 9 2 amara

Similia.

amara & tristis est, omnia ei amara videntur, ut in agris accidit, quorum palato & animo omnia displicent: si iucunda & hilaris, omnia apparent similia. Qualis quisque est talem sibi fortunam fugit. Depellenda ergo omnis animo tristitia, ne, sicut amara quaedam herba cibus admixta, omnes nostras actiones reddat acerbis; omnia quae nobis adveniunt, horrida & ingrata efficiat. Sic hortatur nos Apostolus: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete.* Aliud quippe tribulatio, qua iusti non carent; aliud tristitia, qua carere debent. Quibus Christus dixit, *Plorabitis & flebitis, & contristabimini;* eisdem quoque dixit, *Non turbetur cor vestrum, neque formidet.* id est: Vt cunque foris accedat tribulatio, animo tamen laeti & immobiles persistite. Sic enim nihil ad vos mali perveniet. Notum est illud: *Nemo laeditur, nisi a seipso;* quod exemplis ex Scriptura probat Chrysostomus. Iob quidem diabolus afflixit, sed ipse afflictus non est; *nihil stultum contra Deum loquutus est, non peccavit in labiis suis;* sapienter philosophari & animo quieto esse non desit. Ioseph a fratribus venditur, sed ipse laesus non est, quia & in ipso carcere laeto animo vixit, ut iam paulo superius dictum est. *Ferrum* (inquit Chrysostomus) *rubigo laedit, lanam tinea, ovium greges lupus, vinum aceti permixtio, lolium segetes, grando vineam: sed hominem nec morbus, nec exilium, nec mors nec iniuria, nec contumelia, nec vulnus, sed solum peccatum laedit, sola animi vel impatentia, vel cupiditas, vel malevolentia.* Sicut corpus aegrotum nec aestum ferre potest, nec frigus; sic animus aeger aduersis & laetis rebus iuxta offenditur. Navigationis impatiens de scapha in scapham descendit, nec quietem inuenit, quia bilem semper suam secum circumfert. Aeger de lecto in lectum transferri cupit, sed aegritudo propterea non minuitur, quia intus malum est, non foris; in corpore, non in lecto. Qui animo fortis & integer est, a nulla re externa perturbatur. Potuit Diogenes dicere: *Isti quidem irrideor, sed ego non irrideor.* Potuit Anaxarchus Philosophus, quum eum Nicocreon, Cypri, tyrannus, in saxo cauato malleis ferreis tunderet, tyranno dicere: *Tunde Anaxarchi * follem, vel, ut alij legunt, vasculum aut manticam.* Nam Anaxarchum non percutis. Potuit poeta de viro forti dicere: *Etiam si fractus illabatur orbis, lampavidum ferient ruina.* Potuit Socrates (ut de eo scribitur) etiam mille perturbationibus Reipublici. obruentibus, tamen omni tempore

In homil. quod
Nemo laeditur
nisi a seipso 10.5.

Similia.

Apophtegmata.

Plutarch. in
Fabio.

Laert. lib. 9.

cap. 10.

* οὐκ ἔστιν.

Aelian. lib. 9.

per eodem vultu, siue domo egrederetur, siue domum rediret, esse; & ad omnia mentem benignam hilarumque perpetuo praeseferre. Quod adhuc plus est, possunt domitores ferarum saeuissima animalia sic mansueta reddere, ut iugum portent. Leonibus magister manum in os inserit, tigridi custos suus osculatur, elephantem minimus Aethiops iubet subdere in genua, & ambulare per funem: qui nimirum vir sapiens sic artifex erit domandi mala, ut dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium, quaecunque horrenda ad hunc quum pervenerint, mansueta fiant, nihil animum conturbent, imò cum risu excipiantur? Sic beatus Iob & omnium fortunarum iacturam, & liberorum mortem, & acerbam corporis plagam, & graues amicorum reprehensiones animo inuicto tulit. Certè pueris larvas formidantibus, larvas in manus tradimus, & inuerrimus, & tractari ab eis facimus: quo, re ipsa bene perspecta, vanos terrores contemnant. Equos phantasticos, qui ad nescio quos in viscumulos, aut candidioris coloris obiecta, subito restitare & retrocedere solent, statim contra huiusmodi obiecta calcaribus admotis impellimus, ut eadem pedibus suis conculcent, ac si pauere desinant. Iosue iussit principes populi Israel ponere pedes super colla quinque regum Chanaanorum, & desuper calcare, dicens eis: *Nolite timere, ne pauentis: confortamini & estote robusti. Sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, aduersum quos dimicatis.* Sic sanè & nos rerum naturis diligenter inspectis, & hoc semel intellecto, quod quicquid animum perturbat (excepto peccato) ex inani quadam opinione subsistit, nullo negotio animi constantiam retinebimus: omni que tristitia vacu erimus. Sapienter Socrates trepidantem Alcibiadem, nec in concionem prodire audentem, sic alloquitur: *An non, inquit, surorem illum (adiecto nomine) nihili pendis? Annuente Alcibiade, Quid? inquit; an non etiam illum circorum praconem, aut etiam coriarium illum? Faten-te Alcibiade, infert Socrates: At non nisi ex huiusmodi concio consistit. Appositè quoque Demonax Philosophus quendam filij mortem inconstolabiliter lugentem adiens, certò promittit se filij vmbra ab inferiis reuocaturum, si tres ex omnium hominum numero nominare possit, qui nullius luxisset obitum, cuiue nullum accidisset infortunium. Cumque is cogitationem per omnes notos circumferens, ne vnum quidem reperisset; Ut quid igitur, inquit,*

Similia.

Seneca epist. 86.

Similia.

Exemplum.

Iosue 10.

Aelian. lib. 2.

Apophteg-

mata.

Erasm. lib. 8.

Apophteg.

In orat. consolat.

Philip. 4.
Gaudium in
Domino.
Homil. 4. de
grat. act.

2. Cor. 12.

Rom. 5.
Coloss. 1.

Act. 5.

Matth. 5.

Iacobi 1.
Amor & timor
Dei, gaudij
fundamenta.

inquit Demonax; tanquam rem nouam & insolitam passus esses, sic te ipsum inaniter discrucias? Sanè siue singulas rerum naturas extra peccatum expendas, siue communem mortalium sortem inspicias; nec ex illis aliquid est, cuius iactura animum lædat, nisi velit ipse; nec quodlibet aduersum; nouum cuiquam aut singulare videri potest. Memorabile est quod scribit Seneca, Lyciorum legum latorem suis præcepisse ciuibus, vt, quoties in luctum incidissent, veste induti muliebri lugerent. Indicare voluit, huiusmodi affectum muliebrem esse, & viro indignum. Atque hæc quidem humana sapientia videre & tradere potuit. Sed ad nostra nunc ac diuina veniamus. Iubet Apostolus *semper gaudere*; sed addit, *in Domino*. Hæc est fortissima radix veræ, solidæ, & perpetuò retinendæ lætitiæ. Cuius cor Dei vel amor vel timor possidet, nihil præter peccatum contristare potest. Appositè D. Basilius; *Anima quæ semel se modis omnibus desiderio sui astrinxit conditoris, iamq; insuevit oblectare se tanta illius pulchritudinis contemplatione, prorsus non sinet vehemens illud gaudium, animiq; sui iucundissimam effusionem intercipi aut immutari per multiplicem & succedaneam carnalium affectionum mutationem. Quin ea potius, quæ alijs mærorem afferunt & tristitiam, in cumulum sibi vertet, & accessionem lætitiæ*. Sic Apostolus Paulus affectus fuit, ideòque in hæc verba erupit: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi*: id est, ne eius amor & gratia mihi excidat. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. Vides generosum pectus ideo omni tristitia superius, quia Christi amore possiderur. Sic alibi: *Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus*. Et rursum: *Nunc gaudeo in passionibus meis*. Neque verò solus Paulus sic affectus est. De Petro & Ioanne refert Scriptura: *Ibant è conspectu concilij gaudentes quòd digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam pati*. Sic Christus Dominus eos docuerat: *Cùm persecuti vos fuerint homines, & omne malum dixerint aduersum vos mentientes, propter me gaudete & exultate*. Non ait, tolerate tantum, quòd & contristati faciunt; sed ait: *Gaudete*, atque adeò *exultate*, ingentem animo voluptatè capite. Vnde alius eius Apostolus sic scripsit: *Omne gaudiū existimatè, fratres, quū in varias tentationes incideritis. Quomodo & vnde tantum gaudium? Quia Dei amor facit vt cætera non amentur, nisi in ordine ad Deum: ideoq; Dei prouid*

prouidencia nobis ablata, nullum mærorem afferunt, sed voluptatè potius propter coronas quas expectamus. Rursum quia Dei timor facit vt nulla præter illum timeamus. *Qui enim Deum timet, nihil aliud timet*: sicut Moyse Deum timens, nec Pharaonem, nec mare rubrum, nec tam ingentem populi multitudine quam rexit, tam rebellem, tam duræ ceruicis, quicquam timuit. *Qui Deum non timet, omnia timet*, vt de impijs dicitur: *Trepidauerunt timore. ubi non erat timor*. Vnde S. Chrysostomus: *Deum sicut oportet timens, & in ipso confidens, voluptatis radicem lucratus est, & omnem habet lætitiæ fontem. Et sicut in mare decidens immensum scintilla breuis facile deletur; sic quantacunque Deum timenti illidantur, velut in vastum lætitiæ pelagus incidentia, extinguuntur atque perduntur*. Sic etiam de lætitiæ spirituali, & de eo qui in Domino gaudet, ibidem scribit: *In Domino gaudens, hac voluptate ex nullo accidente excidere potest. Alia quippe cuncta, in quibus gaudemus, mutabilia sunt, & transitu facilia. Nec hoc solum, sed etiam apud nos manentia, nascentem ex alijs rebus tristitiam repellere non possunt*. Hæc ille. Verbi gratia: Diuitijs abundas, si ægrotat, propter diuitias ægritudinis solatiū non accipit. In honore constitutus, si opum iacturam patitur, perinde contristatur, ac si nullo in honore esset. Diues, honoratus, sanus, vnica amici morte, vno aliquo infortunio ita perturbatur, ac si omni ex parte miser esset. Illustre exemplum vide in Aman. *Conuocauit ad se amicos suos, & Zaram uxorem suam, & exposuit illis magnitudinem diuitiarum suarum, filiorumque turbam, quos decem habuit, & quanta eum gloria super omnes principes & seruos suos Rex eleuasset. Et post hæc ait: Regina quoque Hester nullum alium vocauit ad conuiuium cum Rege præter me, apud quam etiam cras cum Rege pransurus sum. Et cùm hac omnia habeo, nihil me habere puto quàm diu videro Mardocheum Iudæum sedentem ante fores regias*. Hæc ille in magna huius mundi felicitate verè miser. Multis & maximis bonis affluens, vna re aduersa, vno superbix stimulo, quia ab vno solo honoratus non fuit, tristitia obruitur. At gaudium in Domino, non solum per se firmum, & solidum, & verum gaudium, & amplum ac vehemens est, verum etiam contra alias res tristes omnes animum communit, omnemque aliam tristitiam depellit. Sapienter ergo & verissimè Chrysostomus: *Si lætitiæ cupis, non pecunias, nõ corporis sanitatem, non gloriam, non potentiam, non delicias, non lautas mensas,*

Hom. 18. ad pop.
Ant.
Simile.Mundi gaudia
nulla sunt tri-
stitiæ remedia.Exemplum.
Hester 5.Hom. 18. ad pop.
Ant. Vide etiam
hom. 54.

non sericarum vestium amictus quaras, noli pretiosos agros domusve splendidas & illustres, aut aliud huiusmodi quicquam sectari; sed philosophiam qua est secundum Deum tracta, & apprehende virtutem, & nihil eorum qua sunt aut expectantur, te poterit contristare. Quid dico contristare? Additio nempe tibi fiet voluptatis, qua alios contristant. Etenim flagella, & mortes, & multa, & accusationes, & male pati, & omnia talia, quando propter Deum nobis inferuntur, & hanc habent radicem, multam nobis adferunt voluptatem. Nos miseros facere poterit nemo, nisi nos ipsos faciamus: sicut scilicet neque beatos, nisi nos efficiamus cum Dei gratia. Hæc ille. Diogenes rogatus quid ex philosophia lucratus fuisset, *Et si nihil aliud, inquit, vel hoc ipsum, quod ad omnem fortunam paratus sum.* At verò quanto efficacius, & certius, & vberius vera Theologia, Christi que gratia, & uniuersa Scriptura hanc animi fortitudinem nos docet, tanto nobis turpius & ignominiosum magis, si perpetua animi lætitia non fruimur. Datus est nobis Spiritus sanctus Paracletus, ne vnquam tristemur, nisi ex peccato. Hoc enim solum Spiritum sanctum expellit, & omni nos consolatione priuat, ideoque tristitiam generat. Cætera mala omnia cum Spiritu sancto consistunt, ideoque spiritali lætitia animum fidelem priuare nequeunt, nisi velit ipse, sponteque succumbat.

2. *Expedi vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos.*

Locvs moralis, de rerum omnium terrenarum affectu exuendo, vt Spiritus sancti habitaculum simus. Etiam ipsa Christi corporalis presentia obstitit fortitudini spiritali Apostolorum. Non poterant Apostoli Spiritum sanctum accipere, quam diu carnali Christi presentia & familiaritate utebantur. *Nisi me deseritis corporaliter cernere* (vt Christi verba exponit sanctus Gregorius) *nunquam discetis spiritaliter amare. Si ab intentionis vestra oculis corpus non subtraho, ad intellectum vos inuisibilem per consolatore[m] Spiritum non perduco.* Mira res, affectum humanum, etsi honestissimum, qui in Apostolis erga Christum erat, obstitisse, quo minus Spiritus sancti capaces essent. Nempe depelli ab vbere paruulum oportet, vt solidum cibum gustare discat. Ideo Abraham fecit conuiuium magnum in die ablactationis filij sui Isaac, nõ in die natiuitatis, aut circucisionis.

Nascimur

Nascimur carnales, ablactamur spirituales. Nisi naturæ ductum & amorem abdicemus, Spiritus sancti ductum sequi, eiusque amore inflammarî non possumus. Apostoli, vt Spiritum sanctum acciperent, se totos euacuare debebant. Luna quo plus luminis habet versus terram, eo minus habet versus cælum. Vt autem à superiori sua parte, & cælo proxima tota illuminetur, tum soli appropinquare, tum terram versus nihil luminis habere debet. Quando autem terram versus tota luceat, & plena luna dicitur, tunc à sole, vnde lumen suum accipit, longissimè distat, & à superiori sui parte tota tenebrosa est. Eodem planè modo anima humana à terrenis voluptatibus, & solatiis, & honoribus remotissima esse debet, vt Deo suo plenè fruatur. Quanto magis terrenis afficitur, tanto minus capit cælestia, tanto est à sole iustitiæ longinquior. Vox sponsæ est: *Decolorauit me sol*, id est, Dei Spiritus, intus ardens, fecit me iis, quæ foris sunt, contemptibilem esse; fecit me ea, quæ foris sunt, contemnere, & vt Apostolus loquitur, *omnia prostercore & detrimento habere, vt Christum lucrifaciam.* Pulchrè diuus Bernardus: *Lux interior exterioris impatiens est. Ignis est. Inania folia non admittit. Aut exuri folia vanitatis aut certe, si illa prauauerint, extingui ignem necesse est.* Naturalis corporis calor tanto vehementior est, quanto exteriori frigemus magis: & contrà tanto debilior, quanto circumfus aër calidior. Similis quædam antiperistasis est in amore rerum carnalium & spiritalium. Quanto enim ad ea quæ foris sunt, mundi huius & carnis oblectamenta, animus se per amorè plus diffundit, tanto minus intus feruet, eaque, quæ ad interiorem hominem spectant, tanto minus appetit, & parum appetendo incapax fit. *Quantum enim vas fidei homo attulerit ad fontem, tantum implet*, ait Augustinus. Quod si alio liquore animus præoccupatus impletur, infundendæ Dei gratiæ nullus relinquitur locus. Sed & præterea totum hominem, totum cor, totum animum Deus inhabitare & possidere vult. Vox meretricis erat: *Nec mihi, nec tibi, sed diuidatur.* Vera mater diuidi infantem non patitur. Verus Dominus diuidi cor in terrena & cælestia non vult. Templum quoque Spiritus sancti ab omni prorsus non sorde tantum peccati, sed re quacunque carnali expurgari debet. Christus non solum nummularios, sed etiam eos qui vendebant columbas, quæ sacrificiis seruebant, è templo eiecit; quia domus erat orationis tantum. Me-

Q 5 tator

Laert. lib. 6.
Apotheg.

Cur ex solo
peccato tri-
stitia.

Contemptus
mundi.

Moral. in Job
lib. 8. cap. 17.

Simile.
Genes. 22.
Allegoria.

Simile.

Cant. 1.

Philip. 3.

In declamat. de
bonis deserendis.
Simile.

Tract. 32. in
Ioan.

3. Reg. 3.

Allegoria.
Matth. 21.
Simile.

tator seu œconomus Principis ad urbem veniens, vt Regi venienti domum amplissimam præparet, iubet omnia prorsus è domo exportari, vt Regi, cuius comitatus amplissimus est, locus fiat. Rogat inquilinus, vt vnum saltem ei cubiculum concedatur, vbi cum vxore & liberis quiescat. Negatur. Rogat vt arcas saltem quasdam, rebus pretiosioribus refertas, in aliquo domus angulo includi patiatur. Negat metator, quia tota prorsus domus, quanta quanta est, Regiæ dignitati & maiestati concedenda est. Eodem modo verbi Dei minister, ab eo ad docendum missus, iubet, vnumquemque fidelem habitaculum in corde suo Spiritui sancto præparare. Vos, inquit, estis templum Dei. Et Deus dicit: *Inhabitabo in eis, & inambulabo.* Hic vetus homo, carnalis adhuc, & ex parte terrenus, rogat saltem liceat ei amare carnalia, amare vxorem, liberos, &c. Negatur ei, & dicitur: *Qui vxores habent, quasi non habentes.* Rogat vt aliquid in mundo possidere sinatur. Negatur ei, & dicitur: *Qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur: praterit enim figura huius mundi.* Vfus quidem vxoris, liberorum, possessionum, diuitiarum non negatur, sed amor eorum omnium inordinatus, id est, non nisi in ordine ad Deum, & quantum Deus permittit, quantum Dei cultui non repugnat. Non sunt hæc etiam licita toto corde amanda. Solus Deus, & sanctus eius Spiritus, hunc sibi amorem vendicat; & quidem totum cordis nostri hospitium meretur. Zelator Deus est. Animam sibi nostram desponsauit. Alio amore illam occupari non vult: de quo in alio loco diximus. Audi Augustinum de duplici amore, Dei, & huius mundi, qui nullo modo in vno pectore cohabitant, differentem. *Hi duo amores quorum alter sanctus est, alter immundus; alter socialis, alter priuatus; alter communi utilitati consulens propter supernam societatem, alter etiam rem communem in potestatem propriam redigens, propter arrogantem dominationem; (quod fit in qualibet rei cuiusque possessione cupida, quam ideo quis possidet, quia dominus rei esse vult) alter subditus, alter emulus Deo; alter tranquillus, alter turbulentus; alter pacificus, alter seditiosus; alter veritatem laudibus errantium præferens, alter quoque modo laudis avidus; alter amicalis, alter inuidus; alter hoc volens proximo quod sibi, alter subicere proximum sibi; alter propter proximi utilitatem regens proximum, (vt bonus pastor, princeps, magistratus, herus) alter propter suam;*

1. Cor. 3.
2. Cor. 6.

1. Cor. 7.

Ibidem.

Dom. 2. Qua-
drag. text. 20.

De Gen. ad lit.
lib. 21. c. 15.

suam; præcesserunt in Angelis, alter in bonis, alter in malis; & distinxerunt corditas in genere humano ciuitates duas, sub admirabili & ineffabili prouidentia Dei cuncta qua sunt administrantis, & ordinantis alteram iustorum, alteram impiorum. Hæc ille. Non se inuicem compatiuntur hi duo amores, quia contrarij sunt. Sed & Dei amor tam purus esse desiderat atque perfectus, vt amorem licitum atque subordinatum quam minimum esse velit. Paruulorum est, parua & despicabilia diligere. Paruuli tricas, puppas, cquos arundineos, trochos & lapillos amant, viri contemnunt. Paruuli adhuc in Christo sunt, qui bona huius mundi, diuitias, propinquitatem carnalem, & quodlibet terrenum amant, etiam ordinate. Sed perfectus ille Christi amator dixit: *Quum essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus. Quando autem sum vir, euacuauit que erant paruuli.* Nec ille solum, sed ad id alios hortatur. *Nolite, inquit, effici pueri sensibus: malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti.* Qui sensibus perfectus est, non nisi magna & solida bona amplectitur. Perfecto non est lac carni aut solido cibo contrarium. Mater tamen ab vberibus paruulum depellit, & quidem aliquid interdum amarum vberi apponendo, vt solido carnis cibo, relicto lacte, vescatur. Amor rerum terrenarum ordinatus, non est plane contrarius amoris Dei, & rerum diuinarum, tum quia Deus hoc nostræ infirmitati permittit, tum quia talis amor impedit ille quidem vsum charitatis erga Deum, & distrahit nos tantisper à Deo, sed non tollit ipsam charitatem, neque auertit nos à Deo. Attamen hæc ipsa terrena Deus à quibusdam penitus aufert, omnemque illorum amorem penitus è corde tollit, vt sic ablactati solidiora capiant, soli que Deo firmiter & tenaciter adhæreant. Sunt enim qui vtrunque simul amare nequeunt, nec ordinem amoris tenere. Non possunt terrena ordinate diligere; statim in eorum amore excedunt, nimium tenaciter adhærent, facile ab illis capiuntur & corrumpuntur. His omnino expedit, omnibus abiectis, soli Deo seruire: *relinquere omnia, & sequi Christum.* Qui sic propè igni assidet, vt crura iam ardeant, æquum est vt vel ab igne recedat, vel ignem minuat. Aliorum maior est fortitudo spiritus, qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtuntur. Vtuntur seculi bonis, sed non adhærent illis. Sanè siue ab istis, siue ab illis toto corde Deus diligendus, vt nullius alterius rei amor

Simile.

1. Cor. 13.

1. Cor. 14.

Simile.

Amare Deum
& terrena difficile.

Matth. 19.

Simile.

1. Cor. 7.

Matth. 13.

Psal. 72.

1. Tim. 6.

Jerem. 17.

1. Ioan. 1.

Sap. 1.

Spiritus S. cō-
solatio quibus
datur.

Matth. 9.

Prou. 31.

Canticum Ec-
clesiæ.

Tit. 1.

2. Cor. 4.

Rom. 13.

2. Cor. 6.

Ioan. 3.

Luca 22.

amor à Dei amore auellat, aut ei (quod absit) præferatur. Hic est *pretiosa illa margarita, qua inuenta, abiit homo* (id est à seipso exiit) & *vendidit omnia quæ habuit* (omnium amorem deposuit) & *emit illam*. Omnia enim bona venerunt cum illa. Vox Prophetæ est: *Mihi adharere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam: non sperare in incerto diuitiarum, non ponere spem suam in homine, non mundum diligere, aut ea quæ mundi sunt*. Ecce enim, nisi Christus corporaliter Apostolos desereret, ad eos spiritualiter non veniret, Spiritum suum sanctum ad eos non mitteret. Nisi terrenas consolationes abdicemus, spirituales non accipiemus. Quantum illas in nobis minuiamus, tanto has augemus magis, & contra. Rursum quia *Spiritus sanctus effugiet fictum, & non habitat in corpore subdito peccatis*; necessariò omne peccatum animo radicatus euellendum, omnis fictio & hypocrisis ableganda, vt Spiritus sancti habitaculum simus. Non consolatur: nisi eos, qui consolatione vel indigent, vel digni sunt. Peccatores indigni sunt. Amatores rerum terrenarum sua habent solatia, illa superna consolatione opus non habent. *Non est opus medico, nisi male habentibus*. Da vinum tristibus. *Date siceram moerentibus, & vinum his qui amaro sunt animo. Bibant, & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius*. Laborantibus in vinea Domini, sub cruce Christi gementibus, tenentibus consolari ab his quæ foris sunt, datur vinum lætitiæ spiritualis, & Spiritus sanctus consolator adest. Est quidem ille, vt canit Ecclesia, *Consolator optimus, dulcis hospes animæ, dulce refrigerium*. Sed nõ omnibus. Est enim *in labore requies, in æstu temperies, in fletu solatium*. Qui nec laborant in vinea, nec æstuant in tribulatione, nec flent pro peccatis, hanc consolationem non recipiunt. Ille quidem *rigat quod est aridum, sanat quod est sancium, flectit quod est rigidum, fouet quod est frigidum*: sed cuius animus aliis iam gaudiis repletur, qui sibi sanus & fortis videtur, qui diffuit voluptate, & feruet cupiditate; hic Spiritum sanctum nec consolatorem, nec adiutorem inuenit. Tollendæ ex animo omnes cupiditatum spinæ, fugiendæ voluptatum illecebræ, *abneganda omnis impietas, & secularia desideria, abdicanda occulta dedecoris, abiicienda opera tenebrarum*; vt filij lucis simus, vt diuini Spiritus habitaculum efficiamur: *Quæ societas luci ad tenebras*? Aut quomodo possunt *tenebræ lucem comprehendere*? Omnis seculi voluptas, est *potestas tenebrarum harum*, iuxta eius voluntatem qui

prim

princeps huius seculi est, & rector tenebrarum harum. Qui Spiritum sanctum possidere vult, abrenunciare his omnibus debet, & soli Deo adharere. Angustiatum est cordis nostri stratum: duos amores capere non potest.

Esaiæ 28.

3. *De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.*

Locvs moralis, de condemnatione impiorum, propter varium diuinæ gratiæ abusum. Dicit Christus hoc loco, fore vt Spiritus sanctus, quum venerit, quum datus fuerit Ecclesiæ, *arguat mundum*, id est, impios, siue extra Ecclesiam, siue in Ecclesia, condemnet *de iustitia*, id est, de eo quòd iustitiæ opera non fecerint, iustitiam illis aut oblatam non acceptauerint, aut datam non conseruauerint. Spiritus sanctus autem ideò dicitur arguere, seu condemnare, quia opera Spiritus sancti in alijs credentibus & iustis, arguent & condemnabunt alios impios, qui, simili oblato beneficio gratiæ, ad similem iustitiam non peruenerint. Addit autem Christus, *Quia vado ad Patrem, &c.* volens dicere, ideò ex operatione & virtute Spiritus sancti hoc futurum, quia ille amplius in terris non versabitur, nec sua cælesti doctrina, suisque miraculis, vel non credentium, vel credentium impuram vitam amplius arguet, sicuti hætenus fecerat. Quemadmodum ergo in præcedenti membro, dicens, *Arguet mundum de peccato, quia non crediderunt in me*, docuit mirabiles operationes Spiritus sancti huiusmodi futuras, vt omnium infidelium incredulitatem conuincerent, non Iudæorum tantum, sed & Gentium (vt, verbi gratia, Diocletianus, maximus credentium persecutor, Apollinis testimonio conuictus erat; qui ab eo rogatus, cur oracula non nisi mendacia proferret, respondit, se propter Christianos vera pronunciare amplius non posse, vt apud Eusebium ab ipso Diocletiano se accepisse Constantinus Magnus profitetur: & Iulianus apostata conuictus etiam fuit, quum ab Apolline Delphico responsum acciperet, se propter Babylæ martyris corpus præfens oracula dare non posse, quod idcirco à Christianis asportari, coactus hac necessitate, iubebat) quæ res ad doctrinam fidei pertinet: sic in hoc secundo membro docet Spiritus sancti operationes tales fore, vt hominum impietatem, quoad mores, conuincat. Hoc est enim argue-

Gratiæ Dei
abusus.Euseb. in vitæ
Cōst. li. 2. c. 49. &
50. Simeon Metap.
in vita S. Geor-
gij. Socras. lib. 3.
c. 16. Theod. lib.
1. c. 9.

re

re de iustitia, neglecta scilicet. *Ipsa fidelium comparatio* (ait sanctus Augustinus, hunc locum exponens) *est infidelium vituperatio. Mundus arguitur de iustitia aliena, sicut arguuntur de lumine tenebra, iuxta illud Apostoli: Omnia qua arguuntur, à lumine manifestantur.* Sic de Iudæis dicitur in Evangelio: *Surgent viri Niniuita in iudicio, & generationem hanc condemnabunt.* Aliorum quippe iustitia, nostram iniustitiam; aliorum virtus, nostram ignaviam arguit. Sic Augustinus, audita sancti Antonij vita, & Victorini Rhetoris exemplo commotus ad conversionem, socio Alipio dixit: *An quia precesserunt, pudet sequi? & non pudet, nec saltè tādē aliquādo sequi?* Operatio Spiritus sancti in Antonio & Victorino, arguebat de iustitia Augustinum & Alipium. De hoc argumento vide plura in alia Dominica, ubi vita exemplaris quantum ad iustitiam excitet, explicatum est. In extremo enim iudicio etiam hoc obiicietur, quòd exemplis aliorum nihil ad pietatem excitati fuerimus, iuxta hæc Augustini verba: *Tot iudicibus inops astabo, quot me precesserunt in opere bono. Tot arguentibus confundar, quot mihi praeceperunt vivendi exēpla. Tot convincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus, séque imitandos dederunt iustis actionibus.* Hæc ille. Tot scilicet modis arguit impios Spiritus sanctus de iustitia ab ipsis neglecta, & ab aliis accuratè præstita.

Sed adhuc alio modo, idque ad maiorem cuiusque condemnationem, arguet unumquemque Spiritus sanctus de iustitia, post gratias speciales unicuique concessas, abiecta nihilominus, vel neglecta. De quo genere sic Prophetata: *Arguet te malitia tua, & aversio tua increpabit te. Vide quàm malum & amarum sit, dereliquisse te Dominum Deum tuum. A seculo confregisti iugum meum, & dixisti, Non serviam.* Hæc est vox Dei ad obstinatos peccatores, qui multis acceptis gratiæ beneficiis, nihilo tamen meliores fiunt. Quæ si in veteri populo iusta querela fuit, multo nunc iustior erit, ut his verbis Apostolus docet: *Propterea abundantius oportet nos (filios novi Testamenti) observare ea qua audiimus, ne fortè pereffluamus.* Si enim qui per Angelos dictus est sermo (ut veteri populo) factus est firmus, & si omnis prauaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? nempe post magisterium Filij Dei, post effusum in nos Spiritum sanctum abundè, post tam efficacia salutis sacramenta? Moyses olim cœlum & terram con-

Deut. 32.

Hebr. 5.

Ier. 2.

Gratia Dei neglecta condemnationat.

Ephes. 5. Exempla iustorum damnant impios.

Marth. 12.

Exemplum. Cœl. lib. 2. c. 8.

Dom. 6. post Epiph. tex. 3.

Med. c. 4.

tra Hebræorum ingratitude pro tantis acceptis beneficiis in testes inuocabat: & tamen illa beneficia nihil nisi Legem terrentem ac comminantem, bonaque carnalia terræ Chanaan continebant. Quæ nostra sint beneficia gratiæ; nemo ignorat. Paulus hominis in Spiritu sancto renati, posteaque in peccata prolapsi, ingratitude & impietatem nullis verbis satis explicare potuisse videtur. Ait enim hoc esse, *iterum sibi Filium Dei crucifigere, & ostentui habere, & sanguinem testamenti pollutum ducere, ac denique Filium Dei conculcare.* Quid acerbius dici potuit de iniuria contra Christum facta? Sed vide quid etiam de Spiritu sancto dicat. Ait hoc esse, *Spiritui gratia contumeliam facere.* Et rursum: *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis.* Et adhuc iterum: *Spiritum nolite extinguere.* Ne quis nunc miretur, si arguat Spiritus sanctus mundum de iustitia neglecta: in qua videlicet illi sit contumelia, ille contristatur, ille in nobis extinguitur; Christus autem Dei Filius, à quo & à Patre procedit, iterum crucifigitur, ostentui habetur, & conculcatur. Hæc verba vehementer ab usum acceptæ gratiæ exaggerant, & quantum de neglecta iustitia Spiritus sanctus mundum arguat, manifestè ostendunt. Enimvero agricola quo vberius terram impingat, & laboriosius colit, eo vberior & certior ex ea fructum expectat. Miles quo plenius armatur, eo fortius ut dimicet, eo maiorem in pugna operam ut præstet, Dux requirit. Discipulus quo plura à magistro documenta accepit, quo accuratius instituitur, eo plus ut proficiat, eo doctior ut euadat, meritò magister postulat. At terra cordis nostri *venientem super se divina gratia imbrem vberimè bibit*; armaturam spiritualem à Spiritu sancto variam & omnigenam accepimus, ut Paulus ad Ephesios describit: *denique Spiritus sanctus docet nos omnia, inducit nos in omnem veritatem, suggerit nobis omnia quacunque Christus suis discipulis dixerit.* Quomodo ergo non acerrimè nos arguet & condemnabit, si ita exculti, armati, edocti, nullum bonorum operum fructum, sed spinas potius & tribulos peccatorum germinemus, contra salutis hostes, mundum, carnem, diabolum, nihil pugnemus, sed ad quamlibet tentationem succumbamus, in schola denique pietatis nihil profecerimus: Hinc videlicet has in Scriptura voces legimus: *Adhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ite, negotiamini donec veniā.*

Redde

Similia.

Hebr. 6.

Ephes. 5. 10. 14. & 18.

1. Cor. 4.

Luca 16, & 12. *Redde rationem villicationis tuæ. Cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendaauerunt multum, plus petent ab eo.* Ista manifestè docent, non solum peccatorum, verum etiam gratiarum, donorum, beneficiorum à Deo acceptorum reddendam unicuique esse rationem. Vnde sanctus Gregorius: *Cum augetur dona, rationes etiam crescunt donorum.* Sanè hominem in peccatis conceptum saepe peccare, minus est mirum: sed eundem remedia, quibus ab illis liberari possit, parui facere & contemnere, maximè mirandum est. Corpore saepe ægrotamus absque culpa nostra: sed medicamenta contra morbum data si respuimus, & respuentes deficimus, nostri ipsorum homicidæ sumus. Hoc est de quo Spiritus sanctus mundum arguet, quòd nec remedia salutis vberimè data acceptauerint, nec de gratiæ talentis datis aliquod superlucrati fuerint. Hæc sanè cura pios animos vel maximè remordet, non solum ne peccent, sed præterea ne Dei donis non satis fructuosè vtantur. Sanctus Franciscus his verbis seipsum admonere solebat: *Latroni si tantam gratiam contulisset Altissimus, quantum tibi contulit; multo te gratior foret, Francisce, & sanctior.* Tantus tamen erat, & tam diligens diuinæ gratiæ excultor, vt, teste sancto Bonauentura, *nullam visitationem sancti Spiritus cum negligentia præteriret; sed etiam in itinere positus, quum aliquos sentiret diuini Spiritus afflatus, socijs præcedentibus gradum figebat, vt illis attentius fruere tur.* Scipsum vnusquisque discutiatur, quot bonas Dei inspirationes, bona vota, bona desideria, vel negligenter prætermiserit, vel paruo cum fructu retinuerit, vel etiã fortasse proteruè & impiè reiecerit. Hanc sui discussionem fecit sanctus Augustinus, in Confessionum suarum libris. Ne Spiritus sanctus de hac iustitia vnumquemque arguat, diligenter sancti Patres non solum ad fugam peccati, sed etiam ad assiduum profectum hortantur, ab Apostolo edocti, qui tantum quum profecisset, dicit tamen: *Ea qua retrò sunt obliuiscens, ad ea qua antè sunt me extendens, ad destinatum persequor.* Quæ verba tractans Augustinus, ait: *Semper tibi displiceat quod es si vis peruenire ad id quod nondum es. Nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti. Si autem dixeris, Sufficit: etiam peristi. Semper adde, semper ambula, semper profice, noli in via remanere.*

Remanet qui non proficit. Hæc ille. Sic & sanctus Leo: *Ibi manent homines deficiendi periculum, ubi proficiendi deposuerint appetitum.* De hoc proficiendi studio, atque item de abusu gratiæ

Homil. 9. in
Euang.

Simpile.

Exemplum.
S. Bonauent. in
vita eius cap. 6.

Cap. 10.

Philipp. 3.

Ser. 15. de verb.
Apost.

Ser. 2. de Quad.
Dom. inf. Oct.

gratiæ Dei, iam in aliis Euangeliis diximus, quæ huc referri possunt. Modus autem quo Spiritus sanctus de neglecta iustitia mundum arguet, maximè fit per prædicationem & doctrinam verbi, quam illi afferunt, qui à Spiritu sancto prædicandi potestatem acceperunt. Vnde Petrus: *Per eos qui euangelizauerunt vobis, Spiritu sancto misso de cælo. Euangelium enim nemini parcit: in quo reuelatur ira Dei de cælo, super omnem impietatem & iniustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent, id est, norunt benefacere, & non faciunt.*

4. De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.

Locvs moralis duplex, vnus de futuro omnium mortalium iudicio, quod Spiritus sanctus satis mundo manifestauit per iudicium de diabolo factum, partim quum de cælo Lucifer in barathrum detrusus est (*Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reseruari, nouit Dominus iniquos in diem iudicij reseruare cruciandos*) partim quum potestatem eius omnem, hominem amplius per idola decipiendi sustulit. Statim enim Euangelij luce propagata, cessauerunt oracula, vt innumeris testimoniis ostendi potest, veteresque Scriptores contra ethnicos ostenderunt, ^a Tertullianus in Apologetico, ^b Theodoretus de curatione Græcarum affectionum, ^c Paulus Orosius in sua historia, ipsèque Plutarchus, homo ethnicus, in prima Euangelij herba, idolorum suorum silentia miratus, de deficientibus oraculis libellum scripsit. de quo etiam vide ^d Marsilium Ficinũ, & maximè veteres prophetias ^e Esaiæ, ^f Ezechielis, & ^g Zachariæ. De hoc loco in prima Dominica Aduentus, tum in hoc, tum in altero Promptuario disceruimus. Alter hic locus moralis est, de potestate diaboli super animas credentium, virtute Spiritus sancti, quem acceperunt credentes, penitus sublata, & circa res externas vehementer imminuta. Quem locum iam semel atque iterum in aliis Euangeliis tractauimus. Hic tria verba addeamus. Spiritus sanctus arguet mundum de iudicio, id est, iudicium diaboli iam factum esse manifestabit, per nouas gratiæ vires subministratas, per dona fidei, charitatis, spei, aliarumque virtutum, quibus armati credentes, omnia

Pars Hyemalis. R r nequissi-

Natisit. Domi.
text. 2.

Domin. 5. post
Epiphani. text. 2.
& 4.

1. Petr. 1.
Roman. 1.

De iudicio.
De potestate
diaboli.
1. Petr. 2.

a Cap. 25.
b Lib. 10.
c Lib. 6. cap. 15.

d De relig.
Christ. cap. 22.
e Cap. 2.
f Cap. 30.
g Cap. 13.

Domin. 3. post
Epiphani. text. 5.
Domin. 1. Qua-
drage. text. 3.
Domin. 3. Qua-
drage. text. 1.
Diaboli pote-
stas imminu-
ta.

De Trinit. lib.
4. cap. 13.

nequissimi tela ignea repellent atque extinguant, vt ex verbis Apostoli ad Ephesios 6. cap. iam alio in loco explicatum est: De hoc diaboli iudicio sic sanctus Augustinus; *Christus diabolum à spiritibus in se credentium foras misit, vt non regnaret intrinsecus, sed forinsecus pugnaret, nec tamen expugnaret. Vnde enim accepit exterius potestatem Dominica carnis occidenda, inde interior eius potestas, qua nos tenebat occisa est.* Nunc igitur contritio per Christum capite serpentis, serpens infidiatur calcaneo hominis. Non cominus pugnat, non ad apertam impietatem inuitat, sed callidè & retrò aggreditur; vt per vana huius mundi oblectamenta hominem supplantet, id est, per diuitias, per voluptates, per honores. Contra quæ omnia paratissimum habent fideles & multiplex munimentum, scutum fidei, galeam spei, gladium verbi Dei, & maximè orationis lanceam. Vnde sanctus Cyrillus: *Quum impuri demones, virtute Spiritus sancti, per orationem credentium fugantur, quomodo non dicemus Satanam iam condemnatum esse?* Nempe in hoc illud Psalmi completum est: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Nec aspidis morsus te molestat, vt difficilem reddat virtutem; nec draconis sibilus tibi insidiabitur, vt voluptati cedas; nec leonis rugitus te terreat, vt pusillanimitas fias; nec basilisci venenatus oculus te decipiet, vt blandimentis extollaris, quia sequitur, *Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quonia cognouit nomen meum. Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Hoc totum facit in credentibus Spiritus sanctus. *Quia accepimus Spiritum adoptionis filiorum Dei, clamamus, Abba Pater.* quæ vox sperantium est. Quia Spiritus sanctus docuit nos omnia, per eum quoque Deum cognouimus. Quia ille Paracletus manet nobiscum in omni tribulatione, ille nos eripit, ille glorificat. De hac victoria diaboli sic Apostolus Paulus: *Expoliatus Christus principatus & potestates, traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso.* Traducere, est alterius defectus in publicum manifestos facere, eiusque ignauiam omnibus patefacere. Triumphare, est deuictos & subiugatos in triumpho deducere, vt victoriis quidem fortitudo, victorum verò ignauia propalaretur; sicut Romani in suis triumphis solebant Reges & Principes bello captos, manibus post terga reuinctis, ante curram ducere. Significat Apostolus, per Christi admirabilem gratiam, quæ dona sunt Spiritus sancti, trium-

In Ioan. dist. 10.
cap. 40.

Psalm. 90.

Roman. 8.

Coloss. 2.

triumphatum de diabolo esse, vt amplius in eos potestatem non habeat, qui ad Christi regnum atque Rempublicam pertinent; sicuti deuicti hostes non ab ipso tantum Imperatore & Duce, sed à tota Republica victi censebantur, & subiugati. Si nunc diabolus credentes vincit nostra ignauia vincit, vt in præcedentibus ostensum est.

Domin. 5. post
Epiphan. text. 2.
4. & 5.

EVANGELIUM DOMINICÆ

V. POST PASCHA.

MEN, amen dico vobis: Si quid petieritis Ioan. 16. Patrem in nomine meo, dabit vobis. Vsq̄ modo non petistis quicquam in nomine meo. Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. Hæc in prouerbis locutus sum vobis, Venit hora cum iam non in prouerbis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. Illo die in nomine meo petetis. Et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia à Deo exiui. Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, & prouerbum nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia, & non est opus tibi, vt quis te interroget. In hoc credimus, quia à Deo existi.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. De Orationis admirabili virtute & vario effectu, deque conditionibus bonæ orationi requisitis.
2. Vsq̄ modo non petistis quicquam in nomine meo. De virtute & efficacia nominis Iesu Christi, ad orationis effectus consequendos.
3. Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis. De amore Dei erga nos, propter nostrum erga Christum amorem.

1. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

Locus moralis de orationis admirabili virtute & efficacia. Christus Redemptor, non solum in hoc Euangelio, sed in hoc vno sermone post cenam vltimam cum

Orationis
virtus.
Ioan. 14. 16.
& 16.

R. 1 2 Apostolis

Apostolis habito, iam quartò hanc promissionem facit, & nunc quidem cum magna asseueratione, dicens; *Amen, amen. Si quid petieritis, &c.* Sed & in aliis Euangeliis antea non semel inculcauerat: *Petite, & accipietis, quarite, & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis.* Quemadmodum Helias, à discipulo suo Heliseo discessurus, dixit ei; *Postula à me quod vis ut faciam tibi, antequam tollar à te;* volens aliquod ei charitatis suæ monumentum relinquere: sic redemptor noster, ex hoc mundo discessurus ad Patrem, hoc Ecclesiæ suæ nobilissimum donum & quasi medicamentum generale aduersus omnis generis mala, reliquit: vt, nomine eius inuocato, omnia à Deo impetraremus. Ampla promissio, maximum beneficium, ingens thesaurus. Sed vt eius fructum capiamus, bene debet intelligi, & postea studiosè exerceri. Vt hæc Christi amplissima promissio infallibiliter adimpleatur, multa ex parte nostra requiruntur. Primum, vt petentes aliquid Deum non nisi in nomine Saluatoris petamus. Ait enim; *Si quid petieritis in nomine meo.* Petere autem in nomine Saluatoris, est ea tantum petere, quæ ad salutem nostram faciunt, aut ad Dei gloriam. *Quicquid petimus (ait Augustinus) aduersus utilitatem salutis non petimus in nomine Saluatoris.* Rursum: *Non petimus in nomine magistri, quicquid petimus præter regulam ipsius magisterij.* ait idem Augustinus. id est, præter eam formam, qua nos docuit orare, quam Orationem vocamus Dominicam. *Ad hanc enim formam omnia quæcunque rectè peti possunt, referuntur.* Petenda igitur quæ bona sunt, quæ salutaria, quæ ad Dei gloriam conducibilia. *Petitis (ait D. Iacobus) & non accipitis, eò quòd malè petatis, vt in concupiscentias vestras insumatis.* In Euangelio signanter Christus dixit: *Pater vester qui in cælis est, dabit bona petentibus se.* Sed & hoc loco quum dicit Christus, *Si quid petieritis;* illud solum intelligit, quod ad vitam æternam pertinet, in cuius comparatione alia omnia nihil sunt, vt Augustinus in hunc locum dicit. Et alio loco multis verbis docet, nihil temporale à Deo petendum, nisi in ordine ad vitam æternam. Quod & his verbis docet D. Basilius: *Munificentissimus & augustissimus est Rex noster, & indignè fert, quando cunque quis exiguum aliquid à se petit: multo magis, si ea petimus quæ minimè conueniant.* Perillus ex Alexandri Magni amicorum numero, quum filia suæ dotem petiisset, 50. talenta accipere iussit. Dicente illo, decem satis esse, *Tibi (inquit Alexander)*

accipere.

accipere, sed mihi nequaquam satis est dare. Non nisi bona à Deo petenda potuerunt & ethnici videre. Socrates dicere solebat: *A diis immortalibus nihil ultra petendum, quàm vt bona tribuerent; quia ij demum scirent, quid unicuique bonum esset.* Celebratur & illud Menedemi Philosophi dictum: *Laudabilius est optare quod deceat, quàm assequi quod optes.* Cui simile est quod Augustinus scripsit: *Non tam miserum est non adipisci quod velis, quàm adipisci velle quod non oporteat.* Videndum ergo in primis, vt orationis obiectum sit bonum, finis laudabilis, intentio pura. Quòd & his verbis eleganter Seneca docuit: *Sic vive cum hominibus, quasi Deus videat; sic loquere cum Deo, quasi homines audiant.* Ne vide licet quid inhonestum petas. Si insanus ac mentis inops, ab amico suo enssem postularet; profectò, si verus amicus est, eum omnibus modis negabit. Multa à Deo perimus, nobis futura noxia, si concedantur. Vnde Augustinus: *Multa Deus concedit iratus, quæ negat propitius.* Rachel vxor Iacob dilecta, ita ardentè filios habere desiderabat, vt viro suo diceret: *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Deus ei duos concessit, sed in partu secundi, animam efflauit. Rebecca vxor Isaac, & per se, & per virum suum magna cum importunitate prolem à Deo flagitabat. Sed quum ad partum ventum esset, duobus in ventre pugnantibus, tanto mærore confecta fuit, vt diceret: *Sic sit mihi futurum erat, quid necesse erat concipere?* Nihil ergo proffus temporale à Deo petendum, nisi sub beneplacito diuinæ voluntatis. *Cum verò, quæ Deus laudat (ait Augustinus) quæ Deus præcepit, quæ Deus in futuro seculo promittit, ab eo petitis, secum ritepetite.* Atque hæc vna Orationis necessaria conditio est, ne fortè dum placare Deum volumus, magis iritemus, ea petendo, quæ cupiditatis nostræ argumenta, aut vanitatis indicia; aut denique malevolentia testimonio sint.

Altera Orationis necessaria in primis conditio est, vt Deo acceptus & amicus sit, qui orat. Loquitur hic Christus Apostolis suis. *Si quid, inquit, petieritis.* Non dicit, Si quis petierit. Credentibus in Christum, & amantibus eum, hæc promissio datur. Sic alibi apertius ipse nos docuit: *Si manseritis in me (per fidem) & verba mea in vobis manserint (per executionem) quodcunque volueritis, petetis, & fiet vobis.* In statu peccati mortalis nullas exaudiri orationes, manifestè Scriptura docet: *Cum multiplicaueritis orationes vestras, non exaudia vos. Manus enim vestra sanguine (id est,*

Rr 3 peccatis,

Matth. 7.
Typus.
4. Reg. 3.

2. Orationis
conditio, pe-
tere bona &
salutaria.
Tractat. 73. in
Ioan.

Epist. 125.

Iacobi 4.

Matth. 7.

Tract. 102. in
Ioan.
Epist. 121.

Constitut. mo-
nast. cap. 2.
Apotheg-
mata.
Plutarch. in
Græc. Apoph.

Valer. Max. lib.
7. cap. 2.

Volaterran.
Anthropol.
Epist. 121.

Apotheg-
Deus ma.
Epist. 10.
Simile.

Sermo. 53. de
verb. Domi:
Exempla:
Genes. 30.

Genes. 25.

vbi supra.

Ioan. 55.

Esai. 1.

Prou. 28.
Typus.
Leuit. 22.
D. Thom. con.
Gen. 1. 3. c. 96.

In com. in cap. 1.
Esai.
Simile.

Homil. 52. in
Matth.

Simile.

Simile.

Typus.
Leuit. 27.

Tiren. 4.

peccatis) plena sunt. Qui declinat aurem suam ne audiat Legem, oratio eius erit execrabilis. In huius rei typum, in veteri Lege nemo immundus potuit ad tabernaculum accedere, aut vllum sacrificium offerre, cuiuscunque demum generis immunditia esset, nisi prius sanctificatus. Enimvero quum Deus oratione amicitiae priorum vota exaudiat, qui mortaliter peccando amicitiam cum Deo dissoluit, nec dignus, nec idoneus est qui audiatur. Hoc enim perinde est (ait sanctus Basilius) ac si quis, postquam filium alicuius vnicè dilectum occidisset, ille manus adhuc filij sanguine cruentas ad patrem porrigeret, veniam ab eo postulans. An non enim æquum erat, vt saltem manus cruentas prius abstergat? Quolibet peccato mortali Filiam Dei iterum crucifigis. Ablue cruentas manus, antequam Deo Patri eas orando porrigas. Chrysostomus verò sic argumentatur: *Iuber Apostolus, vt coniuges non se fraudent inuicem, nisi fortè ex consensu, vt orationi vacent. Tu verò ab immaculato honorabilis connubij lecto consurgens, times ad orandum Deum accedere; à diabolico lecto veniens, audes Deum inuocare?* Contentio, superbia, odium, libido, quoduis peccatum lethale, diaboli lectus sunt, quo mediante in corde tuo residet. Deinde, quàm indignum hoc est! Si stercore aut luto manus foedatas haberes, velles ita foedus orare? Minimè, inquis. Ergo manus abluis, & cor non purgas? Si quis tibi supplicans, manibus lutulentis pedes tuos teneret, non modò non exaudires, verum etiam calcibus illum à te expelleres. Sic repellit Deus impios orantes. Præterea prodesse talis oratio nunquam potest. Sicut nullum in vulnere valet medicamentum, si sit intus ferrum; ita nihil proficit illius oratio, in cuius pectore lethalis manet peccati affectus. Sic enim peccatoris oratio exauditur, vt Publicani in Evangelio, etsi nondum reconciliati & amici, tamen deposito omni peccati affectu. Deinde peccatores exaudiuntur à Deo ex sola eius liberalitate & gratia, non ex pacto promissionis huius Evangelicæ. Sola iustorum oratio hac promissione gaudet, & apud Deum ex merito & iustitia impetrat. Animal immundum in veteri Lege quod prohibetur offerri, vendi tamen potuit, & pretium eius offerri. Sic pœnitentis oratio non meretur quidem, sicut nec cateri pœnitentis actus, nondum iustificati; pretiũ tamen horum actuum, quod est legitima dispositio, acceptat Deus. Certè qui cum affectu peccati orat, *opponit sibi nubem, ne transeat oratio,*

oratio, vt Scriptura loquitur. Sicut enim nubes solis radios impediunt, ne ad nos vsque penetrent, etiam si fenestræ aperiantur; sic peccatũ diuinæ gratiæ obstaculũ est, etiam si per orationem cordis fenestra aperitur. Tota oratio Dominica ostendit impium à Deo nõ exaudiri. Quo ore, qua fronte dicet impius, *Pater noster, qui es in calis*; quum præcepta Dei transgrediendo, eius filius amplius non sit? Si enim nec discipulus Christi est, nisi qui fecerit ea quæ præcepit Christus, multo minùs filius aut frater erit. Quo ore, qua fronte dicet impius, *Sanctificetur nomen tuum*; qui nomen Dei ipse blasphematur? *Propter vos (impios) blasphematur nomen meũ inter Gentes.* Quo ore, qua fronte dicet, *Adueniat regnum tuum*; in quo Christus per gratiam non regnat, qui non diligit aduẽtum Domini, in quo peccatũ regnat, contra illud Apostoli: *Non regnet peccatum in mortali corpore vestro?* Quo ore, qua fronte dicet, *Fiat voluntas tua*; qui in omnibus facit voluntatem suã, ambulans post concupiscentias suas, & non faciens voluntatem Domini Dei sui? Quo ore, qua fronte dicet, *Panem nostrum quotidianũ da nobis hodie*; qui pauperi esurienti panem, quũ potest, non frãgit suum? Quo ore, qua fronte dicet, *Dimitte nobis debita nostra*, qui non facit quod sequitur, *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*; & in ipsa oratione sua inuenitur mendax, & pactum à Deo cum peccatore institutum ipse primus violat? Quo ore, qua fronte dicet, *Et ne nos inducas in tentationem*; quãdo ipse diuitias appetit, (*qui autem volunt diuites fieri, in cidunt in tentationem & laqueos diaboli*) ipse tota die concupiscit, & tentationes sibi innumeras accersit, vinum ingurgitando, in quo est luxuria; lites prosequendo, in quibus est contentio; honores ambiendo, in quibus est superbia; similtates exercendo, in quibus est malevolentia; diuitias cõgregando, in quibus est auaritia? Quo ore, qua fronte dicet, *Libera nos à malo*; quum ipse non abstineat à malo, sed quotidie perpetret malum culpæ, & mereatur malum pœnæ? Tota ergo oratio Dominica ab impio prolata, sibi met contradicit; ideòque nihil apud Deum impetrat, sed cum magis irritat. Iustus in Scriptura dicit: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Incensum in thuribulo positum, nisi ei ignis admoueat, odorem non effundit: Oratio ex ore prolata, nisi ardor charitatis in corde eam accendat, non habet apud Deum odorẽ suauitatis. Sed & pinus quæ thus profert, arbor est rectissima. Animus qui orat, debet

Simile.
Oratio Dom.
non nisi iusto-
rum.

Ioan. 15.

Rom. 2.

Rom. 8.

1. Timot. 6.

Psal. 140.
Similia.

1.

2.

R. 4 esse

Psal. 144.

3.

Ierem. 9.

Esaia 10.

Apophteg.

3. Conditio,
Attentio.

Math. 7.

Simile.

Chrysof. hom. 9.
de incomprehen-
sib. Dei nat.Distractiones
naturales.

S. Thom. 2. 2. q.

83. ar. 13.

Exodi 17.

Typus.

Simile.

esse ab omni peccati obliquitate liberrimus. *Deus enim voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorū exaudiet.* Lapis quidam, diascorides dictus, quā plurimas legitur in se habere virtutes: qui tamen in ore hominis mortui inclusus, eas omnes amittit. Sic oratio gemma multarū virtutū pretiosissima est: sed si in ore peccatoris Deo mortui reponatur, eas omnes deperdit. Hanc absurditatem orātis impij in sua impietate persistentis, Propheta his verbis exponit: *Verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore tribulationis sua dicent: Surge, & libera nos.* Sed Deus illis respondet: *Vbi sunt dii tui, quos fecisti tibi?* Cupiditates cuiusq; quas sequitur, dii eius sunt, quibus solis seruit. *Surgant, & liberent te in tempore afflictionis tuae.* Hæc impio Deus. At sese emendantibus dicit: *Lauamini mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè.* & quæ sequuntur: *Et venite, & arguite me, dicit Dominus.* Bias Prienæus, nauigans cum sceleratis, quum exorta tempestate illi deos suos inuocarent: *Tacete,* inquit, *ne dii vos nebulones hic nauigare sentiant.* Indicauit homo ethnicus, impiorum prece magis irritari Deum, quā placari.

Tertia bonæ & efficacis orationis conditio est, vt cum affectu & attentione fiat. Petere enim est affectus & cordis proprium. Quare Christus in alio Euangelio, *petere, querere, pulsare,* pro eodem posuit. Quemadmodum arbores, quæ radices altius miserint, quemcunque ventorum impetum excipiunt, nec facillè aut frangi, aut euelli possunt; sic orationes, quas animus de suo imo reddiderit, fortiter & validè affixæ efferunt sese in excelsum, nullaque distractione conuelluntur. Distractiones inter orandum partim ex naturæ fragilitate naturales sunt, partim ex ignauia nostra proficiuntur, partim à Satana inducuntur. Mens quippe humana diu stare in alto non potest, sed infirmitatis suæ pōdere citò in ima deprimitur. Quum oraret Moyses contra Amalecitas, quā diu leuabat manus, vincebat Israel; sin eas paululum remisisset, superabat Amalec. *Manus autem Moysi erant graues: quare Aaron & Hur sustentabant eas ab utraque parte.* Cor hominis, in oratione maximè graue est. Quum sursum leuatur, vincit diabolus; quum ad terrena deprimitur, vincitur à diabolo. Sed à Christo sustentatur infirmitas nostra. Aues quum liberæ in arbore cōsistunt, quietæ sæpe sunt & tranquillæ: at in caucis inclusæ nunquā quiescunt, sed semper euolare

euolare contendunt. Idem humano cordi cōtingit. Quum liberum est, nulliq; certo negotio addictum, non patitur distractiones, nec perturbant aut distrahunt phantasmata: at quum certi alicuius negotij, & maximè orationis quasi cauea includitur, limitibusque & cancellis constringitur, quasi nitens in veritum, cogitationum statim multitudine & varietate agitur, quiduis potius aliud animo voluens, quā quod propositum erat, & ad quod se meditandum collegerat. De hac naturalis infirmitatis distractione sic scripsit Augustinus: *Desperandum ne est de genere humano, & dicendum ad damnationem pertinere omnem hominem, cui surrepserit aliqua cogitatio oranti, & interruperit orationem ipsius? Si hoc dixerimus, quæ spes remaneat non video. Porro, quia est aliqua spes, dicamus ei: Latifica animam serui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuavi. Quomodo eam leuavi? quomodo potui, quomodo tu vires dedisti, quia tu suavis ac mitis es Domine, Mitis es, tolerans me, quia quotiescunque ante te steti, tanta vana & superflua cogitavi, & vix vnquam fixam & stabilem tibi orationem feci. Hæc tu toleras, quia tu mitis es, & suavis, & multum misericors.* Hæc ille de distractionibus ex naturæ fragilitate ortū capientibus. Cæterum videndū iterum atque iterum, ne ad naturalem hanc quam Deus tolerat, accedat affectata, & ex nostra supina negligentia originē capiens distractio, quam Deus non tolerat, sed punit. De qua sic diuus Basilius: *Si conscientia tua te condemnat, tanquā qui negligentius rem trahes: & si in oratione aliud agens animo minus attento sis, cum possis omnem abs te repellere distractionem, vide ne praesidentior ausis consistere coram Deo, ne fiat oratio tua tibi in peccatum. Si verò propterea quod à peccato debilius factus, hoc à teipso impetrare non potes, quin interdum, dum oras, animo ac mente distraharis; evitare contra quantum potes, & ipse tibi met ipsi vim affer: & coram Deo stare perseuera, mentemque tuam in illum defixam tene, ipsamque ad seipsam aduocā. Si ita feceris, ignoscet tibi Deus, quoniam non ex contempione, sed ex infirmitate, eo modo quo par erat, coram Deo stare non vales.* Hæc ille. Retinenda igitur, quantum fieri potest, in oratione attentio continua, si non in verbis singulis, saltem in sensu verborum; & si non in sensu toto, saltem in fine & intentione, à quā nunquam mens diuagari sic debet, quin eam virtute, vt minimum, etsi non acta, perpetuò teneat. Omnis autem orationis finis & intentio, vel Deus ipse est, vel res Deo

Rr s grata,

Distractionū
author diabo-
lus.

Simile.

Remedium
contra distra-
ctiones.
In regul. breu.
q. 201.

Exempla.
4. Reg. 19.
Esaiæ 37.

3. Reg. 18.

Macrob. Saturn.
lib. 3. cap. 2.

Valex. Max.
Lib. 3. cap. 3.

grata, pro qua Deum oramus. Quam sanè intentionem, idiotæ, orationis verba non intelligentes, habere possunt. At maximus in oratione distractionum author & instigator ipse diabolus est. Percontanti cuidam à fratre Ægidio, cur infestæ magis sint tentationes diaboli oranti, quàm aliàs, respondit: Si quis litem alicui intendat coram iudice, modis omnibus is, in quem lis infertur, in eam curam incumbit, ne contra ipsum sententia feratur: ideòque aduersarium cum iudice loquentem, suamque causam ei commendantem, quantum poterit, interpellabit. Ita demones faciunt. Si loqueris cum hominibus, sermonem tuum non interruptent. Si autem ad precandum te conferas, animæ tuæ salutem curaturus, multa illorum experiris tela ignita in te coniici. Sermonem tuum cum Deo, qui & illorum, & tuus iudex est, miris artibus, variis suggestionibus abrumpere satagent. Quòd si propter illorum importunitatè ab oratione desistis, similis eris fugienti è prælio. Iam verò contra has omnes distractionum causas & pericula vnum præstantissimum remedium est, quod tradit B. Basilus: *Certissimè credat quisque Deum se ante oculos habere. Si enim principem aliquem virum qui alloquitur, iniuile putabit oculos ab illo desletere, indignum indicabit oscitanter & dormitabundè cum illo loqui, scelus nefarium esse non dubitabit, si interim de eo prodendo cum alio tractet; quanto magis ab his in oratione cauebimus, & omnè somnolentiam excutiemus, omnem irreuerentiã deuitabimus, omnes turpes & alienas cogitationes longissimè arcebitur, si certò persuademur, Deum nos presentem alloqui, quum oramus!* Negligentiam nostram inter orandum bonus ille Rex Ezechias condemnat, qui, Deū in templo oraturus, primùm opertus est ipse sacco & cilicio: deinde alios faccis opertos ad Esaiam Prophetam mittit, eius quoque preces flagitans: mox ipse in templum ascendit, attentissimè orans. Quid quòd sacerdotes Baal nostram ignauiam condemnare possunt; qui quum inuocassent suum Baal *de mane usq; ad meridiem, clamantes voce magna, tandem etiam incidebant se cultris & lanceolis, donec sanguine perfunderentur.* Certè sacerdotes Romani, vt attentionem maximam seruarent, velato capite semper sacrificabant, & auguria faciebant, clamante interim præcone, *Hoc age.* Memorabile est quòd Alexandro Regi sacrificanti, vnus ex nobilibus pueris thuribulum tenens, quum in eius brachium carbo ardens delapsus esset,

quo

quo ita vrebatur, vt adusti corporis eius odor ad circumstantium nares perueniret, brachium tamen immobile tenuit, dolorem silentio premens, ne sacrificium Alexandri aut excusso thuribulo impediret, aut edito gemitu perturbaret. Vt nobis, qui ad minimum pulicis morsum & orationem interruptimus, & in sacrificio hæsitamus.

Qui orationis tempore distractiones vitare, & mentem in Deo collectam habere vult, ante orandum meditari paulisper debet, quid & quomodo velit orare, & cum appetitu quodam spirituali ad orandum accedere. Qui ante horam comestionis non ita se gessit, vel ieiunando, vel corpus exercendo, vt cum appetitu accedat; profectò in mensa appetitum verum non inueniet. Qui vult accipere pretiosos liquores, debet vas paratum ad manum habere, quo oblatos accipiat, & non tum demum vas quærere, ne ferius quærens excludatur. Sic non inter orandum, sed ante orationem acuendus & excitandus appetitus spiritualis est, qui attentionem conseruet. Hoc est quod Scriptura dicit: *Ante orationem prepara animam tuam, ne fias sicut is qui tenet Deum.* quæ verba alio in loco tractauimus. Huius attentionis hæc summa vtilitas est, quòd quemadmodum in altum crescere arbor cogitur, quæ per ramos diffundi prohibetur; & quum riuos fontium obstruimus, fluentia surgere ad superiora prouocamus: sic, sublatis externis animi euagationibus, sursum ascendere, ad superna ferri, ad Deum peruenire oratio cogitur. In hac attentionis inter orandum virtute excelluit sanctus Dominicus, qui nullo aut strepitu, aut tumultu, ab orationis attentione interrumpi potuit. Nocte quadã ante aram ad preces prostratum malus dæmon inturbare volens, grandem lapidem è tecto Ecclesiæ deiecit, idque eo impetu, vt tota Ecclesia eius casu circumsonaret. Vsq; ad eò autem capiti eius propinquus fuit lapis, vt ruens capirium eius contingeret. Sed viro Dei nihil se penitus mouente, hostis terribiliter eiulans abcessit.

Alia adhuc, nec minùs necessaria Orationis apud Deum efficacia conditio est, vt sit assidua, perseuerans, & sine intermissione. de qua in alia Dominica ex proposito diximus, sed pauca hic addentur, vt Deus dabit. Inter alias perseuerantiæ in oratione causas, illo in loco explicatas, vnã breuiter perstrinximus, Deum idcirco assiduas à nobis orationes expectare, atque ita differre quod petimus,

vt

Aliud remedium, præparatio ad orationem.
Simile.

Eccl. 18.

Similia.

Exemplum.
In vita eius lib.
3. c. 13.

4. Conditiõ,
Perseuerantiæ,
Dõ. inf. Off. Nat.
Dom. 16x. 5.

Simile.

ut eo sapius ad eum, sicut filij ad parentem φιλόστοργον & suorum amantissimum, recurramus. Sicut enim pater filiolum habens, cui vehementer indulget, & quem tenerè diligit, si pomum puero erogare vult, primum se illud nolle dare, manum comprimens, simulat; puer verò, ut illius cupidus est, nunc digitum unum, postea alium, ac tandem omnes sua tenera manu aperit; cui in hac contentione posito, quasi que ploranti, manus pij parentis pomum dimittit; qui tandem lætitia & voluptate perfunditur, eo quòd filium suum tot modos, totque artes ad extorquendum pomum quarentem viderit: sic Deus Pater cum dilectis suis sæpè agit, in quos sua beneficia largiter conferre decernens, vult tamen ut ipsi vi quodammodo habita (est enim hæc vis amanti grata) plorantes, gementes, ac perseverantes, ab eius quasi manibus ea extorqueant. Sic veterum Christianorum pietatem describit Tertullianus: *Coimus in cœtum & congregationem, ut ad Deum quasi manu facta precesationibus, ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata est.* Solent matres ac nutrices, ut filiorum ac paruulorum suorum in se amorem magis vel exerceant, vel probent, vel inflamment, sese ex composito in aliquo domus angulo abscondere, & plorantem interea paruulum, matremque querulis vocibus inclamantem, tenerè audire, & aliquamdiu quasi surdis, sed verè amantissimis auribus auscultare; tandemque expansis vlnis ad paruulum accurrere, eumque millies deosculari. Planè sic Deus suorum preces ac lachrymas, quasi facie auersa, quasi obdormiens, quasi surdis auribus solet excipere; tandem verò ubi & eorum patientiam, & suam dilectionem satis exercuit, plena manu, etiam plus quam petitur, elargitur. Sic cum muliere Chananæa, cum cæco clamante in via, cum Hemorrhoiisa in Evangelio Christus egit. Sed & huius rei crebra & illustria exempla iam alio in loco produximus. Quemadmodum quum nobilis & illustris vir in aulam proficiscitur, ut aliquod à Rege munus obtineat, cuius præsentia Rex delectatur & cui maiora, quam petit, conferre in animo habet, petitionem huius nobilis Rex in multos dies differt, ut eum apud se diutius detineat: sic omnino Deus suorum electorum precibus gaudens, pietate delectatus, præsentia & colloquio (qui enim orat, cum Deo loquitur) frui cupiens, differt quòd petitur, daturus abundanter. Quemadmodum verò in his omnibus exem

In Apolog. c. 39.

Simile.

Matth. 26.

Luca 8.

Matth. 9.

Simile.

exemplis, proterus esset & improbus filius, qui recusante pomum patre, manumque comprimente, indignatus abcederet, & se non curare pomum diceret; paruulus vix germanus & naturalis esset, qui absconditam ad tempus matrem, vel nutricem non inclamaret; nobilis parum ciuilis, imò superbus, & arrogans, & animi impotentis meritò haberetur, qui Regis sui moram ac dilationem non ferret, sed primo die non exauditus, statim relicta aula, ad sua se reciperet: sic omnino proterui & improbi fideles sunt, filij non germani, sed adulteri, superbi quoque & arrogantes, valdeque importuni, qui nisi ad primam aut secundam precem à Deo impetrent, in precibus perseverare recusant. Magna obseruatione dignum est, quòd in hac causa parabolam de iniquo & proteruo iudice Christus introducit. Ait in Euangelio iniquus iudex: *Etsi Deum non timeo, nec hominem revereor, tamen, quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo veniens suggillet me.* Mirares, quòd Redemptor noster iniquissimo iudici seipsum comparat. Non parenti naturali (ut alio in loco facit) non alicui magnifico Principi, non cuius bono & honesto viro, sed homini scelesto, qui nec Deum, nec homines timebat, suam infinitam bonitatem comparat. Facit hoc, ut perseverantiam in oratione fortissimo argumento nobis persuaderet. Horrendum quippe esset, diuinam bonitatem iniquo & scelerato iudice deteriolem aut crudeliorem esse existimare, quasi non id Deus præstet, quòd crudelis & impius facit. Sunt & aliæ bonæ ac legitimæ orationis conditiones, ut fides, fiducia, obedientia, humilitas, de quibus in aliis Euangelis iam per occasionem dictum est. Talis ergo oratio efficax apud Deum est. Talem orationem, tales preces laudat Scriptura, commendant Patres. Exempla Scripturarum collegit Chrysostomus his verbis: *Oratio caminum ignis tribus pueris extinxit. Oratio cœclusit ora leonũ, ne Danieli nocerēt. Oratio moysis seditionē cœpescuit. Amalecitas deuicit, Deũ iratũ populo reconciliauit. Oratio Helia cœlos aperuit, ignem ad sacrificium, pluuias ad siccitatē terra impetrauit. Oratio Cornelij cœlos penetravit. Oratio publicanum iustificauit. Oratio Ecclesia Petri vincula resoluit. Oratio Paulo ostium Euangelij adaperuit.* Et, ut aliquos orationis particulares effectus obiter tangamus, Oratio plura sæpè impetrat quam petit, & largiores Deus manus habet, quam homines os, aut linguã, aut cor, iuxta illud Apostoli: *Potes est Deus omnia facere super abun*

Parabolæ vis de iniquo iudice.

Luca 18.

Luca 11.

Orat. in regressu eius habita.

Oratio plus accipit quàm petit.

Ephes. 3.
abun

1. Ioan. 3.

Luc. 15.

Exempla.

1. Reg. 3.

Gen. 17.

Marc. 7.

Text. 2. & 4.

Oratio fidem exercet.

Enar. in Psa. 85.

Simile.

Hö. 24. in Matt.

abundanter quam petimus aut intelligimus. Et iterum: Si reprehenderit nos cor nostrum (vt indignos omni favore) maior est Deus corde nostro. Exemplum habes in filio prodigo, qui id tantum patrem orans, vt faceret eum sicut vnum ex mercenariis eius, factus est iterum filius eius, recepta stola prima, & celebri cum conuiuio excipitur. Salomoni petenti a Deo sapientiam, non eam tantum concessit, sic vt similis ei sapiens nec ante eum fuerit, nec post eum surrecturus sit; sed etiam (ait illi Deus) hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, diuitias scilicet & gloriam. Abraham orans, & dicens; *Vtinam Ismaël uiuat coram te*; responsum accepit non de Ismaële tantum, sed & de noua prole Isaac: nec vt Ismaël uiuat tantum, sed vt augeatur ac multiplicetur valde, crescatque in gentem magnam. Qui surdum & mutum ad Christum adduxerunt, rogabant tantum vt imponeret illi manum. At ille insolito & mirabili modo non hoc tantum facit, verum etiam mittit digitos in auriculas eius, expuens tangit linguam eius, suspiciens in cælum ingemuit; dicit ei, Ephpheta, & sic demum sanauit. Rursum, Oratio fidem exercet, & egregie probat. *Omniem iustitiam quam facit homo (ait Chrysofomus) secundum suam potentiam facit, & de potentia sua profert; solam autem orationem secundum fidem suam facit, & ex fide sua profert.* Sic in omni petitione Christo facta, petentium fidem probat Christus, probatam laudat, laudatam remunerat. Chananæa dixit: *O mulier, magna est fides tua.* Cæturioni dixit: *Non inueni tantam fidem in Israel.* Vide plura in Domin. 3. post Epiphaniam, & in Dominica Quinquagesimæ. Oratio charitatem auget. Vnde S. Augustinus: *Si amator Dei esse vis, sincerissimis medullis, castisque suspiriis ipsi deprecare, illi flagra, illi inhaere.* Quæadmodum enim amantes a fiduo congressu & frequenti colloquio magis ad mutuum amorem accenduntur; & sicut qui verè amici sunt, nihil libentius audiunt, quam quum ab ijs quos amant rogantur, eisque benefaciendi occasionem habent; & vicissim ab amicis & beneuolis vt audacter petimus, sic quo maiori cum fiducia petimus, eo vehementius amamus: eodem modo inter Deum & homines Dei amicos se res habet; qui certè non amici modò, sed & parentis in nos viscera gerit, pietatem ostendit. Imò omnem humanam amicitiam Dei in nos amor infinitè superat. *Ab hominibus (ait Chrysofomus) cum aliquid exposcis, & molestus omnino & onerosus videris; Deum verò, quando id non facis, offendis, & vt amplius tibi*

tibi indignetur, accendis. Oratio mentem mirabiliter illuminat, & diuina sapientia replet. Vnde D. Chrysofomus: *Quemadmodum qui cum sapientibus viris colloqui solent, propter assiduam consuetudinem breui sit transmutatur, vt illorum prudentiam referant: sic qui cum Deo colloquia miscent, ei sua vota deferentes, quanta sapientia, quanta virtute, quanta prudentia, quanta bonitate, quanta sobrietate, quanta morum equitate eos repleti necesse est!* Hinc magni illi viri ex sola oratione ad summam sapientiam prouecti, D. Antonius Eremita, S. Martinus, & S. Bernardus: qui illiterati quum essent, vt de S. Antonio scribit a Augustinus, de S. Martino b Seuerus Sulpitius, de S. Bernardo, vitæ eius in prima parte author, magis oratione quam lectione profecerunt, & sacras Scripturas intellexerunt. Oratio est contra omnis generis tentationes armatura fortissima. Sic Christus: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem.* De hac D. Chrysofomus: *Quemadmodum ciuitas qua muris cineta non est, facile venit in hostium potestatem; sic animam non munitam precibus, diabolus facile redigit in suamditionem.* Nec vitia tantum repellit, sed admirabilem animo puritatem conciliat oratio. Quemadmodum enim (ait Chrysofomus) qui cum Rege collocuti sunt, & ei familiares facti, non dignantur in contubernium venire mendicorum & abiectorum hominum: ita qui cum Deo fabularus est, ei que sua vota protulit, nequaquam dignabitur mali & impij spiritus familiaritatem admittere, quod quisque facit qui voluptatibus seruit. Oratio in omnibus rebus afflictis maximam animo consolationem adfert. *Si enim apud homines (ait Chrysofomus) suos quempiam casus dixisse, suasque calamitates narraffe, affert nonnihil consolationis, quasi diffatio quadam malorum per ipsam narrationem ageretur; longe magis si cum Domino illo communi agritudines animi tui communicaris, consolationem atque remedium capies.* Ad hoc enim ipsum te Deus inuitat, dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Vocat, obsequamur: inuitat, accedamus; offert se, ne respiciamus. Et sic quidem ex parte bonitatis diuinæ rem ostendit: paulo superius, ex parte ipsius orationis, venusta comparatione idem declarat: *Sicuti, inquit, frequentia nubium principio cælum offuscant; ubi verò percrebras dimiserit stillas, iam & humore seposito, serenum cælum & dilucidum facit: sic mœror animi, dum intus versatur, caligine cogitationis nostræ obducit; cum autem verbis orationis, & lachrymis quæ solent comitari orationem, foras versus evaporatus diffusa*

Oratio illuminat.

De orando Deum lib. 2.

a In prologo lib.

1. de doct. Christ.

b Lib. 2. de vita

S. Mart.

Oratio armatura contra

tentationes.

Simile.

Lib. 2. de orando

Deum.

Simile.

Ibidem.

Simile.

Oratio con-

solatur in ad-

uersis.

Simile.

In hom. 5. de in-

comprehensib.

Dei natura.

Matth. 11.

Ibidem.

Simile.

difflatiſque euauit, plurimum iam inde ſplendoris afferri in animi ſolitum eſt, favore ſcilicet humaniſſimi & liberaliſſimi Dei, velut radio quodam in eius, qui orat, animum ingruente, ac luce afficiente latiffima. Hæc ille. Sed præter hos omnes effectus & fructus orationis, qui, diligenter explicati, ad frequens orandi ſtudium auditores vehementer excitare poſſunt, admirabilis ille atq; præcipuus eſt, vt quiduis à Deo, quod legitimè petitur, impetret. Huius rei in alio Euangelio exempla protulimus. Credenda ſunt indubitanter Chriſti verba dicentis: *Quicumque petieritis in oratione credentes, accipietis.* Et rurſum: *Omnis qui petit, accipit; & qui querit, inuenit; & pulſanti aperietur.* In quæ verba D. Hieronymus: *Si tibi non datur, ideo non datur, quia non petis.* Fidelis Deus eſt, ſeipſum negare non poteſt: *qui dat omnibus affluenter, & non improperat.* Fons bonitatis perennis eſt, manare non ceſſat. Non eſt abbreviata manus Domini, & ſine pœnitentia Dei dona ſunt. Ideo nos vult ſine intermiſſione orare, quia ipſe paratus eſt ſine intermiſſione dare. *Omnes medici pecunijs, Deus autem ſola oratione placatur.* Ideo in Scripturis oratio ſemper offerri Deo dicitur in odorem ſuauitatis. *Nam ſicut thumiama bene confectum, delectat hominem odorantem; ſic oratio iuſti ſuavis eſt ante Deum,* ait Chryſoſtomus.

2. Vſque modo non petiſtis quicquam in nomine meo.

Chriſti nomen. **L**ocvs moralis de Chriſti Redemptoris noſtri ineffabili erga nos bonitate, & nouo gratiæ beneficio, vt in virtute, fide, ac poteſtate nominis eius quiduis orando impetremus. Magna enim ſignificatione adiecit hoc Chriſtus: *In nomine meo.* Dabit quidem Pater cœleſtis perentibus eum; ſed in nomine Chriſti, ſi per Chriſtum, & merita eius, Deum Patrem inuocamus. Sic paulo antè Apoſtoliſ ſuis dixit Chriſtus. *Quicquid petieritis in nomine meo, hoc faciam.* Hoc longè ante in Spiritu præuidens Dauid, ſic orat: *Protektor noſter aſpice Deus; & reſpice in faciem Chriſti tui.* Nèpe Chriſti merita apud Deum perpetuò pro nobis intercedunt: *Accedit per ſemetipſum ad Deum, ſemper viuens ad interpellandum pro nobis.* Hunc aduocatum habemus apud Patrem. Hic aſſiſtit vultui Dei, vt interpellat pro nobis. Hoc nobis maximam inuocandi fiduciam adfert; hoc orationibus noſtris admirabilem illà efficaciã conciliat, vt, quicquid petierimus, fiat nobis. *Nona hæc eſt (ait S. Cyrillus) inuocationis formula,*

Operatio impetrat.

Matth. 21.
Matth. 7.
In com. ibid.

Iacobi 2.

Hom. 18. operis
inperf. in
Matth.
Hom. 13. ibid.

Ioan. 14.
Pſal. 85.

Heb. 7.
1. Ioan. 2.
Hebr. 9.

In 1o. li. 11. c. 7.
Rom. 1.

veteribus pijs prorsus incognita, quia per Chriſtum omne nobis bonum abſolutè conſeſſum eſt. *Qui enim Filium ſuum nobis donauit, quomodo non cum illo omnia nobis donauit? Per hunc habemus acceſſum ad gratiam iſtam in qua ſtamus.* Ioseph fratribus ſuis, in terram Chanaan redeuntibus, in mandatis dedit, vt ad eum reuerti ſi vellent, omnino fratrem ſuum Benjamin ſecum adducerent: *Niſi fratrem veſtrum Benjamin adduxeritis, non videbitis faciem meam.* Niſi quum ad Deum orando accedere volumus, & panem noſtrum quotidianum petere frumentum & cibum vitæ à Deo quærere, Chriſtum fratrem noſtrum (ſic enim & fieri, & nos vocare dignatus eſt) in oratione adduxerimus, niſi in eius nomine petierimus, non videbimus faciem Dei, niſi à Deo Patre orantes impetrabimus. In veteri lege tantam inuocandi fiduciam populus fidelis non habuit, quia in tanto nomine, tantæque virtute inuocare non poterant. Nomen Abraham, Iſaac, & Iacob in oratione uſurpabant, iuxta illud ipſius Iacob: *Inuocetur ſuper pueros iſtos nomen meum, noménque patrum meorum Abraham & Iſaac.* Aliquid hoc erat, quia tres iſti amici Dei erant. Poſtea inuocabant Deum propter ſeruum ſuum Dauid: *Protegam urbem hanc propter me, & propter ſeruum meum Dauid.* Sed frequentiffimus in oratione veterum ſanctorum titulus creationis fuit. Sic Iob ad Deum orat: *Manus tue Domine plasmauerunt me totum in circuitu, & ſic repente præcipitas me? Memento quaſo, quod ſicut lutum feceris me, & cætera quæ ſequuntur.* Hoc etiam titulo Dauid Deum ad miſericordiam prouocat: *Reſpice in vineam quã plantauit dextera tua.* Hoc titulo à Deo beneficia implorat: *Manus tue fecerunt me, & plasmauerunt me. Da mihi intellectum; vt diſcam mædata tua.* Hoc titulo Eſaias Dei fauorem poſtulat: *Et nunc Domine Pater noſter es tu, nos verò lutum; & factor noſter tu, & opera manuum tuarum omnes nos. Ne iras caris Domine, &c.* Interdum verò etiam dilectionis titulo & argumento ad Deum ſibi propitium reddendum utebantur. Apud Ieremiam: *Factus ſum Iſraeli Pater, ideo in miſericordia reducã eos.* Apud Eſaiam: *Tu Deus pater noſter & Redemptor noſter, à ſeculo nomen tuum. Quare errare nos feciſti, Domine, de vliſ tuis? Atque hi quidem præclari tituli fuerunt, ſiue amicos, ſiue beneficia Dei reſpicias. Sed nouus nobis titulus inuocationis datus eſt, tanto veteribus excellentior, tanto efficacior, quanto excellit ſeruum & amicum Filius naturalis*

Pars Hyemalis.

S s

vnigenitus,

Allegoria.

Genes. 43.

Matth. 28.

Veterum preces non fundabatur in Chriſto.

Genes. 48.

Eſaias 37.

Iob 10.

Pſalm. 79.

Iob 10.

Pſalm. 118.

Eſaias 64.

Ierem. 31.

Eſaias 63.

vete

vnigenitus, in quo Deo complacuit; & quantum creationis ac dilectionis titulum superat longissimè redemptionis beneficium: in quo vno splendidissimè elucet tum Dei Patris ineffabilis amor, qui sic dilexit mundum, ut Vnigenitum suum daret, &c. tum Dei Filij inexplicabilis dilectio, qui tradidit semetipsum pro nobis. In hoc ergo nomine qui Patrem orat, propter talem Filium repulsam pati non potest. Hinc Ecclesia omnem suam orationem in hoc nomine terminat. De nominis Iesu virtute & efficacia in altero Promptuario diximus.

3. Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis.

Locus moralis de amore Dei erga nos, propter nostrum erga Christum amorem, videlicet quoad eius augmentum & perfectionem. Primus enim Dei amor gratuitus est, quo prior dilexit nos. Hunc locum in Promptuario Catholico iam tractauimus. Porro de Deo super omnia diligendo (qui locus hic tractari potest, ut Dei Patris amor erga nos, quanto à nobis studio quærendus, quanta cura retinendus sit, populus doceatur) in prima Dominica Quadragesimæ disputatum fuisse est, & infra in alia Dominica magis disputabitur. De Christo à nobis multis nominibus diligendo (quod etiam non incommodè in hæc verba explicari poterit, ut medium, quo Dei Patris amorem vel quærere vel conseruare possit auditor, moncatur) iam in aliis Euangeliis semel atque iterum disseruimus.

EVANGELIUM DOMINICÆ

VI. POST PASCHA.

 M venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me. Sed hæc locutus sum vobis, ut, cum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis,

Pericope

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. De malorum præmeditatione, ut minus mala sint.
2. Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. De frequenti Ecclesiæ Dei persecutione, & hæreticorum crudelitate, varioque persecutionis fructu.
3. Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me. Contra ignorantiam Dei, rerumque diuinarum, plurimum malorum causam.

1. Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini.

Locus moralis de malorum præmeditatione, ut minus mala sint. Voluit Christus futuras Ecclesiæ persecutiones, futuras cuiuscunque iusti tribulationes, longè antè prædicere; ut de illis nemo scandalizetur, id est, nemo propterea fidei quam tenet, religionis quam colit, iustitiæ coram Deo quam exercet, aut tædio afficiatur, aut scâdalum patiatur, aut villo mœrore conturbetur. Magna Christi misericordia infirmitatem nostram tam valido præsidio communiare, tam necessario subsidio allenare voluit. Mala quippe præmeditata minus feriunt. Basiliscus: animal homini infestissimum, hoc habere dicitur, ut, si prior hominem viderit, certam ei perniciem adferat; contra, si prius videatur quàm videat, nocere nequeat, sed vel pereat statim, vel in fugam se territus abripiat. Pulchrè Seneca: Nisi quicquid fieri potest pro futuro habeas, das in te vires rebus aduersis, quas infregit quisquis prior vidit. Rursum alio in loco: Quia naturam oculis, non ratione comprehendimus, nec cogitamus quid illa facere possit sed tantum quid fecerit, damus huius negligentia pœnas, tanquam nouis territi, quum illa non sint noua, sed insolita. Elegantissimè quoque alias: Quæ alij diu patiendo leuia faciunt, vir sapiens leuia facit diu cogitando. Sic Anaxagoras Philosophus, quum illi renuntiata esset & damnatio sua, & filiorum mors, ad prius dixit, lampridem tam aduersus illos qui damnauerant, quàm aduersum se ex æquo naturam tulisse sententiam, ad posterius dixit, Sciebam me genuisse mortales. Hoc in eo fecit philosophia, & perpetua humanæ fragilitatis meditatio. Hanc sapientiam Christus hoc loco nos docet, varias & acerbis iustorum persecutiones prædicens (quas vel hodie maximè persentiunt in multis locis Catholici Christiani) ut æquanimiùs eas feramus: si, quod Redemptor noster cle-

§§ 2 menter

Ioan. 3.
Tit. 2.In Circuncisio.
Domini.Text. 10.
Domi. 12. post
Pent. text. 3.Supra Dom. post
Eph. text. 3.
Quinquag. text. 3.
Pasma. text. 2.
Domi. 2. post
Pascha, text. 1.
& 6.
Ioan. 15. & 16.Malorum præ-
meditatio.Simile
F. Berchorius,
Reduct. mort.
lib. 10. cap. 13.Lib. 1. cap. 17.
de tranquil.
Apophtheg-
mata.Natur. qq. lib. 6.
quest. 3.
Epist. 77.
Laert. lib. 2.

1. Corinth. 4.
Simile.

Exempla.
In vita eius
Tom. 2. Sur.

Diony. Nicau.
in vita eius.

Lib. 3.

Eccles. 22.

Eccles. 7.

Plutarch. in lib.
de tranq. animi.
Exemplum.

Apophtheg.

menter prædixit, nos diligenter præmeditamur. *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Vt quid in vase vitreo ferream soliditatem requiris? Sapientes viri vt mortis terrorem, qua nihil est terribilius, animo paulatim omnem eximerent, mortis perpetuam memoriam aliquo artificio sibi proponebant. Sanctus Ioannes, Eleemosynarius dictus, Patriarcha Alexandrinus, iubet sibi extrui monimentum, ei autem finem non imponi, sed sic imperfectum relinqui: deinde eos qui præfecti erant operi, quum esset festum aliquod insigne, accedentes in conspectu omnium qui in mensa confidebant, apertè dicere: Monumentum tuum Domine adhuc imperfectum est; iube ergo vt finem accipiat. Seuerus Imperator vnam sibi præparauit, in qua sepeliretur; eamque ad se perlatam, manibus contrectare solebat, ac dicere: Tu virum capies, quem totus orbis capere non potuit. Refert Herodotus, olim in Ægyptiorum epulis morem fuisse, vt vnusquisque cadauer igneum, sed maximè ad viuum effectum, singulis ostenderet, dicens: In hunc intuens pota, & oblecta te, talis post mortem futurus. Dicit Scriptura: *Musica in luctu importuna narratio, flagella & doctrina in omni tempore sapientia.* Pulchrè docet, tristibus quidè non esse interponenda vana & inania oblectamenta, meditationem autem aut narrationem rerum tristium & aduersarum (quum flagellorum & doctrina vocabulo exprimit) nunquam esse importunam, imò omni tempore ad sapientiam instituire. Sic alibi: *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij.* In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum sit. Certè quantum mala non præmeditata perturbent, & præmeditata vix moueant, pulchro exemplo docuit Homerus. Vlysssem enim introducit post 20. annorum absentiam domum reuersum, repentinæ morti carnis sui, qui eum agnouerat, moxque casu extinctus fuit, acerbè illachrymantem: vxori autem suæ flenti, toto die assedisse absque lachrymis. Vxor is quippe futuras lachrymas præcogitauerat; canis mortem nihil formidauerat. Valet hoc loco Scipionis illud memorabile dictum: *Scultum est dicere, non putaram.* Bonus dux, nauclerus, Imperator, via, nauigationis, & certaminis pericula prædicat. Sic Christus hoc loco: ne tibi dicas non prædictum, caue.

2. Sed

2. Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo.

Locvs moralis de frequenti Ecclesiæ Dei persecutione, sub prætextu pietatis. Ethnicici quidem persecutores ferè omnes sic Christianorum nomen ac fidem acerbissimè persequebantur, vt suis, quos vocabant, diis immortalibus se hac in re obsequium præstare, deorum suorum honorem & cultum vindicare arbitrarentur, & præse ferrent. Vnde Imperatores maximè superstitioni, maximi quoque erant persecutores: Trajantis, Adriantis, Decius, Diocletianus, & alij. Sed Christus hoc loco de illa Ecclesiæ persecutione loqui videtur, quam illi exercebunt, qui vnum verum Deum colere profitentur, qualis erat primùm Iudæorum in Apostolos; reliquosque Christi discipulos, ac postea hæreticorum in Catholicos, quoties superiores & fortiores illi esse potuerunt, acerbissima persecutio. Sic Augustinus hæc verba exponit: *Hoc de Iudæis dictum debemus accipere, de quibus dixerat, Absque synagogis facient vos. Nam martyres Christi, etiam si occisi sunt à Gentilibus, non tamen illi arbitrati sunt Deo, sed diis suis falsis obsequiū se præstare quum hæc facerent.* Et alibi contra Donatistas disputans Augustinus, putat in Iudæorum persecutione impletum hoc esse: quia videlicet ante eius tempora rara fuit hæreticorum violenta persecutio: solusque in Oriente Constantius, posteaque Valens, Artiani Imperatores (de qua Valentis persecutione nō incommodè etiam hæc verba intelligi posse agnoscit) Catholicos ferro & gladio persecuti fuerant. Sed Christi verba, quemadmodum non ad solos Apostolos, sed etiam ad eorum successores, adeoque omnes futuros fideles pertinent, quando de toleranda & expectanda persecutione eos monet ac docet; sic absque vilo dubio ipsa persecutio, de qua loquitur, de omni illa intelligitur, in qua veritatis hostes, sed pietatis simulatores, veros veritatis cultores, non verbo tantū & fraude, sed ferro & gladio persequantur. De qua duplici persecutione Gregorius: *Quale illud persecutionis tempus apparebit, quando ad peruertendam fidelium pietatem alij verbis seuiunt, alij gladius! Quis enim etiam infirmus istius Leniatham dentes non despiceret, si non eos per circuitum potestatum secularium terror muniret? Sed duplici contra eos calliditate agitur; quia,*

Persecutio-
nes Ecclesiæ.

Tract. 93. in
Ioan.

Contra Petil. lib.
2. cap. 22.

Moral. in Iob.
lib. 13. cap. 20.

5 3 quod

quod eis ab alijs blandientibus verbis dicitur, hoc ab alijs gladijs ferientibus imperatur. Hæc ille. Et certè atrocior semper hæreticorum persecutio contra Catholicos, quam ethnicorum contra Christianos. Conqueritur de hoc Eusebius, Vercellensis Episcopus; qui in carcerem ab Arrianis missus, ab omni suorum congressu & subsidio prohibetur: quam crudelitatem à nullo ethnico persecutore adhibitam fuisse affirmat. Iucundus, presbyter Arrianus, hortatur Genferichum Arrianum crudelissimum, vt Arbogastem, nobilem Catholicum, quem gladio tollere statuerat, diuersis cruciatibus, & lenta morte interimeret. Idem Arriani sacras virgines, adhibitis dorso & mammillis laminis ferro ignitis, torquentes, dicere eas iubebant, quòd Episcopi & Clerici Catholici cum eis cõcumberent: quam crudelitatem & sycophantiam ab ethnicis sub Maximino Imperatore didicerant, vt apud Nicephorum videre est. Iconomachi in frontibus, totòque vultu Catholicorum, super scamna illos extendentes, & vincientes, quosdam Iambicos versus, ignominia plenos, insculpebant, cultris aliisque instrumentis adhibitis, vt in saxis sculpendis fieri solet. Beatus Fulgentius, Episcopus Ruspensis, cuius opera doctissima extant, quum prius Mauros fugisset persequentes, incidit in Arrianos, quorum crudelitatem immanem expertus, ad vicina prouinciæ suæ loca regreditur, eligens Mauros potiùs paganos habere vicinos, quam molestissimos Arrianos. Sub Constantino Copronymo, Iconomacho, plures martyres facti sunt, quàm sub cuiuspiam gentilis Principis persecutione, teste Sigeberto. Sub eodem tyranno, monachi quadraginta duo, truncatis naribus, barbisque illitis pice combustis, in balnei fornice clausi, ibique fame consumpti, martyrio coronantur. Macedonius hæresiarcha, sub Constantio Imperatore, Catholicos inaudito tormentorũ genere cruciatos occidit. Inter cætera, fidelium mulierum vbera inter labra arcarum compressa, dissecuit, & candenti ferro combussit. Eutychnista Alexandrini, statim post mortem Martiani Imperatoris Catholici Proterium Episcopũ & Patriarcham suum Catholicum, cum aliis clericis, tanta crudelitate occiderunt, vt viscera eius gustarent, & crudas carnes comederent, reliquum corpus per plateas vrbs trahentes. Hunerichus, Arrianorum Rex, vna vice clericos 4976. in desertũ ablegauit, & laicis prohibitũ, ne clerũ sequerentur. Augustinus

de suis

de suis Donatistis ita scribit: *Quis Barbarus excogitare potuit, quod isti, vt in oculos clericorum nostrorum calcem & acetum mitterent, quorum membra etiam cætera plagis horrendis, vulneribusq; sauciarent? depradantur etiam domos aliquas & incendunt, fructus aridos diripiunt, humidos fundunt: & talia cæteris cõminando, multos rebaptizari cõpellunt.* Hæc ille. Hæreticorum nostri temporis quæ crudelitas, quanta barbaries, qualis immanitas in persecutione & occisione Catholicorum, maximè in Gallia & Anglia, fuerit, recenti memoria omnibus cõpertum est, & extant de ea re tota libri, quos consulere, si volet, Concionator poterit. Hi omnes, Christi discipulos interficientes, arbitrati sunt obsequium se præstare Deo. Hoc autem vno nomine huius generis persecutio non solùm est acerbissima, quia ex zelo religionis, sed non secundum scientiam proficiscitur; verũ etiam periculosissima, quia furore religionis etiã Christianæ cõtra Christianos coloratur. Occultus hostis est, qui ideo cauere nisi difficillimè non potest. Ciuile bellum agit, quod sine sociorum sanguine nunquam terminatur. Fidem ipsam non sub nomine perfidiæ, vt Paganismus & Mahometismus, sed sub fidei vocabulo impugnat. *Per verba Legis, Legem impugnant,* ait Ambrosius; *& fidem sine fide præstendant,* ait Hilarius. Amicum se ostendit, & hostis est. Socium se dicit, & capitale bellum gerit. Sponsæ voces vsurpat, & meretrix est. Christum loquitur, Euangelium sonat, verbum Dei crepat. sed *lupus est in vestitu ouium,* vt per multa capita in altero Promptuario ostendimus. Omnes eius machinæ, astutia & dolus sunt. *Fur est & latro,* non iustus hostis. *Nequitia & astutia circumuenit in errorem,* veris & apertis armis non aggreditur. *Persecutor paganus* ait Augustinus) *aperitè sauit, vt leo; hæreticus insidiatur, vt draco. Ille cogit negare Christum, iste docet. Ille ingerebat violentias, iste insidias. Aduersus illum opus erat patientia, aduersus hunc opus est vigilantia.* Hæc ille tunc, in pace Ecclesiæ. At nobis hodie, maximè Anglis Catholicis, non solùm vigilantia, sed etiam patientia opus fuit, ab annis iam triginta sub hæreticorum tyrannide laborantibus. Est hæc igitur persecutio grauissima. Tota nihilominus hæc persecutio siue à paginis, siue ab hæreticis, & ipsi Ecclesiæ utilis est, & eos, qui persecutionem patiuntur, beatos facit, & vt beati fiant, diuinum remedium in promptu habent; quæ tria, tribus verbis expediã. Sicut vrbes & arces,

Ss + hostium

Epist. 122.

In com. ad Tit. 3.
In lib. ad Cor. stant.

Dom. 7. post Pentec.

Ioan. 10.
Ephes. 4.
Enarr. in Psal. 39.

Persecutio Ecclesiæ utilis.

Simile.

1. Quoad mo-
res.

hostium finibus proximæ & limitrophæ, armis & rebus bello necessariis munitissima semper sunt; quæ verò in medio regni consistunt, negliguntur, & si qua munimenta habent, rubigine consumpta & fœdata iacent: sic Ecclesiæ, circum latrantibus hæreticis proximæ, contra eas diligenter se muniunt, verbum fidei accuratius tractant, disciplinæ censuram strictius obseruant, vt non vituperetur ministerium ipsorum; cautè ambulant, quia dies mali sunt: at vbi alta pax est, tota armatura Ecclesiastica rubigine consumpta iacet. Desidiæ rubigo, avaritiæ lutum, superbiæ & ambitionis muscus, ignorantia somnus omnia occupat. Sic se rem suo tempore habuisse sanctus Cyprianus his verbis agnoscit: *Dominus probari suam familiam voluit, & quia traditam nobis diuinitus disciplinam pax longa corruerat, iacentem fidem, & penè dixerim dormientem, censura cælestis erexit. Studebant augendo patrimonio singuli, non in sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina.* Hæc ille, multaque alia populi Christiani dedecora, quæ in pace Ecclesiæ coaluerant, recenset, vt causam subsequenti persecutionis ostenderet. Nec aliter diuus Bernardus: *Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis aduenit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece Martyrum, amarior post in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum. Intestina & insanabilis est plaga Ecclesiæ, & ideo in pace amaritudo eius amarissima.* Hæc illi Patres, quoad mores & vitæ agendæ rationem, quæ in pace Ecclesiæ flaccescit & dormitat. Idem docet Augustinus de doctrina fidei. *Hæreticorum, inquit, inquietudine, vt Scripturas vigilantius perscrutemur, vnde, ne oculi Christi noceant, illis possit occurri, tanquam de somno ignavia, nostra excitatur industria. Ita per multiplicem gratiam Saluatoris, etiã quod inimicus in perniciem machinatur, Deus conuertit in adiutorium.* Hæc ille. Rursum alibi: *Multa ad fidem Catholicam pertinētia, dum hæreticorum callida inquietudine agitantur, vt aduersus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clariùs, & instantius predicantur, & ab aduersario mota quæstio, discendi existit occasio.* Hæc ille. Sed & ipsa occisio Catholicorum, quam libenter exercent hæretici, ipsius Ecclesiæ non solum decus & ornamentum, sed etiam salus & incrementum est. Sic enim & Deus clarificatur, & fides illustratur, & credentium constantia confirmatur, & vacillatium infirmitas

roboratur.

Exemplum.

Serm. 5. de lapsis.

Serm. 33 in Cāt.
Esaiæ 38.2. Quoad doctrinam fidei.
Epist. 105.

In lib. de vera relig. cap. 8.

roboratur. *Sanguis enim Martyrum, semen est Christianorum: & granum cadens in terram, ubi mortuum fuerit, multum fructum affert.* Sanè sicut fermentum, quod amarum est, pani saporem conciliat, sine quo insipidus esset; sic Ecclesiæ, nisi aliquo tribulationis fermento misceatur, insipida & flaccida euadet. Appositè Ambrosius: *Sicut vinea, dum ligatur, erigitur, & recisa non minuitur, sed augetur: ita sancta plebs, dum ligatur, erigitur; dum humiliatur, attollitur; dum reciditur, coronatur.* Et sic quidem persecutio hæreticorum, etsi asperrima & periculosissima, ipsi tamen Ecclesiæ, Deo omnia electis cooperante in bonum, non est semper perniciofa, sed plerunque salutaris.

Porro eos, qui in ipsa persecutione maximè patiuntur & interficiuntur, beatos in primis esse, non solum vox cælestis clarè pronunciauit, dicens: *Beati estis quum vos persecuti fuerint, &c.* verum etiam ipsa ratio manifestat. Quemadmodum enim cum quis flumen aliquod in cymba traicit, qui cymbam impellit, transitum facit expeditiorem & breuiorem; sic qui variis tormentis iustos interficiunt propter veritatem, expeditissimam illis in cælis viam parauerunt, quasi que cymbam impulerunt, vt ad portum felicitatis æternæ quam celerimè peruenirent. Ideo diuus Cyprianus, accepta mortis sententia, respondit, Amen. Deoque gratias egit. Sic & alij innumeri martyres fecerunt, adeoque hodie in Anglia multi. Edmundus Campianus, Societatis Iesu Theologus, accepta in Anglia, pro fidei confessione, mortis sententia, cecinit statim, Te Deum laudamus. De hac persecutionis & tribulationis felicitate in alia Dominica diximus. Illud pluribus explicandum, quam præsens habent & paratum remedium omnes qui pro Christo, pro fide, pro veritate patiuntur. Hæc est perpetua Spiritus sancti consolatio, de qua in hoc sermone suo vltimo toties loquitur, & in alia Dominica nos aliqua diximus, quæ & hic locum habent. Sed nunc pauca adicientur, donante Deo. Quem diuini Spiritus virtus inhabitat, ille aduersus acerbissima, etiam mortem ipsam, animo semper inuictò stat. Qui longum iter pedester facere vult, emit calceos duplici aut triplici solea confutos, vt magis ex ferro quàm ex corio confecti videantur: paucorum tamen dierum labore detriti rumpuntur. Qui autem nudis pedibus iter facit, quo plus ambulat, eo duriorem callū obducit, pedumque eius corium

Ss s magis

Tertul. in Apolog. Ioan. 12. Simile.

Lib. 9. cap. 10. in Lucam. Simile.

Persecutio fœtibus utilis. Matth. 5. Simile.

Exemplum. Pontianus in passione eius.

Dom. 3. post Pascha, text. 10.

Simile.

magis obdurescit. Ratio discriminis est, quia corium calceorum, est corium mortuum; pedum verò, viuum. Sic omnes, quorum animi fortitudo ex corio viuo consistit, id est, ex virtute Spiritus sancti, quo magis affliguntur, eo fortiores & constantiores fiunt. Peccatores autem peccato mortui, & quorum tota animi virtus non nisi humana est, naturæque peccatrici & corruptæ, vt debilis est, sic facilè deteritur, & quibusuis afflictionibus succumbit, citòque corrumpitur. Nempe Spiritus sancti consolatio, quasi fons quidam est certarum virtutum, quæ omnes inuictum pectoris robur adferunt, videlicet fidei, spei, charitatis, quæ Spiritus sancti dona sunt. At fides adfert in tribulatione gaudium & pacem animi. Vnde Apostolus: *Deus repleat vos omni gaudio & pace in credendo.* Sic Eunuchus, accepta doctrina fidei, *ibat per viam suam gaudens.* Hæc fides est *thesaurus ille absconditus* (à sapientibus) *in agro* (Ecclesiæ & vineæ Dominicæ) *quem qui inuenit homo* (per Euangelij prædicationem) *abscondit* (in corde suo) *& præ gaudio illius vadit, & vendit uniuersa quæ habet* (id est, paratus omnium potius, quæ habet, iacturam facere, quàm illo carere) *& emit agrum illum*, adiungit se vineæ illi, vt sit palme in vite qui Christus est, caput Ecclesiæ suæ. Zelus enim & dilectio fidei facit, vt interfici se potius ab hoste fidei fidelis patiatur, idque perlibenter, quàm vt fidem suam neget. Alia virtus Spiritus sancti spes est, quæ maximum in animo gaudium generat, vt *spe gloria, in qua gloriatur fidelis*, omnia pro Christo ardua gaudenter ferat. *Spe gaudentes*, ait Apostolus; quia proprium spei est, animum incredibili gaudio perfundere. Charitas verò, altera eademque primaria Spiritus sancti virtus, adhuc magis hoc facit; quia *valida est vt mors dilectio*, id est, ipsam mortem vincit; eaque superior est, vt alio in loco plenius dictum est. Hæc ergo sancti Spiritus dona, quasi fontis perenniter fluentis riui, cordibus fidelium infusa, perpetua eos consolatione & lætitia spiritali replent, vt semper in Domino gaudeant, scientes, quia *sive viuimus, sive morimur, Domini sumus.* Hi sunt chori castrorum, de quibus in Canticis dicitur: *Quid videtis in Sunamite* (id est, in pacifica sponsa Christi) *nisi choros castrorum?* Enimvero quid choro siue choreis cum castris exercitus? Chorus enim, canentium congregatio est; castra, pugnantium. Sed iustus in pugna cantat, quia diuini Spiritus gaudio repletus,

Spiritus sancti
consolatio
triplex.
1. Fides.
Rom. 15.

Act. 5.
Matth. 13.

2. Spes.
Rom. 5. & 15.

3. Charitas.

Cant. 8.

Cant. 7.

tus, omnia etiam aduersissima gaudenter perfert. Hæc videlicet est cifra Regis nostri, quam non intelligunt, nisi cifra Dei, qui amici eius sunt, tristitia cum gaudio tolerare. Quam cifram aperuit, quum diceret: *Dico vobis amici mei.* Arcanum ^{Luca 12.} meum vobis reuelo, & rationem secretam, qua scribere, meamque voluntatem patefacere soleo. *Nolite timere eos qui corpus occidunt.* Non est cum timore, sed cum gaudio excipienda mors pro nomine meo illata.

3. *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me.*

Locvs moralis contra ignorantiam Dei, rerumque diuinarum, plurimorum peccatorum causam. Ideo enim ^{Ignorantia rerum diuinarum, causa peccatorum.} improbi persequuntur bonos, & hæretici Catholicos, ideo improbi & hæretici homines fiunt, quia Deum ignorant, quia veritatem rerum diuinarum non tenent. Cæcitatem cordis peccatorum fontem esse, Christi que notitiam & cognitionem vnique credenti esse necessariam, iam aliis in locis ostensum est, quæ huc omnia referri possunt. Nonnulla tamen addemus, prout Deus dabit. *Scientia Dei, est machina per quam structura charitatis assurgat*, ait Augustinus. Colere & amare quem ignoras, non potes. Zelus sine ^{Dñ. Quinq. tex. s. Dñ. 2. post Pascha text. 5. Epist. 119.} scientia, est vehemens cursus in deum; in quo quanto curris velocius, tanto à via aberras longius, & peccas absurdius. Et si ferrum in fornace vehementer accenderis, tamen, nisi apposito malleo formes & ducas illud, nullam nouam formam accipiet. Voluntatis zelum ducere debet rectum iudicium. Cæca enim voluntas est, & ab intellectu duci ac formari debet. Rusticus, ignorans Regem, transit per eum quasi per familiarem; fortè & detrudit eum, si transitum impediatur. Sic multi impingunt in Deum & offendunt, nescientes Deum, & mandata ac voluntatem eius, & beneficia ab eo accepta, & præmia ab illo bonis repromissa, penasque malis destinatas. Rusticus in pago educatus, habet quandam confusam Regis notitiam, quòd valde dives ac potens sit. Sed si ei præterea dicatur, quòd Rex habet potestatem castigandi malefactores, & euehendi ad honores omnes ei bene seruietes; incipiet multo magis Regem & timere & amare, eique in omnibus obedire & placere. Eodem modo se res habet in exacta Dei & Domini nostri cognitione. Quàm multi putant se cognoscere Christum, qui tamen actiones eius, & passio

Similia.

1.

2.

3.

Psal. 81.

5.

1. Cor. 2.
Ephes. 1.

Apotheg.

Laert. lib. 7. c. 1.

Simile.

Sen. li. 7. c. 1. de
beneficiis.

Exemplum.

passiones, doctrinam & beneficia vel penitus ignorant, vel nisi confusè norunt! *Nescierunt neque intellexerunt; in tenebris ambulant.* Puderet vnumquemque nostrum, vel certè pudere oportebat, vocari studiosum, medicum, theologū, iurisperitum, textorem, sartorem, aut qualemcunque opificem, nec ea scire quæ ad huiusmodi artem aut vocationem pertinent. Pudeat similiter Christianos nescire Christum. Imò tanto magis pudeat, quanto Christianus non ab arte, sed à fide nomen habet; & non ob lucrum, sed ob salutem hoc nomen gerit. Certè nos Christiani *Spiritum, qui ex Deo est, accepimus, ut sciamus quæ à Deo donata sūt nobis.* Et ad Ephesios Apostolus: *Det vobis Deus Spiritū sapiētia in agnitionē Christi, ut sciatis quæ sit spes vocationis eius.* Incūbit ergo cuilibet Christiano, vocationis & professionis suæ spem, scopum, & finem cognoscere; mediāque ei à Deo ad hunc finem donata scire. Neque est quòd quisquam se excuset, quòd Deum aut diuina cognoscere nequeat. Non enim accurata Dei in se aut fidei in principiis suis cognitio hīc requiritur, sed beneficiorum Dei erga nos, mandatorum, promissionum, comminationum scientia, qualem Catechismus Catholicus, & ordinaria verbi Dei prædicatio tradit. Diogenes, dicenti cuidam quem ad sapientiæ studium hortabatur, Non sum idoneus Philosophiæ? *Quid igitur vniis,* inquit, *si nulla tibi rectè viuendi cura est?* Non enim ad hoc viuit homo, vt viuat tantum, sed vt discat rectè viuere. Natura gignit dociles ad virtutem, non doctos. Quæ admodum bonus luctator est, non qui omnes numeros nexusque perdidicit, quorum vsus sub aduersario rarus est, sed qui in vno se aut altero bene & diligenter exercuit, & eorum occasiones intentus spectat: sic bonus ille Christianus est, qui Deum & eius voluntatem, quantum ad salutem satis est, rectè perdidicit. Qui scit quantum victoriæ satis est, is multa scire censendus est. Hoc tamen in vtroque discrimen est, quod in illo genere, omnibusque humanis artibus & scientiis, ad curiositatem magis facit, quàm ad vtilitatem, in causa fidei & salutis, in Dei rerumque diuinarum cognitione, nihil cognoscitur quod non sit vtile & salutare. Est omnino Dei, eiusque beneficiorum, omnibus qui salui esse volunt, cognitio necessaria. Quàm diu Ioseph vixit, & recens esset memoria beneficiorum eius in Aegypto, quæ tanta erant, vt eum sua lingua Saluatorem mundi Aegyptij vocarent, bene erat filiis Israel, totique cog

cognitione Ioseph in Aegypto: *At ubi surrexit Rex nouus Exodi 1. in Aegypto, qui nesciebat Ioseph, mirabiliter affligi ab Aegyptiis filij Israel coeperunt.* Tanti interest, Dei beneficia scire & nescire. *Exemplum.* Quum Moyses à Pharaone peteret dimitti populum, vt Domino Deo suo sacrificaret; non obediuit Pharao, quia nesciebat Dominum aut potentiam eius. *Exod. 5. 1. Cor. 2.* *Quis est, inquit, Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam vos? Nescio Dominum.* Apostolus de Iudæis dicit: *Si cognouissent, nunquam Dominum gloria crucifixissent.* Sic peccatores, si cognoscerent quòd lethaliter peccando Dominum gloriæ iterum crucifigunt (vt Apostolus affirmat) profectò nunquam id facerent. Si cognosceret peccator quòd in omni vitioso amore idololatriam committit, amorem alicuius creaturæ Creatori præponens, non ira sæpe & impudenter peccaret. Excitare seipsum vnusquisque debet, vt præter Dei beneficia, omnibus communia, quæ in se priuatim Deus contulit innumera naturæ & gratiæ dona, identidem recolat, recolendo cognoscat, cognoscendo se minimè ingratum ostēdat. Sic Dauid: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius.* Propter hoc Catechismus Catholicus, Scripturæ sacre, explicatio verbi Dei, anniuersariæ solennitates in Ecclesia, *ne volumine temporum* (ait Augustinus) *ingrata subrepat obliuio.* Ex ignorantia Dei, rerumque diuinarum, omnia promanant peccata, maxime bonorum persecutio; de qua hoc loco Christus: *Mundus enim, quod suum est, amat; & quæ sua sunt, optimè cognoscit.* De Spiritu sancto, id est, de donis eius, dixit Christus: *Mundus eum non potest accipere, quia non videt eum, neque scit eum.* Quæ terra sua sponte producit, nemine colente exuberanter profert. Quæ non ex se producit, sed seminari in ea oportet, non sine maximo & vario labore producit, eaque satis parcè. Est enim illis quasi nouerca, quæ nunquam mariti filios ita fouet ac suos quorum mater est. Mundus mundanos, quasi filios suos & germen naturale, omni honore prosequitur: pios verò, qui ex diuino semine in eo nascuntur, & Spiritus sancti cultura ac gratia fouentur, odit, persequitur, interficit. Nescit enim eos, pro exoticis & peregrinis habet.

EVAN

Ioan. 14.

Si quis diligit me, sermonem meum serua-
bit, & Pater meus diliget eum; & ad eum
veniemus; & mansionem apud eum facie-
mus. Qui non diligit me, sermones meos non
seruat. Et sermonem quem audistis, non est
meus, sed eius qui me misit, Patris. Hæc locutus sum vobis,
apud vos manens. Paracletus autem Spiritus sanctus,
quem mittit Pater in nomine meo, ille vos docebit om-
nia, & suggeret vobis omnia quaecunque dixerò vobis.
Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quo-
modo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor ves-
trum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis, Va-
do, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique,
quia vado ad Patrem, quia Pater maior me est. Et nunc
dixi vobis, priusquam fiat, ut, cum factum fuerit, cre-
datis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim prin-
ceps mundi huius, & in me non habet quicquam. Sed ut
cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum
dedit mihi Pater, sic facio.

PERICOPE moralis huius
Euangelij.

1. Qui diligit me, sermonem meum seruabit. De Deo diligendo, eius-
que dilectionis virtute & efficacia.
2. Et Pater meus diliget eum. De amicitia Dei, quæ ex mandato-
rum Dei obseruatione comparatur.
3. Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. De dilectio-
nis diuinæ firmitate & stabilitate.
4. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. De bono pacis quam
Christus nobis reliquit, meruit, dedit.
5. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. De falsa mundi pace.
6. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. De animi fortitudine,
fiducia, patientia in rebus aduersis seruanda.
7. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. De as-
sidua diaboli circa mortem cuiusque vexatione.

1. Si

1. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.

Locvs moralis de efficacia & virtute dilectionis Dei. Dilectionis vim tantam esse Christus dicit, ut ad bene ope-
randum, ad mandata Dei seruanda sit efficax. Christus
enim sermonis seu verbi sui vocabulo, omnia præcepta, &
omnem de moribus doctrinam intelligit, iuxta frequen-
tem Scripturæ phrasim, quæ omnia Dei præcepta numero
singulari sæpè effert; vel propter excellentiam, quasi vix
verbi aut mandati nomen mereatur, nisi quòd à Deo, vel
in ordine ad Deum, & potestate à Deo ordinata præcipi-
tur: vel propter facilitatem, quia diligenti Deum, Dei
mandata quasi vnus sermo, & vnum verbum esse videtur.
Vnde postea de malis dicit Christus; Qui non diligit me, non
seruat sermones meos; in plurali loquens, quia non diligenti
Deum, Dei mandata & nimis multa & grauias videntur,
sicuti pigro & proteruo puero quæuis data lectio proluxa
est: vel etiam propter vnâ charitatem, in quo vno sermone
(ait Apostolus) tota lex recapitulatur. Sic de Dei mandatis
loquuntur amici Dei; Quomodo dilexi legem tuam Domine! Rom. 12.
Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo. Et ite-
rum: Latum mandatum tuum nimis. Et rursus: Ignitum elo-
quium tuum nimis, & seruus tuus dilexit illud. Sic de Mose &
Aaron dicitur: Custodiebant testimonia eius, & præceptum
quod dedit illis. Secundùm rerum Hebraicarum scriptores, Psal. 98.
sexcenta & tredecim erant in lege Dei præcepta. Et tamen
hæc omnia vnum vocantur, sicut & Christus hoc loco om-
nia sua præcepta vnum sermonem vocat, quia diligentibus,
& de diligentibus loquitur. Est hic igitur locus de a-
more erga Deum, eiusque admirabili vi & efficacia disse-
rendi. Deum supra omnia amandum esse, in alia Dominica
iam explicatum est, & in Promptuario Catholico hic locus
moraliter tractatus est. Hic tamen in argumento tam ne-
cessario & salubri plura dicentur. In veteri lege præcepit
Deus, ut omne primogenitum, tam de homine quàm de pe-
coribus, illi offerretur, vel pretio redimeretur; omniû quo-
que frugum & fructuum terræ primitias sibi offerri voluit.
Qua in re, cor nostrum ei deberi, docere voluit. Est enim
cor primum quod in homine generatur, ut Medici tradunt;
& vltimum quod in homine moritur, ut experientia docet.
Primitias ergo nostras & primogenituram Deo dare, est
cor nostrum, totumque cordis affectum Deo tribuere. In
cuius

Dilectionis
Dei efficacia.

Rom. 12.
Psal. 118.

Psal. 98.

Petr. Ga. li. 11. c.
4. de arc. Cath.
fidei.

Dom. 1. Quad.
text. 10.

Exod. 23. & 25.

Allegoria.
Gal. li. 6. de vst.
parti. Albertus
de animalibus, li.
9. tract. 1. c. 4.

Typus.

Proverb. 23.

Simile.

Proverb. 8.

Exodi 20.

Simile.

Psal. 15.

Psal. 72.
Osea 2.

Deut. 4.

De diuinis nom.
c. 4. par. 1.

cuius etiam rei typum, in veteri lege primogeniti Sacerdotes erant, & diuino cultui mancipati. Hinc in Scriptura dicitur: *Præbe, fili mi, cor tuum mihi.* Non caput, non manum, non pedem, non cætera membra, sed omnium membrorum principium, radicem, & vitæ humanæ fontem, qui cor est, dari sibi Deus postulat. Aues venaticæ, quæ ex præda victitant, vultur, accipiter, aquila, capta præda, ante omnia cor petunt, euiscerant, deuorant. Quod in illis naturæ instinctus facit, propter cibi auiditatem; hoc in Deo imensa sua bonitas facit, propter nostræ salutis desiderium, qui dicere in Scripturis non dubitauit; *Delicia mea, esse cum filiis hominum.* Hac de causa Zelator in Scripturis Deus dicitur. *Non habebis deos alienos coram me* id est, nihil vt principale tuum bonum amabis præter me. *Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes.* Qui zelotypia laborat, suspicione plenus est, omnia sponsæ suæ vestigia, dicta, facta obseruat, ad omnem in domo strepitum, ad omnem ingressum & egressum vigilat, fingit se interdum exire, moxque domum repente redit, vt videat quid vxor agat: quam si cum alio amatore deprehendit, confestim expoliat, omnia illi data preciosa munera aufert, & vel domo expellit, vel interficit iratus. Sic Deus animam, sibi fide & charitate desponsatam, zelo prosequitur ardētissimo; non quidem cum humanæ perturbationis vitio, sed prorsus incommutabilis atque tranquillus, effectum zeli ostendens; omnia dicta & facta nostra obseruans, quod agnouit Dauid, dicens: *Prouidebam Dominum semper in conspectu meo: à dextris est mihi ne commouear;* interdum quoque fingens se longius ire, & quasi dormiens in nauicula cordis nostri, quum tamen (vt alibi explicatum est) cor eius vigilet in nobis semper: cum aliis verò creaturis fornicantes seuerissimè puniens, iuxta illud: *Perdidisti omnes qui fornicantur abs te.* Et apud alium Prophetã: *Filiorum illius non miserebor, quia filij fornicationum sunt.* Et Moyses adhortans populum vt in Dei dilectione maneat, hanc rationem subdit: *Deus enim vester ignis edax, & Deus zelans.* De hoc Dei zelo Dionysius Areopagita: *Audebimus id verè dicere quod Author ipse omnium, propter excellentem quendam rerum omnium amorem, & amatoria bonitatis magnitudinem, quasi extra se sit, dum ad omnia que sunt, multiplici prouidentia ratione pertingit, illisque se immiscet, & à supremo illo statu, quo supra omnia eminent, ad quãdam quasi cū rebus societate se illis comunicando descendit, seque demittit.*

Hinc

Hinc fit vt zelotem illum theologi nostri appellent, quia vehemens est ad ea que sunt amandã, & zelo quodam amatorio erga res afficitur. Hæc ille. De qua paulo clariùs sic S. Augustinus: *Zeli diuini nomine eius significatur prouidentia, qua nullam à se animam impunè fornicari sinit. Sicut enim ea que dicitur ira Dei, non perturbatio mentis est, sed potentia vindicandi: sic zelus Dei non cruciatus quidam animi est, hominibus communis, sed tranquillissima sincerissimaque iustitia, qua nulla anima beata esse sinitur, falsis opinionibus, prauisque cupiditatibus corrupta.* Hæc ille. Deus igitur cor hominis vult, amari vult, Ignem, (inquit Christus) *veni mittere in terram* (qui certè hodie in Apostolos è cælo cecidit) *& quid volo, nisi* (vel potius, quàm volo, quantum desidero, nam illud et Græcum vtrumque sonat, & posterius magis) *vt ardeat?* Ad hunc Dei amorem infinita nobis Deus dedit quæ nos incitarent; sicuti qui puellam nobilem diligit, innumera ei munera mittit, vt amorem eius in se prouocet. Creauit nos, vt naturæ ductu eum amaremus, sicuti filius naturaliter amat patrem. Si quis nobis medicus aut chirurgus vnum os fractum restituat, maximè si gratuito id facit, in perpetuum ei nos deuinctos profiteamur. Ecce Deus totum quod sumus, nobis dedit, quum nihil essemus. Deinde ad similitudinem suam nos creauit, vt amicitia ratione eum amaremus. Morum enim similitudo amorem conciliat. Quando omnia Deus creauit, antequam hominem conderet, omne genus naturæ singulis quibusque creaturis dispersit. Vitam vegetatiuam plantis, arboribus, mineralibus, dedit. Vitam animale sensitiuam pecoribus, auiibus, piscibus largitus est. Spiritualem Angelis impartiuir. Homini ergo quid superest? quid daturus es Domine? Dabo (inquit Dominus) ei libertatem, vt quicquid ei placuerit, faciat. *Deus enim ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Apposuit illi aquam & ignem: ad quodcunque voluerit, porrigit manum suam.* Si terrenis tantum se dare vult, & illis solis sustentari, vt arbor, erit arbori similis, ad nihil vtilis, nisi ad ignem. Si sensuum delectationem sequi vult, erit tanquam brutum, comparatus iumentis insipientibus. Si rerum spiritualium contemplationi vacat, eleuabitur ad dignitatem Angelicam, & erit Angelis Dei æqualis. Ideo ex parte libertatis fecit nos Deus ad imaginem suam, vt ea rectè vtentes, perueniamus ad similitudinem & fruitionem eius. Deinde non nostra tantum, sed

Pars Hyemalis.

T t

& omnis

Contra Adimã-
rum, cap. 11.

Luca 12.

Dei munera
vt eum dili-
gamus.

Simile.

I.
Simile.

2,

Eccles. 15.

Psal. 48.

Luca 20.

3.

& omnis alia creatura clamat ad nos, vt amemus Deum: quia omnia propter nos facta sunt, & in vsum nostrum. Nostris enim primis parentibus dictum est: *Replete terram, & subiicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & uniuersis animantibus quæ mouentur super uniuersam terram.* Post hæc omnia, clamat perpetua Dei gubernatio, conseruatio, prouidentia; clamât singula Dei in vnumquemque beneficia; clamat fortissimè Redemptio per Christum facta; clamat ipsa Dei immensa bonitas, & infinita Maiestas, amore infinito digna (si enim homines quos nunquam vidimus, & à quibus nullum beneficium vel accepimus, vel expectamus amamus tamen, & videre cupimus propter nominis celebritatem quam ex aliqua virtute adepti sunt; quàm infinitè magis Deum, in quo omnis virtus, sapientia, fortitudo, velut in abyssu & fonte exuberantissimo, cuius minimæ guttulæ sunt, quicquid in homine cernimus, etiam propter se solum amandus à nobis esset!) clamant innumera vtilitates amantibus Deū propositæ clamat inexplicabile beatitudinis præmium, eisdem certissimè repositum. Deum nobis esse super omnia diligendum. Accedit ad hæc omnia præcepti obligatio, salutis necessitas, ipsa denique naturæ humanæ propensio & inclinatio. Præcipit Deus, & ideo præcipit, quia *Dominus Deus noster est, fortis & zelotes, vt cum toto corde, tota anima, tota virtute, id est, integrè, dulciter, & fortiter diligamus.* Cogit salutis necessitas, quia *si vis ad vitam ingredi, serua mandata, qui autem diligit me, seruat sermonem meum.* Urget naturæ inclinatio, quia non sic rapido & violento cursu flumina terræ vniuersa in mare currunt, nec vllis repagulis, ne eò fluant, cohiberi possunt, quàm animus humanus beatitudinem desiderat: cuius appetitus, quum finis rationē habeat, & naturalis est, & necessarius, & fortissimus. Quale tamen hoc monstrum est, vt inter tot & tanta quæ ad Dei amorem nos prouocant, instigant, impellunt, quæuis tamen nenia, qualibet voluptatula hunc cursum impediatur, & nos à Deo auertat? Maximè quū præter hæc omnia ignis de cœlo hodierna die in corda nostra delapsus est, & *misit Deus in corda nostra Spiritum Filij sui in quo clamamus Abba Pater*, id est, in quo & per quem facti filij Dei, affectū filialem induimus, clamantes Abba Pater? Pater mi, Pater mi, quid me vis facere? Dicit Apostolus, nos *signatos esse Spiritu promissionis sancto, id est, accepisse, vt signaculum*

Genes. 1.

4.
Amoris Dei
incitamenta.

Simile.

Exodi. 20.

Matth. 10.
Ioan. 14.

Galat. 4.

Ephes. 1.

signaculum quoddam cordis nostri, Spiritum sanctum re-promissum. Et sponsus in Canticis sponsæ dicit: *Pone me vt signaculum super cor tuum.* id est, sicut ego cordis tui sigillum. Quod alicuius sigillo signatur, ostenditur res esse illius propria, cuius est sigillum. Si ergo præter & ultra omnia illa amoris nostri erga Deum incitamenta, iam etiam Dei Spiritus *effusus in nos abundè, videlicet per charitatem diffusam in cordibus nostris,* sigillauit corda nostra; profectò illi soli appropriati iam sumus, illum solū amare debemus, illi soli cor nostrum dare oportet. Hoc hodierna nos solennitas docet. Ideo quod Christus de dilectionis vi & efficacia Apostolos in vltima ante passionem concione docuit, hoc hodie legendum proponit Ecclesia.

Ad Dei amorem illa quæ enumerauimus omnia, multaque alia quæ non attigimus (nec attingere possumus, quia nescimus) vehementer quidem incitant. Sed vt nulla nobis relinqueretur excusatio, diuini Spiritus ardor corda fidelium præterea ad hunc Dei amorem hodie datus accendit. Opera & vasa fictilia, quæuis singulari artificio elaborata, fabrefactaque sint, adhuc ad suæ perfectionis complementum in fornacem vt mittantur opus est, vt ibi decocta splendorem firmitatēque accipiant. Ex aliis antedictis documentis ad Dei amorem animis nostris concipiendum satis edocti & formati fuimus. Sed nunc accepta Spiritu sancto nouum splendorem, robur nouum accepimus, vt simus vasa in honorem, cultui diuino consecrata, & obsequio mancipata. Figuræ quæ sunt in fenestra vitrea depictæ, & colores earum, si sol non irradiat, litturæ potius & maculæ videntur, quàm effigies aliqua bene formata. Sic omnia diuini amoris documenta, à quocunque argumento sumpta, nullam diuini amoris effigiem viuam animo repræsentant, sed obscura videntur, & surda narratio, nisi diuini Spiritus splendor & lux gratiæ animum irradiet, nouaque luce perfundat, atque calore accendat, & documenta illa, & figuras pulcherrimas clarè videat & intelligat: eisque intellectis, ad Deum amandum incitetur. Atque hæc de Deo diligendo.

Nunc huius dilectionis efficaciam vide. *Si quis diligit me, sermonem meum seruat.* Si vnusquisque nostrum interrogetur an diligat Deum, confidenter respondebit se diligere. Sed *probatio dilectionis, est exhibitio operis.* Hinc D. Ioannes: *Hæc est Charitas Dei, vt mandata eius custodiamus.*

T c a G r m a n

Cant. 2.

Simile.

Tit. 2.

Romani. 4.

Spiritus S. eius
datus.

Simile.

Simile.

Dilectionis
efficacia.

Et mandata eius gravia non sunt. nempe habenti charitatem, sine qua omnia sunt difficillima. Apostoli, ante acceptum Spiritum S ad omnia trepidabant. Vna ancillula Petrum, qui fortissimus videbatur, ita perterrita, vt Christum abnegaret & abiuraret. Ad tormenta bellica, prius quã ignis applicetur, etiam pueri intrepidè accedunt, & plaustra hinc inde rotant & vertunt vt volunt; at verò quando ignis apponitur, etiam viri fortissimi retrocedunt, alij fugiunt, nullus accedere audet. Hominem sine charitatis igne, vtunque aliarum virtutum præsidijs ornatum minima quæque tentatio deiicit, & loco mouet; diligentem Deum nihil perturbat. Moysè holocaustum primùm in deserto super altare tabernaculi offerente, ignis è cælo descendit, qui holocaustum consumpsit. Hunc ignem in posterum Hebræi semper conseruauerunt & fouerunt, vsque ad Babylonicæ captiuitatis tempus; qui ad tempus extinctus, miraculo reuixit, vt in libris Machabæorum narratur. Sine hoc igne nullum Deo sacrificium fiebat. Hic ignis tam diu in veteri populo asseruatus est, quàm diu lex ipsa viguit. Eodem nunc modo ignis diuinæ charitatis hodie cælo dilapsus, corda primorum credentium accedit & inflammavit, & illorum perpetuo ministerio omnibus credentibus in lauacro regenerationis impartitur, ac per manus impositionem yberius confertur, qui omnia nostra opera bona, omnia sacrificia spiritualia sursum ascendere, facilia & iucunda esse, Deoque acceptissima facit. Hinc illa vox in Psalmis: *Locutum est os meum in tribulatione mea: Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum, offeram tibi boues cum hircis.* hoc est: In omni difficultate virtutis, & tentatione graui, offeram tibi cor amore plenum & affectuosum, ideòque quoduis bonum opus exequar. Ossa arida & absque medullis, aut vitiosa nux, vile & ridiculum munus facerent. Opera sine charitate, vitiosa nuxes & ossa arida sunt, in quibus magna est difficultas, & nulla utilitas. Pingue strenuum adolescentem ac nobilem, illustris puellæ amore captum: nihil est quod iubenti puellæ recusabit. Simultates cum aliquo hostiles exercet. Roget puella vt aduersario ignoscat, & cum eo in gratiam redeat, si eius amore potiri velit: confestim obtemperabit. Nec iubenti tantùm parebit, sed præterea quicquid illi gratum fore intelliget, hoc iniustus exequitur. Certamina ludicra instituet: vestem, quam illa volet, induet:

Simile.

Typus.

2. Machab. 1.

Psalm. 55.

Similia.

duet: cantilenis nocturnis aures demulcebit: nulli vel labori vel sumptui parcat. Et vbi amor Dei est, nonne confidem affectus producet? Sanè multò maiores. De hoc enim amore dictum est: *Valida vt mors dilectio.* quæ verba alibi explicuimus. Certè amor Dei tam efficax est, vt effectus potius quàm affectus dici debeat. Plus enim facit quàm afficit. Ratio est, quia omnis alius amor non nisi humanus affectus est, & ex naturæ viribus profectus: at Dei amor, in pectore Christiano ab ipso Deo insitus est, diuini Spiritus donum est, ignis cælestis est, vnde multò efficacius operatur. Hinc S. David: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum vitulum.* id est, cum gaudio & iucunditate animi, in Dei obsequium omnes suas cogitationes & actiones conuerterunt. Arca scederis, quam Leuitæ super humeros portabant, ingentis erat ponderis, tum propter ligna Setim, & cælatram auri solidi extrinsecus & intrinsecus, tum etiam propter alia illi adiuncta, ad eius vel ornamentum vel munimentum, vt in libro Numerorum apparet. Sed non absque miraculo cum facilitate ingenti, quoties castra mouerentur, illud Leuitæ portabant. Typus erat eius quod Christus dixit: *Iugum meum suauis est, & onus leue.* Vt autem fiat leue, sola facit dilectio. Stellæ cæli, quæ semper fulgidæ sunt, primo diluculo sanguineæ interdum apparent, propter vapores interiectos. Omnia iustitiæ opera, ieiunium, eleemosyna, ignoscere inimicis, stellæ sunt perfulgidæ; sed animo vel terrena vel seipsum nimis amanti videntur sanguineæ, aspera, ingrata, difficilia. Sicut equorum bigæ maximum onus etiam currendo ferunt, propter rotas quibus onus imponitur; sic ardua virtutis opera propter charitatis rotam facilia sunt. Quum à Moysè in terram Chanaan exploratores mitterentur, Iosue quidem & Caleph facilem suis fratribus Chananzorū victoriam promiserunt. Erant enim Dei amantes & obsequentes filij. Dicebant ergo: *Ascendamus, & possideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam.* Alij verò qui fuerant cum eis, dixerunt: *Nequaquam ad hunc populum possumus ascendere, quia fortior nobis est.* Hoc est discrimen inter diligentes Deum, & non diligentes. Quare Deus postea diuersam de vtroque sententiam tulit. *Nullus eorum qui detraxit mihi, intuebitur terram. Seruum meum Caleb, qui plenus alio spiritu secutus est me (spiritu amoris & obedientiæ) inducatur in terram hanc quam circūiit, & semen eius possidebit.*

Cant. 8.

Amor Dei effectus magis quàm affectus.

Psalm. 33.

Typus.

Numer. 4.

Marth. 11.

Simile.

Exemplum.

Numer. 13.

Numer. 14.

T r ; possidebit

possidebit eam. Diligentes Christum, seruabunt sermonem eius, & eos introducet in regnum caeleste. De hac dilectionis efficacia dixit Esaias: *Qui sperant in Domino, (sine amore sperat ab alio bonum nemo) mutabunt fortitudinem, assumunt pennas sicut aquila, current, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient.* Quem locum alibi tractauimus. Si forte ianua dum aperitur, & clauditur, strepitum facit & stridorem, cardines eius oleo inunge, & cessabit stridor. Si executio mandatorum Dei difficilis tibi videtur, nec sine stridore & murmure id aggredi potes, oleo charitatis intellectum tuum ac voluntatem, qui operationum tuarum cardines sunt, inunge; & cessabit difficultas. Appositè D. Basilius: *Qui amore carnali ardet, parietes & domos audacter ascendit, & contra ipsos districtos gladios fertur insanus, ac nisi solito cultu incedens perfrui amore possit, omisso illo sordidum assumit; denique ut voluptate potiatur, humi serpere non recusaret.* Sic qui Deum veraciter diligit, parietes carnalis propinquitatis, & parentum, aut quas habet domos, transilire, & si ferat occasio, ad martyrij gladios currere, ac nisi consueto habitu viuens amore aeterno frui possit, ignobiliorè assumere, plurimamq; mundi impropria tolerare optabit, ut Deo fruatur. Hæc ille. Sicut orbis caelestes & sidera duplicem habent motum; vnum raptum & diurnum, cumque velocissimū ex vi primi mobilis; alterum proprium, cumque tardissimū: sic animi motus in homine duplices sunt; vnus est naturæ proprius, qui non nisi tardissimè in bonum fertur; alter ex vi supernæ gratiæ, qui rapidissimè ad virtutem trahit. Qui enim dixit, *Trabe nos post te*; statim subiecit: *Curremus in odorem unguentorū tuorum.* Nam vt aqua igni admota, non solum calorē, sed & motum atque agilitatem igni naturalem participat; sic anima diuini Spiritus igne attacta, & charitate inflammata, non solum incalescit amore virtutis, sed & actiuosa est ad opus virtutis capessendum. Quare quod Dauid dixit; *Lex Domini immaculata, conuertens animas*; hoc de charitate Dei exponit D. Bernard. *Charitas, inquit, conuertit animas, quia facit voluntarias; & est immaculata, quia nihil sibi de suo retinere consuevit: sed, vt ait Apostolus, omnia suffert, omnia sustinet.* Sic bonum fructum affert in patientia.

2. Et Pater meus diligit eum.

Amicitia Dei. **L o c u s** moralis de amicitia Dei, quæ ex mandatorum obser

obseruatione comparatur. Dicit enim Christus fore, vt qui eum diligit, eiusque sermonem seruat, à Deo Patre diligatur. Imensum hoc est, & maximum beneficium. Quis enim rem tantam vel sperare ausus esset, nedum petere? Dauid tantum orat; *Ne auertas faciem tuam à me, nec declines in ira à seruo tuo*; non ausus maiora petere. Multum enim est, Deum habere misericordem. Latro in cruce nihil aliud petiit, nisi vt Dominus eius memor esset. *Domine, inquit, memento mei.* Multum enim est, esse in memoria Dei. Sed maius est diligi à Deo. Pro magna laude & felicitate Abrahæ commemorat Iacobus, quod *Amicus Dei* Iacobi 2. *appellatus est*, vt apud Esaiam Prophetam legitur. Moyses Esaiam 41. 8. quoque, quo nemo magis pro Dei obsequio laborauit; hanc singularem prerogatiuam habuisse legitur, quod *locutus est ei Deus facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum.* quibus verbis nihil aliud significatur, quam quod Moyse cum Deo singularis quædam intercesserat familiaritas & amicitia. At nunc, postquam *abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes, in vita regnamus* Rom. 5. *per vnum Iesum Christum*, factum est, vt omnes in Christo renati, quotquot eum diligimus, eiusque sermones seruamus, simus amici Dei, dilecti à Deo Patre. Sic Paulus fideles vocat. *Omnes qui sunt Roma dilecti Dei.* Et hoc Rom. 5. sensu Corinthiis scribit: *Fidelis Deus, per quem vocati estis* 1. Cor. 1. *in societatem Filij eius Iesu Christi Domini nostri*: id est, in amoris & dilectionis illius societatem & communionem, qua Filium suum dilexit; qua *gratificauit nos in dilecto Filio* Ephes. 2. *suo*, id est, gratos nos, & amicos sibi fecit Deus Pater, propter dilectum Filium suum, eo quod nos diligimus Filium suum, & sermonem illius seruamus. Hic est ille eximius amor, hæc noua per Christum cum Deo amicitia, nouæ gratiæ necessitudo intima, quam in hoc Euangelio Christus omnibus veris Christianis promisit, dicens: *Pater meus* Ioan. 14. *diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Hæc omnia firmæ amicitia, ætæque necessitudinis tesserae sunt, & notæ certissimæ. Quid autem Dei amicitia beatius? De humana amicitia cum magno applausu dictum est: *Qui amicitiam ex hominibus tollit, solem è mundo tollere videtur.* Atqui vt innumera sunt & commoda, & solatia, & adiumenta, & ornamenta, quæ ex huius solis præsentia, splendore, calore, non homines tantum, sed & omnes alię creaturæ, tã animatæ quàm inanimatæ, capiunt:

Amicitia di-
uinae benefi-
cia.

1. Cor. 6.

Hebr. 5.

Ioan. 17.

Rom. 4.

Eccli. 6.

Exemplum.

Ioan. 11.

ita innumera sunt animæ humanæ bona, solatia, emolumenta, quæ ex hac Dei amicitia accipit. Apostolus dicit: *Qui adhaeret Domino, vnus cum eo spiritus est.* Quæ arctior coniunctio, quæ coniunctior necessitudo cogitari potest? Amicorum hæc maxima cõiunctio est, vt sit inter eos anima vna, & cor vnum. Atqui ita se Deus amantibus eum communicat, vt vnus cum illis spiritus fiat, vnum cor, vna voluntas. Hoc est quod Christus Patrem in terris orauit, & exauditus est, pro sua reuerentia. Non pro eis (Apostolis presentibus) rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me (hoc est, pro omnibus Catholicis, qui per verbum Ecclesiæ, & successorum Apostolorum, credunt in Christum) vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te; vt & ipsi in nobis vnum sint. Vnum certè, non natura, sed voluntate; non substantiæ æqualitate, sed amicitia similitudine; non ex æterna generatione, sed ex temporali dilectione; denique non cum Deo, sed in Deo. Hæc est amicitia iustorum cum Deo. At si Deus pro nobis, quis contra nos? Quod si in humanis amico fideli nulla comparatio, amicitia Dei quæ potest esse æstimatio? Vide Christi, quum in terris esset, humanam quandam amicitiam, & ex ea conice diuinam. Dicit D. Ioannes: *Diligebat Iesus Martham, & sororem eius Mariam, & Lazarum.* Quare Lazaro decumbente, mittunt ad Christum sorores eius, & dicunt: *Ecce, quem amas, infirmatur.* Postea quoque Christo moram faciente, & Lazaro iam defuncto; dicit Apostolis suis Christus: *Lazarus amicus noster dormit.* Denique ad monumentum defuncti Lazari accedens, *lachrymatur Iesus.* Quo viso, dicunt qui astabant Iudæi: *Ecce, quomodo amabat eum.* Hæc omnia certa erant amicitia cuiusdam inter Christum & Lazarum signa. At Christus hunc amicum vide quomodo amauerit. Crescente Lazari miseria, creuit Christi amicitia. Audita eius infirmitate, dicit eis qui nuntium attulerant: *Infirmus hac non est ad mortem, sed pro gloria Dei.* Laborant multum iusti, laborat Ecclesia: sed Deus, qui amat eam, pro sua prouidentia infirmari eam patitur, non ad mortem aut interitum, sed ad Dei maiorem gloriam. Intellecta ex sua sapientia Lazari morte, statim in Iudæam proficiscitur, contradicentibus Apostolis, & dicentibus: *Rabbi, nunc querebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc?* & de mortuo dicit: *Amicus noster dormit.* Amicum vocat, non quia amat, sed quia amatur. Multos peccatores, sed per Christi gratiã conuer-

conuertendos, amicos Deus vocat: non quia Deum amant, quum sint in peccatis suis mortui; nec quatenus in peccato iam sunt, quod odit Deus; sed quatenus eorum futura conuersio non minus Deo præsens est, quam status peccati ex nostra cognitione præsens; & quia à Deo ex futura conuersione amantur. Sic dixit Christus: *Alias oues habeo, quæ notæ sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere.* Oues suas vocat, non qui sic erant, sed qui sic futuri erant. Postea ad tumulũ venit Christus, fœtet quatruiduanus Lazarus. Nunc quidem erat tempus, vt Christi amicitia cessaret, si humano more mutabilis esset. Sed lapidẽ tolli iubet, & Lazarum foras prodire facit. Talis est erga nos Dei amicitia. Nec infirmos, nec mortuos, nec quatruiduanos deserit, sed in quouis peccati statu ad gratiam & pœnitentiam peccatores vocat. Quod si erga peccatores tam propitijs Deus est, non quia sunt, sed quia erunt per conuersionem amici Dei; quanto magis erga iustos liberalis & munificus erit, qui iam per dilectionem Christi, & obseruationem mada-

Amicitia Dei
fructus.
1.
Ioan. 15.
2.
Psal. 90.
3.
1. Cor. 12.
4.
Psal. 36.
5.
Rom. 8.
6.
Rom. 15.
7.
Ephes. 1.
8.
Ioan. 14.
In Apologes.
cap. 23.
Deus Sancto-
rum.

Tc 5 erant,

Nicoph. lib. 11.
cap. 13.
Exempla.

erant, vocabatur. Sub Leone 1. Imperatore, Iudæus quidam archisynagogus, cum duobus filiis, tanquam seditiosus captus, & equuleo impositus, clamat: *O Deus sancti Sergij, adiuua me.* Quia autem hæ voces fictè videbantur & hypocriticè prolatae, ad ignem tanquam blasphemus damnatur. In ignem coniectum, duo quasi albi equites eum illæsum custodierunt, donec à populo extraheretur. Is statim baptizatus. Sergij nomen accepit, & Ecclesiam suis sumptibus ædificauit in honorem SS. Martyrum Sergij & Bacchi. Mercator quidam Ægyptius, necdum Christianus, in periculo naufragij exclamauit; *Deus Martini, eripe nos;* vt in vita sancti Martini narrat Seuerus Sulpitius. Tres ciues falso seditionis accusati, & in extremum discrimen capitis adducti, liberati fuerunt, clamantes: *Deus Nicolai, libera innocentes, sperantes in te:* & quidem ita, vt iudex, repentino terrore percussus, temerarij sui iudicij veniam peteret. Cuidam puero pastori ouium quærenti, quum canes non haberet, si lupus ei ouem auferret, quid faceret, ioco responsum est, vt nomine magistri sui Patris Nortberti (erat vir ille ordinis Præmonstratensium Pater ac fundator, maxima sanctitate conspicuus) præciperet, ne auderet eam deuorare, vellædere. Id quum postea puer seriò faceret, & post ouem, quam lupus rapuerat, inclamarer, vt nomine magistri sui eam deponeret, lupus ouem illæsam depofuit, illéque in caulam reportauit. In Prato spiritali varia exempla videre licet, quomodo feræ sauißimæ sanctis Eremitis non secus obedientes & morigeræ fuerint, quàm primo parenti in statu innocentia, quum amicus Dei esset, extiterunt. Sic Deus amicos suos in hac vita diligit, & diligendo honorat. Diogenes sic ratiocinabatur: Omnia deorum sunt. Diis autem amici sapientes sunt. Amicorum omnia communia. Omnia ergo sapientum sunt. Æschines pauper auditor Socratis, cæteris discipulis munera ei offerentibus, Nihil, inquit, dignum te quod dare tibi possum, inuenio. Itaque do tibi, quod vnum habeo, meipsum, & rogo vt boni consulas. Cui Socrates: Quid ni tu magnum munus dederis, nisi fortè paruo te æstimes? habebō itaque curæ, vt te meliorem tibi reddam quàm accepi. Quanto magis, qui Deo se totos per dilectionem dant, ab eo meliores fiunt, & beatiore!

Dial. 9.

Simeon Metaphra. in vita S. Nicolai.

In vita sancti Nortberti cap. 27. 28. 29.

Laert. lib. 6.

Sen. de benef. lib. 3. cap. 7.

3. Es

3. *Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

Locvs moralis de dilectionis diuinæ firmitate & stabilitate. Deus enim quos diligit, & cum quibus amicitiam uinæ firmatas. Dilectionis di. semel contraxit, ita perfectè diligit, vt, quantum ex ipso est, dilectionis vinculum nunquam abrumpat. Idcirco Christus non contentus dixisse, *Pater meus diligit eum;* adiecit: *Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* id est, in eo habitaculum nostrum, & sedem fixam ponemus. Sic alibi: *Ego sto ad ostium, & pulso, Si quis aperuerit mihi, intrabo, & cenabo cum illo:* id est, cum eo manebo, & pernoctabo, & quiescam. Sic alia Scriptura: *Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, &c.* Dei Spiritus haud dubiè, siue ad nos veniat, siue non veniat, semper requiescit, nec vlllo motu perturbatur. Sed requiescere in corde pio dicitur, quia & libenter illic est, & stabiliter ibi permanet. Sic Christus iterum discipulis suis: *Manete in me, & ego in vobis.* id est, Nisi me prius deferatis, ego vos non deferam. Hoc sensu charitas Dei vocatur ab Apostolo *vinculum perfectionis,* id est, vinculum perfectissimum; quia *charitas nunquam excidit:* & ex parte Dei insolubile vinculum est, quia *sine penitentia sunt dona & vocatio Dei.* Quoties Dei amicitia deperditur, vitio nostro fit, iuxta illud: *Iniquitates vestrae diuiserunt inter vos & Deum vestrum: & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis.* Ille ergo verè Deum diligit, & Dei mandata verè seruat, in cuius pectore Deus inhabitat, non in eo, qui ad tempus amat, & in tempore tentationis ab amore recedit. Vnde beatus Gregorius: *In quorundam corda venit Deus, & mansionem non facit qui per compunctionem quidem Dei respectum percipiunt, sed tentationis tempore hoc ipsum, quod compuncti fuerant, obliuiscuntur.* Et paulo post. *Ille verè Deum amat, cuius mentem dilectio praua ex consensu non superat. Nam tanto quisque à superno amore depellitur, quanto inferius delectatur.* Quemadmodum enim vapor, quanto magis à terra extollitur per virtutem solis, tanto magis ab ipso sole clarificatur: sic iustorum animæ, quanto plus affectus suos à terra subleuât, tanto magis à diuino splendore illustrantur. Promittit ergo hoc loco Christus, vt qui eum diligit, eiusq; sermonem seruat, ad perfectam cū Deo cōiunctionem, ad perfectam charitatem, veni

Apos. 8.

Esai. 66.

Ioan. 14.

Coloss. 3. 2.

1. Cor. 13.

Rom. 10.

Esai. 66.

Hom. 20. super

Euang.

Simile.

veniente ad eum & permanente caelesti gratia, perducatur. Caritas enim Dei in nobis suos habet gradus, suaque incrementa. Nam in quibus nata est per Sacramentum regenerationis, nutritur per bona opera; ut nutrita roboretur, roborata perficiatur. Quemadmodum homo suas habet aetates, suaque incrementa, ut primum paruulus sit, ab alio prorsus dependens; deinde adolescens, seipsum vel ad bonum, vel ad malum inclinet; mox vir sui iuris factus, ac demum ad alios regendos aptus existat: sic in Dei amore se res habet. Primum Deus nos prior diligit, & à peccato emancipat, deinde ad sui amorem nos excitat; mox excitati, bonorum operum fructus facimus, fratres diligimus, Dei mandata seruamus: ac demum, veniente ad nos ac manente diuino Spiritu, etiam animam pro Christo ponere, si res ferat, parati sumus. Hæc est perfecta caritas. Sic manet in nobis Dei Spiritus. Augetur quippe caritas, & manet Deus in nobis, ex ipso vsu & exercitio caritatis. Sicut enim calor à corporibus nostris procedens, vestes quibus induimur calefacit, & ipsæ vicissim vestes calefactæ calorem corporis naturalem tuentur & conseruant: sic omnino opera caritatis à Dei Spiritu nos diligente, & ad nos veniente, excitata, ipsam illam caritatem, nobis infusam tuentur & augent, & ut in nobis Deus firmiter maneat, efficiunt. Nam ut in artibus humanis frequens & feruens exercitatio artis, peritum facit, & ut dici solet, magister vsus rerum est; sic caritatis à Deo infusæ habitus actibus frequentibus & vehementibus augetur atque intenditur, non quidem effectiue, ut in habitibus acquisitis; sed profecto meritoriè; iuxta illud Augustini: *Charitas meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante non ducente, pedissequa non prauia voluntate.*

4. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.*

LOCVS moralis de varia pace quam Christus nobis reliquit, meruit, dedit; de pace cum Deo, cum conscientia, cum proximo. Quæ singula in aliis Dominicis iam iterum atque iterum tractauimus; maximè Dominica in Albis, super illa verba, *Pax vobis*. Vbi etiam, in quibus aliis Dominicis hæc singulæ materiæ tractatæ fuerint, lector inueniet. Hic tamen, loco proprio, quædam addemus. Pax

Christi

Christi quum sit quædam animi ordinata concordia, cum Pax Christi. Deo, cum proximo, cum seipso; tantum bonum est, ut eam Christus sua pretiosa morte specialiter procurauerit, *faciens pacem* (ait Apostolus) & *utramque unum*, ut ideo statim post resurrectionem eam Apostolis suis dederit, dicens, *Pax vobis*: ut in ipso exordio Incarnationis suæ Angeli gaudenter hanc hominibus pronunciauerint, cantantes, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Vbi illud, &, significat, quia. Dicunt enim ideo Deum glorificandum, quia iam pacem bonæ voluntatis dabit hominibus, ut præclare Gregorius Nyssenus hunc locum exponit. Nempe tanta res hæc pax est, tantum homini bonum, tam singulare & excellens Dei donum, ut in eo præ cæteris Deus gloriatur. Nam quemadmodum Rex plurium regnorum, melioris regni Rex dicitur, ut Hispaniæ Rex, tacito Neapolitano, Siciliae, Lusitaniæ regno, sic Deus tanti pacem æstimat, ut *Deus pacis* ab Apostolo passim appelletur. Et apud Esaiam dicit; *Ego Dominus faciens pacem*. Pacis quippe nomine, quasi omnia bona continentur; iuxta illa verba Iacob ad filium Ioseph: *Ito, & vide, an fratres & pecora sint in pace*, id est, an omnia bene se habeant. Ad quod notanda est frequens illa apud Paulum conuersio: *Deus pacis, & pax Dei*. Aliquando enim dicit: *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum* (id est, cuius bonum quantum sit, comprehendi vix potest) *custodiat corda vestra*. Aliquando aliter; *Pacem habete, & Deus pacis erit vobiscum*. Hæc conuersio docet, quod ubi pax est, ibi Deus est: & ubi Deus est, ibi pax est. Romani iuxta capitolium suum extruxerunt templum Pacis, omnium tota vrbe vastissimum, ut eius adhuc hodie ruinæ loquuntur: quia indicabant, beneficio pacis stare Rempubl. bonum pacis esse omnium laborum ac bellorum finem: in pace denique omnia bona contineri. In arca Noë erant vniuersa animalia; sed quum natura essent fera, crudelia, indomita; quam diu in arca erant, mitia, mansueta, & pacifica fuere. Quam diu in Ecclesiæ arca, & in domo Dei manere volumus, pacem colere, & vnanimes in domo esse debemus. Dicit Propheta: *Inquire pacem, & persequere eam*. Ne expectes ut in domum tuam veniat. Multis precibus eam à Deo petere, magno studio eam adipisci; & adeptam retinere debes. Venator quum leporem persequitur, non satis habet quod canis

cur

Aug. tract. 1.
in epist. 10.

Simile.

Manere Deum
in nobis, quid
Simile.

Simile.

Epist. 106.

De pace Christi.

Dom. 3. Quad.
text. 3.
Text. 2.

Ephes. 2.

Luca 1.

In serm. de Nat.
Dom.

Simile.

1. Cor. 14.

2. Cor. 13.

1. Thess. 5.

2. Thess. 3.

Esaiæ 45.

Phil. 4.

2. Cor. 13.

Allegoria.

Psal. 33.

Simile.

currat: currit & ipse, ac vociferatur fortiter, quousque tãdẽ assequatur. Quanto pax lepore pretiosior, tanto nos & per bona opera currere, & per assiduas preces ad Deum vociferari debemus, non contenti prædicatorum hortatibus, qui, veluti canes bene vocales, hanc pacem nobis denunciant, & docendo inveniunt atque designant. *Iustitia & pax osculata sunt*, ait Propheta. Duæ sorores coniunctissimæ sunt. Vna sine altera non habetur. Sed prior est iustitia bonorum operum, quasi soror senior; postea pax cum Deo, cum conscientia, cum proximo. Apostolus idcirco semper præmittit gratiam paci, non pacem gratiæ. *Gratia vobis & pax*, in omnibus ferè epistolis. Non autem vnquam dicit, Pax vobis & gratia. Prius enim cessare peccata, & incipere iustitia debet, quàm hac pace in Christo frui valeamus. Tota doctrina Christi ad hanc pericopen reducitur, & in hoc epilogo terminatur. *Hæc*, inquit, *locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis*. Sic fleuit super Ierusalem conuerti nolentem, & dolet super omnes peccatores ab hac pace alienos, dicens: *O si cognouisses & tu, & quidem in hac die visitationis tuæ, quæ ad pacem tibi*. Tempus visitationis nostræ est vita præfens, in qua ad pacem inuitamur.

5. Non quomodo mundus dat, ego do vobis.

Locvs moralis de falsa mundi pace, quem in Domin. 3. Quadr. text. 3. & in Dom. 3. post Pascha, text. 2. explicatum vide.

6. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.

Locvs moralis de animi fortitudine, fiducia, patientia in quibusvis rebus aduersis firmiter retinenda. Quem do & fiducia. locum, vel potiùs quæ loca, in variis iam Euangeliis tractauimus. In Dom. 4. post Pascha, ad illa verba: *Tristitia impleuit cor vestrum*, quæ tota explicatio huc referri potest, vt ad locum magis proprium. In Domin. 2. post Aduentum, text. 9. In Domin. 4. post Epiphaniam, text. 1. & 4. In Domin. 4. Quadragesimæ, text. 2. & adhuc aliis in locis: vt nihil hîc addere opus sit. Illud vnum addi potest, de huius fortitudinis & fiduciæ medio, quod Christus hoc eodem sermone expressit, dicens: *Creditis in Deum, & in me credite*, id est, in Deum fiduciam habete, & in me; vt non turbetur cor vestrum,

Psal. 84.
Iustitia pacem
præcedit.

Ioan. 16.

Luce 19.

Dom. Pasche,
text. 4.
Dom. in Albin
text. 1.
Ioan. 14.

strum, quod illis verbis præmiserat. Sic apud Esaiam: *Iuxta Esaiam 50. est qui iustificat me: quis contradicet mihi? Stemus simul. Quis est aduersarius meus? Accedat ad me. Ecce Dominus Deus auxiliator meus est, quis condemnat me?* Sic Paulus: *Si Deus nobiscum; quis contra nos?* Sic Dauid: *Dominus protector meus; à quo trepidabo?* Sic Iob: *Pone me iuxta te; & Psal. 26. cuiusuis manus pugnet contra me.* Sic in hoc Euangelio subiunxit his verbis Christus: *Audistis quia ego dixi vobis, vado, & venio ad vos.* id est, non abero à vobis vnquam. Et rursus paulo post: *In mundo pressuram habebitis; sed confidite, ego vici mundum.* Et quomodo hæc tenet consequentia: Christus vicit, ergo nos debemus bono animo esse? Respondet Augustinus: *Non vicisset ille mundum, si eius membra vinceret mundus. In illo igitur pacem habentes, ipsum refugium habent, ut per eius adiutorium vincant.* Quemadmodum cibaria amarulenta & acria, dulce admiscendo, grata palato fiunt; & quemadmodum quum colore nimis pellucido oculi perstringuntur, ad viridia se deflectendo reficiuntur, & recreantur: sic in omnibus aduersis ad Deum mentis oculos conuertendo, maximum inde solatium capimus. Nam sicut qui sole illuminatur, facibus accensis non eget; sic quem Dei amor & fiducia totum tenet, humanis solatiis non indigebit. *Sancta Melania, calente adhuc mariti corpusculo* (ait sanctus Hieronymus) *& necdum humato, duos simul perdidit filios. Lachryma gutta non fluxit, stetit immobilis; & ad pedes aduoluta Christi, quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditus, inquit, tibi seruitura sum Domine, quia tanto me onere liberasti.* Sic sancta Elisabetha, Lantrauio Turingiæ viro suo defuncto, dixit: *Vt viueret vir meus, nulli labori parcere volui: sed eo nunc ex Dei voluntate sublato, nec minimum capitis capillum dederim, vt mihi viuis reddatur.*

7. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

Locvs moralis de assidua diaboli circa mortem cuiusque vexatione. Quia breui futurum erat vt Christus morti traderetur, docet diabolum suas tunc partes acturum, & quidem more solito in postremo agone versantem, omnia eius dicta & facta discussurum, vt aliquid inueniat vnde accuset, transitumque animæ ad Deum impe-

Ioan. 16.

Tract. 103. in Io.

Similia.

Ad Paulam & obitu Blesilla.

In vita eius, apud Sursium, tom. 6.

Morientium animabus insidiatur diabolus.

It. 19.

Psal. 21.

Homil. 7. in lib.
Iudicum.In eius vita
apud Surium,
tom. 2. pag. 701.Apud Surium,
tom. 1. p. 399.In vita eius per
Greg. Nyssenum,
San. Sulpitium in
vita eius.Epist. 110. & in
vita eius lib. 5.
c. 2.

impediat. Sed dicit hic Christus, *In me non habet quicquam*, videlicet; quod vel minimè reprehendat. Nihilominus tamen in ipso egressu animæ à corpore clamavit Christus; *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*, vt nos doceret idem studiosè facere, propter acerrimos tunc diaboli insultus, & insidias molestissimas. De quo etiam Dauid in persona Christi dixit; *Erue à framea, Deus, animam meam, & de manu canis unicam meam: salua me ex ore leonis, & à cornibus unicornium humilitatem meam*. Nempe hæc omnium etiam sanctissimorum virorum præcipua cura fuit, vt post egressum animæ à corpore, eius ad Deum transitus à dæmone non impediretur. Quæ de re sic Origenes: *Mibi si concederet Deus, vt proprio sanguine diluerer, mortem pro Christo susceptam, securus ex isto seculo discederem, vt veniens ad animam meam de hac vita exeuntem princeps huius mundi non inueniret quicquam, & sanguinis mei profusione sopiretur, nec auderet in aliquo criminari animam meam cruore suo dilutam*. Hæc ille. Sanctus Anselmus, vir doctissimus, de ea re sic scribit: *Anima cum de corpore exit, mox inimici eius, maligni spiritus, qui eam in corpore degentem per anfractus vitiorum sicut canes leporem persecuti sunt, crudeliter adsunt, parati eam quasi prædam rapere, & in mortem æternam præcipitare*. Sanctus Antonius (vt in eius vita indubitatus author scribit Athanasius) hanc visionem habuit. Eleuatis in cælum oculis, vidit quendam longum atque terribilem, caput vsque ad nubes attollentem. Vidit etiam pennatos quosdam volare cupientes ad cælum, atque illum extensis manibus prohibere transitum: è quibus alios apprehensos elidebat in terram, alios frustra retinere contendens, dolebat supra se ad cælestia transuolare. Statimque ad eum vox facta est, dicens: *Animaduerte quod vides*. Tunc cœpit intelligere, animarum esse consensum, & diabolum prohibentem, qui & sibi retineret obnoxios, & Sanctorum, quos decipere non poterat, cruciaretur volatu. Sancta Macrina, diui Basilij soror, virgo sanctissima, in hora mortis suæ sic orabat: *Ne impediatur inuidus iter meum*. In vita sancti Martini, Turonensis Episcopi, sic legimus: *In stante morte, viso humani generis hoste, Quid, inquit, astas cruenta bestia? Nihil in me funeste reperies*. Ea in voce animam Deo reddidit. Diuus Bernardus in grauissima ægitudine, & morti proximus, sic ad Abbatem Bonauallis scribit: *Orate Saluatorem vt tempestiuum iam exitum non differat, sed*

sed custodiat. Curate munire votis calcaneum nudum meritis; & in vita eius, vt is qui insidiatur, inuenire non possit vnde figat dentem, & vulnus infligat. Sanctus Eustratius, nobilissimus martyr, quum ad supplicium extremum, post multa tormenta, duceretur, sic Deum orauit: *Et nunc, Domine, tegat me manus tua, & veniat super me misericordia tua. Quoniam conturbata est anima mea, & tristis est dum egreditur de hoc corpore, ne forte mala inimici potestas ei occurrat, & eam impediatur in tenebris, propter peccata quæ à me in vita facta sunt per ignorantiam. Sis mihi propitius Domine, & ne videat anima mea tenebricosum vultum malorum demonum, sed eam accipiant Angeli tui lucidi*. Sanctus Eligius, Nouiomensis Episcopus sanctissimus, in extremis positus sic Deum orauit: *Aperi mihi properanti ianuam vitæ, & principes tenebrarum non occurrant mihi, nec conturbent me potestates aeris huius, sed clemens dextera tua protegat me, & potentia defendat me*. S. Nicolaus Tolentinus, cuius nunc festum Romana celebrat Ecclesia, morti proximus, sanctissimæ Eucharistiæ viaticum petens, hanc causam addit: *Vt tanto viatico munitus, non deficiam in via, ad patriam cælestem profecturus; & si ob demerita mea improbus Belial, hostis meus, mihi occurrerit possim fidenter dicere, Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos*. Si Elzearius, Comes illustis, sed vir sanctissimus, & qui cum vxore nobili perperuam virginitatem coluit, in mortis articulo vide vt à Dæmone horribiliter vexatus fuerit. In agone positus, vultum præ se tulit valde terribilem, & sub conflictu exclamauit: *Magna est demonum vis, sed eam penitus eneruarunt virtus & merita Incarnationis & Passionis Dominica*. & post paululum rursus exclamat: *Planè vici*. Post aliquantum temporis spatium cum ingenti clamore dixit: *Totum me diuino iudicio committo*. His dictis reparatus est vultus eius, &c. S. Melana, nobilis & sanctissima femina, cuius fortitudinem admirabilem S. Hieronymus laudat, morti vicina sic Deum orat: *Præbe mihi iter ad te absque vlla perturbatione. Ne me retineant huius aeris mali demones*. S. Simeon dictus Salus, quia sub stulti specie sanctissimè vixit, iam hora mortis appropinquante, sic vnicum quem habebat amicum, suæ sanctitatis concium, Ioannem diaconum alloquitur: *Curam gerere anima tua, vt possis transmittere absque vlla tempestate principes tenebrarum harum. Scit enim Dominus, me magno vexari metu &*

Pars Hyemalis.

V v

sollicitu-

In vita eius
apud Surium,
tom. 6. pag. 891.In vita eius
per S. Audoenū.
lib. 2. cap. 33.
apud Surium,
tom. 6. pag. 675.In vita eius
tom. 5. pag. 175.In vita eius
cap. 33. tom. 5.
Pag. 338.De obitu Ble-
silla.In vita eius
apud Surium,
tom. 1. pag. 53.In vita eius
tom. 4. pag. 21.

sollicitudine, donec ab eorū sanctia fuero liberatus. Quid, quòd huius rei curam etiam B. Virginem sollicitam & anxiam renuisse scribit in Speculo historiali Vincentius Beluacensis? Quòd si sanctissimæ tot ac tantæ personæ hunc extremum dæmonis conflictum ita exhorruerunt; quid miseris nobis statuendum erit, quorum tota vita peccatum frequens, rara pœnitentia, exilis iustitia est? Amplificare hunc locum pius concionator poterit, ut ad peccati fugam, & vitæ sanctius instituendæ curam, auditores suos grauius adhortetur.

*Promptuarij Moralis in Euangelia Dominicalia
partis Hyemalis Finis.*

APPROBATIO.

Promptuarium hoc Morale super Euangelia Dominicalia totius anni, Authore Magistro nostro THOMA STAPLETONO, nihil à sana doctrina alienum, sed multa ad mores in melius formandos vtilia & accommodata complectitur. Quare non modò tutò, cæterùm & vtiliter typis mandari posse iudico.

*Ego Balthasar Seulin, Ecclesie Collegiate
D. Amati Decanus, necnon librorum
Censor ordinarius.*

INDEX

INDEX TEXTVVM EVANGELICORVM, ex quibus loca moralia in Promptuario Dominicali eruuntur, cum nota cuiusque Dominicæ, in qua tractantur, iuxta ordi- nem quatuor Euāgelicorum, & Capitem cuiusque.

Dominica prima Quadragesimæ.

1		VICTVS est Iesus à Spiritu in desertum, ut tentaretur à diabolo. fol. 363. <i>Matth. 4.</i>
2		Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. fol. 367.
3		Accedens tentator, dixit ad eum. 373.
4		Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. 374.
5		Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. 377.
6		Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. 378.
7		Non tentabis Dominum Deum tuum. 381.
8		Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. 383.
9		Vade Satana. 388.
10		Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias. 390.

Dominica 3. post Epiphaniam.

1.	Leprosus veniens, adorabat eum. fol. 169. <i>Matth. 8.</i>
2.	Domine, si vis, potes me mundare. 171.
3.	Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris. 173.
4.	Sed vade, ostende te Sacerdoti. 180.
5.	Et offer munus quod præcepit Moyses. 185.

V V 2

6. 187

I N D E X.

6. In testimonium illis. 189.
 7. Domine, puer meus iacet in domo paralyticus. 190.
 8. Domine, non sum dignus vt intres sub tectū meū. 191.
 9. Filij regni eiicientur in tenebras exteriores. 193.
 10. Illic erit fletus, & stridor dentium. 195.

Dominica 4. post Epiphaniā.

1. Motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. 198.
 2. Ipse autem dormiebat. 206.
 3. Et suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos, perimus. 210.
 4. Quid timidi estis, modicæ fidei? 213.
 5. Tunc surgens imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna. 215.

Dominica 2. Aduentus.

Matth. 11.

1. Ioannes in vinculis. 12.
 2. Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum, ait. 16.
 3. Euntes, renuntiate Ioanni. 17.
 4. Quæ audistis & vidistis. ibidem.
 5. Pauperes euangelizantur. 19.
 6. Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. 21.
 7. Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere de Ioanne. 25.
 8. Quid existis in desertum videre? 31.
 9. Arundinem vento agitatam? ibid.
 10. Hominem mollibus vestitum? 38.

Dominica 5. post Epiphaniā.

Matth. 13.

1. Qui seminauit bonum semen in agro suo. 218.
 2. Cum autem dormirent homines, venit inimicus homo. 222.
 3. Venit inimicus eius, & superseminauit zizania. 227.
 4. Vnde ergo habet zizania? 231.
 5. Inimicus homo hoc fecit. 233.
 6. Serui autem dixerunt, Vis imus, & colligimus ea? 237.

7. Ne

I N D E X.

7. Ne fortè colligentes zizania, eradicetis & triticum. 239.
 8. Sinite vtraque crescere vsque ad Messē. 240.
 9. Colligite zizania, & colligate ea in fasciculos, ad comburendum. 246.

Dominica 6. post Epiphaniā.

1. Simile est regnum cœlorum grano sinapis. 250.
 2. Cum autem creuerit, maius fit omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli habitent in ramis eius.
 3. Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus, donec fermentatum est totum. 260.

Dominica 2. Quadragesimæ.

1. Duxit eos in montem excelsum seorsum. 398. Matth. 17.
 2. Et transfiguratus est ante illos. 401.
 3. Bonum est nos hîc esse. 407.
 4. Faciamus tria tabernacula. 410.
 5. Ipsum audire. 412.

Dominica Septuagesimæ.

1. Exijt primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimam. 268. Matth. 20.
 2. Conducere operarios in vineam suam. 270.
 3. Misit eos in vineam suam. 273.
 4. Illi autem abierunt. 277.
 5. Quid hîc statis tota die otiosi? 279.
 6. Quia nemo nos conduxit. 283.
 7. Voca operarios, & redde illis mercedem suam. 287.
 8. Multi vocati, pauci electi. 298.

Dominica in ramis Palmarum.

1. Dicite, quia Dominus his opus habet. 510. Matth. 21.
 2. Venit Rex tuus tibi mansuetus. 515.
 3. Sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. 518.
 4. Et imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij

Vv 3 autem

I N D E X.

autem cedebant ramos de arboribus, & sternebant in via. 522.

5. Turba autem que praecedebant & que sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio David. 527.
6. Hosanna filio David. Benedictus qui venit in nomine Domini. 530.

Dominica Paschæ.

Marci 16.

1. Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome. 534.
2. Emerunt aromata, vt venientes ungerent Iesum. 537.
3. Et valde mane, vna sabbathorum, veniunt ad monumentum. 540.
4. Dixerunt ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem. 542.
5. Surrexit, non est hic. 545.
6. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro. 548.

Domin. infra Octauam Natalis Domini.

Luca 2.

1. Mirantes super his quæ dicebantur de illo. 102.
2. Ecce hic positus est in ruinam multorum in Israel. 112.
3. Et in resurrectionem multorum in Israel. 116.
4. Et in signum cui contradicetur. 119.
5. Quæ non discedebat de templo, seruiens die ac nocte. 120.
6. In ieiunijs & obsecrationibus seruiens. 128.

Domin. i. post Epiphaniam.

1. Ascendentibus illis Hierosolymam. 130.
2. Secundum consuetudinem diei festi. 134.
3. Remansit puer Iesus in Hierusalem. 135.
4. Et non cognouerunt parentes eius. 137.
5. Descendit cum eis, & erat subditus illis. 139.
6. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo. 143.

Dominica 4. Aduentus.

Luca 3.

1. Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris. 74.
2. Factum

I N D E X.

2. Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariae filium in deserto. 77.
3. Predicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorum. 81.
4. Rectas facite semitas eius. 85.
5. Omnis vallis implebitur. 89.
6. Omnis mons & collis humiliabitur. 92.
7. Erunt praua in directa, & aspera in vias planas. 96.

Dominica Sexagesimæ.

1. Cum turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus Luca 8. properarent ad Iesum. 299.
2. Clamabat dicens: Qui habet aures audiendi, audiat. ibidem.
3. Semen est verbum Dei. 301.
4. Quod secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum. 303.
5. Qui supra petram, qui, cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. 307.
6. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vite euntes suffocantur. 315.
7. Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent. 335.
8. Et fructum afferunt cum patientia. 337.

Dominica 3. Quadragesimæ.

1. Erat Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum. 415. Luca 11.
2. Quidam ex eis dixerunt: In beelzebub, principe demoniorum, eiicit demonia. 423.
3. Omne regnum in se diuisum desolabitur. 426.
4. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet. 429.
5. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa

- sa arma eius auferet, in quibus confidebat.* 432.
 6. *Et fuit nouissima hominis illius peiora prioribus.* 436.
 7. *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.*
 444.

Dominica Quinquagesimæ.

Luca 18.

1. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.* 341.
 2. *Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur.* 349.
 3. *Ipsè verò multo magis clamabat: Fili David, misere-re mei.* 353.
 4. *Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se.* 357.
 5. *Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, vt videam.* 358.

Dominica 1. Aduentus.

Luca 21.

1. *Erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, &c.* 2.
 2. *His fieri incipientibus, respicite. Scitote quia propè est regnum Dei.* 6.
 3. *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* 10.

Dominica 3. Aduentus.

Ioan. 1.

1. *Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, Tu quis es?* 53.
 2. *Confessus est, & non negauit: & confessus est, quia non sum ego Christus.* 55.
 3. *Ego vox clamantis in deserto.* 59.
 4. *Dirigite viam Domini.* 61.
 5. *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?* 63.
 6. *Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.* 65. & 68.
 8. *Cuius non sum dignus corrigiã calceamenti soluere.* 70.

Dominica

Dominica 2. post Epiphaniã.

1. *Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias.* 147. *Ioan. 6.*
 2. *Dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.* 150.
 3. *Dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier?* 153.
 4. *Quodcunque dixerit vobis, facite.* 155.
 5. *Implete hydrias aqua. Et impleuerunt vsque ad summum.* 162.
 6. *Omnis homo primùm bonum vinum ponit, & postea deterius: tu autem seruasti optimum vinum vsque adhuc.* 166.

Dominica 4. Quadragesimæ.

1. *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* 456. *Ioan. 6.*
 2. *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, vt vnusquisque modicum quid accipiat.* 458.
 3. *Cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.* 468.
 4. *Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.* 464.
 5. *Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.* 465.
 6. *Cum cognouisset quod venturi essent vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.* 468.

Dominica Passionis.

1. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* 472. *Ioan. 8.*
 2. *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* 483.
 3. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Respondit Iesus: Ego demonium non habeo.* 486.
 4. *Ego gloriam meam non quero: est qui querat, & iudicet.* 491.
 5. *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* 497.

V v 5 6. 52

I N D E X.

6. *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in aeternum. Dixerunt ergo Iudaei: Nunc cognouimus quia demonium habes: &c.* 500
 7. *Tulerunt ergo lapides, ut iacerent in eum.* 504
 8. *Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.* 508

Dominica 2. post Pascha.

- Ioan. 10. 1. *Ego sum pastor bonus.* 575
 2. *Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.* 579
 3. *Mercenarius autem videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, quia mercenarius est, &c.* 581
 4. *Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas.* 586
 5. *Et oues meae cognoscunt me.* 590
 6. *Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.* 593

Dominica Pentecostes.

- Ioan. 14. 1. *Qui diligit me, sermonem meum seruabit.* 655
 2. *Et Pater meus diliget eum.* 662.
 3. *Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* 667.
 4. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* 668
 5. *Non quomodo mundus dat, ego do vobis.* 670
 6. *Non turbetur cor vestrum neque formidet.* ibid.
 7. *Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* 671

Dominica 3. post Pascha.

- Ioan. 16. 1. *Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos.* 599
 2. *Mundus autem gaudebit.* 602
 3. *Tristitia vestra vertetur in gaudium: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* 607

Domi

I N D E X.

Dominica 4. post Pascha.

4. *Quia hac loquutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.* 611
 5. *Expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos.* 616
 6. *De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.* 621
 7. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.* 625

Dominica 5. post Pascha.

1. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* 627.
 2. *Vsque modò non petistis quicquam in nomine meo.* 640.
 3. *Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis.* 642

Dominica 6. post Pascha.

1. *Hec locutus sum vobis, ut non scandalizemini.* 643.
 2. *Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium prestare Deo.* 645
 3. *Et hac faciunt vobis, quia non nouerunt Patrem, neque me.* 651

Dominica in Albis.

1. *Cum esset serò die illa.* 553
 2. *Stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis.* 554
 3. *Cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus.* 559
 4. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* 562
 5. *Thomas, vnus de duodecim, non erat cum eis quando venit Iesus.* 573

Ioan. 20. 1

I N D E X

INDEX SCRIPTV-

RARVM QVAE IN PRIMA PAR-
te huius Promptuarij Moralis aliquo
modo elucidantur.

4. Reg. 3.
Iob 24.
Iob 30.
Psal. 90.

P ATER mi, currus & auriga Israël.	241
Sicut summitates spicarum conteretur.	605
Frater sui draconum, & socius struthionum.	424.
Preparationem cordis eorum audiuit auris tua.	545
10. Ignis & sulphur & spiritus procellarum, pars calicis eorum.	196
In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer?	354
18. Inquinatae sunt via illius in omni tempore: auferuntur iudicia tua à facie eius.	9
23. Qui non accepit in vanum animam suam.	223
44. Sagittæ tuæ acutæ (populi sub te cadent) in corda inimic. Regis.	454
68. Eripe me de luto, vt non infigar: libera me de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: neque vrgeat super me puteus os suum.	314
72. Si dicebam, Narrabo sic: nationem filiorum tuorum reprobaui. Existimabam vt cognoscerem: hoc labor est ante me, donec intrem in Sanctuarium Dei.	207
Velut somnium surgentium, Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.	608.
76. Sagittæ tuæ transeunt: vox tonitruui tui in rota.	5.
90. Vt custodiant te in omnibus viis tuis.	380.
Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.	626.
Cum	

INDEX SCRIPTVRARVM.

Cum ipso sum in tribulatione.	407
93. Nunquid adheret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in precepto?	88 & 601
118. Confige timore tuo carnes meas.	9
Latum mandatum tuum nimis.	609
126. Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis qui manducatis panem doloris.	338. 558
136. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?	429
Beatus qui allidit paruulos tuos ad petram.	310
Prouerb. 4. Iustorum semita quasi lux splendens, & c. via impiorum tenebrosa.	86
6. Vade ad formicam ô piger, & considera vias eius, & discite sapientiã: quæ cum nõ habeat ducẽ, neque preceptore, neq; principem, parat in aestate cibum sibi, & c.	281
Veniet tibi pauperies quasi vir armatus.	282
Septimum odit anima eius: eum qui seminat inter fratres discordias.	559
12. Cogitationes iustorum iudicia, consilia impiorum fraudulenta.	570
21. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.	245
Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit.	ibid.
23. Quando sederis cum principe, diligenter attende quæ sunt posita ante faciem tuam, & statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animã tuã.	445
24. Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum repleuerant vrtica.	90
Eccl. 9. Nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas.	132
11. Nescis quid magis oriatur, hoc aut illud: & si vtrumque simul melius erit.	ibid.
Cant. 1. Nolite considerare quòd fusca sum, quia decolorauit	

- uit me sol. 87
3. Ascensum purpureum media charitate constravit. 400
8. Valida est sicut mors dilectio. 100
- Eccl. 3. Qui amat periculum, peribit in illo. 308. 438
5. Nō vētiles te in omnē vētū: esto firmus in via Domini. 523.
14. Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & qui in sensu suo cogitabit circumspeditionem Dei, &c. 144. & 258
18. Ante orationem prepara animam tuam, ne fias sicut is qui tentat Deum. 635.
21. Via impiorum complanata est lapidibus. 62.
24. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratia. 259.
34. Hoc secundum hoc visio somniorum. 605.
- Qui non est tentatus, quid scit? 364.
40. Substantia iniustorum sicut fluvius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt. 515.
- Esaia 1. Erit fortitudo vestra ut fauilla stupa, & opus vestrum quasi scintilla. 248
5. Vineam factam est dilectio meo in cornu filio olei: & sepiui eam, & lapides elegi ex illa: plantavi vineam electam, edificavi turrim in medio eius, torcular extruxi in ea. 219.
28. Manda remanda, expecta reexpecta: modicum ibi, modicum ibi. 448.
40. Dirigite viam Domini. 62.
55. Non sunt via vestre vię meę. 63.
58. Quasi tuba exalta vocem tuam. 452.
63. Torcular calcavi solus, & non erat de gentibus vir mecum. 220
- Ier. 13. Nec vos potestis bene facere, quum didiceritis malū. 312.
- Ezech. 3. Venter tuus comedet, & viscera tua implebuntur volumine isto. 335
- Adherere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus. 420.
13. Ipse

13. Ipse edificabat parietem: illi autem linebant eum luto absque paleis. 432.
- Osee 4. Peccata populi mei comedent. 241
- Zacha. 11. Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti: quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non queret, & contritum non sanabit, & id quod stat, non enutriet. &c. O pastor & idolum, derelinquens gregem. Gladius super brachium eius, & super oculum dexterum eius. 584.
- Matth. 4. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. 377.
- Mitte te deorsum. 379.
- Statuit eum super pinnaculum templi. 380.
7. Nolite proiicere sancta canibus, &c. 20.
- Qui audit & nō facit, similis est stulto qui edificavit domum suam super arenam, &c. usque ad finem parabola. 113.
8. Domine, si vis, potes me mundare. 171.
- Ibi erit fletus & stridor dentium. 195.
11. A diebus Ioannis Baptista usque adhuc. 13.
- Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. 89.
- Iugum meum suave est, & onus meum leve. 90.
13. Habenti dabitur, & abundabit. Non habenti autem, etiam quod habet, auferetur ab eo. 164.
- Simile est regnum cœlorum grano sinapis. 250.
- Quod cum creuerit, maius fit omnibus oleribus. 253.
- Ut volucres cœli habitent in ramis eius. 258.
- Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinę satis tribus, donec fermentatum est totum. 260.
10. Qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. 269.
21. Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur; super quem verò ceciderit, conteretur. 115
23. Alligans

INDEX SCRIPTURARVM.

23. Alligant onera grauiā & imponunt ea humeris aliorum. 18.
 25. Date nobis de oleo vestro. Ite potius ad vendentes, & emite vobis. 282.
 Intra in gaudium Domini tui. 294.
 Marci 9. Habete sal in vobis, & pacem habete. 77.
 Luca 1. Daturum se nobis, vt sine timore inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate, &c. 97.
 3. Regnabit in domo Iacob in aeternum. 516.
 Facite fructus dignos poenitentiae. 63.
 Omnis vallis implebitur. 89.
 8. Qui habet aures audiendi, audiat. 299.
 9. Qui vult venire post me, tollat crucem suam quotidie, &c. 13. 85.
 11. Cum immundus spiritus exierit ab homine, perambulabit per loca inaquosa, quærens requiem: & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam, &c. qua sequuntur. 228.
 Inuenit eam scopis mundatam & ornatam. 228. 441.
 12. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando reuertatur à nuptijs. 225.
 Faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis. 295.
 Dico vobis amici mei. 14.
 Ignem veni mittere in terram. 10.
 13. Contendite intrare per angustam portam. 37.
 23. Si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? 6.
 Ioan. 1. Ego vox clamantis in deserto. 61.
 4. Videte regiones quia albae sunt ad messem; & qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam aeternam: vt & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis. 220.
 10. Pastor

INDEX SCRIPTURARVM.

10. Pastor qui intrat per ostium, proprias oues vocat nominatim, & educit eas, & ante eas vadit. 529.
 Ego cognosco oues meas. 586. & seq.
 Et cognoscunt me meae. 590. & seq.
 11. Ego sum resurrectio & vita. 118.
 12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. 417.
 16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos. 616. & seq.
 De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. 621. & seq.
 De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. 625.
 17. Sed & pro eis qui per verbum eorum credituri sunt in me, vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint. 664.
 Rom. 1. Qui veritatem in iniustitia detinent. 624.
 3. Legem ergo euacuamus per fidem? absit. 90.
 6. Si complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus: hoc scientes, quia vetus noster homo simul crucifixus est, vt destruat corpus peccati. 117.
 8. Quid oremus sicut portet, nescimus. 172.
 Quod impossibile erat legi in quo affirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne. 97.
 Creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertate gloriae filiorum Dei. 295.
 13. Nunc propior est nostra salus, quàm cum credidimus. 225.
 1. Cor. 1. Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. 561.
 Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filij eius Iesu Christi Domini nostri. 663.
 2. Ego me nihil arbitror scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. 560.
 6. Qui adheret Domino, vnus spiritus est. 664.
 Pars Hyemalis. X X 8. Qui

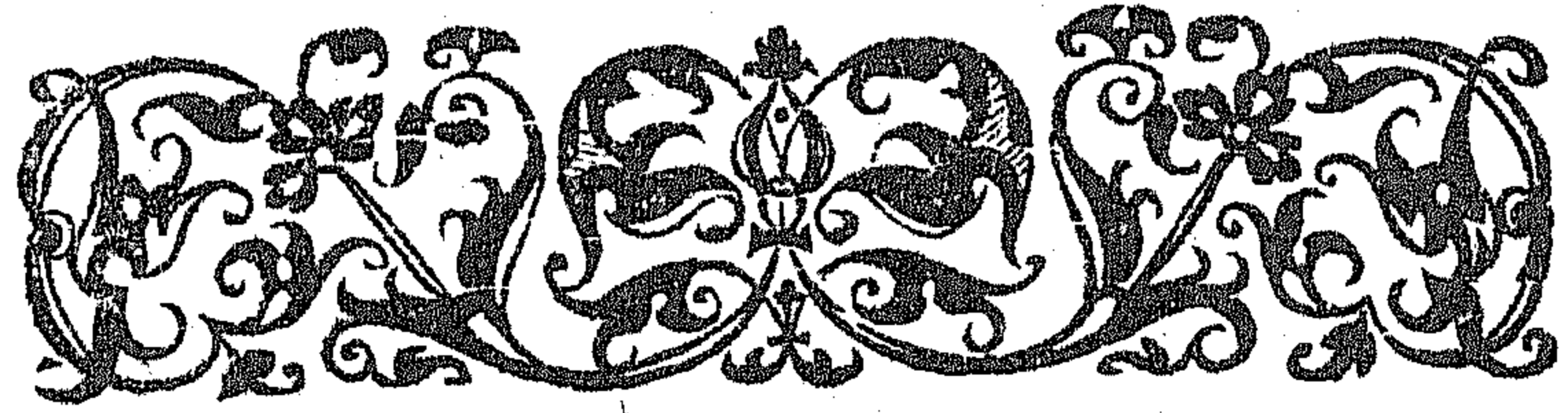
8. Qui existimat se aliquid scire, nondum cognouit quomodo oporteat eum scire. 89. & 497.
2. Cor. 1. Non omnes reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. 405.
4. Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes. 343.
- Vt vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. 85.
5. Charitas Christi vrget nos, estimantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. 342. 594.
6. Omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. 556.
9. Qui administrat semem seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ, vt in omnibus locupletari abundetis, &c. 465.
- Galat. 6. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. 100.
- Ephes. 3. Vt possitis comprehendere com omnibus sanctis, quæ sit longitudo, & latitudo, & sublimitas, & profundum. 561.
- Sumentes scutum fidei, &c. 209.
6. State succincti lumbos vestros in veritate & induti lorricam iustitiæ, & calceati pedes in preparationem Euangelij pacis. 234.
- Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. 402. & seq.
4. Gaudete in Domino semper. 614.
- Coloss. 2. Expolians principatus & potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso. 626.
3. Mortificate ergo mēbra vestra quæ sunt super terrā. 405.
1. Timot. 1. Soli Deo honor & gloria. 140. 498.
5. Qui domesticorum suorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. 191. & seq.
6. Radix

6. Radix omnium malorum cupiditas. 321.
- Hebr. 3. Videte ne fortè sit in aliquo vestrum cor malum incredulit. 277.
- Si tamen initium substantiæ eius vsque ad finem firmiter retineamus. 145.
- Donec hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. 278.
6. Crucifigit sibimetipso Filiū Dei, & ostentui habet. 352.
12. Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur. 223.
13. Vt cum gaudio hoc faciant, nō gementes: hoc enim non expedit vobis. 183.
- Iacobi 1. Postulet in fide, nihil hæsitans. 171.
- Patientia perfectum opus habet. 338.
5. Plorate, & ululate in miseriis vestris, &c. quia vestimenta vestra à tineis comesta sunt. 40.
1. Petri 1. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore simplici, ex corde inuicem diligite attentius, renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili, per verbum Dei viui, & permanentis in æternum. 221.
4. Tempus est vt iudiciū incipiat de domo Dei, & si iustus vix saluabitur, peccator & impius vbi parebūt? 601. & se. Charitas operit multitudinem peccatorum. 132.
2. Petr. 2. Si refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri Iesu Christi. 112.
1. Ioan. 3. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet; & non potest peccare, quoniam ex Deo est. 221.
- Apocal. 3. Cœnabo cum illo, & ipse mecum. 269.
- Vtinam esses aut frigidus aut calidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. 226.
- Nescies qua hora veniam ad te. ibidem.

F I N I S.

Xx 2

INDEX

INDEX ALPHABETICVS.

LOCORVM MORALIVM, QVÆ IVXTA

TEXTVS EVANGELICOS IN HOC Promptuario Morali, super omnes Dominicas partis Hyemalis, latè tractantur & explicantur.

A

ABUNDANTIA iniquitatis, Dominica 5. post Epiphaniam, te. 4. fol. 231.

ACCEPTIO nulla personarum in obediendo. Dom. 1. post Epiphan. te. 5. 139.

ACEDIA. Dom. Septua. tex. 5. vide Ignauia.

ADOLESCENTES predicatorum verbi. Domin. 4. Aduent. tex. 1. fol. 74.

ADVENTUS Christus secundus terribilis. Domini. 1. Aduent. text. 1. pag. 2.

ADULATORES. Domin. 2. Auent. text. 7. pag. 25.

AEDIFICATIO proximi. Dom. 6. post Epiph. tex. pag. 260.

AFFINITAS carnalis in spiritualibus nulla. Domin. 2. post Epiphaniam, text 3. pag. 153.

AMBITIONIS peccatum. Domin. 3. Aduen. text. 6. pag. 65.

AMICITIA Dei. Domin. Pentec. tex. 2. pag. 662.

AMOR Christi erga nos Domin. Palmarum, text. 2. pa. 515.

Domin. 2. post Pascha, text. 6. pag. 593.

AMOR noster erga Christum. Dom. 2. post Pasch. tex. 6. p. 593.

Amor

INDEX LOCOR. MORAL.

Amor Dei erga nos. Dom. 5. post Pascha, text. 3. pag. 642.

Amor Dei super omnia. Dom. 1. Quadra. te. 10. pag. 390.

Amor mundi. Domi. 2. Quadrage. tex. 3. pag. 407. Dom. 4. post Pascha, text. 2. pag. 616.

Amor sui. Dom. 1. Quadrage. tex. 10. pag. 390.

Amor rerum cœlestium. Domin. 2. Quadra. text. 4. pa. 410.

Animi fortitudo. Domin. Pascha, text. 4. pag. 542. Domin. Pentecostes, tex. 6. pag. 670.

Animarum transitus à diabolo impeditur. Domin. Pentecostes, text. 7. pag. 671.

Attentio in audiendo verbo Dei. Domi. Sexa. tex. 2. p. 299.

Auaritia idolum. Dom. 1. Quadra. tex. 8. pag. 383.

Auditores verbi Dei infructuosi. Domin. 3. Quadragesima, tex. 7. pag. 444. otiosi. Domin. Sexage. tex. 4. pag. 303.

Audiendi verbi Dei necessitas. Dom. Sexag. tex. 3. pag. 301.

Dom. 3. Quadrage. tex. 7. loco 2. pag. 444. Dom. passio. tex. 2. pag. 483. vilitas. Domin. Sexage. tex. 3. pag. 301.

feruor. Domin. Sexage. tex. 1. pag. 299.

B

Bacchanaliū abusus in capite ieiunij. Dominica Quinquagesima, tex. 1. pag. 341.

Beatitudo æterna. Domin. Septuagesima, text. 7. pag. 268.

Domin. 2. Quadrage. tex. 2. pag. 383.

Benedictio mensæ ante cibum. Domin. 4. Quadra. text. 3. pag. 462.

Boni seruantur in medio malorum. Domin. 5. post. post Epiphaniam, text. 8. pag. 340.

Bonorum operum necessitas. Domin. infra Oct. Nati. Dom. text. 4. pag. 119. Domin. 1. post Epiphan. tex. 1. pag. 130.

Domin. 2. post Epiphan. text. 4. pag. 155. Domin. 3. post Epiph. text. 9. pag. 143. Dom. 5. post Epiph. te. 2. pag. 222.

Domin. Septuagesima. text. 2. 3. 5. pag. 270. 273. 279. Dom. 4. post Pascha, tex. 3. pag. 621.

Xx 3

Carnalis

C

- C**arnalis propinquitatis in rebus spiritualibus nulla.
 Dominica 2. post Epiph. te. 3. p. 150.
 Carnis voluptates & cura suffocant verbum Dei. Domin.
 Sexag. textu 6. p. 315.
 Cæci omnes peccatores. Dominica Quinquagesi. textu 5.
 p. 358.
 Cælestium rerum amor. Dominica 2. Quadrages. textu 4.
 p. 410.
 Christianismus verus Domin. 2. Aduen. te. 6. p. 21. Domi-
 nica infra Oct. Nat. Dom. te. 2. p. 134.
 Christianorum negligentia. Dominica 5. post Epiphan.
 te. 2. Vide Vocatio.
 Christiani hominis notæ. Dom. 2. post Pascha, te. 4. p. 586.
 Christus imitandus. Domin. infra Oct. Nat. Domin. te. 4.
 p. 137. inuocandus in necessitatibus fratrum, Domin. 2.
 post Epiph. te. 2. p. 150. & in nostris. Dom. 4. post Epiph.
 textu 3. p. 213. amandus ut Rex noster. Dominica Pal-
 mar. te. 2. p. 515.
 Christi amor erga nos. Domin. Quinquag. te. 2. pag. 349.
 Dom. 2. post Pascha, te. 1. & 6. p. 575. & 593. cognitio
 necessaria. Dominica 2. post Pascha, te. 5. p. 590.
 Cognitio Dei necessaria. Dominica 2. post Pascha, textu 5.
 ibidem
 Conductio in vineam Domini. Domin. Septuag. te. 6. p. 283.
 Confessionis peccatorum Sacramentalis necessitas, vtilitas,
 Dominica 1. post Pascha, te. 4. p. 562.
 Consolationes iustorum. Domin. 4. post Epiph. te. 5. p. 215.
 Domin. 3. post Pascha, te. 3. p. 607.
 Consortia bonorum. Dominica 6. post Epiph. te. 3. p. 260.
 Dom. 1. post Pascha, te. 5. p. 573.
 Consuetudo peccati. Dom. Sexag. te. 5. p. 307.
 Consuetudines Ecclesiæ seruanda. Dominica 1. post Epi-
 phaniam, te. 2. p. 134.
 Contritio

- Contritio cordis, pœnitenti necessaria. Domin. 4. post Pa-
 scha, textu 1. p. 611.
 Contumelia ferenda. Dominica Pass. textu 3. pag. 486.
 Coniuiualis sobrietas. Dominica 2. post Epiph. text. 1. p. 169.
 Cooperatio nostra ad Dei beneficia accipienda. Domin. 2.
 post Epiphan. textu 5. p. 162.
 Cor durum. Dominica Sexages. textu 5. p. 307. bonum &
 optimum. Ibidem, textu 7. p. 335.
 Corporis reuerentia externa. Dominica 3. post Epiphan.
 textu 1. p. 169.
 Corpora humana quatenus in diaboli potestate. Domin. 3.
 Quadrag. textu 1. p. 415.
 Cultus Dei omnibus communis. Dominica Palmar. text. 5.
 p. 527. Dom. Pascha, text. 2. p. 537.
 Crucis gloria Dominica 1. post Pascha, text. 3. p. 559.
 Cura vitæ presentis abdicanda. Domin. Sexagesi. textu 6.
 pag. 315.

D

- D**æmoniæ quo ad animam. Dominica 3. Quadr.
 textu 1. pag. 415.
 Demon, Vide Diabolus.
 Deuotio voluntaria. Dominica 1. post Epiph. text. 1. p. 130.
 Dominica Pass. textu 3. p. 486. Dom. Palm. te. 3. p. 518.
 Dei prouidentia. Vide. Prouidentia Dei.
 Dei iustitia, vitio, vindicta. Vide, Iustitia Dei.
 Deus colendus. Vide, Cultus Dei.
 Dei amor. Vide, Amor Dei.
 Deus diligendus super omnia. Vide, Amor Dei super
 omnia.
 Dei misericordiæ fidendum. Vide, Fiducia.
 Dei ignorantia, malorum omnium causa. Domin. 2. post
 Pascha, te. 5. 590. Domin. 6. post Pascha, text. 3. p. 651.
 Dei dilectio seruat mandata. Dominica Pentecost. text. 1.
 p. 655. amicitia. ibidem, textu 2. p. 662.

- Dei apparens obliuio. Dom. 4. post Epiph. text. 2. p. 206.
 Deus constantes adiuuat. Dom. Quinq. tex. 4. p. 357
 Diaboli potestas super corpora humana. Dom. 3. Quadrag.
 tex. 1. pag. 415
 Diaboli vexatio circa mortē. Dom. Pent. tex. 7. p. 671. pugna
 cum eo necessaria. Dom. 5. post Epiph. tex. 5. p. 233. eius
 vigilātia ad nocendū. Dom. 5. post Epiph. tex. 3. 227. & 5.
 p. 233. potestas imminuta. Dom. 4. post Pasc. tex. 4. p. 625.
 Diabolus tentator. Dom. 1. Quadrag. text. 3. p. 373. eius
 tentantis astutia. Ibidem. text. 4. p. 374. & 6. p. 378.
 quomodo vincitur. Ibid. text. 7. p. 381. & 9. p. 388.
 Difficultatibus non cedendum. Domin. Quinquag. text. 3.
 p. 353. & 4. p. 357. Dominica Pasch. text. 4. p. 542.
 Diffidentie peccatum. Dom. 4. Quadrag. text. 2. p. 458.
 Dilatio virtutis. Dom. Sept. text. 4. p. 277. Dom. 1. post Pa-
 scha, textu 4. p. 562.
 Dilectio Dei. Vide, Amor Dei. Dei dilectio.
 Dilectionis diuine stabilitas. Dom. Pentecost. tex. 3. p. 667.
 Diuitie cur spina, & cur fallaces. Dominica Sexagesima,
 text. 6. loc. 2. p. 320.
 Doctores mali. Dominica 2. Aduent. textu 4. p. 17.
 Dominorum officium erga seruos. Domin. 3. post Epiph.
 text. 7. p. 190.
 Duritia cordis. Dominica Sexag. text. 5. p. 307.

E

- E**cclēsia consuetudines seruanda. Dominica 1. post Epi-
 phan. textu 2. p. 134. eius persecutio. Dominica 6.
 post Pascha, te. 2. p. 645.
 Eleemosynæ retributio. Dom. 4. Quadrag. te. 5. p. 465.
 Exemplaris vitæ utilitas. Dominica 6. post Epiph. te. 3.
 pag. 260.
 Externa reuerentia. Dom. 3. post Epiph. te. 1. pag. 169.
 Femi

F

- F**emineus sexus deuotus. Domin. Pascha, textu 1. p. 534.
 Feruor colendi Deum. Domin. Palm. text. 4. p. 522. Do-
 minica Pascha, textu 3. p. 540.
 Fides pars orationis. Dominica 3. post Epiph. textu 2. p. 171.
 eius constantia. Dom. 2. Aduent. text. 9. p. 31. Dom. 6. post
 Pascha, textu 2. p. 645. eius exculta virtus. Dom. 6. post
 Epiph. textu 1. p. 250. eius excellentia, increpmentum, &
 effectus. Ibid. textu 2. 253. Diabolum vincit. Dominica 1.
 Quadragesima, textu 9. p. 388.
 Fiducia in Deum circa difficultates. Domin. Quinquag.
 textu 3. p. 353. circa Dei prouidentiam. Domin. Pascha
 textu 4. p. 542. Domin. 1. post Pascha, textu 1. p. 552.
 Domin. Pentecost. textu 6. p. 670. circa Dei misericor-
 diam & bonitatem, Domin. 4. post Epiph. textu 4.
 p. 213. Dominica 4. Quadrag. textu 2. p. 458.
 Fortitudo animi. Domin. 2. Aduent. textu 9. p. 31. Domin.
 Quinquagesima, textu 3. p. 353. & 4. p. 357. Domin.
 Pascha, textu 4. p. 542. Dom. 4. post Pascha, textu 1.
 p. 611. Domin. Pentecost. textu 6. p. 670.
 Fratrum necessitates Christo commendanda. Dominica 2.
 post Epiph. textu 1. p. 147.

G.

- G**audia aterna. Dom. Septuagesima, textu 7. p. 287.
 Domin. 2. Quadrag. textu 2. p. 367.
 Gloria fuga. Dominica 3. Aduentus, textu 2. p. 55. Dom. 3.
 post Epiph. textu 3. p. 173. Domin. 4. Quadragesima,
 textu 6. p. 378. Domin. Passionis, textu 5. p. 497.
 Gloria aterna. Vide, Gaudia aterna.
 Gratia vocem non audientium poena. Dom. 3. post Epiph.
 textu 9. p. 193. Domin. 5. post Epiph. textu 2. pag. 222.
 Domin. 4. post Pascha, textu 3. p. 621. eius rectus vsus.
 Domin. 3. post Epiph. textu 6. p. 189. eius semen. Do-
 minica 5. post Epiph. textu 1. p. 118.

Gratitudo erga Dei beneficia. Domin. 3. post Epiph. textu
5. *Dominica Palmarum, textu 5.*
Gula. *Dominica Sexagesima, textu 6. loco 3.*

H.

H *Aereticorum crudelitas.* *Dominica 6. post Pascha,*
textu 2.

Honorum mutabilitas, Dominica 2. Quadrage. te. 3. Domin.
Palmarum, textu 6.

Humilitatis virtus, necessitas, merces. *Dom. 3. Aduent. te. 8.*
pag. 70. Dominica 4. Aduent. te. 6. p. 92. Dom. 3. post
Epiphan. te. 8. p. 191. Dominica Palm. te. 3. p. 518.

I

I *Actantia siue ostentatio operum suorum. Vide, Vana*
gloria.

Ieiunij Quadragesimalis rectus vsus. *Dominica 1. Quadra-*
gesima, textu 2. p. 367.

Ieiuniū cum oratione. *Dom. inf. Oct. Nat. Dom. te. 6. p. 128.*

Ignauia. *Dominica Septuag. te. 5. p. 279.*

Ignorantia Dei, omnium malorum causa. *Domin. 6. post*
Pascha, te. 3. p. 651.

Impiorum pax falsa. *Dominica 3. Quadragesima te. 4.*
p. 429. iudicia vana & contemnenda. *Dominica 3. post*
Epiph. te. 10. p. 195. Dominica 5. post Epiph. te. 9. p. 246.
condemnatio. *Dominica 4. post Pascha, te. 3. p. 621.*

Incarnationis Filij Dei beneficium. *Domin. infra Oct. Nat.*
Domin. te. 1. p. 102.

Inferni pœna. *Dominica 3. post Epiph. te. 10. p. 195. Domin.*
5. post Epiphan. te. 9. p. 246.

Iniquitatis abundantia. *Dominica 5. post Epiph. te. 4. p. 231.*

Iniuria non vlciſcenda. *Dominica Pass. te. 8. p. 508.*

Inuidia virtutis. *Dominica 3. Quadrage. te. 2. p. 367.*

Ira. *Dominica Pass. te. 3. & 7. p. 486. & 504.*

Iudicij extremi terror. *Dom. 1. Aduent. te. 1. Domin. 5. post*
Epiph. te. 9. p. 246. Domin. 4. post Pascha, te. 4. p. 625.

eius

eius hora cur incerta. *Dom. 1. Adu. te. 2. p. 6. expectatio*
certa. ibid. & te. 3. p. 10.

Iudicium temerarium de proximo. *Dom. 3. Quadr. te. 2.*
Dom. Pass. te. 6. p. 500.

Iustitia Dei. *Dom. 3. post Epiph. te. 10. p. 195. Dom. 4. post*
Pascha. te. 3. & 4. p. 621. & 625.

Iustitia Dei contra peccatores. *Dom. 3. post Epiph. te. 6. p.*
189. Dom. Pass. te. 4. p. 491.

Iustorum consolatio. *Dom. 4. post Epip. te. 5. p. 215. Dom. 3.*
post Pascha, te. 3. p. 607.

L

L *Achryma, peccatorū remedia.* *Dñ. 4. post Pasch. tex. 1.*
pag. 611.

Laus iustorum etiam in hac vita. *Dom. 2. Adu. tex. 8. pag.*
27. humana inconstans. *Dom. 3. Adu. te. 5. p. 63.*

Laudis cupido abdicāda. *Dom. Pas. te. 5. Vide. Vana gloria.*

Liberalitas circa Dei cultum. *Dom. Pascha, te. 2. p. 537.*

Liberalitatis erga proximum fructus. *Dom. 4. Quadra-*
gesima. te. 5. p. 465.

Lingua maledica. *Dom. Pass. te. 3. p. 486.*

Luxus vestimentorum. *Dom. 2. Adu. te. 10. p. 38.*

M

M *Aledicti vitium tolerandum.* *Dom. Pass. te. 3. p. 486.*
Maleuolum iudicium. *Dom. Pas. te. 6. p. 500.*

Mali doctores. Vide, Doctores mali.

Malorum prameditatio. *Dom. 6. post Pascha, textu 1.*
p. 643.

Mali tolerantur vt fiant boni. *Dom. 6. post Epipha. te. 3.*
p. 260.

Mali tolerantur propter bonos admixtos. ibid. te. 8.

Mandatorum obedientia integra. *Dom. 2. post Epiph. te. 4.*
p. 155. Dom. 2. Quad. te. 5. p. 377. Dei amicitiam parit.
Dom. Pent. te. 2. p. 662.

Mediatio

- Meditatio beneficiorum Dei.* Dom. inf. Oct. Nat. Dom. tex. 1. p. 102. Dom. 1. post Epiph. tex. 6. p. 143. Dom. 6. post Epiph. tex. 4. Dom. Sept. tex. 7. p. 287
- Memoria passionis Dominice.* Dom. Quinq. tex. 1. p. 341.
- Mense benedictio ante cibū.* Dom. 4. Quad. tex. 3. p. 462.
- Merces laborum eterna.* Dom. Sept. tex. 6. & 7. p. 283. & 87. Dom. 2. Quadr. text. 2. pag. 401. eadem quantus virtutis stimulus, ibid. tex. 4. p. 410.
- Mercenarius pastor.* Dom. 2. post Pascha, tex. 3. p. 581.
- Misericordie opera erga proximū.* Dom. Pal. tex. 1. p. 510.
- Modestia in sui commendatione.* Dom. 2. Adu. tex. 3. p. 17.
- Moderatio in potestate.* Dom. Pass. tex. 8. p. 508.
- Morientiū anime à diabolo vexatur.* Dō. Pent. tex. 7. p. 671.
- Mulierum deuotio.* Dom. Pasche. tex. 1. p. 534
- Mundi iudicium fallax.* Dom. 3. Adu. tex. 1. p. 53. inconstantia & vanitas. Dom. Pal. tex. 6. p. 530. gaudia fluxa, mixta, turpia, Dom. 1. Quad. tex. 8. p. 383. Dom. 3. post Pascha, tex. 2. p. 602.
- Mūdi amor noxius.* Dom. 2. Quad. te. 3. p. 407. Dom. 4. post Pascha, tex. 2. p. 616.

N

- N**ecessitatibus refugium Christus. Dom. 4. post Epiph. niam, tex. 3. p. 210.
- Necessitatibus non cedendum.* Vide, Difficultates.
- Negligentia Christianorū circa salutem.* Dom. 5. post Epiph. tex. 2. p. 222.
- Nominis Iesu efficacia.* Dom. 5. post Pascha, tex. 2. p. 640.

O

- O**bedientia Dei mandatis integra. Dom. 2. post Epiph. tex. 4. p. 155. Dom. 2. Quad. tex. 5. p. 412
- Obedientia Superioribus quibusuis prestanda.* Dom. 1. post Epiph. niam, tex. 5. p. 139.
- Obedientia pars orationis.* Dom. 3. post Epiph. tex. 2. p. 171.
- Occasio

- Occasio peccati cauenda.* Dom. 4. Adu. tex. 2. p. 77.
- Opera misericordie.* Vide, Misericordie opera.
- Operum iactantia.* Vide, Vana gloria.
- Operum bonorum necessitas.* Dom. Sept. te. 2. p. 270.
- Opera in vinea Domini que.* Dom. Sep. te. 3. p. 273.
- Orandi assiduitas.* Dom. inf. Oct. Nat. Dom. te. 5. p. 120.
- Oratio cum ieiunio.* Ibidem, te. 6. p. 128.
- Orationis partes due.* Dom. 3. post Epiph. te. 2. p. 171.
- Orationis virtus, & varia conditiones.* Dom. 2. post Epiph. te. 2. p. 150. Dom. 5. post Pascha, te. 1. p. 627.
- Oratione ad Christum confugiendum.* Dom. 4. post Epiph. te. 3. p. 153
- Otiositas & ignauia.* Dom. Sep. te. 5. p. 279
- Otiosi & vagi auditores verbi.* Dō. Sex. te. 4. p. 303.
- Orij mali, fructus pessimi.* Dom. 5. post Epiph. te. 3. p. 227.

P

- P**arentum de liberis cura. Dom. 2. Adu. te. 2. p. 16. Dom. 1. post Epiph. te. 3. p. 135.
- Parentibus in Dei culta non obediendū.* Dom. 1. post Epiph. te. 4. p. 137.
- Passionum Christi gloria.* Dom. 1. post Pascha, te. 3. p. 559.
- Passionis Dominica memoria.* Dom. Quinquagesime. te. 1. p. 341. circumstantia, te. 2. p. 349.
- Pastorum cura erga suos.* Dom. 2. Adu. te. 2. p. 16. pascere debent verbo & opere. Ibid. te. 4. p. 17. charitas eorum duplex. Dō. 2. post Pasch. te. 2. p. 579. malorū defectus. Ibid. te. 3. p. 581. constantia & fortitudo. Dom. 2. Aduent. te. 9. p. 31.
- Patientia in aduersis.* Dom. 4. post Pascha, te. 1. p. 611. Dom. Pent. te. 6. p. 670.
- Patientia ad virtutis executionem necessaria.* Dom. Sexagesime, te. 8. p. 337.
- Paupertas spiritus apta doctrina celesti.* Dom. 2. Aduentus, te. 5. p. 19.

Pax cū Deo & proximo. Dō. 3. *Quad. te. 3. p. 426. falsa im-*
piorum. *ibid. te. 4. p. 429. & Dom. Pentec. te. 5. p. 570.*
Christi nobis relicta. Dom. 1. *post Pascha, te. 2. p. 554. Dō.*
Pent. te. 4. p. 668.
Peccati perfectum exterminium. Dom. 5. *post. Epiph. te. 4.*
p. 231. Dom. 3. Quad. te. 5. p. 432. recidua. ibid. te. 6. p.
436. turpitude & enormitas. Dom. *Pas̄ionis, te. 1. p. 472.*
consuetudo. Dom. *Sex. te. 5. p. 307. pericula cauenda.*
Dom. 1. Quadr. te. 6. p. 378.
Peccatoris cecitas. Dom. *Quinq. te. 5. p. 358.*
Peccatorū cōfessio Sacramentalis. Dō. 1. *post Pas̄c. te. 4. p. 562.*
Persecutio Ecclesie. Dom. 6. *post Pascha, te. 2. p. 645. fructus.*
ibid.
Persecutio personalis declinari potest. Dom. *Pas̄. te. 8. p. 508.*
Persecutorum fidei & pietatis cecitas & ignorantia. Dom.
6. post Pascha, te. 2. p. 645.
Perseuerantia in bono. Dom. 2. *post Epiph. te. 6. p. 166. Dom.*
Quinq. te. 3. & 4. p. 353. & 357.
Personarum acceptio. Vide. *Acceptio personarum.*
Pietas in Deum. Dom. *Pas̄cæ. te. 2. p. 537.*
Pœnitentiæ vis & efficacia. Dom. *Pas̄cæ. te. 6. p. 548.*
Pœnitentiæ predicatio. Dom. 4. *Adu. te. 3. p. 81.*
Pœnitentis verecundia & timor. Dom. 3. *post Epiph. te. 8. p.*
191. Dom. 1. post Pascha, te. 4. p. 562.
Potestatis moderatio. Dom. *Pas̄. te. 8. p. 508.*
Predicatoris officium. Dom. 3. *Adu. te. 3. Vide, Doctrina,*
& Doctores, & Pastores.
Preparatio ex parte nostra. Dom. 3. *Adu. te. 4. p. 61. Dom.*
2. post Epiph. te. 5. p. 162.
Præsumptio cauenda. Dom. 1. *Quad. te. 6. p. 378.*
Prodigalitati vitium. Dom. 4. *Quad. te. 4. p. 462.*
Proximorum necessitates Christo commendanda: Dom. 2.
post Epiph. te. 2. p. 150.
Proximi edificatio. Dom. 6. *post Epiph. te. 3. p. 260.*
 Proui

Prouidentia Dei circa necessaria. Dom. 4. *post Epiph. te. 2. p.*
206. Dom. 1. Quad. te. 5. p. 377. Dom. 4. Quad. te. 1. p. 456.
Circa salutem humanam. Dom. *Sept. te. 1. p. 268.*
Puſillanimitatis vitium. Dom. 4. *Adu. te. 5. p. 89.*

R

R *ecidina peccati.* Dom. 3. *Quad. te. 6. p. 436.*
Reconciliatio cum Deo perfecta. Dom. 3. *Quad. te. 5.*
p. 432.
Reconciliatio fraterna. Dom. 3. *Quad. te. 3. p. 426. Dom. Pas̄.*
te. 3. p. 486. Dom. 1. post Pascha, te. 2. p. 554.
Regeneratio per Christum. Dom. *inf. Oct. Nat. Dom. te. 3.*
p. 116.
Resurrectionis Dominicæ fructus. Dom. *Pas̄cæ. te. 5. p. 545.*
Reuerentia corporis externa. Dom. 3. *post Epiph. te. 1. p. 169.*

S

S *acerdotium honorandum.* Dom. 3. *post. Epiph. te. 4. p.*
180. Dom. 4. Quad. te. 4. p. 464.
Semen bonum legis & gratia. Dom. 5. *post Epiph. te. 1. p. 218.*
Sobrietas in conuiujs. Dom. 2. *post Epiph. te. 1. p. 147.*
Solitudinis bonum. Dom. 4. *Adu. te. 2. p. 77.*
Sollicitudines huius vitæ refecanda. Dom. *Sex. te. 6. p. 315.*
Spirituale iudicium. Dom. 3. *Adu. te. 7. p. 68.*
Superbia. Vide, *Humilitas, Vana gloria, Ambitio.*

T

T *emporalium amor inordinatus.* Dom. *Sex. te. 6. p. 315.*
Dom. 2. Quad. te. 3. p. 407. Dom. 4. post Pascha, te.
2. p. 616.
Tentationi non cedendum. Dom. *Quinq. te. 3. & 4. p. 353.*
& 357.
Tentationes necessaria, sed non querenda. Dom. 1. *Quadr.*
te. 1. p. 363.
Tentator noster diabolus. *ibid. te. 3. p. 373.*
Tentationis diabolicæ victoria. *ibid. te. 7. & 9. p. 381. & 388.*
Tribulatio iustorū. Dō. 2. *Adu. te. 1. Dō. 3. post Pas̄. te. 3. p. 607.*
 Tribu

INDEX LOCORVM MORALIVM.

Tribulatio varias utilitates adfert. Domi. 4. post Epiphan.
tex. 1. pag. 198. eius exitus beatus Domin. 3. post Pascha,
tex. 3. pag. 607. illam Deus consolatur. Domin. 4. post
Epiphan. tex. 5. pag. 215.
Tristitia (nisi ob solum peccatum) inutilis. Domin. 4. post
Pascha, tex. 1. pag. 611.

V

Vana gloria. Domin. 3. Aduen. tex. 2. pag. 55. Domin. 3.
post Epiphan. tex. 3. pag. 173. Domin. 4. Quadrag.
te. 6. pag. 468. Domin. Pass. te. 5. pag. 497.
Verbum Dei audiendum Domin. Pass. text. 2. pag. 483. fre-
quenter. Domi. Sexage. tex. 1. pag. 299. attentè. Ibidem,
textu 2. necessariò & utiliter. Ibidem, textu 3. p. 301. di-
ligenter retinendum. Ibidem, textu 7. p. 335. Domin. 3.
Quadrag. textu 7. p. 444.
Vestimentorum luxus. Domin. 2. Aduen. textu 10. p. 38.
Via virtutis. Dom. 2. Quadrag. textu 1. p. 398. per Christum
recta & facilis. Domin. 4. Aduen. textu 7. pag. 96. eius
odium. Dom. 3. Quadrag. textu 2. p. 423.
Via recta. Dominica 4. Aduen. textu 4. p. 85.
Virtutis via. Ut supra, Via virtutis.
Vinea Domini quomodo excolenda. Domin. Sept. textu 3.
p. 273.

Vita sollicitudo abiicienda. Vide, Sollicitudines.
Vita exēplaris edificatio. Dom. 6. post Epiph. text. 3. p. 260.
Vltio Dei aut vindicta. Vide, Iustitia Dei.
Vocationis cōseruāde studiū Dom. 3. post Epip. tex. 9. p. 193.
Voluntaria deuotio. Dom. 1. post Epiph. text. 1. p. 130. Dom.
Pasche, tex. 2. p. 537.
Voluptates huius vitę. Dom. Sexag. tex. 6. loc. 3. p. 320

Z

Zelus animarum. Dom. 2. post Pascha, tex. 2. p. 579.
Zelus iustorum contra peccata Dom. 5. post Epiph.
tex. 6. p. 237.

FINIS.